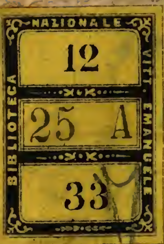
a

[illegible]

L.VI.C.I.f.2.

14-1-A-1.

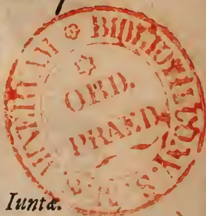
Tom. p. uj

ARISTO-
TELIS STA-
GIRITAE OR-
GANVM,

QVOD LOGICAM
APPELLANT.

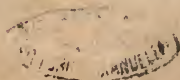

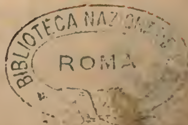
F. Joseph Favaldi O.P.

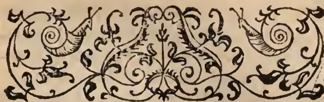

LVGDVNI,
Apud hæredes Iacobi Iuntæ.

M. D. LX.

DE ARISTOTELIS OPERIBVS CENSVRA.

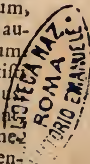

PLINIVS Secundus libro septimo Historiæ Naturalis inquirit, quodnam existimetur maximum fuisse ingenium, ex his quidem quorum extet memoria, vel suis ipsorum, vel alienis monumentis: & eam tantæ ambitionis palmam videtur ad Homerum vatem deferre, secutus Græciæ iudicium, quę illum fontem ingenitorum appellat. Sed mihi tamen acrius eam rem intuenti, atque examinanti subtilius, nullum videtur fuisse ingenium Aristotelico præstantius. Legenti opera eius attentè ac diligenter, exoritur ingens admiratio, quam ab vltimis principiis deducit abditissima & profundissima rerum omnium, quam acutè refellit aliena, qua fortiter cõmunit & cor-

Plinius de ipso Aristotel.

roborat ſua, quo ordine digerit ſingula, & quod eſt in tradēdis artibus perutile, quanta frugalitate verborum. nihil eſt in eo vacans aut inane, omnia ſolida & plena: nuſquam ſinit lectorem oſcitari, aut aliud agere. De hoc vere dici poteſt, quod Lyſię Athenienſi minori de cauſa attribuitur, ruituram ſtructurā vniuerſam, ſi vel verbulum vnum tanquam lapidem detraxeris. Axiomata autem illa vniuerſalia, quis nō admiretur in omni argumento & materia tam multa eſſe ab illo excogitata vera & perpetua, quibus ſequens ętas in tāto decurſu ſeculorū vix exceptionem vllam annotauit? Scripſerunt veteres philoſophi ante Ariſtotelem pauca, atque ea confuſe. Primus omnium Plato eleganter ſane multa, & docte, ſed ad docendum diſcendúmque parū accommodate. Ariſtotelis omnia ordinem & formam habent inſtitutionis ac diſciplinę, nec fuit dexteritas in aliquo ad artes tradendas par. omnia vero ſunt illi certis præceptis & formulis conſcripta, ea breuitate & grauitate verborum ac ſententiarum, vt accipi facile retineríq; poſsint, & ad vſum, quum res poſtulat, accōmodari. Verba autem nullus Gręcorum habet ęque appoſita, ita vt ex rebus videātur naſci, quas tractat. Non perſequitur rerū floſculos, & orationis

nis deliciolas, quas inani oblectamẽto delinitum lectorem teneat, postea remittat vacuum. Plena est illius oratio ingenti fructu cognitionis rerum sciri dignarũ. non captat præsentem gratiam leuem ac momentaneam, sed adfert diuturnam vtilitatem. idcirco nec ad quemlibet gustum facit tantus author, nec quemlibet lectorem desiderat. Volũt Aristotelis opera lectorem ingenij non acuti tantùm, sed etiã profundi, solidi, sani, circunspecti, volunt attẽtum, diligentem, imbutum lectione variorũ authorum, & cognitione rerum multarum. hæc si desint, nihil Aristotelicis libris existimabitur asperius, insuauius, inamœnius, quemadmodum nonnulli de eo iudicant, vel propter ignorantiam, vel propter teneritudinem ingeniorum, pondus nõ ferentes tantæ doctrinæ, quemadmodũ infirmis oculis lux solis, & diei splendor molestus est, quo nihil est sanis, & valentibus iucundius. Verũ vt Aristoteles primus inueniebat propè omnia, ita non poterat noua inuenta omnino vnus excolere, atq; expolire. Erant etiam nonnulla, quę propter nouitatem nondũ habebat satis explorata, & percognita. Accedebat ad hæc ingenium viri tectum, & callidum, & metuens reprehensionis, quod inhibebat eũ, ne proferret in-

terdum apertæ, quę sentiret, inde tam multa per eius opera obscura, & ambigua.

DE LIBRIS ILLIVS.

Libri eius diu latuerunt, cum bibliotheca Theophrasti discipuli, quæ ad hæredes imperitos deuoluta, multis annis in tenebris, & squalore iacuit, vsq; ad tempora L. Syllæ Dictatoris, qui bibliothecam illam coëmit, & libros describēdos, in ordinémque redigendos Tyrānioni dedit grāmatico, sicut authores sunt Plutarchus Cheronæus, & Strabo. Postea tempora fuerunt in omnium manibus, sed non magno in pretio, propter difficultatem sensorum, ad quę pauci penetrabāt, quousq; Alexāder Aphrodisiensis, Antoninorū temporibus diligens Aristotelis lector, commentarios in multa illius opera conscripsit, tum primùm cœpit Aristoteles, & legi, & intelligi, & versari in hominum manibus, nimirum intellecta vtilitate, quæ ex illius attenta lectione caperetur. Verùm non omnia illius ingenij monimēta, etiam quæ L. Sylla inuenit, ad nostram ætatem peruenerunt, quod est intelligere ex iis, quæ à veteris memoriæ scriptoribus citantur. M. T. in ij. libr. de Natura deorum, argumētum adfert Aristotelis, quo ille Dei prouidentiam ex consideratione pulchritudinis ordinisq; mūdi huius

ius colligebat: atqui argumentũ hoc apud Ariſtotelem, quem habemus, nuſquam legitur. Idem Cicero libros Ariſtotelis de natura deorũ viſos à ſe teſtatur. Seruius grammaticus Ariſtotelem citat dicẽtem, aliqua numina mori. Iſidorus, non Hiſpalẽſis antiſtes, ſed antiquior quidam, & Clemens in Stromatibus, aſſerunt Ariſtotelem de diis localibus mentionem feciſſe, qui vrbibus & regnis præſiderent. Tranſeo quæ de Ariſtotelis ſcriptis recenſet Laërtius, qui voluminum eius ſummam ad quadringenta perducit, de quibus quidẽ nihil dubitetur, & multò aliter diſtinguit libros quã nos. Ac vt non omnia Ariſtotelis habemus, ita quædam ſub nomine illius aliena circunferuntur, quod eſt Ariſtoteli cũ omnibus fere magni nominis ſcriptoribus commune. Iam de ſingulis dicamus libris.

PERI HERMENIAS.

Liber hic dicitur de interpretatione, quoniã in eo Philoſophus interpretatur, quid ſit nomen, quid verbum, quid oratio, quid pronunciatum, quę ſunt quidẽ partes grammatici. explicat tamen illa Ariſtoteles in opere dialectico, quòd grãmatica nondum eſſet illa ętate inuenta, hęc vtiq; grammatica, qua nunc vtimur. nã olim priſci homines cognitionem elemẽtorum, & ſyllaba-

rum,ſcriptionem rectam ac legitimã,tum pronuntiationem germanã & propriã cuiuſq; linguæ,grammaticam nuncupabant, iam inde ab Homeri ſeculo.Itaq; grãmma tici munere Ariſtoteles fungitur in prima operis huius parte.Vnus eſt liber περὶ ἑρμηνείας, non duo.Diſputatio autem illa de futuris indefinitis,quę contingẽtia nũcupantur,perplexa eſt & difficilis, atq; eò magis, quòd Ariſtoteles diſputat ſecum ipſe, obiicit ſibi argumẽta,& diſſoluit, confuſis omnino diſtinctionum notis, ita vt dialogiſmus ſit abſque perſonis, ſed ſi diſtinctiones diligenter animaduertantur, dilucidior fiet tota tractatio.

CATEGORIAE.

Opus hoc deſumptum eſt ex prima philo ſophia,quę μετὰ τὰ φυσικὰ nominatur, ſed hæc tractantur illic vt res,in categoriis au tem vt voces,res illas ſignificantes.idcirco categorię nominãtur, quaſi prędicationes, vt vulgò vertũt, vno autẽ verbo latinè dice re perdifficile. Sunt autem hæc modi quidam, & velut rationes, quas primas eſſentias,hoc eſt,ſingula rerum denominamus, conſignamus,configuramus,conueſtimus, ſeu quod aliud vocabulum magis placet, aut ſi quod eſt iſtis aptius. Dicimus enim Socratem animans eſſe & album, & procerum

rum, & maritum, & Athenis, & quæ ſunt eiuſmodi. Sed denominationes iſtæ ex rebus pendent, atque vt res ſeparare, ac ſegregare operoſum eſt, & arduum, ita & categorias iſtas. multum tamen ab Ariſtotele eſt profectum, plurimum confectum vix vno decurſu.

PRIORA ANALYTICA.

Poſt explicatas pronuntiationes rationéſque aliorum de aliis pronuntiandi atque iudicandi, tradit Ariſtoteles præcepta, quẽadmodum in ratiocinationem connectantur. Vocat autem analytica, hoc eſt, reſolutiua, quod ratiocinationes in partes ſuas diſſoluat, & ex quibus conſtent perhibeat. Ipſum totũ facile eſt cuiuis intueri, etiam imperitiſsimo, noſſe autem ex quibus componatur, quaſique conſletur, & id docere, non niſi docti atque artificis. Nihil excogitari potuit ad omne artium ac ſcientiarum genus cõducibilius, quàm ſyllogiſmorum formulæ, nihil rurſum moleſtius, quàm quæ de neceſſario, poſsibili, impoſsbili, & contingenti, comparat, & coniungit inter ſe, magno quidem illa acumine, quis neget? ſed inutiliter.

POSTERIORA.

Duo ſunt in ſyllogiſmo, tanquam in homine corpus & animus. In corpore eſt ma-

teria,& diſpoſitio ac ordo partium : in animo vis & vita, & actio. In ſuperiorib⁹ analyticis Ariſtoteles velut de ſyllogiſmi præcipit corpore,hoc eſt,de partibus,déque illarum nexu,& compoſitione,ideoq; priora nominantur. In his autem poſterioribus, hoc eſt, interioribus, & magis reconditis, de anima ipſa ſyllogiſmi, nēpe de demonſtratione,de vi & efficacia rationis. Analytici libri ſub Ariſtotelis nomine multi olim circunferebantur, ſed hi quatuor ex orationis filo, totiúſque præcipiendi rationis modo ac facie, Ariſtoteli ſunt adiudicati, cæteris reiectis.

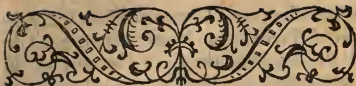
TOPICA.

Hoc eſt, loci, vnde ducuntur argumenta. Opus eſt octo voluminibus diſtinctum, varium ſanè, hoc eſt multæ eruditionis, & obſeruationis rerum diuerſarum. Sed vt illa omnia primus ipſe pariebat, non potuit tam multa ſimul ędere, ſimul expolire. itaque relicta eſt velut ingens quædam materia,& diues, ad extruendū pulcherrimum ædificium. Eruere ex quantumlibet ſedula & attenta lectione illorum librorum, rationem inueniendi argumenta,haud facilè quiſquam poſsit. Rhetoribus hoc debent dialectici, qui obſcuritatem hanc illuſtrauerunt, & tradiderunt, quis eſſet materiæ

iſtius vſus, quod Cicero præſtitit in Topicis ad Trebatium. Nam partem hanc de dialectica inuentione, & rhetores auidè occupauerunt tanquam ſuam, & dialectici verecundè ceſſerunt tanquam alienam, non id recenti vitio, vt alia permulta, ſed ab Stoicis ipſis factitato qui philoſophorum omnium acerrimi ſunt dialectici exiſtimati.

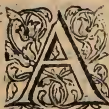
ELENCHVS.

Elenchus multa ſignificat, ſed hoc loco pro redargutione ſumitur. Libri ſunt duo, ad cauẽdas ſophiſticas captiones, & ne in diſſerẽdo falſa pro veris per ignorationem colligamus, aut admittamus. Huic operi initium dedit Plato in Euthydemo. oſtenduntur illic pauci quidem doli diſputatoris captioſi, Ariſtoteles autẽ rem omnem, vt ſolet, à primis initiis complexus, digeſſit in ordinem & formulas. Cauendum tamen, ne & Latini homines fallantur, dum græcæ linguæ exempla parum congruenter aptant ad latinam. Abſoluta eſt iis libris omnibus dialecticæ omnis, & de inueniendo argumento, & de inuentis iudicando.

ARISTOTELIS VITA EX DIOGENE LAERTIO LIBRO QVINTO DE VITA PHILOSOPHORVM.

ARISTOTELES Nicomachi Phæstiadísq; filius Stagirites fuit. Porrò Nicomachus à Nicomacho Machaonis filio Æsculapiíq; nepote originẽ duxit, vt Hermippus eo libro, quem de Aristotele scripsit, tradit. Conuixit autem Amintæ Macedonum regi medicinę & amicitiæ gratia. Hic inter omnes Platonis discipulos maximè excelluit, vocéque gracili, vt Timotheus Atheniensis in libro de Vitis refert, & exilibus cruribus paruísq; oculis fuit, veste insigni, & annulis, ac tonsura vtens. Natus est autem illi & filius Nicomachus ex Herpylide concubina, vt Timotheus ait. Recessit à Platone dum adhuc superuiueret. Vnde dixisse illum tradunt, Aristoteles in nos recalcitrauit, non secus atque in matrem pulli geniti. Refert Hermippus in Vitis, cùm Atheniensium legatus ad Philippum profectus esset Aristoteles,

Acad

Academicæ scholæ præfectum fuisse Xenocratem. Cùm vero reuersus esset, scholámq; sub alio vidisset, elegisse in Lyceo περίπατον, illícq; vsq; ad vnctionem deambulando cum discipulis philosophari solitum, atque inde peripateticum appellatum esse. Alij idcirco sic vocatum asserunt, quod ex ægritudine conualescenti, ac deambulanti Alexandro assistens quædam disserere soleret. Vbi verò iam plures esse cœperant, sedens docebat, dicens:

Silere turpe me, & Xenocratem loqui.

Ad propositam quęstionem discipulos vnà exercebat simul & oratoriam docés. Deinde ad Hermiam eunuchum profectus est, Atarnensium tyrannum, quem alij quidé delicias, ac lusus ipsius fuisse tradũt. alij verò sibi affinitate iunctum tradita ei filia siue nepte, vt refert Demetrius Magnesius in libris de poëtis ac scriptoribus æquiuocis, qui & Eubuli seruum Hermiam fuisse ait, Bithynium genere, quem & dominũ suum enecasse. Porrò Aristippus in primo de antiquis deliciis libro, Aristotelem ait Hermię concubinam adamasse, quam ille cum sibi permisisset, duxisse eam, & gaudio elatum immolasse mulieri, vt Athenienses Eleusinæ Cereri, Hermiæque pæana scripsisse, qui ἔνδον, hoc est, intus scriptus est. Hinc in Macedonia apud Philippũ vixisse, atque ab eo Alexãdrum filium erudiendum accepisse, petisséque instaurari solum patrium à Philippo euersum. Id vbi impetrasset, dedisse illis leges. In schola quoque leges tulit imitãdo Xenocratem, vt decendialem principem facerent. Vbi verò Alexandro instituẽdo satis visus est nauasse operam, eúmque sibi deuinxisse, cõmendato illi cognato

gnato Callisthene Olynthio, Athenas concessit. Eum audacius quàm par erat alloquentem regem,& minime illi obsequentem, ab ipso increpitum asserunt versu, admonente, ni talia loqui desisteret, maturè periturum, quod & factum est: versus autem sic habet:

Qualia mi loqueris, vereor sis nate superstes.

Nanque Hermolao in Alexandrum insidiarum socius fuisse deprehensus, cauea ferrea circunduci, pædore atque squalore oblitus, leoni postremò obiectus est, sicque excessit è vita. Enimuerò Aristoteles Athenas profectus, cum illic tredecim annis docuisset, clàm in Chalcidem concessit, quòd ab Eurymedonte hierophanta impietatis accusatus esset, siue, vt Phauorinus ait in omnimoda historia, à Demophilo, quòd hymnum in eum, quem prædiximus Hermia scripserit, quódque hoc epigramma statuæ quæ in Delphis est, incidi curauerit.

Impius hunc quondam Persarum morte tyrannus
Mulctauit violans iúsque nefásque virum.
Nam neque collato oppreßit certamine, verùm
Insidiosè hominis vsus amicitia.

Hic verò, vt ait Eumolus in quinto historiarum, aconitum bibens, mortuus est septuagesimo ætatis anno. In quem est nostrum hoc epigramma.

Nuper Aristotelem, læsa vt pietate nocentem
Detulit Eurimedon sacrificus Cereris.
Ille aconita bibens subterfugit. certè aconiti
Hoc erat iniustum vincere sacrificum.

Idem verò refert ipsum Platoni trigenarium se in disciplinam dedisse, sed profectò fallitur. Nanque septimo decimo ætatis anno Platonem audire cœpit. Est autem hymnus huiusmodi.

Virtus laboriosa generi mortalium, honestissimum

mum vitæ humanę incitamentum. Pro tua siquidem forma ô virgo, expectanda est in Græcia mortis conditio, & grauium assiduorúmque laborum tolerantia. Talem nimirum inferis homi num animis fructum planè immortalem, & auro præstantiorem, parentibúsque ipsis, somnóq; dulcissimo. Nam in gratiam tuam Iouis Hercules, & Ledæ filij multa perpessi sunt, qui quid possent, opere declararunt. Quin & tui desiderio Achilles, & Aiax ad inferos penetrarunt, tuæq; formæ luculentissimæ gratia Atarneæ ciuem Solis priuauit lumine. Quo enim clarus spectatúsq; rebus gestis? Hunc immortales meæ auctiorem reddent musæ, quæ Iouis hospitalis decus augere solent.

Primam hunc orationem iudicialem pro seipso scripsisse, cum huius criminis argueretur, Phauorinus in omnimoda historia author est, ac dixisse Athenis:

Et pyra nata pyris, ficúsque in ficubus extant.

Ait autem Apollodorus in chronicis natum illum anno primo, nonagesimæ nonæ olympiadis, perrexisséque ad Platonem decimoseptimo ætatis anno, annósque viginti apud eum fuisse cõmoratum. Tum verò venisse Mitylenem principe Eubulo, quarto anno centesimæ octauæ olympiadis. Verùm Platone primo anno functo vita, sub Theophilo profectũ esse ad Hermiam, mansisséque annos tres. sub Pythodoto autem se contulisse ad Philippum secundo anno centesimæ nonæ olympiadis, Alexandro quintumdecimum iam annum ætatis agente. Athenas verò concessisse secundo anno centesimæ vndecimæ olympiadis, atque in Lyceo tredecim annos docuisse, ac demum perrexisse Chalcidem, tertio

anno

anno centeſimæ quartæ decimæ olympiadis, morbóq; periſſe, cùm eſſet annorum ferme ſexaginta trium. Quo etiam tempore Demoſthenes in Calabris defunctus ſit ſub Philocle. Fertur autem ob Caliſthenis inſidias in Alexandrum, infenſum fuiſſe regi, illúmque ad eum contriſtandum Anaximenem extuliſſe, ac miſiſſe Xenocrati dona. Luſit in eum epigrammate Theocritus Chius, vt ait Ambryon in libro de Theocriti vita, in hunc ſenſum,

Hermiæ eunuchi ſimul Eubulique ſepulchrum
Mente vacans vacuum ſtruxit Ariſtoteles.
Timon quoque ſic illum agit,
Se neque Ariſtotelis leuitas miſeranda loquacis.

Hæc vita philoſophi fuit. Cæterum nos ipſius quoque teſtamenta legimus in hunc ferme modum. Bene quidem ac rite erit. Quòd ſi quid contigerit, ita legauit Ariſtoteles. Curatorē quidem omnium & per omnia iuſsit eſſe Antipatrum. Quoad vero Nicanor adoleſcat, curatores ac tutores inſtituit Ariſtomenem, Timarchum, Hipparchum, Cliotelem, & Theophraſtum ſi voluerit, ac ſi curam ſuſcipere velit filiorum & Herpylidis, rerúmque omnium. Cúmque puella fuerit matura, viro tradi illam Nicanori. Sin vero puellæ quippiam contigerit, quod abſit, vitáque prius quàm connubio iungatur, ſiue etiam poſtquam nupſerit antequam filios procreet, exceſſerit, Nicanor dominus eſto, vt & de puero & de cæteris digne nobis ac ſeſe diſponat. Curet autem Nicanor & de puella & de puero Nicomacho, nihil vt illis deſit, patris ac fratris vnà implés munus. Quòd ſi Nicanori quidpiam contigerit, quod abſit, ſiue priuſquam puellam duxerit, ſiue poſtquam duxerit, nondum filiis natis, quæ quidem

ille inſtituerit,ea rata ſunto. Sin autem voluerit, & Theophraſtus puellę curam habeat.Sin aliâs, curatores habito cum Antipatro conſilio & de puella & de puero diſponãt,vt eis videbitur optimum. Curam autem habeant tutores & Nicanoris mei, & Herpylidis memores. Nanque erga me ſtudioſa plurimum fuit, cæterorúmque omnium: & ſi virum accipere voluerit, curent, ne indigne nobis locetur. Déntque illi præter ea quæ antea acceperat,de noſtra ſubſtantia,talentum argenti,tréſque,ſi voluerit,famulas, & ancilam quam habet & Pyrrheum puerum. At ſi quidem in Chalcide habitare voluerit, hoſpitiũ quod adortum eſt: ſin autem in Stagiris, patertern am domum. Vtrum vero horum maluerit, ſtudeant procuratores domum ita neceſſaria ſuſupellectile inſtruere,vt & ſibi honeſte, & Herpylidi ſufficienter inſtructa videatur. Curę ſit autem Nicanori & Myrmecem puerum non indigne nobis ad ſuos referri, cùm eius, quas cepimus, facultatibus. Si autem & Ambracis libera, cúmq; puella viro tradetur,quingentas illi drachmas, ancillámque quam habeat, dari iubeo. Sed & Thaleti præter ancillam quam habet emptam,drachmas mille,& ancillulam. Simo quoque abſque priore pecunia, in puerum alium, ſiue puerum emi, ſiue pecuniam dari. Tychonem eſſe liberum cum puella nupſerit. Philonémque & Olympium eiúſque filiorum. Porrò eorum,qui mihi famulantur,puerorum nullum vendi volo, ſed hæredes eis vti.Cùm verò adulti erunt, pro merito dimitti liberos volo. Curent item vt conſumentur quæ Gryllioni ſunt traditæ exculpendæ imagines.Vbi vero perfectę erunt, ſuis imponantur locis. Nicanoris quoque

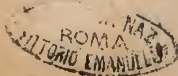
ac Proxeni quam sculpendam cogitabam, matrísque Nicanoris. Arimnesti verò quæ perfecta est, suo statuatur loco, vt sit ipsius monumentum, quia sine liberis defunctus est. Matris quoque nostræ Cererem in Nemea locet, aut vbicunque videbitur. Vbi verò tumultum fecerit, ibi & Pythiadis sublata ossa condat, sicut ipsa præcepit, sistat, & seruari Nicanoris votum quod pro illo vouimus. Animalia lapidea cubitorum quatuor Ioui seruatori, ac Mineruæ seruatrici in Stagiris. Hæ testamentorum ipsius series fuit. Fertur autem ollas plurimas repertas esse, Lyconémque dicere, illum in pelui calentis olei lauari solitum, oleúmque venundare. Quidam vtrem calentis olei stomacho illum imponere consueuisse tradunt, & cum se ad quiescendum componeret, æream spæram tenere in manu pelui subiecto, eo consilio, vt cum dormientis manu excussa sphæra in subditum æreum vas incidisset, sono illius excitus exurgeret. Eius esse præclaras istas sententias legimus. Interrogatus quidnam mendaces lucrarentur, vt cum vera, inquit, dixerint, non illis credatur. Cum sibi probro daretur, quòd flagitioso homini misericorditer tulisset opem, non, inquit, mores miseratus sum, sed hominem. Amicis ac discipulis ista consueuerat dicere, vbicunque moraretur, Aspectus quidem à circunfuso aëre lumen accipit, animus autem à disciplinis liberalibus. Sæpe numero cum in Athenienses inueheretur, aiebat illos frumenta & leges inuenisse, verùm frumentis quidem vti, non autem legibus. Studiorum liberalium amaras radices, fructus, autem dulces esse asserebat. Rogatus quidnam cito consenesceret, gratia, inquit. Quid sit spes, vigilan

gilantis, ait, insomnium. Diogene caricam porrigente, cogitans nisi acciperet, vsum esse, meditatus sumens, Diogenem ait caricam simul cum vsu perdidisse. Rursus ab eo porrectam accipiens, atque puerili more in sublime eleuans cum dixisset, magnus Diogenes, eam illi reddidit. Tria dicebat pueris esse necessaria, ingenium, exercitationem, disciplinam. Audierat aliquando se à quodam maledictis esse lacessitum. Tum ille, absentem, inquit, etiam verberet. Dicebat pulchritudinem plus, quàm epistolas omnes valere ad commendationem. Plerique Diogenem ita statuisse asserunt, ipsum autem donum formæ dixisse: Socratem verò modici temporis tyrannidem, Platonem naturæ priuilegium, Theophrastum tacitam deceptioné, Theocritum verò eburneum detrimentum, Carneadem regnum solitarium. Rogatus quo differrent docti ab indoctis, quo, inquit, viuentes à mortuis. Eruditionem dicebat inter prospera esse ornamentum, inter aduersa refugium. Parentes qui liberos erudiendos curassent, longe honorabiliores esse his qui solum genuissent. Eos enim viuendi tantum, illos etiam bene beatéque viuendi authores esse. Glorianti cuidam quòd magnæ esset vrbis ciuis, noli, inquit, hoc attendere, sed an dignus sis magna & illustri patria. Rogatus quid sit amicus, vna, inquit, anima in duobus corporibus habitans. Homines plerosq; dicebat ita esse parcos, ac si semper victuri essent: alios tam prodigos, ac si continuò morituri. Percontanti cur honesta forma præstantibus diutius congredimur, cæci, inquit, huiusce interrogatio est. Rogatus quid ex philosophia lucratus fuisset, hoc, inquit, vt iniussus eam faciam, quæ

plerique per legum metum faciant. Interrogatus quo pacto discipuli egregie proficerēt: Si excellentiores, ait, prosequentes tardiores non morentur. Loquaci homini cū illum improbe probris multis obtudisset, dicenti, num te satis obtudi? Hercle, inquit, nō tibi animum aduerti. Causanti cur stipem non bono homini dedisset, nam & ita contigisse ferunt: Non, inquit, homini dedi, sed humanitati. Rogatus erga amicos quales esse debeamus, Quales, inquit, eos erga nos esse optamus. Iustitiam dicebat virtutem animi vnicuique secundum dignitatē distribuentem. Disciplinam optimum esse dicebat viaticum ad senectutem. Refert Phauorinus in secundo commentariorū illum crebro dicere solitum: O amici, amicus nemo. Et ista quidē ad illum referuntur. Conscripsit autē & complura volumina, quæ vt summa ingenij illius vis, ac præcipua circa omne orationis genus exercitatio clarius eluceat, subnectenda necessario existimaui. De iustitia libros quatuor, de poëtis tres, de philosophia tres, de republica duo, de rhetorica Gryllus vnum, Nerinthus vnum, Sophista vnum, Menexenus vnum, Amatorius vnum, Conuiuium vnum, de diuitiis vnum, Exhortationum vnum, de anima vnum, de precatione vnum, de nobilitate vnum, de voluptate vnum, Alexander seu de colonis vnum, de regno vnum, de doctrina vnum, de bono tres, de Platonis legibus tres, de eiusdem republ. duos, Oeconomicus vnum, de amicitia vnum, Quid sit tolerare siue tolerantia vnum, de disciplinis vnum, de his, quæ in contentionem cadunt duos, Solutiones eorum quæ in contentionem veniunt, quatuor, Diuisiones sophisticæ quatuor, de contrariis vnum,

de

de speciebus & generibus vnum, de propriis vnum. Commentaria, ἐπιχειρηματικῶν tres. Propositiones de virtute tres, Obiectiones vnum, de his quæ quot modis dicuntur, siue secundum propositum, vnum, de elementis tres, de scientia vnum, de perturbationibus iræ vnum, Moralium quatuor, de principio vnum, Diuisiones septemdecim, Diuisibilium vnum, de interrogatione & responsione duo, de motu vnum, Propositiones vnum, Propositiones contentiosæ quatuor, Syllogismi vnum, Priorum analyticorum nouem, Posteriorũ analyticorum maiorum duo, de quæstionibus ad disciplinam pertinentibus octo, de meliore vnum, de idea vnum, Termini Topicorum septem, Syllogismorum duo, συλλογιστικὸν & diffinitiones vnum, de eligibili & accidenti vnum, de iis, quæ ante locos sunt, vnum, Topicorum ad diffinitiones duo, Perturbationum vnum, Diuisibilium vnum, Mathematicus vnum, Diffinitiones tredecim, Epicherematum duo, de voluptate vnum, Propositionum vnum, de voluntario vnum, de pulchro vnum. Quæstiones epicherematicæ vigintiquinque, Quæstiones de amicitia duo, Quæstiones de anima vnum, Politicorum duo, Politicæ auditionis, sicut Theophrasti, octo, de iustis duo, Artium introductio duo, Artis rhetoricę duo, Ars vnum, alia ars duo, Methodicum vnum, Artis Theodecti introductionis vnum, Artis poëticæ libros duos, Enthymemata rhetorica, de magnitudine vnum, Enthymematum diuisiones vnum, de dictione duo, de consilio vnum, Collectionis duo, de natura tres, Physicon vnum, de Archytæ philosophia tres, de Speusippi Xe-

nocratíſq; philoſophia vnum, ex Timæi Archytæque diſciplinis ſumpta vnum, Aduerſus Meliſſi dicta vnum, Aduerſus Alcinæonis dicta vnum, Aduerſus Pythagoricos vnũ, Aduerſus Gorgiam vnum, Aduerſus Xenocratem vnum, Aduerſus Zenonis ſcita vnum, de Pythagoricis vnum, de animalibus nouem, Anatomorum octo, Electio anatomorum vnum, de compoſitis animalibus vnũ, de fabuloſis animalibus vnum, de non gignendo vnum, de plantis duo, Phyſiognomicon vnum, Medicinalia duos, de monade vnum, Signa tempeſtatum vnum, aſtronomicon ſpeculatiuus vnũ, de motu vnum, de muſica vnum, Memoriale vnum, Homericarum ambiguitatum ſex, Poëtica vnum, Naturalium ſecundum elementa triginta octo, Inſpectorum problematum duo, Liberalium diſciplinarum duos, Mechanicus vnum, Problematũ ex Democrito ſex, de lapide vnum, Parabolæ vnum, Inordinata xij. Expoſita generatim xiiij. Iura vnum, Olympionice vnum, Pythionicæ muſices vnum, Pythicus vnum, Pythionicorum argumenta vnum, Dionyſiacæ victoriæ vnum, de tragœdiis vnum, Doctrinæ vnum, Prouerbia vnum, Lex commendatitia vnum, Legum, quatuor, Prædicamentorum vnum, de interpretatione vnum. Reſpublicæ vrbium clviij. Seorſúmque ad philippum depopulari, paucorúmque & optimatum & tyrannorum rep. epiſtolæ. Selymbriorum epiſtolæ, ad Alexandrum quatuor, Ad Antipatrum nouem, ad Mentorem vnam, ad Ariſtonem vnam, ad Olympiadem vnam, ad Hephæſtioné vnam, ad Themiſtagoram vnam, ad Philoxenum vnam, ad Democritum verſus, quorum initium eſt, Sanctæ deûm, Elegiæ, quarum eſt initium

tium,Formosæ matris filia : Sunt in summa versus omnes plus minus quadragesies quinquies mille trecenti & triginta. Hæc librorum illius series,hic numerus, in quibus quid agat summatim exponendum est,Duplicem esse philosophiæ rationem,alteram versari circa actus, appellaríque πρακτικὴν, alterã in intelligentia & speculatione consistere, & θεωρητικὴν dici. Ad actionem pertinere ethicen & politicen, qua in parte tum de publica, tum de familiari re agi. Ad intelligentiam Physicen logicénque referri. Porrò logicen instrumentum esse exactissimum. Eius cùm geminam destinationem ac scopum subiecisset, verisimile ac verum,ad vtranque duarum maxime rerum viribus nititur. Nanque ad verisimile seu probabile, oratoria & dialectica, ad verum autem analytica & philosophia vsus est, nihil omnino omittens eorum quæ vel ad inuentionem, vel ad iudicium, vel etiam ad vsum pertinerent. Enimuero ad inuentionis adminicula, atque ad eas res, quæ speculationi & arti inseruiunt, propositionum multitudinem tradidit, ex quibus quæstiones, probabilium epicherematum elicere affatim licet. Porrò ad iudicandum analytica priora,& posteriora conscripsisse, prioribus assumptionum iudicia permittés,posterioribus collectionis examé tradés. Ceterũ ad iudicandũ ea quæ sub certamen cadunt, quæq; in interrogatione versantur, & contentione sophisticorum argumentorũ,atq; syllogismis atque his similibus. Veritatis verò iudicium earum quidé, quæ secundum imaginationem sunt actionum,sensum definiuit.Moralium verò, vbi de re publica,ac domestica,vbi de legibus agitur

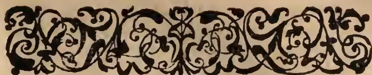
mentem, finem autem vnum expoſuit, virtutis vſum in vita perfecta. Felicitatem ait plenitudinem ex tribus maxime bonis conſtantem, iis nimirum quæ in animo ſunt, quæ & priora viribus appellat, iis quæ ad corpus attinent, vt ſunt bona valetudo, fortitudo, pulchritudo, cæteráque his ſimilia, atque iis quę extrinſecus veniunt, diuitiis, nobilitate, & claritudine, atque in hunc modum cæteris, quibus tertium locũ aſſignauit. Virtutem ad beatã vitam ſibi minime ſufficere dixit, quippe corporis bonis, exterioribúſque indigere. Miſerum atque infelicem fore ſapientem, ſiue doloribus afficiatur, ſiue inopia, & cæteris huiuſmodi incommodis prematur. Vitium autem ad miſeriam atque infelicem vitam ſufficere, quantunlibet corporis affluat bonis. Virtutes ait, non ſe inuicem ſequi. Fieri enim poſſe, vt prudens quiſpiam, ac iuſtus, idémque intemperans atque incontinens ſit. Sapientem quidem non omnino perturbationibus vacare, verum perturbari modice dixit. Amicitiam æquitatẽ eſſe definiuit reciprocæ beneuolentiæ. Eius tres ſpecies eſſe tradidit. Eſſe quippe aliã cognationis, aliam amatoriam, tertiam hoſpitalem. Amorem non modo congreſſionis verum & philoſophiæ eſſe. Amaturum quoque ſapientem, atque acceſſurum ad rempublicam, ducturúmque vxorem, & cum rege vnà victurum. Tribus autem generibus vitæ conſtitutis, primo quod in ſpeculatione, ſequenti quod in actu, & tertio quod in voluptate conſiſtit: Speculatiuum genus ſemper prætulit. Liberales diſciplinas ad apprehenſionem virtutis multum conferre ſenſit. In deſcriptione rerum naturalium præter cæteros rationem maxime ſecutus eſt, adeo vt minimarum quarumque rerum reddide-

diderit causas. Vnde & naturalium commentariorum complura scripsit volumina. Deum sicut & Plato incorporalem diffiniuit, eiúsque prouidentiam ad cœlestia vsque pertingere, ipsum vero immobilem esse. Porro terrena omnia ad cœlestium congruentiam, ordinémque disponit. Præter elementa ista quatuor esse & quintum aliud, ex quo cœlestia consistant, eiúsque motum orbicularem esse varium. Animam item incorpoream, primámque esse ἐντελέχειαν, corporis nempe naturalis & organici potentia vitam habentis. Est autem ea iuxta illum duplex. Entelechiam vero appellat, cuius sit species quædam incorporea. Altera ex his quidem secundum potétiam, vt est Mercurius in cera, informis quidem, sed idoneus ad percipienda lineamenta, sicut item in ære statua. Secundum vero habitum entelechia dicitur ea quę est cōsummatę ac perfectæ Mercurij statuæ. Naturalis autem corporis dixit: nam sunt corpora alia quidé manu & arte elaborata, vt sunt quæ ab artificibus fiunt, puta turris atque nauis. Alia vero sic à natura prodeūt vt arbores, & animalium corpora. Porro organici dixit, hoc est, ad aliquid parati & cōditi, vt est ad videndum oculus, aurísqué ad audiendum. Virtute autem vitam habentis, vtputa in seipso. Virtute autem vel potentia minus est secundum efficaciam. Secundum actionem autem, vt vigilans habere animam dicitur. Secundum habitum autem, vt dormiens. Vt igitur & hic intelligatur, adiecit potentia. Multa igitur eiusmodi & alia, & de aliis multis in hunc modum philosophatus est, quæ perlongum esset numerare. Cunctis enim in rebus summo studio atque industria fuit, inuentionísque incredibili copia viguit, vt

ex his quæ ſuprà annotauimus voluminibus conſtat, quæ ad quadringẽtorum numerum fere perueniunt, de quibus nihil ambigitur. Nam ſunt & alia complura, quæ ipſi aſcribuntur volumina atque ſententiæ. Verumenimuero octo fuere Ariſtoteles. Primus hic ipſe. Secundus qui Athenis rempub. adminiſtrauit, cuius etiam iudiciales leguntur orationes ſanè quàm elegantes. Tertius qui Iliadem Homeri ſcripſit. Quartus Siculus orator, qui ad Panegyricum Iſocratis reſcripſit. Quintus qui cognominatus eſt Mythus, Aeſchinis Socratici neceſſarius. Sextus Cyrenaicus, qui de poëtica ſcripſit. Septimus pędotriba, cuius meminit Ariſtoxenus in Platonis vita. Octauus grammaticus obſcurus & ignobilis, cuius de pleonaſmo ars legitur. Huius autem Stagiritæ philoſophi complures quidem fuere diſcipuli, ſed omnibus maximè præcelluit Theophraſtus, de quo modò dicendum eſt.

*

ARISTOTELIS VITA EX MONIMENTIS IOANNIS GRAMmatici Pphiloponi Alexandrini.

VIT Ariſtoteles genere Macedo, Stagiris, filius Nicomachi, qui Amyntæ Macedoniæ Regi medicam præſtitit operam, ob cámque rem filium, quē ſuſcepit, vt patris memoriam renouaret, Nicomachum appellauit, ad quem item Nicomacheia ſcripſit. Matre Phæſtide, qui ambo genus ab Aeſculapio trahebant: cuius quidem rei fidem facit epigramma in Ariſtotelem his verbis factum:

Matre creatur Phæſtide, Nicomachóque parente,
Stirpe Aſclepiadon Diuus Ariſtoteles.

Poſt parentum obitum à quodam, qui publico Aternenſium nomine peregrinos hoſpitio excipiebat, educatur: cuius dein officij memor non modo filium eius Nicanora enutriuit, & omni liberali inſtituit doctrina, ſed etiam vt verum, & germanum tractauit. Quinetiam ante mortem teſtamento cauit, vt filia Pythais in matrimonium eidē Nicanori locaretur. Cùm adhuc adoleſcens

eſſet, omni ingenuarum artium ſciētia excultus fuit, quod ſatis declarant commētarij, quibus res poëticas complexus eſt, & ſcripta, quæ in poëtas edidit. Homericæ item quæſtiones, & libri artis Rhetoricæ. Annos xvij. natus voce Pythiæ, qua philoſophari iubebatur, Athenas mittitur, vbi cum Socrate treis annos coniunctiſſime vixit, quo extincto ad amicitiam Platonis ſe contulit, qui cum xx. annos magno familiaritatis vſu coniunctus fuit, eámque diligentiam, & induſtriam ad diſciplinas percipiendas adhibuit, vt Plato illius ædeis non aliter appellarit, atque ædeis lectoris. Neque vero fides habenda iis, qui exiſtimant Ariſtotelem aperuiſſe Lyceum contra Platonem adhuc ſuperſtitē. Quî enim hoc potuiſſet, cùm Chabria, & Timotheus Atticarum copiarum duces opibus magnáque potentia Athenis florerent, & Platoni arcta neceſſitudine coniuncti eſſent? Sed non deſunt, qui tradant ab Ariſtotele Lyceum conſtitutū in humanis adhuc agente Platone, vt multas hominis ſententias conuelleret. Ad quos reſpondere ſatis habemus, nō ſimpliciter quicquam contra Platonem ſtatui, ſed contra eos, qui Platonica decreta minus perſpecta haberent, attamen ſi quid contra eum profertur, non abſurdum iudicari debet, cùm in hac ipſa philoſophandi ratione nihil diſcrepet ab iis, quæ Plato ſenſerit: illius enim vox eſt, magis conuenire nos de veritate ſolicitos eſſe, quàm de quauis alia re. Quinetiam ad verbum ita ſcribit. Amicus quidem Socrates, ſed veritas amiciſſima. Et alibi. Socratis, inquit, parua cura agenda eſt, veritatis autem magna.

Hoc idem inſtitutum Ariſtoteles tenuit, monimentáque Platonica immutanda cenſuit, cùm

&

& in huiusmodi consilio ab illo non discrepet, quippe qui veritatis decus non contépserit, cùm tamen mirifico studio, egregiáque voluntate Aristotelem fuisse erga Platonem constet ex Ara, quam ei consecrauit hac inscriptione:

Ponit Aristoteles pius hoc altare Platoni.
Quem laudare nefas ora profana foret.

Cum Platone multis officiis, & magna familiaritate x x. annos cōiunctus fuit, post cuius obitum ita euenit, vt Speusippus sororis Potones filius scholam teneret, docendíque munus susciperet, Aristoteles autem in Macedoniæ vrbem secederet, quo loci alumnū disciplinæ suæ Alexādrum conditorem habuit, magnáque autoritate in eius regno præstitit. Nam apud Regem opibus & gratia florentissimus fuit, plurimáque opportune impetrauit: nam multa studia, & officia in singulos priuatim, & in vniuersos publice contulit. Declarant epistolæ commédatitiæ, quæ ad regem scriptæ sub illius nomine feruntur, & patria Stagiritæ, quæ cum euersa esset, author fuit, vt ab eodem ipso instauraretur. Quapropter Stageiritæ Aristoteli festum celebrant, quod Aristoteleum nominant, & mensem, in quo dies festo dicatus est, Stagiritem appellant. Egressus quoq; Theophrasti patria, quam cum Alexander grauiter vindicare cogitaret, periculo liberata est. Dein cum Speusippus è vita excessisset, Athenienses Aristotelem ad se inuitant, ac vnà cum Xenocrate scholæ Platonis præficitur. Xenocrates igitur in Academia docebat, Aristoteles in Lyceo. Ac non longo interuallo cum Athenæ defecissent, Aristoteles in Chalcida nauigauit, illud vsurpās: Non patiar Atheniéses in philosophiam semel, ac iterum vos peccare. Iam enim Socratem è medio

dio ſuſtulerant. Nec diſſimulauit iudicium ſuum apud Antipatrum,quàm difficile, & multi operis eſſet,Athenis agere,carmẽ illud Homeri referẽs:

Inq; pyris pyra,ficus fici molle ſeneſcunt.

Ita peruerſitatem morum Athenienſium indicabat. Macedoniam repetiit,vbi gratia,& authoritate apud Reges,qui prouinciam illam tenebant, plurimum valuit, apud Alexandrum, & matrem Olympiada,apud Antipatrum, apud Philippum. Ad Alexandrum de regno librum ſcripſit, in quo præcepta de regno adminiſtrando ei dat. Quinetiam ſe comitem Regi adiunxit in intimos Brachmanas proficiſcenti,vbi & iam opus confecit, in quo memoriam C C L V. rerumpu.colligauit. Illum quoque ſecutus eſt contra Perſas mouentem:vbi cum bellum exortum eſſet,& Alexander mortem obiiſſet, in patriam reuertitur. Morum ſummam coluit moderationem, in Philoſophia captum exceſſit humanum,cùm nullam partem eius diſciplinæ imperfectam explicatione reliquerit ſua. immo propria fretus ſolertia, cùm pleraque adieciſſet, vniuerſam philoſophiam caſtigauit, optimíſque inſtruxit præceptis.Magnam item acceſſionem fecit ad artem diſſerendi, quãdoquidem ab ipſis rebus normas, præceptáque ſecreuit,& demonſtrandi rationem cum via inſtituit:nam ſuperioris memoriæ Philoſophi demonſtrare quidem,ac euidentibus probationibus vti ſciebant,ſed demonſtrare, ac euidentes probationes conficere ignorabant, atque idem illis vſu veniebat,quod Sutoribus,qui coria ſecare non queunt, calceis autem vti probè queunt.Rerum naturalium indagationi quintam addidit naturam. Diuinarum contemplationi, quamuis nihil eiuſmodi adiecerit, attamen ita

docuit,vt nihil,quatenus cauſa ferret, prætermiſerit.Siquidem tantum abeſt,vt duntaxat,quæ intra orbem continentur,quemadmodum nonnulli exiſtimant,comperta habuerit,vt etiam quæ ſupra orbem habentur, probè tenuiſſe affirmemus. quod quidem idem ipſe Ariſtoteles probat viij. naturalis auſcultationis libro. Princeps, inquit, cauſa neque per ſe,neque ex accidenti motu cietur. Atque ex hoc nimirum planum facit Deum neque corpus,neque patibilem eſſe. Vniuerſum vitæ tempus, quod vixit lxiij. annorum numero deſcribitur.cùm enim xvij.ageret annum Socrati operam dare cœpit, quo præceptore vſus eſt triennio:in intimis,& neceſſariis Platonis xx. annos fuit,à cuius obitu. xxiij.annos vixit.

*

PORPHYRII PHOENICEI INTRODVCTIO, SEVERINO BOETHO INTERPRETE.

SVMMA LIBRI.

De Generis, Speciei, Differentiæ, Proprij, ac Accidentis natura. De eorundem communitatibus, ac differentiis.

PROOEMIVM.

CAPVT I.

VM sit necessarium Chrysaori & ad eam, quæ est apud Aristotelé prædicamétorum doctrinam, nosse quid sit genus, quid differentia, quid species, quid proprium, & quid accidens: & ad definitionum assignationem, & omnino ad ea quæ de diuisione & demonstratione sunt: vtili existente istarum rerum speculatione, compendiosam tibi traditionem faciens, tentabo breuiter, velut introductionis modo, ea quæ ab Antiquis dicta sunt aggredi: ab altioribus quidem quæstionibus abstinens, simpliciores vero mediocriter coniectans

ctans. Mox de generibus & ſpeciebus, illud quidem ſiue ſubſiſtant, ſiue in ſolis nudis intellectibus poſita ſint: Et ſiue ſubſiſtētia corporalia ſint an incorporalia: Et vtrū ſeparata, an in ſenſibilibus poſita, & circa hæc conſiſtentia, dicere recuſabo. altiſſimum enim eſt huiuſmodi negotium, & alius maioris egens inquiſitionis. Illud vero quemadmodum de his, ac de propoſitis * magis probabiliter Antiqui tractauerunt, & horum maxime Peripatetici, tibi tunc tentabo monſtrare.

* λογικώτερον. magis logice.

De Genere. Caput II.

Videtur autē neq; genus neq; ſpecies ſimpliciter dici. Genus enim dicitur & aliquorum quodāmodo ſe habētiū ad vnū aliquod, & ad ſe inuicē collectio: ſecūdū quā ſignificationē *Romanorum dicitur genus, ab vnius ſcilicet habitudine (dico autem Romuli) & multitudinis habentium aliquo modo adinuicem eam, quæ ab illo eſt, cognationem ſecundum diuiſionem ab aliis generibus dictum. Dicitur autem & aliter rurſus genus, quod eſt vniuſcuiuſque generationis principium: vel ab eo qui genuit, vel ab eo loco in quo quis genitus eſt. Sic enim Oreſtem quidem dicimus à Tantalo habere genus, Hylum autem ab Hercule. & rurſus, Pindarum quidem Thebanum eſſe genere, Platonē vero Athenienſem. etenim patria principium quoddam eſt vniuſcuiuſque generationis, quemadmodum & pater. Hæc autē videtur promptiſſima eſſe ſignificatio. Romani enim dicuntur, qui ex genere deſcendunt Romuli, & Cecropidæ, qui à Cecrope, * & horum proximi. Et prius quidem appellatum eſt genus vniuſcuiuſq; generationis principium: dehinc etiam & multitudo eorum, qui ſunt ab vno principio, vt à Romulo: quam di-

Vide 1. top. cap. 2.

Text. Græcus legit ἡρακλειδῶν, & ἡρακλέους.

* Co. Græ. Ant. addit genus habent.

uidentes & ab aliis separantes, dicebamus omnem illam collectionem Romanorum genus. Aliter autem rursus genus dicitur, cui supponitur species: ad horum fortasse similitudinem dictum. Etenim principium quoddam est huiusmodi genus earum, quæ sub ipso sunt specierum. videtur etiam multitudinem continere omnem, quæ sub ipso sunt,* specierum. Tripliciter igitur cùm genus dicatur, de tertio apud Philosophos sermo est: quod etiam describentes assignauerunt, Genus esse, dicentes, quod de pluribus & differentibus specie in eo quod quid est prædicatur, vt animal. Eorum enim quæ prædicantur, alia quidem de vno dicuntur solo, sicut indiuidua, vt Socrates, & hic, & hoc: alia vero de pluribus, quemadmodum genera, & species, & differentia, & propria, & accidentia communiter sed non proprie alicui. est autem genus quidem, vt animal: species vero, vt homo: differentia autem, vt rationale: proprium, vt risibile: accidens, vt album, nigrum, sedere. Ab iis igitur, quæ de vno solo prædicantur, differunt genera: eò quòd hæc de pluribus prædicantur. Ab iis autem rursus quæ de pluribus: à speciebus quidem, quoniam species etsi de pluribus prædicantur, non tamen de differentibus specie, sed numero. homo enim cum sit species, de Socrate & Platone prædicatur, qui non specie differunt, sed numero: animal vero, cùm sit genus, de homine, & boue, & equo prædicatur, qui differunt à se inuicem specie, non numero solum. A proprio vero differt genus: quoniam proprium quidem de vna sola specie, cuius est proprium prædicatur, & de iis, quæ sub ipsa specie sunt indiuiduis: quemadmodum risibile de homine

** Co. Græ. nõ habent specierum.*

Idẽ primo top. cap. 2.

mine solo, & de particularibus hominibus: genus autem non de vna specie prædicatur, sed de pluribus & differentibus. A differentia vero, & ab iis, quæ communiter sunt accidentia, differt genus: quoniam & si de pluribus & differentibus specie prædicantur differentiæ, & communiter accidentia, non tamen in eo quod quid est prædicantur, sed in eo quod quale quid est. Interrogantibus enim aliquibus, quid est illud, de quo prædicantur hæc, genus respondebimus, differentias autem & accidentia non respondebimus: non enim in eo quod quid est prædicantur de subiecto, sed magis in eo quod quale quid est: interroganti enim quale quid est homo, dicimus quod rationale: & quale quid est coruus, dicimus quòd nigrum. est autem rationale quidem differentia, nigrum vero accidens. quando autem quid est homo interrogamur, animal respondemus, est autem hominis genus animal. Quare de pluribus prędicari diuidit genus ab iis quæ de vno solo eorum, quæ sunt indiuidua, prædicantur. hoc vero, de differentibus specie, separat ab iis, quæ sicut species prædicantur, vel sicut propria. in eo autem quod quid est prædicari diuidit à differentiis & communiter accidentibus, quæ nō in eo quod quid est, sed in eo quod quale quid est, vel quomodo se habet vnumquodque prædicatur de iis, de quibus prædicatur. Nil igitur superfluum, neque * minus continet generis dicta descriptio notionis. *ἰλλεῖπον

De Specie. Cap. III.

Species autem dicitur quidem & de vniuscuiusque forma: secundum quam dictum est. Prima quidem species digna est imperio. Dicitur autem species & ea, quæ est sub assignato gene- *Euripidis.*

re : ſecundum quam ſolemus dicere hominem quidem ſpeciẽ animalis, cùm ſit genus animal. album autem coloris ſpeciem : triangulum vero figuræ ſpeciem. Quòd ſi etiam genus aſſignantes ſpeciei meminimus dicentes, quod de pluribus & differentibus ſpecie in eo quod quid eſt prædicatur, & ſpeciem dicimus id, quod ſub aſſignato genere eſt: noſſe oportet quod, quoniam & genus alicuius eſt genus, & ſpecies alicuius eſt ſpecies, vtrunq; vtriuſq;, iccirro neceſſe eſt in vtrorumque rationibus vtriſque vti. Aſſignãt ergo & ſic ſpeciem. Species eſt, quæ ponitur ſub genere: & de qua genus in eo quod quid eſt prædicatur. Amplius autem ſic quoque. Species eſt, quæ de pluribus & differẽtibus numero in eo quod quid eſt prædicatur. ſed hæc quidem aſsignatio ſpecialiſſimę eſt, & quę ſolum ſpecies eſt, non autem & genus: aliæ vero erunt etiã non ſpecialiſſimarum. Planum autem erit quod dicitur hoc modo. In vnoquoque prædicamento ſunt quædam generaliſſima, & rurſus alia ſpecialiſſima : & inter generaliſſima & ſpecialiſſima ſunt alia, quæ genera & ſpecies dicuntur eadem. Eſt autem generaliſsimum quidem ſupra quod nullum aliud ſit ſuperueniens genus. Specialiſsimum autem eſt, poſt quod non eſt alia inferior ſpecies. Inter generaliſsimum autem & ſpecialiſsimum aliã, quę genera & ſpecies ſunt eadem: ad aliud tamen & ad aliud ſumpta. Fiat autem in vno quidem prædicamento manifeſtum quod dicitur. Subſtantia eſt quidem & ipſa genus : ſub hac autem eſt corpus, & ſub corpore animatum corpus : ſub quo animal. ſub animali vero rationale animal : ſub quo homo, ſub homine vero Socrates & Plato, & qui ſunt particulares homines. Sed horũ ſub-

Obiectio. *Solutio.*

ſtan

ſtantia quidem generaliſsimum eſt, & quod genus ſolum: homo vero ſpecialiſsimum, & quod ſolum ſpecies. corpus autem ſpecies quidem eſt ſubſtantiæ, genus vero animati corporis. ſed & animatum corpus ſpecies quidem eſt corporis, genus vero animalis. rurſus animal ſpecies quidem eſt corporis animati, genus vero rationalis animalis. ſed rationale animal ſpecies quidem eſt animalis, genus autem hominis. homo vero ſpecies quidem eſt rationalis animalis, non autem genus particulariũ hominum, ſed ſolum ſpecies. & omne, quod ante indiuidua propinque prædicatur, ſpecies erit ſolum, non etiam genus.

Generũ ac ſpecierũ in prædicamento Subſtantiæ ordo.

Genus	Subſtantia	generaliſsimum.
Species	Corpus	& genus.
Species	Animatum corpus.	& genus.
Species	Animal.	& genus.
Species	Rationale animal.	& genus.
Species	Homo.	ſpecialiſsima.
Particulares	Socrates & Plato.	homines.

Quemadmodum igitur ſubſtantia cùm ſuprema ſit, eò quòd nihil ſupra eam ſit, genus eſt generaliſsimum: ſic etiam homo cùm ſit ſpecies, poſtquam non eſt alia ſpecies, neque aliquid eorum, quæ poſſunt diuidi in ſpecies, ſed ſolum in-

diuidua(indiuiduum enim eſt Socrates, & Plato, & hoc album) ſpecies erit ſolum & vltima ſpecies, &(vt dictum eſt)ſpecialiſsima. quæ vero ſunt in medio, eorum quidẽ, quæ ante ipſa ſunt, erunt ſpecies: eorum autem, quæ poſt ipſa ſunt, genera. Quare hæc quidem duas habent habitudines, eam, quæ eſt ad ea, quæ antecedunt, ſecundum quam ſpecies ipſorum eſſe dicuntur: & eã, quæ eſt ad poſteriora, ſecũdum quam genera ipſorum eſſe dicuntur. Extrema vero vnam habent habitudinem. Nam & generaliſsimum ad ea, quidem quæ poſteriora ſunt, habet habitudinem, cùm ſit genus omnium id quod eſt ſupremum: eam vero, quæ ad ſuperiora non habet, cùm ſit ſupremum & primum principium, &(vt diximus) ſupra quod non eſt aliud ſuperueniens genus. Specialiſsimum autem vnam habet & ipſum habitudinem, hanc quidem, quæ eſt ad ſuperiora, quorum eſt ſpecies: eam vero, quæ eſt ad poſteriora non diuerſam habet habitudinem, ſed eandem. & ſpecies indiuiduorum dicitur. ſed ſpecies quidem dicitur indiuiduorum, velut ea continens: ſpecies autem ſuperiorum, velut quæ ab eis continetur. Determinant igitur generaliſsimum genus ita, quòd, cùm genus ſit, nõ eſt ſpecies. & rurſus, ſupra quod non eſt aliud ſuperueniens genus. Specialiſsimam vero ſpeciem ſic, quæ cùm ſit ſpecies, non eſt genus: & quam, cum ſit ſpecies, in ſpecies diuidere non poſſumus: adhuc autem, & quæ de pluribus & differentibus numero in eo quod quid eſt prædicatur. Ea vero, quæ in medio ſunt extremorum, ſubalterna vocant genera & ſpecies, & vnumquodque ipſorum ſpeciem eſſe, & genus ponunt: ad aliud tamen & aliud ſumptum. ea enim, quæ

ſunt

funt ante specialifsima vfq; ad generalifsimum afcendentia,& genera dicuntur, & fpecies fubal terna : vt Agamemnon, Atrides, & Pelopides,& Tantalides, & vltimum Iouis. Sed in familiis quidem plerunque ad vnum reducuntur principium, ver. g. ad Iouem:in generibus vero & fpeciebus non fic fe habet. Neque enim eft commune vnum genus omnium ens : nec omnia eiufdem generis funt fecũdum vnũ fupremũ genus, quemadmodum dicit Ariftoteles : fed pofita fint (quemadmodum in prædicamentis dictum eft) prima decem genera, quafi prima decem principia. Et fi omnia quis entia vocet, æquiuoce (inquit) nuncupabit, fed non vniuoce. Si enim vnum effet commune omnium genus ens, vniuoce omnia entia dicerentur. cùm vero decem fint prima, communio fecundum nomen eft folum non tamen fecundum rationem,quę fecundum nomen eft. Decem igitur generaliffima quidem funt:fpecialiffima vero in numero quidem quodam funt,non tamen infinito. Indiuidua autem, quæ funt poft fpecialifsima, infinita funt. Quapropter vfq; ad fpecialifsima à generalifsimis defcẽdẽtes iubebat Plato quiefcere:defcẽdere autẽ per media diuidẽtes fpecificis differẽtiis. infinita verò (inquit) relinquenda funt. neque enim eorum fcientiam poffe fieri. Defcendentibus igitur ad fpecialiffima, neceffe eft diuidentes per multitudinem ire:afcendentibus vero ad generalifsima neceffe eft colligere multitudinẽ in vnum. collectiuum enim multorum in vnam naturam fpecies eft,& etiam magis id, quod genus eft : particularia vero & fingularia econtrario femper in multitudinem diuidunt id, quod vnum eft:participatione enim fpeciei plures ho-

mines, vnus: particularibus autem & ſingularibus vnus & communis plures. diuiſiuum enim ſemper eſt, quod ſingulare eſt: collectiuum autem & adunatiuum, quod commune eſt. Aſsignato autem genere & ſpecie quid ſit vtrunque eorum, & genere quidem vno exiſtente, ſpeciebus vero pluribus (ſemper enim in plures ſpecies diuiſio generis eſt) genus quidem ſemper de ſpecie prædicatur, & omnia ſuperiora de inferioribus: ſpecies autem neque de proximo ſibi genere, neque de ſuperioribus: neque enim conuertitur. Oportet enim aut equa de equis prædicari, vt hinnibile de equo: aut maiora de minoribus, vt animal de homine: minora vero de maioribus minime. neque enim dices animal eſſe hominem: quemadmodum hominem dices eſſe animal. De quibus autem ſpecies prędicatur, de iis neceſſario & ſpeciei genus prædicabitur, & generis genus vſque ad generaliſſimum. ſi enim verum eſt dicere Socratem hominem, hominem autem animal, animal autem ſubſtantiam: verum eſt & Socratem animal dicere, atque ſubſtantiam. ſemper enim cùm ſuperiora de inferioribus prędicentur, ſpecies quidem de indiuiduis prædicabitur, genus autem & de ſpecie, & de indiuiduo: generaliſsimũ vero de genere vel generibus, ſi plura ſint media & ſubalterna, & de ſpecie, & de indiuiduo. dicitur enim generaliſsimum quidẽ de omnibus ſub ſe poſitis generibus, & ſpeciebus, & indiuiduis, genus autem, quod ante ſpecialiſsimum eſt, de omnibus ſpecialiſsimis & indiuiduis. ſolum autem ſpecies de omnibus indiuiduis. indiuiduum autem de vno ſolo particulari. Indiuiduum autem dicitur Socrates, & hoc album, & hic

Idẽ in Antepradicamen. c. 4.

hic veniēs Sophronisci filius, si solus sit ei Socrates filius. Indiuidua autem dicuntur huiusmodi, quoniam ex proprietatibus consistit vnumquodque eorum, quarum collectio nunquam in alio eadem erit: Socratis enim proprietates nunquam in aliquo alio particularium erunt eędem. ex vero, quæ sunt hominis proprietates (dico autem eius, qui est communis) erunt eędem in pluribus, magis autem & in omnibus particularibus hominibus, in eo quod homines sunt. continetur igitur indiuiduum quidem sub specie: species autem sub genere. Totum enim quiddam est genus: indiuiduum autem pars: species vero & totum est & pars. sed pars quidem alterius: totum autem non alterius, sed in aliis. in partibus enim totum est. De genere igitur & specie, & quid generalissimum, & quid specialissimum, & quæ genera eadem, & species sint, quæ etiam indiuidua, & quot modis genus & species dicantur, sufficienter dictum est.

De Differentia. Cap. IIII.

Differentia vero & communiter, & proprie, & propriissime dicatur. Nam communiter quidem differre alterum ab altero dicitur, quod alteritate differt quocunque modo, vel à seipso vel ab alio. differt enim Socrates à Platone alteritate, & ipse à seipso, & puero existente & viro facto, & faciente aliquid vel quiescente: & semper in aliquo modo habendi se alteritatibus spectatur. Proprie autem differre alterum ab altero dicitur, quando inseparabili accidente alterum ab altero differt. Inseparabile vero accidens est, vt cæcitas oculorum, aut nasi curuitas, aut cicatrix cùm ex vulnere occalluerit. Propriissime autem differre alterum ab altero dicitur,

quando ſpecifica differentia differt: quemadmodum homo ab equo ſpecifica differentia differt, rationalis qualitate. Vniuerſaliter ergo omnis differentia addita alicui alteratum facit. ſed eæ quidem, quæ & communiter & propriæ ſunt, alteratum faciunt, quæ vero propriiſsime aliud. Quæ quidem igitur aliud faciunt, ſpecificæ vocantur: illæ vero quæ alteratum, ſimpliciter differentiæ. animali enim aduenıẽs rationalis differentia, aliud fecit: eius autem quod eſt moueri, alteratũ ſolum à quieſcente fecit. quare illa quidem aliud, hæc vero alteratum ſolũ fecit. Secundum igitur aliud facientes differentias diuiſiones generum fiunt in ſpecies, & definitiones aſſignantur, quæ ſunt ex genere & huiuſmodi differentiis: ſecundum autem eas, quæ ſolũ alteratum faciunt alteritates ſolum conſiſtunt, & aliquo modo ſe habẽtis permutationes. A ſuperioribus ergo rurſus inchoanti, dicẽdum differentiarum alias quidem eſſe ſeparabiles, alias vero inſeparabiles. moueri enim & quieſcere, & ægrum eſſe & ſanum eſſe, & quęcunque his proxima ſunt, ſeparabilia ſunt. at vero aquilinũ eſſe vel ſimum, vel rationale vel irrationale inſeparabilia ſunt. Inſeparabilium autem aliæ quidem ſunt per ſe, aliæ vero per accidens. nam rationale per ſe ineſt homini, & mortale, & diſciplinæ eſſe ſuſceptiuum: at vero aquilinum eſſe, vel ſimũ per accidens, & non per ſe. Illæ igitur, quæ per ſe ſunt, in ſubſtantiæ ratione accipiuntur, & faciunt aliud: illæ vero, quæ ſecundũ accidens, nec in ſubſtantię ratione accipiuntur, nec faciunt aliud, ſed alteratum. Quæ quidẽ igitur per ſe ſunt, non ſuſcipiũt magis & minus: quę vero per accidens (etſi inſeparabiles ſint) intenſionẽ accipiunt & remiſ-

ſion

sionē.nam neq; genus aut magis & minus prædicatur de eo cuius fuerit genus,neq; generis differētiæ,secundū quas diuiditur.ipsę enim sunt, quę vniuscuiusq; rationem complēt: esse autem vnicuique vnum & idem,neq; intensionem, neq, remissionē suscipiēs est.aquilinum autem esse, vel simum,vel coloratum , aliquo modo & intenditur,& remittitur.Cùm igitur tres species differentiæ consyderentur:& eę quidem sint separabiles, illæ vero inseparabiles:& rursus inseparabilium hæ quidem sint per se,illæ vero per accidēs: rursus earum,quę per se sunt,differētiarū, aliæ quidem sunt, secundum quas diuidimus genera in species,aliæ vero, secundum quas ea quæ diuisa sunt specificantur: vt cum per se differentię omnes huiusmodi animalis sint,animatum & sensitiuū,rationale & irrationale,mortale & immortale:animati quidem & sensitiui differentia constitutiua est substātiæ animalis(est enim animal substātia animata sensitiua)mortalis vero & immortalis differentia,& rationalis & irrationalis diuisiuæ sunt animalis differentiæ:per eas enim genera in species diuidimus.Sed eę quidē,quę diuisiuæ sunt,differētiæ generū completiuæ fiunt, & constitutiuæ specierū . diuiditur enim animal rationalis, & irrationalis differentia , & rursus mortalis & immortalis differētia. sed rationalis & mortalis differentiæ constitutiuæ fiunt hominis:rationalis vero & immortalis Dei:irrationalis autem & mortalis irrationalium animalium. Sic vero & supremæ substantiæ , cū diuisiuæ sint animati & inanimati differētię,& sensitiui & insensitiui,animata quidē & sensitiua, *iuxta substātiā sumptę animal perfecerūt:animata vero& insensitiua perfecerūt plātā,Quoniā ergo eędem aliq

* *a . l. vna cū substantia sūpta.*

aliquo modo quidem acceptę fiunt constitutiuæ, aliquo modo auté diuisiuæ, specificæ omnes vocantur, & his maximè opus est ad diuisiones generum, & ad definitiones: sed nõ his, quæ secundum accidens inseparabiles sunt, neq; etiam magis iis, quæ sunt separabiles. Quas etiam determinantes dicunt. Differentia est, qua * abundat species à genere. homo enim plus habet quàm animal, rationale & mortale: animal enim nihil horum est. Nam vnde species haberét differentias? Neq; verò omnes oppositas habet, quoniã idem simul habebit opposita. Sed, quemadmodũ censent, potestate quidé habet omnes eorũ, quæ sub se sunt, differétias, actu verò nullam. ac si neque ex iis, quæ nõ sunt, aliquid fit, neque opposita circa idem erunt. Definiunt auté eam & hoc modo. Differentia est, quæ de pluribus & differentibus specie in eo quod quale quid est prædicatur. rationale enim & mortale de homine prędicatum in eo quod quale quid est homo dicitur: sed non in eo quod quid est. quid est enim homo, nobis interrogatis, conuniens dicere animal: quale autem animal inquisitis, quod rationale & mortale est conuenienter assignabimus. Rebus enim ex materia & forma constantibus, vel secundũ proportionem ad materiam & formam, cõstitutionem habentibus, quemadmodũ statuá ex materia quidem est ære, ex forma autem figura: sic & homo cõmunis & specialis ex materia quidem propotionaliter consistit ex genere, ex forma autem differentia. totum autem hoc, animal rationale mortale, homo est, quemadmodũ illic statua. Describunt autem & hoc modo. Differentia est quod aptum natum est diuidere ea, quæ sub eodem genere sunt. rationale enim & irrationale hom

** species genus excedit.*

le hominem & equum, quæ sub eodem genere sunt, quod est animal, diuidunt. Assignant autem & hoc modo. Differentia est, qua differunt à se singula. namq; homo & equus secundum genus non differũt, sumus enim animalia nos, & equi: sed additũ rationale disiunxit nos ab illis. & rationales sumus & nos, * & Dij: sed mortale appositum disiunxit nos ab illis. Exactius autem pertractantes ea, quæ ad differentiam pertinent, dicunt nõ quodlibet diuidentiũ ea, quæ sub eodem genere sunt, esse differentiã, sed quod adesse conducit, & quod quid erat esse, & quod rei pars est. Neque enim quod natum est nauigare, est hominis differentia, & si sit proprium hominis. dicere enim possumus animalium hæc quidem apta esse ad nauigandum, illa verò minimè, diuidentes hominem ab aliis. sed aptum natum esse ad nauigandum, non est substantiæ completiuum, nec eius pars, sed aptitudo solum ipsius: iccirco quia non est talis differẽtia, quales sunt, quæ specificæ dicuntur differentiæ. Erunt ergo specificæ differentiæ, quæcunque alteram faciũt speciem, & quæcunq; in eo quod quid erat esse accipiuntur. Et de differentia quidem tot sufficiant.

*ἄγγελοι

De Proprio. Cap. V.

PRoprium verò quadrifariam diuidunt. Nam & id, quod soli alicui speciei accidit, & si nõ omni, propriũ dicitur: vt homini medicum esse, vel geometram. Et quod omni accidit speciei, etsi non soli: quemadmodum homini esse bipedem. Et quod soli & omni, & aliquando: vt omni homini in senectute canescere. Quartum autem id, in quo conuenerunt & soli, & omni, & semper: quemadmodum homini esse risibile. nam & si non semper rideat, tamen risibilis dicitur:

Vide primo top. cap. 2.

non

non quòd rideat semper: sed quòd semper aptus natus sit vt rideat. hoc autem ei semper connaturale est, quemadmodum & equo hinnibile. Hæc autem & propriè propria dicuntur, quoniam etiam conuertuntur. si quid enim equus hinnibile est: & si quid hinnibile est, equus est.

De Accidente. Cap. V I.

Idē 1. top. c.2.

ACcidens autem est, quod adest & abest præter subiecti corruptionem. Diuiditur autem in duo: hoc enim ipsius separabile est, illud vero inseparabile. dormire quidem separabile accidens est: nigrum verò esse inseparabiliter coruo & Æthiopi accidit. Potest enim intelligi & coruus albus, & Æthiops abiiciēs colorem, præter subiecti corruptionem. Definiunt autem sic quoque. Accidens est quod contingit eidem inesse & nō inesse. Et quod neque genus est, neque differentia, neque species, neque propriū: semper autem est in subiecto subsistens. Omnibus autem determinatis, quę proposita sunt (dico autem genere, specie, differentia, proprio, accidente) dicendum est quę eis communia sunt, & quæ propria.

De Communitatibus & Differentijs Generis, Speciei, Differentiæ, Proprij & Accidentis Cap. V I I.

De cōmunitate omnium.

COmmune quidem est omnibus de pluribus prædicari, quemadmodum dictum est. Sed genus quidem de omnibus sub se speciebus & indiuiduis: & differentia similiter. species autem de iis quæ sub ipsa sunt indiuiduis. at verò propriū & de specie, cuius est propriū, & de iis, quæ sub specie sunt indiuidiuis. accidēs autem & de specieb⁹ & de indiuiduis. Nanq; animal de equo & boue prædicatur, quæ sunt species, & de hoc equo, & de hoc boue, quæ sunt indiuidua. irrationa

tionale verò & de equo & boue, & de iis, qui sunt particulares prædicatur. species autem, vt homo, solum de iis, qui sunt particulares homines, prædicatur. proprium vero de specie cuius est proprium, & de iis, quæ sub specie sunt indiuiduis: vt risibile de homine, & de iis, qui sunt particulares. nigrum autem & de specie coruorum, & de iis quæ sunt particulares, quod est accidens inseparabile: & moueri de homine, & de equo, quod est accidens separabile: sed principaliter quidem de indiuiduis, secunda ratione autem de iis, quæ continent indiuidua.

De communibus generis & differentiæ

Commune autem est generi, & differentiæ continentia specierum. Continet enim differentia species, & si non omnes quot genera. rationale enim, & si non continet irrationalia, quemadmodum animal, tamen continet hominē & * Deum, quæ sunt species. Et quęcunq; prædicantur de genere vt genus, & de iis, quæ sub ipso sunt speciebus prædicantur. & quæcunque prædicantur de differentia vt differentia, & de ea, quę ex ipsa est, specie prædicabuntur. Nam cùm genus animal sit, non solum de eo prædicantur vt genus, substantia, & animatum & sensibile, sed etiam de iis, quæ sunt sub animali speciebus omnibus prędicantur hæc, vsque ad indiuidua. cúmque differentia sit rationale prædicatur de ea vt differentia, id quod est ratione vti: & non solum de eo, quod est rationale, sed etiam de iis, quæ sunt sub rationali, speciebus prædicabitur ratione vti.

** angelum*

Commune quoque est perempto genere, vel differētia simul perimi quę sub ipsis sunt. Quemadmodum enim, si non sit animal, non est equus, neque homo: ita si non sit rationale, nullum erit animal, quod vtatur ratione.

Prop

De differẽtijs ipsorũ. Proprium autem est generi de pluribus prædicari quàm differentia,& species,& proprium,& accidens. Animal enim de homine & equo, & aue, & serpente prædicatur: quadrupes verò de solis quatuor pedes habentibus: homo verò de solis indiuiduis :& hinnibile de equo solum,& de iis,qui sunt particulares:& accidens similiter de paucioribus.Oportet autem differentias accipere,quibus diuiditur genus, non eas quæ complent substantiam generis,sed quę sunt diuisiuæ. Amplius, genus continet differentiam potestate (animalis enim hoc quidẽ rationale est,illud verò irrationale) differentiæ verò nõ continent genera. Amplius, genera quidẽ priora sunt iis,quæ sunt sub se positę differentiis:propter quod simul quidem eas auferunt,nõ autem simul auferuntur ab eis: sublato enim animali,aufertur rationale & irrationale.differentię verò nõ amplius simul auferunt genus:nam etsi omnes interimantur,tamen substãtia animata sensitiua intelligitur,quæ est animal. Amplius, genus quidem in eo quod quid est: differentia verò in eo quod quale quid est, quemdmodum dictum est, prædicatur.Amplius, genus quidem vnum est secundum vnamquamque speciem,vt hominis id, quod est animal: differentiæ verò plures sunt, vt rationale, mortale, mentis & disciplinæ perceptiuum, quibus ab aliis animalibus differt.Et genus quidem consimile est materiæ, formæ verò differentia. Cùm autem sint & alia communia,& propria generis & differentiæ,nunc ista sufficiant.

De cõmunibus generis & speciei. Genus autem & species commune quidem habent de pluribus,quemadmodum dictũ est,prædicari. sumatur autem species vt species solum, sed non vt genus:si fuerit idem species & genus.

Com

Commune auté his eſt,& priora eſſe iis,de quibus prædicantur. Et totũ quoddam eſſe vtrunque.

Differunt autem eò,quòd genus quidem continet ſpecies ſub ſe:ſpecies verò continetur,& non continet genera : de pluribus enim genus quàm ſpecies prædicatur. Amplius, genera præiacere oportet,& informata ſpecificis differentiis perficere ſpecies. vnde & priora ſunt naturaliter genera,& ſimul interimentia,ſed quæ nõ ſimul interimantur : & ſpecies quidem cùm ſit,eſt & genus omnino : genus verò cùm ſit,nõ omnino erit ſpecies. Et genera quidem vniuoce de ſpeciebus prædicantur : ſpecies verò de generibus minime. Amplius, genera quidem abundant earum, quæ ſub ipſis ſunt ſpecierum continentia: ſpecies verò * à generibus abundãt propriis differentiis. Amplius,neque ſpecies fiet vnquam generaliſſima, neque genus fiet vnquam ſpecialiſſimum. *De differẽtijs ipſorũ.* **genus exsuperans.*

Generis autem & proprij commune quidem eſt ſequi ſpecies. ſi quid enim homo eſt, animal eſt:& ſi quid homo eſt,riſibile eſt. Et æqualiter prædicari genus de ſpeciebus, & proprium de iis, quæ illo participant indiuiduis. æqualiter enim & homo & bos animal eſt, & Cato & Cicero riſibile eſt. Commune autem eſt etiam vniuoce prædicari genus de propriis ſpeciebus, & proprium de iis,quorum eſt proprium. *De cõmunitatibus generis & proprij.*

Differunt autem,quoniam genus quidem prius eſt, poſterius verò proprium. oportet enim eſſe animal, dehinc diuidi differentiis & propriis. Et genus quidem de pluribus ſpeciebus prædicatur,proprium verò de vna ſola ſpecie,cuius eſt proprium. Amplius, proprium quidem conuerſim prædicatur de eo,cuius eſt proprium, genus *De differẽtijs ipſorũ.*

verò de nullo conuersim prædicatur: nam neque si quid animal est, homo est: neque si quid animal est, risibile est: si quid verò homo est, risibile est, & conuerso. Amplius, proprium omni speciei inest, cuius est proprium, & soli, & semper: genus verò omni quidem speciei inest, cuius fuerit genus, & semper, non autem soli. Amplius, propria quidem interempta, non simul interimunt genera: genera verò interempta simul interimunt species, quarum sunt propria: quare & his, quorum sunt propria, interemptis, & ipsa simul interimuntur.

De cõmunitate generis & accidentis.

Generis verò & accidentis commune est, de pluribus, quemadmodum dictum est, prædicari, siue separabilium illud accidens sit, siue inseparabilium: etenim moueri de pluribus, & nigrum de coruis, & de æthiopibus, & aliquibus inanimatis prædicatur.

De differẽtijs ipsorũ.

Differt autem genus ab accidente: quoniam genus ante species est: accidentia verò speciebus posteriora sunt: nam etsi inseparabile sumatur accidens, & prius est illud, cui accidit, quàm accidens. Et genere quidem quæ participant, æqualiter participant, accidente verò non æqualiter: intensionem enim & remissionem suscipit accidentium participatio: generum verò minime. Et accidentia quidem in indiuiduis principaliter subsistunt: genera verò & species naturaliter priora sunt indiuiduis substantiis. Et genera quidem in eo quod quid est prædicantur de iis, quæ sub ipsis sunt: accidẽtia verò in eo quod quale aliquid est, vel quomodo se habeat vnumquodque: qualis enim est æthiops interrogatus, dices niger: & quemadmodum se Socrates habeat, dicens, quòd sedet vel ambulat.

Genus igitur, quo ab aliis quatuor differat dictum est. Contingit autem etiam vnumquodque aliorum differre ab aliis quatuor: quare cum quinque quidem sint, vnumquodque autem ab aliis quatuor differat, quater quinque, viginti fiunt omnes differentiæ. Sed non ita se habet, sed semper deinceps enumeratis, & duobus quidem vna differentia deficientibus (propterea quoniam iam sumpta est) tribus verò duabus, quatuor verò tribus, quinque vero quatuor, decem omnes fiunt differentiæ, quatuor, tres, duæ, vna. Genus enim quo differt à differentia, & specie, & proprio, & accidente, dictum est: quatuor igitur differentiæ. Differentia vèro, quo differat à genere dictum est, quando quo differt genus ab ea dicebatur: reliquum est igitur quo differat differentia à specie, proprio, & accidente dicatur: & fiunt tres. Rursus species quo quidem differat à differentia dictum est, quando quo differt à specie differẽtia dicebatur: quo etiam differat species à genere dictum est, quando quo differt genus à specie dicebatur: reliquum est igitur vt quo differat species à proprio, & accidente dicatur: duæ igitur sunt & hæ differentiæ. Proprium autem quo differat ab accidente relinquetur: nam quo à specie, & differentia, & genere differat, prædictum est in illorũ ad ipsum differentiis. Quatuor igitur sumptis generis ad alia differentiis, tribus vero differẽtiæ, duabus autem speciei, vna vero proprij ad accidens, decem erunt omnes: quarum quatuor, quæ sunt generis ad reliqua, superius demonstrauimus.

Differentiarum quinque vocum numerus.

Genus.	Species.	Differentia.	Propriũ.	Accidens.
	1	1	1	1
		1	1	1
			1	1
				1

De cõmunitatibus differẽtiæ, & speciei.

Commune ergo differentiæ & speciei est, æqualiter participari. homine enim æqualiter participant particulares homines, & rationalis differentia. Commune etiam est & semper adesse iis, quæ illis participant. Semper enim Socrates rationalis est, & semper Socrates homo.

De differẽtijs ipsorũ.

Proprium autem differentiæ quidem est in eo quod quale est prædicari: speciei verò in eo quod quid est. nam etsi homo velut quale quid accipiatur, non tamen simpliciter erit, quale, sed secundum id, quod generi aduenientes differentiæ eum constituerunt. Amplius, differentia quidem in pluribus sæpe speciebus consyderatur, quemadmodum quadrupes in pluribus animalibus specie differentibus: species verò in solis iis, quæ sub specie sunt, indiuiduis est. Amplius, differentia prior est ea specie, quæ est secundum ipsam: simul enim ablatum rationale interimit hominem: homo verò interemptus non aufert rationale, cùm sit * Deus. Amplius, differẽtia quidem componitur cum alia differentia (rationale enim & mortale compositum est in substantia hominis) species verò speciei non componitur,

** angelus*

vt

vt gignat aliã aliquam ſpeciem. quædam enim equa cuidam aſino permiſcetur ad muli generationem: equa autem ſimpliciter aſino compoſita nunquam perficeret mulum.

De cõmunitatibus differentiæ, & proprij.

Differentia verò & proprium commune quidem habent æqualiter participari ab iis, quæ illis participant. æqualiter enim rationalia, rationalia ſunt: & riſibilia, riſibilia ſunt. Et ſemper & omni adeſſe cõmune vtriſque eſt. etſi enim curtetur qui bipes eſt, tamen ad id, quod natum eſt ſemper, * dicitur quoniam & riſibile in eo quod natum eſt * habet ſemper, ſed non in eo quod ſemper rideat.

** a.l. ſe habet.*

** a.l. habet vt ſemper rideat, quãuis nõ ſemper rideat.*

De differẽtijs ipſorũ.

Proprium autem differentiæ eſt, quòd hæc quidem de pluribus ſpeciebus dicitur ſæpe, vt rationale de * Deo, & homine: proprium verò dicitur de vna ſola ſpecie, cuius eſt proprium. Et differentia quidem illis eſt conſequens, quorum eſt differentia, ſed non conuertitur: propria verò conuerſim prædicantur de iis, quorum ſunt propria, propterea quòd conuertuntur.

** angelo*

De cõmunitatibus differentiæ & accidentium.

Differentiæ autem & accidenti commune quidem eſt de pluribus dici. Commune verò eſt & ad ea, quæ ſunt inſeparabilia accidentia, ſemper & omni adeſſe: bipes enim ſemper adeſt omni homini: & omnibus coruis nigrũ eſſe ſimiliter.

De differẽtijs ipſorũ.

Differunt autem, quoniam differentia quidem continet ſpecies, & nõ continetur: continet enim rationale * Deũ & hominem: accidẽtia verò aliquo quidem modo continent, eò quòd in pluribus ſint: aliquo verò modo continentur, eò quòd non vnius accidẽtis ſuſceptiua ſint ſubiecta, ſed plurium. Et differẽtia quidem inintenſibilis eſt, & irremiſſibilis: accidentia verò magis & minus ſuſcipiunt. Et impermixtæ quidem ſunt cõtrariæ

** angelum*

differentiæ: mixta verò nonnunquam ſunt contraria accidentia. Huiuſmodi quidem cõmuniones & proprietates differentiæ, & cæterorũ ſunt. Species verò quo quidem differt à genere, & differentia dictum eſt in eo, quod dicebamus, quo genus differt à cæteris, & quo differentia differt à cæteris. * deinceps quo differt à proprio & accidente dicetur.

** Vetus exemplar græcũ hæc nõ habet.*

De cõmunitatibus ſpeciei & proprij.

Speciei autem & proprij cõmune quidem eſt, adinuicem conuerſim prędicari. nam ſi quid homo eſt, riſibile eſt: & ſi quid riſibile eſt, homo eſt. Riſibile verò quòd ſecundum id, quod natum eſt ridere ſumendum, ſæpe iam dictum eſt. Commune eſt quoque & æqualiter eſſe.* æqualiter enim * adſunt ſpecies iis, quę illis participant & propria iis, quorum ſunt propria.

**Et hæc nõ habet.*

** a.l. ſunt.*

De differẽtijs ipſorũ.

Differt autem ſpecies à proprio, quoniam ſpecies quidem poteſt & aliorum genus eſſe: proprium verò aliarum ſpecierũ eſſe proprium impoſſibile eſt. Et ſpecies quidẽ ante ſubſiſtit quàm proprium: propriũ verò poſt ſit in ſpecie. oportet enim hominem eſſe, vt ſit riſibile. Amplius, ſpecies quidem ſemper actu adeſt ſubiecto: propriũ verò aliquando & poteſtate. homo enim ſemper actu eſt Socrates: non verò ſemper ridet, quamuis natus ſit ſemper vt ſit riſibilis. Amplius, quorum termini ſunt differentes, & ipſa ſunt differentia. Eſt autem ſpeciei quidem ſub genere eſſe, & de pluribus & differentibus numero in eo quod quid eſt prædicari, & cætera huiuſmodi: proprij verò, & ſoli, & omni, & ſemper ad eſſe.

De cõmunitatibus ſpeciei & accidentis.

Speciei verò & accidentis cõmune quidem eſt de pluribus prædicari. Raræ verò ſunt aliæ communitates, propterea quòd quamplurimum diſtant abinuicem accidens, & id cui accidit.

Prop

Propria verò sunt vtriusq;,speciei quidem in eo quod quid est prædicari de iis,quorũ est species: accidẽtis autẽ in eo quod quale quiddam est,vel quomodo se habẽs est. Et vnãquanq; substãtiam vna quidẽ specie participare, pluribus autẽ accidentibus & separabilibus & inseparabilibus. Et species quidẽ præintelliguntur accidentibus,etsi etiam sint inseparabilia (oportet enim esse subiectum,vt illi quidem accidat)accidentia verò posterioris generis sunt,& aduentitiæ naturę.Et speciei quidẽ participatio æqualiter est : accidentis verò etsi inseparabile sit non æqualiter : æthiops enim æthiope habere posset colorem vel intensum,vel remissum secundum nigredinem. Restat autem de proprio & accidente dicere: quo enim proprium à specie,& differẽtia, & genere differt, dictum est. Commune autem proprio & inseparabili accidenti est,quòd præter ea nũquàm consistant illa,in quibus consyderantur:quemadmodum enim præter risibile non subsistit homo,ita nec præter nigredinẽ subsistit æthiops. Et quemadmodum semper,& omni adest proprium,sic & inseparabile accidens. Differunt autem, quoniam proprium vni soli speciei adest, quemadmodum risibile homini:inseparabile verò accidens,vt nigrum, non solum æthiopi, sed atiam coruo adest,& carboni, & ebeno, & quibusdam aliis. Amplius, proprium conuersim prædicatur de eo cuius est proprium, & æqualiter est:inseparabile verò accidens conuersim non prædicatur. Et propriorum quidem æqualis est participatio, accidentium verò vel magis vel minus.Sunt quidem aliæ communitates,vel proprietates iis,quæ dicta sunt: sed sufficiunt & hæ ad discretionem eorum,communitatísque traditionem.

De differẽtijs ipsorũ.

De cõmunitatibus proprij & accidentis.

De differẽtijs ipsorũ.

ARISTOTELIS STAGIRITAE PERIPATETICOrum Principis Prædicamenta,

SEVERINO BOETHO INTERPRETE,

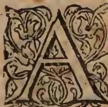
SVMMA LIBRI.

De quibusdam tanquam suppositis, ad Prædicamentorum doctrinam conferentibus. De Prædicamentis ipsis. De consequentibus quibusdam ad ipsa Prædicamenta: ac de nonnullis vocibus, de quibus mentio facta est in Prædicamentis.

TRACTATVS PRIMVS

De Æquiuocis, Vniuocis, & Denominatiuis: Eorum etiam, quæ dicuntur diuisio.

CAPVT I.

ÆQVIVOCA dicuntur, quorum nomen solū commune est, secundum nomen verò substātiæ ratio diuersa: vt animal, & homo, & quod pictum est. horum enim solum nomen commune est, secundum nomen verò substantiæ ratio diuersa. Si enim

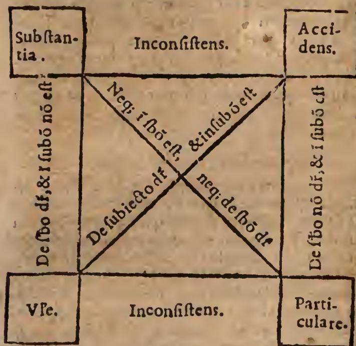
enim quis assignet quid sit eorum vtrunque quò animal est, propriam assignabit vtriusque rationem. Vniuoca verò dicuntur, quorum & nomen commune est, & secundum nomen eadé substantiæ ratio: vt animal & homo, atque bos. communi enim nomine horum vtrunque animal nuncupatur, & est ratio substantiæ eadem. Si quis enim assignet vtriusque rationem, quid vtrunque est quò animal est, eandem assignabit rationem. Denominatiua verò dicuntur, quæcunque ab aliquo, differentia casu, secundum nomen habent appellationem: vt à grammatica grammaticus, & à fortitudine fortis. Eorum quæ dicuntur, alia quidem secundum complexionem dicũtur, alia verò sine complexione. Ea igitur quæ secundum complexionem dicuntur, sunt, vt homo currit, homo vincit: Ea verò quæ sine complexione dicuntur, sunt, vt homo, bos, currit, vincit.

Eorum quæ sunt, diuisio. *Cap. I I.*

EOrum quæ sunt, alia de subiecto aliquo dicuntur, in subiecto verò nullo sunt. vt homo de subiecto quidem dicitur quodam homine, in subiecto verò nullo est. Alia autem in subiecto quidem sunt, de subiecto autem nullo dicuntur. In subiecto verò esse dico, quod cùm in aliquo sit, non sicut quædam pars, impossibile est esse sine eo in quo est: vt quædam grammatica in subiecto quidem est in anima, de subiecto verò nullo dicitur. & hoc album in subiecto quidem est corpore: omnis enim color in corpore est: de subiecto autem nullo dicitur. Alia verò de subiecto dicuntur, & in subiecto sunt. vt scientia in subiecto quidem est in anima, de subiecto verò dicitur, vt de grammatica. Alia verò neq; in subiecto

ſunt,neque de ſubiecto aliquo dicuntur : vt quidam homo, & quidam equus:nihil enim talium neque in ſubiecto eſt, neque de ſubiecto aliquo dicitur.Simpliciter autem quæ ſunt indiuidua,& vnum numero de ſubiecto nullo dicũtur: in ſubiecto autem nihil aliqua prohibet eſſe. quædam enim grammatica in ſubiecto eſt: at de ſubiecto nullo dicitur.

Complexionum conſiſtentium & inconſiſtentium deſcriptio.

Regula in prædicatis eſſentialibus.

Cap. III.

QVando alterum de altero prædicatur,vt de ſubiecto,quæcunque de eo quod prædicatur

catur dicuntur, omnia etiam de subiecto dicentur: vt homo de homine quodam prædicatur: animal verò de homine:ergo & de quodam homine animal prædicabitur:quidam enim homo, & homo est,& animal.

Regula genera non subalterna à subalternis distinguens. Cap. IIII.

Diuersorum generum & non subalternatim positorum diuersæ sunt * specie & differentiæ:vt animalis, & scientiæ:animalis enim differentiæ sunt,gressibile,bipes,& volatile,& aquatile:scientiæ verò nulla earum est:neque enim scientia à scientia differt,in eo quod bipes est. Subalternorum verò generum nihil prohibet easdem esse * differẽtias:superiora enim de iis,quæ sub ipsis sunt generibus prædicantur:quare quotcunque differentiæ prædicati fuerint, totidem & subiecti erunt.

Vide 1.top. c. 4. & 6. topic.

**a.l.g.cum specie.*

**a.l.g. habet differentias, & si non omnes.*

Incomplexorum in decem prædicamenta diuisio: Quomodóque affirmationem,aut negationem constituant. Cap. V.

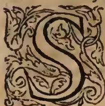
Eorum quæ secũdum nullam complexionem dicuntur, vnumquodque, aut substantiam significat,aut quantum,aut quale, aut aliquid, aut vbi,aut quãdo,aut situm esse,aut habere,aut agere,aut pati. Est autem substantia quidem, vt in figura dicatur,vt homo equus. Quantum autem,vt bicubitum,tricubitum. Quale,vt album,grammaticum. Ad aliquid,vt duplũ,dimidium,maius. Vbi verò,in foro,in lycio. Quando autem,vt heri,superiore anno. Situm verò esse,vt iacet,sedet. Habere autem,vt calceatum esse,armatum esse. Agere verò, vt secare,vrere. Pati, vt secari,vri. Singula igitur eorũ quę dicta sunt,ipsa quidẽ secũdũ se in

nulla

nulla affirmatione dicuntur, vel negatione: horum autem ad ſe inuicem complexione affirmatio, vel negatio fit. Omnis enim affirmatio, aut negatio videtur vel vera, vel falſa eſſe: eorum autem, quæ ſecundum nullam complexionem dicuntur, nullum neque verum, neque falſum eſt: vt homo, album, currit, vincit.

TRACTATVS SECVNDVS.

De ſubſtantia *Cap. I.*

VBSTANTIA autem eſt, quæ proprie, & principaliter, & maxime dicitur, quæ neque de ſubiecto aliquo dicitur, neq; in ſubiecto aliquo eſt: vt quidam homo, & quidam equus. Secundæ autem ſubſtantiæ dicũtur ſpecies in quibus eæ, quæ principaliter ſubſtantiæ dicuntur, inſunt: & hæ quidem, & harum ſpecierum genera. vt quidam homo in ſpecie quidem eſt in homine, genus verò ſpeciei animal. ſecundæ igitur hæ ſubſtantiæ dicuntur: vt eſt homo, atque animal. Magnifeſtum eſt autẽ ex iis, quæ dicta ſunt, quòd eorum quæ de ſubiecto dicuntur, neceſſe eſt & nomen & rationem de ſubiecto prædicari: vt homo de ſubiecto quodam homine dicitur. prædicatur etiam & nomen: hominem enim de quodam homine prædicabis. & ratio quoque hominis de quodam homine prædicabitur: quidam enim homo & homo eſt, & animal: quare & nomen & ratio de ſubiecto prædicabitur. Eorum verò quæ in ſubiecto ſunt, in plurimis quidem neque nomen, neque

neque ratio prædicatur de subiecto: in aliquibus autem nomen quidem nihil prohibet prædicari aliquando de subiecto, rationem verò impossibile est. vt album cùm in subiecto sit corpore, prædicatur de subiecto: dicitur enim corpus album, ratio verò albi nunquàm de corpore predicabitur. Alia verò omnia aut de subiectis dicuntur primis substantiis, aut in subiectis eis sunt. Hoc autem manifestũ est ex iis, quæ per singula proponuntur. vt animal de homine prædicatur: ergo & de quodam homine animal prædicabitur: nam si de nullo quorundam hominum, neque omnino de homine. Rursus color in corpore est: ergo & in quodam corpore. nam, si nõ in aliquo esset singulorum, nec omnino in corpore. Quare alia omnia aut de subiectis primis dicuntur substantiis, aut in subiectis eis sunt. Non ergo existentibus primis substantiis, impossibile est aliquid aliorum esse. * Secundum verò substantiarum, magis substantia est species, quàm genus: propinquior enim est primæ substantiæ. Si quis enim assignet primam substantiam quid est, euidentius & cõuenientius assignabit, speciem quàm genus assignans. vt hominem quendam aliquis assignans manifestius assignabit, hominem quàm animal assignans. illud enim proprium magis cuiusdam hominis, hoc autem communius. & cùm quandam arborem assignauerit, manifestius assignabit, assignando arborem quàm plantam. Amplius, primę substantiæ, ideo quòd aliis omnibus subiiciuntur, & omnia alia vel de ipsis prædicantur, vel in ipsis sunt, propter hoc maxime substantiæ primæ dicũtur. quemadmodum autem primæ substantiæ ad alia omnia se habent, sic & species ad genus se habet. subiicitur enim species generi.

** Alias in latina trãslatione addebatur. Omnia enim alia, aut prædicantur de eis, aut in subiectis eis sunt: quare nõ existẽtibus primis substãtijs, impossibile est aliorũ aliqd esse. In cod. etiã Græ. antiquo hæc verba reperiũtur: in cæteris vero, quos viderim, minime.*

neri:genera enim de speciebus prædicantur:species autem cum generibus non conuertuntur. Quare & ex his * species genere magis substantia est. Ipsarum verò specierum, quæcunque non sunt genera, nihil magis alterum altero substantia est: nihil enim familiarius assignabis de quodam homine, hominem assignando, quàm de quodam equo, equum. Similiter autem & in primis substantiis nihil magis alterum altero substantia est: nihil enim magis quidam homo substantia est, quàm quidam bos. Merito * igitur post primas substantias solæ aliorum omnium species, & genera secundæ substantiæ dicuntur. Sola enim hæc, eorum quæ prædicantur, primam substantiam indicant: quendam enim hominem si quis assignauerit quid est, speciem quidem, quam genus assignando, familiarius demonstrabit: & manifestius faciet hominem assignando, quàm animal: aliorum vero omnium quicquid assignauerit quis, assignabit extranee: velut album, aut currit, aut aliud quodcunque talium assignans. Quare merito hæ solæ aliorum secundæ substantiæ dicuntur. Amplius, primæ substantiæ, eò quòd aliis omnibus subiiciuntur, & omnia alia de illis prędicantur, vel in ipsis sunt, propriissimæ substantiæ dicuntur: sicut autem primæ substantiæ ad alia omnia se habent, ita genera & species primarum substantiarum ad reliqua omnia se habent: de his enim reliqua omnia prædicantur: quendam enim hominem dices grammaticum esse: ergo & hominem, & animal grammaticum dices: similiter autem & in aliis. Commune autem omni substantiæ est in subiecto non esse. Prima nanque substantia nec in subiecto est, nec de subiecto aliquo dici-

* a.l.addit ex his manifestũ q

* a.l.autẽ

tur

tur.Secundarum verò ſubſtantiarnm conſtat quidem etiam ſic,quòd nulla eſt in ſubiecto : homo enim de ſubiecto quidem quodam homine dicitur : in ſubiecto verò non eſt: neque enim in quodam homine homo eſt : ſimiliter autem & animal de ſubiecto quidem dicitur quodam homine:non eſt autem animal in quodam homine. Amplius, eorum quæ in ſubiecto ſunt, nomen quidem de ſubiecto aliquando nihil prohibet prædicari:rationem verò impoſſibile eſt : ſecundarum verò ſubſtantiarum de ſubiecto & ratio prædicatur, & nomen : rationem enim hominis de quodam homine prædicabis, & animalis ſimiliter:quare non erit eorum ſubſtantia, quę ſunt in ſubiecto. Non eſt autem proprium ſubſtantiæ hoc:ſed & differentia eorum eſt,quæ non ſunt in ſubiecto:bipes enim & greſſibile de ſubiecto quidem quodam homine dicitur, in ſubiecto verò non eſt,neq; enim in homine eſt bipes,neq; greſſibile.Ratio quoq; differentiæ de illo prędicatur, de quocunq; ipſa differētia dicitur:velut ſi greſſibile de homine prædicatur,& ratio greſſibilis de homine prædicabitur:eſt enim homo greſſibilis. Non conturbēt autē nos ſubſtantiarū partes,quæ ita ſunt in toto, quaſi in ſubiecto ſint:ne forte cogamur eas nō eſſe ſubſtātias cōfiteri:nō enim ita ea quę ſunt in ſubiecto dicebātur,quaſi vt partes ineſſent alicui.Ineſt autē ſubſtātiis & differētiis omnia vniuoce prædicari.Omnia enim, quæ ab his prædicata ſunt,aut de indiuiduis prædicātur, aut de ſpeciebus:à prima nāq. ſubſtātia nulla eſt prædicatio:de nullo enim ſubiecto dicitur.Secundarum verò ſubſtantiarum ſpecies quidem de indiuiduo prædicatur : genus verò & de ſpeciebus, & de indiuiduis: ſimiliter autem & differentiæ

Dubitationis ſolutio.

rentiæ & de speciebus,& de indiuiduis prædicantur. Et rationem quoque suscipiunt primæ substantiæ specierum, & generum, & species generis: quæcunque enim de prædicato dicuntur, eadem & de subiecto dicentur. similiter autem rationem differentiarum suscipiunt & species,& indiuidua. vniuoca autem erant, quorum & nomen commune est, & ratio eadem. Quare omnia quæ à substantiis & differentiis sunt, vniuoce prædicantur. Omnis autem substantia videtur hoc aliquid significare. In primis igitur substantiis indubitabile,& verum est, quòd hoc aliquid significant. indiuiduum enim & vnum numero est quod significatur. In secundis verò substantiis videtur quidem similiter appellationis figura hoc aliquid significare, quando quis dixerit hominem vel animal: non tamen verum est, sed magis quale aliquid significant. neque enim vnum est quod subiectum est, quemadmodum prima substantia: sed de multis homo dicitur, & animal. Non autem simpliciter quale quid significat, quemadmodum album (nihil enim aliud significat album, quàm qualitatem) at species & genus circa substantiam qualitatem determinant. qualem enim quandam substantiam significant. plus autem in genere determinatio fit, quàm in specie. dicens enim animal plus complectitur, quàm qui hominem. Inest autem substantiis nihil illis esse contrarium. Primæ enim substantiæ quid erit contrarium, vt cuidam homini, vel cuidam animali? at verò nec homini nec animali aliquid est contrarium. Non est autem hoc substantiæ proprium: sed etiam multorum aliorum vt quantitati. bicubito enim vel tricubito nihil est contrarium. at verò nec decem,

nec alicui talium. Nisi forte quis multum pauco dicat esse contrarium, vel magnum paruo. determinatorum vero quantorum nullum nulli est contrarium. Videtur autem substantia non suscipere magis & minus. Dico autem, non quòd substantia nõ est à substãtia magis & minus substãtia (hoc enim dictũ est quod est) sed ꝙ vnaquęque substantia hoc ipsum quod est, non dicitur magis & minus. vt si est eadem substãtia homo, non erit magis & minus homo, neq; ipse seipso, neque alter altero, non enim est alter altero magis homo: sicut est album alterum altero magis & minus album: & bonum alterum altero magis & minus bonũ: sed & ipsum seipso magis & minus dicitur. vt corpus cùm sit album, magis nũc album esse dicetur quàm prius: & cùm calidum sit magis & minus calidum dicitur. substantia vero non dicitur magis neq; minus. nihil enim homo magis nunc homo quàm prius dicitur: neque aliorum quicquam, quæcunque substantiæ sunt. Quapropter non recipiet substãtia magis & minus. Maxime verò proprium substantiæ esse videtur, cùm vnum & idem numero sit contrariorum susceptiuum esse: quale in aliis quidem non habet quisquã quod proferat tale, quæcunque non sunt substantiæ: quod cùm sit vnum numero, susceptibile contrariorum sit. velut color, qui est vnus & idem numero, non * dicitur albus & niger: neque eadem actio & vna numero, praua & studiosa. similiter auté & in aliis, quæcunque non sunt substantiæ. Substãtia vero, cùm vnum & idé numero sit, susceptiua contrariorum est. vt quidã homo, cũ vnus & idem sit, aliquãdo quidem albus, aliquando fit niger, & calidus & frigidus, & prauus & studiosus. in aliis auté nul-

* a.l. est.

lis aliquid tale videtur. Nisi quis forsitan instet,
Instantia. dicens orationem & opinionem contrariorum esse susceptibilia. eadé enim oratio vera,& falsa videtur esse . veluti si vera sit oratio,sedere quépiam,eo surgente ipsa eadem falsa erit.similiter autem & de opinione. si quis enim verum putet aliquem sedere,surgéte eo,falso putabit,eandem de ipso opinioné habens'. Sed si quis & hoc sus-
Solutio. cipiat, tamen modo differt.Nam ea,quæ in substantiis sunt,ipsa quidé mutata susceptibilia sunt contrariorum. frigidum enim ex calido factum mutatur(alteratur enim) & nigrũ ex albo,& studiosum ex prauo:similiter auté & in aliis vnumquodq; eorum mutationem suscipiens, susceptibile contrariorum est . Oratio autem & opinio, ipsa quidé immobilia omnino perseuerant:cùm vero res mouetur, contraria circa ipsa fiũt.oratio nãq; eius ꝙ sedeat aliquis , permanet eadem: cùm vero res mota sit aliquando quidem vera, aliquando auté falsa dicitur. similiter autem est in opinione. Quapropter salté modo proprium substantiæ est , vt secundũ mutationem suiipsius
Solutio alia susceptibilis sit contrariorum. Si quis autem recipiat etiam hęc,orationem & opinionem susceptibilia esse cõtrariorum, non est hoc verum. Oratio nanque & opinio , non eò ꝙ ipsa aliquid recipiant, contrariorum susceptibilia esse dicuntur:sed eò ꝙ circa alterum aliqua passio facta sit.
Idem infra in cap. de Priori. nam eò ꝙ res est,aut non est,eò etiam oratio vera vel falsa esse dicitur, non eò ꝙ ipsa susceptibilis sit contrariorum . simpliciter enim à nullo, neq; oratio,neq; opinio mouetur.quapropter nõ erunt susceptibilia cõtrariorum,cùm nulla contrarij sit passio in eis facta. Verum substantia eò quòd ipsa cõtraria recipiat, hoc susceptibilis es-

se

ſe contrariorum dicitur. languorem enim & ſanitatem ſuſcipit, & candorem & nigredinem: & vnumquodq; talium ipſa ſuſcipiendo, contrariorum ſuſceptibilis eſſe dicitur. Quare proprium erit ſubſtantiæ hoc, cùm vnum & idem numero ſit ſecundum ſuiipſius mutationem, ſuſceptibilem contrariorum eſſe. De ſubſtantia quidem hæc dicta ſint.

De Quanto. *Cap.* *II.*

QVanti autem aliud quidem eſt diſcretum, aliud autem continuũ: & aliud quidem ex habentibus poſitionẽ ad ſe inuicem in ipſis, partibus conſtat, aliud autem ex non habentibus poſitionem. Eſt autẽ diſcretum quidem vt numerus, & oratio: continuũ vero, vt linea, ſuperficies, corpus, amplius autem præter hæc locus & tempus. Partium etenim numeri nullus eſt communis terminus, ad quem copulantur partes eius. vt quinq;, ſi ſunt denarij partes, ad nullum terminum communẽ copulantur quinq; & quinque, ſed ſemper diſcreta ſunt. & tria & ſeptem ad nullum communem terminum copulantur. neq; omnino habeas in numero cõmunẽ terminum partium accipere, ſed ſemper diſcretæ ſunt: quapropter numerus quidẽ diſcretorum eſt. Similiter autem & oratio: ꝙ etenim quantum eſt oratio, manifeſtum eſt: mẽſuratur enim ſyllaba breui, & longa: dico autem cum voce orationẽ factam: ad nullum enim cõmunem terminum particulę eius copulantur, nõ enim eſt cõmunis terminus, ad quem ſyllabæ copulẽtur: ſed vnaquęq; diuiſa eſt, ipſa ſecundũ ſeipſam. Linea vero continua eſt: eſt enim ſumere communem terminum punctũ, ad quem partes eius copulentur: & ſuperficiei, lineam: plani nãq; partes ad aliquem

cõmunem terminũ copulantur: similiter autem & in corpore habeas * sumere cõmuné terminũ, lineam vel superficiem, ad quam corporis partes copulantur. Est autem talium & tempus & locus: præsens enim tempus copulatur ad præteritum & ad futurum. rursus locus cõtinuorum est: locum enim quendam partes corporis obtinent, quæ ad communem terminum copulantur: ergo & loci partes, quæ obtinent singulas corporis partes, ad eundem communem terminum copulantur, ad quem & corporis partes. quapropter continuus erit & locus: ad vnum enim communem terminum eius partes copulantur. Amplius autem, alia quidem constant ex partibus quæ in eis sunt, positionem habentibus ad se inuicem, alia autem ex non habentibus positionem. vt lineæ quidem partes positionem habent ad seinuicem. singulæ nanque earum sitæ sunt alicubi: & habeas vnde distinctè sumas, & assignes vbi singulæ sitæ sint in plano, & ad quam partem reliquarum copulãtur. similiter autem & partes plani positionem habent aliquam. similiter nanque assignaretur vnaquæq; vbi iacet: & quæ copulantur ad seinuicem. sed & solidi partes similiter, & loci. In numero autem nõ poterit quisquã ostendere, quemadmodum partes eius positionem aliquam habent ad seinuicem, aut vbi iacent, aut quæ partes ad seinuicem connectuntur. Neq; eæ quę temporis sunt. nihil enim permanent partes temporis, quod autem non est permanens, quomodo positionem aliquam habebit? Sed magis ordinem quendam dices habere: eò ꝙ aliud quidem prius sit temporis, aliud vero posterius. Sed & in numero similiter: eo quòd prius numeratur vnus quàm duo, & duo quã tria. & sic habebunt

a.l. sume re & assignare.

aliquem

aliquem ordinem: positionem vero non omnino accipies. Sed & oratio similiter. nulla enim remanet * partium. sed dictum est simul, & non est hoc amplius assumere. quapropter nō erit nulla positio partium eius: siquidem permanet. Igitur alia ex habentibus * positionem partibus constāt: alia ex non habentibus positionem. Proprie autē quanta hæc dicuntur sola quæ dicta sunt: alia vero omnia secundum accidens. ad hæc enim aspicientes & alia dicimus quanta vt multum dicitur album, eò ꝙ superficies multa sit: & actio longa, eò quòd tempus multum sit, & motus multus. Neq; enim horum singulum per se quantum dicitur. vt si quis assignet quanta actio est, tēpore definiet annuam, vel sic aliquo modo assignans. & album quantum quid sit assignans, superficie definiet: quanta enim fuerit superficies, tantū album esse diceret. quare sola propriæ secundū seipsa dicuntur quanta, quæ dicta sunt: aliorum vero nihil per se, sed si forte per accidēs. Amplius, quanto nihil est contrarium. In definitis enim manifestum est quòd nihil est contrarium: vt bicubito vel tricubito, vel superficiei, vel alicui talium. nihil enim illis est contrarium. Nisi quis forte dicat multum pauco esse contrariū, vel magnum paruo. Horum autem nihil est quātum, sed magis eorum quæ sunt ad aliquid. nihil enim ipsum per seipsum magnum vel paruum dicitur: sed eò quòd ad alterum refertur. vt mons quidem paruus dicitur, milium vero magnum: ꝙ hoc iis quæ sunt sui generis maius sit, illud vero iis quæ sui sunt generis minus: ergo ad alterū est eorum relatio. nam si per seipsum magnum vel paruum diceretur, nunquā mons quidē aliquādo paruus, milium vero magnum diceretur. rursus in vico

** a. l. partiū ipsius.*

** a. l. positionem ad seinuicem partibus.*

Instantia.

quidẽ plures homines esse dicemus, Athenis vero paucos, cùm sint illis multo plures. & in domo quidem multos, in theatro vero paucos, cùm sint plures. Amplius, bicubitum quidem, & tricubitum, & vnumquodque talium quantum significat: magnum vero vel paruum non significat quantum, sed magis ad aliquid: quoniam ad alterum consideratur & magnum & paruum. quare manifestum est, quòd ipsa sunt eorum quæ ad aliquid. Amplius, siue aliquis ponat quanta esse hæc siue nõ ponat, nihil est in illis contrarium, quod enim non potest sumi per seipsum, sed ad alterũ refertur, quomodo huic aliquid erit cõtrarium? Amplius autem, si sunt magnũ & paruum contraria, continget idem simul contraria suscipere, & ea ipsa sibimet esse contraria. contingit enim * simul idem paruum esse & magnum. est enim ad hoc quidem paruum, ad aliud vero idipsum magnum. quare idem & paruum & magnum eodem tẽpore esse contingit: quare simul contraria suscipere. Sed nihil est, quod videatur simul contraria suscipere posse. vt in substantia quidem: susceptibilis enim contrariorum esse videtur: sed nullus simul sanus est & ęger, neque album & nigrum est simul: nihílque aliud simul contraria suscipiet. Et eadem sibiipsis contingit esse contraria: nam si est magnum paruo contrarium: ipsum autem idem simul est magnum & paruum: ipsum sibi erit contrarium. sed impossibile est aliquid sibiipsi esse contrarium: non est igitur magnum paruo contrarium, neque multum pauco. Quare nisi & eorum quæ ad aliquid hæc quid dicat, sed quanti, nihil contrarium habebunt. Maxime autem circa locum esse videtur contrarietas quanti. sursum enim ei quod

Margin: * *a.co. addit aliquãdo.*

Margin: *Vide p hoc Gilbertum Porretanũ in libro sex principiorum, in ca. de Vbi circa finem.*

est deorsum contrarium ponunt : locum qui in medio est deorsum dicentes, eò ꝙ plurima distantia est medij ad mundi terminos. Videntur autem & aliorum contrariorum ab his afferre definitionem. quæ enim plurimum à seinuicem distant eorum quæ sunt sub eodem genere, contraria esse definiunt. Non videtur auté quantum suscipere magis & minus : vt bicubitum. neque enim alterum altero * magis bicubitũ. neque in numero:vt tria quàm quinque nihil magis quinque aut tria dicuntur, neque quinque quàm tria. nec tempus alterum altero magis tempus dicitur nec in nullo eorum, quæ dicta sunt omnino, magis & minus dicitur. Quare quantum non suscipit magis & minus. Proprium auté maxime quanti est, ꝙ æquale & inæquale dicitur. vnumquodque enim eorum quæ dicta sunt quantorũ, æquale & inæquale dicitur. vt corpus, æquale & inæquale dicitur. & numerus & tempus, æquale & inæquale dicitur. similiter autem & in aliis, quæ dicta sunt, vnumquodque æquale & inæquale dicitur. In cæteris vero quęcunq; quanta non sunt, non prorsus videbitur æquale & inæquale dici. vt dispositio æqualis & inæqualis non omnino dicitur, sed magis similis & dissimilis. & album æquale & inæquale non omnino dicitur,* sed simile vel dissimile. Quare quanti maxime [sit] proprium, æquale & inæquale dici.

* a. l. magis minus bicubitum.

* a. l. sed magis simile.

De his quæ ad aliquid. Cap. III.

AD aliquid vero talia dicuntur, quæcunq; hæc ipsa quæ sunt, aliorũ esse dicuntur, vel quomodolibet aliter ad alterũ. vt maius hoc ipsum quod est alterius dicitur: aliquo enim maius dicitur; & duplum alterius dicitur hoc ipsum quod est : alicuius enim duplum dicitur. similiter au-

tem & alia, quæcunque huiusmodi sunt. At vero sunt etiam & hæc ad aliquid: vt habitus, dispositio, sensus, scientia, positio. hæc enim omnia, quæ dicta sunt, hoc ipsum quod sunt, aliorum esse dicuntur, vel quomodolibet aliter ad alterum, & non aliud quiddam. habitus enim alicuius habitus esse dicitur, & scientia alicuius scientia, & positio alicuius positio: & alia quoque similiter. Ad aliquid igitur sunt, quæcunque hæc ipsa quæ sunt, aliorum esse dicuntur, vel quomodolibet aliter ad alterum. vt mons magnus dicitur ad alterum (magnus enim mons dicitur ad aliquid) & simile alicui simile, & cætera talia similiter ad aliquid dicuntur. Sunt autem & accubitus, & statio, & sessio positiones quædam. positiones vero ad aliquid sunt. iacere autem & stare vel sedere, ipsa quidem non sunt positiones: denominatiue vero dicuntur ab iis, quę dictæ sunt, positionibus. Inest autem & contrarietas in iis quæ sunt ad aliquid. vt virtus vitio contrarium, cùm sit vtrumque eorum vt aliquid: & scientia ignorantiæ. Non autem omnibus iis, quæ sunt ad aliquid * insunt contraria. duplici enim nihil est contrarium, neque triplici, neque vlli talium. Videntur autem & magis & minus ea quę ad aliquid sunt, suscipere. simile enim & dissimile magis & minus dicitur: & æquale & inæquale magis & minus dicitur, cùm vtrunque sit ad aliquid. simile enim alicui simile dicitur, & inæquale alicui inæquale. Non autem omnia quæ sunt ad aliquid suscipiunt magis & minus. duplum enim non dicitur magis & minus duplum, nec aliquid taliũ. Omnia autem quæ sunt ad aliquid, ad conuertentia dicuntur. vt seruus domini seruus: & dominus serui dominus esse dicitur

a. l. inest contrarietas.

dicitur.& duplum dimidij duplum:& dimidium dupli dimidiũ. & maius minore maius:& minus maiore minus. ſimiliter autem & in aliis. Sed caſu aliquotiens different ſecundum locutionem. vt ſcientia ſcibilis ſcientia dicitur : & ſcibile ſcientia ſcibile.& ſenſus ſenſibilis ſenſus:& ſenſibile ſenſu ſenſibile. At vero aliquotiens non videbitur conuerti:niſi cõuenienter ad quod dicitur aſſignetur, ſed peccet is qui aſſignat.vt ala ſi aſſignetur auis, non conuertitur vt ſit auis alæ. non enim prius conuenienter aſſignatum eſt ala auis. neque enim quatenus auis eſt, eatenus ala ipſius dicitur: ſed eò quòd alata eſt. multorum enim & aliorum alæ ſunt, quæ non ſunt aues. Quare ſi aſsignetur conuenienter, & conuertitur: vt ala alati ala eſt: & alatum ala alatum. Aliquotiens autem forte & nomen fingere neceſſe erit: ſi non fuerit nomen impoſitum ad quod conuenienter aſsignetur: vt temo ſi aſsignetur nauigij, non eſt aſsignatio conueniens. neque enim eò quòd nauigium eſt, eo ipſius temo dicitur. ſunt enim nauigia, quorum temones non ſunt: quare non conuertitur: nauigium enim non dicitur temonis nauigium. Sed forte conuenientior aſsignatio erit, ſi ſic quodammodo aſsignetur: temo temonatę rei temo eſt, aut quomodocunq; aliter. nomen enim non eſt poſitum. & conuertitur ſi conuenienter aſsignetur: temonatum enim temone temonatum eſt. Similiter autem & in aliis. vt caput conuenientius aſsignabitur capitati caput, quam ſi animalis aſsignetur. neque enim eò quòd eſt animal, caput habet. multa enim animalia ſunt capita non habentia. Sic autem fortaſſe facillime quis ſumet, quibus poſita non ſunt nomina, ſi ab iis

quę prima ſunt,& iis ad quę conuertuntur,nomi na ponantur : vt in iis quæ prædicta ſunt, ab ala alatum,à temone temonatum.Omnia igitur quę ad aliquid dicuntur, ſi conuenienter aſsignentur,ad conuertentia dicũtur. quoniá ſi ad quodlibet aliud aſsignantur,& non ad id ad quod di cuntur,non conuertuntur.dico autem, quoniam neque eorũ quæ in confeſſo ad conuertentia dicuntur,& nomina eis poſita ſunt,nihil conuertitur,ſi ad aliquid eorum quæ ſunt accidentia aſſignentur, & non ad id ad quod dicuntur. vt ſeruus,ſi non domini aſſignetur,ſed hominis vel bipedis,vel cuiuſcunq; talium, non conuertitur. neq; enim dici poteſt, homo eſt ſerui homo:non enim conueniens eſt aſsignatio. Amplius ſi quidem conuenienter aſsignetur ad quod dicitur, omnibus aliis ſublatis, quęcunq; accidentia ſunt relicto auté ſolo illo ad quod aſſignatũ eſt cõue niéter, ſemper ad ipſum dicetur. vt ſi ſeruus ad dominũ dicitur:circũſcriptis omnibus, quę acci dentia ſunt domino,vt eſſe bipedem,vel ſcientię ſuſceptibilé,vel hominé, relicto vero ſolo quod dominus eſt, ſemper ſeruus ad ipſum dicetur: ſeruus enim domini ſeruus dicitur.Si autem non conuenienter ad id,ad quod dicitur aſsignetur: circunſcriptis omnibus aliis,relicto autem eo ſo lo, ad quod aſsignatũ eſt:non dicetur ad ipſum. aſsignetur enim ſeruus hominis, & ala auis, & circunſcribatur ab homine eſſe dominum, non ſanè amplius ſeruus ad hominem dicetur cùm enim dominus non ſit, neque ſeruus eſt,ſimiliter & de aue, ſi adimitur eam alatam eſſe:non enim amplius erit ala ad aliquid. cũ enim non ſit ala tũ,nec ala erit alicuius. Quare oportet aſsignare ad id, ad quod conuenienter dicitur. Et ſi ſit nom

nomen positum, facilis erit assignatio: si autem non sit, fortasse necessarium erit nomen fingere: si autem sic assignentur, manifestũ est: quoniam omnia quæ ad aliquid sunt, ad conuertentia dicuntur. Videntur auté ipsa ad aliquid simul esse natura: & in plurimis quidem verũ est: in aliquibus vero non verum: simul enim duplum & dimidium sunt: & cùm sit dimidium, duplum est: & cùm sit dominus, seruus est: & cùm sit seruus, dominus est: similiter auté his & alia. Simul autem hæc auferunt sese inuicem: si enim nõ sit duplum, nõ erit dimidiũ: & si non sit dimidiũ, non erit duplum: similiter autem & in aliis, quęcunq; talia sunt. Non autem in omnibus his quę ad aliquid, verũ videtur esse simul natura: scibile enim scientia prius videbitur esse: nanque in pluribus præexistentibus rebus sciẽtias accipimus: in paucis enim vel nullo quisquã hoc perspiciet simul cum scibili sciẽtiam esse factam. Amplius, scibile sublatum simul aufert scientiam: scientia verò simul nõ aufert scibile. nam si scibile nõ sit, non erit sciẽtia: nullius enim * erit sciẽtia. scientia vero si non sit, nihil prohibet esse scibile. vt circuli quadratura si est scibilis, scientia quidem eius nondum est: ipsa verò scibilis est. Amplius, animali quidem sublato nõ erit scientia: scibilium vero plurima esse contingit. Similiter autem his sese habent ea quæ de sensu sunt. sensibile enim prius quàm sensus esse videtur. sublatũ enim sensibile simul aufert sensum: sensus verò sensibile non simul aufert. sensus enim circa corpus & in corpore sunt. sensibile autem sublato, aufertur & corpus. * sensibile enim corpus est. cùm autem corpus non sit, aufertur & sensus. quare simul aufert sensibile sensum. sensus vero sensibile non simul

** a.l. addit amplius*

** a.l. sensibiliũ enim & corpus est.*

ſimul aufert. ſublato enim animali, ſenſus quidem aufertur.* ſenſibile autẽ erit corpus:vt calidum,dulce,amarũ,& omnia alia quæcunq; ſunt ſenſibilia. Amplius,ſenſus quidem ſimul cũ ſenſitiuo fit:ſimul enim fit animal,& ſenſus:ſenſibile vero ante animal aut ſenſum eſt. ignis enim, & aqua,& alia huiuſmodi,ex quibus ipſum animal conſtat, ante ſunt quàm animal omnino ſit aut ſenſus,quare prius ſenſibile quàm ſenſus eſſe videbitur. Habet autẽ dubitationem,vtrum nulla ſubſtantia ad aliquid dicatur, quemadmodũ videtur,* ſi hoc contingat ſecundum quaſdam ſecundas ſubſtantias.Nam in primis ſubſtantiis verum eſt.nam neque tota,neque partes primarũ ſubſtantiarum dicuntur ad aliquid.nam quidam homo nõ dicitur alicuius quidam homo, neque quidam bos alicuius quidã bos. Similiter autem & partes.quædam enim manus nõ dicitur alicuius quædam manus,ſed alicuius manus.& quoddam caput nõ dicitur alicuius quoddam caput, ſed alicuius caput.Similiter autem & in ſecundis ſubſtantiis,atque hoc quidem in pluribus,vt homo non dicitur alicuius homo, nec bos alicuius bos,nec lignum alicuius lignũ,ſed alicuius poſſeſſio dicitur.in huiuſmodi ergo manifeſtum eſt, quoniam non ſunt ad aliquid.In aliquibus verò ſecundis ſubſtãtiis habet dubitationem. vt caput alicuius caput dicitur,& manus alicuius dicitur manus,& ſingula huiuſmodi.quare hæc fortaſſe ad aliquid eſſe videbuntur. Si igitur ſufficienter eorum quæ ſunt ad aliquid, definitio aſſignata eſt,aut omnino difficile,aut impoſſibile eſt oſtendere quòd nulla ſubſtantia eorũ quę ſunt ad aliquid dicitur. ſi autem non ſufficienter, ſed ſunt ad aliquid,quibus hoc ipſum eſt eſſe,ad aliquid quodam

a.l.ſenſibile autẽ non vt calidũ

Dubium.

a.l.an hoc

quodammodo se habere, fortasse aliquid contra ista dicetur. Prior vero definitio sequitur, quidē omnia ea quæ sunt ad aliquid, nō tamen in ipsis idem est: cum eo quod est esse ad aliquid, ipsa quæ sunt, aliorum dicantur. Ex his autem manifestum est quòd si quis aliquid eorū quæ sunt ad aliquid, definite sciet, & illud ad quod dicitur, definite sciturus est. Manifestū igitur & ex ipsis est. si enim nouit aliquis hoc quod ad aliquid est (est autem esse iis, quæ ad aliquid sunt, idem ac ad aliquid aliquo modo se habere) & illud nouit, ad quod hoc aliquo modo se habet. si enim nō nouit omnino ad quod hoc aliquo modo se habet: neque si ad aliquid hoc aliquo modo se habet, noscet. Sed & in singulis palam hoc est. vt si quid nouit quis definite, quod duplū est, & cuius duplum est, mox definite nouit. si enim nullius definitorū nouit ipsum duplum esse, neq; si sit duplum omnino nouit. Similiter autem & hoc aliquid si nouit quis quod melius est, & quo melius est statim definite necessarium est nosse. Propter hæc autē non indefinite hoc cognoscet, quòd hoc est peiore melius. suspicio enim hæc est, non scientia. non enim adhuc sciet exacte ꝙ est peiore melius. si enim sic accidit, nihil est deterius ipso. Quapropter palam est quod necessarium est, si nouerit quis aliquod relatiuorum definite, & id ad quod definite necesse est nosse. Caput vero & manus, & eorum singula, quę substantiæ sunt, ea ipsa quæ sunt, sciri definite possunt: ad quod vero dicantur non est necessarium scire. cuius enim hoc caput, vel cuius hæc manus sit, non est scire definite. quare non erunt hæc ad aliquid. Si verò non sunt hæc eorum quæ sunt ad aliquid, verū erit dicere quòd nulla substan-

tia eorum eſt quę ſunt ad aliquid. Fortaſſe autem difficile ſit de eiuſmodi rebus vehementer aſſerere, niſi ea ſæpe pertractata ſint. dubitaſſe autem de horum vnoquoque non eſt inutile.

De Qualitate, & Quali. *Cap. IIII.*

Vide p hoc 1. Met. 19.

QValitatem verò dico, ſecundum quam quales quidam eſſe dicuntur. Eſt autem qualitas, eorum quæ multipliciter dicuntur. Vna quidem igitur ſpecies qualitatis, habitus & diſpoſitio dicantur. Differt autem habitus à diſpoſitione, quòd * permanentior, & diuturnior eſt. Tales verò ſunt ſcientiæ & virtutes. ſcientia enim videtur eſſe permanentium, & * diuturnorum. vt ſi quis vel mediocriter ſumat ſcientiam, niſi grandis permutatio facta ſit, vel ab ægritudine, vel ab aliquo huiuſmodi. ſimiliter autē & virtus, vt iuſtitia, & temperantia, & ſingula talium non videntur poſſe facile moueri, neque facile permutari. Diſpoſitiones verò dicuntur, quæ ſunt facile mobilia, & cito permutabilia: vt calor, & infrigidatio, & ægritudo, & ſanitas, & quęcunque alia huiuſmodi. afficitur enim quodammodo ſecundum eas homo: cito autem permutatur, & ex calido frigidus fit, & ex ſanitate in ægritudinem tranſit. ſimiliter autem & in aliis, niſi aliqua earundem contingit per temporis longitudinem congenita, & immobilis, vel omnino difficile mobilis exiſtens, quam iam quiſpiam * vt habitum vocet. Manifeſtum eſt autem quod hæc volunt habitus dicere, quæ ſunt diuturniora, & difficilius mobilia. nanque diſciplinas non multum retinentes, ſed facile mobiles exiſtētes, non dicunt habitum habere, & tamen diſpoſiti ſunt aliquo modo ſecundum ſcientiā peius, meliúſue. quare differt habitus à diſpoſitione, quòd

a. l. multo permanentior.

a. l. difficiliter mobilium

a. l. quiſpiam fortaſſe.

hæc

hæc quidem facile mobilis sit: ille verò diuturnior & difficilius mobilis. Sunt autem habitus & dispositiones: dispositiones vero non necesse est habitus esse. qui enim retinent habitum, & quodammodo dispositi sunt secundum ipsos: qui autem dispositi sunt, non omnino retinent habitum. Aliud vero genus qualitatis est, secundum quod pugillatores vel cursores, vel salubres, vel insalubres dicimus: & simpliciter quęcunque secundum potentiam naturalem vel impotentiam dicuntur. Non enim, quoniam sunt dispositi aliquo modo, vnumquodq; huiusmodi dicitur: sed quod habent naturalem potentiam vel impotentiam facile aliquid facere, vel nihil pati, vt pugillatores, vel cursores dicuntur, non quòd sint dispositi aliquo modo, sed quòd habeant potentiam naturalem vel impotentiam aliquid facile faciendi. Salubres autem dicuntur, eò quòd habeant potentiam naturalem, vt nihil à quibuslibet accidentibus facile patiantur: insalubres vero, quod impotentiam habeant naturalem nihil facile à quibuscunque accidentibus patiendi. Similiter autem his durum & molle se habent. durum enim dicitur, quod habeat potentiam non facile secari: molle vero, quod eiusdem ipsius habeat impotentiam. Tertium vero genus qualitatis est, passibiles qualitates * & passiones. sunt autem huiusmodi vt dulcedo & amaritudo, & austeritas, & omnia his cognata. amplius, & calor, & frigus, & albedo, & nigredo. Quod quidem igitur & hæ qualitates sunt, manifestum est. quæcunque enim has susceperint, ipsa qualia dicuntur secundum ipsas: vt mel, quoniam dulcedinem suscepit, dicitur dulce: & corpus album, quoniam albedinem suscepit. similiter * & in cæter

** a.l. vel.*

** a l in cæteris se habet.*

cæteris. Paſſibiles vero qualitates dicuntur, non quòd ea, quę illas ſuſceperint qualitates, aliquid patiantur. neque enim mel, quoniam aliquid paſſum ſit, dicitur dulce, neque aliquid aliud huiuſmodi. ſimiliter autem his & calor & frigus paſſibiles qualitates dicuntur, non quòd ea quę illas ſuſcipiunt, aliquid paſſa ſint: ſed quoniam ſecundum ſenſus vnaquæq; dictarum qualitatum paſſionis effectiua eſt, paſſibiles qualitates dicuntur. dulcedo enim paſſioné quandam ſecundum guſtum efficit, & calor ſecundum tactum: ſimiliter autem & aliæ. Albedo autem, & nigredo, & cæteri colores non eodem modo iis, quæ dicta ſunt, paſſibiles qualitates dicuntur: ſed eò quòd ipſæ ab aliqua paſſione innaſcuntur. Quòd enim fiunt propter aliquam paſſionem multæ colorum mutationes, manifeſtũ eſt. erubeſcens enim aliquis, rubeus factus eſt: & timens pallidus, & vnumquodq; talium. * quare etiã ſi quis natura aliquid talium accidentium perturbationúmue paſſus eſt, ſimilem colorem veriſimile eſt eum habere. quæ enim affectio nunc in eo quod verecundetur circa corpus facta eſt, etiam ſecundum naturalem conſtitutionem eadem fieri poteſt affectio, vt & naturalis color ſimilis ſit. Quęcunque igitur talium accidentium ab aliquibus paſſionibus difficile mobilibus & permanentibus principium ſumpſerunt, paſſibiles qualitates dicuntur. ſiue enim ſecundum naturalem conſtitutionem pallor fit aut nigredo, qualitates dicuntur (quales enim ſecundum eas dicimur) ſiue propter ægritudinem longam, vel propter æſtum eidem contigit nigredo, vel pallor, & non facile prætereunt, vel etiam per vitam permanent, paſſibiles qualitates & ipſæ dicuntur: ſimiliter

**a.l. quare & ſi quis natura taliũ aliquã paſſionum paſſus eſt ex aliquibus naturalibus accidentibus, ſimilem.*

liter enim quales ſecundum eas dicimur. Quæcunque vero ex iis,quæ facile ſoluuntur,& cito tranſeunt,fiunt,paſſiones dicuntur,qualitates vero minime.non enim aliqui ſecundum ipſas dicuntur quales.neque enim qui propter verecundiam rubeus factus eſt,rubeus dicitur:neque cui pallor propter timorem venit,pallidus eſt: ſed magis eò quòd aliquid paſſus eſt.quare paſſiones quidem huiuſmodi dicũtur: qualitates vero minime. Similiter autem his,& ſecundum animam paſſibiles qualitates & paſſiones dicuntur. quæcunque enim mox in naſcẽdo ab aliquibus paſſionibus difficulter mobilibus fiunt, qualitates dicuntur & ipſæ:vt amentia,mentis alienatio,& ira, & alia huiuſmodi: quales enim ſecundum eas dicuntur,ideſt iracundi atque amentes.ſimiliter autem & quæcunque alienationes nõ naturales,ſed quę ab aliquibus aliis accidentibus factæ ſunt difficile pretereuntes,& omnino immobiles, qualitates ſunt etiam huiuſmodi, quales enim & ſecundum eas dicuntur.Quæcunque vero ab iis quæ facile & cito prætereunt,fiunt,paſſiones dicuntur. vt ſi quis cõtriſtatus,iracundior fiat.* non enim dicitur iracundus,qui huiuſmodi paſſione iracundior eſt: ſed magis quia aliquid paſſus. quare paſſiones quidem huiuſmodi dicuntur:qualitates vero minime. Quartum vero genus qualitatis eſt figura, & circa vnumquodque conſtans forma.amplius autem ad hęc rectitudo,& curuitas,& ſi quid aliud his ſimile eſt. ſecundum enim vnumquodque eorum quale quid dicitur. triangulum enim vel quadrangulum eſſe quale quid dicitur,& rectum aut curuum. & ſecundum etiam formam vnumquodq; quale dicitur. Rarum vero & ſpiſſum, & aſpe-

** ã.co. ad, paſſio dicitur.*

rum & leue putabuntur quidem quale quid significare: sed aliena huiusmodi putantur esse à diuisione, quæ circa quale est. quandam enim positionem magis videntur partium vtrunq; monstrare. spissum enim dicitur, eò ꝙ partes sibiipsis propinquæ sint: rarum vero, eò ꝙ distent à se inuicem. & lene quidem, quòd in rectitudinem aliquo modo partes iaceant: asperum vero, ꝙ hæc quidē superet, illa vero sit inferior. Fortasse quidem igitur alius quispiam modus apparuerit qualitatis: sed ferè qui maximè dicuntur hi sunt. qualitates itaq; sunt, quæ dictæ sunt. Qualia vero sunt, quæ secundum has denominatiue dicuntur, vel quomodolibet aliter ab his. In plurimis itaque & ferè in omnibus denominatiue dicuntur: vt à candore candidus, & à grammatica grammaticus, & à iustitia iustus. similiter & in aliis. In aliquibus vero, eò quòd non sunt posita qualitati nomina, nō contingit ea quę dicuntur, ab iis denominatiue dici. vt cursor, aut pugillator, qui secundum naturalem dicitur potentiam, à nulla qualitate denominatiue dicitur. nō enim posita sunt nomina potentiis, * secundum quas isti quales dicuntur: sicuti disciplinis, secundum quas pugiles vel palęstrici secundum dispositionem dicūtur. pugillatoria enim & palæstrica disciplina dicitur: quales vero ab his denominatiue dicuntur, qui disponuntur. Aliquando autē & posito nomine non dicitur denominatiue, quod secundum eam quale dicitur: vt à virtute studiosus. eo enim quòd virtutem habeat studiosus dicitur: sed non denominatiue à virtute. non autem in pluribus hoc tale est. Qualia ergo dicuntur, quæ denominatiue à dictis qualitatibus dicuntur, aut aliquo modo aliter ab eis. Inest autem

Qualium definitio.

** a. co. ad pys.*

&contrarietas secundum qualitatem: vt iustitiæ iniustitia contraria est, & albedo nigredini, & alia. similiter autem & ea quæ secundum eas qualia dicuntur: vt iniustum iusto, & album nigro. Non in omnibus autem hoc accidit. rubro enim aut pallido, aut huiusmodi coloribus nihil est contrarium, qualibus existentibus. Amplius, si contrariorum alterum fuerit quale, & reliquum erit quale. hoc autem palam est ex singulis proponenti alia prædicamenta. vt si ex iustitia iniustitiæ contrarium: quale autem est iustitia: quale igitur & iniustitia. nullum enim aliorum prædicamentorum aptabitur iniustitiæ, neque quantum, neque ad aliquid, neque vbi, nec omnino aliquid huiusmodi, nisi quale. sic autẽ & in aliis, quæ secundum quale sunt contraria. Suscipiunt autem qualia magis & minus. album enim magis & minus album alterum altero dicitur: & iustum alterum altero magis & minus. sed & ipsa intensionem suscipiunt. cùm candidum nanque sit, cõtingit amplius candidum fieri. Non tamen omnia sed plurima. iustitia nanque, si dicatur magis & minus iustitia, potest quilibet ambigere: similiter autem & in aliis dispositionibus. quidam enim dubitant de talibus. iustitiam nanque iustitia non omnino aiunt magis & minus debere dici, nec sanitatem sanitate. minus autem habere alterum altero sanitatem aiunt: & iustitiam alterum minus altero habere dicitur. sic autem & grammaticam, & alias dispositiones. sed tamen ea, quæ secundum eas dicuntur *, indubitanter recipiunt magis & minus: grammaticior enim alter altero dicitur, & iustior, & sanior. sic autem & in aliis. Triangulus vero & quadrangulus nõ videntur magis & minus suscipere: neque

* a.l. qualia

enim dicimur, eò q; habemus singularum scientiarum aliquas. quare hæ erunt etiam qualitates, quæ singulares sunt, secundum quas aliquando & quales dicimur: hæ autem non sunt eorum quæ sunt ad aliquid. Amplius, si contingit idem ipsum & quale & ad aliquid esse, nihil est inconueniens in vtrisque hoc generibus enumerare.

De Agere & Pati. *Cap. V.*

Recipit autem agere & pati contrarietatem, & magis & minus. Calefacere enim ei quod est frigefacere contrarium est, & calefieri ei quod est frigefieri, & delectari ei quod est contristari. quare suscipiunt contrarietatem. Et magis & minus. est enim calefacere & magis & minus, & calefieri magis & minus, & tristari magis & minus. suscipiūt igitur magis & minus agere & pati. De his igitur tot dicuntur.

De cæteris Prædicamentis. *Cap. VI.*

Dictum est & de eo quod est situm esse in iis quæ sunt ad aliquid, quod denominatiue à positionibus dicitur. De reliquis vero, id est Quādo, & Vbi, & Habere: propterea quòd manifesta sunt, nihil de ipsis aliud dicitur, quàm quæ in principio dicta sunt: quòd Habere quidem significat calceatum esse, armatum esse. Vbi verò, vt in lycio in foro: & alia quæcunque de his dicta sunt. Igitur de omnibus generibus, quæ proposuimus, sufficiunt quæ dicta sunt.

*

TRACTATVS TERTIVS.

De Oppositis. *Cap. V.*

DE Oppositis autem quot modis solent opponi dicendum est. Dicitur enim alterum alteri opponi quadrupliciter, aut vt ea quæ ad aliquid, aut vt contraria, aut vt priuatio & habitus, aut vt affirmatio & negatio. Opponitur autem vnumquodque istorum vt sit figuratim dicere, tanquam ea quæ ad aliquid quidem, vt duplum dimidio: tanquam contraria, vt malum bono: tanquam autem secundum priuationem & habitum, vt cæcitas & visio: tanquam vero affirmatio & negatio, vt sedet non sedet. Quæcunque igitur ad aliquid opponuntur, ea ipsa quæ sunt oppositorum dicuntur, aut quomodolibet aliter ad ipsa: vt duplum dimidij, hoc ipsum quod est, alterius dicitur: alicuius enim duplum dicitur: & scientia scibili, tanquam ea quæ sunt ad aliquid opponitur, & dicitur scientia ipsum quod est scibilis: & scibile dicitur ipsum quod est ad oppositum ad scientiam. scibile enim aliquo dicitur, scilicet scientia scibile: quæcunque ergo opposita sunt tanquam ad aliquid, ea ipsa quæ sunt oppositorum, vel alio quolibet modo ad inuicem dicuntur. Il-

la

la verò, quæ opponuntur vt cōtraria, ea ipſa quidē quæ ſunt nullo modo ad ſe inuicem dicuntur: contraria tamē ſibi inuicem dicūtur: neq; enim bonum mali dicitur bonum, ſed contrariū. quare differunt ab inuicem hæ oppoſitiones. Quęcunq; verò contrariorum talia ſunt, vt in quibus nata ſunt fieri, & de quibus prædicantur neceſſarium ſit alterum ipſorum ineſſe, horum nihil eſt medium. quorum verò non eſt neceſſarium alterum ineſſe, horū omnino eſt aliquid medium. Vt ægritudo & ſanitas in corpore animalis nata ſunt fieri: & neceſſarium eſt alterum ipſorum ineſſe animalis corpori, vel ægritudinem, vel ſanitatem. & par quidem & impar de numero prædicantur: & neceſſe eſt horū alterum numero ineſſe vel par vel impar: & non eſt horum aliquod medium, neque ægritudinis & ſanitatis, neq; imparis atq; paris. Quorum autem non eſt neceſſarium alterum ineſſe, eorum eſt aliquod medium. vt nigrū & album in corpore animalis nata ſunt fieri, & non eſt neceſſarium alterum eorum ineſſe corpori. nō enim omne corpus vel album vel nigrum eſt. ſed & prauum & ſtudioſum prędicantur quidem de homine & de aliis compluribus: non eſt autem neceſſarium alterum eorum ineſſe iis, de quibus prædicantur. non enim omnia aut praua aut ſtudioſa ſunt, ſed eſt aliquid eorum medium: vt albi & nigri, fuſcum & pallidum, & quicunq; alij colores: praui verò & ſtudioſi, quod neque prauum neque ſtudioſum eſt. In aliquibus igitur mediis poſita ſunt nomina: vt albi & nigri, fuſcum & pallidū, & quicunq; alij huiuſmodi colores: in aliquibus verò non eſt nomine facili medium aſſignare, vtriuſque verò extremorum negatione mediū definitur: vt quod neq; bonū neq;

re. Quòd autem priuatio & habitus non opponuntur vt ad aliquid, manifestum est. non enim dicitur idipsum quod est oppositi. visus enim nõ est cæcitatis visus, non vllo alio modo ad ipsum dicitur. similiter autem neque cæcitas visionis cæcitas dicatur: sed priuatio quidem visionis dicitur, cæcitas verò visionis non dicitur,* neque visus cæcitatis. Amplius ad aliquid omnia ad conuertentia dicuntur. quare, si cæcitas eorum quæ ad aliquid sunt, esset, vtique & conuerteretur ad illud ad quod dicitur. sed non conuertitur: non enim dicitur visus cæcitatis visus. Quod autem neque vt contraria opponuntur quæ secundum priuationem & habitum dicuntur, ex his manifestum est. Contrariorum enim, quorum nihil est medium, necesse est vel in quibus fieri nata sunt, aut de quibus prædicantur, alterum ipsorum inesse semper: eorum enim nihil medium erat, quorum alterum inesse susceptibili necessarium erat, vt in languore & sanitate, & impari atque pari. quorum verò aliquid medium est, nũquam necesse est omni inesse alterum. neque enim necesse est omne susceptibile vel candidum vel nigrum esse, neque frigidum vel calidum: horum enim mediũ aliquid nihil esse prohibet. insuper autem & horum erat aliquid medium, quorum alterum inesse susceptibili non necessarium erat præter illa, quibus vnum inest naturaliter, vt igni calidum esse, & niui candidum. in his enim determinate necessarium alterum est inesse, & non vtrumuis contingit. non enim possibile est ignem] frigidum esse, neque niuem nigram. quare omni quidem susceptibili non necessarium est alterum ipsorum inesse, sed solis quibus natura vnum inest: & his

*a.l. non habet (neq; visus cæcitatis)

determinate vnum non vtrumuis contingit. In priuatione autem & habitu neutrum eorum quæ dicta sunt verum est. non enim semper alterum eorum inesse susceptibili necessarium est. quod enim nondũ natũ est habere visum, neque cæcũ, neq; visum habẽs dicitur. quare nõ erunt hæc, vt ea cõtraria, quorũ nihil est medium. Sed neq; vt ea, quorũ aliquid est medium. necessarium enim est aliquando omni susceptibili alterum eorum inesse. quando enim iam ad habẽdam visionem natum fuerit, tunc aut cæcum, aut habens visum dicetur. & eorum non determinate alterum, sed vtrũuis contingit. * non enim necessarium est vel cæcum vel visum habens esse, sed vtrumuis contingit. in contrariis autem, quorum aliquid medium est, nũquàm necessariũ erat omni susceptibili alterum inesse, sed quibusdam: & his determinate vnum, * & non vtrũuis contingit. Vnde palam est quòd secundum neutrum modorum tanquàm contraria opponuntur ea, quæ secundum priuationem & habitum opponuntur. Amplius, in contrariis quidem cùm sit susceptibile, ad inuicem mutationem fieri possibile est: nisi alicui vnum natura inest, vt igni calidum. * etenim sanum possibile est languere, & candidum nigrum fieri, & calidum frigidum, & ex studioso prauum, & ex prauo studiosum fieri possibile est. prauus enim ad meliores exercitationes deductus, & doctrinas (etsi ad modicum aliquid proficiat, vt melior sit) si certe semel quamuis modicũ incrementũ sumpserit, palã est, quia aut perfecte mutabitur, aut satis multum incrementum sumet. semper enim bene mobilior ad virtutẽ fit, etiã quodcunq; incrementũ sumpserit à principio. quare etiã verisimile est plenius eum sumere incre

** a. l. non enim necessario vel cæcum vel visum habẽs dicetur determinate, sed*

**a.l. nõ habet (& non vtrũuiscontingit)*

** a.l. addit & nisi album.*

incrementū.& hoc dū semper fit,perfecte in contrariū habitum restituetur:nisi forte tépore prohibeatur.Verum in priuatione & habitu impossibile est adinuicem mutationé fieri.ex habitū enim in priuationem mutatio fit, à priuatione verò in habitum impossibile est. neq; enim cæcus factus aliquis,rursus vidit:neq; cùm caluus fuerit, rursus comatus factus est:neq; cùm fuerit edentulus, détes ei iterū orti sunt.Quæcunq; verò tanquā affirmatio & negatio opponūtur, palā est ꝙ nullo prædictorū modo opponūtur. in solis enim his necessarium est semper, hoc quidé eorū verū,illud autem falsum esse. neq; enim in cōtrariis necessariū est semper alterū verū esse, alterum auté falsum:neq; in iis,quæ ad aliquid sunt:neq; in habitu & priuatione.vt sanitas & lāguor contraria sunt:&neutrū horū neq; verū,neq; falsum est. similiter autem & duplum & dimidium tanquam quæ ad aliquid opposita sunt:& non est eorū neutrum,neq; verū, neq; falsum. sed neq; ea quæ secundū priuationé & habitū dicuntur: sicut visio & cæcitas. Omnino auté eorū quæ secundū nullā dicuntur cōplexioné,nihil neq; verū neq; falsum est.omnia autem quæ dicta sunt,sine cōplexione dicūtur.Veruntamé maxime tale hoc contingere videbitur in iis quæ secundū cōplexioné cōtraria dicuntur.sanum nanq; esse Socratem ad languere Socraté cōtrariū est. Sed neq; in his necessariū semper alterū verū esse,& alterū falsum. cùm enim Socrates sit,aliud quidem verū, aliud autem falsum erit:cùm verò non sit, ambo falsa sunt.neq; enim lāguere,neq; sanum esse verū est, cùm ipse non sit omnino Socrates.In priuatione verò & habitu cùm non sit omnino,neutrum verum est.cùm autem sit,non semper alterum quidem

dem verum erit, alterum autem falsum. habere nanque visum Socratem ei quod est cæcum esse Socratem opponitur, sicut priuatio & habitus. & cùm sit, non necessarium est alterum verum esse vel falsum. cùm enim nondum sit natus habere, vtraque falsa sunt. & cùm non sit omnino Socrates, similiter quoque falsa sunt vtraque & visum eum habere, & cæcum eum esse. In affirmatione verò & negatione semper siue sit, siue nō sit, hoc quidem falsum erit, illud autem verum. Languere nanque Socratem, & non languere Socratem, cùm ipse sit, palam est quòd alterum eorum verum, alterum verò falsum est, & cùm non sit, similiter. languere etenim cùm nō sit, falsum est: non languere autem, verum. Quare in his solis proprium erit semper alterum eorum verum, alterum falsum esse, quæcunque tanquam affirmatio & negatio opponuntur. Contrarium autem bono quidem ex necessitate malum est. hoc autem per singulorum inductionem palam est. vt sanitati languor, & iustitiæ iniustitia, & fortitudini timiditas: similiter autem & in aliis. Malo autem aliquando quidem bonum est contrarium, aliquando malum. defectui enim, cùm malum sit, superabundantia contraria est, cùm sit etiam ipsa malum. similiter autem & mediocritas. cùm vtrique contraria sit, bonum est. Sed in paucis quis tale hoc aspiciet, in pluribus verò semper malo bonum contrarium est. Amplius, contrariorū non necessarium est si alterum sit, & reliquum esse. Sanis nanque omnibus, sanitas quidem erit, languor verò non. similiter autem albis omnibus, albedo quidem erit, nigredo verò non. Amplius, si ei quod est Socratem sanum esse, Socratem languere contrarium est: non contingit autem simul

De contrarijs.

vtraque eidem inesse: non vtique continget cùm alterum contrariorum sit, & reliquum esse. cùm enim sit Socratem sanum esse, languere Socratem non erit. Palam verò est quòd circa idem, aut specie, aut genere nata sunt fieri contraria. Languor nanque & sanitas in corpore animalis nata sunt fieri. albedo autem & nigredo, simpliciter in corpore. iustitia verò & iniustitia in anima hominis. Necessarium autem est omnia contraria, vel in eadem genere esse, vel in contrariis generibus, vel ipsa genera esse. album enim & nigrum in eodem genere sunt: color enim eorum genus est. iustitia verò & iniustitia, in contrariis generibus: illius nanque virtus genus est, huius autem vitium. bonum verò & malum non in genere sunt, sed ipsa sunt genera aliquorum existentia.

De Priori. Cap. II.

PRius autem alterum altero dicitur quadrupliciter. Primo quidem & maxime proprie secundum tempus: secundum quod antiquius alterũ altero, & vetustius dicitur. in eo enim quòd tempus amplius est, & antiquius & vetustius dicitur. Secundo autem, quod non conuertiur secundum subsistendi consequentiam. vt vnum duobus prius est. duobus enim existẽtibus, mos vnum esse consequens est: vno verò existente, duo esse non necessarium est. quare non conuertitur ab vno consequentia, vt reliquum sit. prius autem illud esse videtur, à quo non cõuertitur eius quod est esse consequentia. Tertio verò secundum ordinem quendam prius dicitur: quemadmodum & in scientiis, & in orationibus. nam in demonstratiuis scientiis est prius & posterius ordine: elementa enim * priora sunt ordine iis quæ descri

*Boe. ad. in Geometria

describuntur. sed & in Grãmatica elementa sylla bis priora sunt. & in orationibus similiter procœmium narratione prius ordine est. Amplius præter ea quæ dicta sunt, quod melius & honorabilius est, prius natura esse videtur. consueuerunt autem & multi honorabiliores & magis dilectos à se priores apud se dicere. estquidem & penè alienissimus priorum hic modus. Modi igitur qui dicti sunt de priore, ferè tot sunt. Videtur autem præter eos qui dicti sunt, alter esse prioris modus. eorum enim quæ conuertuntur secũdum esse consequentiam, quod alteri quomodolibet causa est, conuenienter prius natura dici possit. Quòd verò quædam sunt huiusmodi, palam est. esse nanque hominem, secundum ipsius esse consequentiam ad veram de se conuertitur orationem. nam si homo est, vera est oratio, qua dicimus, quòd homo est. & conuertitur: nam si vera est oratio, qua dicimus quòd homo est, est homo. Est autem vera oratio, nequaquam causa, vt sit res: veruntamẽ res quodammodo causa videtur, vt sit vera oratio. eo enim quòd res est aut non est, vera oratio aut falsa dicitur. Quare secundum quinque modos priús alterum altero dici potest.

De Simul. *Cap. III.*

Simul autem dicuntur simpliciter quidem & propriissime, quorum generatio in eodem est tempore. neutrum enim eorum neque prius neque posterius est. Simul autem secundum tempus hæc dicuntur. Natura verò simul sunt, quæcunque conuertuntur quidem secundum eius quod est esse consequentiam, sed nequaquam alterum alteri causa est vt sit. vt in duplo & dimidio. conuertuntur etenim hæc. nam cùm duplum sit, dimi

dium

dium eſt: & cum dimidium ſit, duplum eſt: ſed neutrum alteri cauſa eſt, vt ſit. Dicuntur autem ſimul natura, & quæ ex eodem genere è diuerſo abinuicem diuiduntur. E diuerſo autem diuidi ab inuicem dicuntur, quæ ſecundum eandem ſunt diuiſionem: vt volatile, greſſibili, & aquatili. hæc enim abinuicem è diuerſo diuiduntur, cùm ſint ex eodem genere. animal nanque diuiditur in hæc, in volatile, greſſibile, & aquatile: & nihil horũ prius vel poſterius eſt, ſed ſimul hæc natura eſſe videntur. Diuiditur autem & vnumquodque horum in ſpecies rurſus, vt volatile, greſſibile, & aquatile. Erunt ergo & illa ſimul natura, quæcunque ex eodem genere ſecundũ eandem ſunt diuiſionem. genera verò ſpeciebus ſemper priora ſunt: neque enim conuertuntur ſecundum eius quod eſt eſſe conſequentiam. vt cùm quidem aquatile ſit, animal eſt: cum verò ſit animal, non neceſſe eſt vt aquatile ſit. Simul ergo natura dicuntur, quæcunque quidem conuertuntur ſecundum eius quod eſt eſſe conſequentiam, ſed nequaquam alterum alteri vt ſit, cauſa eſt: & ea quæ ex eodem genere è diuerſo diuiduntur abinuicem. Simpliciter autem ſimul ſunt, quorum generatio in eodem eſt tempore.

De Motu. *Cap. IIII.*

Motus autem ſpecies ſunt ſex: generatio, corruptio, augmentum, diminutio, alteratio, & ſecundum locum mutatio. Alij itaque motus palam eſt quod abinuicem diuerſi ſunt. non enim eſt generatio corruptio, neq; augmẽtum diminutio, neq; ſecundũ locũ mutatio. ſimiliter autẽ & alij. In alteratione verò habet quãdã dubitationẽ: *Dubium* ne ſit forte neceſſariũ id quod alteratur, per aliquã reliquarũ motionũ alterari. Hoc autẽ nõ verum

rũ eſt. nã ſecundũ omnes penè paſſiones, aut cõplures accidit nos alterari, nulla aliarũ cõmunicante motionũ. nã neq; augeri neceſſarium eſt quod per paſſioné mouetur, neq; diminui. ſimiliter auté & in aliis. Quare alia præter alios motus erit alteratio. nam ſi eſſet eadé, oporteret id quod alteratur, mox & augeri, vel minui, vel quandam aliarum motionum ſequi, ſed non neceſſe eſt. Similiter autem & quod augetur, aut alia aliqua mutatione mouetur, alterari oporteret. ſed ſunt quædam quæ augmentantur, quæ non alterantur. vt quadratum gnomone circumpoſito creuit quidem: alteratum verò nihil factum eſt. ſic & in aliis huiuſmodi. quare alij motus ſunt ab inuicé.

Quadrati accretio, Gnomone circumpoſito.

Eſt autem ſimpliciter motui quidem quies contrarium: iis verò quæ per ſingula ſunt, & ſingula. generationi quidem corruptio cõtrarium, augmẽtationi verò diminutio, ſecundũ locũ mutationi ſecundũ locũ quies. maxime auté videtur oppoſita eſſe ad cõtrariũ locũ mutatio. vt ei quæ

infe

inferius est ea quæ superius est:& ei quę superius est,ea quæ inferius est. Reliquo vero assignatorum motuum non facile est assignare quid forte est contrarium. videtur autem nihil esse ei contrarium: nisi quis & in hoc secũdum qualitatem quietem opponat, aut in contrarium qualitatis, mutationem:sicut & in mutatione secundum locum, quietem secundum locum, aut in contrarium locum mutationem. est enim & alteratio mutatio secundum qualitatem. quapropter opponitur motui secundũ qualitatem quies secundũ qualitaté,aut in contrariũ qualitatis mutatio vt album fieri ad id quod nigrũ est fieri. alteratur enim in contraria, qualis mutatione facta.

De Habere. Cap. V.

HAbere secundum plures modos dicitur. Aut enim vt habitum & dispositionem, aut aliã aliquam qualitatem. dicimur enim disciplinam aliquam, atq; virtutem habere. Aut vt quantum, vt quam contingit aliquis habés magnitudiné. dicitur enim tricubitam habere magnitudinem vel quadricubitam. Aut vt ea quæ circa corpus sunt vt vestimentum, vel tunicã. Aut vt in parte, vt in manu annulum. Aut vt partem, vt manum vel pedé. Aut vt in vase, vt modius grana tritici, aut *amphora vinum. vinũ enim habere amphora dicitur, & modius grana tritici. hęc *enim omnia habere dicũtur, vt in vase. Aut vt possessioné. habere enim domũ & agrũ dicimus. Dicitur autẽ & vir vxoré habere, & vxor virũ. sed qui nũc dictus est modus, alienissimus est eius quod est habere. nihil enim aliud vxoré habere significamus, quã quod cohabitãt. Forte tamé & alij quidã eius quod est habere, apparebũt modi: sed qui dici consueuerunt, penè omnes enumerati sunt.

* *alias lagena*
* *a.l. igitur*

GILBERTI PORRETANI, PERIPATETICI SEX PRINCIPIORVM LIBER.

SVMMA LIBRI.

De Forma, Actione, Passione, Quando, Vbi, Positione, Habitu, Et de eo quod est suscipere magis, & minus.

De Forma. Caput I.

ORMA est compositioni contingens, simplici & inuariabili essentia consistens. Compositio etenim non est: quoniam à natura conpositionis seiungitur. Compositio enim alteri vnaquæque adueniens, maiorem se coniunctam efficit quodam modo. In forma autem hoc commune non est. nam in eo quòd corpus albũ est, non dicitur maius aut minus seipso non albo: nec si non albũ intelligatur, destructio compositionis vel minoratio aliqua facta est, sed alteratio solũ. Quoniã autẽ fortasse in aliis idẽ contingit proferri, additũ cõueniẽter existimo, inuariabili essentia

consist

consistens. in anima enim alteratio contrarietatis inuenitur, vt tristitiæ, & gaudij. Sed quoniam (vt aiunt quidam) simplicitati, nulli vero variationi subiecta est, vt ea quæ est anima mundi, dissociās hāc ab omnibus, addidi cōpositioni contingens. Erit itaque terminus formæ dicta definitio. neque enim superflua neque diminuta, si quis subtiliter inuestigauerit, reperietur. Habet autem dubitationem ex pręcedentibus, vtrū aliqua forma variabilis sit. hoc autem videtur in pluribus. nam eadem oratio susceptiua veri & falsi est: & albedo claritatis & obscuritatis: & oratio eius quod est in re, & non est. Sed non est ita. nam nihil differt albedinem claram dicere, quàm, suscipiens clarum dicere. nō est autem oratio eadem susceptiua contrariorum, nec oratio eius quæ in re est & non est: sed orationes notæ sunt earum quæ sunt in anima passionum. dę his autē dictum est alibi. Substantiale vero est, quod confert esse ex quadam compositione compositioni, vt in pluribus, quod impossibile est deesse ei. vt ratio & sensus: siue horum similia vt continuum & discretum. Hoc vero erit vt materia, & illud vt forma. vt corpus, quod est hominis materia, anima vero forma. erit itaque substantiale, vt corpus, homo, & ratio. hæc autem in his quæ de Categoriis dicta sunt, expedita sunt.

An forma aliqua inuariabilis sit.

Primo de Interp. c. 1.

Substātiale quid.

Videtur autem forma, quædam à natura esse, quædam vero ab * actu. ratio enim à natura est, color vero & passio quædam in actu consistunt. In quibusdam autem dubitatio est, vtrum à natura, an ab actu incipiant esse, vt in figura incisionis. nam nihil additionis fit, sed separatio quædam partium. Dico autem figuram esse à natura: assentiri vero ab actu. sed

Formarū diuisio.

** Fort e melius arte.*

quæ coniunctionis est ab actu est, vt domus. manifestum autem de his. Sed in his quæ in pluribus sunt, palam non est: nam ea quæ in pluribus sunt, in actione esse impossibile est. à natura autem non videtur fieri, quoniam ea, quæ à natura sunt, à creatura præexistente sumunt principium: palam vero est creaturam non esse: nihil enim rationis omnino, quare hæ creaturæ sint, poterit explicari. Natura igitur in his occulte operatur. nam sicut ex plurium partium coniunctione constitutio quædam primorum excedēs quantitatem efficitur: sic ex singularium discretione vnum quoddam intelligitur, eorum excedens prędicationem. Quapropter cōmunitas omnis naturalis est, quia à singularitate procedit, quæ creationi adæquatur. Subtiliter autē etiā speculantes, sicut naturam in actionibus operari latenter inuenimus, sic creaturarum creatorem in natura, exactu, qui numero naturam stabiliuit. Sed hæc hactenus: alterius enim cōsiderationis sunt. Formarum vero alia quidem est in subiecto & de subiecto dicitur. vt scientia in subiecto quidem est, vt in anima, & de subiecto quidem dicitur, vt de Grammatica. Quædam autem in subiecto est, de subiecto autem nullo dicitur, vt albedo Socratis. * Quædam vero neque in subiecto est, neque de subiecto dicitur, vt humanitas Socratis & Platonis. similiter autem & his, quæcunque formarum sunt indiuiduæ. Quædam vero dicuntur de subiecto, & in subiecto nullo sunt, vt rationale mortale. Eorum vero quæ in subiecto sunt, & quæ de subiecto non sunt dicibilia, alia quidem sensibilia sunt, alia insensibilia. Sensibile vero est, quod sensu comprehenditur: vt albedo, color, sonus, sapor, percussio, dulcedo. Insensibilia,

Formarū alia diuisio: de qua in ante prædicamentis cap.

** a.co. non habet hoc diuisionis mēbrum.*

ſibilia, quæ ratione comprehenduntur: vt doctri na, diſciplina, ſimpliciter autem nihil eorum quę de ſubiecto dicuntur ſenſibilia ſunt. Manifeſtum eſt autem ex his, quæ propoſita ſunt ſita alicubi, vt nigredo in oculo: quædam vero difficile eſt aſsignare, vt ſciētia, paternitas, filiatio: niſi forte in componentium & generantium complexione. ſingulorum autem quæ dicta * incomplexionis eius quæ in voce eſt notatio eſt: hoc vero ſubſiſtens erit vel contingens. Eorum vero quæ contingunt exiſtenti, ſingulum aut extrinſecus aduenit, aut intra ſubſtantiam conſideratur ſimpliciter: vt linea, ſuperficies, corpus. Ea vero quę extrinſecus cōtingunt, aut actus, aut pati, aut diſpoſitio, aut eſſe alicubi, aut in mora, aut habere neceſſario erunt. Sed de his, quæ ſubſiſtunt, & quæ non ſolum in quo exiſtunt, exigunt, in eo, qui de Categoriis libro inſcribitur, diſputatum eſt. de reliquis vero continuo agamus.

*a. l. in vocis complexione ſignificat.

De Actione. Caput II.

Actio vero eſt, ſecundū quam in id quod ſubiicitur, agere dicimur: vt ſecans quis in eo quod ſecet, ſecans dicitur. Eſt autem alia quidem animæ, alia vero corporis. Differunt autem, quoniam ea quæ corporis eſt, mouens eſt neceſſario illud in quo eſt: idem enim quod corpus agens eſt, & mobile eſt. actio autem animæ non id mouet in quo eſt, ſed coniunctum. anima autem dum agit, immobilis eſt: mouet enim corpus. anima autem permanet immutabilis. quoniam anima nec ſecundum locum mouetur, nec ſecundum quemquam aliorum motuum niſi ſecundum alterationem, non in ſuſcipiendo crementum, neque decrementum mouetur, ne-

que diminuendo, neque ad oppositum locũ trãſeundo. locus enim corpus eſt: anima vero nõ eſt corpus. Impoſſibile eſt autem non corpus corporc moueri, quia nullam loci ſuſcipit mutationem. ſolum vero corpus, eò quòd de loco ad locum tranſit, mouetur. Hoc autem in quibuſdam dubitabile apparebit. ſpeculo enim permanente immobili, imaginis motus fieri videtur ad oppoſiti mutationes. impoſſibile ergo erit ſoluere, conceſſo quòd ibi forma exiſtat vere. Si vero non eſt incredibilis error, in vulgo putabitur, licet ſit cõuenientius. Scire autem oportet, quòd omne quod in motu eſt, in actione eſt: moueri enim actio eſt. ſi quid enim mouetur, agit neceſſario, omnis ergo actio in motu eſt, omníſque motus in actione firmabitur. Proprium igitur actionis eſt in motu eſſe, ſicut proprium motus in actione. Et in his quidem actionibus, in quibus eſt generatio aliqua, palam eſt: de his vero quæ corrumpuntur, fortaſſe obiicitur. nam qui deſtruit in motu eſt, nihil autem facere videtur. nam nihil efficitur, ſed quod factum eſt deſtruitur. Dico autem actionem, non quid, ſed in quid agat exigere. Nõ eſt autem motus actio, ſed quale, quieſcere enim quale eſt: quare & motus quidẽ quale erit. Simpliciter autem quæcunque cõtrariorum oppoſitionem ſuſcipiunt, eiuſdem ſuſcipiunt generis prædicationem. Naturalis vero actionis proprietas eſt paſſionem ex ſe in id quod ſubiicitur, inferre. omnis enim actio paſſionis eſt effectiua: & omne paſſionem inferens, actio eſt. Contingit autem actionem actione effici. actio enim eius quod per ſe mouetur, eius actionis, quæ per aliud mouetur, generatiua eſt. actio enim ab animali illata, ab ea quæ

eſt

est animalis, principium sumit. Nihil autem interest siue agere, siue pati, animalis eius quod ab animali agere est, principium dicatur. Et sic actus quidem est primordiale principium: pati vero permixtum. quamobrem actionis, passionísque actus est generatiuus. Facere vero id quod quale est ex se gignit. Qualitas, quæ calor est, eam efficit quæ calefacere est, actionem. Quantitatum vero particularium positio effectrix est, & qualitatum. asperitas enim & similia qualia sunt: linea vero & superficies, & soliditas quantitates sunt. vniuersa enim è situ substantiam & generationem habent. Quantitas autem quantitatis: vt longitudinis linea, latitudinis planum, altitudinis solidum corpus. Qualitatis vero qualitas: vt calor caliditatis. Situs autem agere & pati: in dispositionis nanque compositione quædam generatio simplicium fit, qua in motiua actione consistere necesse est. Quando vero tempus. Vbi vero locus. Habere autem corpus. ea enim quæ circa corpus sunt, habere dicuntur. Eorum vero quæ in subiecto non sunt, indiuiduorum, corruptio quidem est in primis: generatio autem in his quę mox post primorum constitutionem consistunt. Eorum vero, quæ de ipsis prædicata sunt, ea à quibus omnino generaliter nulla est prædicatio, vt omnes quidem homines eius hominis, qui communis est, & vniuersalis. Recipit autem facere & pati contrarietatem, & magis & minus. secare enim ad plantare contrarium est, & vrere ad humidum facere. & calefieri magis & minus dicitur, & infrigidari, siccari, & humidum fieri, tristari, & gaudere magis & minus dicitur.

De Paßione. *Cap.* *III.*

PAssio est effectus illatióque actionis, secundum quam hæc quidem patiuntur magis, illa vero minime. secundum quòd quædam animantiora sunt alijs: vt animantius quidem brutum est arbore, animantius vero irrationali rationale. Omnia vero, quæ de generatione dicta sunt, eadem dici possunt de ea, quę in rebus est, passione: quadam autem prolatione non recta, sed mutatione. Est autem pati eorum quæ multipliciter dicuntur. animæ enim actionum vnaquæque passio dicitur, quas quidem sub actione locauimus: vt amor, odium, tristitia, & gaudere. quæ omnia qualitates passibiles, actiones animæ appellamus. Dicitur quoque passio, quòd in naturam agit: vt morbus, febris, ægritudines, & reliqua quę qualia dicta sunt. Passio vero, vt dictum est, prima est generatio actionis. Non est auté in agente passio, sed in eo in quod agitur, & operantis actum suscipit. percutiens enim pati nō dicitur, sed materia actum suscipiens: ea vero, quæ nunc relinquuntur, in eo qui est de Generatione libro tractantur. Et de passione hæc sufficiant.

De Quando. *Cap.* *IIII.*

QVando vero est, quod ex adiacentia temporis relinquitur. Tempus vero quando non est, vtriusque autem ratio coniuncta est, vt tempus quidé præteritum quando non est, effectus autem eius, & affectio, secundum quam dicitur aliquid fuisse, quando est. Instans autem quando non est, sed secundum quòd aliquid æquale, vel inæquale est. eius autem affectio, secundum quam aliquid dicitur instanti esse, quando est. Futurum similiter tempus quando non est, sed id quod futurum est: quoniam cōtingere

gere necesse est, secundum quod aliquid dicitur futurum esse cras, vel in aliquo tempore. Est igitur quãdo, aliud ex eo ꝙ abiit, aliud ex eo quod instat, aliud vero ex eo quod necesse est contingere. Dictum est enim in Categoriis præteritum & futurũ esse quantitates, & quod magis est continuans ad præsens. De præterito quidem dictum est hoc, non quod in substantia permaneat, sed quoniam in excessu suo nondum præteriit: de futuro autem, quoniã necesse est contingere, quod tantum est, ac si instaret. nulla enim differentia est in eo quod permanet, & quod futurum est, & quod nunc abiit. Quamobrem & de futuris agitur, & secundum ea aliquid dicitur, & nuncupationem existentium sortiũtur. vt Sol orietur cras, cras erit nauale bellũ, heri obiit Socrates, & aliquid dicitur secundum tempus id quod futurum est, de eo qui nascetur futurum, aut necessario de eo quod est, vt Callias disputabit cras, vel non disputabit cras: disputabit enim futuram actionem significat: nihil autẽ inde est, quod in substãtia adhuc sit. Differt enim quãdo ab eo quod est vbi: quoniam in quocunq; tempus est vel fuit vel erit, in eo quidem quando, est vel fuit vel erit, quod secundum idem tempus dicitur. quando enim quod existenti est cũ ipso instãti est, & simul in eodem sunt. quãdo vero ex eo quod abiit & quod futurum est, nunquam simul erunt. vbi vero & locus, à quo est, vel sit, nũquam simul in eodem. vbi autem in circunscriptione est: locus autem in complectente. Distat autem quãdo, quod ex præterito est, ab eo quod ex futuro procedit: quoniam quando quod ex futuro prętetito posterius est: quod vero ex præterito, est prius futuro. Quando autem vnum & idem, primum quidem

ex futuro eſt,ſecundum ex præſenti,poſterius verò ex præterito:quemadmodũ tempus. primum quidem nunc eſt futurum, poſtea vero præſens, deinde præteritum.Sicut autem & tempus,aliud quidem compoſitum eſt,aliud vero ſimplex. Eſt autem compoſitum, quod in compoſita actione conſiſtit: ſimplex vero,quod cum ſimplici procedit.Et ita quando, aliud ſimplex, aliud compoſitum. ſimplex quidem,vt in momẽto,& nunc eſſe: compoſitum autem,vt in hora,die,hebdomada,& ſimilibus. Amplius,quemadmodum temporis partes ſine mora ſuccedent, ſimiliter & partes quando.quando quippe præteritum & futurum ad præſens copulatiue reducuntur. Diſtat autem & tempus ab eo quod quando: quoniam ſecundum tempus aliquid eſt menſurabile: vt motus annuus quis, & motus multus dicitur, eò quòd multo tempore permanet. At vero ſecundum quando nihil menſuratur, ſed aliquando dicitur eſſe,& ſecundum idem temporale,& variabile pronunciatur. Ineſt autem quando non ſuſcipere magis & minus.nõ enim dies vel diurnus magis & minus die vel diurno dicitur, nec vnumquodque diurnius alio: ſic & de aliis.quare omni quando ineſt non dici ſecundum magis & minus. Amplius quando nihil eſt contrarium. etenim quando ex præſenti eſt vnum, & idem quando de futuro & præterito. impoſſibile eſt autem duas de eodem prædicari indiuiduo contrarietates. Amplius autem contraria nunquam in eodem erunt inſimul: quando autem, quod ſecundum præteritum & futurum, inſimul erit in eodem. idem nanque quod eſt fuiſſe verum eſt eſſe,& permanſurum. contrariorum vero ratio eſt, nunquam in eodem ſimul conſiſte-
re,

re,nequ e de indiuiduo eodem dici, & in eodem tempore.Quare contrarietas in eo,quod quando est, nõ enunciabitur. Est autem quando in omni eo,quod incipit esse. vt corpus quidem vniuersum aliquando est & in tempore: suscipit enim temporum alterationes. alteratur enim corpus in æstu, vere, hyeme, & autumno. Similiter autem & animalia acutius quædam in hyeme, quædam in æstate, quædam in vere speculantur secundum instrumenti complexionem. Anima enim coniuncta corpori imitatur complexiones ipsius, vt qui aridæ vel gelidæ compaginationis, dementiores seipsis in autumno fiunt sæpe: quibus vero sanguis principatur, in vere. Similiter autem & in aliis secundum similitudinem complexionis animalium & temporum. Erit igitur in tempore, quicquid temporis suscipiens variationes alteratur secundum tẽpus. Huiusmodi vero sunt quæ dicta sunt. de paucis autẽ, aut de nullis aliis conuenientius erit proferre.

Vide in libro de Physionomicis Aristot.

De Vbi. *Cap. V.*

VBi vero est circunscriptio corporis, à circunscriptione loci proueniens. Locus autem in eo, quod capit, est, & circunscribit. Est ergo in loco, quicquid à loco circunscribitur & complectitur. Non est autem in eodem locus & vbi. locus autem in eo quod capit: vbi vero in eo quod circunscribitur & complectitur. Videtur autem non omni adesse. anima enim nusquam est. nullum enim locum occupat, neque implet: animatum nanque aliud capere potest. Nunquam autem contingere palam est occupatum quidem aliquo locum capere aliud, & complecti posse occupante permanẽte. granum enim modio adueniens retineri non posset, aëre quo implebatur,

tur,quiescente.aëre enim expulso granum vtique recipitur.Nequaquam igitur duo in eodem loco esse simul possunt, nec idem vnum in diuersis. Quamobrem nec anima quidé localis erit, cùm locum nullatenus occupet. Similiter autem & quæcunque à corporis ratione dissentiunt, loci carent circunscriptione. Mouet autem quis quæstionem fortasse, idem in diuersis & pluribus concludens. etenim vox in auribus diuersorum est: vox autem & si aër non sit, esse non poterit sine aëre:& in auribus diuersorum est. Quare dicitur & corpus idem esse in diuersis locis. vox enim omnino vna & eadem in diuersis quidem aëris partibus esse nõ potest. Concedentibus itaque nobis vnam & eandem vocem omnino in auribus diuersorum sentiri, vtique & confiteri oportet omnino vnam particulam aëris ad aures diuersorum peruenire.simpliciter auté vnum & idem in pluribus totum impossibile est inueniri.Quamobrem etiam concedere cogimur,vel diuersum quidem in auribus diuersorum sentiri, vel vnum & idem omnino in pluribus locis. Relinquitur igitur diuersum sensum esse imaginabiliter se generantium, & similiter.quare & vox quædam nõ animalis est.ea enim,quæ imaginabiliter fit, similiter animalis non est, quoniam ab animali nõ profertur. Adhuc autem dicimus omnem vocem animalis esse.Quis enim vocem ab initio audiuit,in silentio quidem simpliciter,nisi animalium? quare vox quidem animalis dicitur,quæcunque quidem ab ipso proferente fit. vnius ergo vox ad aures diuersorum dirigitur:vna autem & eadem nõ contingens est. Vbi autem, aliud quidem simplex, aliud vero compositum. Simplex quidem,quod à simplici

loco

loco procedit: compositum autem, quod ex com posito. Locus autem simplex est origo, & constitutio eius quod est continuorum. Locus autem, vt dictum est quidem, compositus habet particulas copulatas ad eundem terminum, ad quem particulæ corporis copulantur: corporis vero partes iuxta punctum: loci ergo particulæ solidorum particulas claudunt. etenim loca simplicia corporis minimi occupatiua sunt. Quare nec locus sine corpore, nec soliditas sine loco erit. Contentio autem de sphæræ extremitate oritur: nihil enim extra ipsam est. In ea autem locus esse non poterit, vt dictum est à Superioribus, quòd ab eo quidem loco ambitur. confitentibus ergo nobis sphæram localem esse, confiteri vtique necesse est, aliud quidem præter eam, in quo extremitatis locus existat: nihil autem præter ipsam est: quare extremitas quidem in loco non est. de huiusmodi autem insolitum & occultum est pronuntiare, & contra sensibilia. Caret autem vbi intensione & remissione: non enim dicitur alterum altero magis in loco esse vel minus, licet etiam maiorem vel minorem locum possideat. non autem secundum vbi, vel secundum quantitatem aliquam est magis & minus, sed secundum id quod quale est. Inest autem vbi nihil esse contrarium: eò quòd nec loco quidem inest contrarietas: locus enim loco non est contrarius. Quòd autem nec aliis manifestum est. sursum enim & deorsum esse contraria pluribus videntur. multum enim distare videtur id quod sursum est ad id quod deorsum est, quemadmodum sursum & deorsum. quare contrarietas videtur vbi circa sursum esse & deorsum, quemadmodum circa locorum quantitates. Contingit

auté contraria in eodé esse.sursum enim & deorsum esse,in eodé sunt.idem enim sursum& deorsum est ad diuersa quidé sumptum.nam turris altitudo sursum est ad nos,sphæræ auté extremitati cõparata inferior est.Amplius contrariũ sibimet quidam idem fore contingit.si enim sursum esse & inferius esse contraria sunt,cùm idé sursum & deorsum sit:colligitur idé sibimet cõtrariũ fieri. Nõ ergo cõtrarietas vlla in eo quod in loco est.

De Positione. Cap. VI.

POsitio est quædam partium situs, & generationis ordinatio, secundum quam dicuntur stantia vel sedentia, vel aspera, vel lenia, vel quolibet aliter disposita. sedere autem & iacere positiones non sunt,sed denominatiue ab his dicta sunt.Solet autem quæstio induci de curuo & recto,aspero & leni, quadrangulo & triangulo, bicubito & tricubito,magno & paruo, breui & longo,& similibus: quandam enim positionem partium significare videntur. Asperum enim dicitur,cuius partium vna alteri supereminet. Lene vero dicitur,cuius particulæ æqualiter porrectæ sunt.similiter autem & de aliis. Non sunt autem positiones ea quæ dicta sunt omnia, sed qualia circa situm existentia,ex eo nanque quòd partes si sunt dispositæ, ex eo talia sensibus iudicantur: non autem ex eo quòd talia, scilicet & aspera & lenia,vel bicubita,vel tricubita sunt.similiter autem & de aliis huiusmodi, quæ partium habent positionem. Erit igitur vnumquodque prædictorum non positio, sed quale,quod circa positionem nascitur. Suscipere autem videtur situs contrarietates.nam sedere ad id quod stare contrarium esse videtur.contraria enim sunt,quę in eodem indiuiduo, eodémque tempore impossibile

bile est reperiri: vicissim tamen possibilia inesse. sedens autem illico stare potest, & stans sedere. quocunq; autem sedente, impossibile est eundem stare. Ponentibus auté nobis hæc contraria esse, inconuenientia recipere cogimur, hoc, quòd vnum sit contrariū plurium. secundum enim dictorum consequentiam non magis sedere ad id quod est stare contrarium est, quàm ad accumbere. Similiter autem & quemadmodum sedere & stare nunquam in eodem simul reperiuntur, ita & accumbere & sedere & stare. secūdum igitur huiusmodi dispositiones situi nulla contrarietas inerit. Fortassis autem nec insolitum quidem putabitur vnum plurium esse contrarium. pallor etenim ad album & nigrum contrarium esse videbitur. nam sub eodem genere cum sint, nunquam simul inueniuntur, & vicissim transmutantur. relinquitur ergo vnum pluribus esse aduersum. Non est autem pallidum ad nigrum vel album contrarium: etenim cum vtroque in eodem est. pallidum enim & colores reliqui ex albo & nigro conficiuntur: necessarium ergo in quocunq; pallidum est in omni eo esse album & nigrum. similiter auté & de cæteris quidé coloribus. Amplius autem cōtrariorum quidem ratio est circa idé natura existere. sedere enim & iacere, non circa idem natura sunt seiuncta. est enim sedere proprie circa rationalia: iacere vero & accumbere circa diuersa. huius autem signum est equi & hominis similitudo, quibus sine dubio accubitus esse probatur. Proprium autem positionis, neque magis, neque minus dici. Sedere autem non magis positio est quàm accumbere, neque minus, neque sedens alterum altero magis & minus dicitur, neque accumbens, neque vniuersal

uersaliter secundum aliam positionem. Magis autem proprium videtur esse positionis, substantiæ proxime assistere, omnibus quidem aliis formis suppositis. Positio autẽ nihil aliud est quàm naturalis ipsius substantiæ ordinatio, qualis vel à principio quidem innata est, vt ea quæ asperis & lenibus, æqualibus & inæqualibus inest: vel à naturali quidem motu consueto, vt sessio & accubitus & similia. Quicquid igitur proxime substantiæ est assistens id necessario positio est, & omnis quidem positionis huius ratio suscipit prædicationem.

De Habitu. *Cap. VII.*

HAbitus est corporum & eorum quæ circa corpus sunt, adiacentia: secundum quam hoc quidem habere, illa vero dicuntur haberi. Hæc autem non secundum totum dicuntur, sed secundum particularem diuisionem: vt armatum esse, calceatum esse. his autem neque simplicia nomina imposita sunt, quibus ea appellantur, sed sunt eis posita, armatio, calceatio: horum autem secũdum proportionẽ & reliquis. Suscipit autem habitus magis & minus. armatior enim est eques pedite. dicitur & calceatior, qui calceamentis & caligis vtitur, quàm qui solis calceamentis vel caligis vtitur. In quibusdam autem non videtur quòd cum magis & minus prædicentur: vt vestitum esse, & similia. Habitui quoque nihil est contrarium. etenim armatio calceationi nõ est contraria. idem etenim armatus & calceatus. quod autem aliis contrarium non est, palam est. similiter autem his & reliqua. Proprium quidem habitus est in pluribus existere, vt in corpore, & in his quæ circa corpus sunt existẽtia. adiacet enim corpori, & his quæ circa corpus sunt. hoc autem,

vt

vt dictum est,fit secundum eam quæ est in partibus diuisionem. In paucis autem aliis principiis huiusmodi inuenies. in quantitate enim solum, & in his quæ ad aliquid sunt similia reperies.ad aliquid autem,vt figuraliter dicatur,& similitudo & dissimilitudo, quæ insunt pluribus similibus & dissimilibus : quantitas autem vt numerus qui in numerabilibus inest, vtique semper crescens secundum vnitatum multifariam ascensionem. simpliciter autem nihil inuenies tot distribui partibus,vt numerũ.non autem omnis quantitas,aut relatio talium est.Habitus autem omnis in pluribus necessario existit,vt in corpore,& in his quæ circa corpus sunt. Omne igitur quod in corpore & circa corpus est existens,habitus nomen sortitur.Quare magis proprium quidem habitus erit in corpore, & circa corpus existentibus,secundum eam quæ partium est diuisionem, vt in pluribus existere. Dicitur autem habere multis modis. habere enim dicitur alteratione, vt albedinem, & nigredinem : quantitatem, vt longitudinem. nihil enim aliud est dicere albedinem aut longitudinem habere, quàm album aut longum esse.Dicitur etiam vas aliquid habere, vt modius triticum : quod nihil aliud est habere,quàm continere. Habere quoq; in membro dicimur,vt in digito annulum:quod tantundem est dicere, quantum est digitum in annulo esse.Dicitur vir vxorem habere,& recipere vxor virum. hic autem insolitus est habendi modus, quo vir habetur vel haberi dicatur. hoc autem habere nihil aliud est quàm cohabitare. Quare modi habendi qui dici consueuerunt, quinario numero terminantur.Fortassis quidem essent alij modi habendi præter hos qui dicti sunt: sed si

Vide ĩ Prædicamentis in fine.

qui sunt, diligens inquisitor inueniat. Et quidem de principiis hęc dicta sufficiãt. reliqua vero in eo quod de Analyticis est, quærantur volumine.

De eo, quod est plus, minúsue suscipere.
Cap. VIII.

DIcitur autem magis & minus suscipere tripliciter. Aiunt enim quidam secundum crementum vel diminutionem eorũ, quæ suscipiunt subiectorum. Aliter autem & alij ipsa quidem quæ suscipiuntur, in suscipiẽte diminui & crescere annunciant. Alij autem secundum vtrunque, amborum diminutionem & augmentationem. A primis itaque inchoantes, quæ eorum rata sit ac firma sententia manifestabo. Si quis vero primã & secundam destruxerit, vtique & tertiam destruit, quæ ex vtraque conficitur, coniunctione. Non ergo secundum suscipientium ipsorum crementum vel decrementum, cum magis vel minus aliqua dicuntur. Nulla enim ratio obuiaret dicenti hominem & animal & substantiam, & cætera consimilia cum magis & minus dici, con cedentibus nobis secundũ subiecti intensionem & remissionem quęlibet cum magis & minus di ci. Amplius autem equus quidem & augmenti, & diminutionis motum frequenter sustinet. dicitur enim equus minor vel maior lapide quodã, qui nunquam intensionem & remissionem passus est. mons etiam alio monte maior dicitur, cũ neuter crescat vel decrescat. Amplius autem margarita, albior quidem equo dicitur, cui pedem album contingit habere. hoc autem non est, quia equus quidem in essentia à margarita superatur. colligere igitur oportet vel margaritam quidem albiorem equo pronunciari, secundum magnitud i nem subiecti vel paruitatem: vel non verum al-

biorem

biorem equo margaritam esse: vel nihil omnino magis vel minus dici secundũ subiectorum magnitudinẽ vel paruitatem, neq; secundum cremenum vel diminutionem. Hoc autem palam est, quòd secundum magnitudinem subiecti margarita albior equo non dicitur, tamen margaritam albiorem equo esse non falsum est. Relinquitur ergo nihil secundum magnitudinẽ subiecti amplius vel minus dici: similiter autem neque secundum paruitatem. Amplius autem neque secundum ea quæ inficiunt. Si enim secundum magnitudinem albedinis vel alicuius cæterorum dicitur aliquid albius aliquo, vel secundum paruitatẽ minus album, vel quomodolibet aliter: vtique & maius albus equus, vel homo, vel quodlibet aliud albius margarita dicetur. etenim maior albedinis quãtitas equo accidit quàm margaritę. Amplius autem magis & minus alterum altero dicitur, non secundum subiecti, neque accidentis crementum. Quoniam autem non secundum subiecti crementum vel magnitudinem aliud paruius alio dicatur, manifestum est: neque ergo secundum ipsius accidentis ampliorem quantitatem. etenim quantitas vltra subiectum protendi non potest, quoniam terminus quantitatis est corpus. paruitas autem quantitati supponitur: quare vltra paruum quidem subiectum paruitas ipsa non porrigitur. quanto igitur subiectũ paruius efficitur, tanto paruius quantitas minoratur. Patet itaque nihil secundum magis & minus prædicari, neque secundum subiectum solum augmentum vel diminutionem, neque secundum accidentis: quare neque secundum vtrunque. Oportet igitur ab alia eam inuenire, quæ cum magis & minus dican-

tur. Huiuſmodi vero ſunt ea , quæ ſunt in voce eorum quæ adueniunt, & non ſecundum ſubiecti vel mobilis crementum vel diminutionem, ſed quoniam eorum quæ ſunt in voce, impoſitioni propinquiora ſunt, ſiue ab eadem remotiora ſunt. de his etenim cum magis dicuntur quæ proximiora ſunt ei quæ in ipſa voce eſt impoſitioni, cùm minus autem de his quæ remotiora conſiſtunt. Vt album dicitur illud, in quo pura albedo eſt. quanto igitur ad vocis impoſitionem accedens puriori inficitur albedine, tanto & candidior aſſignabitur. & paruum quidem dicitur, quod aliis comparatum ſtaturę diminutione & quãtitate vincitur. quicquid igitur eſt quod in quantitatis menſura ſuperatur, id continuo paruius pronuntiatur. ſimiliter autem de aliis. Dubitabit autem aliquis, quare hęc quidem cum magis & minus dicantur, ſubſtantiæ verò minime. hoc autem contingit, quoniam ſubſtantiarum impoſitio quidē in termino eſt, vltra quem tranſgredi impoſſibile eſt. Additur autem & de accidentibus quibuſdam, quæ ſine magis & minus dicuntur: vt quadrangulus, & triangulus, & ſimilia. non enim triangulus magis vnus altero dicitur. Contingit autem, quoniam in ſubſtantiarum quidem deſignatione accipitur. etenim quadrangulus quantitas nuncupatur, & corpus quadrangulatum. vel eadem, quæ in ſuperioribus eſt ratio, hic vetat, quoniam huiuſmodi impoſitio in termino facta eſt, vltra quem tranſgredi non licet. quemadmodum in ſuperlatiuis. etenim albiſſimus vel nigerrimus & huiuſmodi ſine amplius ſunt, & minus, eò quòd huiuſmodi impoſitio in termino eſt, vltra quem porrigi impoſſibile eſt, & citra permanere. poſſibile enim ſi conting

tingit, nullum sequitur impossibile. quapropter si omnes puncti componantur, nullam faciunt magnitudinem: quoniam punctus puncto additus nihil auget. Est autem generatio simplex, & corruptio non congregatione nec segregatione atomorum, sed quando transmutatur ex aëre specificato in hoc totum. In subiecto enim duo sunt, quorum hæc quidem est forma secundum rationem: hæc autem secundũ materiam. quando igitur in his duobus est transmutatio, generatio & corruptio erit simpliciter secundum veritatem. Dicitur autem simpliciter generari in his magis hoc aliquid & forma quàm terra. musicus homo corruptus est, homo immusicus generatus est, homo manet idem: siquidem in his passio nõ esset secundum se musica & immusica, his quidem generatio esset, his autem corruptio. Ideo hominis quidem hæ passiones, hominis autem musici & immusici generatio quædã & corruptio. nunc autem est hominis hæc passio manentis musica & immusica: ideóq; alteratio talis est. Est autem materia maxime quidem subiectum generationis & corruptionis proprie susceptibile. Sed quare discens non dicitur generari simpliciter, sed quod generari disciplinatum, hæc determinata sunt in Prædicamentis. hæc autem hoc aliquid significant & substantiam, hæc autem quale, hęc autem quantum. Quæcunque igitur non substantiam significant, non dicuntur simpliciter, sed secundum aliquid generari. Est autem cui inest secundum naturam moueri, vt ignis.

Libri Sex Principiorum finis.

ARISTOTELIS STAGIRITAE PERIPATETICOrum principis de interpretatione liber primus,

SEVERINO BOETHO INTERPRETE.

SVMMA LIBRI.

De Notis. De Orationis principiis. De ipsa Oratione, Enunciatione, ac ipsius speciebus. De enunciationum oppositionibus, ac circa ipsarum veritatem & falsitatem regulis, in quocunque tempore.

De Notis: Et vt in intellectu, ita etiam in voce verum & falsum reperiri.

CAPVT I.

SECTIO PRIMA secundum Graecos.

RIMVM oportet ponere quid sit nomen, & quid verbum: postea quid est negatio, & affirmatio, & enunciatio, & oratio. Sunt ergo ea quæ sunt in voce, earum quæ sunt in anima passionum notæ: & ea quæ scribūtur, eorum quæ sunt in voce. Et quemadmo

admodũ nec literæ omnibus eædé, sic nec eædé voces. Quarum tamen hęc primum notę sunt, eædem omnibus passiones animæ sunt: & quarum hæ similitudines, res etiam eædem. De his verò dictum est in iis qui sunt de Anima: alterius enim hæc sunt negotij. Est autem quemadmodum in anima, aliquando quidem intellectus sine vero vel falso, aliquando autem cui iam necesse est horum alterum inesse: sic etiam in voce. circa compositionem enim & diuisionem est verum & falsum. Nomina igitur ipsa & verba consimilia sunt ei, qui sine compositione & diuisione est, intellectui: vt homo vel album, quando non aliquid additur. neq; enim falsum, neq; verũ adhuc est. Signũ autem huius est. hircoceruus enim aliquid significat: sed nondum verum aliquid, vel falsum, nisi esse vel non esse addatur, vel simpliciter, vel secundum tempus.

In 3. de Anima tex. 59.

Circa cõpositionẽ et diuisionẽ est verum & falsum.

De Nomine. Cap. II.

NOmé igitur est vox significatiua, secundum placitũ, sine tépore, cuius nulla pars significatiua est separata. in nomine enim quod est equiferus, ferus nihil per se significat, quéadmodũ in oratione, quæ est equus ferus. At verò non quéadmodũ in simplicibus nominibus, sic se habet in compositis. In illis enim nullo modo pars significatiua est: in his auté vult quidé, sed nullius est, separata. vt in eo quod est equiferus hoc quod est ferus, nihil significat per se. Secundũ placitum verò, quoniã natura, nominũ nullum est, sed quãdo fit nota. quoniã designant & illiterati soni, vt ferarũ: quorũ nullũ nomé est. Nõ homo verò nõ est nomé. at vero nec positũ nomen est, quo illud oportet appellare. neq; enim oratio,

neq; negatio est:sed sit nomé infinitũ: quoniam similiter in quolibet est,& quod est,& quod non est. Philonis auté,aut Philoni, & quæcunq; talia sunt,non sunt nomina, sed casus nominis. ratio auté ipsorum est, in aliis quidé eadé. differũt autem, quoniam cum est, vel fuit, vel erit, neq; verum, neque falsum est, nomen verò semper. vt Philonis est, vel non est. nondum enim neque verum dicit,neque falsum.

De Verbo. *Cap. III.*

VErbum autem est, quod consignificat tépus, cuius pars nihil significat seórsum,&est semper eorũ,quæ de altero prædicantur, nota. Dico autem quod consignificat tempus. vt valetudo quidem nomen est: valet verò verbum. consignificat enim nunc esse:& semper eorum quæ de altero dicuntur nota est, vt eorum quæ de subiecto, vel in subiecto sunt. Non valet autem, & non laborat non verbũ dico:consignificat enim tempus, & semper de aliquo est. Differentiæ autem huic nomen positum nõ est: sed infinitum verbum sit: quoniam similiter in quolibet est,& quod est,& quod non est. Similiter autem & valebit,& valebat nõ verbum est,sed casus verbi. Differunt auté à verbo,quòd hoc quidé præsens consignificat tempus, illa verò id quod circuncirca est. Ipsa igitur secundum se dicta verba nomina sunt, & significant aliquid: constituit enim qui dicit intellectum,& qui audit,quiescit. sed si est vel non est, nondum significat. neq; enim signum est rei esse vel non esse: neque si * ipsum ens dixeris nudum. ipsum enim nihil est, consignificat autem compositionem quandam, quam sine compositis non est intelligere.

*a.l. ipsum per seipsũ.

De Oratione, Enunciatione, vna ac pluri: Affirmatione & Negatione, ac Contradictione. Cap. IIII.

ORatio auté eſt vox ſignificatiua, cuius partium aliqua ſignificatiua eſt ſeparata, vt dictio, ſed non vt affirmatio * vel negatio. vt homo aliquid ſignificat. ſed non quod eſt aut non eſt: ſed erit affirmatio vel negatio, ſi quid additum fuerit. Sed non hominis ſyllaba vna. neque enim in eo, quod eſt ſorex, rex ſignificat, ſed vox nunc eſt ſolum. In duplicibus verò ſignificat quidem aliquid, ſed non ſecundum ſe, quemadmodum dictum eſt.* Eſt autem oratio omnis quidem ſignificatiua, non auté ſicut inſtrumentum: ſed quemadmodum dictum eſt, ſecundum placitum. Enunciatiua verò non omnis: ſed in qua verum vel falſum eſt. non autem in omnibus ineſt. vt deprecatio oratio quidem eſt, ſed neque vera, neque falſa. Cæteræ igitur relinquantur. Rhetoricæ enim, vel Poëticæ conuenientior eſt conſideratio: enuntiatiua veò præſentis eſt ſpeculationis. Eſt autem vna prima oratio enuntiatiua affirmatio, deinde negatio: aliæ verò omnes coniunctione vna. Neceſſe eſt autem omnem enuntiatiuam orationem, ex verbo eſſe, vel ex caſu verbi, etenim hominis ratio, niſi addatur, aut eſt, aut fuit, aut erit, aut aliquid huiuſmodi, nondum oratio enuntiatiua eſt: quoniã vnum quiddam eſt, & non multa animal greſſibile bipes. nõ enim eò quòd propinquę partes dicuntur, vna erit. eſt autem alterius hoc tractare negotij. Eſt autem vna oratio enuntiatiua, quæ vnum ſignificat, vel coniunctione vna: plures autem, quæ plura, & non vnum, vel inconiunctæ. Nomen igitur, vel verbum dictio ſit ſolum: quoniam nõ eſt

** Mul.co. non habent vel negatio*

** a.l. addit in ſuperioribus.*

vide 7. & 8. Meta.

dicere sic aliquid significantem,voce,vt enunciare,vel aliquo interrogante vel non,sed ipso sponte proferente.Harum autem hæc quidem simplex est enunciatio, vt aliquid de aliquo , vel aliquid ab aliquo:hæc autem ex his cōposita, velut oratio quædam iam composita . Est autem simplex enunciatio, vox significatiua de eo quod est aliquid,vel non est, quemadmodum tempora diuisa sunt. Affirmatio vero est enūciatio alicuius de aliquo.Negatio vero enunciatio alicuius ab aliquo. Quoniam autem enunciare est,& quod est, non esse:& quod non est,esse:& quod est,esse : & quod non est,non esse:& circa ea quę extra præsens, tempora sunt,similiter:omne vtique contingit quod quis affirmauerit, negare,& quod quis negauerit,affirmare.Quare manifestum est,quòd omni affirmationi opposita est negatio, & omni negationi affirmatio.Et sit hoc cōtradictio,affirmatio & negatio oppositæ. Dico autem opponi eiusdem de eodem,non autem æquiuoce,& quæcunque cætera talium contra sophisticas determinauimus importunitates.

Diuiditur Enunciatio iuxta quantitates notas. Enunciationum oppositiones assignantur:circaque ipsarum veritatē ac falsitatem regula traduntur: ac quæ sit vna affirmatio & negatio determinatur. *Cap. V.*

Sectio secūda, secūdū Græcos.

QVoniam autem sunt hæ quidem rerum vniuersales,illæ vero singulares:(Dico autem vniuersale,quod in pluribus prędicari natum est: Singulare vero quod non:vt homo quidem vniuersalium est,Callias vero eorum quæ sunt singularia) : necesse est quoque enunciare quòd inest aliquid aut non , aliquando quidem alicui eorum

rum

rum quæ vniuersalia sunt, aliquando autem eorum quæ singularia * sunt.Si ergo in vniuersali vniuersaliter enunciet quis * quod est aut non est, contrariæ enunciationes erunt.Dico autem in vniuersali enunciare vniuersaliter: vt omnis homo albus est,nullus homo albus est. Quando autem in vniuersalibus, non vniuersaliter autem, * non sunt contrariæ: quæ autem significantur,est esse aliquando contraria. Dico autem non vniuersaliter enunciare in iis quæ vniuersalia sunt,vt est albus homo, non est albus homo. cùm enim vniuersale sit homo, non vniuersaliter vtitur enunciatione. omnis nanque non vniuersale significat, sed quòd vniuersaliter. In eo vero quod prædicatur vniuersale, id quod est vniuersaliter prædicare, non est verum. nulla enim affirmatio vera erit, in qua cùm vniuersale sit prædicatum, vniuersaliter prædicatur: vt est omnis homo, omne animal. Opponi autem affirmationem negationi dico contradictoriè, quæ vniuersaliter significat eidem,quod nõ vniuersaliter.vt omnis homo albus est,nõ omnis homo albus est: nullus homo albus est, aliquis homo albus est.Contrariè vero vniuersalem affirmationem & vniuersalem negationem. * vt omnis homo iustus est, nullus homo iustus est.

** a.l. sunt: siquidẽ in vniuersali.*

** a.l. quid est aliquid, aut non, erũt hæ contrariæ enũciationes.*

** a.l. hæ quidẽ nõ sunt contrariæ.*

** a.l. vt omnis homo albus est, nullus hõ albus est.*

Oppositarum propositionum descriptio.

De regulis oppositarū propositionum.

Quocirca has quidem impossibile est simul esse veras: his verò oppositas contingit aliquando in eodem simul esse veras: vt nō omnis homo albus est, & aliquis homo albus est. Quæcunque igitur contradictiones vniuersalium sunt vniuersaliter, necesse est alteram esse veram vel falsam: & quæcunque in singularibus sunt: vt est Socrates albus, non est Socrates albus. Quæcunque autem in vniuersalibus quidem, non vniuersaliter autem, non semper hæc quidem vera est, illa verò falsa est. simul enim verum est dicere quòd est homo

homo albus,& quòd non est homo albus. & est homo pulcher,& non est homo pulcher. si enim turpis est,non est pulcher.& si sit aliquid, nō est. Videbitur autem subito inconueniens esse:iccirco quoniam videtur significare idem, hoc, non est homo albus, & hoc, nullus homo est albus. hoc autem neque idem significat,neque simul necessario. Manifestum est autem quòd vna negatio vnius affirmationis erit.hoc enim idem oportet negare negationem, quod affirmatio affirmauit, & ab eodem vel ab aliquo singularium, vel ab aliquo vniuersalium: vt vniuersaliter, vel vt non vniuersaliter. dico autem vt est Socrates albus,non est Socrates albus.Si autem * aliud aliquid ab eodem,vel ab alio idem,non est opposita,sed erit ab ea diuersa.Huic vero quæ est, omnis homo albus est,illa quę est,non omnis homo albus est. illi vero quæ est, aliquis homo albus est,illa quæ est,nullus homo albus est.illi autem quæ est,est homo albus, illa quæ est, non est homo albus. Quòd igitur vna affirmatio vni negationi opponitur contradictoriæ,& quæ sunt hæ, dictum est.& quòd contrariæ aliæ,& quæ sunt illæ,dictum est.& quòd non omnis vera vel falsa contradictio & quare, & quando vera vel falsa. Vna autem affirmatio & negatio est, quæ vnum de vno significat, vel cùm sit vniuersale vniuersaliter, vel non similiter. vt omnis homo albus est,non omnis homo albus est: est homo albus, non est homo albus: nullus homo albus est, aliquis homo albus est: si album vnum significat, Si vero duobus vnum nomen positum est,ex quibus non est vnum,non est vna affirmatio, neque vna negatio:vt si quis ponat hoc nomen tunica, homini & equo:quòd tunica alba est, hæc nō est vna

** a.l.aliud vel ab alio idem non eodem.*

De affirmatione et negatione vna.

vna affirmatio, nec vna negatio. Nihil enim differt hoc, qui dicere quòd est homo * equus albus. hoc autem nihil differt quàm dicere est homo albus, & est equus albus. Si ergo hæ multa significant, & sunt plures, manifestum est quòd & prima, vel multa, vel nihil significat. neque enim est aliquis homo equus. Quare nec in his necesse est hanc contradictionem veram, illam vero falsam esse.

*a. l. addit &

Quo pacto in futuris contingentibus contradictionis regula veritatem habeat. Cap. VI.

IN iis ergo quæ sunt, & quæ facta sunt, necesse est affirmationem vel negationem veram esse vel falsam. Et in vniuersalibus quidem vt vniuersaliter, semper hanc quidem veram, illam vero falsam esse, & in iis quæ singularia sunt, quemadmodũ dictum est. in vniuersalibus autem quæ non vniuersaliter dictæ sunt, non necesse est. dictum est autem & de his. In singularibus vero & futuris, non similiter. Nam si omnis affirmatio & negatio vera vel falsa est: & omne necesse est esse vel non esse. * quare si hic dicat futurum esse aliquid: ille vero non futurũ dicat hoc ipsum: manifestum est, quòd necesse est verum dicere alterum ipsorum: si omnis affirmatio vel negatio vera vel falsa est, vtraque enim non erunt simul in talibus. Nam si verum est dicere, quòd album vel non album, necesse est esse album vel non album. & si est album vel non album, verum erat affirmare vel negare. & si non est, falsum dicit: & si falsum dicit: non est. Quare necesse est semper affirmationem aut negationem veram esse vel falsam. Nihil igitur neque est, neque fit, nec à fortuna, nec vtrumlibet contingit, neq; erit, neq; nõ erit: sed ex necessitate omnia, &

*a. l. si enim hic quidem dicit.

non

non vtrũlibet contingit. aut enim qui dicit verus est, aut qui negat. similiter enim vel fieret, vel nõ fieret. quod enim vtrũlibet contingit, nihil magis sic vel non sic se habet, vel habebit. Amplius autem, si est album nunc, verũ erat dicere prius, quòd erit album. quare semper fuit verũ dicere quodlibet eorum quę facta sunt, quod est vel erit. si autem semper verum fuit dicere quod est, vel erit, non potest hoc non esse, vel nõ futurum esse. quod autem non potest non fieri, impossibile est non fieri: & quod impossibile est non fieri, necesse est fieri: omnia igitur quæ futura sunt, necesse est fieri. Nihil igitur vtrumlibet contingit neq; à fortuna erit. * nam si à fortuna, non ex necessitate. At vero nec quòd neutrum verum est dicere contingit: vt quòd neque erit, neque non erit. Primum enim cùm sit affirmatio falsa, negatio non vera erit: & cùm hæc falsa sit, contingit affirmationem non veram esse. Et ad hæc, si verum sit dicere, quòd album est simul & magnum, oportet esse vtrunque. si vero erit cras, oportet fore cras. si autem neque erit, neque non erit cras, non erit vtrumlibet contingit. vt est nauale bellum: oporteret enim neque fieri nauale bellum, neque non fieri. Quæ ergo contingunt inconuenientia hæc sunt, & huiusmodi alia: si quidem omnis affirmationis & negationis, aut in vniuersalibus dictis vt vniuersaliter, vel in iis, quæ sunt singularia, necesse est oppositarũ, hãc quidẽ veram esse, illam vero falsam. nihil autem vtrumlibet contingit esse in iis quæ fiunt, sed omnia esse & fieri ex necessitate. Quare neque consultare oportebit, neque negotiari: quòd si hoc quidem facimus erit hoc: si vero nõ hoc, non erit hoc. Nihil, enim prohibet, & in annum decies millesimum, hunc

** a.l. addit, sed omnia ex necessitate.*

quidem dicere hoc futurum esse,illum vero non dicere.quare ex necessitate erit vtrumlibet eorũ, quod ab ipso verum erat dicere tunc. At vero nec hoc differt, si aliqui dixerint contradictionem, vel nõ dixerint. manifestum enim quòd sic se habent res, etiam si non hic quidem affirmauerit quid,ille vero negauerit.non enim propter negare vel affirmare erit, vel non erit, nec in decies millesimum annum,magis quàm in quantolibet tempore.Quare si non omni tempore sic se habebat vt alterum vere diceretur, necesse erat hoc fieri: & vnumquodque eorum quæ fiunt, semper sic se habebant,vt ex necessitate fieret. si enim vere dixit quis quod erit, non potest non fieri: & quod factum est,verum erat dicere semper,quòd erit. Si itaque hæc impossibilia sunt: videmus enim esse futurorum principium, & ab eo quod consultamus,atque aliquid agimus: & quod est, omnino in iis quæ non semper actu sunt,possibile esse,& non esse similiter, in quibus vtrunque contingit & esse & non esse,quare & fieri, & non fieri:& multa nobis manifesta sunt sic se habentia:vt quòd hanc vestem possibile est incidi, & nõ incidetur,sed prius exteretur: similiter autem & non incidi possibile est,non enim esset eam prius exteri, nisi possibile esset non incidi: quare & in aliis generationibus, quæ secundum huiusmodi potentiam dicuntur: manifestum igitur est, quòd non omnia ex necessitate, vel sunt, vel fiunt: sed alia quidem vtrumlibet contingit, & nihil magis affirmatio quàm negatio erat vera vel falsa: alia vero magis quidem, & vt in pluribus alterum, nihilominus contingit fieri & alterum, alterum vero minime. Igitur esse quod est, quando est, & non esse quod non est, quando

quando non est, necesse est. sed non omne quod est necesse est esse, nec quod non est, necesse est non esse. non enim idem est, omne quod est, necessario esse, quando est & simpliciter ex necessitate esse. similiter autem & in eo quod non est. Sed & in contradictione eadem ratio est. esse quidem vel non esse omne necesse est, & futurum esse vel non: non tamen diuidentem, dicere alterum necessarium. dico autem vt necesse est futurum esse bellum nauale cras, vel non futurum esse: non tamen fieri cras bellum nauale necesse est, neque non fieri: fieri tamen, vel non fieri necesse est. Quare cùm similiter orationes veræ sint, quemadmodum & res, manifestum est quòd quæcunque sic se habent vt sint vtrumlibet contingit, & contraria suscipiant, necesse est similiter se habere & contradictionem. quod contingit in iis, quæ non semper sunt, vel non semper non sunt. horum enim necesse est alteram partem contradictionis veram esse vel falsam, non tamen hanc vel illam, sed vtramlibet contingit: & magis quidem veram alteram, non tamen iam veram vel falsam. Quare manifestum est, quòd non est necesse omnis affirmationis vel negationis oppositarum, hanc quidem veram, illam autem falsam esse. non enim queamadmodum in iis quæ sunt, sic se habent & in iis quæ nõ sunt quidem, posibilibus tamen esse vel nõ esse, sed quemadmodum dictum est.

ARISTOTELIS DE INTERPRETATIONE

LIBER SECVNDVS.

SVMMA LIBRI.

De Enunciationibus infinitis. De Enunciationum vnitate, ac pluralitate: Et prædicationibus coniunctis, atque diuisis. De Enunciationibus modalibus. Et quæ Enunciationes magis inuicē sint cōtrariæ.

De Enunciationibus infinitis cuiuscunque generis, ipsarúmque oppositionibus ac consequentiis. Nomina item ac verba transposita idem significare.

Caput I.

QVONIAM autem est aliquid de aliquo affirmatio significans: hoc autem vel nomen est, vel innominatum: vnum autem oportet esse & de vno id quod est in affirmatione: nomen autem dictum est & innominatū prius: (non homo enim nomen quidem non dico, sed nomen infinitum: vnum enim significat aliquo modo infinitum nomen: quemadmodum & non valet non verbum

bum *:) sed infinitum verbum. erit igitur omnis affirmatio & negatio, vel ex nomine & verbo, vel ex infinito nomine & verbo. Sine verbo autẽ nulla affirmatio vel negatio est. est enim, vel fuit, vel erit, vel fit, vel quæcunq; alia huiusmodi verba, ex ijs sunt quæ posita sunt: consignificant enim tempus. Quare prima erit affirmatio & negatio, est homo, non est homo : deinde, est non homo: non est non homo. Rursus, est omnis homo, non est omnis homo : est omnis non homo, non est omnis non homo. Et in iis, quæ extrinsecus sunt, temporibus eadem ratio est.

* a l. addit dico.

Quando autem est, tertium adiacens prædicatur, dupliciter dicuntur oppositiones. Dico autem vt est iustus homo, ipsum est, tertium dico adiacere nomen, vel verbum in affirmatione. Quare ob id ipsum quatuor erunt illæ, quarum duæ quidem ad affirmationem & negationem se habebunt secundum consequentiam, vt priuationes: duę vero minime. Dico autem quòd est, *aut iusto adiacebit, aut non iusto: quare etiam negatio. quatuor igitur erunt. Intelligimus vero quod dicitur ex iis, quæ subscripta sunt. Est iustus homo, huius negatio est, non est iustus homo : est non iustus homo, huius negatio est, non est non iustus homo. est enim hoc in loco, & non est, iusto & non iusto adiacebit. Hæc igitur, quemadmodum in Resolutoriis dictum est, sic sunt ordinata. Similiter autem se habebunt & si vniuersaliter nominis sit affirmatio. vt omnis est homo iustus, negatio huius, non omnis est homo iustus : omnis est homo non iustus, non omnis est homo non iustus. Tamen non similiter angulares veras esse contingit, contingit autem aliquando:

Sectio tertia secũdũ Græcos.

* a. l. ad. hic.

In fine primi Prioris

Enunciationum indefinitarum diſpoſitio, ex primo Priorum in fine.

Simplex affirmatio.	Simplex negatio.
Homo iuſtus eſt.	Homo iuſtus non eſt.
Priuatoria negatio.	Priuatoria affirmatio.
Homo iniuſtus non eſt.	Homo iniuſtus eſt.
Infinita negatio.	Infinita affirmatio.
Homo non iuſtus non eſt.	Homo non iuſtus eſt.

Earundem diſpoſitio in terminis vniuerſaliter ac in parte.

Simplex affirmatio vl̃r.	Simplex negõ in parte.
Omnis homo iuſtus eſt.	Nõ omnis hõ iuſtus eſt.
Priuatoria neg.in parte.	Priuatoria affirm. vl̃r.
Nõ oĩs homo iniuſtus eſt.	Omnis hõ iniuſtus eſt.
Infinitiua negatio in parte.	Infinitiua affir. vl̃r.
Non oĩs hõ nõ iuſtus eſt.	Oĩs hõ nõ iuſtus eſt.

Vt diſpoſitæ ſunt hæ Enũciationes de ſubiecto finito, eodem pacto diſponi poſſunt Enunciationes de ſubiecto infinito, addendo ipſi homini dictionem, non.

Hæ igitur duę oppoſitæ ſunt mutuo. Aliæ autem duæ ad non homo, quaſi ad ſubiectum aliquod additum.vt, eſt iuſtus non homo: non eſt iuſtus non homo,eſt non iuſtus non homo: non eſt non iuſtus non homo.plures autem his non erunt oppoſitiones,Hę autẽ extra illa,ipſę ſecun-

dum

dum se erunt, vt nomine vtentes eo, quod est non homo. In quibuscunq; autem est non conuenit, vt in eo quod est sanũ esse, & ambulare, in iis idem facit sic positum, ac si est adderetur. vt, sanus est omnis homo: non sanus est omnis homo. sanus est omnis non homo: non sanus est omnis nõ homo. non enim dicendum est non omnis homo, sed non negationẽ ad id quod est homo, addendum est. omnis enim non vniuersale significat, sed ꝙ vniuersaliter. Manifestum est autem ex eo quod est, valet homo, nõ valet homo: valet non homo, non valet non homo. hæc enim ab illis differunt, eo quod vniuersaliter non sunt. quare omnis, vel nullus nihil aliud consignificat, quàm ꝙ vniuersaliter de nomine vel affirmationẽ vel negationem. ergo & reliqua eadem oportet apponi. Quoniã vero contraria est negatio ei quę est, omne est animal iustũ, illa quę significat, ꝙ nullum est animal iustum: hæ quidem manifestum est, quòd nunquàm erunt neque veræ simul, neq; in eodem: his vero oppositæ erunt aliquando: vt non omne animal iustum est, & est aliquod animal iustum. Sequuntur vero & hæ, eam quidem quę est, omnis est homo nõ iustus, hęc, nullus homo est iustus: * illam vero, est non omnis homo non iustus, opposita, ꝙ est aliquis hõ iustus. necesse est enim aliquem esse. Manifestum est autem etiam quòd in singularibus si verum est interrogatum negare, quòd & affirmare verum est. vt, putásne, Socrates sapiens est? non. Socrates igitur est non sapiens. In vniuersalibus vero non est vera quæ similiter dicitur: vera autem negatio est. vt putásne, omnis homo sapiens est? nõ. omnis igitur homo nõ sapiẽs est. hoc enim falsum est. sed non, igitur omnis homo sapiens est, verum est.

** a. l. illam vero quæ est, aliquis est homo iustus, opposita, ꝙ nõ omnis homo est non iustus.*

hæc enim opposita est: illa vero contraria. Quæ vero secundum infinita contraiacentes sunt nomina & verba, vt in eo quod est non homo, vel non iustus, quasi negationes sine nomine & verbo esse videbuntur. sed non sunt. semper enim vel verã vel falsam esse necesse est negationem: qui vero non homo dixit, nihil magis quàm qui dicit homo, sed etiam minus verus vel falsus fuit, nisi aliquid addatur. Significat autem est omnis non homo iustus, nulli illarum idem, nec huic opposita, quę est, non est omnis nõ homo iustus. ea vero quæ est, omnis non iustus non homo est, illi quæ est, nullus est iustus non homo, idẽ significat. Transposita vero nomina & verba idem significant: vt est albus homo, & est homo albus. Nam, si hoc non est, eiusdem multæ erunt negationes. sed ostensum est quòd vna vnius est. Eius enim quæ est, est albus homo, negatio est, nõ est albus homo. eius autem quæ est, est homo albus, si non eadem est ei quæ est, est albus homo, erit negatio, vel ea quæ est, non est non homo albus, vel ea quę est, non est homo albus. sed altera quidem est negatio, ea, quæ est, non est non homo albus, * eius, est non homo albus: altera vero eius quæ est, est albus homo. quare erunt duæ vnius. Quod igitur transposito nomine & verbo, eadem fit affirmatio & negatio, manifestum est.

** a.l. negatio eius qua est, est non homo albus*

De Enunciationũ vnitate, ac pluralitate. Et quo pacto veritas & falsitas in eis reperiatur in prædicationibus coniunctis, atque diuisis. Cap. II.

AT vero vnum de pluribus, vel plura de vno affirmare vel negare, nisi sit vnum aliquid quod ex pluribus significatur, non est affirmatio neque negatio vna. Dico autem vnum, non

si

si vnum nomen positum sit, non sit autem vnum aliquid ex illis. vt homo est fortasse & animal, & bipes, & mansuetum, sed ex his vnum fit. ex his vnum fit.ex albo autem, & homine, & ipso ambulare non est.vnum.Quare nec si vnum aliquid de his affirmet aliquis, erit affirmatio vna: sed vox quidem vna, affirmationes vero multæ, nec si de vno ista:sed similiter multæ.Si ergo dia lectica interrogatio responsionis est petitio, vel propositionis,vel alterius partis contradictionis propositio vero cōtradictionis est vnius pars:nō erit vna responsio ad hęc. neque enim interroga tio vna,neque etiam si sit vera.dictum est autem de his in Topicis. Simul autem manifestum est, 8. *Top.* quòd nec hoc ipsum quid est, dialectica interro gatio est, oportet enim datum esse ex interrogatione, eligere, vtram velit contradictionis partem enunciare sed oportet interrogantem determinare, vtrum hoc sit homo, an non hoc.

Quoniam vero hęc quidem prædicantur composita, vt vnum omne prædicatum fiat, eorum quæ extra prędicantur:alia vero non:quę est differentia? De homine enim verum est dicere, & extra animal, & extra bipes: & hæc vt vnum:& hominem, & album: & hæc vt vnum. sed non si * coriarius est, & bonus: etiam coriarius bonus. *Si enim quoniam vtrunq; verum,esse oportet & simul vtrunq;, multa inconuenientia erūt. De homine enim & hominē verum est dicere & albū:quare & omne.rursus si albū ipsum, & omne.quare erit hō albus, albus & hoc in infinitū. & rursus musicus albus ambulās,& hęc eadē frequenter implicita in infinitum. Amplius, si Socrates Socrates est,& homo: & Socrates Socrates homo, & si homo & bipes, erit homo bipes.

* σκυτεύς
* *a.l.quare non si alterum verū.*

* a.l.addit & vt cōtingit.

Quòd igitur, si quis simpliciter * dicat complexiones fieri, multa accidit dicere inconuenientia, manifestum est. Quemadmodum autem ponendum est, nunc dicimus. Eorum igitur, quæ prędicantur, & de quibus prædicari accidit, quæcunque secundum accidens dicuntur, vel de eodem, vel alterum de altero, hęc nō erunt vnum. vt homo albus est. & musicus: sed non est vnū album & musicum, accidentia enim sunt vtraque. Nec si album, musicum verum est dicere, tamen nō erit album musicū vnum aliquid: secundum accidés enim albū musicū. quare nō erit albū musicum vnum aliquid. quocirca nec coriarius bonus simpliciter: sed animal bipes. non enim secundum accidens. Amplius, nec quæcunque insunt in altero. quare neque album frequēter: neque homo, homo animal est vel bipes. insunt enim in homine animal & bipes. Verum est autem dicere de aliquo & simpliciter: vt aliquem hominem hominem, aut aliquem album hominem, hominem album, non autem semper. Sed quando in adiecto quidem aliquid oppositorum insit, quod consequitur contradictio, non verum, sed falsum est: vt hominem mortuum, hominem dicere. quādo auté nō insit, * verū. Aut, quando insit quidem, semper non verum est: quando vero non insit, non semper verum est. vt Homerus est aliquid, vt poëta, vtrum igitur est? an non. secundum accidens enim prædicatur est, de Homero (quòd enim est poëta) sed non secundū se prędicatur de Homero ipsum est. Quare in quibuscunque prædicationibus neque contrarietas inest, si definitiones pro nominibus dicantur, & secundum se prædicentur, & non secundum accidens, in his aliquid & simpliciter verum erit dicere. Quod autem

* a.l.addit semper.

autem non eſt, quoniam opinabile eſt, non eſt verum dicere eſſe aliquid. opinio enim eius eſt, non quid eſt, ſed quod non eſt.

De Enunciationibus cum modo, & earũ adinuicem oppoſitionibus, ac conſequentiis: tum ex aliorum, tum ex propria opinione. Cap. III.

His vero determinatis conſiderandum eſt, quemadmodum ſeſe habent negationes & affirmationes ad ſe inuicem, quæ ſunt de poſſibili eſſe & non poſſibili, & de contingenti & non contingenti, & de impoſſibili & neceſſario. habent enim aliquas dubitationes. Nam ſi eorum, quæ complectuntur, illæ ſunt ſibi inuicem oppoſitæ contradictiones, quæcunque ſecundum eſſe & non eſſe diſponuntur: vt eius quæ eſt, eſſe hominem, negatio eſt, non eſſe hominem, non ea quæ eſt eſſe non hominem: & eius quæ eſt, eſſe album hominem, ea qua eſt, non eſſe album hominem, ſed non ea quę eſt, eſſe non album hominem: (ſi enim de omni aut affirmatio, aut negatio eſt lignum erit verum dicere eſſe non album hominem:) * quòd ſi hoc modo & in quibuſcunque eſſe non additur, idem faciet quod pro eſſe dicitur: vt eius quæ eſt, homo ambulat non hæc ambulat, non homo negatio erit, ſed hæc, non ambulat homo. nihil enim differt dicere hominem ambulare, vel hominem ambulantem eſſe. Quare ſi hoc modo vbique, & eius quæ eſt poſſibile eſſe, negatio erit poſſibile non eſſe, ſed non ea quæ eſt, non poſſibile eſſe. Videtur autẽ idem poſſe & eſſe & nõ eſſe. omne enim quod eſt poſſibile diuidi vel ambulare, & non ambulare & non diuidi poſſibile eſt. Ratio autem eſt: quoniam omne quod ſic poſsibile eſt, non ſemper in actu eſt. quare inerit ipſi etiam negatio. poteſt

Sectio quarta, ſecũdũ Græcos.

**a. l. addit: quod inconueniẽs eſt.*

enim & non ambulare quod est ambulatiuum, & non videri quod est visibile. at vero impossibile est de eodem oppositas veras esse affirmationes & negationes. non igitur eius quę est, possibile esse, negatio est hæc, posibile non esse. Contingit enim ex his, aut idem affirmare & negare simul de eodem, aut non secundū esse vel non esse, quę apponuntur, fieri affirmationes & negationes. si ergo illud impossibile est, hoc erit magis eligendum. est igitur negatio eius quæ est, possibile esse, ea quæ est, non posibile esse, sed non ea quæ est, possibile non esse. Eadem quoque ratio est, & in ea quod est contingens esse: etenim negatio eius est, non contingens esse, & in aliis quoq; simili modo, vt in necessario, & imposibili. Fiunt enim quemadmodum in illis esse, & non esse appositiones, subiectæ vero res, hoc quidē album, illud vero homo: eodem quoque modo hoc in loco, esse quidem & non esse vt subiectum sit, posse vero & contingere appositiones sunt, determinantes (quemadmodum in illis esse & non esse) veritatem & falsitatem, similiter hæ in eo quod est, esse possibile, & esse non posibile. Eius vero quæ est, posibile non esse, negatio est, non ea quæ est, non posibile esse, sed ea quæ est, non posibile non esse. & eius quæ est, posibile esse, non ea quæ est, posibile non esse, sed ea quæ est, non posibile esse. Quare & sequi sese inuicem videbuntur, posibile esse, & posibile non esse. idem enim posibile esse, & non esse. non enim contradictiones sunt sibi inuicem huiusmodi posibile esse, & posibile non esse. Sed posibile esse, & non posbile esse, nunquam simul in eodem veræ sunt. opponuntur enim neque ea quæ est, posibile non esse, & non posibile

bile non esse, nunquam simul in eodem veræ sunt. Similiter autem & eius quæ est necessarium est esse, negatio non est ea quæ est, necessarium non esse, sed ea quæ est, non necessarium esse. eius vero quæ est, necessarium non esse, ea quæ est, non necessarium non esse. & eius quæ est, impossibile esse, non est ea quæ est, impossibile non esse, sed hæc, non impossibile esse. eius vero quæ est, impossibile non esse, ea quæ est, non impossibile non esse. Vniuersaliter vero (quemadmodum dictum est) esse quidem & non esse oportet ponere quemadmodum subiecta: negationem vero & affirmationem hæc, facientem, ad esse & non esse apponere. & has oportet putare esse oppositas dictiones: possibile, & non possibile: cōtingens, non contingens: impossibile, non impossibile: necessarium, non necessarium: verum, non verum. Consequentiæ vero secundum rationem fiunt cùm ita ponuntur. illam enim quæ est, possibile esse, sequitur ea quæ est, contingit esse: & hęc conuertitur illi, & non impossibile esse, & non necessarium esse, illam vero quæ est, possibile non esse, & contingens non esse, ea quæ est, non necesse non esse, & non impossibile non esse. illam autem quæ est, non possibile esse, & non contingens esse: ea quæ est, impossibile esse, & necesse non esse. illam vero quæ est, non possibile non esse, & non contingens non esse, ea que est, impossibile non esse, & necessarium esse. consideretur autem ex subscriptione, quemadmodum dicimus.

Enun

Enunciationum modalium consequentia secundum alios.

Ordo I.	Ordo III.
Antecedentes.	Antecedentes.
Posſibile eſſe.	Non poſſibile eſſe.
Contingens eſſe.	Non contingens eſſe.
Sequentes.	Sequentes.
Non impoſsibile eſſe.	Impoſsibile eſſe.
Non neceſſarium eſſe.	Neceſſarium non eſſe.
Ordo II.	Ordo IIII.
Antecedentes.	Antecedentes.
Poſsibile non eſſe.	Non poſsibile non eſſe.
Contingens non eſſe.	Non cõtingens nõ eſſe.
Sequentes.	Sequentes.
Nõ impoſſibile nõ eſſe.	Impoſsibile non eſſe.
Nõ neceſſariũ non eſſe.	Neceſſarium eſſe.

Hæ igitur impoſſibile,& non impoſsibile eam quę eſt contigens & poſſibile,& non contingens & non poſſibile ſequuntur quidem contradictoriæ: ſed conuerſim. eam enim quæ eſt poſſibile eſſe, negatio impoſſibilis ſequitur, quæ eſt, non impoſſibile eſſe.negationẽ verò affirmatio. nam illam, non poſſibile eſſe, ea quæ eſt, impoſſibile eſſe. affirmatio enim eſt impoſſibile eſſe:non impoſſibile verò negatio. Neceſſarium verò quemadmodum ſe habet, conſiderandum eſt. Manifeſtum eſt * enim quòd non eodem modo ſe habet,ſed contrariæ ſequuntur,contradictoriæ autem ſunt extra. nõ enim eſt negatio eius,quæ eſt neceſſe non eſſe,ea quæ eſt,non neceſſe eſſe:contingit enim veras eſſe vtraſque in eodem. quod enim

* a. l.autẽ

enim eſt neceſſariũ non eſſe, nõ eſt neceſſarium eſſe. Cauſa autẽ huius eſt, cur non ſequitur neceſſarium ſimiliter cæteris: quoniam cõtrariæ, impoſsibile eſſe, neceſſario redditur idem valens. nam quod impoſsibile eſſe, neceſſe hoc, nõ quidem eſſe, ſed potius non eſſe. quod verò impoſsibile non eſſe, hoc neceſſarium eſſe. quare ſi illa ſimiliter ſequuntur poſsibile & nõ poſsibile: hęc è contrario: quoniã non ſignificant idem neceſſarium & impoſsibile: ſed (quemadmodum dictum eſt) conuerſim. An certe impoſsibile eſt ſic poni cõtradictiones neceſſarij. nam quod neceſſarium eſſe, poſsibile eſſe. nam ſi non, negatio conſequetur: neceſſe enim eſt aut affirmare aut negare. quare ſi non poſsibile eſſe, impoſsibile eſſe. igitur impoſsibile eſſe, quod neceſſe eſſe: quod eſt inconueniẽs. At verò illam quę eſt, poſsibile eſſe, non impoſsibile eſſe, ſequitur: hanc verò, ea quæ eſt, nõ neceſſarium eſſe, quare contingit quod neceſſarium eſſe, non neceſſarium eſſe: quod eſt inconueniens. At verò neque neceſſariũ eſſe, ſequitur eam quæ eſt, poſsibile eſſe, neque ea quæ eſt, neceſſariũ non eſſe. illi enim vtraq; contingit accidere. harum autẽ vtralibet vera fuerit, non erunt illa vera: ſimul enim poſsibile eſſe, & non eſſe. ſi verò neceſſe eſſe vel non eſſe, nõ erit vtrunque poſsibile. relinquitur ergo non neceſſarium non eſſe, ſequi eam quæ eſt, poſſibile eſſe. hęc enim vera eſt & de neceſſe eſſe. hæc enim fit contradictio eius, quæ ſequitur illam, quæ eſt, nõ poſsibile eſſe. illam enim ſequitur ea quę eſt, impoſsibile eſſe, & neceſſe non eſſe, cuius negatio eſt, non neceſſe non eſſe. Sequuntur igitur & hæ contradictiones ſecundum prædictum modum: & nihil impoſsibile contingit ſic poſitis.

Enunc

Enunciationum modalium conſequentiæ ſecundum Ariſtotelem.

Ordo I.		Ordo II.
Antecedentes. Poſsibile eſſe. Cõtingés eſſe.	Cõtrariæ. Contra- dictoriæ.	Antecedentes. Poſsib.nõ eſſe. Cõtingens nõ eſſe.
Sequentes. Non impoſsibile eſſe. Non neceſſarium non eſſe.	Cõtrariæ. Cõtra- dictoriæ.	Sequentes. Non impoſsibile non eſſe. Non neceſſarium eſſe.
Ordo III. Antecedentes. Non poſsibile non eſſe. Nõ contingés non eſſe.	Contra- Cõtrariæ. dictoriæ.	Ordo IIII. Antecedentes. Non poſſib.eſſe Noncontigens eſſe.
Sequentes. Impoſsibile nõ eſſe. Neceſſariũ eſſe	Contra- Cõtrariæ. dictoriæ.	Sequentes. Impoſſib.eſſe. Neceſſarium non eſſe.

Dubitatio. Dubitabit autem aliquis, ſi illam quæ eſt, neceſſarium eſſe, ea quæ eſt, poſsibile eſſe ſequitur. Nam ſi non ſequitur, contradictio ſequetur quæ eſt, non poſsibile eſſe. & ſi quis, hanc non eſſe dicat contradictionem, neceſſe eſt dicere poſsibile non eſſe: quæ vtræque falſæ ſunt de neceſſe eſſe. * At vero rurſus idem videtur eſſe poſsibile incidi & non incidi, & eſſe & non eſſe: quare erit neceſſe eſſe, contingens non eſſe. hoc autem falſum eſt. Manifeſtum eſt autem, quòd non omne poſsibile vel eſſe, vel ambulare, etiam oppoſita poteſt:

** a.l.addit quare ad neceſſariũ eſſe, poßibile eſſe ſequitur.*

potest: sed est in quibus non sit verum. primum quidem in iis quæ non secundum rationem possunt. vt ignis calefactiuus est, & habet vim irrationalem. Quæ igitur secundum rationem potestates sunt, eædem plurium etiam contrariorum sunt. irrationales vero non omnes: sed (quemadmodum dictum est) ignem non est possibile calefacere, & non: neque quæcunque alia semper agunt. alia verò possunt & secundum irrationales potestates simul opposita suscipere. sed hoc huius gratia dictum est: quoniam non omnis potestas oppositorum susceptiua est, neque quęcunque secundum eandem speciem dicuntur. Quædam verò potestates æquiuocæ sunt. possibile enim non simpliciter dicitur. sed hoc quidem, quoniam verum est quod in actu est: vt possibile ambulare, quoniã ambulat iam, & omnino possibile esse, quoniam iam est in actu quod dicitur esse possibile. illud verò, quoniam actu esse posset: vt possibile ambulare, quoniã ambulare posset, & hæc quidem in solis mobilibus est potestas, illa verò & in immobilibus, vtrunque verò verum est dicere, possibile ambulare vel esse, & quod ambulat & actu est, & ambulatiuum. Sic igitur possibile non est verum de necessario simpliciter dicere, alterum autem verum est. Quare, quoniam partem vniuersale sequitur, illud quod ex necessitate, consequetur posse esse: sed non omne. Et est quidem fortasse principium quod necessarium est, & quod non necessarium est, omnium vel esse, vel non esse. & alia, veluti horum consequentia, considerare oportet.

Alior

Aliorum modorum ad ipsum necessarium consequentia.

Ordo I.	Ordo II.
Necessarium esse.	Non necessarium esse.
Non possibile non esse.	Possibile non esse.
Non cõtingens nõ esse.	Contingens non esse.
Impossibile non esse.	Non impossibile nõ esse.

Ordo III.	Ordo IIII.
Necessarium non esse.	Nõ necessarium nõ esse.
Non possibile esse.	Possibile esse.
Non contingens esse.	Contingens esse.
Impossibile esse.	Non impossibile esse.

Manifestum est autem ex iis quæ dicta sunt, quòd id quod ex necessitate est, secundũ actum est. quare si priora sunt sempiterna, & quæ actu sunt potestate priora sunt. Et hæc quidem sine potestate actus sunt, vt primę substantiæ. alia verò cum potestate, quę natura quidem priora sunt, tempore verò posteriora. alia autem nunquam actus sunt, sed potestates solum.

Quæ enunciationes contrariæ magis sibi inuicem esse dicantur. Cap. III.

Sectio quinta, secũdũ Græcos. VTrum autem contraria est affirmatio negationi, an affirmatio affirmationi, & oratio orationi quæ dicit, quòd omnis homo iustus est, ei quæ est, nullus homo iustus est: aut omnis homo iustus est, ei quæ est, omnis homo iniustus est: vt, est Callias iustus, nõ est Callias iustus, Callias iniustus est, vtra harum cõtraria est? Nam si ea quæ sunt in voce, sequuntur ea quę sunt in intellectu, illic autem contraria est opinio contrarij, vt quòd omnis homo iustus est, ei quæ est, omnis homo iniustus est, etiam in iis quæ sunt in voce

Idẽ in principio primi huius.

affir

affirmationibus,necesse est similiter sese habere. quòd si neque illic contrarij opinio cõtraria est, nec affirmatio affirmationi erit cõtraria.: sed ea quæ dicta est negatio. quare considerandum est quæ opinio falsa opinioni veræ contraria est, vtrũ negationis,an ea quæ contrariũ esse opinatur.Dico auté hoc modo.est quædam opinio vera boni, quòd bonum est: alia autem quòd non bonum,est falsa:alia verò,quòd malum:vtra harum contraria verę?& si est vna,secundũ quamnam contraria.Nam arbitrari cõtrarias opiniones definiri,eò ꝙ contrariorum sunt,falsum est. Boni enim quòd bonũ est, & mali ꝙ malum est, eadem fortasse opinio est etiam vera,siue plures, siue vna sit.sunt autem ista contraria,sed non eo quòd contrariorũ sint,contraria sunt,sed magis eo quòd cõtrariæ.Si ergo est boni quidem quòd est bonum opinio, alia autem quòd non bonum est: est autem aliquid aliud quod non est,neque esse potest: aliarum quidem nulla ponenda est, neque quæcunq; esse quod non est opinantur:neque quæcunque non esse quod est.infinitæ enim vtræque sunt,& quę esse opinantur quod non est: & quæ non esse quod est. Sed in quibuscunque fallacia est. hæ autem sunt ex his,ex quibus sunt generationes. ex oppositis verò generationes. quare etiam fallaciæ.Si ergo quod bonum est,& bonum & non malum est:& hoc quidem secundum se, illud verò secundum accidens (accidit enim ei non malum esse) magis autem in vnoquoque vera est quæ secundum se est etiam falsa,siquidem & vera: ergo ea quæ est, quòd non est bonum quod bonum est, eius quæ secundum se, falsa est: illa verò quæ est,quòd malum est, eius quæ secundum accidens. quare magis erit

falsa de bono, ea quæ est negationis opinio, quàm ea quæ est contrarij. Falsus est autem maxime circa singula, qui contrariam habet opinionem: contraria enim sunt eorum quæ plurimum circa idem differunt. Si igitur harum contraria est altera: magis verò negationis est contraria: manifestum est quòd hæc erit contraria. Illa verò quæ est, quòd malum est quod bonum est, implicita est. etenim quòd non bonum est, necesse est forte ipsum eundem opinari. Amplius, si etiam in aliis similiter oportet se habere, & hoc modo videbitur bene esse dictum. Aut enim vbique ea quæ est contradictionis, aut nusquam. quibus verò non sunt cōtraria, de illis quidem falsa, quæ est verè opposita: vt qui hominem nō putat esse hominem, falsus est. si igitur hæ contrariæ sunt, etiam & aliæ, quæ sunt contradictionis. Amplius, similiter se habet opinio boni quòd bonum est, & non boni quòd non bonum est. & pręter has boni quòd non bonum est, & non boni quod bonum est. Illi ergo quæ est, non boni quod non bonum verę opinioni, quæ est contraria? Non enim ea quæ dicit, ꝙ malum est, * si aliquando fuerit vera. nunquam autem vera veræ contraria est: est enim quoddam non bonum malum. quare contingit simul esse veras. At verò nec illa quæ est, quòd nō malum: vera enim & hæc: simul enim & hæc erunt. Relinquitur igitur ei quæ est non boni, ꝙ * non bonum est, contraria ea quæ est non boni, quòd bonum est. falsa enim hæc. * quare & ea quæ est boni quòd non bonum est, ei quæ est boni, quòd bonum est. Manifestum ergo est, quòd nihil interest, nec si vniuersaliter ponamus affirmationem. vniuersalis enim negatio contraria erit. vt

Marginal notes: * a.l. simul enim aliquando. — * a.l. nō bonū vere cōtraria ea quæ est non boni, quod bonū falsa. falsa enim hæc.

opinioni quæ opinatur, quòd omne quod est bonum, bonum est, ea quæ est, quòd nihil eorum quæ bona sunt, bonum est. nam ea quæ est boni, quòd bonum, si vniuersaliter sit bonum, eadem est ei, quæ opinatur, quòd quicquid bonum est, quod bonum est. hoc autem nihil differt ab eo quod est, quòd omne quod est bonum, bonum est. similiter autem & in non bono. Quare si in opinione sic se habet: & sunt hæ quæ sunt in voce affirmationes & negationes, notæ earum quæ sunt in anima: manifestũ est quòd affirmationi contraria quidem negatio est, quæ de eodem vniuersaliter: vt ei quæ est, quòd omne bonum, bonum est, vel quòd omnis homo bonus, ea quæ est, quòd nullum, vel nullus: contradictoriæ autem quæ est quòd non omne, * aut non omnis. * a.l.& sp

Manifestum est autem, quòd & veram veræ non contingit esse contrariam, neque opinionem, neque contradictionem. cõtrariæ enim quę circa opposita sunt: circa eadem autem cõtingit verum dicere eundẽ: simul autem non contingit idem inesse contraria.

k a

ARISTOTELIS STAGIRITAE, PERIPATETICO-rum principis priorum resolutoriorum liber primus,

IOANNE FRANCISCO BVRANA VERONENSI INTERPRETE.

SVMMA LIBRI.

Agitur de nonnullis principiis, prosequentium cognitione. De propositionum conuersionibus. De Syllogismorum simplicium, ac mistorum figuris, ac complicationibus omnibus. De figurarum ternario numero, ac etiam Terminorum in quolibet syllogismo. De Medii syllogistici inuentione, seu propositionum abundatia. De Syllogismorum male contextorum in proprias figuras resolutione.

De Syllogismi structura, Sectum Primum.

De Propositione, Termino, Syllogismo, Dicto de omni, ac Dicto de nullo. Cap. I.

** Alex. legit, & sciẽtiã demonstratiuam: & etiã vt iacet.*

RIMVM dicere circa quid, & cuius sit consideratio: quoniam circa demonstrationẽ, & * scientiæ demonstratiuæ. Postea determinare, quid est propositio, & quid terminus, & quid syllogismus,

smus, & qualis perfectus, & qualis imperfectus: posthæc autem & quid in toto esse, aut non esse hoc in hoc: & quid dicimus de omni, aut nullo prædicari. Propositio igitur est oratio affirmatiua, vel negatiua alicuius de aliquo: hæc autem, aut vniuersalis, aut in parte, aut indefinita. Dico autem vniuersalem quidé, omni aut nulli inesse: in parte verò, alicui aut non alicui, aut non omni inesse: sed indefinitam inesse, aut non inesse sine vniuersali, aut secundum partem: vt, contrariorum vnam esse scientiam: aut voluptatem nõ esse bonum. Differt autem demonstratiua propositio à Dialectica: quoniam Demonstratiua, sumptio alterius particulæ contradictionis est. non enim interrogat, sed accipit demonstrans. Dialectica verò, interrogatio cõtradictionis est. Nihil autem differet, quo vtriusque fiat syllogismus. nanque & demonstrans, & interrogans ratiocinatur, accipiés aliquid de aliquo, inesse aut non inesse. Quare est Syllogistica quidem propositio simpliciter affirmatio, aut negatio alicuius de aliquo secundum dictum modum. Demonstratiua verò, si vera sit, & per suppositiones, quæ à principio sunt, accepta. sed Dialectica, percunctanti quidem interrogatio contradictionis: ratiocinanti autem sumptio apparentis, & probabilis: quemadmodum in Topicis dictum est. Quid itaque propositio, & quomodo differat syllogistica, & demonstratiua, & dialectica, accurate in sequentibus dicetur: ad præsentem verò vsum sufficiant, quæ nunc à nobis determinata sunt. Terminum auté voco, in quem * dissoluitur propositio, vt prædicatum, & de quo prædicatur: aut apposito, aut diuiso, esse, aut nõ esse. Syllogismus autem est * ratio, in qua positis quibusdam, alte-

In Primo libro.

In principio primi libri Poster.

* *ἀναλύεται alij legũt resoluitur*

* *λόγος alij legunt oratio.*

tum quid à positis, necesse est contingere, eò quòd hæc sint. Dico autem, eo quòd hæc sint, propter hæc contingere: propter hæc verò, nullius extrinsecus termini adiumento indigere ad necessarium efficiendum. Perfectum itaque voco syllogismum, nullo alio indigentem præter assumpta, vt necessarium appareat. Imperfectum verò, indigentem aut vnius, aut plurium, quę sunt quidem necessaria per subiectos terminos, non tamen assumpta sunt per propositiones. In toto autem esse alterum altero, & de omni prædicari alterum altero, idem significat. Dicimus autem de omni prædicari, quando nihil sit subiecti accipere, de quo alterum non dicitur: ac de nullo consimiliter.

De conuersione propositionum Inexistentium.

Cap. II.

QVoniam verò omnis propositio est, aut inesse, aut necessario inesse, aut contingenter inesse: harum autem aliæ affirmatiuæ, aliæ negatiuæ secundum vnamquanq; allocutionem: rursus vero affirmatiuarum ac negatiuarum, aliæ sunt vniuersaliter, aliæ in parte, aliæ indefinitæ: Vniuersaliter quidem priuatiuam, in eo, quod est inesse, terminis conuertere necesse est: vt, si nulla voluptas bonum, neque bonũ vllum erit voluptas. Prædicatiuam autem conuertere quidem necessarium, nô tamen vniuersaliter, sed in parte: vt, si omnis voluptas bonum, & bonum aliquod esse voluptatem. Earum verò quæ in parte, prędicatiuam quidem conuertere necesse est secundum partem: si enim voluptas aliqua bonum, & bonum aliquod erit voluptas. Priuatiuam autem non necessarium: non

enim

enim, si homo non inest alicui animali, & animal non inerit alicui homini. Primum itaque sit priuatiua vniuersaliter, A B, propositio. si enim nulli A ipsum eorum quæ sunt B, inest, & B inerit nulli eorum quæ A. nam si alicui, vt C, non verũ erit quod dicitur, nulli ipsum A, eorũ quæ B inesse: C enim ex his quæ B sunt, est. Si vero omni A ipsum eorum quæ sunt B, & B alicui eorum quæ A, inerit. nam si nulli, & A eorum quæ B, nulli inerit: verum suppositum fuerat omni inesse. Consimiliter autem & si propositio secundum partem sit. si enim A alicui eorum quæ B, & B alicui eorum quæ A, necesse est inesse. nam si nulli, & A nulli eorum quæ B. Sin autem A alicui eorũ quæ B, non insit, non necesse & B alicui eorum quæ A, non inesse. vt si B quidem est animal, A vero homo: homo quidem enim non omni animali, animal autem omni homini inest.

De conuersione propositionum Necessariarum.
Cap. III.

EOdem autem modo se habebit & in necessariis propositionibus. vniuersalis enim negatiua vniuersaliter conuertitur: affirmatiuarum vero vtraque secundum partem. Si enim necesse est A, eorum quæ B, nulli inesse, necesse & B, eorum quæ A, nulli inesse. si enim alicui contingit, & A eorum quæ B, alicui contingeret. Sin autem ex necessitate A omni vel alicui eorum quæ B inest, & B alicui eorum quæ A necesse est inesse. si enim non necesse, neque A alicui eorum quæ B, inesset vtique ex necessitate. Priuatiuum vero in parte, non conuertitur ob eandem causam, ob quam & prius diximus.

De conuersione propositionum Contingentium. Cap. IIII.

IN contingentibus vero, quoniam multifariam dicitur cõtingere:(etenim necessarium, & non necessarium, & possibile, contingere dicimus:) In affirmatiuis quidem consimiliter se habebit secundum conuersionem in omnibus. si enim A omni vel alicui eorum, quæ B contingit,& B alicui eorum quæ A continget vtique.si enim nulli, neque A nulli eorum quæ B. ostensum est enim hoc prius. In negatiuis vero non similiter: sed quæcunque quidem contingere dicuntur, eo quòd ex necessitate non insunt,aut non ex necessitate insunt,similiter.vt, si quis hominem dicat, contingere non esse equum, aut album nulli vestimento inesse.horum enim,illud quidem ex necessitate non inest, hoc autem non ex necessitate inest. Et consimiliter conuertitur propositio. si enim contingit nulli homini equum esse,& hominem contingit nulli equo,& si album contingit nulli indumento, & indumentum contingit nulli albo:si enim alicui necesse,& album alicui erit ex necessitate: hoc enim ostensum est prius. Consimiliter & in negatiua in parte.Quæcunque vero,eo quod vt plurimum,atque ob id, quod nata sunt,contingere dicuntur.secundum quem modum determinamus contingens, non similiter se habebunt in priuatiuis conuersionibus.cæterum vniuersalis quidem * propositio non conuertitur:quę vero in parte conuertitur.Hoc autem erit manifestum, quando de contingenti dicemus. Nunc vero nobis & hoc sit præter ea quæ dicta sunt,planum, quod contingere nulli, aut alicui non inesse,affirmatiuam habet figuram. Contingit nanq; ad similitudinem ipsius est, ordinatur: ipsum

** a. c. addũt priuatiua.*

ipſum vero eſt, in quibuſcunq; prædicetur, affirmationem ſemper & omnino facit: vt, eſt non bonum, aut eſt non album, aut ſimpliciter eſt non hoc: monſtrabitur autem & hoc per ſequentia: ſecundum vero conuerſiones ad aliarum ſimilitudinem ſe habebunt.

De tribus figuris ex propoſitionibus Inexiſtentibus. Cap. V.

DEterminatis vero his, dicamus iam per quæ, & quando, & quomodo fit omnis ſyllogiſmus: poſterius autem dicẽdum de demõſtratione. prius enim de ſyllogiſmo dicendum, quàm de demonſtratione, eo quod vniuerſaliter ſyllogiſmus eſt. demonſtratio nanque ſyllogiſmus quidam eſt: ſyllogiſmus vero non omnis, demonſtratio.

Prima Figura.

CVmque itaque termini tres ſic ſe habeant inuicem, vt vltimus in toto ſit medio: & medius in primo aut ſit, aut non ſit: neceſſe eſt extremitatum eſſe ſyllogiſmum perfectum. Voco autem medium, quod & ipſum in alio, & aliud in hoc eſt: quod & poſitione fit medium. extremitates vero, quæ & ipſa in alio eſt, & in qua aliud eſt. Si enim A de omni B: & B de omni C: neceſſe eſt A de omni C prædicari. prius enim dictum eſt, quomodo de omni dicimus.

Conſimiliter vero, ſi A de nullo quidem B: B vero de omni C: quòd A nulli C inerit.

Sed ſi primum, omne conſequitur medium: medium vero nulli ineſt extremo: non erit ſyllogiſmus extremitatum. nihil enim neceſſarium accidit, eo quòd hæc ſint. nanque & omni & nulli cõtingit vltimo primum ineſſe: quare neq; quod ſecundum partem, neque quod vniuerſaliter fit

necessarium. cùm vero nullum sit necessarium, per hæc non erit syllogismus. Termini omni inesse, animal, homo, equus: nulli, animal, homo, lapis.

Neque quando neque primum medio: neque medium vltimo nulli insit: neque sic erit syllogismus. Termini inesse, scientia, linea, medicina: non inesse, scientia, linea, vnitas.

Vniuersalibus igitur terminis existentibus, planum in hac figura, quando erit & quando non erit syllogismus: & quòd si fuerit syllogismus, terminos ita se habere necesse est, vt diximus: & si ita se habuerint, planuum quòd erit syllogismus. Si vero hic vniuersaliter, ille in parte ad alteram: quando quod vniuersaliter ad maiorem extremitatem, aut prædicatiuum, aut priuatiuum: quod autem in parte, ad minorem prædicatiuum: necesse est syllogismum esse perfectum. cùm vero ad minorem, aut aliter quodammodo termini se habuerint, impossibile. Dico autem maiorem extremitatem, in qua medium est: minorem vero, quæ sub medio. Insit enim A omni B: B verò alicui C: si itaque est, de omni prædicari, quod in principio diximus, necesse est A alicui eorum quæ C inesse.

Et si A nulli eorum quæ B inest: B vero alicui C: necesse est A alicui C non inesse. determinatum enim est & de nullo quomodo dicimus. quare erit syllogismus perfectus. Consimiliter & si indefinitum sit B C, prædicatiuum existens. idem enim erit syllogismus, & si indefinitum, & si in parte accipiatur.

Sin autem ad minorem extremitatem vniuersaliter ponatur, aut prædicatiuum, aut priuatiuũ, non erit syllogismus, neq; affirmatiuo, neq; negatiuo,

tiuo,neq; indefinito,neque secundum partem existente.vt si A alicui B insit,aut non insit: B vero omni C insit. Termini,quòd insit,bonũ,habitus, prudentia:ꝙ non insit,bonũ,habitus,* ignorãtia. *ἀμαθία insipientia.

Rursus, si B nulli insit C: A vero alicui B insit, aut non insit,aut non omni insit,neq; sic erit syllogismus. Termini,quòd omni insit,albũ,equus, cygnus:ꝙ nulli,albũ,equus,coruus.iidẽ & si AB indefinitũ sit. Neq; quãdo quod ad maiorẽ extremitatẽ vniuersaliter fiat aut prædicatiuũ aut priuatiuũ:quod autẽ ad minorẽ priuatiuũ secundum partẽ,nõ erit syllogismus,siue indefinitum, siue in parte accipiatur.vt si A omni inest B:B vero alicui C non inest,aut nõ omni inest:cuicũq; enim alicui non insit medium, hoc & omne, & nullum ipsum sequetur primũ.Subiiciantur enim termini,animal,homo,album: postea & de quibus non prædicatur albis homo, sumantur cygnus,& nix:igitur animal de illo quidem prædicatur omni:de hoc autem nullo : quare non erit syllogismus. Rursus A quidem nulli insit B.B vero alicui C non insit. Termini sint,inanimatum , homo , album : postea accipiantur de quibus albis non prædicatur homo,cygnus , & nix. inanimatum nanque de hoc quidem omni:de illo autem nullo prædicatur . Amplius, quoniam indeterminatum est,B alicui C non inesse:verificatur autem & si nulli inest,& si non omni.quòd alicui non inest . si vero tales assumantur termini , vt nulli insit,non fit syllogismus: hoc enim dictum est prius.Planum itaque , quòd eo quòd termini sic se habeant, non erit syllogismus: esset enim & in his. Consimiliter autem monstrabitur,& si vniuersaliter ponatur priuatiuum.

Neque autem si vtraque interualla secundum partem

partem extiterint,aut prædicatiue, aut priuatiue, aut hoc prædicatiue illud priuatiue,aut indefinitum illud definitum,aut vtraq; indefinita,nõ erit syllogismus nullo pacto. Termini cõmunes omnium,animal,album,equus:animal,album,lapis.

Planum igitur ex dictis, quemadmodum si fuerit hac in figura secundum partem syllogismus,quòd necesse est terminos sic se habere, vt diximus: aliter vero se habentibus, nullo modo fit. Manifestum autem &, quod syllogismi omnes in eadem perfecti sunt (omnes enim perficiuntur per ea, quæ à principio sunt accepta) quódque problemata omnia monstrantur per hanc figuram:nanque & omni, & nulli, & alicui, & non alicui inesse. Voco autem figuram talem Primam.

Secunda Figura ex propositionibus Inexistantibus. Cap. VI.

QVando vero idem huic quidem omni, illi autem nulli insit:aut vtrique omni, aut nulli, figuram quidem talem voco Secundam. Medium vero in ipsa dicitur, quod de vtrisque prædicatur: extrema autem, de quibus dicitur hoc. maius vero extremũ, quod ad medium iacet:minus autem,quod longius à medio. ponitur autem medium quidem extra extrema,sed positione primum. Perfectus quidem in hac figura nullo pacto est syllogismus:potest autem esse, & vniuersaliter, & non vniuersaliter terminis existentibus. Vniuersaliter quidem existentibus terminis erit syllogismus, quando medium huic quidem omni,illi vero nulli insit:& si ad vtrumuis fuerit priuatiuum:aliter verò minime.Prædicetur M de N quidem nullo: de X autem omni: quoniam

itaq

itaque conuertitur priuatiuum, nulli M inerit N: M vero omni X suppositum est: quare N nulli X. hoc enim monstratum est prius.

Rursus si M N quidem omni: X vero nulli: & X N nulli inerit. Si enim M nulli X, & X nulli M: M autem omni N inerat: X vero nulli inerat: N facta nanque rursus est prima figura. quoniam vero conuertitur priuatiuum, & N nulli inerit X: quare idem erit syllogismus.

Est autem ipsa monstrare & ad impossibile deducentes.

Quòd itaque fit syllogismus ita se habentibus terminis, planum. verum nō perfectus: non enim solum ex his, quæ ex principio, sed & ex aliis efficitur necessarium.

Si autem M de omni N, atque X prædicetur, non erit syllogismus. Termini quòd insit, substantia, animal, homo: quòd non insit, substantia, animal, numerus: medium, substantia.

Et quando neque de X, neque de N aliquo prædicetur M. Termini quod insit, linea, animal, homo: quòd non insit, linea, animal, lapis.

Manifestum itaque, si sit syllogismus, vniuersaliter terminis existentibus, necesse terminos ita se habere, vt diximus in principio: aliter enim se habentibus, non efficitur necessarium.

Quando autem medium ad alterum vniuersaliter sit, quando quidem ad maius sit vniuersale, aut prædicatiue aut priuatiue, ad minus vero & secundum partem & opposite (dico autem opposite, si vniuersale priuatiuum, quod in parte affirmatiuum: si vero vniuersale prædicatiuum, quod in parte priuatiuum) necessarium est, syllogismum fieri priuatiuum secundum partem.

Si

Si nanque M inest N quidem nulli : X vero alicui:necesse est N ipsi X non inesse. Quoniam enim conuertitur priuatiuum, nulli M inerit N: M vero suppositum est X alicui non inesse:quare N alicui X non inerit . efficitur nanque syllogismus per primam figuram. Rursus si M N quidem omni : X vero alicui M non insit : necesse est N X alicui non inesse . Si enim omni inest: prædicetur autem & M de omni N: necessarium est M omni X inesse. suppositum vero fuerat alicui non inesse.Et si M N quidem omni inest : X vero non omni:erit syllogismus quòd non omni X N: demonstratio autem eadem. Si vero de X quidem omni: de N vero non omni prædicetur M: non erit syllogismus.Termini, * animal,substantia,coruus: * animal,album,coruus.

* a.l.c.ad. ꝙ insit.
*ꝙ non insit.

Neque quando de X quidem nullo:de N vero aliquo. Termini quòd insit , animal , substantia, vnitas:quòd non insit.animal,substantia,sciétia.

Quando itaque oppositum sit vniuersali quod est secundum partem,dictum est , quando erit,& quando non erit syllogismus. Quando vero propositiones eiusdem sint figuræ , quemadmodum vtræque priuatiuæ aut affirmatiuæ nullo pacto erit syllogismus.Sint enim primum priuatiuæ, & vniuersale adiaceat maiori extremo , vt M N quidem nulli :X vero alicui non insit:contingit vtique N & omni, & nulli eorum quæ sunt X, inesse. Termini quòd nulli insit,animal. nix,nigrum. Quòd vero omni insit,non est capere : si M X alicui quidem inest :alicui autem non.Si enim N omni X : M vero nulli N : M nulli X inerit: sed suppositum fuerat alicui inesse. sic itaque non contingit terminos capere.Ex indefinito

definito autem monstrandum. quoniam enim verificatur quòd M alicui X non insit, & si nulli insit: cùm vero nulli inerit, non erat syllogismus: manifestum, quòd neque nunc. Rursus sint prædicatiuæ, & vniuersale ponatur consimiliter, vt M N quidem omni: X vero alicui insit: contingit vtique N, & omni & nulli inesse X. Termini quòd nulli insit, album, cygnus, lapis. Quòd vero omni, non est capere ob eandem causam, quã prius: sed ex indefinito monstrandum. Si vero vniuersale ad minus est extremum: & M X quidem nulli: N vero alicui non inest: contingit N, & omni & nulli inesse X. Termini quòd insit, album, animal, coruus: quòd non insit, album, lapis, coruus. Si autem prædicatiuæ sint propositiones, termini quòd non insit, album, animal, nix: quòd vero insit, album, animal, cygnus.

Manifestum itaque, quando eiusdem figuræ sint propositiones, & hæc quidem vniuersaliter, illa vero in parte, quòd nullo modo efficitur syllogismus. Verum neque si alicui vtrique insit, aut non insit: aut huic quidem, illi vero non: aut neutri omni: aut indefinite. Termini omnium communes, album, animal, homo: album, animal, inanimatum. Manifestum itaque ex dictis, quòd & si ita se habeant termini ad se inuicem, quemadmodum dictum est, ex necessitate fit syllogismus: & si syllogismus fit, necesse est terminos ita se habere. Planum autem, quòd & omnes, qui in hac figura, syllogismi imperfecti sunt (omnes enim perficiuntur assumptis quibusdam, quæ vel insunt terminis ex necessitate, aut ponuntur, vt suppositiones, vt quando per impossibile monstremus) &

quòd

quòd non sit affirmatiuus syllogismus per hanc figuram, sed omnes priuatiui, & qui vniuersaliter & qui secundum partem.

Tertia Figura. Cap. VII.

SIn autem eidem, hoc quidem omni, illud vero nulli insit: aut ambo omni, aut nulli, figuram talem voco Tertiam. Sed medium in ipsa dico, de quo ambo prędicamus: extrema vero, quę prædicantur: maius, quod à medio longius: minus autem, quod proximus. ponitur vero medium extra quidem extrema, positione autem vltimum. Perfectus itaque neque in hac figura syllogismus efficitur: poterit autem, cùm & vniuersaliter, & non vniuersaliter termini ad medium extiterint.

Vniuersaliter igitur terminis existétibus, cùm & P, & R omni insit S, erit syllogismus, quòd alicui eorum quæ sunt R, P inerit ex necessitate. Quoniam enim cõuertitur prædicatiuum, inerit S alicui eorum, quæ sunt R. quamobrem quoniam P omni S: S vero alicui R: necesse est P alicui R inesse. per primam namque figuram syllogimus efficitur.

Possumus autem & per impossibile, & exponendo, demõstrationé facere. Si ambo enim omni insunt S, si quid eorũ quæ sunt S, accipiatur, vt N: huic & P, & R inerũt: quare alicui R inerit P.

Et si R omni S: ipsum verò P nulli insit: erit syllogismus, quod P alicui eorum quæ sunt R, non inerit ex necessitate. erit enim idem modus demonstrationis, conuersa, R S, propositione.

Monstrari verò posset & per impossibile, quemadmodum in priori.

Si verò R nulli S: P verò omni insit S: non erit syllogismus. Termini quòd insit, animal

equus

equus, homo: quòd non insit,animal,inanimatum, homo. Neque quando ambo de nullo S dicantur,erit syllogismus. Termini quòd insit,animal, equus, inanimatum: quòd non insit, homo., equus, inanimatum. Manifestum itaque & in hac figura quando erit, & quando non erit syllogismus, cùm termini vniuersaliter fuerint. Quando enim ambo termini prædicatiui positi sint erit syllogismus, quòd alicui inerit extremum extremo: quando autem priuatiui, non erit. Quando autem his priuatiuus sit, ille vero affirmatiuus: si maior quidem factus fuerit priuatiuus, alter autem affirmatiuus, erit syllogismus, quòd alicui non inerit extremum extremo: si econuerso, non erit. Sed, si hic quidem vniuersaliter sit, ille autem in parte, terminis vtrisque prædicatiuis existentibus, necesse est fieri syllogismum, si vterlibet terminorum vniuersaliter sit. Si enim R omni inest S: ipsum vero P alicui: necesse est P alicui eorum quæ sunt R inesse. Quoniam enim conuertitur affirmatiua, inerit S alicui eorum quæ sunt P. quare quoniam R quidem omni S: S vero alicui eorum quæ sunt P: & R alicui P inerit: quare & P alicui R. Rursus si R quidem alicui S: P vero omni inesse: necesse est P alicui R inesse. idem enim modus erit demonstrationis. Est autem demonstrare & per impossibile, & expositione, quemadmodum in prioribus. Sed si hic quidé sit prædicatiuus, ille vero priuatiuus, vniuersaliter autem prædicatiuus, quando minor quidem sit prædicatiuus, erit syllogismus. Si enim R omnis: ipsum vero P alicui non inest: necesse est P alicui R non inesse. Si enim omni: & R omni S: & P omni S inerit: sed non inerat.

Monstratur autem & sine deductione, si acceptum fuerit aliquid eorum quæ sunt S, cui P non inest. Quando autem maior quidem sit prædicatiuus, minor vero particularis priuatiuus, non erit syllogismus: vt si P quidem omni inest S: R autem alicui S non inest. Termini quòd omni inest, animatum, homo, animal. Nulli vero non est accipere terminos: si alicui quidem inest ipsum R, alicui autem non. * Si enim nulli R inest P: ipsum vero R alicui S: & P alicui S non inerit: suppositum autem est, omni inesse. Si enim omnis inest P: R vero alicui S: & P alicui R inerit: suppositum autem fuerat, nulli inesse. Sed quemadmodum in prioribus accipiendum est. cùm etenim indefinitum sit, alicui non inesse, & quòd nulli inest, verum est dicere, alicui non inesse: cùm vero nulli insit, non est syllogismus. manifestum igitur, quòd non erit syllogismus. Sed si priuatiuus terminorum vniuersaliter sit, qui autem in parte prędicatiuus, cùm maior sit priuatiuus, minor vero prædicatiuus, erit syllogismus. Si enim P nullis: R autem alicui inest S: R P alicui non inerit. Rursus enim erit prima figura, R S, propositione conuersa.

** Al. cod. non habēt hæc verba vsque ad aliud, Si enim*

Sed quando minor sit priuatiuus, non erit syllogismus. Termini quòd insit, animal, homo, syluestre: quòd non insit animal, scientia, syluestre: medium amborum, syluestre.

Neque quando vtrique priuati positi fuerint, sit autem hic quidem vniuersaliter, ille vero in parte. Termini quod insit, cùm minor sit vniuersaliter ad mediam, animal, homo, syluestre: quod non insit, animal, scientia, syluestre. Sed quando maior vniuersaliter, minor vero

ro in parte: quòd non insit, coruus, nix, album. Quòd autem insit, non est capere terminos, si R alicui quidem inest S, alicui vero non inest. Si enim P omni R: R autem alicui S: & P alicui S inerit: sed fuerat suppositum nulli. cæterum ex indefinito monstrandum. Neque quando vterque alicui medio insit, aut non insit, aut hic quidem alicui, ille vero non omni, aut indefinite, non erit syllogismus. Termini omnium communes, animal, homo, album: animal, inanimatum, album. Manifestum itaque & in hac figura, quādo erit, & quando non erit syllogismus: & quòd ita se habentibus terminis, quemadmodum dictum est, fit ex necessitate syllogismus: & si existat syllogismus, necesse est terminos ita se habere. Manifestum etiam, quòd omnes imperfecti & qui hac in figura syllogismi sunt: (perficiuntur nanque omnes assumptis quibusdam:) & quòd vniuersaliter ratiocinari per hanc figuram non licet, neque priuatiuum, neque affirmatiuum.

Quæ coniugationes penitus inutiles sint: quæ vero non penitus, in omnibus figuris. Quo pacto syllogismi omnes perfecti fiant: & reducantur omnes in vniuersales Primæ figuræ. Cap. VIII.

PLanum autem, & quòd in omnibus figuris, quando non fiat syllogismus prædicatiuis aut priuatiuis vtrisque existentibus terminis, & in parte, nihil penitus fit necessarium: prædicatiuo autem & priuatiuo, & vniuersaliter accepto priuatiuo, semper fit syllogismus minoris extremi ad maiorem. Quemadmodum

si A omni B, aut alicui: B vero nulli C. conuersis namque propositionibus, necesse est C alicui eorum quæ sunt A, non inesse.

Consimiliter & in aliis figuris: semper enim per conuersionem fit syllogismus. Palam autem, quòd & si indefinitum pro prædicatiuo in parte ponatur, eundem faciet syllogismum in omnibus figuris. Manifestum autem, & quòd omnes imperfecti syllogismi perficiuntur per primam figuram. aut enim monstratiue, aut per impossibile concluduntur omnes: vtroque autem modo prima efficitur figura. Si quidem monstratiue perficiantur: quoniam per conuersionem concluduntur omnes: conuersio vero primam efficiebat figuram. Sin autem per imposibile monstrantur: quoniam posito falso, syllogismus efficitur per primam figuram. Quemadmodum in vltima figura, si A, & B omni insunt C, quòd A alicui B inest. si enim A nulli B: B vero omni C: A nulli C: sed erat omni. Consimiliter & in aliis. Est autem & omnes syllogismos reducere ad vniuersaliter syllogismos, qui in prima sunt figura. Qui quidem in secunda sunt figura, planum quòd per illos perficiuntur: præterquam quòd non omnes consimiliter: sed vniuersales, priuatiuo conuerso: qui vero in parte, vterque per deductioné ad imposibile. Qui autem sunt in prima figura secundum partem, perficiuntur quidem & per seipsos: verum est etiam per secundam figuram monstrare ad imposibile deducendo. Vt si A omni B: B alicui C: quòd A alicui C inerit, si enim nulli: B vero omni: nulli C B inerit: hoc enim fit per secundam figuram. Consimiliter autem & in priuatiuo erit demonstratio. Si enim A nulli B: B vero alicui

C inest:

C inest: A C alicui non inerit. si enim omni: nulli autem B inest: nulli C B inerit. sed hæc erat media figura. Quamobrem, quoniam omnes, qui in media sunt figura, syllogismi reducuntur ad vniuersales syllogismos, qui in prima: qui vero secundum partem in prima ad eos, qui in media: planum, quod & qui secundum partem reducentur ad vniuersales syllogismos, qui in prima figura. Qui vero in tertia, cùm termini vniuersaliter sunt, statim perficiuntur per eos syllogismos, qui in prima figura. cùm vero in parte fuerint accepti, per syllogismos in parte, qui sunt in prima figura: isti autem in illos redacti sunt: quare & qui in tertia figura secundum partem omnes reducentur ad vniuersales syllogismos, qui in prima. Qui igitur inesse, aut non inesse monstrant syllogismi, dictum est quomodo se habent: & secundum se, qui ex eadem figura: & ad se inuicem, qui ex diuersis figuris.

De syllogismis ex ambabus, de Necessario in tribus figuris. *Cap. IX.*

QVoniam vero diuersum est inesse, & ex necessitate inesse, & contingere inesse (multa enim insunt quidem, non ex necessitate tamen: alia vero neque insunt omnino, contingunt autem inesse) planum quòd & syllogismus vniuscuiusque horum diuersus erit, & non similiter se habentibus terminis: sed hic quidem ex necessariis, ille vero ex inexistentibus, ille autem ex contingentibus. In necessariis itaque fermè consimiliter se habet ac in his quæ insunt: eodem enim modo positis terminis in eo quod est inesse, & in eo quod est ex necessitate

inesse, erit & non erit syllogismus: præterquàm quòd different in eo quòd adiacet terminis ex necessitate inesse vel non inesse. nanque & priuatiuum similiter conuertitur. & quod est in toto esse, & quod de omni, consimiliter assignabimus. In aliis igitur eodem pacto monstrabitur per conuersionem, quòd conclusio est necessaria, quemadmodum in eo quod est inesse. In media vero figura, quando sit hoc quidem vniuersaliter affirmatiuum, hoc autem priuatiuum in parte: atque iterum in tertia, cùm sit hoc quidem vniuersaliter prædicatiuum, illud vero priuatiuum in parte, non similiter erit demonstratio. Cæterum necesse est, cui vtrunque non inest, de hoc facere syllogismum: erit enim necessarium & in his, si autem de exposito necessario est & de illo quodam: nanque expositum, quod illud aliquid est. Fit autem vterque syllogismorum in propria figura.

Mistio necessarij & inesse, in Prima figura.

Caput X.

SEd contingit aliquando, & altera propositione necessaria existente, necessarium fieri syllogismum: præterquàm quòd non vtralibet, sed quæ ad maius extremum. Vt si A quidem sumptum est inesse ipsi B ex necessitate, aut non inesse: B vero ipsi C inesse solum. sic enim sumptis propositionibus, ex necessitate A inerit ipsi C, aut non inerit. Quoniam enim B ipsi ex necessitate inest, aut non inest A: ipsum vero C aliquid est eorum, quæ sunt B: manifestum quòd & C ipsi ex necessitate erit horum alterum. Sin autem A B quidem non est necessarium: B C vero necessarium: non erit conclusio necessaria. Nam si est, continget A eorum quæ sunt B

alic

alicui inesse ex necessitate, & per primam, & per tertiam figuram. sed hoc falsum. contingit enim B tale esse, cui nulli accidit inesse A. Præterea & ex terminis palá, quòd nō est conclusio necessaria. vt si A esset motus, B animal, in quo autem C homo. animal nanque homo ex necessitate est: verum mouetur animal non ex necessitate, neque homo. Consimiliter autem & si priuatiuum esset A B: eadem enim demonstratio.

In syllogismis vero qui sunt in parte, si vniuersale est necessarium, & conclusio erit necessaria: sin autem quod secundum partem, non necessaria: neque priuatiua, neque prædicatiua existente vniuersali propositione. Sit autem primum vniuersale necessarium, & A omni B insit ex necessitate: B vero alicui C solum insit: necesse vtique A alicui C inesse ex necessitate. nam C sub B est: B verò omni A inerat ex necessitate. Consimiliter autem & si priuatiuus esset syllogismus: eadem enim erit demonstratio. Si vero quod est secundum partem necessarium sit, non erit conclusio necessaria. nullum enim impossibile concidit, quemadmodum neq; in vniuersalibus syllogismis. Consimiliter autem & in priuatiuis, Termini, motus, animal, album.

Mistio Necessarij & Inesse in Secunda figura.
Caput XI.

SEd in secunda figura, si priuatiua propositio est necessaria, & cōclusio erit necessaria: si vero prædicatiua, non necessaria. Sit enim primum priuatiua necessaria, & A nulli contingat B: ipsi vero C solum insit: quoniam itaque conuertitur priuatiuum, & B A nulli contingit: A vero omni inest C: quare nulli C contingit B: nanque C sub A est.

Consimiliter autem & si ad C ponatur priuatiuum. Si enim A nulli C contingit: & C nulli A continget: A vero omni inest B: quare nulli B continget C. fit enim prima rursus. * igitur neque B ipsi C: conuertitur enim similiter.

a. l. nõ igitur neque dua negationes apud Græcos magis negant.

Sin autem prædicatiua propositio est necessaria, non erit conclusio necessaria. Insit enim, A omni B ex necessitate: C vero nulli insit solum: conuerso itaque priuatiuo, prima efficitur figura. monstratum est autem in prima, quòd non necessaria existente priuatiua quæ ad maius, neque conclusio est necessaria: quare neque in his erit ex necessitate. Præterea, si conclusio est necessaria, contingit C alicui A non inesse ex necessitate. Si enim B nulli C inest ex necessitate: & C nulli B inerit ex necessitate: ipsum vero B alicui A necesse est inesse: siquidem & A omni B ex necessitate inerat: quare & C necesse est alicui A non inesse. verum nihil vetat, A tale acceptum fuisse, cui omni, C ipsum contingit inesse. Præterea & terminos exponentem monstrare liceret, quòd conclusio non est simpliciter necessaria, sed his existentibus necessariis. Vt sit A animal, B homo, C vero album: & propositiones similiter sint acceptæ. contingit enim animal nulli albo inesse: & homo vtique nulli inerit albo, verum non ex necessitate. contingit enim hominem fieri album, non tamen quousque animal nulli insit albo. quare his quidem existentibus, necessaria erit conclusio: simpliciter autem non necessaria. Consimiliter se habebit & in syllogismis in parte. cùm enim priuatiua propositio & vniuersaliter sit & necessaria, & conclusio erit necessaria: cum vero prædicatiua & vniuersaliter sit

ter ſit neceſſaria, priuatiua autem ſecundum partem, non erit concluſio neceſſaria. Sit primum priuatiua, & vniuerſaliter & neceſſaria, & A nulli B contingat ineſſe: alicui vero C inſit: quoniã itaq; conuertitur priuatiuũ, & B nulli A poſſet contingere ineſſe: A vero alicui C ineſt: quare ex neceſsitate B alicui C non inerit. Rurſus ſit prædicatiua vniuerſaliter & neceſſaria, & ponatur ad B prædicatiuum. Si itaque A omni B ex neceſsitate ineſt: C vero alicui non ineſt: quòd itaque non inerit B alicui C manifeſtum, ſed non ex neceſsitate: ijdem nanque termini erunt ad demonſtrationem, qui & in vniuerſalibus ſyllogiſmis. Sed neque, ſi priuatiuum neceſſarium acceptum ſit in parte, eſt concluſio neceſſaria: per eoſdem nanque terminos demonſtratio, * vno ſolo tranſumpto.

* *Ait Alexã. Quadã exẽplaria habent hæc verba. quod Alb. dixit, ſed aliter ordinãdi ſunt termini.*

Miſtio Neceſſarij & Ineſſe in tertia figura.

Caput XII.

SEd in tertia figura, cùm termini ſint vniuerſaliter ad medium, & ambæ propoſitiones prædicatiuæ, ſi vterlibet neceſſarius exiſtat, & concluſio erit neceſſaria. ſin autem hoc prædicatiuum, illud vero priuatiuum ſit, cùm priuatiuum ſit neceſſarium, & concluſio erit neceſſaria: quando autem prædicatiuum, non erit neceſſaria. Sint enim primum ambæ prædicatiuæ propoſitiones: & A & B omni C inſint: neceſſarium vero ſit A C: quoniam igitur B omni C: & C alicui B inerit, eò quòd vniuerſale ſecundum partem conuertitur: quare, ſi omni C ineſt A ex neceſsitate: & C alicui B: neceſſarium eſt A alicui B ineſſe, nam B ſub C eſt. fit igitur

rursus prima figura. Consimiliter monstrabitur & si B C est necessarium. conuertitur enim C cum aliquo A: quare, si omni C B ex necessitate inest: & A alicui B inerit ex necessitate.

Rursum sit A C priuatiuum: B C vero affirmatiuum: priuatiuum autem necessarium. quoniam igitur conuertitur C cum aliquo B: A vero nulli C ex necessitate: neque B alicui inerit A ex necessitate. nam B sub C est. Si vero prædicatiuum necessarium, non erit conclusio necessaria. Sit enim B C prædicatiuum & necessarium: A C vero priuatiuum & non necessarium: quoniam igitur conuertitur affirmatiuum, inerit & C alicui B ex necessitate: quare si A nulli C: C vero alicui B: A alicui B non inerit: sed non ex necessitate. monstratum est enim in prima figura, quòd priuatiua propositione non necessaria existente, neque conclusio erit necessaria. Amplius per terminos planum fieri possit. sit enim A bonum: B animal: C vero equus. contingit igitur bonum nulli equo inesse: animal autem necesse omni inesse: sed non necesse animal quippiam non esse bonum, si quidem contingit omne bonum esse. Sin autem non hoc possibile: sed vigilare, aut dormire, terminum ponendum. omne nanque animal horum esse susceptiuum. Si igitur termini vniuersaliter ad medium sint, dictum est, quando erit conclusio necessaria. Si vero hic quidem vniuersaliter, ille autem in parte, vtrisque prædicatiuis existentibus, si vniuersale sit necessarium, & conclusio erit necessaria. demonstratio vero eadem, quæ & prius, couertitur enim & prædicatiuum in parte. Si itaque necesse est B omni C inesse: A vero sub C est: necesse est B alicui A

Terminos legas in figura.

inesse

inesse. sed, si B alicui A, & A alicui B inesse necessarium. conuertitur enim. Similiter & si A C sit necessarium, vniuersaliter existens. nam B sub C est. Si vero quod in parte necessarium est, non erit conclusio necessaria. Sit enim B C in parte & necessarium: A vero omni C insit, non tamen ex necessitate conuerso igitur B C, prima efficitur figura: & vniuersalis quidem propositio nō necessaria, quæ autem in parte necessaria. sed cùm ita se habeant propositiones, non erat cōclusio necessaria: quare neque in his. Amplius & ex terminis manifestum. sit A vigilatio, B bipes, in quo autem C animal. B igitur alicui C necesse est inesse: A vero ipsi C contingit: & A ipsi B non necessarium. non enim necesse bipes aliquod non dormire, aut vigilare. Consimiliter & per eosdem terminos monstrabitur, & si A C sit in parte, & necessarium. Si vero hic quidem prædicatiuus, ille autem priuatiuus terminorum, quādo vniuersale priuatiuum sit & necessarium, & conclusio erit necessaria. Si enim A C nulli contingit: B vero alicui C inest: A alicui B necesse non inesse. Quando autem affirmatiuum necessarium positum sit vniuersaliter existens, aut in parte, aut priuatiuum secundum partem, non erit conclusio necessaria: nam alia quidem eadem, quæ & in prioribus, dicemus. Termini vero, quando sit vniuersale prædicatiuum necessarium, vigilatio, animal homo: medius, homo. Quando autem in parte prædicatiuum sit necessarium, vigilatio, animal, album. necesse est nanque animal alicui albo inesse: vigilatio autem contingat nulli: & non necesse alicui animali nō inesse vigilationem. Sed quando priuatiuum in parte existens necessarium sit,

bipes

bipes,motum , animal : animal medium. Planum itaque, quod inexistendi syllogismus non est, nisi vtræque sint propositiones inexistentes: sed necessarij est,& cum altera solum sit necessaria. In vtrisque vero, & cùm prædicatiui & cùm priuatiui syllogismi sint, necesse alteram propositioné consimilem esse conclusionem. dico autem, si inexistens,inexistentem : si necessaria,necessariam.Quare & hoc manifestum,quòd non poterit conclusio aut necessaria, aut inexistens esse, nisi accipiatur necessaria, aut inexistens propositio.De necessario itaque quomodo fit,& quam habet ad inexistens differentiam,dictum est quasi sufficienter.

De Contingenti, & propositionum secundum Contingens conuersionibus.

Cap. XIII.

DE contingenti verò posthæc dicamus,quando,& quomodo,& per quę erit syllogismus. Dico autem cõtingere & contingens,quòd cùm non sit necessarium,si ponatur inesse, nihil erit propter hoc impossibile: nanque necessarium, æquiuoce contingere dicimus.Quòd autem hoc est contigens,manifestum & ex negationibus & affirmationibus oppositis. nam non contingit inesse,& impossibile inesse,& necesse non inesse, aut eadẽ sunt,aut consequentia se inuicem: quare & opposita,contingit inesse,& non impossibile inesse, & non necesse non inesse, aut eadem sunt,aut consequentia se inuicem:de omni enim affirmatio, aut negatio erit. igitur contingens non necessarium, & non necessarium contingens.Accidit autem omnes,quæ secundum contingens sunt propositiones,conuerti inter se: dico

Vide Secundo de Interpretatione cap.3.

Quo pacto cõuertãtur propositiones de contingenti.

eo autem non affirmatiuas cum negatiuis, sed quæcunque affirmatiuam habent figuram, secundum oppositionem: vt, contingere inesse, cum eo quod est, contigere non inesse: & omni contingere, cum eo quod est, nulli contingere, vel non omni: & alicui, cum eo quod est, alicui non. eodem autem modo & in aliis. Quoniam enim contingens non est necessarium: non necessarium vero contingit non inesse: planum, quòd si contingit A inesse B, contingit & non inesse: & si omni contingit inesse, & omni contingit non inesse. Consimiliter autem & in affirmationibus in parte: nanque eadem demonstratio. verum tales propositiones affirmatiuæ sunt, & non priuatiuę. Contingit enim ad similitudinem ipsius esse ordinatur, quemadmodum dictum est prius. Determinatis verò his, rursum dicimus, quòd contingere secundum binos dicitur modos. Vnum, eo quod vtplurimum fit, & deficit necessarium, vt canescere hominē, vel augeri aut minui, aut penitus, quod aptū natum est esse: hoc enim non continuum quidem habet necessarium, propterea quòd nō semper est homo: at qui dum homo sit, aut ex necessitate, aut vtplurimū est. Alium, ipsum infinitum, quod & fit & non fit possibile: vt ambulare animal, aut ambulante terræmotum fieri, aut omnino quod à fortuna fit. nil enim magis sic aptum est natum, quàm in cōtrarium. Conuertitur itaq; secundum oppositas propositiones vtrūque contingentium, non eodem tamen modo: sed quod aptum natū est esse cum eo, quod est, non ex necessitate inesse: sic enim contingit non canescere hominem: ipsum verò infinitum, cum eo quod est nihil magis sic, quàm illo modo se habere, aut habitum ire. Verum

scien-

scientia ac syllogismus demonstratiuus de ipsis quidem infinitis non est, eò quòd inordinatum est medium: de apte vero natis est. & ferme rationes & considerationes fiunt de sic contingentibus: de illis auté accidit quidem fieri syllogismum non tamen consueuerunt quæri. Hæc igitur magis determinabuntur in sequentibus. Sed nunc dicamus quando, & quomodo, & quis erit syllogismus ex contingentibus propositionibus.

De syllogismis ex ambabus, de Contingenti in Prima figura. Cap. XIIII.

Quale sit dictum de omni in propositionibus contingentibus.

SEd quoniam contingere hoc huic inesse, bifariam erit accipere: aut enim cui inest hoc, aut cui contingit ipsum inesse: A nanque contingere, de quo B horum alterum significat, aut de quo dicitur B aut de quo contingit dici: A vero de quo B, vel A contingit omni B, nihil differt: manifestum igitur quòd bifariam dici posset, A contingere omni B inesse. Primum igitur dicamus, si de quo B contingit ipsi C, & de quo A ipsi B, quis erit & qualis syllogismus: sic enim & propositiones vtræque accipiuntur secundum contingere. cùm vero de quo B inest, A contingat: illa quidem inexistens, illa autem contingens. quare ab iis quæ consimilis sunt figuræ incipiendum, quemadmodum & in aliis. Quando itaque A omni contingat B: & B omni C: erit syllogismus perfectus, quòd A omni C contingit inesse. hoc autem manifestum ex definitione: contingere nanque omni inesse sic dicebamus. Consimiliter & si A contingit nulli eorum quæ sunt B: B vero contingit omni C: quòd A contingit nulli C. de quo enim B contingit, A non contingere, hoc erat nullum omittere contingentium, quæ sub B. Cùm verò A omni

B con

B contingat: B vero nulli contingat C: per sumptas quidem propositiones nullus fit syllogismus. conuersa autem B C secundum contingere, idem erit, qui prius. nam quoniam contingit B nulli C inesse, contingit & omni inesse. hoc autem dictum est prius. quare quoniam B omni C: A vero omni B: rursus idem efficietur syllogismus. Consimiliter & si ad vtrasque propositiones negatio ponatur cum eo quod est contingere. dico autem, veluti si A nulli contingit B: & B nulli C. per sumptas enim propositiones nullus fit syllogismus: conuersis vero, rursus idem erit qui prius. Planum itaque quòd negatione posita ad minus extremum, vel ad vtrasq; propositiones, aut non fit syllogismus, aut fit quidem, sed non perfectus: ex conuersione nanque concluditur necessarium. Sin autem hæc quidem propositionum vniuersaliter accepta sit, illa vero in parte, vniuersali posita ad maius extremum, syllogismus erit perfectus. Si enim A omni contingit B: B autem alicui eorum quæ C contingit: A alicui C contingit. hoc auté manifestum ex definitione eius quod est, de omni contingere. Rursus si A contingit nulli B: sed B alicui C contingit inesse: necesse A contingere alicui C non inesse. demonstratio autem eadem.

Si vero propositio in parte priuatiua accepta fuerit, vniuersalis autem affirmatiua, positione vero consimiliter se habeant: puta, A omni B contingit: sed B alicui C contingit non inesse: per assumptas quidem propositiones non fit manifestus syllogismus: verum si eam quæ in parte est conuerterimus, & ponamus B alicui C contingere inesse, eadem erit conclusio, quę & prius, quemadmodum in iis, quæ à principio.

Quòd

Quòd si quæ ad maius extremum in parte sit accepta, quæ verò ad minus vniuersaliter, siue vtræque affirmatiue positæ fuerint, siue priuatiue, siue non consimilis figuræ, siue vtræque indefinite, aut secundum partem, nullo modo erit syllogismus. Nil enim prohibet B transcendere A, & non predicari in æquis. quo auté transcendit A, accipiatur C: huic enim neq; omni, neque nulli, neq; alicui, nõ contingit A inesse: siquidé conuertuntur propositiones, quæ secundũ contingere, & B pluribus contingit, quàm A inesse. Amplius & ex terminis planum: ita nanq; se habentibus propositionibus, primũ vltimo & nulli contingit, & omni inesse necessarium. Termini vero cõmunes omnium, ꝙ ex necessitate insit animal, album, homo: ꝙ non contingat, animal, album, indumentum. Planum itaque, quòd hoc se habentibus modo, nullus fit syllogismus. Aut enim existendi, aut ex necessitate, aut contingendi omnis est syllogismus. quòd quidem in existendi ac necessarij non sit, planum: affirmatiuus enim priuatiuo tollitur: priuatiuus auté affirmatiuo. superest igitur, vt contingendi sit. hoc autem fieri nequit: monstratum enim est, quòd ita terminis se habentibus, & omni postremo necesse est primũ, & nulli contingere inesse. quare esse non posset contingendi syllogismus: necessariũ nanque non erat contingens. Manifestum itaque, & quòd si vniuersaliter termini extiterint in contigentibus propositionibus, semper fit syllogismus in prima figura: & si prædicatiui & si priuatiui fuerint. præterquàm quòd si prædicatiui quidem sint perfectus: si vero priuatiui, imperfectus. Accipere autem opus est contingere, non quod in necessariis, sed secundum dictam determinat

minationem. plerunque autem latet quod tale est.

Mistio Contingentis & Inexistentis in Prima figura. Cap. XV.

SIn autem hæc inesse, illa propositionum accipiatur contingere. cùm quæ ad maius est extremum contingere significet, & perfecti omnes erunt syllogismi, & contingentis secundum determinatam determinationem: cùm vero quæ ad minus, & imperfecti omnes, & priuatiui syllogismi contingentis, non secundum determinationem, sed eius, quod est nulli, aut nō omni ex necessitate. si enim non omni aut nulli ex necessitate contingere dicimus, & nulli & non omni inesse. Contingat nanque A omni B: B vero omni C ponatur inesse: quoniam igitur C est sub B: omni autem B contingit A: planum quòd & C omni contingit. fit itaque perfectus syllogismus. Consimiliter & si A B propositio extiterit priuatiua: B C vero afffrmatiua: & A C quidem contingere: B C autem inesse accipiatur: perfectus erit syllogismus, quòd A cōtingit nulli C inesse. Quòd igitur, si inexistēns ad minorem ponatur extremitatem, perfecti fiant syllogismi, manifestum. Sed quòd dum econtrario se habeat, erunt syllogismi, per impossibile monstrandum. simul autem clarum erit, & quod imperfecti: monstratio nanque non est ex acceptis propositionibus. Cæterùm primo dicendum est, quòd si dum A fuerit, necesse est B esse: & dum possibile A extiterit, possibile erit & B ex necessitate. Sit enim ita se habentibus, in quo quidem A possibile: in quo autem B impossibile. si igitur possibile, quando possibile est esse, vtique fieret, impossibile vero, quādo impossibile, fieri

nequeat; simul autem si A possibile, & B impossibile: contingeret vtique A factum esse sine B, si vero factum esse, & esse: factum nanque, quando factum fuit, est. Verum oportet accipere possibile atque impossibile, non solum in generatione, sed & in eo quod est verificari, & inesse, & quotcunque modis aliter dicitur possibile: in omnibus enim consimiliter se habebit. Amplius existente A, B esse, non oportet existimare, tanquam si vnum esset A, B fore. nihil nanque est ex necessitate, vno quopiam existente, sed duobus minimis: sicuti cum propositiones ita se habeant, veluti dictũ est secundum syllogismum. nam, si C de D: D autem de F: & C de F ex necessitate: & si vtrunque possibile, & conclusio erit possibilis. ac si quispiam poneret A propositiones, B vero conclusionem, euenire posset non solum A necessario existente, simul & B esse necessarium, sed & possibili possibile. Hoc autem monstrato, planum, quòd falso supposito, & non impossibili, & conclusio propter suppositionem falsa erit, & non impossibilis. veluti si A falsum quidem est, non tamen impossibile: cùm vero A sit, B est: & B erit falsum quidem, non tamen impossibile. quoniam monstratum est, quod A existente, B est: & possibili existente A, erit B possibile: suppositum autem est, A possibile esse, & B erit possibile. si enim impossibile, simul possibile erit, & impossibile idem. Determinatis vero his, insit A omni B: B autem omni C contingat: necesse itaque A omni C contingere inesse. Non enim contingat: B vero omni C ponatur tanquam inexistens: hoc falsum quidem, non tamen impossibile. si itaque A non contingit ipsi C: B vero omni inest C: A non omni B

ni B contingit: fit enim ſyllogiſmus per tertiam figuram.verum ſuppoſitum fuerat omni contingere ineſſe: neceſſe igitur A omni C contingere. falſo enim ſuppoſito & nō impoſsibile quod accidit eſt impoſsibile. Verum & per primam figuram licet facere impoſsibile, ponentes B ineſſe ipſi C. Si enim B omni C ineſt: A vero omni B contingit: & C omni contingeret vtique A. ſed fuerat ſuppoſitum non omni contingere.

Sumere vero oportet omni ineſſe non ſecundum tempus determinantes, puta nunc, aut in hoc tẽpore,ſed ſimpliciter: nanque per has propoſitiones & ſyllogiſmos facimus. Quoniam, ſi propoſitio ſecundum nunc accipiatur, non erit ſyllogiſmus. nihil enim fortaſſe prohibet, aliquãdo omni moto hominem ineſſe,veluti ſi nil aliud moueretur: motum vero contingit omni equo:ſed hominem nulli equo ineſſe contingit.

Præterea ſit primum animal, medium motum, vltimum vero homo. propoſitiones itaque conſimiliter ſe habebunt,concluſio vero neceſſaria non contingens: ex neceſsitate enim homo animal. Manifeſtum itaque,quòd vniuerſale accipere oportet ſimpliciter,& non tempore determinantes. Rurſus ſit priuatiua vniuerſaliter propoſitio A B: & ſumptum ſit A ineſſe nulli B: B vero omni contingat C ineſſe: his itaque poſitis, neceſſe eſt A contigere nulli C ineſſe. Non enim contingat: & B ponatur ineſſe C,quemadmodum prius:neceſſe itaque A alicui eorum, quæ B ineſſe: fit enim ſyllogiſmus per tertiam figuram.hoc autem impoſsibile. quare contingeret vtique A nulli C ineſſe. falſo enim poſito, impoſsibile quod accidit.

Hic igitur syllogismus non est contingentis secundum determinationem, sed eius quod est, nulli ex necessitate. hæc enim est contradictio factæ suppositionis: suppositum enim est, A alicui C inesse. syllogismus vero ad impossibile oppositæ est dictionis. Amplius & ex terminis manifestum, quòd non erit conclusio contingens. Sit enim in quo A coruus: in quo B discurrens: in quo C homo. nulli itaque B A inest: nullum enim discurrens coruus: B vero omni contingit C, omni enim homini discurrere: sed A ex necessitate nulli C. non igitur conclusio contingens. Sed neque necessaria semper. Sit enim A motum, B scientia, in quo autem C homo. A igitur nulli inerit B: B vero omni C contingit: & non est conclusio necessaria. non enim necesse nullum moueri hominem, sed non necesse aliquem. planum itaque quòd conclusio est eius, quod est nulli ex necessitate inesse. Accipiendi vero melius sunt termini. Sed si priuatiuum ad minorem ponatur extremitatem contingere significans, ex ipsis quidem acceptis propositionibus nullus erit syllogismus: conuersa autem secundum contingere propositione, erit quemadmodum in prioribus. Insit enim A omni B: B vero contingat nulli: sic igitur se habentibus terminis, nihil erit necessarium. si autem conuertatur B C, & accipiatur B omni C contingere, fit syllogismus, quemadmodũ prius. nam consimiliter termini positione se habebunt. Sed eodem modo & cum priuatiua extiterint vtraque interualla, si A B quidem non insit: B vero contingere C nulli accidit: per ipsa quidem accepta fit non necessarium, sed propositione conuersa, quæ est secundum contingere, erit

erit syllogismus. Accipiatur enim A quidem nulli eorum quæ sunt B inesse: B vero contingat nulli C: per hæc igitur nihil necessarium. quod si accipiatur B contingere omni C, quod est verum: A B autem propositio similiter se habeat: rursus idem erit syllogismus. Si vero non inesse ponatur B ipsi C, & non contingere non inesse, non erit syllogismus nullo modo: neque cum priuatiua, neq; cum affirmatiua fuerit A B propositio. Termini communes, quòd ex necessitate insit, album, animal, nix: quòd non contingat, album, animal, pix. Planum itaque, quòd si termini vniuersales extiterint, & hęc inexistés, illa propositionum contingens accipiatur: quando propositio quæ ad minorem extremitatem, contingere accipiatur, semper fit syllogismus: prӕterquam quòd aliquando quidem ex ipsis, nonnunquam vero ex conuersa propositione, quando autem horũ vterque, & ob causam, diximus. Quòd si hoc vniuersaliter, illud vero interuallorum accipiatur in parte, quando quod ad maius est extremum, vniuersaliter ponatur & contingens, seu negatiuum siue affirmatiuum, quod vero in parte, affirmatiuum & inexistens, erit syllogismus perfectus, quemadmodum & vniuersaliter terminis existentibus. demonstratio autem eadem, quæ & prius.

Cæterum, quando vniuersale quidem sit ad maius extremum, sed inexistens non cõtingens, alterum vero in parte & contingens, seu negatiuæ, siue affirmatiuæ ponantur vtræque, siue hæc negatiua, illa affirmatiua, omnino erit syllogismus imperfectus, præterquàm quòd hi quidem per impossibile monstrabuntur, illi vero per conuersionem eius quod est contingere,

* autē pro que, exponit Philop.

quemadmodum in præcedentibus. Erit * autem syllogismus per conuersionem, & quando vniuersalis ad maius posita extremum significet inesse, aut non inesse: quæ vero in parte priuatiua existens, contingere accipiat. Quemadmodum si A omni quidem inest: B autem alicui C contingit non inesse. conuersa enim B C secundum contingere, fit syllogismus.

Sed quando quæ secundum partem ponitur non inesse accipiat, non erit syllogismus. Termini quod insit, album, animal, nix: quod non insit, album, animal, pix. per indefinitum nanque sumenda est demonstratio.

Si autem vniuersale ad minus ponatur extremum, quod vero in parte ad maius, siue priuatiuum seu affirmatiuum, vel contingens aut inexistens, quomodocunque, nullo pacto erit syllogismus. Neque quando in parte, aut indefinitæ ponantur propositiones, seu contingere accipientes, siue inesse, aut vicissim, neque sic erit syllogismus. demonstratio vero eadem, quæ & in prioribus. Termini communes, quòd insit ex necessitate, animal, album, homo: quòd non contingat, animal, album, indumentum.

Planum itaque, quòd si vniuersale ad maius ponatur extremum, semper fit syllogismus: si vero ad minus, nullius vnquam.

Mistio Necessarij & Contingentis in Prima figura.

Cap. XVI.

Cum vero hæc quidem propositionum ex necessitate inesse aut non inesse, hæc autem contingere significet, syllogismus quidem erit, eodem modo se habentibus terminis, & perfectus, quando ad minorem extremitatem ponatur

necessa

necessarium. Conclusio vero, si termini fuerint prædicatiui, erit eius quod est contingere, & non eius quod est inesse, & vniuersaliter & non vniuersaliter positis. Sed cùm hoc quidem affirmatiuum sit, illud verò priuatiuum, quando affirmatiuum quidem necessarium sit, eius quod est contingere, & non eius quod est non inesse: cùm vero priuatiuum & eius quod est contingere non inesse, & non inesse, & vniuersalibus & non vniuersalibus terminis existentibus. Contingere autem in conclusione eodem pacto accipiendum, quo & in prioribus. Eius vero quod est ex necessitate non inesse, non erit syllogismus. alterum enim est, non ex necessitate inesse, & ex necessitate non inesse. Quòd itaque, si termini affirmatiui extiterint, non fit conclusio necessaria, planum. Insit nanque A omni B ex necessitate: B autem contingat omni C: erit vtique syllogismus imperfectus, quòd A contingit omni C inesse. Quòd autem imperfectus ex demonstratione manifestum: nam eodem monstrabitur pacto, quo & in prioribus. Rursus A contingat omni B inesse: B vero omni C insit ex necessitate: erit vtique syllogismus quòd A omni contingit C inesse: sed non quòd inest. & perfectus, non autem imperfectus: statim nanque perficitur per propositiones, quæ à principio. Si autē non consimilis figuræ propositiones extiterint, sit primū priuatiua necessaria, & A nulli contingat eorū quæ B ex necessitate: B vero omni C cōtingat: necesse itaq; est A nulli C inesse. Ponatur enim inexistens, aut omni, aut alicui: B vero supponebatur nulli cōtingere: quoniā itaq; cōuertitur priuatiuū, & B nulli cōtingit A: A vero omni C, aut alicui ponitur inesse: quare nulli aut nō omni C cōtingeret B inesse: suppone

batur autem à principio omni contingere. Sed manifestum & quoniam eius quod est cõtingere non inesse, efficitur syllogismus: siquidem & eius quod est non inesse. Rursum sit affirmatiua]propositio necessaria, & A contingat nulli B inesse: B vero omni C insit ex necessitate: syllogismus itaque erit perfectus: sed non eius, quod est non inesse, sed eius quod est contingere non inesse. nanque propositio sic accepta fuit, quæ est à maiori extremo. Et ad impossibile non est ducere. si enim supponatur A nulli C inesse, positum est autem & B nulli contingere inesse, nihil accidit propter hæc impossibile. Si vero ad minus extremum ponatur priuatiuum, quando contingere quidem significet, syllogismus erit per conuersionem, quemadmodum in prioribus. Sed quando non contingere, non erit: neque quando ambo ponantur priuatiua, non sit autem contingens, quod ad minus. Termini vero iidem, eius quod est inesse, album, animal, nix: non inexistendi, album, animal, pix.

Cæterum eodem pacto se habebit & in syllogismis in parte. Nam cùm priuatiuum sit necessarium, & conclusio erit eius quod est non inesse. Veluti si A nulli eorum quæ sunt B contingit inesse, necesse est A alicui eorum quæ sunt C non inesse. Si enim omni inest: nulli vero B contingit, & B nulli A contingit inesse. * quare si A quidem omni C inest: B vero nulli A: ipsum B nulli eorum quæ C contingit. Sed cùm particulare affirmatiuum, quod est in syllogismo priuatiuo, necessarium sit, vt B C: aut vniuersale in prædicatiuo, vt A B, non erit eius quod est inesse syllogismus. demonstratio vero eadem, quæ & in prioribus. Si autem vniuer

**A.l. quare si A omni C inest: B nulli eorũ quæ C cõtingit: verum suppositũ fuerat, alicui contingere.*

vniuersale ponatur ad minus extremum, aut affirmatiuum, aut priuatiuum contingens: quod autem in parte necessarium ad maius extremum: nō erit syllogismus. Termini eius quod est esse ex necessitate, amimal, album, homo: non inexistendi autem, animal', album, indùmentum. Cùm vero vniuersale necessarium sit, quod autem in parte contingens, vniuersali existente priuatiuo. termini eius quod est inesse, animal, album, coruus: non inexistendi, animal, album, pix. Si vero affirmatiuum fuerit, animal, album, cygnus: eius vero quod est non contingere, animal, album, nix. Neque quando indefinitæ acceptæ fuerint propositiones, aut vtræque secundum partem, neque sic erit syllogismus. Termini communes inexistendi, animal, album, homo: non inexistendi, animal, album, inanimatum. nanque animal alicui albo: & album inanimato alicui, & necessarium inesse & non contingit inesse. Et in eo quod est contingere consimiliter. quare ad omnia termini sunt vtiles. Planum itaque ex dictis, quòd terminis consimiliter se habentibus, & in eo quod est inesse, & in necessariis, fit &, non fit syllogismus. præterquàm quòd si secundum inesse ponebatur priuatiua propositio, eius quod est contingere erat syllogismus: verum si secundum necessarium priuatiua, & eius quod est contingere, & eius quod est non inesse. Manifestum autem, & quòd omnes syllogismi imperfecti, & quòd perficiuntur per prædictas figuras.

Secunda figura ex ambabus Contingentibus. *Cap. XVII.*

SEd in Secunda figura, quando contingentes vtræque accipiuntur propositiones nullus

erit syllogismus, seu prædicatiuæ, siue priuatiuæ ponantur, vel vniuersaliter, aut secundum partem. cùm vero hæc inexistere, illa autem significet contingere, si affirmatiua quidem significat inexistere, nunquàm erit: sin autem vniuersaliter priuatiua, semper eodem pacto & cùm hæc propositionum ex necessitate, illa cõtingere accipiatur. Oportet autem & in his accipere in conclusionibus contingens, quemadmodũ in prioribus. Primum itaq; monstandum, quòd non conuertitur contingens priuatiuum: quemadmodum si A contingit nulli eorũ quæ B, non necesse & B contingere nulli eorum quæ A. Ponatur enim hoc. & contingat B nulli A inesse. quoniam itaq; conuertuntur contingentes affirmationes cum negationibus, & contrariæ & oppositæ: B vero contingit nulli A inesse: planum, quòd & omni A cõtingere posset B inesse. sed hoc falsum. non enim si hoc huic omni contingit, & hoc huic necessarium: quare non cõuertitur priuatiuum. Amplius nihil prohibet A contingere nulli B: B vero alicui eorum quæ sunt A ex necessitate non inesse. quemadmodum album omni homini contingit non inesse, & inesse: hominem autem non verum dicere, quòd contingit nulli albo. multis enim ex necessitate nõ inest. cæterum necessarium nõ erit contingens. Verum neq; ex impossibili monstrabitur cõuerti. veluti si quis existimaret, quoniam falsum est B cõtingere nulli A inesse, verum non cõtingere. dictio nanq;, & negatio. Si autem hoc verum, & B ex necessitate inesse alicui eorum quę A: quare & A alicui eorum quæ B. sed hoc impossibile. non enim si B non contingit nulli eorum quæ sunt A, necesse inesse alicui solum, sed ex necessitate non omni. nanque non contingere

nulli bifariam dicitur:vnum, si ex necessitate alicui inest:alterum,si ex necessitate alicui nō inest. Quod enim ex necessitate alicui eorum quæ A non inest,non est verum dicere,quòd omni contingit non inesse:quemadmodum neq; quòd alicui inest ex necessitate,quòd omni cōtingit inesse. Si itaq; quispiam censeret,propterea quòd non contingit C omni D inesse,ex necessitate alicui ipsum non inesse, falso acciperet: omni enim inest. * sed quoniam quibus iam ex necessitate inest,ob hoc dicimus non omni contingere.quare huic quod est,contingere omni inesse, opponitur & ex necessitate alicui inesse,& ex necessitate alicui non inesse : consimiliter autem & ei quod est,nulli contingere.Manifestum igitur,quòd ad sic contingens & non contingens, quemadmodum in principio determinauimus, non solum ex necessitate alicui inesse, sed ex necessitate alicui non inesse accipiendum.hoc autē accepto,nihil accidit impossibile:quare nō fit syllogismus. Manifestū itaq; ex dictis,ꝙ non conuertitur priuatiuum.Hoc autem monstrato,ponatur A nulli quidem B contingere: C vero omni. per conuersionem igitur non fit syllogismus: dictum est enim,quòd non conuertitur talis propositio. Sed neque per impossibile. si nanque ponatur B omni C contingere inesse, nihil accidit falsi. contingere enim posset A ipsi C, & omni, & nulli inesse. Sed si omnino est syllogismus, planum, quòd eius quod est cōtingere vtiq; esset:propterea quòd neutra propositionum accepta fuit in eo quod est inesse.& iste aut affirmatiuus,aut priuatiuus.Neutro autem modo accidit.si affirmatiuus quidem ponatur, monstrabitur per terminos, ꝙ non contingit inesse; si vero priuatiuus, quòd

* *Al.c.ad. si cōtingat.*

conclu

conclusio non contingens est, sed necessaria. Sit enim A album, B homo, in quo C equus. A itaque album contingit huic quidem omni, illi vero nulli: sed B ipsi C neque inesse contingit, neque non inesse. quòd igitur inesse non accidit, manifestum: nullus enim equus homo. cæterum neque contingere non inesse: necesse nanque est nullum equum hominem esse. sed necessarium non erat contingens. non itaque fit syllogismus. Itidem autem monstrabitur & si econuerso positum fuerit priuatiuum.

Et si vtræque affirmatiuæ acceptæ fuerint, aut priuatiuæ. per eosdem nanque terminos erit demonstratio.

Et quando hæc vniuersaliter, illa in parte, aut vtræquæ secundum partem, aut indefinitæ, aut quotcunque modis aliter contingit transumere propositiones. semper enim erit demonstratio per eosdem terminos.

Planum itaque, quòd si vtræque propositiones secundum contingens ponuntur, nullus fit syllogismus.

Mistio Inexistentis & Contingentis in Secunda figura.

Cap. XVIII.

SI autem hæc inexistere, illa verò contingere significet, si prædicatiua ponatur inexistere, priuatiua autem contingere, nullus erit syllogismus: neque dum vniuersaliter, neque dum in parte termini accipiuntur. demonstratio vero eadem, & per eosdem terminos.

Sed quando affirmatiua contingere, priuatiua autem inexistere, erit syllogismus. Sumatur enim A B nulli inesse: C vero omni contingere

tingere : conuerso itaque priuatiuo, B A nulli inerit : sed A omni C contingit : fit igitur syllogismus, quòd contingit B nulli C per primam figuram. Consimiliter autem & si ad C ponatur priuatiuum. Cùm vero vtræque sunt priuatiuæ, significet autem hæc non inesse, illa contingere non inesse, per ipsa quidem assumpta nihil accidit necessarium : sed conuersa propositione, quæ est secundum contingere, syllogismus efficitur, quòd nulli C contingit inesse, quemadmodum in prioribus. erit enim rursus prima figura. Si vero vtræque ponantur prædicatiuæ, non erit syllogismus. Termini quòd insit, sanitas, animal, homo: quòd non insit, sanitas, equus, homo. Eodem pacto se habebit & in syllogismis in parte. Cùm enim affirmatiuum sit inexistens, aut vniuersaliter, aut in parte acceptum, nullus erit syllogismus. hoc autem consimiliter & per eosdem monstratur terminos, quibus priora. Cùm vero priuatiuum, erit per conuersionem, quemadmodum in prioribus.

Rursus si ambo quidem interualla priuatiua fuerint accepta, vniuersaliter autem, quòd non inexistere, ex ipsis quidem propositionibus non erit necessarium : sed conuerso eo, quod est contingere, quemadmodum in prioribus, erit syllogismus. Si vero priuatiuum quidem inexistens sit, sed in parte acceptum, non erit syllogismus: siue affirmatiua, siue priuatiua altera fuerit propositio. Neque quando vtræque indefinitæ sint acceptæ, aut negatiuæ, aut affirmatiuæ, vel secundum partem. demonstratio vero eadem, & per eosdem terminos.

Mistio Necessarij & Contingentis in Secunda figura.

Cap.

Cap. XIX.

VErum si hæc ex necessitate, illa propositionum contingere significet, priuatiua existente necessaria, erit syllogismus, non solum quòd contingit non inesse, sed & quoniam non inest: affirmatiua autem non erit. Ponatur enim A B nulli ex necessitate inesse: C vero omni contingere: conuersa igitur priuatiua, & B A nulli inerit. sed A C omni contingit: fit igitur rursus per primam figuram syllogismus, quòd B nulli C contingit inesse.

Simul autem manifestum, quòd & B nulli C inest. ponatur enim inesse: igitur si A B nulli contingit: B vero inest alicui eorum quæ C: A alicui eorum, quæ C non contingit: sed omni supponebatur contingere. Eodem pacto monstrabitur, & si ad C ponatur priuatiuum.

Rursus sit prædicatiuum necessarium, alterum vero contingens: & A contingat nulli B: C vero omni insit ex necessitate: sic itaque se habentibus terminis, nullus fit syllogismus. accidit enim ipsi C ex necessitate non inesse. Sit nanque A album, in quo B homo, in quo C cygnus. album igitur cygno ex necessitate inest: homini vero contingit nulli: & homo nulli cygno ex necessitate. Quòd igitur eius quod est contingere non est syllogismus, planum: quod enim ex necessitate, non erat contingens.

Veruntamen neque necessarij. necessarium nanque aut ex vtrisque necessariis, aut ex priuatiua accidit. Amplius autem & licet his positis, B ipsi C inesse. nihil enim prohibet C sub B esse: A vero B omni contingere: C autem ex necessitate inesse. Veluti si C esset vigilatio, B animal, in quo A motus. nam vigilanti ex necessi

necessitate motus inest: animali vero omni contingit: & omne vigilans animal. Manifestum itaque, quòd neque non inexistendi: siquidem ita se habentibus, necesse inesse. neque vtique oppositarum affirmationum. quare nullus erit syllogismus. Consimiliter monstrabitur & si econuerso ponatur affirmatiua. Quod si eiusdem figuræ sint propositiones, cùm priuatiuæ sunt, semper fit syllogismus, conuersa propositione, quæ est secundum contingere, quemadmodum in prioribus. Accipiatur enim A ipsi B ex necessitate non inesse: conuersis igitur propositionibus, B nulli A inerit: A vero omni C contingit: fit itaque prima figura. Et si ad C poneretur priuatiuum, consimiliter. Sin autem prædicatiuæ positæ fuerint, non erit syllogismus. Nanque non inexistendi, aut ex necessitate non inexistendi, planum quòd non erit: propterea quòd non fuit accepta priuatiua propositio, neque in eo quod est inesse, neque in eo quod est ex necessitate inesse. Veruntamen neque eius quod est contingere non inesse. ex necessitate enim sic se habentibus B ipsi C non inerit. quemadmodum si A poneretur album, in quo B cygnus, C vero homo. Neque vtique oppositarum * negationum: quoniam monstratum est B ipsi C ex necessitate non inexistens. non igitur fit syllogismus omnino. Cõsimiliter autem se habebit & in syllogismis in parte. Cũ enim sit priuatiuum & vniuersale & necessarium, semper erit syllogismus, & eius quod est contingere, & eius quod est nõ inesse. demonstratio autem eadem per cõuersionem. Cùm vero affirmatiuum, nunquam. eodem nanque pacto monstrabitur, quo & in vniuersalibus, & per eosdem terminos.

** a. l. affirmationum.*

Neque

Neque quando vtræque fuerint acceptæ affirmatiuæ. huius enim eadem demonstratio, quæ & prius. Cùm vero vtræque priuatiuæ, vniuersalis autem necessaria, quæ non inesse significat, per assumptos terminos non erit necessarium: sed conuersa propositione, quæ est secundum contingere, erit syllogismus, quemadmodum in prioribus.

Quòd si ambæ indefinitæ aut in parte positæ fuerint, non erit syllogismus. demonstratio autem eadem, & per eosdem terminos. Planum itaque ex dictis, quòd dum priuatiua vniuersaliter ponitur & necessaria, semper fit syllogismus, non solum eius quod est contingere non inesse, sed & eius quod est non inesse: dum vero affirmatiua, nunquam. & quòd eodem modo se habentibus, in necessariis & inexistentibus fit, & non fit syllogismus. Sed & manifestum, quòd omnes imperfecti syllogismi, & quòd perficiuntur per prædictas figuras.

Figura tertia ex ambabus Contingentibus. Cap. XX.

SEd in vltima figura, & vtrisque contingentibus, & altera, erit syllogismus. Cùm itaque contingere significent propositiones, & conclusio erit contingens: & quando hæc contingere, illa inesse. cùm vero altera necessaria posita sit: si affirmatiua quidem, non erit conclusio, neque necessaria, neq. inexistens: sin autem priuatiua, inexistendi erit syllogismus, quemadmodum in prioribus. Accipiendum vero & in his consimiliter contingens, quod in conclusionibus. Sint itaque primum contingentes: & A & B omni C contingant inesse. quoniam igitur conuertitur affirmatiuum in parte: B vero omni C contingit

tingit: & C alicui eorum quæ B contingere posset. quare si A omni contingit C: C autem alicui eorum quæ B: necesse & A alicui B contingere: fit enim prima figura. Et si A contingit nulli C inesse: B vero omni C contingeret: necesse & A alicui eorum quæ B contingere non inesse. erit enim rursus prima figura per conuersionem. Quòd si vtræque priuatiuæ positæ fuerint, ex ipsis quidem assumptis non erit necessarium, sed conuersis propositionibus, erit syllogismus, quemadmodum in prioribus. Nanque si A & B contingit non inesse, si transumptum fuerit contingere non inesse, rursus erit prima figura per conuersionem. Si vero hic terminorum est vniuersaliter, ille in parte, eodem pacto se habentibus terminis, quo in eo quod est inesse, erit, & non erit syllogismus. Contingat enim A omni C inesse: B autem alicui C: erit itaque prima figura, propositione conuersa, quæ est in parte. nam si A omni C: C vero alicui eorum quæ B: A igitur alicui eorum quæ B contingit. Et si ad B C positum fuerit vniuersale consimiliter. Itidem & si A C sit priuatiuum: B C vero affirmatiuum. erit enim rursus prima figura per conuersionem. Sin autem vtræque positæ fuerint priuatiuæ, hæc vniuersaliter, illa in parte, per ipsa quidem assumpta non erit syllogismus: sed conuersis erit, quemadmodum in prioribus. Cùm vero vtræque indefinitæ, aut in parte acceptæ sint, non erit syllogismus; necesse etenim A omni, & nulli B inesse. Termini inexistendi, animal, homo, album: non inexistendi, equus, homo, album.

Mistio Inexistentis & Contingentis in Tertia figura.

Caput XXI.

CAeterum si hæc inexistere, illa propositionum significet contingere, conclusio erit, quòd contingit, & non quòd inest. syllogismus autem erit, eodem modo se habentibus terminis, quo & in prioribus. Sint enim primum prędicatiuæ. & A omni insit C: B vero omni contingat inesse: conuerso igitur B C, prima erit figura, & conclusio quòd contingit A alcui B inesse. nam quādo in prima figura propositionum altera significet contingere, conclusio erat contingens. Consimiliter autem, & si B C inesse, A C vero contingere. Et si A C priuatiuum: B C autem prædicatiuum, sit autem vtrumuis: vtroque modo erit conclusio contingens: fit enim rursus prima figura. monstratum vero est, quòd dum altera propositio in ipsa contingere significat, & conclusio erit contingens. Sed si contingens priuatiuum ad minus extremum positum fuerit, per ipsa quidem posita non erit syllogismus: conuersis autem erit, quemadmodum in prioribus. Quod si hæc propositionum vniuersaliter, illa in parte sit, vtrisque prædicatiuis existentibus: aut ea priuatiua quæ vniuersaliter, affirmatiua vero quæ in parte, idem erit syllogismorum modus: omnes enim per primam concluduntur figuram. quare manifestum, quòd eius quod est contingere, & non eius quod est inesse erit syllogismus. Quòd si affirmatiua vniuersaliter, priuatiua vero in parte, per impossibile erit demonstratio. Insit enim B omni C: A vero contingat alicui C non inesse: necesse est

ergo

ergo A alicui B contingere non inesse. Nanque si inerit ex necessitate omni B: B vero omni C ponitur inesse: A omni C ex necessitate inerit. hoc autem monstratum est prius. verum supponebatur alicui contingere non inesse. Sed cùm indefinitæ aut in parte vtræque fuerint acceptæ, non erit syllogismus. demōstratio autem eadem, quæ & in vniuersalibus, & per eosdem terminos.

Mistio Necessarij & Contingentis in Tertia figura.

Cap. XXII.

VErum, si est hæc quidem propositionum necessaria, illa vero contingens, dum termini sunt prædicatiui, semper eius quod est contingere erit syllogismus. Cùm vero sit hoc quidem prædicatiuum, illud autem priuatiuum, si affirmatiuum sit necessarium, eius quod est contingere non inesse: si vero priuatiuum, & eius quod est contingere, & eius quod est non inesse. sed eius quod est ex necessitate non inesse, non erit syllogismus: quemadmodum neque in alteris figuris. Sint itaque prædicatiui primum termini, & A omni C insit ex necessitate: B vero contingat inesse omni C: quoniam itaque A omni C ex necessitate: C vero alicui B contingit: & A alicui B contingens erit, & non inexistens. sic igitur accidebat & in prima figura. Consimiliter autem monstrabitur & si B C necessarium positum fuerit: A C vero contingens. Iterum sit hoc prædicatiuum, illud priuatiuum, sed prædicatiuum necessarium, & A contingat nulli eorum quæ C inesse: B vero omni insit C ex necessitate: erit itaque rursus prima figura. etenim priuatiua

propositio contingere significat. Planum igitur quòd conclusio erit contingens. nam cùm sic se haberent in prima figura propositiones, & conclusio erat contingens. Sed si priuatiua propositio necessaria, & conclusio erit, quòd contingit alicui non inesse, & quòd non inest. Ponatur enim A nulli ex necessitate: B vero omni contingere: conuerso itaque B C affirmatiuo, prima erit figura, & necessaria priuatiua propositio. verum quando ita se haberent propositiones, accidebat A ipsi C, & contingere alicui non inesse, & non inesse: quare & A ipsi B necesse alicui non inesse. Cùm vero priuatiuum ad minus extremum positum fuerit, si contingens, erit syllogismus, transumpta propositione, quemadmodum in prioribus. Si vero necessarium non erit. etenim omni necesse, & nulli contingit inesse. Termini quòd omni insit, somnus, equus dormiens, homo: quòd nulli, somnus equus vigilans, homo. Consimiliter se habebit, & si hic terminorum vniuersaliter, ille in parte ad medium. Nam cùm prædicatiui fuerint vtrique, eius quod est contingere, & non eius quod est inesse, erit syllogismus. Et quando hoc priuatiuum acceptum fuerit, illud vero affirmatiuum, sed necessarium affirmatiuum, eius quod est contingere. Quando autem priuatiuum necessarium, & conclusio erit eius quod est non inesse. idem nanque monstrationis modus, & vniuersaliter terminis existétibus. necesse etenim per primam figuram syllogismos perfici. quare quemadmodum in illis, & in his necessarium accidit. Cùm vero priuatiuum vniuersaliter acceptum ad minus positum fuerit extremum, siquidem contingens, erit syllogismus per conuersionem. Sin autem

tem necessarium, non erit. monstrabitur autem eodem pacto, quo & vniuersalibus, & per eosdem terminos. Planum itaque & in hac figura, quando, & quomodo erit syllogismus, & quando contingendi, & quando inexistendi. Sed & manifestum, quòd omnes imperfecti, & quòd perficiuntur per primam figuram.

Quòd figuræ syllogismorum sint tantum tres in omnibus syllogismorum generibus.

Caput XXIII.

QVòd igitur syllogismi, qui in his sunt figuris, per vniuersales perficiuntur syllogismos, qui in prima figura, & in istos reducuntur, planum ex dictis. quòd autem simpliciter omnis syllogismus ita se habebit, nunc erit manifestum, quando monstratum fuerit syllogismum omnem per harum aliquam figurarum effici. Necesse igitur omnem demonstrationem, atque omnem syllogismum, aut inexistés quippiam, aut non inexistens monstrare: & hoc aut vniuersaliter, aut secundum partem: amplius aut ostensiue, aut ex suppositione, eius vero qui est ex suppositione, pars est qui per impossibile. Primum itaque dicamus de ostensiuis: his enim monstratis, planum erit & in iis qui ad impossibile, & omnino iis qui ex suppositione. Si igitur oporteat A de B ratiocinari, vt inexistens, aut non inexistens, necesse est accipere aliquid de aliquo. Si ergo A de B acceptum fuerit, quod est à principio sumptum erit. Sin autem de C, C vero de nullo: neque de illo aliud, neque de A alterum, nullus erit syllogismus. eo enim quòd vnum de vno sit acceptum, nil accidit ex necessitate: quare assumenda & altera propositio.

Animal. Homo. Animal. Rationale.

A.————B. A.————C.

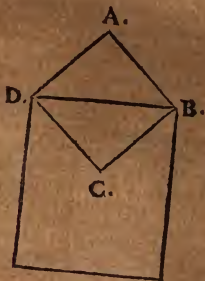
Ex vna propoſitione nihil cōclu ditur.

Si itaque A de alio fuerit acceptum, aut aliud de A, aut de C alterū, eſſe quidem ſyllogiſmum nihil prohibet: ad B tamen non erit per accepta. neque quando C alteri: & illud alij: & hoc alteri: non fuerit autem ad B copulatum, nec ſic erit ad B ipſius A ſyllogiſmus. Omnino enim diximus, quòd nullus vnquam erit ſyllogiſmus, alius de alio, non accepto aliquo medio, quod ad vtrunque ſe habet quodammodo prædicationibus. Syllogiſmus nanque ſimpliciter ex propoſitionibus eſt: ad hoc autem ſyllogiſmus ex propoſitionibus ad hoc. ſed impoſſibile ad B propoſitionem capere, nihil de ipſo aut prædicantes, aut negantes: aut iterum ipſius A ad B, nihil commune accipientes: verum de vtroque ſigillatim quædam prædicantes, aut negantes. quare accipiendum medium aliquod vtrorunque, quod prædicationes copulabit: ſiquidem erit huius ad hoc ſyllogiſmus. Si igitur neceſſe quidem eſt accipere ad vtraque commune, hoc autem trifariam contingit: aut enim A de C, & C de B prędicaturos: aut C de vtriſque: aut vtraque de C: hæ vero ſunt dictæ figuræ: planum ſyllogiſmum omnem neceſſarium fieri per harū aliquam figurarum. eadem enim ratio, & ſi per plura copulat ad B. eadem nanque erit figura & in multis. Quod igitur oſtenſiui omnes concluduntur per prædictas figuras, manifeſtum. Quòd autem & qui ad impoſſibile, planum erit per hæc. Omnes enim per impoſſibile concludentes, falſum quidem ratiocinantur: quod autem à principio,

De ſyllogiſmis ad impoſſibile.

ex ſup

ex suppositione monstrant, cùm impossibile aliquid accidat, cõtradictione posita. Vt quòd diameter incõmensurabilis, eo quòd imparia ęqualia paribus fiunt, si fuerit posita commensurabilis. æqualia igitur fieri imparia paribus ratiocinatur, diametrum vero incommensurabilem esse, ex suppositione monstrat: quoniam falsum accidit propter contradictionem. hoc enim erat per impossibile ratiocinari, aliquid monstrare impossibile propter suppositionem, quę ex principio.

Ostensio quod diameter sit incõmensurabilis lateri.

Quare, quoniam falsi syllogismus fit ostensiuus in his quæ ad impossibile deducuntur: ostensiuos autem prius diximus, quòd per has concluduntur figuras: manifestum, quòd per impossibile syllogismi per has erunt figuras. Consimiliter & alij omnes, qui ex suppositio-

De syllogismis ex suppositione.

ne. in omnibus enim syllogismus quidem fit ad transumptum: quod autem ex principio, concluditur per confessionem, aut aliquam aliam suppositionem. Quòd si hoc verum, omnem demonstrationem, & omnem syllogismum necesse fieri per tres prædictas figuras. Hoc autem monstrato, planum, & quòd omnis syllogismus perficitur per primam figuram, & reducitur ad vniuersales syllogismos, qui in hac sunt.

In omni syllogismo terminum aliquem prædicatiuum esse, & vniuersale existere.

Caput XXIIII.

AMplius autem in omni oportet terminorum aliquem prædicatiuum esse, & vniuersale existere. Nam sine vniuersali, aut non erit syllogismus, aut non ad positum, aut quod ex principio petetur. Ponatur enim, musicam voluptatem esse studiosam. si itaque quispiam censeat voluptatem esse studiosam, non addens, omnem non erit syllogismus. si vero aliquam voluptatem, siquidem aliam, nihil ad positum. sin autem ipsam hanc, quod ex principio accipit. Sed magis efficitur manifestum in descriptionibus. vt quòd æquicruris æquales, qui ad basin. Sint ad centrum ductæ A B. si igitur æqualem accipiat A C D angulum ipsi B D C, non omnino existimas æquales, qui semicirculorum: & rursus C ipsi D, non omnem assumens eum qui secti: amplius ab æquis existentibus totis angulis, & ablatorum æquales esse reliquos E F, quod ex principio petet: nisi acceperit, ab æqualibus, æqualibus demptis, æqualia derelinqui.

Planum

Demõstratio, q anguli æquicruri, qui sũt supra basin, æquales inter se sunt.

Planum igitur, quòd in omni oportet vniuersale existere: & quòd vniuersale quidem ex omnibus terminis vniuersaliter monstratur: quod autem in parte & sic, & illo modo. Quare si conclusio quidem vniuersaliter sit, & terminos necesse vniuersaliter esse: si vero termini vniuersaliter, contingit conclusionem non esse vniuersaliter. Sed manifestum, & quòd in omni syllogismo, aut vtrasque, aut alteram propositionem similem necesse fieri conclusioni. dico autem non solum affirmatiuam aut priuatiuam, sed necessariam, aut inexistentem, aut contingentem. Considerare vero oportet & alia prædicamenta. Planum autem & simpliciter, quando erit, & quando non erit syllogismus: & quando possibilis, & quando perfectus: & quòd si fuerit syllogismus, necessarium est se habere terminos secundum aliquem dictorum modorum.

Omnem syllogismum ex tribus tantum constare terminis, duabúsque propositionibus, ac quo pacto dum adduntur termini, propositiones crescant, ac conclusiones. *Caput* X X V.

SEd manifestum & quòd omnis demonstratio erit per tres terminos & non plures: nisi per alios & alios eadem conclusio fiat: vt E per A B, & per C D. aut per A B, & A C, & per B C: plura nanque media eorundem esse nihil prohibet, his autem existentibus, non vnus, sed plures sunt syllogismi. Aut rursus, quando vtrunque eorum quæ A B per syllogismum fuerit acceptum, vt A per D E, & rursum B per F G: aut hoc inductione, illud syllogismo. verum & sic plures syllogismi: plures nanque conclusiones sunt, vt A & B, & C. Si igitur non plures, sed vnus, sic accidit per plura eandem fieri conclusionem. vt vero C per ea quæ sunt A B impossibile. Sit enim E conclusum ex A B, C D: ergo necesse est ipsorũ aliquid aliud ad aliud acceptũ esse, hoc vt totum, illud vt pars. hoc enim prius ostensum est, ꝙ si fuerit syllogismus, necesse est terminorum aliquos ita se habere. Sic se igitur habeat A ad B: est itaque aliqua ex ipsis conclusio, aut ergo E, aut eorũ quę C D alterum, aut aliud quippiã præter hæc. & si E quidem ex A B tantũ syllogismus vtiq; esset. C D vero, siquidem sic se habét, vt sit hoc vt totum, illud vt pars, erit aliquid & ex illis: & aut E, aut eorũ quæ A B alterũ, vel aliud quippiã pręter hæc. Et si E quidé, aut eorũ quæ A B alterũ, vel plures erũt syllogismi, aut vt cõtingebat, idé per plures terminos cõcludi accidit. si vero aliud pręter hęc, plures erũt, & inconiũcti syllogismi ad se ĩuicé. ꝙ si nõ ita se habeat C ad D, vt faciat syllogismũ, frustra erũt accepta

nisi

nisi * abductionis, aut occultationis, aut alicuius alius talium gratia. Sin autem ex A B non E, sed aliud quid sit conclusio, ex C D vero, aut horum alterũ, aut aliud quiddã prçter hæc, & plures fiũt syllogismi, & non ipsius suppositi: suppositũ nãq; fuerat syllogismum esse ipsius E. Quòd si ex C D nulla efficitur conclusio, frustra accepta ea fuisse accidit, ac syllogismum non esse eius quod à principio: quare planum, ꝙ omnis demõstratio, & omnis syllogismus erit solum per tres terminos. Cùm auté hoc planum sit, manifestum ꝙ & ex duabus propositionibus, & non pluribus. tres nãq; termini duæ sunt propositiones, nisi assumatur, quemadmodum ex principio dictũ est, ad syllogismorũ perfectioné. Planũ itaq;, ꝙ in qua ratione syllogistica non sunt pares propositiones, per quas cõclusio propria fit, (quasdã nanq; ex superioribus conclusionibus necesse est propositiones esse) hęc ratio aut non est ratiocinata, aut plura necessariis interrogauit ad positioné. Si itaq; syllogismi secundum proprias accipiantur propositiones, omnis erit syllogismus ex propositionibus quidem paribus, ex terminis autem imparibus: vno nanq; plures termini quã propositiones. conclusiones vero dimidium propositionũ. Sed cũ per prosyllogismos cõcludũtur, aut per plura media non continua, vt A B per C D, multitudo quidé terminorũ cõsimiliter vno superabit propositiones. aut enim extrinsecus, aut ad mediũ ponetur intercidés terminus: vtroq; auté modo accidit interualla vno minora esse terminis. Propositiones vero æquales sunt interuallis, nõ[?]ũ pares semper erũt, illi aũt impares: sed vicissim qñ propositiones pares, impares termini, cũ vero pares termini, propositiones ĩpares, simul enim cũ termino

* a.l. inductionis.

Hæc verba (ꝙ si ex C D) debent legi, ꝙ si ex A B, ex Alexã. & Philo.

termino vna additur propositio, vndecunq; addatur terminus. quare quoniam illæ pares, isti impares erunt, necesse est permutari, cùm eadem fiat appositio. Conclusiones vero nō etiam eundem habebunt ordiné, neque ad terminos, neque ad propositiones. cùm enim vnus terminus additur, cōclusiones addentur vna pauciores præexistentibus terminis: ad solum nanque vltimū non facit conclusionem, sed ad alios omnes. Veluti si A B C adiiciatur ipsum D, statim & cōclusiones duæ adiiciuntur, & quæ ad A, & quæ ad B. consimiliter autem & in aliis. Verum & si ad medium intercidat, eodem modo: ad vnum nanq; solum non faciet syllogismum. quare multo plures con clusiones erunt & terminis & propositionibus.

Quæ problemata per quas figuras concludantur, & quæ facile, quæ'ue difficulter concludi possint. Cap. XXVI.

QVoniam autem habemus de quibus syllogismi, & quale in vnaquaque figura, & quot modis monstratur, manifestum nobis est & quale problema difficile, & quale bene argumentabile. quod enim in pluribus figuris, & per plures casus cōcluditur, facilius: quod autem in paucioribus & per pauciores, difficilius argu mentabile. Vniuersale itaq; affirmatiuum per solam primā monstratur figuram, & per hanc vno tantum modo. Priuatiuum autem, & per primam & per mediam. ac per primā, quidem vno solum modo: per mediam vero dupliciter. Sed affirmatiuam in parte per primam, & per vltimam: vno tantummodo per primam, trifariam autē per vltimam. Priuatiuum vero secundū partem in omnibus figuris mōstratur: præterquam quòd in prima quidem, semel: in media vero atque vltima,

in illa bifariam,in hac tripliciter.Planum itaque ꝙ vniuerſale prædicatiuum conſtruere quidem difficillimum, deſtruere vero facilius. Omnino autem tollere vniuerſalia facilius, quàm ea quæ ſunt in parte.nanque & ſi nulli, & ſi alicui non inſit, ſublatum eſt. horum autem alicui quidem non,in omnibus mõſtratur figuris: nulli vero,in duabus. Sed eodem pacto & in priuatiuis. nanq; & ſi omni,& ſi alicui, ſublatum eſt quòd à principio:hoc autem erat in duabus figuris.In iis vero quæ ſunt in parte,vno tantũ modo,aut omni, aut nulli oſtendentem ineſſe.Sed conſtruenti faciliora quæ in parte: nanque & in pluribus figuris, & per plures caſus.Et omnino non oportet latere, ꝙ deſtruere per ſe inuicem eſt,& vniuerſale per ea,quæ ſunt in parte, & hæc per vniuerſalia. conſtruere vero non eſt vniuerſale per ea quæ ſunt ſecundum partem,ſed per illa hęc eſt.Simul autem manifeſtũ, quòd & deſtruere facilius eſt, quàm cõſtruere. Quomodo igitur efficiatur omnis ſyllogiſmus,& per quot terminos ac propoſitiones, & quomodo ſe habentes inuicem: amplius,quale problema in vnaquaq; figura,& quale in pluribus, & quale in paucioribus monſtratur, planum ex dictis.

SECTVM SECVNDVM.

De abundantia Propoſitionum, inuentionéque Medij ſyllogiſtici.

Quo pacto inuenienda ſint propoſitiones. Cap. I.

QVOMODO autem abundabimus ſyllogiſmis,ipſi ſemper ad poſitum,& per qualem viam accipiemus principia, quæ circa vnumquodque, iam nunc dicen

dicendum. non enim solum fortasse oportet generationem considerare syllogismorum, verum & faciendi potentiam habere. Omnium itaque entium, hæc quidem talia sunt, vt de nullo vere vniuersaliter prędicentur, vt Cleon, & Callias, & *quod secundum vnumquodque, & sensibile: de his autem alia: etenim horũ vterq; homo, & animal est. illa vero ipsa quidẽ de aliis prędicantur, de his autem alia prius non prędicantur. sed alia & ipsa de aliis, & de ipsis altera: vt homo de Callia, & de homine animal. Quòd igitur entium quædam de nullo apta nata sunt dici, manifestũ. ferme enim sensibilium vnumquodq; tale est, vt de nullo prædicetur, nisi vt secundum accidens. dicimus nanque aliquando album illud Socratem esse: & accedẽs Calliam. Quòd autem & sursum tendentibus statur aliquando, rursus dicemus: nunc vero sit hoc positum. De his igitur nõ est demonstrare alterum prędicatum, nisi secundum opinionem: sed hæc de aliis. neq; quæ * secundum singula de aliis, sed altera de illis. quæ vero intermedia sunt, planũ quòd vtroq; modo cõtingunt. nanque & ipsa de aliis, & alia de his dicentur: & quasi rationes & considerationes sunt maxime de his. Oportet itaq; propositiones circa vnumquodq; sic excerpere: supponentem ipsum primum, & definitiones, & quæcunq; propria rei sunt: deinde post hoc, quæcunq; rem sequuntur, ac rursus quæ res sequitur. & quęcunque non contingunt ipsi inesse. quibus ipsum nõ contingit, non eligendum. eò quòd conuertitur priuatiuum. Diuidenda autẽ sunt & consequentium, quęcunque in eo quod est quid, & quęcunq; propria, & quæcunq; vt accidentia prædicantur: & horum qualia ex opinione, & qualia secundum

*singulare

*singularia

vera

veritatem. quanto enim pluribus talibus abundauerit quiſpiam, citius cōcluſionem aſſequetur: quanto autem verioribus, magis demonſtrabit. Verum oportet eligere, non quę aliquod ſequuntur, ſed quæ totam rem ſequuntur: quemadmodum non quid aliquem hominem, ſed quid omnem hominem ſequitur. per vniuerſales nanque propoſitiones ſyllogiſmus. nanque cum eſt indefinitum, incertum, ſi vniuerſalis propoſitio eſt: cùm vero definitū, planum. Conſimiliter autem eligenda, & quæ ipſum ſequitur tota, ob dictam cauſam: ipſum vero conſequens non aſſumendū totum ſequi. dico autem veluti hominem omne animal, aut muſicam ſcientiam omnem: ſed tantum ſimpliciter ſequi, quemadmodum & protendimus. nanque inutile alterum, & impoſſibile: veluti omnem hominem eſſe omne animal, aut iuſtitiam omne bonum. ſed ex quo ſequitur, in illo omni dicitur. Sed cùm ab aliquo cōtineatur ſubiectum, quod conſequentia oportet accipere, quę ſequuntur vniuerſale, vel nō ſequuntur, non eligenda in his: ſunt enim in illis accepta. quæcunque enim animal, & hominem ſequuntur, & quęcunque non inſunt, conſimiliter. Quæ vero circa vnumquodque propria accipiendum. ſunt enim quædam ſpeciei propria præter genus: neceſſe nanque diuerſis ſpeciebus propria quædam ineſſe. Neque igitur vniuerſali eligendum, quæ ſequitur quod continetur: vt animali quæ ſequitur homo. neceſſe enim ſi hominē ſequitur animal, & hæc omnia ſequi. conuenientiora autem hæc hominis electionis. Aſſumenda vero & quæ vt plurimum ſequuntur, & quæ ſequitur. problematum nanque vt plurimū & ſyllogiſmus ex propoſitionibus vt plurimū, aut omnibus, aut aliquibus

ſimil

similis nanque vniuscuiusque conclusio principiis. Amplius quæ omnia sequuntur, non eligendum. nō enim erit ex ipsis syllogismus. ob quam autem causam, in sequentibus erit manifestum.

Quo pacto inuenienda sint media in omni syllogismorum genere, construendiq; syllogismi.

Caput II.

COnstruere igitur volentibus de aliquo toto, aspiciendum quidem in subiecta eius, quod construitur, de quibus ipsum dicitur: de quo autem oportet prædicari, quæcunq; hoc sequuntur. si nanque horum aliquid idem fuerit, necesse est alterum alteri inesse. Si vero nō quòd omni, sed quòd alicui, quæ sequitur vtrunq;. si enim horum aliquid idem, necesse alicui inesse. Cęterum cùm nulli oporteat inesse, cui non est opus inesse ad sequentia: quod autem oportet non inesse, in quæ non contingũt ipsi inesse. aut econuerso, cui quidem oportet non inesse, quæ nō contingunt ipsi inesse: quod autē non inesse, in consequētia. cùm enim hæc vtralibet eadem fuerint, nulli contingit alteri alterum inesse. fit enim quandoque quidem qui in prima figura syllogismus, quandoque autem qui in media. Quòd si alicui non inesse, cui oportet non inesse, quæ sequitur: quod autem non inesse, quæ non possunt ipsi inesse. si enim horum aliquid idem sit, necesse alicui non inesse. Sed magis fortasse sic erit vnumquodque dictorum manifestum. Sint enim consequentia A, in quibus B, quæ vero ipsum sequitur, in quibus C, quæ autem non contingunt ipsi inesse, in quibus D. Rursus ipsi E inexistentia, in quibus F, quæ vero ipsum sequitur, in quibus G, quæ autem non contingunt ipsi inesse, in quibus H.

Cõsequẽtia B. bonum.

Vtile.
eligibile.
prosequendũ.
familiare.
cõpendiosum.
conferens.
appetibile.

F. Cõsequẽtia. voluptatẽ.

Placitum.
nõ laboriosum.
non triste.
nõ timorosum.
operatio sine impedimento.
appetibile secũdũ naturã.
imperturbabile.
eligibile.
motus lenis.

Repugnan D. tia bono.

Fugiendum.
nocens.
malum.
non conferẽs.
dispendiosum.
alienum.
damnosum.
inutile.
imperfectum.
turpe.

H. Repugnan tia voluptati.

Aegritudo.
labor.
tristitia.
timor.
indigentia.
quod praeter naturam.

Antece C. dentia bonum.

Felicitas.
Bona habitudo.
sanitas.
virtutes.
quod secundum naturam.
perfectum.
suiue gratia.
operatio secundum virtutem.

G. Antece dentia voluptatem.

Sanitas.
abundantia.
bona gloria.
bona propagatio.
operatio secundum virtutem
tranquilitas.

Si itaque aliquid eorum quæ C idem erit alicui eorum quæ F, necesse est A omni E inesse. nanque F omni E: A vero omni C: quare A omni E. Quòd si C & G idem, necesse A inesse alicui eorum quæ E. nanque A ipsi C: E autem sequitur omne C. Si vero F & D idem, nulli eorum quæ E A inerit ex prosyllogismo. quoniam enim conuertitur priuatiuum, & F ipsi D idem, nulli eorum quæ F inerit A: F autem omni E. Rursus si B & H idem, nulli eorum quæ E inerit A. nam B omni A: nulli vero inerit eorum in quibus E, idem nanque erat ipsi H: H autem nulli eorum quæ E inerat. Quòd si D & C idem, A alicui eorum quæ E non inerit. ipsi nanque G non inerit: quoniam neque ipsi D: G autem est sub E: quare alicui eorum quæ E non inerit. Si vero ipsi G B idem, conuersus fit syllogismus. G nanque inerit omni A: B enim omni A. E vero ipsi B: nam idem erat ipsi G. A autem omni quidem E non necesse inesse; alicui vero necesse: eo quòd quæ secundum partem cum vniuersali prædicatione conuertitur.

Planum itaque, quòd ad prædicta inspiciendum vtriusque secundum vnumquodque problema. per hæc enim omnes syllogismi. Verum oportet & consequentium & quæ consequitur vtrunque, ad prima & vniuersalia maxime inspicere. vt ipsius E magis ad K F, quàm ad F solum: ipsius autem A ad K C, quàm ad C solum. Si enim A inest K F, & F, & E inerit. quòd si non sequitur ex hoc, accidit ipsum F sequi. Consimiliter autem & in quibus ipsum sequitur, considerandum. si enim prima, & quæ sub illa sequitur. quòd si non hæc, sed quæ sub hæc, accidit.

cidit. Palam vero, & quòd per tres terminos ac binas propositiones consideratio, & per prædictas figuras syllogismi omnes. Monstratur nanque A inesse omni E, quando eorum quæ C & F idem aliquid acceptum fuerit. hoc autem erit medium:extrema vero A & E. fit itaque prima figura. Sed alicui, quando C & G sumptum sit. hæc autem vltima figura: medium enim fit G. Nulli vero quando D & F idem. sic autem & prima figura & media. prima, quòd A inest nulli F (siquidem conuertitur priuatiuum) F autem omni E. media vero, quoniam D nulli A: E autem omni inest. Verum alicui non inesse, quando D & G idem sit. hoc autem vltima figura: A nanque nulli G inerit, E vero omni G.

Planum itaque, quòd per prædictas figuras syllogismi omnes, & quod non eligenda quæcunque omnia sequuntur, eo quòd nullus ex ipsis fit syllogismus. construere nanque penitus non erat ex sequentibus. priuare autem non contingit per id quod omnia sequitur: oportet enim huic quidem inesse, illi vero non inesse. Sed & manifestum, quòd aliæ considerationes eorum, quæ sunt secundum electiones, inutiles sunt ad faciendum syllogismum, quemadmodum si consequentia vtrunque eadem sunt, aut si quæ sequitur A, & quæ non contingunt ipsi E. aut quodcunque rursus non accidit vtrique inesse. non enim efficitur syllogismus per hæc. Nanque si consequentia eadem, vt B, & F, fit media figura, prædicatiuas habens propositiones. Sin autem quæ sequitur A, & quæ non contingunt ipsi E, vt C & H, prima figura, priuatiuam habens propositionem, quæ ad minus extremum. Si vero quotcunque non

contingunt vtrique, & D & H, priuatiuæ ambæ propositiones, aut in prima, aut in media figura. sic autem nullomodo syllogismus.

Sed manifestum & qualia eadem accipienda, quæ secundum inspectionem, & non qualia diuersa, aut contraria. primum quidem, quoniam inspectio medij gratia: medium vero non diuersum, sed idem oportet accipere. postea & in quocunque accidit fieri syllogismum, eo quòd fuere accepta contraria, aut non contingentia eidem inesse, in prædictos omnia reducentur modos. Veluti si B & F contraria, aut non contingunt eidem inesse. erit enim his acceptis syllogismus, quòd A contingit inesse nulli eorum quæ sunt E. sed non ex ipsis, verum ex prædicto modo. nam B A quidé omni: E vero nulli inerit: quare necesse B idem esse alicui H. Rursus si B & G non contingunt eidem inesse, quòd A non inerit alicui eorum quę sunt E. sic etenim media erit figura. Nam B A quidem omni: G vero nulli inerit: quare necesse B alicui eorum quę H idem esse. nanque non contingere B & G eidem inesse, nihil differt, quàm * B idem esse alicui eorum quæ H. omnia enim accepta sunt non contingentia inesse ipsi E. Manifestum igitur, quòd ex his ipsis inspectionibus nullus syllogismus. Quòd si B & F contraria, necesse B idem esse alicui eorum quæ H, & syllogismum per hæc fieri. Accidit itaq; ita speculantibus inspicere aliam viam à necessaria, propterea quòd latet identitas eorũ quæ B. & eorũ quæ H. Eodem auté pacto se habent: & syllogismi ad impossibile deducẽtes cum ostensiuis. nanq; & hi fiunt per consequentia, & quę consequitur vtrunque. & eadem inspectio in ambobus. quod enim ostensiue mõstratur, & per impossi

Græci dicũt legẽdũ esse, H idẽ esse alicui eorum quæ D.

De syllogismus ad impossibile.

impossibile est ratiocinari per eosdē terminos:& quod per impossibile, & ostensiue: vt quòd A nulli eorum quæ E inest. Ponatur enim alicui inesse.quoniam igitur B omni A: A vero alicui eorum quæ E: B alicui eorum quæ E inerit: sed nulli inerat. Rursus quòd alicui inest.Si enim A nulli eorum quæ E: E vero omni G, nulli eorum quæ G inerit A. sed omni inerat. Consimiliter autem & in aliis problematibus. semper enim & in omnibus erit monstratio per impossibile ex consequentibus, & quæ sequitur vtrunque: ac secundum vnumquodque problema eadem consideratio, & ostensiue volenti ratiocinari & ad impossibile ducere.ex eisdem nanque terminis vtræque demonstrationes.Quemadmodum si monstratum est A inesse nulli E, quoniam accidit & B inesse alicui eorum quæ E, quod impossibile: si acceptum fuerit B inesse E quidem nulli, A vero omni, planum itaq; quòd A inerit nulli E. Rursus si ostensiue ratiocinatum fuerit A inesse nulli E,supponentibus inesse, per impossibile monstrabitur nulli inexistens. Consimiliter autem & in aliis. in omnibus enim necesse communem aliquem accipere terminum alium à suppositis,ad quem erit falsi syllogismus.quare conuersa hac propositione, altera vero similiter se habente, ostensiuus erit syllogismus per eosdem terminos. Differt nanque ostensiuus ab eo, qui ad impossibile: quoniam in ostensiuo secundum veritatem vtræque ponuntur propositiones,in eo autem qui ad impossibile,solum vna. Hæc igitur magis erunt manifesta per sequentia, quando de impossibili dicemus. nunc vero tantum nobis sit manifestum,

quòd ad eadem inspiciendum & ostensiue volenti ratiocinari, & ad impossibile ducere.

De syllogismis ex suppositione.

Sed in aliis syllogismis, qui ex suppositione (quemadmodum quicunq; secundum transumptionem, aut secundum qualitatem in subiectis) non in iis quæ à principio, sed in transumptis erit consideratio.modus vero inspectionis idem. Considerare autem, & diuidere, quot modis qui ex suppositione. Monstratur itaque vnumquodq problematum sic. Est autem & alio modo non-nulla horum ratiocinari, quemadmodum vniuersalia per particularem inspectionem ex suppositione. Si enim C & G eadem sint: solis vero G accipiatur E inesse: A inesset vtiq; omni E. Et rursus, si D & G eadem: E autem de solis G prædicaretur: quòd A inerit nulli eorum quæ E. Planum itaque, quòd & sic inspiciendum. Eodem autem modo & in necessariis & contingentibus: eadem nanque consideratio, & per eosdem terminos erit ordine eius quod est contingere, & eius quod est inesse syllogismus. accipiendum autem in contingentibus & quæ non insunt, sed possunt inesse: monstratum enim est, quòd & per hæc fit eius quod est contingere syllogismus. consimiliter autem se habebit & in aliis prædicamentis.

Non esse aliam viam à prædicta conficiendorum syllogismorum.

Planum igitur ex dictis, non solum quòd accidit per hanc viam fieri omnes syllogismos, sed & quòd per aliam impossibile. monstratum nanque est syllogismum omnem per aliquam prædictarum effici figurarum: hæc autem non accidit per alia constitui, quàm per consequentia, & quæ vnumquodque consequitur: ex his enim propositiones, & medij acceptio. quare neque syllogismum accidit

cidit per alia fieri. Via igitur de omnibus eadem & circa philosophiam, & circa artem qualemcunque, & disciplinam. Oportet enim inexistentia, & quibus insunt, circa vtrunque videre, & his quam plurimis abundare: atque hæc per tres terminos considerare, destruentem quidem sic, construentem vero sic: secundum veritatem quidem ex iis, quæ secundum veritatem describuntur inesse: ad dialecticos autem syllogismos, ex propositionibus secundum opinionem. Principia vero syllogismorum vniuersaliter dictum est, & quomodo se habent, & quomodo oportet ipsa venari: ne aspiciamus ad omnia quæ dicuntur, neque ad eadem, construentes, ac destruentes, neque construentes de omni aut aliquo, & destruentes ab omnibus aut aliquibus, sed ad pauciora & determinata. Secundum vero vnumquodque entium eligere, vt de bono, aut scientia. priuatæ autem secundum vnamquanque sunt plurimæ. Quare principia quidem, quæ secundum vnumquodque sunt, experimenti est tradere. dico autem, vt astrologicam experientiam Astrologicæ scientiæ. acceptis enim apparentibus sufficienter, ita inuentæ sunt astrologicę demonstrationes. consimiliter autem se habet & circa aliam qualemcunque artem, ac scientiam. quare si accepta fuerint, quæ insunt circa vnumquodque, nostrum iam demonstrationes propalare. Si enim nihil secundum historiam derelictum fuerit eorum, quæ vere insunt rebus, habebimus de omni, cuius est demonstratio, hanc inuenire & demonstrare: cuius autem non est naturaliter demonstratio, hoc facere manifestum. Vniuersaliter itaque quomodo opus est propo-

sitiones eligere, ferme dictum est: cùm diligentia vero percurrimus in negotio circa Dialecticam.

De Diuisione, & eius syllogismo.

Caput III.

QVòd autem diuisio per genera, parua quædam particula est dictæ methodi, facile est conspicere. est enim diuisio velut imbecillis syllogismus. quod enim oportet monstrare, petitur: ratiocinamur autem semper aliquid superiorũ. Primum vero ipsum hoc latuerat omnes vtentes ipsa, & persuadere conabantur, quòd esset impossibile de substantia demonstrationem fieri, & eo quod est quid. quare neque * quòd contingit ratiocinari diuidentes intellexere, neque quod sic contingebat, quemadmodum diximus. In demonstrationibus itaque, quando opus sit aliquid ratiocinari inesse, oportet medium, per quod fit syllogismus, & minus semper esse, & non vniuersalius prima extremitatum. diuisio autem contrarium vult: ipsum nanque vniuersale accipit medium. Sit enim animal, in quo A: mortale, in quo B: & immortale, in quo C: homo autem, cuius rationem oportet accipere, in quo D. omne igitur animal accipit aut mortale aut immortale. hoc autem est, quodcunque sit A, omne esse aut B, aut C. rursus hominem semper diuidens, ponit animal esse: quare de D accipit A inesse. syllogismus itaque est, quòd D aut B, aut C omne est: quare hominem aut mortalem, aut immortalem necessarium esse: animal mortale autem non necessarium esse, sed petitur. hoc autem est, quod oportebat ratiocinari. Rursus ponens A quidem animal mortale, in quo autem B pedes habens, in quo vero C sine pedibus, homi-

* *aliàs qd*

nem

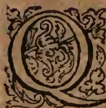
nem autem D, consimiliter accipit aut in B esse, aut in C. omne enim animal mortale aut cum pedibus, aut sine pedibus est: A vero de D, hominem nanque animal mortale esse accepit: quare cum pedibus aut sine pedibus animal necesse est hominem esse: cum pedibus autem non necesse, sed accipit. sed hoc erat, quod oportebat iterum monstrare. Hoc igitur modo semper diuidētibus [illegible]idit quidem ipsis vniuersale medium accipere: de quo autem oportebat monstrare & differētias extremas: ad finem autem, quod hoc est homo, vel quodcunque sit quæsitum, nihil dicunt planum, vt necessarium sit: etenim aliam viam faciunt omnem, neque contingentes abūdantias existimantes. Manifestum autem, quòd neque destruere licet hac methodo, neque de accidente aut proprio ratiocinari, neque de genere, neque in quibus ignoratur, vtrum sic, aut sic se habet. Vt an'ne diameter incommensurabilis? si enim acceperit, quòd omnis longitudo aut commensurabilis aut incommensurabilis: diameter autem est longitudo: ratiocinatum est, quòd incommensurabilis aut commensurabilis est diameter. si autem sumetur, quod incommensurabilis, quod oportebat ratiocinari acceptum est. non est igitur monstrare. via enim hæc: per hāc autem non est monstrare. incommensurabile, aut commensurabile in quo A, longitudo B, diameter C. Planum igitur, quòd neque ad omnem considerationem conuenit inquisitionis modus, neque in quibus maxime videtur dicere, in his est vtilis. Ex quibus igitur demonstrationes fiunt, & quomodo. & ad qualia inspiciendum secundum vnumquodque problema, manifestum ex dictis.

SECTVM TERTIVM.

De Syllogismorum resolutione.

Quo pacto syllogistica omnes rationes in aliquam prædictarum figurarum sint reducenda.

Caput I.

Vomodo autem reducemus syllogismos in prædictas figuras, esset vtique post hæc dicendum. reliquum enim istud adhuc ex consideratione. Si enim syllogismorum generationem specularemur: & inueniendi potestatem haberemus: amplius autem factos resolueremus in prædictas figuras, finem habere posset, quod à principio propositum. Accidet autem simul & prius dicta confirmari, & planiora esse, quòd ita se habent, per ea, quæ nunc dicentur. oportet enim verum omne ipsum sibi ipsi consessum vndecunque esse. Primum igitur tẽtare oportet duas è syllogismo propositiones excerpere. facilius nanq; maiora, quam minora diuidere: maiora autem sunt composita, quam ex quibus. Postea considerare, vtra in toto, & vtra in parte. & si non sint ambæ acceptæ, ipsum ponentem alteram. plerunque nanque vniuersalem proponentes, quod est in hac, non accipiunt, neque scribentes, neque interrogantes. aut has quidem proponunt: per quas vero hæ concluduntur, prætermittunt: alia autem frustra interrogant. Considerandũ itaque, si quid superfluum acceptum est, & quid ex necessariis præter

De deceptione penes necessariã, sed nõ syllogisticã consecutionẽ.

ter

termissum fuit: & hoc quidem ponendum, illud vero auferendum, quousque ad duas propositiones quispiam deuenerit. absque enim his non est reducere sic interrogatas rationes. Quarundam igitur facile defectum conspicere: quædam autem latent, & videntur ratiocinari, eo quod necessarium aliquid accidit expositis. Veluti si acceptum fuerit, non substantia sublata, non auferri substantiam: sublatis autem, ex quibus est, & quod ex his, corrumpi. his enim positis necessarium est substantiæ partem substantiam esse: non tamen per accepta ratiocinatum est, sed desunt propositiones. Rursus si homine existente, necesse animal esse: & animal substantiam: homine existente, necesse substantiam esse. verum nondum ratiocinatum est. non enim se habent propositiones, vt diximus. Decipimur autem in talibus, eo quòd expositis necessarium aliquid accidit, quoniam & syllogismus necessarium est: in plus autem necessarium, quàm syllogismus. syllogismus enim omnis necessarium, necessarium vero non omne syllogismus. Quare non si quid accidit positis quibusdam, tentandum statim reducere: sed primo accipiendæ duæ propositiones, deinde sic diuidendum in terminos. medius autem ponendus terminus, qui in vtrisque propositionibus dicitur. necesse enim medium esse in vtrisque in omnibus figuris. Si itaq; prædicetur, ac subiiciatur medium: aut ipsum quidem prædicetur, aliud autem ab illo negetur: prima erit figura. quòd si & prædicetur, & negetur ab aliquo, media. sin autem alia de illo prædicentur: aut hoc negetur, illud prædicetur, vltima. Consimiliter & si non vniuersaliter sint propositiones: eadem nanque medij determinatio.

In plus est necessariũ q̃ syllogismus.

Planum

Planum itaque, quoniam in qua ratione non dicitur idem plerunque, quòd non fit syllogismus: non enim acceptum fuit medium. Quoniam autem habemus quale problematum in vnaquaque concluditur figura, & in qua vniuersale, & in quali quod in parte: manifestum, quòd non in omnes figuras perspiciendum, sed in propriam cuiusque problematis. quæcunque vero in pluribus concluduntur, medij positione cognoscemus figuram. Plerunque igitur decipi accidit circa syllogismos propter necessarium, quemadmodum dictum est prius. aliquando autem iuxta similitudinem positionis terminorum, quod non oportet latere nos. Veluti si A de B dicitur, & B de C. videri enim posset ita se habentibus terminis esse syllogismus: non fit autem neque necessarium quippiam, neque syllogismus. Sit nanque in quo A semper esse, in quo B intelligibilis Aristomenes, in quo C. Aristomenes: verum itaque A ipsi B inesse, semper enim est intelligibilis Aristomenes: sed & B ipsi C, Aristomenes nanque est intelligibilis Aristomenes: A vero ipsi C non inest, corruptibilis enim est Aristomenes. Nam non efficiebatur syllogismus ita se habentibus terminis, sed oportebat vniuersaliter A B propositionem acceptam fuisse. hoc autem falsum, existimare omnem intelligibilem Aristomenem semper esse, cum sit corruptibilis Aristomenes. Rursus sit in quo C Miccalus, in quo B musicus Miccalus, in quo A corrumpi cras. verum igitur B prædicari de C, nam Miccalus est musicus Miccalus: sed & A de B, corrumpi enim posset cras musicus Miccalus: A vero de C falsum. Hoc igitur idem est ei quod prius. non enim verum vniuersaliter, Miccalus musicus

De deceptione iuxta similitudinem positionis terminorum.

ficus, quòd corrumpitur cras. hoc autem non sumpto, non erat syllogismus. Hæc itaque deceptio fit eo, quod penè, tanquam enim nihil differat dicere, hoc huic inesse, aut hoc huic omni inesse, concedimus. Cæterum plerunque mentiri accidet iuxta id quod non bene exponuntur termini, qui sunt secundum propositionem. Vt si A sit sanitas, in quo B morbus, in quo vero C homo. verum enim dicere, quòd A nulli B contingit inesse, nulli nanque morbo sanitas inest: & rursus, quòd B omni C inest, omnis enim homo susceptiuus est morbi: videri posset accidere nulli homini contingere sanitatem inesse. Huius autem causa, non bene expositos fuisse terminos secundum dictionem. quoniam si transumantur, qui sunt secundum habitudines, non erit syllogismus. vt pro sanitate si positum fuerit sanum, pro morbo autem morbidum. non enim verum, quòd non contingit morbido sanum inesse. hoc autem non accepto, non fit syllogismus, nisi eius quod est contingere. hoc vero non impossibile: contingit enim nulli homini inesse sanitatem. Rursus in media figura consimiliter erit falsum. sanitatem nanque morbo nulli: homini vero omni contingit inesse: quare nulli homini ægritudinem. In tertia autem figura secundum contingere accidit falsum. nanque & sanitatem & morbum, & scientiam & ignorantiam, & omnino contraria eidem contingit inesse: sibi autem inuicem impossibile. hoc autem dissonum à prædictis. quando enim eidem contingerent plura inesse, contingebant & sibi inuicem.

Fallacia, cum termini diuersimode in propositionibus assumuntur

Planum igitur, quòd in omnibus his deceptio

ptio fit iuxta terminorum expositionem. si enim transumpti fuerint, qui sunt secundum habitudines, nullum efficitur falsum. Manifestum igitur, quòd secundum tales propositiones semper quod secundum habitudinem pro habitudine transumendum, & ponendum terminum. Non oportet autem semper quærere, vt terminos nomine exponamus. plerunque enim erunt orationes, quibus non est positum nomen. quapropter difficile est reducere tales syllogismos. Aliquando autem & decipi accidet ob talem inquisitionem, vt quòd immediatorum est syllogismus. Sit A duo recti, in quo B triangulus, in quo C æquicrus. ipsi itaque C inest A per B: ipsi vero B non amplius per aliud, per se nanque triangulus habet duos rectos: quare non erit medium ipsius A B, cùm sit demonstrabile. manifestum enim quòd medium non ita semper accipiendum, vt hoc aliquid, verum aliquando & orationem: quod accidit & in eo quod diximus. Quòd autem insit primum medio, & hoc extremo, non oportet accipere tanquàm quæ semper de se inuicem prædicentur: aut similiter primum de medio, & hoc de vltimo (& in eo autem quod est non inesse, consimiliter) sed quot modis esse dicitur, & verum dicere ipsum hoc tot modis existimare oportet significare & inesse, & non inesse. veluti quod contrariorum est vna scientia. Sit enim A vnam esse scientiam, contraria inter se in quo B. A itaque ipsi B inest, non tanquam contraria vnam esse ipsorum scientiam: sed quòd verum de ipsis dicere, vnam esse ipsorum scientiam.

Nō semper terminos nomine, sed interdum oratione exponendos esse.

Nō semper in recto assumendos esse terminos.

A. Vna

A. Vna scientia.————B. Contraria.

Ex his termini fit propositio habens, prædicatum obliquum.

Accidit autem quandoque in medio primum dici, medium vero in tertio non dici. Quemadmodum si sapientia est scientia: boni autem est sapientia: scientia. Quandoque vero medium in tertio dicitur, primum autem in medio non dicitur. Quemadmodum, si omnis qualis est scientia, vel contrarij: bonum autem & contrarium, & quale: conclusio, quòd boni est scientia. non est autem bonum scientia, neque quale, neque contrarium, sed bonum hæc. Est autem quando neque primum de medio, neque hoc de tertio: cùm primum de tertio aliquando dicatur, aliquando non dicatur. Veluti, si cuius est scientia huius est genus: boni autem est scientia: conclusio, quòd boni est genus. prædicatur autem nullum de nullo. Si vero cuius est scientia, genus est hoc: boni autem est scientia: conclusio, quòd bonum est genus. de extremo igitur prædicatur primum, de se inuicem autem non dicuntur. Eodem itaque modo & in non inesse accipiendum. non enim semper significat non inesse hoc huic, non esse hoc: sed aliquando non esse hoc huius, aut hoc huic. Quemadmodum, quòd non est motionis motio, vel generationis generatio: voluptatis autem est: non igitur voluptas generatio. Aut rursus, quòd ipsius risus non est signum: sed signi non est signum: quare risus non est signum. Consimiliter & in aliis, in quotcunque tollitur problema, eo quòd ad ipsum quodammodo dicitur genus. Rursus, quòd tempora non sunt tempus opportunum. Deo enim sunt tempora: non autem est

tem

tempus opportunum: eo quòd nihil Deo vtile. terminos nanque ponendum, tempora, & tempus opportunum, & Deum: propositionem vero accipiendum secundum nominis casum.

Simpliciter enim dicimus hoc de omnibus, quòd terminos semper ponendum secundum * vocationes nominum, vt homo, aut bonum, aut contraria: non hominis, aut boni, aut contrariorum. propositiones autem accipiendum secundum vniuscuiusque casus. vel enim quoniam huic, vt æquale: aut quoniam huius, vt duplum: aut quoniam hoc, vt verberans, aut videns: vel quoniam hic, vt homo, animal: vel si aliquo modo aliter cadit nomen secundum propositionem. Inesse autem hoc huic, & verificari hoc de hoc, tot modis accipiendum, quot modis prædicamenta distincta sunt. & hæc, aut quo, aut simpliciter. amplius simplicia, aut complicita. Consimiliter autem & non inesse. Verum considerandum hæc, ac distinguendum melius. Reduplicatum autem in propositionibus ad primum extremum ponendum, non ad medium. Dico autem, quoniam si fieret syllogismus, quòd iustitiæ est scientia, quoniam bonum, hoc, quod est, quoniam bonum, vel inquantum bonum, ad primum ponendum. Sit enim A scientia, quoniam bonum: in quo B bonum: in quo C iustitia. A itaque verum de B prædicare, boni enim est scientia, quoniam bonum: sed & B de C, iustitia enim quod bonum: ita igitur fit resolutio. Si vero ad B positum fuisset hoc, quod est, quoniam bonum, non erit. A nanque de B verum erit: B autem de C non verum. bonum enim, quoniam

**alias declinationes.*

Præcepta circa reduplicatiuam particulã.

bonum

bonum, prædicare de iustitia falsum, & non intelligibile. Similiter itaque & si sanabile demonstraretur, quòd est scibile, inquantum bonum: aut hirco ceruus opinabile, inquantum non ens: aut homo corruptibile, inquantum sensibile. in omnibus enim super prædicatis ad extremum reduplicationem ponendum. Non est autem eadem terminorum positio, quando simpliciter aliquid ratiocinatum fuerit, & quando hoc aliquid, aut quo, aut quomodo. Dico autem, quemadmodum quando bonum scibile monstratum fuerit, & quando scibile quid, quoniam bonum. verum si simpliciter scibile monstratum fuerit, medium ponendum ens: sin autem quoniam bonum hoc quod est, aliquod ens. Sit enim A scientia, quoniam ens aliquod: in quo B ens aliquod: in quo C bonum. verum itaque A de B prædicare: erat enim scientia alicuius entis, quoniam aliquod ens. sed & B de C: quod enim in quo C ens aliquod. quare & A de C: erit igitur scientia boni, quoniam bonum. nanque aliquod ens erat propriæ substantiæ signum. Si vero ens medium positum fuisset, & ad extemum eius simpliciter, & non dictum esset, aliquod ens, non esset vtique syllogismus, quod est scientia boni, quoniam bonũ: sed quoniã ens. Vt in quo A scientia quoniam ens: in quo B. ens: in quo C bonũ. Manifestũ igitur, quod in syllogismis qui in parte, ita accipiendi sunt termini.

Construas hos, vt & alios duos.

Documentũ quando accipiendi sunt termini simpliciter, & quãdo cũ additione.

Oportet autem & transumere quæ idem possunt, nomina pro nominibus, & orationes pro orationibus, & nomen & orationem, & semper pro oratione nomen accipere. facilior nanque terminorum expositio. Quemadmodum si nihil differat dicere, suspicabile non esse genus

Quomodo trãsumẽda sint nomina & orationes.

opinabilis, aut opinabile non esse quod suspicabile quid: idem enim significatum: pro dicta oratione suspicabile, & opinabile termini ponendi. Quoniam vero non est idem, voluptatem esse bonum, & voluptatem esse ipsum bonum, non similiter ponendi termini. sed si est syllogismus, quòd voluptas ipsum bonum, ipsum bonum. sin autem quòd bonum, bonum. Consimiliter & in aliis. Non est autem idem neque esse dicere, quod cui B inest, huic omni A inest: & dicere, cui omni B inest, & A omni inest. nihil enim prohibet B ipsi C inesse, non omni autem. Vt sit B honestum quid, C vero album. Si igitur albo alicui inest honestum quid, verum dicere quòd albo inest honestũ: sed non omni fortasse. Si itaque A inest ipsi B, non omni autem de quo B: neque si B omni C, neque si solum inest, necesse A non quòd non omni, sed neque inesse. Sin autem de quocunque B vere dicatur, huic omni inest A, accidet A, de quo omni B dicitur, de hoc omni dici. Si tamen A dicitur de quo vtique B dicatur de omni, nihil prohibet B inesse ipsi C, non omni autem ipsum A, aut omnino non inesse. In tribus itaque terminis, videlicet de quo B omni A dici, hoc est, de quocunque B dicitur, de omnibus dici & A: & si B de omni, & A itidem. si vero non de omni, non necesse A de omni. Non oportet autem existimare penes id quod exponimus, aliquid accidere absurdum. nihil enim vtimur eo, quod est hoc aliquid esse: sed quemadmodum Geometra pedalem, & rectam hanc, & sine latitudine dicit, quæ non sunt. verum non sic vtitur, tanquam ex his ratiocinans. Omnino enim quod non est, vt totum ad partem, & aliud ad hoc,

Hoc preceptũ attinet ad articulos apud Græcos: nos assumimus ipsum pro articulo.

Præceptũ, quãdo propositiones implicitæ sunt ĩ uno dicto, quo pacto cognoscere debeamus, an ex eis effici possit syllogismus, necne

Obiectionis solutio circa exẽplorũ vsum.

hoc,vt pars ad totum ,ex nullo talium monstrat ipse monstrans , neque fit syllogismus . Expositione vero sic vtimur, quemadmodum & sensatione ad discentem dicentes . non enim sic, tanquam quòd sine hoc demonstrari non possit, quemadmodum ex quibus syllogismus. Non lateat auté nos, quòd in eodem syllogismo non omnes conclusiones per vnam figuram sunt:verum hæc per hanc, illa vero per aliam. Planum igitur, quòd resolutiones ita faciendum. Quoniam autem non omne problema in omni figura, sed in vnaquaque ordinate, manifestum ex conclusione, in qua figura quærendum. Et ex rationibus, quæ sunt ad definitionem, quæcunque ad vnum aliquid redarguũt eorum,quę sunt in definitione,ad quod redargutum est,ponendum terminum, & non totam rationem.accidet enim minus conturbari propter longitudinem, quemadmodum si aquam monstrauit, quoniam humidum potabile : potabile, & aquam terminos ponendum. Amplius autem ex suppositione syllogismos non tentandum reducere.non enim est ex positis reducere . nanque non sunt ostensi per syllogismum , sed per compositionem confessi omnes. Quemadmodum si supponens,si vna quædam potentia non sit contrariorum , neque scientiam vnam esse:postea disputatum sit, quòd non est vna potentia contrariorum, vt si sanabilis & ægrotabilis : simul enim idem erit sanabile & ægrotabile. Quòd itaque non est vna omnium contrariorum potentia,& monstratum est:quòd autem scientia non est, non fuit monstratum.atqui confiteri necessarium . sed non ex syllogismo : verum ex suppositione.hanc igitur non est reducere : quòd autem non vna est po-

Cõplicãdas interdum esse figuras, vt problemata expostulant.

Definitionis pars, nõ tota sæpius redarguenda.

Quid agẽdũ in syllogismis ex suppositione.

De syllogismus per impossibile cõcludẽtibus

*4.l.bic. tétia. * si enim fortasse & syllogismus esset, illud vero supposito. Consimiliter autem & in iis, qui per impossibile concluduntur. neque enim hos resoluere, sed ad impossibile abductionem est. syllogismo nanque monstratur: alterum vero non est, ex suppositione enim concluditur. Differunt autem à prædictis: quoniam in illis quidem oportet præconfiteri „ si debet assentiri, quemadmodum si monstrata fuerit vna contrariorum potentia, & scientiam eandem esse. hic autem & non præconfessi concedunt, eò quòd manifestum est falsum. veluti si posita fuerit, diameter commensurabilis, imparia æqua esse paribus. Multi vero & alij concluduntur ex suppositione, quos oportet considerare, & notare pure. Quæ igitur sint horum differentiæ, & quot modis fit quod est ex suppositione, postea dicemus: nunc autem tantum sit nobis manifestum, quòd non est resoluere tales syllogismos in figuras: & ob quam causam, diximus.

De mutua Syllogismorum resolutione.
Caput II.

QVæcunque vero problematum in pluribus monstrantur figuris, si in altera ratiocinatum fuerit, est reducere syllogismum in alteram: quemadmodum priuatiuum, qui est in prima, in secundam & eum, qui est in media, in primam. non omnes autem, sed quosdam. manifestum vero erit in sequentibus. Si enim A nulli B: B autem omni C: A nulli C. sic igitur prima figura. sin autem priuatiua conuersa fuerit, media erit. nam B nulli A: omni vero C inest. Consimiliter autem & si non vniuersaliter, sed in parte syllogismus sit, quemadmodum

dum si A nulli B: B vero alicui C. conuerso enim priuatiuo, media erit figura. Syllogismorum vero, qui in secunda, vniuersales quidem reducentur in primam: eorum autem qui in parte, alter solus. Si enim A B quidem nulli: C vero omni inexistens. conuerso igitur priuatiuo, prima erit figura. nam B nulli A: A vero omni C inerit. Si vero prędicatiuum sit ad B, ptiuatiuum autem ad C, primum terminum ponendum C. hoc enim nulli A: A vero omni B: quare C nulli B, & B igitur nulli C, nanque conuertitur priuatiuum. Sin autem in parte syllogismus, quando priuatiuum quidem sit ad maius extremum, reducetur ad primam: quemadmodum si A nulli B: C vero alicui. conuerso enim priuatiuo, prima erit figura. nam B nulli A: A vero alicui C. Sed cùm prædicatiuum, non resoluetur. veluti si A B quidem omni: C vero non omni. neque enim suscipit conuersionem A B, neque facta, erit syllogismus. Rursus qui in tertia figura, non omnes resoluentur in primam: qui vero in prima, omnes in tertiam. Insit enim A omni B: B autem alicui C: ergo, quoniam conuertitur & prædicatiuum in parte, inerit C alicui B: A vero omni inerat: quare efficitur tertia figura. Et si priuatiuus syllogismus sit, consimiliter. conuertitur enim prædicatiuum in parte. quare A nulli B: C vero alicui inerit. Syllogismorum autem qui in vltima figura, vnus solus non resoluitur in primam, quando priuatiuum fuerit non vniuersaliter positum: alij vero omnes resoluuntur. Prædicentur nanque A, & B de omni C: igitur C conuertetur in parte ad vtrunque. inest ergo alicui B. quare erit prima figura: si A quidem omni C: C vero alicui eorum quæ

B. Et si A quidem omni C, B autem alicui, eadem ratio. conuertitur enim C ad B. Si vero B omni C: A autem alicui C, primum terminum ponendum B. B nanque omni C: C vero alicui A. sed quoniam conuertitur quod in parte, & A alicui B inerit. Et si priuatiuus syllogismus, terminis existentibus vniuersaliter, similiter accipiendum. Insit enim B omni C: A vero nulli: ergo alicui B inerit C: A autem nulli C: quare erit medium C. Consimiliter autem & si priuatiuum quidem vniuersaliter, prædicatiuum vero in parte. nanque A nulli C: C vero alicui eorũ quæ B inerit. Quod si in parte acceptum fuerit priuatiuum, non erit resolutio. Quemadmodum, si B omni C: A vero alicui non insit. cõuerso enim B C, vtræque propositiones erunt secundum partem, planum autem & quòd ad resoluendas figuras in se inuicem, propositio, quæ ad minus extremũm, conuertenda in vtrisque figuris: hac enim transposita, transitio efficiebatur. Eorum vero qui in media figura, alter quidem resoluitur, alter autem non resoluitur in tertiam. quando enim quod vniuersale priuatiuum sit, resoluitur. Si enim A nulli B: C vero alicui: vtraque similiter conuertuntur ad A. quare B quidem nulli A: C autem alicui: medium igitur A. Sed quando A omni B: ipsi vero C alicui non insit, non erit resolutio: neutra enim propositionum ex conuersione vniuersalis. Et qui ex tertia figura resoluétur in mediam, quando priuatiuum sit vniuersale. Quemadmodum si A nulli C: ipsum autem B alicui, aut omni. nanque & C A quidem nulli: ipsi vero B alicui inerit. Quòd si in parte sit priuatiuum, non resoluetur: non enim suscipit conuersionem negatiuum in parte

te. Manifeſtum igitur, quòd iidem ſyllogiſmi non reſoluuntur in his figuris, qui neque in primam reſoluebantur: & quòd cùm ſyllogiſmi in primam reducantur figuram, iſti ſoli per impoſſibile concluduntur. Quomodo igitur oportet ſyllogiſmos reducere, & quòd reſoluuntur figuræ in ſe inuicem, planum ex dictis.

De Syllogiſmis ex propoſitionibus infinitis, & priuatoriis: ac ipſarum & ſimplicium conſequentiis.

Cap. III.

DIffert autem aliquid in conſtruendo ac deſtruendo exiſtimare, aut idem, aut diuerſum ſignificare, non eſſe hoc, & eſſe non hoc: quemadmodum, non eſſe album, & eſſe non album. neque enim idem ſignificant, neque eſt negatio eius, quod eſt, eſſe album, hoc quod eſt, eſſe non album, ſed non eſſe album. Hæc autem huius ratio. nanque ſimiliter ſe habet; poteſt ambulare, & poteſt non ambulare, ei quod eſt, eſt album, ad hoc, quod eſt, eſt non album: & ſcit bonum, ad ſcit non bonum. nam ſcit bonum, aut eſt ſciens bonum, nihil differt, neque poteſt ambulare, aut eſt potens ambulare. quare & oppoſita, non poteſt ambulare, non eſt potens ambulare. Si igitur, non eſt potens ambulare, idem ſignificat, & eſt potens non ambulare, aut haud ambulare, eadem vtique ſimul eidem inerunt. idem enim poteſt & ambulare, & non ambulare: & eſt* cõſultus boni, & non boni. dictio autem & negatio oppoſitæ non inſunt ſimul eidem. Quemadmodum igitur non eſt idem, non ſcire bonum, & ſcire bonum: neque eſſe non bonum, & nõ eſſe bonum idem (eorum enim, quæ proportionem habent inter ſe, ſi al-

*ἐπιστήμων

tera sint diuersa, & altera) neque esse non ęquale, & non esse æquale. illi enim subiicitur aliquid existenti non æquali, & hoc est inæquale: huic vero nihil: quo circa æquale quidem, aut inæquale non omne: æquale autem, aut non æquale omne. Amplius, est non album lignum, & non est album lignum, non simul sunt. si enim est lignum non album, erit lignum: quod autem non est album lignum, non necesse lignum esse. quare manifestũ, quòd nõ est eius quod est, est bonum, negatio, est non bonum. Si itaque de omni vno, aut dictio aut negatio vera, si non est negatio, planum quòd affirmatio quodammodo esse posset: affirmationis vero omnis negatio est: & huius igitur, non est non bonum.

Enunciationum simplicium, ac infinitarum, seu transpositarum per varia exempla dispositio.

Propõ affirmatiua simplex.	Propõ neg. simplex.
Est album	Non est album.
Negatiua infinita, seu transposita.	Affirmatiua infinita, seu transposita.
Non est non album.	Est non album,

Exemplum manifestius.

Affirmatiua simp. in min⁹.	Negatiua simp. in pl⁹.
Est ęquale.	Non est æquale.
Neg. trãspositiua ĩ pl⁹.	Affir. trãsposita in minus.
Non est non æquale.	Est non æquale.

Exempl

Exemplum manifestius apposito subiecto ipsi propositioni.

Affirmatiua simplex.	Negatiua simplex.
Lignum est album.	Lignum non est album.
Negatiua infinita.	Affirmatiua infinita.
Lignum non est non album.	Lignũ est nõ albũ.

Habent autem ad se inuicem ordinem hunc. Sit esse bonum, in quo A: non esse bonum, in quo B: esse non bonum, in quo C, sub B: non esse non bonũ, in quo D, sub A. Omni itaq; inerit aut A, aut B, & nulli eidem: & aut C, aut D, & nulli eidem: & cui C, necesse B omni inesse. si enim verum dicere, quòd est nõ album, & ꝙ nõ est albũ, verũ: impossibile enim simul esse album, & esse non album: aut esse lignum non album, & esse lignum album. quare si non affirmatio, negatio inerit. C vero ipsi B non semper. quod enim omnino non lignum, neque lignum erit non album. E conuerso igitur D omni, cui A. nanque aut C, aut D. quoniam vero non possibile esse simul non album & album, ipsum D inerit: de existente enim albo verum dicere, quòd non est non album: A aũt de D non omni: nanque de eo, quod penitus non est lignum, non verum dicere, quod est lignum album: quare D verum, A autem non verum, quoniam lignum album. Planum vero, quòd & A C nulli eidem: et si B, & D contingit alicui eidem inesse.

Propositionum simplicium & infinitarum, seu transpositarum ordo, ac consequentiæ.

A. Est bonum. — *Omni alterum: nulli ambo.* — B. Non est bonum.

Ad affirmatiuam sequitur negatiua, & non è contra.

Repugnant. Simul stant.

Ad affirmatiuam sequitur negatiua, & non è contra.

D. Non est non bonum. — *Omni alterum: nulli ambo.* — C. Est non bonum.

Consimiliter se habent & priuationes ad prædicamenta hac positione. æquale, in quo A: non æquale, in quo B: inæqule, in quo C: non inæquale, in quo D.

Proposi

Propositionum simplicium, ac priuatoriarum ordo, ac consequentia.

A.		B.
Est æquale.	*Omni alterum: nulli ambo.*	Non est æquale

Ad hanc alia sequitur, & non è contra.

Repu- stant. Simul gnant.

Ad hanc alia sequitur, & non è contra.

D.		C.
Non est inæquale.	*Omni alterum: nulli ambo.*	Est inæquale.

Et in pluribus autem, quorum his quidem inest, illis vero nõ inest idem, negatio quidẽ similiter verificari posset, quòd non sunt alba omnia, aut quòd non est album vnumquodque. quòd autem est non album vnumquodque, aut omnia sunt non alba, falsum. Consimiliter autem & eius quòd est, est omne animal album, non hoc quod est, est non album omne animal, negatio (ambæ enim falsæ) sed hoc, non est omne animal album. Quoniam vero manifestum

festum, quod diuersum significat, est non album, & non est album: & illud quidem affirmatio, hoc autem negatio: manifestum, quòd non est idem modus ostendendi vtrunque. vt quoniam quodcunque sit animal, nō est album, aut contingit non esse album:& quòd verum dicere non album, hoc enim est esse non album. sed de eo, quodcunque sit album, verum dicere, est album, siue nō album, idem modus. Constructiue enim ambo per primam monstrantur figuram. verū enim & esse similiter ordinantur. eius enim quod est, verum dicere album, non hoc quod est, verum dicere non album, negatio: sed non verum dicere album. Si itaque verum est dicere, quodcunq; sit homo, musicum esse, aut non musicum esse, quodcunque sit animal, accipiendum, aut esse musicum, aut esse non musicum: & ostensum est. Non esse autem musicum, quodcunque sit homo, destructiue mostratur secundum dictos modos tres. Simpliciter auté, quando sic se habent A & B, vt simul quidem eidem non contingant, omni autem ex necessitate alterum: & rursus C ad D consimiliter: sequitur autem ex C A, & non conuertitur: & ex B D sequetur, & non conuertetur: & A, & D contingunt eidem: B vero, & C non contingunt. Primum igitur, quòd ex B sequitur D, hinc manifestum. quoniam enim ex C D alterum ex necessitate omni: cui autem B non contingit C, eò quòd simul infert A: A vero & B non contingunt eidem: planum quòd D sequetur. Rursus, quoniam C non conuertiur cum A: omni autem C, aut D: contingit A D eidem inesse. B vero & C non contingit, eo quòd A consequitur ex C. accidit enim impossibile quoddam. Manifestum igitur, quòd neque B cum

B cum D conuertitur, quoniam accidit ſimul D & A ineſſe.

Simplicium, ac tranſpoſitarum propoſitionum ordo, ac conſequentiæ in terminis ignotis: mutato tamen à prioribus terminorum ordine. nos autem clarioris intelligentiæ gratia, notos etiam terminos appoſuimus.

A.	Prima ſuppoſitio.	B.
Non eſt bonum.	Nulli ambo: omni alterum.	Eſt bonum.

Tertia ſuppoſitio.
Ex C ſequitur A, & non è contra.

Secundum
Simul

monſtrandũ.
ſtant.

Primum monſtrandũ: quartũ pars primi.
Ex B ſequitur D: & non è contra.

Tertium
Non ſimul

monſtrandũ.
ſtant.

C.		D.
Eſt non bonum.	Nulli ambo: omni alterum. Secunda ſuppoſitio.	Non eſt nō bonũ.

Accidit autem quandoque & in tali terminorum ordine decipi, eo quòd non recte accipiuntur oppoſita, quorum alterum neceſſe eſt omni ineſſe.

inesse. Quemadmodum si A, & B non contingunt simul eidem, necesse autem alterum inesse, cui non alterum: & rursus C, & D consimiliter.

*a.l.cui autem C omni

* ex quo autem omni C sequatur A: accidet enim cui D ipsum B inesse ex necessitate: quod est falsum. Si enim accepta negatio eorum quæ A B, quæ est in quo F: & rursus eorum quæ C D, quæ est in quo H: necesse igitur omni aut A, aut F: aut enim dictionem, aut negationem. & iterum vel C, vel H: dictio nanque, & negatio. & cui C omni, suppositum fuit A: quare H cui omni F. Rursus, quoniam eorum quæ F B omni alterum, & eorum quæ H D consimiliter: sequitur autem ex F H, & ex D sequetur B. hoc enim scimus. si igitur ex C A, & ex D B. hoc autem falsum: econuerso enim erant in sic se habentibus consequentia. Non enim fortasse necessarium omni A, aut F: neque F, aut B. non enim F est negatio ipsius * A. nam boni negatio, non bonum. non est autem idem non bonum ci, quod est, neque bonum neque non bonum. Similiter autem & in C D. negationes enim acceptæ duæ sunt.

* Io.Gr. & Magēt. legunt B.

*

ARISTOTELIS PRIORVM RESOLVTORIORVM, LIBER SECVNDVS.

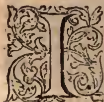

SVMMA LIBRI I.

De Potentiis, impotentiisq; syllogismi, ac ipsi Annexu.

De Potentiis syllogisticis.

Qui syllogismi plures possint concludere conclusiones. Cap. I.

IN quot igitur figuris, & per quales, & quot propositiones, & quando, & quomodo fit syllogismus: Amplius auté, in qualia aspiciendum destruenti ac construenti, & quomodo oportet quęrere de proposito secundum qualemcunq; methodum: Amplius autem, per qualem viam accipiemus principia, de singulis iam transegimus. Sed quoniam alij syllogismorum vniuersales sunt, alij secundum partem: vniuersales omnes semper plura ratiocinantur: ex iis vero qui in parte, af-

firm

firmatiui quidem plura,negatiui autem conclusionem solam. aliæ nanque propositiones conuertuntur: priuatiua vero non conuertitur.Conclusio autem aliquid de aliquo est: quare alij quidẽ syllogismi plura ratiocinantur.Quemadmodum si A monstratũ est omni B,aut alicui:& B alicui A necessarium inesse.& si A nulli B,& B nulli A. hoc autem diuersum à præcedenti. Si vero alicui non insit,non necesse & B alicui A non inesse. contingit enim omni inesse. Hæc itaque communis omnium causa, & eorum qui vniuersaliter, & eorum qui secundum partem.

Est autem de vniuersalibus & aliter dicere. quæcunq; enim aut sub medio sunt,aut sub conclusione,omnium erit idem syllogismus: si hæc in medio, illa in conclusione posita fuerint. Vt si A B conclusio per C,quæcunque sub B, aut C sunt,necesse de omnibus dici A. si enim D in toto B: B vero in A: & D erit in A. Rursus,si E in toto C: C autem in A: & E in A erit. Consimiliter & si priuatiuus syllogismus. In secunda autem figura,quod sub conclusione solum erit raratiocinari. Veluti si A nulli B: C autem omnis conclusio quòd B nulli C. Si igitur D sub C est, planum, quòd B non est ipsi. Iis vero quæ sub A, quod non inest,non manifestum per syllogismum. atqui non inest ipsi E, si est sub A: sed B quidem inesse nulli C, monstratum est per syllogismum: ipsi vero A non inesse indemonstratum sumptum est. quare non propter syllogismum accidit B non inesse ipsi E. In his vero quæ sunt in parte, eorum quidem quæ sub conclusione sunt, non erit necessarium: (non enim fit syllogismus, quando hæc accepta fuerit in parte) eorum vero quæ sub medio,erit omnium,

præt

præter quàm quod non per syllogismum. Vt si A omni B: B vero alicui C. eius enim quod sub C positum est, non erit syllogismus: eius vero, quod sub B erit, sed non propter antea factum. Consimiliter autem & in aliis figuris. eius enim quod sub conclusione, non erit: alterius vero erit: præterquam quod non propter syllogismum: sed quemadmodũ & in vniuersalibus, ex indemonstrabili propositione, quæ sub medio erant, monstrabantur. quare neque ibi erit, aut & in his.

De eo quod est ex falsis raciocinari. Prima figura. Cap. II.

EST itaque ita se habere, vt veræ sint propositiones, per quas syllogismus: est autem vt falsæ: est vero, vt hæc quidem vera, illa autem falsa. cæterum conclusio aut vera, aut falsa ex necessitate. Ex veris igitur non est falsum ratiocinari. ex falsis autem est verum, prętet quam quòd non propter quid, sed * quia. eius enim quod est propter quid, non est ex falsis syllogismus: ob quam vero causam, in sequentibus dicetur. * *a. l. quòd*

Primum ergo, quòd ex veris non possumus falsum ratiocinari hinc manifestum. Si enim A existente, necesse est B esse: B non inexistente, necesse est A non esse. si igitur verum est A, necesse est B verum esse: aut accidet idem simul esse, & non esse. hoc autem impossibile. Non autem, quoniam positus est A vnus terminus, existimetur contingere vno aliquo existente, ex necessitate aliquid accidere: non enim possibile. quod enim accidit ex necessitate, conclusio est: per quæ autem hoc fit, minima tres termini: bina vero interualla, & propositiones. Si itaque verum est, cui B inest ipsum, A omni: cui autem C,

ipsum B: cui C necesse est A inesse. & non potest hoc falsum esse: simul enim inerit idem, & non inerit. A igitur tanquam vnum ponitur duæ propositiones simul acceptæ. Consimiliter autem & in priuatiuis se habet. non enim est ex veris monstrare falsum. Ex falsis autem verum est ratiocinari, & vtrisque propositionibus existentibus falsis, & vna. hac autem non vtralibet, sed secunda, si totam accipiat falsam: si vero non tota accipiatur, est, vtralibet. Sit enim A toti C inexistens, eorum autem quæ B nulli, neque B ipsi C. contingit autem hoc, vt lapidi nulli animal, & lapis nulli homini. Si igitur acceptum fuerit A omni B, & B omni C, A omni C inerit. quare ex vtrisque falsis vera conclusio: omnis enim homo animal. Similiter autem & priuatiuum. est enim A, & B nulli C inesse: A tamen omni B: veluti si eisdem acceptis terminis, medium positum fuerit homo. lapidi enim & animal, & homo nulli inest: animal vero omni homini. Quare si cui quidem inest, accipit nulli inesse, ex falsis vtrisque vera erit conclusio. Consimiliter autem monstrabitur, & si ad aliquid falsa vtraque accepta fuerit.

Quòd si altera falsa posita fuerit, prima existente tota falsa, vt ipsa A B, non erit conclusio vera: ipsa vero B C erit. Dico autem totam falsam contrariam: quemadmodum si nulli inexistens, omni acceptum fuit: aut si omni, nulli inesse. Si enim A B nulli inexistens, B vero C omni: si B C quidem propositionem veram accepero, A B autem totam falsam, & A inesse omni B, impossibile cóclusionem veram esse: nulli enim inerat eorum quæ C. siquidem cui B, nulli ipsum A: B vero omni C. Consimiliter autem neque

si A

si A omni B inest,& B ipsi C: accepta vero est B C propositio vera, A B autem falsa tota, & A nulli eorum quibus B, conclusio falsa erit. omni enim C inerit ipsum A. siquidem ipsum A omni, cui B: B vero omni C. Planum igitur, quòd si prima tota accipiatur falsa, siue affirmatiua, siue priuatiua: altera autem vera, non fit vera conclusio. Cùm vero non tota accipitur falsa erit. Si enim A inest omni C, alicui autem B, B vero omni C: vt animal cygno quidem omni: albo autem alicui, album vero omni cygno: si acceptum fuerit. A omni B, & B omni C inerit vere: omnis enim cygnus animal. Consimiliter & si priuatiuum sit A B. accidit enim A B quidem alicui inesse, C vero nulli, B autem omni C: vt animal alicui albo, niui autem nulli, album vero omni niui. Si itaque acceptum fuerit A nulli B, B vero omni C, A nulli C inerit. Quòd si A B propositio tota accepta fuerit vera, B C autem tota falsa, erit syllogismus verus. nil enim prohibet A B, & C omni inesse, B autem nulli C: vt quæcunque eiusdem generis species non subalternæ. animal enim & equo & homini inest, equus vero nulli homini. Si itaque acceptum fuerit A omni B, & B omni C, vera erit conclusio, falsa tota existente B C propositione. Consimiliter autem & priuatiua existente A B propositione. contingit enim A & B, & C nulli: quemadmodum ex alio genere speciebus ipsum genus. animal enim neque musicæ, neque medicinæ inest, neque musica medicinæ. Si igitur acceptum fuerit A nulli B, B vero omni C, vera erit conclusio. Et si B C non tota falsa, sed ad aliquid, & ita erit conclusio vera. nihil enim prohibet A & B, & C toti inesse: B tamẽ alicui C:

vt genus speciei, ac differentiæ. animal enim omni homini,& omni pedestri, homo vere alicui pedestri,& non omni. Si igitur A omni B & B omni C acceptum fuerit, A omni C inerit: quod erat verum. Similiter autem & priuatiua existente A B propositione. contingit enim A & B, & C nulli inesse, B tamen alicui C: vt genus ex alio genere speciei & differentię. animal enim neque prudentiæ vlli inest, neque speculatiuæ: prudentia vero alicui speculatiuæ. Si igitur acceptũ fuerit A nulli B, B autem omni C, A inerit nulli C. hoc autem erat verum. In syllogismis vero qui in parte, cõtingit & prima propositione tota falsa, altera autem vera, conclusionem veram esse: & prima existẽte ad aliquid falsa: & hac quidem vera, illa autem quæ in parte, falsa: & vtrisq; falsis. Nihil enim prohibet A nulli quidẽ B inesse, C vero alicui, & B alicui C: veluti animal nulli niui, albo autem alicui inest, & nix albo alicui. Si igitur medium positum fuerit nix, primum autem anima: & acceptum fuerit A toti B inesse, B vero alicui C: A B quidem tota falsa, B C autem vera, & conclusio vera. Consimiliter autem & priuatiua existẽte A B propositione. accidit enim A toti B inesse, C vero alicui non inesse, B tamen alicui C inesse. vt animal homini quidem omni inest, albo autem alicui non sequitur, homo autem alicui albo inest. Quare si medio posito homine, accipiatur A nulli B inesse, B autem alicui C inesse, vera erit conclusio, falsa existente A B propositione tota. Et si ad aliquid falsa A B propositio, erit conclusio vera. nihil enim prohibet A & B, & C alicui inesse, & B alicui C inesse: quemadmodum animal alicui honesto, & alicui magno, & honestum alicui magno inesse. Si igitur

tur acceptum fuerit A omni B,& B alicui C:A B quidem propoſitio ad aliquid falſa erit, B C autem vera, & concluſio vera. Conſimiliter autem & priuatiua exiſtente A B propoſitione. iidem enim termini erunt, & ſimiliter poſiti ad demonſtrationem. Rurſus,ſi A B quidem vera, B C autem falſa,vera erit concluſio. nihil enim prohibet A B quidem toti ineſſe,C autem alicui, & B C nulli ineſſe: quemadmodum animal cygño quidem omni,nigro autem alicui, cygnus vero nulli nigro. Quare ſi acceptum fuerit A omni B,& B alicui C,vera erit concluſio, falſo exiſtente B C. Conſimiliter autem & priuatiua accepta A B propoſitione.accidit enim A B quidem nulli,C vero alicui nõ ineſſe, B tamen nulli C:quemadmodum genus ſpeciei ex alio genere,& accidenti ſpeciebus ipſius.animal enim numero quidem nulli ineſt,albo autem alicui, numerus autem nulli albo. Si igitur medium poſitum fuerit numerus, & acceptũ fuerit A quidem nulli B,B vero alicui C,A alicui C non inerit, quod erat verum.& A B quidem propoſitio vera, B C autem falſa. Et ſi ad aliquid falſa A B,falſa vero B C, erit concluſio vera. nihil enim prohibet A B alicui, & C alicui ineſſe vtrique, B autem nulli C: veluti ſi B contrarium ipſi C,ambo vero cõtingentia eidem generi.animal enim alicui albo, & alicui nigro ineſt: album autem nulli nigro. Si igitur acceptum fuerit A omni B, & B alicui C, vera erit concluſio. Et ſi priuatiua accipiatur A B ſimiliter. iidem enim termini,& ſimiliter ponentur ad demonſtrationem.

Et vtriſque autem falſis exiſtentibus,erit concluſio vera. accidit enim A B quidem nulli, C vero alicui ineſſe, B autem nulli C: quemadmo-

dum genus speciei ex alio genere, & contingenti speciebus ipsius.animal enim numero quidem nulli, albo autem alicui inest, & numerus nulli albo.Si igitur acceptum fuerit A omni B, & B alicui C, conclusio quidem vera, propositiones autem ambæ falsæ.Similiter & priuatiua existente A B. nihil enim prohibet A B quidem toti inesse, C vero alicui non inesse, & B nulli C: veluti animal cygno quidem omni, nigro autem alicui non inest, cygnus vero nulli nigro. Quare si acceptum fuerit A nulli B, B vero alicui C, A alicui C non inerit.conclusio igitur vera, propositiones autem falsæ.

Secunda figura. *Cap. III.*

IN media autem figura, omnino accidit per falsa verum ratiocinari,: & cum vtræque propositiones totæ falsæ accipiuntur:& cum vtraque ad aliquid:& hac quidem vera, illa autem falsa existente tota, vtralibet posita falsa:& si vtræque ad aliquid falsæ: & si hæc simpliciter vera, illa autē simpliciter falsa: & si hæc tota falsa, illa autem ad aliquid vera:& in vniuersalibus syllogismis, & in iis qui sunt in parte.Si enim A B quidem nulli inest, C vero omni: vt animal lapidi quidem nulli, equo autem omni: si econtrario positæ fuerint propositiones, & acceptum fuerit A B quidem omni, C vero nulli, ex falsis totis propositionibus, vera erit conclusio. Consimiliter, & si B quidem omni, C autem nulli inest A. idem enim erit syllogismus. Rursus, si altera quidem tota falsa, altera autem tota vera. nil enim prohibet A inesse & B & C omni, B tamen nulli C: vt genus non subalternis speciebus. animal enim & equo omni, & homini, & nullus homo equus.

Si igitur acceptum fuerit,huic quidem omni illi vero nulli inesse:hæc quidem tota falsa erit, illa autem tota vera, & conclusio vera: ad vtrumlibet posito priuatiuo. Et si altera ad aliquid falsa,altera autem tota vera. accidit enim A B quidem alicui inesse, C vero omni, B tamen nulli C: vt animal albo alicui,coruo autem omni, & album nulli coruo. Si igitur acceptum fuerit B quidem nulli, C vero toti inesse, A B propositio ad aliquid falsa, A C vero tota vera,& conclusio vera. Et si transponatur priuatiuum, consimiliter. per eosdem nanque terminos demōstratio.

Et si affirmatiua propositio ad aliquid falsa. priuatiua autem tota vera. nihil enim prohibet A B quidem alicui inesse, C vero toti non inesse, & B nulli C: vt animal albo quidem alicui, pici autem nulli, & album nulli pici. Quare si acceptum fuerit A toti B inesse, C vero nulli: A B quidem ad aliquid falsa, A C autem tota vera, Et si ambæ propositiones ad aliquid falsæ,erit conclusio vera. accidit enim A & B, & C alicui inesse, B vero nulli C: vt animal & albo alicui,& nigro alicui,album autem nulli nigro. Si igitur acceptum fuerit A B quidem omni, C vero nulli:ambæ propositiones ad aliquid falsæ, conclusio autem vera. Consimiliter & transposita priuatiua per eosdem terminos. Manifestum vero & in syllogismus in parte. nihil enim prohibet A B quidem omni, C autem alicui inesse, & B alicui C non inesse: vt animal omni homini, albo vero alicui, homo autem alicui albo nō inerit. Si gitur positum fuerit A B quidé nulli inesse, C vero alicui inesse: vniuersalis propositio tota falsa, quæ auté in parte vera, & conclusio vera. Cōsimiliter vero, &

cum affirmatiua accipitur A B. accidit enim A B quidem nulli, C autem alicui non inesse,& B C alicui non inesse:vt animal nulli inanimato, albo vero alicui, & inanimatum non inerit alicui albo.Si itaque positum fuerit A B quidem omni, C vero alicui non inesse: A B quidem propositio vniuersalis,tota falsa, A C autem vera,& conclusio vera. Et si vniuersalis vera quidem posita fuerit, quæ vero in parte falsa. nihil enim prohibet A & B, & C nullum sequi, B tamen alicui C non inesse: vt animal nullum numerum, & inanimatum, & numerus aliquod inanimatum non sequitur.Si igitur positum fuerit A B quidem nulli, C vero alicui: conclusio quidem erit vera, & vniuersalis propositio, quæ autem in parte, falsa. Et cùm affirmatiua ponitur vniuersalis, consimiliter. accidit enim A & B, & C toti inesse, B tamen non sequi aliquod C: vt genus speciem, & differentiam. animal enim omnem hominem, & totum pedestre sequitur, homo autem non omne pedestre. Quare,si acceptum fuerit A B quidem toti inesse: vniuersalis quidem propositio vera, quæ autem in parte, falsa, conclusio autem vera. Planum vero, & quòd ex ambabus falsis erit conclusio vera. siquidem contingit A & B, & C toti inesse, B tamen aliquod C non sequi.Si enim acceptum fuerit A B quidem nulli, C vero alicui inesse,propositiones quidem ambæ falsæ,conclusio autem vera.Consimiliter vero & cùm vniuersalis propositio est prædicatiua: quæ autem in parte, priuatiua. accidit nanque A nullum quidem B, C vero omne sequi, & B alicui C non inesse.vt animal scientiam quidem nullam, hominem vero omnem sequitur, scientia auté non

omnem

omnem hominem. Si igitur acceptũ ſit A B quidem toti ineſſe, C autem aliquod non ſequi: propoſitiones quidem falſæ, ſed concluſio vera.

Tertia figura. *Cap. IIII.*

ERit autem & in vltima figura per falſas totas: & ad aliquid vtraque: & altera quidem vera tota, altera vero falſa: & hæc ad aliquid falſa, illa autem tota vera, & econuerſo: & quotcunque modis aliter contingit trãſumere propoſitiones. Nihil enim prohibet & A & B nulli C ineſſe: veluti & homo, & pedeſtre. nullũ inanimatũ ſequitur, homo tamẽ alicui pedeſtri ineſt. Si igitur acceptum fuerit A, & B omni C ineſſe, propoſitiones quidem totæ falſæ, concluſio autem vera. Conſimiliter vero & hac quidem priuatiua, illa autem affirmatiua exiſtente. accidit enim B quidem nulli C ineſſe, ipſum vero A omni, & A alicui B non ineſſe: vt nigrum nulli cygno, animal autem omni, & animal non omni nigro. Quare ſi acceptum fuerit B omni C, ipſum vero A nulli, A alicui B non inerit: & concluſio quidem vera, propoſitiones autem falſæ. Et ſi ad aliquid vtraque falſa, erit concluſio vera. nihil enim prohibet & A & B alicui C ineſſe, & A alicui B: vt album & honeſtum alicui animali ineſt, & album alicui honeſto. Si igitur poſitũ fuerit A, & B omni C ineſſe: propoſitiones quidem ad aliquid falſæ, concluſio autem vera. Sed & cùm A C priuatiua ponitur, conſimiliter. nihil enim prohibet, A quidem alicui C non ineſſe, ipſum vero B alicui ineſſe, & A B non omni ineſſe: vt honeſtum alicui animali non ineſt, album vero alicui ineſt, & album non omni honeſto. Quare ſi acceptum fuerit, A quidem nulli C, ipſum vero B omni: ambæ propoſitiones ad aliquid falſæ, concluſio

autem vera. Consimiliter vero, & cùm hæc quidem tota falsa, illa autem tota vera accipitur. accidit enim & A, & B sequi omni C, A tamen alicui B non inesse: vt animal, & album omnem cygnum sequitur, animal tamen non omni inest albo. His igitur positis terminis, si acceptum fuerit, B quidem toti C inesse, A vero toti non inesse: B C quidem tota erit vera, A C autem tota falsa, & conclusio vera. Consimiliter vero & si B C quidem falsum, A C autem verum. iidem enim termini ad demonstrationem, nigrum, cygnus, inanimatum. Sed & si ambæ accipiantur affirmatiuæ. nihil enim prohibet, B quidem sequi omne C, ipsum vero A toti non inesse, & A alicui B inesse: vt animal omni cygno, nigrum autem nulli cygno, & nigrum inest alicui animali. Quare si acceptum fuerit A, & B omni C inesse: B C quidem tota vera, A C autem tota falsa, & conclusio vera. Sed consimiliter & cum A C accepta fuerit vera. per eosdem nanque terminos demonstratio. Rursus, & cùm hæc quidem tota vera extiterit, illa autem ad aliquid falsa: accidit enim B quidem omni C inesse, A verò alicui, & alicui B: vt bipes quidem omni homini, honestum autem non omni, & honestum alicui bipedi inest. Si igitur acceptum fuerit & A, & B toti C inesse: B C quidem tota vera, A C autem ad aliquid falsa, sed conclusio vera. Cõsimiliter autem & si A C vera, B C falsa accipiatur. iisdem nanque terminis transpositis erit demonstratio.

Et si hæc priuatiua, illa autem affirmatiua sit, quoniam enim accidit B quidem toti C inesse, A vero alicui. Et quando sic se habeant, A non omni B, si acceptum fuerit B quidem toti C inesse, A vero nulli: priuatiua quidem ad aliquid falsa, altera

tera autem tota vera,& conclusio. Rursus, quoniam monstratum est,quòd cùm A nulli inest C, ipsum vero B alicui,accidit A alicui B non inesse:planum quòd & cùm A C tota vera sit, B C autem ad aliquid falsa, accidit conclusionem veram esse.Si enim acceptũ fuerit A nulli C, ipsum vero B omni: A C quidem tota vera, B C autem ad aliquid falsa. Cæterum & in syllogismis in parte manifestum, quòd omnino erit verum per falsa.iidem enim termini accipiendi, & quandó vniuersales sint propositiones:qui quidem in affirmatiuis,affirmatiui,qui vero in priuatiuis, priuatiui. nihil enim differt,cùm nulli insit, omni accipere inesse: & si alicui inerat, vniuersaliter capere ad terminorum expositioné. itidem & in priuatiuis. Planum igitur,quòd si quidem sit conclusio falsa,necesse est falsa esse,ex quibus est ratio,aut omnia aut quędam: quando autem vera, non necesse est verum esse, neque aliquid neque omnia: sed est, cùm nullum eorum quæ in syllogismo verum sit, conclusionem consimiliter veram esse, non ex necessitate tamen. Causa autem: quoniam quando duo sic se inuicem habeant, vt cùm ex necessitate alterum sit, ex necessitate alterum existat: cùm hoc quidem non sit, neque alterum erit: cùm autem sit, non necesse alterum esse. sed cùm idem sit, & non sit, impossibile ex necessitate esse idem.Dico autem, vt cùm sit A album, B esse ex necessitate: & cùm non sit albũ A, B esse ex necessitate.quãdo enim cùm hoc sit album A, necesse est hoc magnum esse B: cùm vero magnum B sit, C non album: necesse est si A album, C non esse album.

Et quando duobus existentibus altero existente, necesse est alterum esse: hoc non existente,

necesse est A non esse: B vero non existente magno, potest A album esse: A * vero non existente albo, si necesse est B magnum esse, accidit ex necessitate, B magno non existente, ipsum B magnum esse. hoc autem impossibile. si enim B non est magnum, A non erit album ex necessitate. si igitur non existente hoc albo, B erit magnum, accidit, si B non est magnum, esse magnum, tanquam per tria.

*itaque.

De circulari monstratione.

Cap. V.

Circulo autem, & ex se inuicem monstrare, est per cõclusionem, & eo quod prædicatione retrouersum se habet, alteram accipientem propositionem, concludere reliquam, quam accipiebat in altero syllogismo. Quemadmodum si oportebat monstrare, quòd A omni C inest: monstrauit autem per B. Rursus, si ostenderet, quòd A inest ipsi B, accipiens A ipsi C inesse: C vero ipsi B: & A ipsi B. prius autem econuerso accipiebat B inesse ipsi C. Aut si oportet monstrare, quòd B inest ipsi C. accipiat A de C, quæ erat conclusio: B vero de A inesse. sed prius acceptum fuerat econuerso, A de B. Aliter autem non est ex se inuicem ostendere. siue enim aliud medium accipiet, non circulo: nihil enim accipitur ex iis, quæ eadem sunt, siue horum aliquid, necesse alterum solum. si nanque ambo, eadẽ erit conclusio. oportet autem alterum. In iis igitur, quæ non conuertuntur, ex indemonstrabili altera propositione fit syllogismus. non enim est demonstrare per hos terminos, quòd medio tertium inest, aut primo medium. In iis vero, quæ conuertuntur, est omnia monstrare per se inuicem. veluti si A, & B, & C

& C conuertuntur inter se. Sit enim ostensum, A C per medium B: & rursus A B, & per conclusionem, & per B C propositionem conuersam: consimiliter autem & B C per conclusionem, & A B propositionem conuersam. Oportet vero & C B, & B A propositionem demonstrare: his enim indemonstrabilibus vsi fuimus solis. Si itaque sumatur B omni C inesse: & C omni A: syllogismus erit ipsius B ad A. Rursus, si acceptum fuerit ipsum quidem C omni A: A vero ipsi B: necesse est C inesse omni B. In vtrisque igitur his syllogismis C A propositio accepta est indemonstrabilis: aliæ enim monstratæ erant. quare si hanc demonstrauerimus, omnes monstratæ erunt per se inuicem. Si igitur acceptum fuerit C omni B: & B omni A inesse: vtræque propositiones demonstratæ accipiuntur, & C ipsi A necesse est inesse. Manifestum igitur, quòd in solis conuertentibus, circulo & per se inuicem contingit fieri demonstrationes: in aliis vero, vt prius diximus. Accidit autem & in his eo ipso, quod monstratur, vti ad demõstrationem. nam C de B, & B de A monstratur, si acceptum sit C de A dici. C vero de A per has monstratur propositiones: quare conclusione vtimur ad demonstrationem. In priuatiuis autem syllogismis ita monstratur. Ex se inuicem quidem sit B omni C inesse: A vero nulli eorum quæ B: conclusio, quòd A nulli eorum quæ C. Si igitur rursus oportet concludere, quòd A nulli eorum quæ B, quod dudum acceptum: sit A nulli eorum quæ C: C vero omni B: sic enim propositio è conuerso. Si vero quòd B ipsi C oportet concludere, non amplius similiter conuertendum est A B. namque eadem propositio

B nulli

B nulli A, & A nulli B inesse: sed accipiendum, cui A nulli inest, B omni inesse. Sit A nulli eorum quæ C inesse, quod erat conclusio: cui autem A nulli, acceptum sit B omni inesse: necesse igitur B omni C inesse. quare cum tria sint, vnumquodque conclusio factum est, & circulo demonstrare hoc est, conclusionem accipientem, & è conuerso alteram propositionem, reliquam ratiocinari. In syllogismis vero qui in parte, vniuersalem quidem propositionem non est demonstrare per altera, eam vero quæ secundum partem erit. Quòd igitur non est demonstrare vniuersalem, manifestum. vniuersale namque monstratur per vniuersalia: conclusio autem non est vniuersalis: oportet autem ex conclusione monstrare, & altera propositione. Amplius, omnino neque fit syllogismus, conuersa propositione: in parte enim ambæ fiunt propositiones. Eam vero quæ est in parte, est. Sit enim monstratum A de aliquo C per B. si igitur acceptum fuerit B omni A: & conclusio maneat: B alicui C inerit. fit enim prima figura, & A medium.

Si vero priuatiuus syllogismus, vniuersalem quidem propositionem non est monstrare, ob id, quod & prius dictum est: eam vero quæ est in parte, est, si itidé conuersa fuerit A B, quemadmodum & in vniuersalibus: vt cui A alicui non inest, B alicui inesse. aliter enim non fit syllogismus, eo quòd propositio, quæ in parte, est negatiua.

Secunda figura *Cap. VI.*

IN secunda autem figura, affirmatiuum quidem non est monstrare per hunc modum, priuatiuum vero est. Prædicatiuum igitur non

monstratur, eo quòd ambæ propositiones non sunt affirmatiuæ, conclusio autem est priuatiua: sed prædicatiuum ex ambabus monstrabatur affirmatiuis. Priuatiuum vero sic monstratur. Insit A omni B: nulli autem C: conclusio B nulli C. si igitur acceptum fuerit B omni A inesse, necesse est A nulli C inesse. fit enim secunda figura: medium B. Sin autem A B priuatiuum acceptum fuerit, alterum vero prædicatiuum, prima erit figura: C quidem omni A: B autem nulli C: quare B nulli A: neque igitur B ipsi ipsum A. Per conclusionem igitur, & vnam propositionem non fit syllogismus: accepta autem altera, erit. Si uero non vniuersalis sylogismus, in toto quidem propositio non demonstratur ob eandem causam, quam diximus & prius: quæ autem est in parte monstratur, quando sit vniuersale prædicatiuum. Insit enim A omni B: C vero non omni: conclusio B C. si itaque acceptum fuerit B omni A: C autem non omni: A alicui C non inest: medium B. Quòd si est vniuersalis priuatiua, non demonstrabitur A C propositio, conuerso A B: accidit enim aut vtrasque, aut alteram propositionem fieri negatiuam: quare non erit syllogismus. sed consimiliter monstrabitur, quemadmodum et in vniuersalibus, si acceptum fuerit, cui B alicui non inest, A alicui inesse.

Tertia figura. *Cap. VII.*

IN tertia autem figura, quando ambæ quidem propositiones vniuersaliter acceptæ fuerint, nõ cõtingit mõstrare per se inuicé. vniuersale nanque monstratur per vniuersalia: conclusio autem, quæ in hac, semper est secundũ partẽ: quare manifestum, quòd omnino non contingit monstra-

re per hanc figuram vniuersalem propositionem. Quòd si hæc vniuersaliter sit, illa verò in parte, aliquando quidem erit, quandoque autem non erit. Cùm igitur vtræque prædicatiuæ acceptæ fuerint, & vniuersale fiat ad minus extremum, erit: cùm vero ad alterum, non erit. Insit enim A omni C: ipsum autem B alicui: conclusio, A B. si acceptum fuerit C omni A inesse: A autem alicui B: C quidem ostensum est alicui B inesse: B vero alicui C non est monstratum. atqui necesse est, si C alicui B, & B alicui C inesse. sed non est idem, hoc huic, & hoc huic inesse. Sed assumendum, si hoc alicui huic, & alterum alicui huic. hoc autem accepto, non amplius fit ex conclusione, & altera propositione syllogismus. Si vero B omni C: A autem alicui C: erit demonstrare A C, quando acceptum fuerit, C quidem omni B inesse: A autem alicui. si enim C omni B inest: A autē alicui B: necesse est A alicui C inesse: medium B. Et quando sit hæc quidem prædicatiua, illa vero priuatiua: quæ autem prædicatiua vniuersalis, monstrabitur altera. Insit enim B omni C: ipsum vero A alicui non insit: conclusio, quod A alicui B non inest. si igitur assumptum fuerit C omni B inesse: erat autem & A non omni B: necesse est A alicui C non inesse: medium B. Quando autem priuatiua fiat vniuersalis, non mōstratur altera: nisi quemadmodum in prioribus, si acceptum fuerit, cui hoc alicui non inest, alterum alicui inesse. Vt si A quidem nulli C: ipsum vero B alicui: conclusio quòd A alicui B non inest. si igitur acceptum fuerit, cui A alicui non inest, C alicui inesse, necesse est C alicui eorum quæ B inesse. aliter autē non est conuertentem

tem vniuersalem propositionem monstrare alteram: nullo enim modo erit syllogismus. Planum itaque, quòd in prima quidem figura monstratio per se inuicem, & per tertiam, & per primam efficitur figuram. cùm enim prædicatiua est conclusio, per primam: cùm autem priuatiua, per vltimam. accipitur enim cui hoc nulli, alterum omni inesse. In media autem, cùm syllogismus quidem vniuersalis sit, & per ipsam, & per primam figurā: cùm vero in parte, & per ipsam & per vltimam. In tertia autē per ipsam omnes. Manifestum autem, & quòd in tertia, & media, qui non per ipsas fiunt syllogismi, aut non sunt secundum circularem monstrationem, aut imperfecti.

De Conuersione, quæ in syllogismis.
Cap. VIII.

COnuertere autem est, transponentem conclusionem, facere syllogismum, quòd aut summum medio non inerit, aut hoc vltimo. necesse enim conclusione conuersa, & altera propositione manente, interimi reliquam. si enim erit, & conclusio erit. Differt autem opposite aut cōtrarie conuertere cōclusionem: non enim idem efficitur syllogismus, cùm vtroque modo conuertitur. sed hoc per sequentia manifestum erit. Dico autem opponi omni, non omni: & alicui, nulli: contrarie vero omni, nulli: & alicui, non alicui inesse.

Prima figura.

SIt nanque monstratum A de omni C, per medium B. si itaq; A acceptum fuerit nulli C inesse: ipsi vero B omni: nulli C inerit B. & si A quidem nulli C: B autem omni C: A non omni B, & non omnino nulli. non enim monstrabatur vni-

uersale per vltimam figuram. Omnino vero non est vniuersaliter destruere per conuersionẽ propositionem, quæ est ad maius extremum. semper enim tollitur per tertiam figuram. necesse nanq; ad vltimum extremum ambas accipere propositiones. Et si priuatiuus syllogismus sit, consimiliter. Sit enim ostensum A nulli eorum quæ C inexistens per B. igitur si acceptum fuerit A inesse omni C: ipsi vero B nulli: B inerit nulli eorũ, quæ C. etsi A, & B omni C: A alicui B: sed nulli inerat.

Quòd si opposite conuersa fuerit conclusio, & syllogismi oppositi, & nõ vniuersales erunt. nãq; fit altera propositio in parte: quare & conclusio erit secundum partem. Sit enim prędicatiuus syllogismus, & conuertatur sic. igitur si A nõ omni C: omni autem B: ipsum B nõ omni C. & si A quidem non omni C: ipsum vero B omni: A nõ omni B. Consimiliter autem & si priuatiuus syllogismus. Si enim A alicui C inest: ipsi vero B nulli: B alicui C non inerit, non simpliciter nulli. & si A alicui C: B vero omni quemadmodũ in principio acceptum est: A alicui B inerit. Cęterum in syllogismis, qui in parte, quando opposite quidẽ conuertatur conclusio, tolluntur ambæ propositiones: quando autem contrarie, neutra. nõ enim amplius accidit tollere, quemadmodum in vniuersalibus, deficiente conclusione secundũ conuersionem, sed neque omnino tollere. Sit enim ostẽsum A de aliquo C. igitur si acceptum fuerit A nulli C inesse: ipsum vero B alicui: A alicui B non inerit. & si A nulli C: omni autem B: ipsum B nulli C. quare tolluntur vtręque. Quòd si contrarie cõuersa fuerit, neutra. Si enim A alicui C non inest: ipsi vero B omni: B alicui C non inerit. sed nondum tollitur, quod à principio: cõtingit nãq; alic

alicui inesse, & alicui non inesse. sed ipsius A B vniuersalis, omnino non fit syllogismus. si enim A non inest alicui eorum quæ C: B verò alicui inest: neutra propositionum vniuersalis. Consimiliter autem & si priuatiuus syllogismus. Si enim accipietur A omni C inesse, tollentur vtręque: si vero alicui, neutra. demonstratio autem eadem.

Secunda figura. Cap. IX.

SEd in secunda figura, propositionem quidem quæ ad maius extremum, non est interimere contrarie, facta conuersione vtrolibet modo. nam semper erit conclusio in tertia figura: vniuersalis autem non erat in hac syllogismus. alterum vero similiter tollemus conuersioni. dico autem similiter, si contrarie quidem conuertitur, contrarie: si vero opposite, opposite. Insit enim A omni B: ipsi autem C nulli: conclusio B C. si itaque acceptum fuerit B omni C inesse: & A B maneat: A omni C inerit: nam fit prima figura. quòd si B omni C: A vero nulli C: A non omni B figura vltima. Sin autẽ opposite cõuersum fuerit B C, A B quidem itidẽ mõstrabitur, A C vero opposite. Si enim B alicui C: A autẽ nulli C: A alicui B nõ inerit. rursus si B alicui C: A vero omni B: A alicui C. quare oppositus fit syllogismus. Cõsimiliter monstrabitur, & si è conuerso se habeant propositiones. Quòd si syllogismus est in parte, si contrarie conuertatur conclusio, neutra propositionum tollitur, quemadmodum neq; in prima figura: si vero opposite, vtræque. Ponatur enim A B quidem nulli inesse: ipsi autẽ C alicui: conclusio B C. si itaque positũ fuerit B alicui C inesse: & A B maneat: cõclusio erit, quòd A alicui C non inest, sed non est sublatum,

quod à principio: contingit enim alicui inesse, & non inesse. Rursus si B alicui C: & A alicui C: non est syllogismus. neutrum enim acceptorum vniuersale: quare non tollitur A B. Quòd si oppo site conuertatur, tolluntur ambæ. Si enim B omni C: A vero nulli B: nulli C ipsum A. sed erat alicui. rursus si B omni C: A autem alicui C: A alicui B.

Eadem vero demonstratio, & si vniuersale prę dicatiuum.

Tertia figura. *Caput X.*

SEd in tertia figura, cùm contrarie quidē conuertatur conclusio, neutra tollitur propositionum secundum nullum syllogismorum: cum vero opposite, ambæ, & in omnibus. Sit ostensum A alicui B inexistens: medium autem sit acceptum C: sint autem propositiones vniuersales. igitur si acceptum fuerit A alicui B non inesse: B vero omni C: non fit syllogismus A & C. neque si A eorum quidem quæ B alicui non insit: C autem omni: non erit B & C syllogismus. Consimiliter autem mōstrabitur, & si non vniuersales propositiones. aut enim ambas necesse est secundum partem esse per conuersionem, aut vniuersale ad minus extremum fieri. verum sic non erat syllogismus, neque in prima figura, neque in media.

Quòd si opposite conuertantur, propositiones tolluntur ambæ. Si enim A nulli B: B vero omni C: A nulli C. rursus si A nulli quidem B: ipsi vero C omni: B nulli C. Et si altera non vniuersalis, cōsimiliter. Si enim A nulli B. B vero alicui C: A alicui C nō inerit. ꝙ si A B quidē nulli: C autē omni: nulli C ipsum B. Similiter vero & si priuatiuus syllogismus. Sit enim ostensum A alicui B non inexistens: sit autem prædicatiuum quidem B C: negatiuum autem A C: sic enim efficiebatur

syllog

ſyllogiſmus. quando igitur contrarium acceptum fuerit concluſioni, non erit ſyllogiſmus. ſi enim A alicui B: B vero omni C: non erat ſyllogiſmus ipſius A, & ipſius C. neque ſi A alicui B: C vero nulli: non erat ipſius B, & ipſius C ſyllogiſmus. quare non tolluntur propoſitiones.

Quando autem oppoſitum, tolluntur. Si enim A omni B: & B ipſi C: A omni C: ſed nulli inerat. rurſus ſi A omni B: ipſi autem C nulli: B nulli C: ſed omni inerat. Conſimiliter autem monſtratur, & ſi non vniuerſales ſunt propoſitiones. Sit enim A C & vniuerſale, & priuatiuum, alterum autem prædicatiuum in parte. ſi igitur A omni B: B autem alicui C: A alicui C contingit: ſed nulli inerat. rurſus, ſi A omni B: ipſi autem C nulli: B nulli C. Sin autem A alicui B: & B alicui C, non fit ſyllogiſmus. neque ſi A alicui B: ipſi autem C nulli, neque ſic. quare illo quidem modo tolluntur, ſic autem non tolluntur propoſitiones. Planum igitur per dicta, quomodo conuerſa concluſione in vnaquaque figura fit ſyllogiſmus, & quando contrarius propoſitioni, & quando oppoſitus. Et quòd in prima quidem figura per mediam, & vltimam fiunt ſyllogiſmi, & quæ ad minus extremum ſemper per medium tollitur, quæ vero ad maius per vltimum. In ſecunda autem per primam, & vltimam: quæ quidem ad maius extremum ſemper per primam figuram, quæ autem ad maius per vltimam. Sed in tertia per primam, & per mediam. & quæ quidem ad maius ſemper per primam, quæ autem ad minus per mediam. Quid igitur eſt conuertere, & quomodo in vnaquaque figura, & quis fit ſyllogiſmus, manifeſtum.

De Monstratione per impossibile.
Caput XI.

SYllogismus vero qui per impossibile, monstratur quidem, quando contradictio conclusionis posita fuerit, & assumpta sit alia propositio. Fit autem in omnibus figuris, simile nanque est conuersioni: præterquam quòd differt tantùm, quòd conuertitur quidem facto syllogismo, & impositis ambabus propositionibus: deducitur vero ad impossibile, non præconfesso prius opposito, sed manifesto existente, quòd verum. Termini autem similiter se habebunt in ambobus, & eadem amborum acceptio. Vt si A inest omni B: medium autem C. si fuerit suppositum aut non omni, aut nulli B inesse: C vero omni, quod erat verum: necesse est C aut nulli, aut non omni B inesse. hoc autem impossibile: quare falsum, quod suppositum est. verum igitur oppositum. Consimiliter vero & in aliis figuris. quęcunque enim conuersionem suscipiunt, & syllogismum per impossibile.

Prima figura.

ALia itaque problemata omnia per impossibile monstrantur in omnibus figuris: vniuersale autem prædicatiuum in media quidem, & tertia monstratur; in prima vero non monstratur. Supponatur nanq; A non omni B, aut nulli inesse: & accipiatur alia propositio vtrinlibet, siue C inesse omni A, siue B omni D: sic enim esse posset prima figura. Si igitur suppositum est A inesse non omni B, non fit syllogismus, vtrinlibet accepta propositione. Si autem nulli, quando B D assumpta fuerit, syllogismus quidem erit falsi, sed propositum non monstratur. si enim A nulli

li B: B vero omni D: A nulli D. hoc vero impoſſibile: falſum itaque A ineſſe nulli B. ſed non, ſi nulli falſum, omni verum. Quòd ſi C A accepta fuerit, non ſit ſyllogiſmus: neq; quando ſuppoſitum ſit A ineſſe nõ omni B. quare manifeſtum, quòd omni ineſſe non monſtratur in prima figura per impoſſibile. Alicui vero, & nulli, & non omni monſtratur. Supponatur enim A nulli B ineſſe: B autem acceptum ſit omni, aut alicui C: igitur neceſſe eſt A nulli, aut non omni C ineſſe. ſed hoc impoſſibile. ſit enim verum & manifeſtum, quòd A ineſt omni C: quare ſi hoc falſum, neceſſe eſt A alicui B ineſſe. Quòd ſi ad A ſumpta fuerit altera propoſitio, non erit ſyllogiſmus, neque quando contrarium concluſioni ſuppoſitum fuerit, vt alicui non ineſſe. Planum igitur, quòd oppoſitum ſupponendum. Rurſus ſupponatur A alicui B ineſſe: acceptum autem ſit C omni A: neceſſe itaque C alicui B ineſſe. hoc autem ſit impoſſibile: quare falſum, quod ſuppoſitum eſt. ſi vero ſic, verum nulli ineſſe. Conſimiliter autem & ſi priuatiuum ſumptum fuerit C A. Sed ſi propoſitio, quæ eſt ad B accepta fuerit, non erit ſyllogiſmus. Sin autem contrarium ſuppoſitum fuerit, ſyllogiſmus quidem erit & impoſſibile, ſed non monſtratur propoſitum. Supponatur enim A omi B: & C accipiatur omni A: igitur neceſſe eſt C omni B ineſſe. hoc autem impoſſibile: quare falſum A ineſſe omni B. verum nondum vtique neceſſarium, ſi non omni, nulli ineſſe. Conſimiliter autem & ſi ad B accepta fuerit altera propoſitio, ſyllogiſmus quidem erit & impoſsibile, ſed non tollitur ſuppoſitio: quare oppoſitum ſupponendum.

Vt autem monſtremus A ineſſe non omni B,

supponendum omni inesse. Si enim A omni B: & C omni A: C omni B. quare si hoc impossibile, falsum quod suppositum est. Consimiliter autem etsi ad B accepta fuit altera propositio.

Et si priuatiuum sit C A, consimiliter: sic enim sit syllogismus. Si vero ad B sit priuatiuum, nihil monstratur. Quòd si non, omni, sed alicui inesse suppositum fuerit, non monstratur, quòd non omni, sed quòd nulli. Si enim A alicui B: C vero omni A: C alicui B inerit. si igitur hoc impossibile, falsum est A alicui B inesse: quare verum nulli. hoc autem monstrato, tollitur ipsum verum. A enim alicui quidem B inerat: alicui autem non inerat. Amplius non accidit impossibile iuxta hypothesin. esset enim vtrique falsa: si quidem ex veris non est falsum ratiocinari. nunc autem est vera: inest nanque A alicui B: quare non supponendum alicui inesse, sed omni. Consimiliter vero & si monstraremus A alicui B non inexistens, si enim idem alicui non inesse, & non omni inesse, eadem vtrorumque demonstratio. Planum itaque, quòd non contrarium, sed oppositum supponendum. nanque sic necessarium erit, & dignitas probabilis. si enim de omni dictio, aut negatio, cùm monstratum fuerit, quòd non negatio, necesse est affirmationem verificari. rursus si non ponit affirmationem verificari, probabile est existimare negationem. Contrarium autem neutro modo conuenit existimare. neque enim necessarium, si nulli falsum, omni verum esse: neque probabile, vt si alterum falsum, quòd alterum verum. Planum igitur, quòd in prima figura alia quidem problemata omnia monstrantur per impossibile: vniuersale autem affirmatiuum

non

non monſtratur.

Secunda figura.
Cap. XII.

IN media vero, atque vltima & hoc monſtratur. Ponatur enim A non omni B ineſſe: acceptum autem ſit A omni C ineſſe. igitur ſi non omni B: C vero omni: C non omni B. ſed hoc impoſſibile. ſit enim manifeſtum, quòd C ineſt omni B: quare falſum, quod ſupponitur: verum itaque omni ineſſe. Sin autem contrarium ſuppoſitum fuerit: ſyllogiſmus quidem erit, & impoſſibile, non tamen monſtratur propoſitum. Si enim A nulli B: ipſi vero C omni: C nulli B. ſed hoc impoſſibile: quare falſum nulli ineſſe. cæterum non ſi hoc falſum, omni verum.

Quando autem A ineſt alicui B, ſupponatur A nulli B ineſſe: C autem omni inſit: neceſſe igitur C nulli B. quare ſi hoc impoſſibile, neceſſe eſt A alicui B ineſſe. Quòd ſi fuerit ſuppoſitum alicui non ineſſe, eadem erunt, quæ & in prima figura. Rurſus ſubiiciatur A alicui B ineſſe: ipſi vero C nulli inſit: neceſſe itaque C alicui B non ineſſe. ſed omni inerat: quare falſum, quod eſt ſuppoſitum: A igitur nulli B inerit. Quando autem A non omni B, ſupponatur omni ineſſe: ipſi vero C nulli: neceſſe igitur C nulli B ineſſe. hoc autem impoſſibile: quare verum non omni ineſſe. Planum igitur, quòd omnes ſyllogiſmi fiunt per mediam figuram.

Tertia figura.
Cap. XIII.

COnſimiliter autem & per vltimam. Ponatur enim A alicui B non ineſſe: ipſum vero C omni: A igitur alicui C non ineſt. ſi igitur hoc impoſſibile, falſum alicui non ineſſe: qua-

re verum omni. Si vero suppositum fuerit nulli inesse, syllogismus quidem erit, & impossibile, non autem monstratur propositum. nam si contrarium suppositum fuerit, eadem erunt, quæ & in prioribus. Sed ad alicui inesse accipienda est hæc suppositio. Si enim A nulli B: C vero alicui B: A non omni C. si igitur hoc falsum, verum A alicui B inesse. Quando autem A inest nulli B, supponatur alicui inesse: accipiatur autem & C omni B inexistens: igitur necesse est ipsum A inesse alicui C. sed nulli inerat: quare falsum A inesse alicui B. Si vero suppositum fuerit A inexistens omni B, non monstratur propositum: Sed ad non omni inesse, hæc accipienda est suppositio. Si enim A omni B: & C alicui B: A inest alicui C. sed hoc non erat: quare falsum omni inesse. si autem ita, verum non omni. Quòd si fuerit suppositum alicui inesse, eadem erunt, quæ & in prædictis. Manifestum igitur, quòd in omnibus syllogismis per impossibile oppositum supponendum. Planum autem & quòd in media figura monstratur quodammodo affirmatiuum, & in vltima vniuersale.

Differentia inter Ostensiuam monstrationem, & deducentem ad Impossibile.

Cap. XIIII.

DIffert autem demonstratio ad impossibile ab ostensiua, eo quòd ponit quod vult tollere, deducens ad confessum falsum: ostensiua vero incipit ex confessis positionibus. Accipiunt itaque ambæ duas propositiones confessas: sed illa quidem, ex quibus est syllogismus: hæc vero vnam quidem harum, vnam autem contradictionem conclusionis. Et illic quidem non necesse

cesse conclusionem notam esse, neque praeaccipere quod est, aut non: hic vero necesse, quod est. Differt autem nihil, dictionem, aut negationem esse conclusionem: sed similiter se habet de vtrisque.

Quòd omne Ostensiue monstratum, & per Impossibile monstrari potest, & è conuerso.

Caput XV.

OMne vero, quod ostensiue concluditur, & per impossibile monstrabitur: & quod per impossibile, ostensiue, per eosdem terminos. Quando igitur syllogismus in prima efficiatur figura, verum erit in media, aut vltima: priuatiuum quidem in media, praedicatiuum autem in vltima. Cũ vero in media fuerit syllogismus, quod verum in prima, & in omnibus problematibus. Quando autẽ in vltima syllogismus, quod verum in prima & media: affirmatiua quidem in prima, priuatiua vero in media.

Prima figura.

SIt enim ostensum. A nulli, aut non omni B per primam figuram: igitur suppositio quidem erat A inesse alicui B: C vero accipiebatur, A quidem omni inesse: B autem nulli: nam sic efficiebatur syllogismus, & impossibile. haec autẽ media figurã, si C A quidem omni: B vero nulli inest. & manifestum ex his, quod nulli B inest A. Consimiliter autem & si non omni monstratum est inexistens. suppositio nanque est omni inesse: C vero accipiebatur, A quidem omni, B vero non omni. Et si priuatiuum acciperetur C A consimiliter: sic enim efficitur media figura.

Rur

Rursus monstratum sit, A inexistens alicui B. suppositio igitur nulli inesse: B vero accipiebatur omni C inesse: & A aut omni, aut alicui C: sic enim erit impossibile. hæc autem vltima figura, si A, & B omni C. & manifestum ex his, quòd necesse est A alicui B inesse. Consimiliter autem & si B, aut A acceptum fuerit inexistens alicui C.

Secunda figura. *Cap. XVI.*

Rursus in media figura sit ostensum A omni B inexistens. igitur suppositio erat A inesse non omni B: est autem acceptum A omni C: & C omni B: sic erit enim impossibile. hæc vero prima figura, si A omni C: & C omni B.

Consimiliter autem & si alicui ostensum est inexistens. suppositio nanque erat A inesse nulli B: sed acceptum fuit A omni C: & C alicui B.

Quòd si priuatiuus sit syllogismus, suppositio quidem A alicui B: acceptum vero est A nulli eorum quæ C: & C omni B. quare fit prima figura. Et si non vniuersalis syllogismus, sed A alicui B monstratum est non inesse, consimiliter. nam suppositio A inesse omni B: acceptum vero est A nulli C: & C alicui B: sic enim prima figura.

Tertia figura. *Cap. XVII.*

Rursus in tertia figura ostensum sit A omni B inesse. igitur suppositio erat A inesse non omni B: acceptum autem est C omni B: & A omni C: sic enim erit impossibile. hæc vero prima figura. Consimiliter autem & si in aliquo demonstratio. suppositio nanque A inesse nulli B: acceptum autem est C alicui B: & A omni C. Si

vero

vero priuatiuus syllogismus, suppositio quidem A alicui B inesse: acceptum est autem C A quidem nulli: B vero omni. hæc autem media figura. Consimiliter autem & si non vniuersalis demonstratio. suppositio enim erit A inesse omni B: acceptum vero fuit C A quidem nulli: B autem alicui. hæc vero media figura. Planum igitur, quòd per eosdem terminos, & ostensiue est monstrare vnumquodque problematum, & per impossibile. Consimiliter autem erit & ostensiuis existentibus syllogismis ad impossibile deducere in terminis acceptis, quando propositio opposita conclusioni accepta fuerit: fiunt enim iidem syllogismi iis, qui per conuersionem: quare statim habemus & figuras, per quas vnumquodque erit. Manifestum igitur, quòd vnumquodque problema monstratur ambobus modis, & per impossibile, & ostensiue: & non contingit alterum separari.

De eo, quod est ex Oppositis ratiocinari.

Cap. XVIII.

IN quali autem figura est ex oppositis propositionibus ratiocinari, & in quali non est, ita erit manifestum. Dico autem oppositas esse propositiones, secundum dictionem quidem quatuor: vt omni, ei quod est, nulli: & omni, ei quod est, non omni: & alicui, ei quod est, nulli: & alicui, ei quod est, non alicui: secundum autem veritatem tres: alicui enim, ei quod est, non alicui secundum dictionem solum opponitur. Harum vero contrarias quidem, quæ vniuersaliter, omni, ei quod est, nulli inesse: vt omnem scientiam

esse

esse studiosam, ei quod est, nullam esse studiosam: alias autem oppositas.

Prima figura.

IN prima igitur figura non est ex oppositis propositionibus syllogismus, neque affirmatiuus, neque negatiuus. Affirmatiuus quidem, quoniam ambas oportet affirmatiuas esse propositiones: oppositæ vero dictio & negatio. Priuatiuus autem, quoniam oppositæ quidem idem de eodem prædicant, & negant: medium vero, quod in prima, non dicitur de ambobus: sed ab illo quidem aliud negatur, ipsum autem de alio prædicatur. verum hæ non opponuntur.

Secunda figura. *Cap. XIX.*

SEd in media figura, & ex oppositis, & ex contrariis contingit fieri syllogismum. Sit enim bonum quidem, in quo A: scientia vero, in quo B, & C, si itaque scientiam omnem studiosam accepit, & nullam: A B omni inest, & C nulli: quare B nulli C. nulla igitur scientia scientia est. Consimiliter autem & si omnem accipiens studiosam, medicinam non studiosam accepit. nanque ipsum A omni B: ipsi vero C nulli: quare quædam scientia non erit scientia. Et si ipsum A C quidem omni, B autem nulli: est vero B quidem scientia, C autem medicina, sed A suspitio. cùm enim acceperit nullam scientiam suspitionem, accepit aliquam scientiam esse suspitionem. Differt autem ab eo qui pridem, eo quòd terminis conuertitur: prius enim ad B, nunc autem ad C affirmatiuum. Et si altera propositio non sit vniuersaliter, consimiliter. Semper enim

enim medium eſt,quod ab altero quidem negatiue dicitur, de altero autem affirmatiue. quare contingit oppoſita concludi, præterquam quòd non ſemper,neque omnino:ſed ſi ita ſe habeant, quæ ſub medio, vt aut eadem ſint, aut totum ad partem: aliter autem impoſſibile. neque enim erunt vllo modo propoſitiones, aut contrariæ, aut oppoſitæ.

Tertia figura. *Cap. XX.*

SEd in tertia figura affirmatiuus quidem ſyllogiſmus nunquam erit ex oppoſitis propoſitionibus, ob dictam cauſam & in prima figura: negatiuus vero erit, & vniuerſaliter,& non vniuerſaliter terminis exiſtentibus. Sit enim ſcientia, in quo B, & C: medicina autem, in quo A. ſi itaque acceperit omnem medicinam ſcientiam, & nullam medicinam ſcientiam: ipſum C accepit omni A, & ipſum B nulli:quare erit aliqua ſcientia non ſcientia. Conſimiliter autem & ſi non vniuerſaliter accepta fuerit C A propoſitio. ſi enim eſt aliqua medicina ſcientia, & rurſus nulla medicina ſcientia, accidit ſcientiam aliquam non eſſe ſcientiam. Sunt autem cum termini vniuerſaliter accipiuntur, propoſitiones contrariæ: cùm vero alter in parte,oppoſitæ. Oportet autem exiſtimare,quòd contingit quidem ſic oppoſita accipere, quemadmodum diximus, omnem ſcientiam ſtudioſam eſſe, & rurſus nullam,aut aliquam non ſtudioſam,quod nõ conſueuit latere. Eſt autem per alias interrogationes ratiocinari alterum, aut, quemadmodum in Topicis dictum eſt, accipere.

Non eſſe accipiendas propoſitiones actu oppoſitas.

Lib.8. re. Quoniam vero affirmationum oppositiones tres, sex modis contingit opposita accipere; aut omni & nulli, aut omni & non omni, aut alicui & nulli: & hoc conuertere in terminis: vt A omni B, ipsi vero C nulli: aut C omni, B autem nulli: aut huic quidem omni, illi vero non omni: & rursus hoc conuertere secundũ terminos. Consimiliter autem & in tertia figura. Quare manifestum, & quot modis, & in qualibus figuris contingit per oppositas propositiones fieri syllogismum. Sed & manifestum, quòd ex falsis quidem est verum ratiocinari, quemadmodum dictum est prius: ex oppositis autem, non est: semper enim syllogismus fit contrarius rei, vt si est bonum, non esse bonum: aut si animal, non animal: eo quòd ex contradictione est syllogismus, & termini subiecti aut idem sunt: aut hic totum, ille pars. Planum autem & quòd in obratiocinationibus nil prohibet fieri suppositionis contradictionem, vt si est impar, non esse impar: ex oppositis nanque propositionibus cõtrarius erat syllogismus. Si itaque tales acceperit, erit suppositionis contradictio. Oportet autem existimare, quòd ita quidem non erit contraria concludere ex vno syllogismo, vt sit conclusio, non existens bonum, aut aliud quid tale: nisi statim propositio talis accepta fuerit, vt animal album esse, & non album, hominem vero animal.

Sex fieri cõplicationes in secunda figura, & etiã in tertia.

Differẽtia inter syllogismũ ex falsis, & ex oppositis.

Sed aut contradictionem oportet assumere, vt, quòd omnis scientia suspitio, & non suspitio: postea accipere, quòd medicina scientia quidem est, nulla autem suspitio, quemadmodum elenchi fiunt: aut ex duobus syllogismis. vt autem quæ accepta sunt, contraria sint secundum veritatem,

tatem, non est alio modo, quàm hoc, veluti prius dictum fuit.

De Impotentiis syllogisticis.

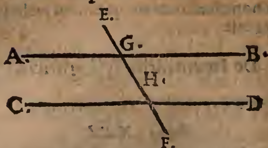
De eo quod est Peti in principio.

Cap. XXI.

QVod autem in principio * peti, & accipere, est quidem vt in genere accipiam, in eo quod est non demonstrare propositum. Hoc autem accidit multifariam. nanque & si non ratiocinatur, & si per ignotiora, aut similiter ignota, & si per posteriora prius: demonstratio nanque & ex credibilioribus, & prioribus est. Horum igitur nihil est peti quod in principio. sed quoniam nonnulla quidem per se ipsa apta sunt cognosci, quædam vero per alia: principia enim per seipsa, quæ autem sub principia per alia: quando non per seipsum cognoscibile conetur aliquis per seipsum monstrare, tunc petit quod ex principio. Hoc autem est quidem sic facere, vt statim censeat quod propositum est. * *petere*

Contingit vero & in alia transeuntes, nata per illud monstrari, per hæc demonstrare quod ex principio. Veluti si A monstraretur per B: B autem per C: C autem natum esset monstrari per A. accidit enim ita ratiocinantes ipsum A per seipsum monstrare. quod faciunt qui coalternas putant scribere: latent enim ipsi seipsos talia accipientes, quæ non est possibile monstrare, non existentibus coalternis.

Linea coalternæ, superquas cadit linea recta.

Quare accidit ita ratiocinantibus, vnumquodque esse dicere, si est vnumquodque. sed ita omne erit per seipsum cognoscibile: quod impossibile. Si igitur obscuro existente, quòd A inest ipsi C: similiter autem & quòd ipsi B: peteretur A inesse ipsi B: nondum clarum, si quòd in principio petitur. sed planum, quòd non demonstrat. non enim est principium demonstrationis, quod similiter obscurum. Si tamen B ad C ita se habet, vt idem sint, * aut videlicet conuertuntur, aut inest alterum alteri, petitur quod in principio. monstrare enim posset per illa, quòd A inest ipsi B si conuertuntur: nunc autem hoc prohibet, sed non modus. Si vero hoc faceret, quod dictum est faceret vtique, & conuerteret per tria.

** a. l. si*

Consimiliter autem & si acciperet B ipsi C inesse, itidem obscurum existens: & si A ipsi C: nondum quod à principio, sed non demonstrat.

Si vero idem sint A & B aut eo quòd conuertuntur aut eo quòd ex B sequitur A, quod à principio *, ob eandem causam. quid enim potest, quod ex principio, dictum nobis est, quod per seipsum monstrare, quod non per seipsum manifestum. Si igitur est in principio peti, per seipsum monstrare, quod non per seipsum manifest

** al. c. ad. petitur.*

nifestum: hoc autem est non monstrare, cùm similiter obscura sint, & id quod monstratur, & id per quod monstrat: aut eo quod eadem eidem, aut eo quòd idem eisdem inest, accipiat: in media quidem figura, & tertia vtroque modo contingere posset peti quod in principio. in prædicatiuo autem syllogismo & in tertia, & prima: quando autem negatiue, cùm eadem ab eodem, & non similiter ambæ propositiones. consimiliter vero & in media, propterea quòd termini non conuertuntur secundum negatiuos syllogismos. Est autem in principio peti, in demonstrationibus quidem secundum veritatem sic se habentia: in dialecticis vero secundum opinionem.

De eo, quod est Non penes hoc.
Cap. XXII.

NOn penes hoc autem accidere falsum, quod plerunque in rationibus consueuimus dicere: primum quidem est in syllogismis ad impossibile, quando ad contradictionem sit huius, quod monstrabatur ea quæ est ad impossibile. Neque enim qui non contradixit, dicet quòd est non penes hoc, sed quòd falsum aliquid positum fuit eorũ, quæ prius. neque in ea quæ monstrat: non enim ponit, quod contradicit. Amplius autem, quando sublatum fuerit aliquid ostensiue per A B C, non est dicere, quòd non penes positum factus est syllogismus. nanque non penes hoc fieri tunc dicimus, quando sublato hoc, nihil minus concludatur syllogismus. quod non est in ostensiuis: sublata enim positione, neque qui ad hanc erit syllogismus. Manifestum igitur, quòd in iis quæ ad impossibile, dicitur non penes hoc: & quando ita se habeat

ad impossibile suppositio,quæ à principio, vt & existente, & non existente hac,nihil minus accidat impossibile. Manifestissimus igitur modus eius,quod est non penes positionem esse falsum est,quando à suppositione inconiunctus sit à mediis ad impossibile syllogismus: quod dictum est, & in Topicis.non causam enim vt causam ponere, hoc est. Vt si volens monstrare, quòd diameter est incommensurabilis,argueret Zenonis rationem, quod non est moueri, & in hoc deduceret impossibile. nullo nanque modo nullibi continuum est falsum dictioni, quæ à principio. Alius autem modus, si continuum sit impossibile suppositioni, non tamen propter illam accidat. hoc enim contingit fieri, & sursum, & deorsum accipienti continuum.Vt si A ponatur ipsi B inesse: B autem ipsi C: C vero ipsi D.hoc autem sit falsum,B inesse ipsi D.nanque si ablato A,nihil minus inesset B ipsi C, & C ipsi D, non esset vtique falsum propter suppositionem,quæ à principio. Aut rursus, si quispiam sursum acciperet continuum.Vt si A ipsi B:E vero ipsi A: & F ipsi E: falsum esse posset F inesse ipsi A. nanque & sic nihil minus esse posset impossibile,sublata suppositione,quæ à principio.

Primo Elẽchorum.

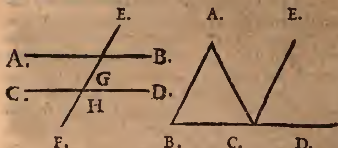
Sed oportet ad terminos qui à principio, coaptare impossibile: sic enim erit propter suppositionem. Vt deorsum quidem accipienti continuum, ad prædicatum terminorum.nam si impossibile, A ipsi D inesse, ablato A, non amplius erit falsum. Sursum vero, de quo prædicatur. si enim non accidit F inesse ipsi B,ablato B, non amplius erit impossibile. Consimiliter autem & priuatiuis existentibus syllogismis.

Planum igitur,quòd impossibili non existenti ad

ti ad terminos, qui à principio, non accidit falsum penes positionem. * Aut neque ita semper propter suppositionem erit falsum. nanque & si positum fuerit A inesse non ipsi B, sed ipsi K: K vero ipsi C, & hoc ipsi D: & sic manet impossibile. Consimiliter autem & sursum accipienti terminos. Quare quoniam & existenti, & non existenti hoc, accidit imposs ibile, non esset vtique penes positionem. Aut hoc, quod est, non existenti hoc, nihil minus fieri falsum, non ita accipiendum, vt cùm aliud ponitur, accidat falsum: sed quando ablato hoc, per reliquas propositiones idem concludatur impossibile. quoniam idem vtique falsum per plures suppositiones accidere, nihil fortasse inconueniens: veluti coalternas coincidere, & si major est extrinsecus intrinseco, & si triangulus habet plures rectos duobus.

** An Instantia.*

Solutio.

Monstratur per has figuras, per binas suppositiones falsas, coalternas coincidere.

De falsa Ratione. *Cap. XXIII.*

SEd falsa ratio efficitur penes primum falsum. aut enim ex duabus propositionibus, aut ex pluribus omnis est syllogismus. Si igitur ex duabus, harum alteram, vel & ambas necesse

est falsas esse: ex veris enim non erat falsus syllogismus. Quòd si ex pluribus, vt C per A B, hæc per D E, F H, ex his aliquid superiorum falsum erit, & ratio penes hoc. nanque A, & B per illa concluduntur: quare penes illorum aliquid accidit conclusio, & falsum.

De eo, quod est Non ratiocinari. *Cap. XXIIII.*

AD hoc autem, quòd non fiat ratiocinium, obseruandum, quando sine conclusionibus rationem interrogat, ne bis in propositionibus idem detur: quoniam scimus, quod sine medio non efficitur syllogismus: medium vero est, quod pluries dicitur. Qualiter auté oportet ad vnamquamque conclusionem medium obseruare, manifestum ex eo, quod scimus, quale in vnaquaque figura monstratur. hoc autem nos non latebit, eo quòd scimus, quomodo præstamus rationem. Oportet autem, quod à respondentibus cauendum enunciamus, ipsos arguentes conari latere. Hoc autem erit, primum quidem, si conclusiones non præratiocinentur, sed acceptis necessariis sint obscuræ. Amplius vero, si propinqua non interrogat, sed quam maxime * immediata. Vt sit opus concludere A de F, media B C D E. oportet itaque interrogare, si A ipsi B: & rursus non si B ipsi C, sed si D ipsi E: & postea, si B ipsi C, & sic reliqua. Ac si per vnum medium fiat syllogismus, à medio incipere. maxime enim sic latere posset respondentem.

**Al. co.le. lõge media alij mediata. Vide 8. To. in principio.*

De Redargutione. *Cap. XXV.*

QVoniam auté habemus quando, & quo modo se habentibus terminis fit syllogismus, mani

manifeſtum & quando erit, & quando non erit redargutio. Cùm enim omnes reſponſiones conceduntur, aut viciſſim ponuntur, vt hæc quidem negatiua, illa vero affirmatiua, accidit fieri redargutionem:erat enim ſyllogiſmus, & ita,& illo modo ſe habentibus terminis. quare, ſi quod ponitur contrarium ſit concluſioni, neceſſe fieri redargutionem.redargutio nanque contradictionis ſyllogiſmus.Quòd ſi nihil concederetur,impoſſibile fieri redargutionem.non enim erat ſyllogiſmus,omnibus terminis priuatiuis exiſtentibus:quare neque redargutio. ſi enim redargutio, neceſſe ſyllogiſmum eſſe:ſyllogiſmo autem exiſtente,non neceſſe redargutionem. Conſimiliter vero, & ſi nihil poneretur ſecundum reſponſionem in toto:eadem nanque erit determinatio redargutionis,& ſyllogiſmi.

De deceptione, quæ ſecundum Suſpitionem.

Cap. XXVI.

Accidit autem aliquando, quemadmodum in terminorum poſitione decipimur, & ſecundum ſuſpitionem fieri deceptionem. quemadmodum ſi contingit idem pluribus primis ineſſe, & hoc quidem latere quempiam, & exiſtimare nulli ineſſe,illud autem noſſe.Sit A inexiſtens B, & C per ſeipſa,& hæc omnis D conſimiliter. ſi igitur exiſtimat A omni quidem B ineſſe, & hoc ipſi D: A vero nulli C, & hoc omni D: eiuſdem ſecundum idem habebit ſcientiam, & ignorantiam. Rurſus,ſi quis deciperetur circa ea, quæ ex eadem coordinatione. Vt A ineſt ipſi B, hoc autem ipſi C, & C ipſi D: ſuſpicaretur vero A omni B ineſſe, & rurſus nulli C: ſimul enim &

noscet,& non suspicabitur inesse.igitur nil aliud censebit ex his,quam quod sit, hoc non suspicari,scit enim quodammodo, quòd A inest ipsi C, veluti vniuersali quod secundum partem. quare quod quodammodo scit, hoc penitus censet non suspicari: quod impossibile. Sed in prius dicto, si non medium ex eadem coordinatione, secundum vtrunque mediorum ambas propositiones non accidit suspicari,vt A B quidem omni: C vero nulli: hæc autem vtraque omni D. Accidit enim aut simpliciter,aut ad aliquid, contrariam accipi propositionem primam.Si enim cui omni inest B, existimat ipsum A inesse: B vero ipsi D nouit:& quòd ipsi D A nouit:quare si iterum cui C nulli, existimat A inesse: cui B alicui inest, huic non existimat A inesse. Quod autem omni existimatur cui B, rursus alicui non existimare cui B,aut simpliciter,aut ad aliquid, contrarium est. sic igitur non contingit suspicari. Secundum vtrunque vero vnam, aut secundum * alterum ambas nihil prohibet.vt A omni B: & B ipsi D: & rursus A nulli C. Similis enim talis deceptio, & quemadmodum decipimur circa eas quæ in parte.Veluti si A inest omni B: B vero omni C: A omni C inerit. si itaque quispiam nouit quòd A inest omni cui B, nouit & quòd cui C: sed nil prohibet ignorare C,quod est:Vt si A, duo recti: in quo autem B, triangulus: in quo vero C, sensibilis triangulus.suspicari nanque posset aliquis non esse C, sciens quòd omnis triangulus habet duos rectos: quare simul noscet, & ignorabit idem. Nosse enim omnem triãgulum,quòd duobus rectis, non simplex est: sed hoc quidem, eo quòd vniuersalem habet scientiam, illud autem, eo quòd singularem. sic igitur vt vniuersali nouit

* *a.l.vtrũque.*

uit C, quòd duo recti: vt autem singulari non nouit: quare non habebit contrarias. Similiter vero & ratio, quæ in Menone, quòd disciplina recordatio, nullibi nanque accidit præsciri quod singulare est: sed simul cum inductione accipere scientiam, quæ secundum partem, tanquàm recognoscentes: quædam enim subito nouimus, quemadmodum quòd duobus rectis, si nouerimus, quòd triangulus. consimiliter autem & in aliis. Vniuersali igitur speculamur quæ in parte, propria vero non nouimus. quare accidit & decipi circa ipsa, præterquàm quòd non contrarie, sed habere quidem vniuersalem, decipi vero ea quæ secundum partem. Consimiliter igitur & in prædictis. neque enim contraria deceptio, quæ secundum medium, scientiæ, quæ secundum syllogismum, neque quæ secundum vtrunque mediorum suspitio. Nihil enim prohibet scientem, & quòd A toti B inest, & rursus hoc ipsi C, existimare A non inesse C. vt quòd omnis mula sterilis, & ipsa mula, existimare prægnantem hanc esse. non enim scit, quòd A ipsi C, non simul speculans assumptum, quod secundum vtrunque.

Quare planum, quòd etsi hoc quidem nouit, illud vero non nouit, decipietur: quod habent vniuersale ad scientias quæ secundum partem. nullum enim sensibilium extra sensum existens nouimus, neque si sentientes scimus: nisi vt vniuersale, & eo quod est habere propriam scientiam: sed non vt agere. Scire nanque trifariam dicitur, vel vt vniuersali, vel vt propria, vel vt agere: quare & decipi tot modis. Nihil igitur prohibet & nosse, & deceptum esse circa idem, præterquàm quòd non contrarie: quod accidit & secundum vtranque cognoscenti propositio-

nem, & non consideranti prius, suspicans enim mulam prægnantem esse, non habet scientiam secundum agere: neque iterum ob suspitionem, contrariam deceptionem scientiæ: syllogismus enim contraria deceptio vniuersali. Qui vero suspicatur bono esse malo esse, idem suspicabitur bono esse, & malo. Sit nanque bono esse, in quo A: malo autem esse, in quo B: rursus vero bono esse, in quo C. quoniam igitur idem suspicabitur B & C, & esse C B suspicabitur: & rursus B A esse consimiliter: quare & C A. quemadmodum enim si erat verum, de quo C, B: & de quo B, A: & de C A verum erat: ita & in ipso suspicari. Similiter autem & in ipso esse. cùm enim idem sint C & B: & rursus B & A: & C ipsi A idem erat: quare & in ipso opinari: consimiliter ergo hoc quidem necessarium, si quis dabit primum. sed fortasse illud falsum, suspicari quendam malo esse, bono esse, nisi secundum accidens. multipliciter enim possibile est hoc suspicari. considerandum vero hoc melius.

De Annexu syllogismo.

De Conuersione terminorum.

Cap. XXVII.

QVando autem extrema conuertuntur, necesse est & medium conuerti ad vtraque. Si enim A de C per B inest, si conuertuntur, & ipsum C inest omni cui A: & B cum A conuertitur, & inest B omni cui A, per medium C: & C cum B conuertitur, per medium A. Et in non inesse consimiliter. Veluti si B ipsi C inest: A vero ipsi B non inest: neque A ipsi C inerit. Si igitur A conuertitur cum B, & C conuertetur

cum A. ſit enim B non inexiſtens ipſi A: neque igitur C: nam B inerat omni C. Et ſi C conuertitur cum B, & B conuertetur cum A. de quo enim B omni, & C. Et ſi C ad A conuertitur, & B conuertetur. nam cui B, C: cui vero A, C non ineſt. & ſolum hoc à concluſione incipit, alia autem non ſimiliter: vt & in prædicatiuo ſyllogiſmo. Rurſus, ſi A & B conuertuntur, & C D conſimiliter: neceſſe autem A vel C omni ineſſe: & B & D ſic ſe habebunt, vt omni alterum inſit. quoniam enim cui A B, & cui C D: omni autem A vel C, & non ſimul: planum quòd & B vel D omni, & non ſimul. vt ſi ingenerabile incorruptibile, & incorruptibile ingenerabile: neceſſe quod ſit corruptibile, & corruptibile factum eſſe. duo enim ſyllogiſmi fiunt.

De cōmutatis Cōuerſionibus.

A. Conuertuntur. B.

Ingenerabile. Incorruptibile.

Omni alterum, nulli ſimul. Omni alterum, nulli ſimul.

C. Conuertuntur. D.

Generabile. Corruptibile.

Hoc theorema ſimile potius eſt coniunctæ, quàm commutatæ cōuerſioni.

Rurſus, ſi omni A aut B, & C aut D: ſimul vero non inſunt: ſi conuertuntur A & C, & B & D conuertuntur. ſi enim B non ineſt alicui cui D, planum quòd A ineſt: ſi vero A & C, conuertuntur enim: quare ſimul C & D. hoc autem impoſſibile.

Omni

A.	Omni alterum,	B.
Ingenerabile.	nulli simul.	Generabile.
Conuertuntur.		Conuertuntur.
C.	Omni alterum,	D.
Incorruptibile.	nulli simul.	Corruptibile.

Hoc theorema vere dici potest à cōmutata cōuersione.

Cùm vero A toti B, & C insit, & de nullo alio prædicetur: insit autem & B omni C: necesse est A & B conuerti. quoniam enim A de solis B C dicitur: prædicatur autem B & ipsum de seipso, & de C: planum, quòd de quibus A, & B dicetur omnibus, * præterquam de ipso A.

**Alex. dubitat esse mendū, & forte legendum, & de ipso A.*

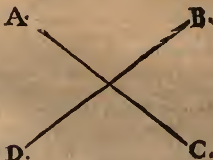
Rursus, quando A, & B toti insunt C: conuertitur autem C cum B: necesse A omni B inesse. quoniam enim A omni C: C vero ipsi B, eo quòd conuertitur: & A omni B inerit.

De mutua Oppositorum conuersione, eligendorum, & fugiendorum.
Cap. XXVIII.

**vnus co. le. vt A & B, A eligibilius*

Qvando autem duobus existentibus, * vt A eligibilius sit quàm B. cum sint opposita, & D quàm C consimiliter: si eligibiliora A C quàm B D, A eligibilius quàm D. Similiter enim sequendum A, & fugiendum B, opposita nanque: & C ipsi D, nam & hæc opponuntur. Si igitur A ipsi D similiter eligendum, & B ipsi C fugiendum: vtrunque enim vtrique similiter fugiendum sequendo: quare & ambo A C ipsis B D, quoniam autem magis non possunt, similiter: nanque B D similiter erant. Si verro D quàm A eligibilius, & B quàm

B quàm C minus fugiendum:nam minus minori opponitur:eligibilius autem maius bonum, & minus malum,quàm minus bonum,& maius malum:& totum ergo B D eligibilius quàm A C,·sed nunc non est: A igitur eligibilius quàm D: & C itaque quàm B minus fugiendum.

Sumptum est hoc exẽplũ ab interpretibus

Si ergo eligeret omnis amans secundum amorem, A sic se habere, vt gratificetur: & non gratificari, in quo C: aut gratificari, in quo D: & non talem esse vt gratificetur, in quo B: planum quòd A talem esse, eligibilius est, quàm gratificari. Amari igitur coitu eligibilius secundum amorem. amor igitur magis est amicitiæ,quàm ipsius coitus. quòd si magis huius,& finis hoc: coire igitur aut non est penitus, aut eius quod est amari gratia. nanque & alij affectus, & artes sic *.

** al. co. ad. fiunt.*

Exẽplum hoc sumptũ est ex conuiuio Platonis.

Quomodo igitur se habent termini secundum conuersiones, & eo quòd magis fugiendi, vel eligibiliores sint, manifestum.

De Inductione, & syllogismo Inductiuo.
Cap. XXIX.

QVòd autem non solum dialectici, & demonstratiui syllogismi per prædictas efficiuntur figuras, sed & rhetorici. & simpliciter quæcunque fides, & secundum quamcunque methodum, nunc vtique sit dicendum. omnia enim credimus aut per syllogismum, aut ex inductione.

Inductio igitur est, & ex inductione syllogismus, alterum extremum medio ratiocinari per alterum. Veluti si ipsorum A C medium sit B, per C monstrare A inexistens ipsi B: sic enim facimus inductiones. Vt sit A, longæuum: in quo autem B, bilem non habens: in quo vero C, singulare longæuum, sicut homo, & equus, & mulus. A * igitur inest toti C: omne enim C longæuum: sed & B bilem non habens inest omni C. Si igitur conuertitur C cum B, & nõ excedit medium, necesse est A inesse ipsi B. monstratum nanque fuit

** Al.co.le. A igitur inest toti B: omne enim bilem non habens lõgæuũ, sed melior prima lectio.*

fuit prius, si duo quædam eidem insint, & ad alterum ipsorum conuertatur extremum, quòd conuertenti & alterum prædicatorum inerit. Oportet autem intelligere C ex omnibus singularibus compositum: inductio enim per omnia. Est autem talis syllogismus primæ & immediatæ propositionis. quorum nanque est medium, per medium syllogismus: quorum vero non est, per inductionem. Et quodammodo opponitur inductio syllogismo. hic enim per medium extremum tertio monstrat: illa autem per tertium extremum medio. Natura igitur prior & notior qui per medium syllogismus: nobis vero notior qui per inductionem.

De Exemplo. *Cap.* *XXX.*

SEd exemplum est, quando extremum medio inexistens monstratum fuerit per simile tertio. oportet autem medium tertio, & primum simile notius esse inexistens. Vt sit A, malum: B, contra confines bellum inferre: in quo C, Athenienses contra Thebanos: in quo autem D, Thebanos contra Phocenses. Si itaque velimus monstrare quòd bellum gerere cum Thebanis est malum, accipiendum quòd contra confines bellum gerere est malum. huius autē fides ex similibus, vt quoniam Thebanis, quòd contra Phocenses. Quia igitur malum est, quòd contra confines: quòd vero cōtra Thebanos, contra confines est: planum, quòd contra Thebanos bellum gerere malum. manifestum itaque, quòd B ipsi C, & ipsi D inest: ambo enim sunt contra confines bellum inferre: & quòd A ipsi D. Thebanis enim non contulit bellum contra Phocenses. quòd autem A ipsi B inest, per D monstrabitur. Eodem au-

tem

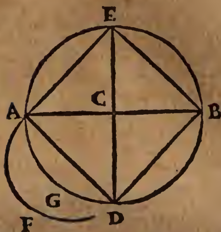
tem modo, si per plura similia fides fiat medij ad extremum. Planum igitur, quòd exemplum est, neque vt pars ad totum, neque vt totum ad partem: sed vt pars ad partem, quando ambo sub eodem sint, notum vero alterum. Et differt ab inductione: quoniam illa quidem ex omnibus indiuiduis extremum monstrabat inesse medio, & ad extremum non coaptabat syllogismum: hoc autem & coaptat, & non ex omnibus monstrat.

De Abductione. *Cap. XXXI.*

Abductio vero est, cùm primum medio inexistens manifestum sit: vltimo autem medium: obscurum quidem, sed similiter credibile, aut magis quàm conclusio. Amplius, si pauca sint media vltimi & medij: omnino enim propinquius scientiæ accedit esse. Vt sit A docibile: in quo B, scientia: C iustitia. quòd igitur scientia docibilis, planum: si autem virtus scentia, obscurum. si igitur B C similiter, aut magis credibile, quàm A C, abductio est: est enim proximius ipsi scire, eo quòd * assumpsimus A C, scientiam prius non habentes. Aut rursus si pauca sint media ipsorum B C: nanque & sic proximius ipsi cognoscere. Veluti si K esset quadrari: in quo autem E, rectilineum: in quo vero F, circulus: si ipsius E F vnum solum esset medium, hoc quod est, cum lunulis æqualem fieri circulum rectilineo, esse posset prope ipsum cognoscere.

* *Al. co. le. adsumpsimus ipsi A C. ipsam A B scientiã.*

Cùm

Per hãc de ſcriptionẽ mõſtrabat Hippocrates circulũ quadrari.

Cùm vero B C, neque credibilius ſit quàm A C, neque pauca media, non dico abductionem: neque quando B C ſit immediatum, tale enim ſcientia eſt.

De Inſtantia. *Cap.* *XXXII.*

CÆterum inſtãtia eſt propoſitio propoſitioni contraria. differt autẽ à propoſitione, quoniã inſtãtiã contingit eſſe in parte: propoſitionẽ vero aut omnino non contingit, aut non in vniuerſalibus ſyllogiſmis. Fertur autem inſtantia bifariam, & per duas figuras. bifariam quidẽ, quoniam aut vniuerſaliter, aut in parte omnis inſtantia: ex duabus vero figuris, quoniam oppoſitæ feruntur propoſitioni: oppoſita autem in prima, & tertia figura concluduntur ſolis. quando enim cenſeat omni ineſſe, inſtamus, quòd nulli, aut quòd alicui non ineſt. horum àutem nulli quidem ex prima figura: alicui vero non, ex vltima. Vt ſit A, vnam eſſe ſcientiam: in quo B, contraria. Cùm igitur proponit vnam eſſe contrariorum ſcientiam, inſtat, aut quòd omnino

non eadem oppositorum: contraria autem opposita: quare fit prima figura. aut quòd noti & ignoti, non vna: hæc vero tertia. de C nanque noto & ignoto, contraria quidem esse, verum: vnam autem ipsorum scientiam esse falsum. Rursus in priuatiua propositione consimiliter. cùm enim censet non esse vnam contrariorum, * aut quòd omnium oppositorum, aut quòd aliquorum contrariorum eadem, dicimus, vt sanabilis & ægrotabilis. omnium igitur ex prima: aliquorum vero ex tertia figura. Simpliciter enim in omnibus, cùm vniuersaliter quidem instat, necesse ad vniuersale contradictionem dicere eorum quæ proponuntur. veluti si non existimet eandem contrariorum omnium, dicentem oppositorum vnam. sic autem necesse primam esse figuram: medium enim fit quod vniuersale ad id quod ex principio. In parte vero, ad quod est vniuersale, de quo dicitur propositio. vt noti & ignoti non eandem: contraria enim vniuersaliter ad hæc, & fit tertia figura. medium enim, quod in parte accipitur, vt notum & ignotum. ex quibus enim est ratiocinari contrarium, ex his & instantias conamur dicere. Quare & ex solis his figuris ferimus: in solis enim his oppositi syllogismi: per mediam enim non erat affirmatiue. Amplius, & si pluris indigeat orationis, quæ per mediam figuram, veluti si non det A inesse B, eò quòd C non sequitur ipsum: hoc enim per alias propositiones planum. non oportet autem instantiam ad alia euerti, sed statim manifestam haberre alteram propositionem. Vnde & signum ex sola hac figura non est. Considerandum autem & de aliis instantiis, vt de iis quæ sunt ex contrario, & simili, & eo quod secundum

*al. co. ad scientiam

opin

opinionem:& si eam, quæ est in parte ex prima, aut priuatiuam ex media possibile capere.

De Verisimili, & Signo. Cap. XXXIII.

VErisimile vero & signum non est idem: sed verisimile quidem est propositio probabilis: quod enim cognoscunt vt in pluribus ita fieri aut non fieri, esse aut non esse, hoc est verisimile, vt odire inuidentes, aut beneuolentia prosequi amatos. Signum autem vult esse propositio demonstratiua, aut necessaria, aut probabilis. quo enim existente, est: aut quo facto prius, aut posterius facta est res, signum est, quòd factum fuerit, aut fit.

De Enthymemate. Cap. XXXIIII.

ENthymema igitur est syllogismus imperfectus, ex verisimilibus, aut signis. Accipitur autem signum trifariam, quot modis & medium in figuris. aut enim, vt in prima, aut vt in media, aut vt in tertia. Veluti monstrare prægnantem, eò quòd lac habet. medium enim, lac habere. in quo A prægnantem esse: B, lac habere: mulier, in quo C. Quòd autem sapientes studiosi: Pittacus enim studiosus, per vltimam: in quo A, studiosum: in quo B, sapientes: in quo C, Pittacus. verum igitur & A & B de C prædicare, prætorquàm quòd hoc quidem non dicunt propter cognoscere, illud autem accipiunt. Prægnãtem vero esse, quoniam pallida, per mediam figuram vult esse. quoniam enim sequitur pallidum prægnantes, sequitur autem & hanc, monstratum fuisse putant, quòd est prægnans. pallidum, in quo A: prægnantem esse, in quo B: mulier, in quo C. Si igitur vna dicta fuerit propositio, signũ fit solum: sin autem & altera assumpta fuerit syllogismus. vt quoniam Pittacus liberalis: nam ho

noris cupidi liberales: Pittacus vero honoris cupidus. Aut rursus, quòd sapientes boni: Pittacus enim bonus: sed & sapiens. Sic igitur fiunt syllogismi: præterquam quòd qui per primam figuram, insolubilis, si verus sit, vniuersalis enim est: qui vero per vltimam, solubilis, & si vera sit conclusio, eo quòd non est vniuersalis, neque ad rem syllogismus: non enim si Pittacus studiosus, proper hoc & alios necesse sapientes: qui vero per mediam figuram, semper & omnino solubilis. nunquam enim fit syllogismus ita se habentibus terminis, non enim si prægnans pallida: pallida autem & hęc necesse prægnantem esse hanc. verum igitur in omnibus erit figuris: differentias autem habent quæ dictæ sunt. Aut igitur sic diuidendum signum: horum vero medium vestigium sumendum: Vestigium nanque, quod scire facit, aiunt esse: tale autem maxime, quod medium: Aut quæ ex extremis, signum dicendum, quæ vero ex medio, vestigium. probabilissimum nanque & maxime verum, quod per primam figuram.

De cognoscenda Natura. Cap. XXXV.

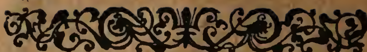
NAturā vero cognoscere possibile est, si quis det simul mutari corpus & animam, quæcunque naturales passiones sunt. qui enim fortasse Musicam didicit, mutauit animam in aliquo, verum passio hæc non est ex iis, quæ natura à nobis insunt: sed quemadmodum iræ, & desideria, ex naturalibus motibus. Si igitur & hoc datum fuerit, & vnum vnius signum esse, & possimus accipere propriam vniuscuiusque generis passionem & signū, poterimus naturam cognoscere. Si enim seorsum est alicui generi indiuiduo inexistens passio, vt leonibus fortitudo, ne-

cesse

cesse & signum esse aliquod : simul nanque inuicem pati suppositum est : & sit hoc , magnas extremitates habere, quod & aliis inesse generibus non totis contingit . signum enim ita proprium est , quoniam totius generis propria est passio!, & non solum propria , quemadmodum consueuimus dicere.Inerit igitur & in alio genere hoc, & homo erit fortis,& aliud aliquod animal. habebit igitur signum : vnum enim vnius erat. Si igitur hæc sunt , & poterimus talia signa colligere in his animalibus , quæ solum vnam aliquam passionem habent propriam , vnaquæque autem habet signum,quoniam necesse vnum habere , poterimus naturam cognoscere. Quòd si duo habet propria , totum genus , vt leo forte, & communicatiuum , quomodo cognoscemus vtrum vtrius signum , seorsum consequentium signorum ? An si & alij alicui non toti ambo, & in quibus non totis vtrunque : quando hoc quidem habeat , illud vero non. Si enim fortis quidem , liberalis vero non , habet autem ex duobus hoc : planum , quòd & in leone hoc signum fortitudinis. Est itaque naturam cognoscere, in prima figura medium conuerti cum primo extremo,supergredi vero tertium,& non conuerti . vt fortitudo A : extremitates magnæ in quo B:C autem , leo. cui igitur C,B omni,sed & aliis:cui vero B,A omni, & nō pluribus,sed cōuertitur.Quòd si non, non erit vnum vnius signum.

Instantia.

Solutio.

ARISTOTELIS STAGIRITAE, PERIPATETICORVM PRINCIPIS POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

LIBER PRIMVS:

Ioanne Frãcifco Burana Veronẽfi interprete.

SVMMA LIBRI.

De demonſtrationis eſſentia, conditionibuſq; ad eam requiſitis. De differentia demonſtrationum quòd ſeu quia, & propter quid. Quæ figura aptior ſit demonſtrationi. De ignorantiæ ſpeciebus, quæ in ſciẽtiis accidunt. Finitos eſſe demõſtratiuarum propoſitionum terminos. De demonſtrationum variis ſpeciebus, ac earum inter ſe cõparatione. De variis demum theorematibus ad demonſtrationem conferentibus.

Omnem doctrinam, omnẽmque diſciplinam intellectiuam ex praeexiſtenti fieri cognitione. Quot ſunt præcognitionum modi, quæq; ea, quæ præcognoſcuntur. Dubitationum ſolutio circa hãc propoſitionem contingentium. Caput I.

Text. 1.

*Verbũ hoc διανοητικὴ, quod diſcurſiua in

MNIS doctrina, & omnis diſciplina * diſcurſiua ex præexiſtente fit cognitione. Manifeſtum autem hoc ſpeculantibus in omnibus. Mathematicæ nanque

nanque ſcientiarum per hunc modum * accedunt, & aliarum vnaquæque artium. Conſimiliter autem & circa * rationes, & quæ per ſyllogiſmos, & quæ per inductionem. ambæ enim per ea quæ præcognoſcuntur faciunt doctrinam: illæ quidem accipientes, tanquam à cognoſcentibus, iſtæ vero monſtrantes vniuerſale per id quod manifeſtum ſit ſingulare. Itidem & Rhetoricæ perſuadent. aut enim per exempla, quod eſt inductio: aut per enthymemata, quod eſt ſyllogiſmus. Bifariam autem neceſſarium eſt præcognoſcere. alia nanque quòd ſunt præſuſcipere neceſſarium: alia vero quid eſt quod dicitur, intelligere oportet: alia autem ambo. vt quòd quidem omne aut aſſerere, aut negare, verum, quòd eſt: triangulum vero, quòd hoc ſignificat: vnitatem autem ambo, & quid ſignificat, & quòd eſt. non enim conſimiliter horum vnumquodque manifeſtum nobis eſt. Eſt autem cognoſcere, alia quidem prius cognoſcentem, quorundam vero & ſimul accipiétem cognitionem: vt quæcunque ſunt ſub vniuerſalibus, quorum habet cognitionem. quòd enim omne triangulum habet duobus rectis æquales, præſciuit: quòd autem hoc, quod eſt in ſemicirculo, triangugulum eſt, * ſimul inducens, cognouit. Quorundam enim in hũc modum diſciplina eſt, & non per medium, extremum cognoſcitur: quæcunque iam ſingularia ſunt, & non de ſubiecto aliquo. Ante vero quàm inductum ſit, aut acceptus fuerit ſyllogiſmus, modo quidem aliquo fortaſſe dicendum eſt ſcire, modo autem alio non. quòd enim non ſciuit, ſi eſt ſimpliciter, hoc quomodo ſciuit, quòd duos rectos habet ſimpliciter? ſed manifeſtum quòd ita quidem ſcit, quo-

terpretatũ eſt, alij praſ ſius ſyllogiſtica, alij latius intellectualis, ratiocinatiua cogitatiua, hic & alibi vertunt.

** a. l. perſiciuntur.*

** λόγους, orationes aliqui vertunt.*

Text. 2.

**al. l. ſimul dicẽs cognouit: Ita vt coniunctim hæc verba legantur. hoc modo legit Io. grã. illo The. 8. Auer.*

niam vniuersaliter scit, simpliciter autem non scit. Si vero non, quæ in Menone, dubitatio continget. aut enim nihil addiscet, aut quæ nouit. Non enim iam, veluti quidam nituntur soluere, dicendum. an ne nosti omnem binarium, quòd par est, aut non? asserente autem, attulerunt quendam binarium, quem non existimabat esse: quare neque parem. Soluunt enim, non dicentes omnem scire binarium parem esse, sed quem sciunt, quòd binarius. Atqui sciunt quidem, cuius demonstrationem habent, & cuius acceperunt: acceperunt autem non de omni, de quo vtique noscant, quòd triangulum, aut quòd numerus, sed simpliciter de omni numero, atque triangulo. nulla enim propositio accipitur talis, quòd quem tu nosti numerum, aut quam tu nosti rectilineam: sed de omni. Cæterum nihil, puto vetat, quod addiscit aliquis, est sic scire, est autem sic ignorare. absurdum enim, non si nouit quodammodo quod addiscit: sed si ita, vt inquantum addiscit, & sic.

Text.3. Vide 1. prior. c. 26.

Text.4.

Quid sit Scire, quid Demonstratio, & quæ conditiones ad eius propositiones requirātur. Quid sit Propositio, Immediatum principium, ac eorum species. Propositiones magis quàm conclusionem credendas esse.

Caput II.

Text.5. SCire autem arbitramur vnumquodque simpliciter, sed non sophistico modo, qui est secundum accidens, cùm causam existimamus cognoscere, propter quam res est, quòd illius causa est, & non contingere hoc aliter se habere. Planum igitur, quòd tale aliquid scire est. nanque & non scientes, & scientes: illi quidem existimant

ſtimant * ipſi ſic ſe habere, ſcientes vero & habent. Quare cuius ſimpliciter eſt ſcientia, hoc impoſſibile aliter ſe habere. Si igitur & alter eſt ſciendi modus, poſterius dicemus. Dicimus autem & per demonſtrationem cognoſcere. demonſtrationem vero dico ſyllogiſmum ſcientialem. ſcientialem autem dico, ſecundũ quem, eo quòd ipſum habeamus, ſcimus. * al. l. ipsũ

Si itaque eſt ipſum ſcire, quale poſuimus, neceſſe & demonſtratiuam ſcientiam ex veriſque eſſe, & primis, & immediatis, & notioribus, & prioribus, & cauſis concluſionis. ſic enim erunt & principia propria eius quod demonſtratur. ſyllogiſmus enim erit &, ſine his, demonſtratio autem non erit. non enim faciet ſcientiam. Vera quidem igitur oportet eſſe: quoniam non eſt non ens ſcire, vt quòd diameter commenſurabilis. Ex primis autem indemonſtrabilibus, quoniam non ſciet non habens demonſtrationem ipſorum. ſcire enim, quorum demonſtratio eſt, non ſecundum accidens, habere demonſtrationem eſt. Cauſas quoque, & notiora oportet eſſe, & priora. cauſas quidem quoniam tunc ſcimus, quando cauſam cognoſcimus: & priora, ſiquidem cauſæ: & præcognita, non ſolum altero modo, eo quòd intelligantur, ſed & eo quòd cognoſcantur quòd ſunt.

Priora vero ſunt, & notiora bifariam. non enim idem prius natura & ad nos prius, neque notius & nobis notius. Dico autem ad nos quidem priora, & notiora, quæ ſunt propinquiora ſenſui: ſimpliciter autem priora, & notiora, quæ longius. Sunt autem longiſſime quidem ipſa maxime vniuerſalia, proxime vero ipſa ſingularia; & opponuntur hæc ſibi inuicem.

Ex primis autem est, quod ex principiis propriis: idem * enim dico primum & principium. Principium autem est demonstrationis propositio immediata: Immediata vero, qua non est alia prior. Propositio autem est enunciationis altera particula, vnum de vno: Dialectica quidem, quæ similiter accipit vtramuis: Demonstratiua vero, quæ determinate alteram, quoniam veram. Enunciatio autem contradictionis vtrauis particula. Contradictio vero oppositio, cuius non est medium secundum seipsam. Particula autem contradictionis, quæ quidem aliquid de aliquo, affirmatio: quæ vero aliquid ab aliquo, negatio. Immediati vero principij syllogistici, positionem quidem dico, quam non est monstrare, neque necesse habere docendum quippiam: quam autem necesse est habere docendum quippiam, dignitatem: sunt enim quædam talia, * hoc enim maxime in talibus consueuimus nomen dicere. Positionis vero, quæ quidem accipit vtranlibet particularum enuntiationis, vt dico esse aliquid, aut non esse aliquid, suppositio: quæ vero sine hoc definitio. definitio enim positio quidem est: ponit enim Arithmeticus vnitatem indiuisibile esse secundum quantum: suppositio autem non est: nam quid est vnitas, & esse vnitatem, non idem.

**a. l. idem autem est*

** Aliqui cod. etiã antiqui addũt hac verba: quæ è domo discẽs promit secũdũ vnãquãq; scientiã: & ita videtur legere Themistius, & Io. Gram.*

Quoniam autem oportet credere, & scire rem, eo quòd talem habemus syllogismum, quem vocamus demonstrationem: est autem hic, eo quòd hæc sunt, ex quibus est syllogismus: necesse est non solum præcognoscere prima, aut omnia, aut quædam sed magis. semper enim

prop

propter quod est vnumquodque, illud magis est. vt propter quod amamus, illud amicum magis. *Vide 2. Meta. tex. 4.*

Quare siquidem scimus per prima & credimus, & illa scimúsque & credimus magis, quoniam per illa & posteriora. Fieri autem non potest vt credat, magis iis quæ scit, quæ non est, neque sciens, neque melius dispositus, quàm si esset sciens. Accidet auté hoc, nisi aliquis præcognoscet per demonstrationem * credentium. magis enim necesse est credere principiis, aut omnibus, aut quibusdam, quàm conclusioni. Habiturum autem scientiam, quæ est per demonstrationem, non solum oportet principia magis cognoscere, & magis ipsis credere, quàm ei quod monstratur: sed neque aliud ipsi credibilius esse, neque notius his quæ sunt opposita principiis, ex quibus erit syllogismus, qui est contrariæ deceptionis: siquidem oportet scientem simpliciter à credulitate impermutabilem esse.

**Alexan. exponit credentiũ, pro creditorũ.*

Opinionum confutatio, & eorum qui omnino demonstrationem tollunt, & eorum qui omnium demonstrationem esse ponunt.

Caput. III.

NOnnullis quidem igitur, eo quòd oportet prima scire, non videtur scientia esse: quibusdam vero esse quidem, verum omnium demonstrationes esse. quorum neutrum, neque verum, neque necessarium. Qui quidem enim supponunt non esse omnino scire, hi in infinitum existimant reduci, tanquam non scientes posteriora per priora, quorum non sunt prima: recte dicentes: impossibile nanque infinita pertransire. Si vero stant, ac sunt principia, hæc esse *Text. 6.*

ignot

ignota: cùm demonstratio de ipsis non sit, quod dicunt esse scire solum. si vero nõ est prima scire, neque quæ ex his esse scire simpliciter, neque proprie, sed ex suppositione, si illa sunt. Alij autem ipsum quidem scire confitentur, per demonstrationem enim esse solum, sed omnium esse demonstrationem nihil prohibere. contingere enim circulo fieri demonstrationem, & ex iis quæ ad se inuicem. Nos vero dicimus, neque omnem scientiam demonstratiuam esse, sed eam, quę immediatorum est, indemonstrabilem. Quódque hoc sit necessarium, manifestum. si enim necesse quidem scire priora, & ex quibus demonstratio, stant autem aliquando immediata, hæc indemonstrabilia necesse est esse. Hæc igitur ita dicimus, & non solum scientiam, sed & principium scientiæ esse quoddam dicimus, quo terminos cognoscimus. Circulóque quòd impossibile demonstrare simpliciter, planum: siquidem ex prioribus oportet demonstrationem esse, & notioribus. impossibile enim est eadem eisdem simul priora, & posteriora esse. Nisi altero modo, vt alia quidem ad nos, alia vero simpliciter, quo modo inductio facit notum. Si vero sic, non esset vtique simpliciter scire bene definitum, sed duplex: aut non simpliciter altera demonstratio, quæ fit ex nobis notioribus.

Accidit autem dicentibus circulo demonstrationem esse, non solum quod nunc dictum est, sed nihil aliud dicere, quam quòd hoc est, si hoc est. sic autem omnia facile monstrare. Manifestum autem, quòd hoc contingit tribus terminis positis, per multos nanque, aut paucos reflectere dicere, nihil differt: per paucos autem, aut duos. Quando enim A existente, ex necessi-

tate

tate ſit B: hoc autem, ipſum C: A exiſtente, erit C. ſi itaque A exiſtente, neceſſe eſt B eſſe: hoc autem exiſtente, ipſum A: hoc enim erat circulo. Ponatur A in quo C. dicere igitur, B exiſtente, A eſſe, eſt ipſum C eſſe dicere, hoc autem, quoniam A exiſtente, ipſum C eſt: C autem ipſi A idem. Quare contingit dicere circulo aſſerentes eſſe demonſtrationem, nihil alterum, quam quod A exiſtente, A eſt. ſic autem facile eſt omnia monſtrare. Verum neque hoc poſſibile, præterquam in iis, quæcunque ſe inuicem conſequuntur: quemadmodum propria. Vno quidem igitur poſito, quòd nunquam neceſſe eſt aliquid eſſe alterum, monſtratum eſt. dico autem vno, quòd neque termino vno, neque poſitione vna poſita: ex duabus autem poſitionibus primis & minimis contingit, ſiquidem & ſyllogizare. Si igitur & A ſequatur ex ipſo B, & C: & hæc ex ſe inuicem, & ex ipſo A: ſic quidem contingit ex ſe inuicem monſtrare omnia petita in prima figura: quemadmodum monſtratum fuit in iis quæ de ſyllogiſmo. monſtratum autem eſt & quòd in aliis figuris, aut non fit ſyllogiſmus, aut non de acceptis. Quæ vero non contraprædicantur, nullo modo eſt monſtrare circulo. quare quoniam pauca talia in demonſtrationibus, manifeſtum quòd vanúmque, & impoſſibile eſt dicere ex iis quæ ad ſe inuicem demonſtrationem eſſe, & propter hoc omnium contingere eſſe demonſtrationem.

Demonſtrationis propoſitiones veras eſſe, veritate neceſſaria. Quid ſit id, quod dicimus, De omni, quid per ſe, quid Vniuerſale. Cap. IIII.

QVoniam autem impoſſibile aliter ſe habere, cuius eſt ſcientia ſimpliciter, neceſſarium *Text.7.*

rium vtique fuerit scibile, quod est secundum demonstratiuam scientiam: demonstratiua autem est, quam habemus, eo quòd habemus demonstrationem: ex necessariis igitur syllogismus est demonstratio. Accipiendum igitur ex quibus, & qualium demonstrationes sunt.

Tex.8. Primum autem determinemus, quid dicimus de omni, & quid per se, & quid vniuersale. De omni quidem igitur hoc dico, quod sit vtique, non in aliquo quidem, in aliquo autem non: neque aliquando quidem, aliquando autem non. vt si de omni homine animal, si verum hunc dicere hominem, verum & animal: & si nunc alterum, & alterum. & si in omni linea punctum consimiliter. Signum autem etenim instantias ita ferimus, tanquam de omni interrogati, aut si in aliquo non, aut si aliquando non.

Text.9. Per se autem, quæcunque & insunt in eo quod quid est: vt triangulo linea, & lineæ punctum. substantia nanque ipsorum ex his est, & in * oratione dicente quid est, insunt: Et quibuscunque inexistentium ipsis, ipsa sunt in oratione, quid est declarante: quemadmodum rectum inest lineæ & circulare, & impar & par numero, & primum & compositum, & æquilaterum & altera parte longius. & omnibus his insunt in oratione quid est dicente, ibi quidem linea, hic autem numerus. Consimiliter autem & in aliis, talia singulis per se dico. Quæcunque autem neutro modo insunt, accidentia: vt musicum, aut album animali. Amplius, quod non de subiecto dicitur alio aliquo. vt ambulans alterum quid existens, ambulans, est & album. substantia vero, & quæcunque hoc aliquid significant, non alterum quid existentia sunt, quod sunt.

* λόγῳ. *alij le. ratione, & sic etiam inferius.*

sunt. quæ quidem igitur non de subiecto, per se dico: quæ autem de subiecto, accidentia.

Amplius autem alio modo, quod quidem propter ipsum inest vnicuique, per se: quod vero non propter ipsum, accidens. quemadmodum si ambulante fulgurauit, accidens: non enim propter ambulare fulgurauit, sed contingit, dicimus, hoc. si autem propter ipsum, per se. vt si quid iugulatum interiit, & secundum iugulationem, quoniam propter iugulari, sed non accidit iugulatum interire. Quæ igitur dicuntur in simpliciter scibilibus per se sic, vt insint prædicatis, aut illa insint subiectis, & per ipsa sunt, & ex necessitate. non enim contingit non inesse, aut simpliciter, aut opposita. vt lineæ rectum aut curuum, & numero impar aut par. est enim contrarium, aut priuatio, aut contradictio in eodem genere, vt par, quod non impar in numeris, inquantum sequitur. quare si necesse asserere, aut negare, necesse & per se inesse. Quod igitur de omni, & per se, determinatum sit hunc in modum. Vniuersale autem dico, quod vtique & de omni sit, & per se, & secundum quòd ipsum. Manifestum igitur quòd quæcunque vniuersalia, ex necessitate insunt rebus. Per se autem & secundum quòd ipsum, idem. vt per se lineæ inest punctum, & rectũ: etenim secundum quòd linea. & triangulo secundum quòd triangulum, duo recti: etenim per se triangulum duobus rectis æquale. Vniuersale autem est tunc, quando in quolibet, & primo monstretur. vt duos rectos haberem, neque figuræ est vniuersale, quamuis est monstrare de figura, quòd duos rectos habet, sed non de qualibet figura, neque vtitur qualibet figura monstrans. quadrangulum enim figura

Text. 10.

Text. 11.

figura quidem est, non habet autem duobus rectis æquales.æquicrus vero habet quidem quodcunque duobus rectis æquales, sed non primo, sed triangulum prius. Quod igitur quoduis primum monstratur duos rectos habens, aut quodcunque aliud, huic primo inest vniuersale, & demonstratio per se de hoc vniuersaliter est, de aliis vero quodammodo non per se: neque de æquicrure non est vniuersaliter, sed in plus.

Text. 12.

Quot modis circa prædicatum Vniuersale Primum errare contingat: quoque modo ipsum vere cognoscatur.

Cap. V.

Primus error.

** Aliqui co.le. singulare, aut singularia, sed forte ea verba, aut singularia, addita fuere.*

Secundus error.

Tertius error.

Exemplũ tertij erroris

** Aliqui co. ad. proprie.*

Text. 13.

Exemplũ Primi erroris.

Oportet autem non latere, quòd plerunque contingit peccare, & non esse, quod monstratur primum vniuersale, secundum quòd videtur monstrari vniuersale primum. Decipimur autem hac deceptione, quando vel nihil sit accipere superius præter * singulare. Vel sit quidem, sed innominatum sit in rebus specie differentibus. Vel contingat esse, vt in parte totum, in quo monstratur. iis enim quæ sunt in parte inerit quidem demonstratio, & erit de omni, sed tamen non erit huius primi vniuersaliter demonstratio dico autem huius primi secundum quòd huius demonstrationem, quando sit primi vniuersaliter. Si quis igitur monstrauerit, quòd rectæ non coincidunt, videbitur vtique huius esse demonstratio *, eo quòd in omnibus est rectis. non est autem: si quidem, nõ quoniam sic æquales, sit hoc: sed secundum quòd quomodocunque æquales. Et si triangulum non esset aliud, quàm æquicrus, secundum quòd æquicrus videretur

vtiq

vtique inesse. Et proportionale, quod * & alternatim, secundum quòd numeri, & secundum quòd lineæ, & secundum quòd solida, & secundum quòd tempora: quemadmodum & monstrabatur aliquando seorsum, contingens vtique de omnibus vnica demonstratione monstrari. sed quia non sunt nominatum quiddam omnia hæc vnum, numeri, longitudines, tempora, solida, & specie differunt à se inuicem, seorsum accipiebatur. nunc autem vniuersaliter monstratur. non enim secundum quòd lineæ, aut secundum quòd numeri inerat: sed secundum quòd hoc, quod vniuersale supponunt esse. Propter hoc neque si aliquis monstrauerit singulum triangulum demonstratione, aut vna, aut altera, quòd duos rectos habet vnumquodque æquilaterum seorsum, & gradatum, & æquicrus: nondum nouit triangulum, quòd duobus rectis, nisi sophistico modo, neque vniuersaliter triangulum, neque si nullum est præter hæc triangulum alterum. non enim secundum quòd triangulum nouit, neque omne triangulum, nisi secundum numerum, secundum speciem autem non omne: & si nullum est, quod non nouit. Quando igitur non nouit vniuersaliter, & quando nouit simpliciter? Manifestum, quòd si idem esset triangulo esse, & æquilatero, aut vnicuique, aut omnibus. si autem non idem, sed alterum, inest autem secundum quòd triangulum, non nouit.

Exemplũ secundi erroris.

**Multi codi. non habent illud &*

Text. 14.

Quo pacto cognoscatur prædicatum vniuersale.

Vtrum autem secundum quod triangulum, aut secundum quòd æquicrus inest, & quando secundum hoc inest primo, & vniuersaliter cuius est demonstratio? Planum, quòd quando ablatis inerit primo, quemadmodum æquicruri, æneo, triangulo inerunt duo recti. sed & quod sit

aheneum,ablato, & quòd æquicrus. sed non figura, aut termino: sed non primis. Quo igitur primo? si quidem triangulo, secundum hoc inest & aliis, & huius vniuersaliter est demonstratio.

Demonstrationem esse ex ijs, quæ sunt Per se, ac Necessarijs. Cap. VI.

Text 15. Si igitur est demonstratiua scientia ex necessariis principiis: quod enim scitur, non potest aliter se habere: per se vero inexistentia necessaria sunt rebus: alia quidem enim in eo quod est quid insunt: aliis autem, quæ de ipsis prædicantur, ipsa insunt in eo quod est quid, quorum alterum oppositorum necesse est inesse: manifestum quòd ex talibus quibusdam fit vtique demonstratiuus syllogismus. omne enim aut sic inest, aut secundum accidens: accidentia vero non sunt necessaria. *Text.16.* Aut igitur sic dicendum, aut principium ponendum, quòd demonstratio necessarium est: & si demonstratum est, non potest aliter se habere. Ex necessariis igitur oportet esse syllogismum. ex veris quidem enim est & non demonstrantem syllogizasse: ex necessariis vero non est, nisi demonstrantem. hoc enim iam proprium demonstrationis est. Signum autem, quòd demonstratio ex necessariis: quoniam & instantias ita ferimus ad eos, qui existimant demonstrare, quòd non necesse, si existimemus, aut omnino contingere aliter, aut sermonis vtique gratia. Planum autem ex his, & quòd fatui sunt, qui se existimant recte principia accipere, si probabilis sit propositio, & vera: veluti Sophistæ, * quòd scire est scientiam habere. non enim * quod probabile, aut non, principium est: sed * primum ipsius generis, circa quod

a.l. quoniam *a.l. eo quod* *al.l. eo quod primum*

monstr

monstratur. & verum non omne proprium.

Quòd autem ex necessariis oportet esse syllogismum, manifestum & ex his. Si enim qui non habet rationem eius quod est propter quid, existente demonstratione non est sciens. esse autem posset, vt A de C ex necessitate esset: B vero medium, per quod demonstratum est, non ex necessitate: non sciuit propter quid. non enim est hoc propter medium. hoc enim contingit non esse, conclusio autem necessaria. Præterea, si aliquis non sciuit nunc, habens rationem, & saluus, salua re, non oblitus, neque * prius sciuerat. corrumpi autem posset medium, si non est necessarium: quare habebit quidem rationem saluam, * salua re, non autem sciuit: neque igitur prius sciuerat. si vero non est corruptum, contingit autem corrumpi, quod accidit, esset vtique possibile & contingens. sed est impossibile ita se habentem scire. Quando quidem igitur conclusio ex necessitate sit, nihil prohibet medium non necessarium esse, propter quod monstratum est. est enim necessarium & non ex necessariis syllogizatum esse, quemadmodum & verum non ex veris. Quando autem medium ex necessitate, & conclusio ex necessitate: quemadmodum & ex veris verum semper. sit enim A de B ex necessitate: & hoc de C: necessarium igitur & A ipsi C inesse. Quando autem non necessaria sit conclusio, neque medium necessarium potest esse. si enim A ipsi C non ex necessitate inesse: ipsi autem B ex necessitate: & hoc ipsi C ex necessitate: & A igitur ipsi C ex necessitate inerit. sed non suppositum fuerat. Quoniam igitur quod scitur demonstratiue, oportet ex necessitate inesse, manifestum, quòd & per medium ne-

Text. 17.

* al. co. ad. igitur

* al. l. saluus

Text. 18.

cessarium oportet habere demonstrationem.aut non sciet neque propter quid, neque quòd necesse est illud esse:sed vel existimabit nō sciens, si suspicetur tanquam necessarium, quod non necessarium: aut neque existimabit, similiter,& si quòd sciat per media, & si propter quid & per immediata. Accidentium vero non per se, quo modo determinata sunt per se, non est scientia demonstratiua. non enim ex necessitate monstrare conclusionem: accidens nanque contingit non inesse.de tali enim dico accidente. Atqui dubitare fortasse quispiam posset, cuius caūsa hæc oportet interrogare de his, si non necesse est conclusionem esse. nihil enim differt, si quis interrogatus quæcunque, postea dicat conclusionem. Oportet autem interrogare, non tanquam necessarium sit propter interrogata: sed quoniam dicere necessarium illa dicenti,& vere dicere,si vere sint inexistentia.

Demonstrationem ex Proprijs constare oportere, quia est ex ijs, & de ijs,quæ sunt per se: neque licere ex alio genere Transcendentem monstrare.

Cap. VI.

Text.19. Auer. in media expositione in explanatione horum textuum vsq; ad 66. seriē Arist. variat, quod

QVoniam autem ex necessitate insunt circa vnumquodque genus, quæcunque per se insunt, & secūdum quòd vnumquodque, manifestum quòd de iis quæ per se sunt, sunt scientiales demonstrationes, & ex talibus sunt: accidentia enim non necessaria. Quare non necesse est conclusionem scire propter quid est, neque si semper esset, non per se autem: veluti per signa syllogismi. quod enim per se, non per se sciet, neque propter quid. propter quid autem scire

ſcire eſt per cauſam ſcire. Propter ipſum igitur oportet & medium tertio, & primum medio ineſſe. Non igitur eſt ex alio genere tranſcendentem monſtrare, vt geometricum arithmetica. Tria enim ſunt, quæ ſunt in demonſtrationibus: vnum quidem, quæ demonſtratur, ipſa concluſio: hoc autem eſt, quod ineſt generi alicui per ſe. vnum autem, dignitates: dignitates autem ſunt ea, ex quibus. tertium, genus ipſum ſubiectum, cuius paſſiones & per ſe accidentia declarat demonſtratio. Ex quibus quidem igitur demonſtratio, contingit eadem eſſe: quorum autem genus alterum, quemadmodum Arithmeticæ & Geometriæ, non eſt arithmeticam demonſtrationem coaptare ad accidentia magnitudinibus: niſi magnitudines numeri ſint. Hoc autem vt contingit in quibuſdam, poſterius dicetur. Arithmetica vero demonſtratio ſemper habet genus, circa quod demonſtratio, & aliæ conſimiliter. quare aut ſimpliciter neceſſe eſt idem eſſe genus, aut aliquo modo, ſi debet demonſtratio tranſcendere: aliter vero, quòd impoſsibile, manifeſtum, ex eodem enim genere neceſſe eſt extrema & media eſſe. nanque ſi non per ſe, accidentia erunt. Propter hoc Geometriæ non licet monſtrare, quòd contrariorum vna eſt ſcientia, ſed neque quòd duo cubi cubus: neque alij ſcientiæ, quod alterius: niſi quæcunque ita ſe habent inter ſe, vt ſit alterum ſub altero: vt Perſpectiua ad Geometriam, & Harmonica ad Arithmeticen. Neque ſi quid ineſt lineis, non ſecundum quòd lineæ, & ſecundum quòd ex principiis propriis. vt ſi recta pulcherrima linearum: aut ſi in contrarium ſe habet ipſi circunferentiæ. non enim ſecun-

anſam probet dubitandi.

Text.20.

Vide text. 102.

dum quòd proprium genus ipsorum est, sed secundum quòd commune aliquod.

Demonstrationis conclusionem Perpetuam esse: nec Caducorum esse demonstrationem. Cap. VII.

Text.21. MAnifestũ autem, & si fuerint propositiones vniuersaliter, ex quibus est syllogismus, ꝙ necesse & conclusionem perpetuam esse huiusce modi demonstrationis, & vt simpliciter dicam demonstrationis. Non est igitur demonstratio corruptibilium, neque scientia simpliciter, sed ita, sicut secundum accidens: quoniam non * vniuersalis ipsius est, sed aliquando, & quodãmodo. Quando autem sit, * necesse est alteram non vniuersalem esse propositionem, & corruptibilem. corruptibilem quidem, quoniam & conclusio, existente: * nō vniuersalem autem, quoniam hoc quidẽ erit, illud vero nō erit, in quibus. quare non est syllogizare vniuersaliter, sed ꝙ nunc.

Caput hoc expõit Themistius post octauũ in cap. sui. 18. et 19. quod nõnihil reddit ambiguitatis.

al. le. utiliter

Text.22.

* *Ali. co. ad. talis.*

* *Ali. co. ad. propositione.*

Consimiliter autem se habet & circa definitiones: quoniam definitio est, aut principium demonstrationis, aut demonstratio positione differens, aut conclusio quædam demonstrationis.

Eorum vero, quæ sæpe fiunt, demonstrationes, & scientiæ, vt lunæ defectus, manifestũ, quòd secundũ ꝙ quidẽ tales sunt, semper sunt: secundũ ꝙ vero non semper, secũdum partem sunt. * quemadmodum autem defectus, consimiliter aliis.

* *Co. Argy. non habet hæc verba.*

Demonstrationem non constare ex Communibus. Cap. VIII.

Text.23. QVoniam autem manifestum, quòd vnumquodq; demonstrare non est, nisi ex vniuscuiusque principiis, si quod monstratur insit secundum quòd illud, non est scire hoc.

Etsi ex veris, & indemõstrabilibus mõstratum sit,

sit,& immediatis.Est enim sic monstrare, quemadmodum Bryso quadraturam. secundum commune enim monstrant tales rationes,quod & alteri inerit.quocirca & in aliis coaptabuntur rationes non cognatis. igitur non secundum quòd illud scit,sed secundum accidens. neq; enim coaptari posset demonstratio & in aliud genus.

Vnum quodque autem scimus non secundum accidens, quando secũdum illud cognoscamus, secundum quòd inest ex principiis illius, secundũ ꝙ illud. vt duobus rectis æquales habere, cuĩ inest per se, quod dictum est,ex principiis huius.

Quare si per se & illud inest,cui inest, necesse est medium in eadẽ cognatione esse.si vero non, sed quemadmodum Harmonica per Arithmeticam.Talia autem mõstrantur quidem, similiter. differunt vero, ipsum enim ꝙ, alterius scientiæ, subiectũ nãq; genus alterum: ipsum vero propter quid,superioris,cuius per se passiones sunt.Quare & ex his manifestũ,ꝙ nõ est demõstrare vnumquodq; simpliciter,nisi ex vniuscuiusq; prĩcipiis.

Sed horũ principia habent cõmune.Si vero manifestũ est hoc,manifestũ & ꝙ nõ est vniuscuiusque propria principia demõstrare.erũt enim illa omniũ principia,& scientia illorũ domina omnium.& nãq; magis scit,qui ex superioribus causis scit:ex prioribus enim sciuit,cùm ex nõ causatis sciat causis.quare si magis sciuit, & maxime: & si scientia illa esset,& magis,& maxime.

Demonstratio autẽ non coaptatur in aliud genus:nisi vt dictũ est,geometricæ in perspectiuas, aut mechanicas, & arithmeticæ in harmonicas.

Difficile autem est cognoscere, si sciuit, aut non.difficile est enim cognoscere, si ex vniuscuiusque principiis scimus,aut non : quod est scire.

existimamus autẽ, si habeamus ex veris quibusdam syllogismum, & primis scire. hoc autem non est,sed oportet primis cognata esse.

Demonstratiuarum scientiarum Principia, nonnulla esse communia, nonnulla propria: quæq; ea sint, & quo pacto præcognoscantur: pariter & reliqua demonstrationem ingredientia.

Cap. IX.

Text.24. DIco autem principia in vnoquoque genere hæc, quæ ꝙ sunt,non contingit monstrare. Quid igitur significāt & prima,& quæ ex his,accipitur quòd autẽ sunt,principia quidem necesse est accipere,alia vero monstrare. vt quid vnitas, aut quid rectũ, aut triangulũ. esse autem vnitatẽ accipere,& magnitudinẽ, altera vero mõstrare.

Sunt autem, quibus vtuntur in demonstratiuis scientiis alia quidem propria vniuscuiusque scientiæ,alia vero communia. communia autem secundum proportionem: quoniam vtile vtique quantum in eo, quod sub scientiam est, genere. propria quidem, quemadmodum lineam esse talem,& rectum: communia vero, vt si ab æqualibus æqualia auferantur, quòd æqualia sunt reliqua. sufficiens autem est vnumquodque horum, quantum est in genere. idem enim faciet, & si non de omnibus acceperit, sed in magnitudinibus solum,Arithmetico autem in numeris.

Sunt autem propria quidem, & quæ accipiuntur esse,circa quæ scientia speculatur inexistentia per se, veluti vnitates Arithmeticā, Geometria vero puncta, & lineas: hæc enim accipiunt esse, & hoc esse. horum autem passiones per se, quid quidem significat vnaquæque accipiunt: veluti Arithmetica quidem, quid impar aut par, aut quadrangulum, aut cubus: Geometria vero, quid

quid * irrationale, aut refrangi, aut concurrere. *a.l.proportionale.
quòd autem sunt, monstrant & per communia, & ex demonstratis. & Astrologia consimiliter.

Omnis enim demonstratiua sciẽtia circa tria est, & quæcunque esse ponuntur. hæc autem sunt, genus, cuius per se passionum est speculatiua: & communia, quę dicimus dignitates, ex quibus primo demonstrant: & tertium, passiones, quarum quid significat vnaquæque accipit. Nonnullas tamen scientias nihil prohibet quædam horum despicere, vt genus non supponere esse, si sit manifestum, quòd est: non enim similiter planum, quòd numerus est, & quòd frigidum & calidum. & passiones non accipere, quid significant, si sint planæ: quemadmodum neque communia non accipit, quid significant: hoc, quod est, æqualia ab æqualibus demere, quoniam notum, sed nihil minus natura tria hæc sunt, circa quod monstrat, & quæ monstrat, & ex quibus. Text.25.

Quæ sit inter Dignitates, Suppositiones, Petitionesq́ differentia, ac etiam Definitiones. Non necesse etiam esse Formas dari propter demonstrationem. Cap. X.

NOn est autem suppositio, neque petitio, quòd necesse est esse propter ipsum, & videri necesse. non enim ad extrinsecam rationem demonstratio, sed ad eam, quę in anima: quoniam neque syllogismus. semper enim est instare ad extrinsecã rationẽ, sed ad intrinsecã rationẽ nõ semper.

Quæcunque igitur monstrabilia existentia accipit ipse non monstrans, hæc quidem, si apparentia discenti accipiat, supponit, & sunt non simpliciter suppositio, sed ad illum solum. si vero, aut nulla inexistente opinione, aut & contraria ine-

xistente,accipiat idem,petit Et hoc differunt suppositio & petitio.est enim petitio, quod subcontrarium est addiscentis opinioni: aut quod aliquis demonstrabile existens accipiat, & vtatur non monstrans.

Termini quidem igitur non sunt suppositiones, neque enim esse aut non esse dicunt, sed in propositionibus suppositiones. terminos autem solum intelligere oportet. hoc autem non est suppositio: nisi & ipsum audire suppositionem aliquis esse dicat. sed quibuscunque existentibus, eo quòd illa sunt, fit conclusio.

Neque Geometra falsa supponit, quemadmodum quidam asseruere dicentes, quòd non oportet falso vti: Geometram vero mentiri, dicentem pedalem non pedalem, aut rectam descriptam, non rectam existentem. Geometra vero nihil concludit, eo quòd hæc est linea, quam ipse locutus est, sed quæ per hæc ostenduntur.

Præterea petitio & suppositio omnis, aut vt totum, aut vt in parte: definitiones vero neutrum horum. Formas quidem igitur esse, aut vnum aliquid præter multa, non necesse, si demonstratio erit. esse quidem igitur vnum de multis verum dicere, necesse est. non enim erit vniuersale, nisi hoc sit. si autem vniuersale non sit, medium non erit: quare neque demonstratio. oportet igitur aliquid vnum & idem in pluribus esse, non æquiuoce.

Quo pacto vtamur in scientiis, Contradictionis principio.

Cap. XI.

Text.26. NOn contingere autem simul asserere & negare, nulla accipit demonstratio, nisi oporteat monstrare & conclusionem sic. Monstratur autem

autem accipientibus primum de medio, quòd verum, negare autem non verum. Medium autem nihil differt esse, & non esse accipere: consimiliter autem & tertium. si enim datum est, de quo hominem verum dicere, si & non hominem verum, sed si solum hominem animal esse, totum, non animal autem non. erit enim verum dicere calliam, si & non calliam, tamen animal, non animal autem non. Causa autem, quoniam primum non solum de medio dicitur, sed & de alio, eo quòd est in pluribus. quare neque si medium & idem est, & non idem, ad conclusionem nihil differt. Omne autem asserere, aut negare demonstratio ad impossibile accipit: & hæc neque semper vniuersaliter, sed quantum sufficiens est, sufficiens autem est in genere. dico autem in genere, vt circa quod genus demonstrationes fert, quemadmodum dictum est & prius.

In communibus principiis communicare sibi inuicem scientias: & quo pacto Dialectica in hoc ab aliis differat. Quæ interrogationes scientiarum sint propriæ, & quæ non sint scientiales. Mathematicarum scientiarum commendatio. & quo pacto syllogismus ampliari possit, assumendo & indirectum, & in latus. *Cap. XII.*

Communicant autem omnes scientiæ sibi inuicem secundum communia. communia autem dico, quibus vtuntur, tanquam ex his demonstrantes, sed non de quibus monstrant, neque quod monstrant. Et Dialectica omnibus, & si aliqua vniuersaliter tentet monstrare communia: vt quòd omne asserere, aut negare: aut quòd æqualia ab æqualibus: aut talium nonnulla. *Text. 27.*

Dialectica vero non est ita determinatorum quorundam, neque generis alicuius vnius. non enim interrogaret. demonstrantem enim non est interrogare, eo quod oppositis existentibus non monstrauit idem. monstratum est autem hoc in iis, quæ de syllogismo. Si vero idem est interrogatio syllogistica, & propositio contradictionis: propositiones autem secundum vnamquanq; scientiam, ex quibus syllogismus secundum vnamquanque scientiam: erit vtique aliqua interrogatio scientialis, ex quibus, qui secundum vnamquanque, proprius fit syllogismus.

Planum igitur, quòd non omnis interrogatio geometrica fuerit, neque medicinalis: similiter autem & in aliis: sed ex quibus, aut monstratur aliquid, de quibus Geometria est: aut ex eisdem monstratur Geometriæ, quemadmodum Perspectiua. consimiliter autem & in aliis. & de his quidem & rationem subiiciendum ex geometricis principiis, & conclusionibus.

De principiis vero rationem non subiiciendum Geometræ, inquantum Geometra. consimiliter autem & in aliis scientijs. Neque igitur omnem interrogationem vnusquisque scientificus interrogare debet: neque * omne interrogatum respondere de vnoquoque: sed quę secundum scientiam determinata sunt. Si autem dispu tabit cum Geometra, inquantum Geometra, sic, manifestum quòd bene, & si ex his aliquid monstret: si autem non, non bene. Planum autem, quòd neque redarguit Geometram, nisi secundum accidēs. quare non erit in non geometricis de Geometria disputandum: latebit enim praue disputans. consimiliter autem & in aliis scientiis se habet. Quoniam autem sunt geometricæ

* *alij leg. ad omne.*

Text.28.

inter

interrogationes, * sunt ne igitur & non geometricæ? & iuxta vnamquanque scientiam, quæ secundum ignorantiam * qualémnam geometricæ sunt? Et vtrum secundum ignorantiam syllogismus, qui ex oppositis syllogismus, aut paralogismus? Secundum Geometriam vero, aut ex alia arte. vt musica est interrogatio non geometrica de Geometria. coalternas vero coincidere existimare, geometrica quodammodo, & non geometrica alio modo.

*al.l. sunt sane & nõ Geometricæ.

* al. l. aliquã Geometricæ sunt.

τὸ ἄῤῥυθμον, absque rhythmo et forma:

Duplex enim hoc, quemadmodum irrhythmicum: & alterum quidem non geometricum, eo quòd non habet, quemadmodum irrhythmicum: alterum vero, eo quòd male habet. & ignorantia hæc, & quæ ex talibus principiis contraria. In Mathematicis vero non est similiter paralogismus, quoniam medium est semper, quod duplex. de hoc enim omni, & hoc rursus de alio dicitur omni: quod autem prædicatur non dicitur omne. hæc autem sunt, ac si intellectione viderentur. In rationibus vero latet, nunquid omnis circulus figura? si vero descripserit, planum. quid autem, carmina circulus? manifestum, quod non sunt.

Text. 29.

Vide primo Elenchorũ cap. 9.

Non oportet autem instantiam in ipsum ferre, si sit propositio inductiua, quemadmodum enim neque propositio est, quæ non est in pluribus, non enim erit in omnibus: ex vniuersalibus autem syllogismus: planum quòd neque instantia. eædem enim propositiones, & instantiæ. quam enim fert instantiam, hæc fieri potest propositio, aut demonstratiua, aut dialectica. Contingit autem quosdam non syllogistice dicere, eo quòd ex vtrisque consequentia accipiunt: quemadmodum & Cæneus facit.

Vide pro hoc Ari. 2. top. nõ lõge à principio: ibi Ammonius proble ma propositioni faciẽte sibi ipsi instare.

quòd

quòd ignis in multiplicata proportione. etenim ignis celeriter gignitur, vt ait: & hæc est proportio. sic autem non est syllogismus, nisi celerrimam, proportio sequatur multiplex: & ignem celerrima in motu proportio. Aliquando quidem igitur non contingit syllogizare ex acceptis: nonnunquam vero contingit, sed non videtur. Si autem impossibile esset ex falso verum monstrare, facile vtique esset resoluere: cõuerteretur enim ex necessitate. Sit enim A ens: hoc autem existente, hæc sunt, quæ noui, quòd sunt, vt B: ex his itaque monstrabo, quòd illud est. Conuertuntur autem magis quæ sunt in Mathematicis: quoniam nullum accidens accipiunt, (sed & hoc differunt ab iis, quæ sunt in disputationibus) sed definitiones. Augentur autem non per media, sed eo quòd assumunt. Vt A de B: hoc autem de C: rursus hoc de D: & hoc in infinitum. Et in latus: * vt A, & de C, & de E. vt est numerus quantus, vel & infinitus, hoc, in quo A: impar numerus quantus, in quo B: numerus impar, in quo C: est igitur A de C. & est par quantus numerus, in quo D: par vero numerus, in quo E: est igitur A, de E.

*Cod. mul. leg. vt A de B, sed male. & ideo Io. Gr. dicit legendũ esse, vt A de B, & de D.

De demonstrationum Quòd, & Propter quid speciebus, ac differentiis.

Cap. XIII.

Text. 30.

QVod vero differt, & propter quid scire, primum quidem in eadem scientia, & in hac dupliciter. Vno quidem modo, si non per immediata efficiatur syllogismus: non enim accipitur prima causa: scientia vero ipsius propter quid secundum primam causam.

Alio

Alio autem, si per immediata quidem, sed non per causam, sed per notius eorum, quæ conuertuntur. nihil enim prohibet eorum, quæ conuersim prædicantur, notius aliquando esse, quod est non causa. quare erit per hoc demonstratio. vt quòd planetæ prope, per id, quòd non scintillant. Sit in quo C. planetæ: in quo B, non scintillare: in quo A, prope esse. verum itaque B de C dicere: planetæ enim non scintillant. sed & A de B: quod enim non scintillat prope est. hoc autem acceptum sit per inductionem, aut per sensum. necesse igitur A inesse ipsi C. quare demonstratum fuit, quòd planetæ prope sunt. Hic igitur syllogismus nõ ipsius propter quid, sed ipsius ꝙ, est. non enim propter non scintillare, prope sunt, sed propterea quia prope sunt, non scintillant. Euenit autem & per alterum monstrari alterum: & erit ipsius propter quid demonstratio. Vt sic C, planetæ: in quo B, prope esse: A, non scintillare. inest itaque & B ipsi C: * quare & ipsi C A: & A ipsi B, non scintillare. & est syllogismus ipsius propter quid: accepta enim est prima causa. Rursus quemadmodum lunam monstrant, quòd sphærica, per augmenta. si enim quod ita augetur est sphæricum: augetur autem luna: planum, quòd sphærica. sic igitur ipsius quòd factus fuit syllogismus. E conuerso autem posito medio ipsius propter quid. non enim propter augumenta est sphærica: sed quia est sphærica, accipit augumenta talia. Luna, in quo C: sphærica, in quo B: augumentum, in quo A. In quibus autem media non conuertuntur, & est notius, quod non est causa, ipsum quidem quòd monstratur, ipsum autem propter quid non.

* *al. le. & A ipsi B, nõ scintillare: quare et ipsi C A.*

Amplius in quibus medium extra ponitur. etenim

etenim in his ipsius quòd, & non ipsius propter quid est demonstratio. non enim dicitur causa. Vt propter quid non respirat paries: quoniam non animal. si enim hoc non respirandi causa est, oporteret animal esse causam respirandi. vt si negatio causa est ipsius non esse, affirmatio causa est ipsius esse. quemadmodum si hoc, quod est incommensurabilia esse calida & frigida, eius, quod est non sanum esse, hoc, quod est commensurabilia esse, eius, quod est sanum esse. consimiliter autem & si affirmatio ipsius esse, negatio ipsius non esse. In iis autem, quæ sic assignata sunt, non contingit, quod dictum est. non enim omne respirat animal. Syllogismus autem fit talis causæ in media figura. vt sit A, animal: in quo B', respirare: in quo C, paries. A igitur inest omni B', omne enim respirans est animal: ipsi autem C nulli: quare neque B C nulli, non itaque respirat paries. Assimilantur autem tales causæ iis, quæ secundum excessum dicuntur. hoc autem est plus distans dicere medium. vt illud Anacharsidis, quòd in Scythis non sunt tibicines: neque enim vites. Secundum quidem igitur eandem scientiam, & secundum mediorum positionem istæ differentiç sunt eius, qui est ipsius quòd, ad eum, qui est ipsius propter quid, syllogismum. Alio autem modo differt ipsum propter quid ab ipso q, eo quòd per aliam scientiam vtrunque speculatur. talia autem sunt, quæcunque sic se habent inuicem, vt sit alterum sub altero: vt perspectiua ad Geometriam, & mechanica ad Stereometriã, & harmoniaca ad Arithmeticam, & apparentia ad Astrologicam: Ferè autem vniuocæ sunt nonnullæ istarum scientiarum, vt Astrologia, & quæ Mathematica, & quæ

Nautica, atque Harmonica, & quæ mathematica, & quæ ſecundum auditum.

Hic enim ipſum quidem quod, ſenſitiuorum eſt ſcire, ipſum vero propter quid, Mathematicorum: hi nanque habent cauſarum demonſtrationes, & plerunq; non ſciũt ipſum quòd: quemadmodum qui vniuerſale ſpeculantur, multotiens nonnulla ſingularium neſciunt, quia non aduertunt. Sunt autem hæc, quæcunque cùm alterum quid ſint ſecundum ſubſtantiam, vtuntur formis: diſciplinę nanque circa formas ſunt: non enim de ſubiecto aliquo geometrica ſunt. ſi enim de ſubiecto aliquo geometrica ſunt, ſed nõ inquantum geometrica, de ſubiecto. Se habet autem & ad Perſpectiuam, vt hæc ad Geometriam, alia ad hanc, vt quod eſt de iride. ipſum enim quòd, Naturalis eſt ſcire, ipſum vero propter quid, Perſpectiui, aut ſimpliciter, aut ſecundum * mathema. Multæ autem & non ſub ſe inuicem ſcientiarum, ita ſe habent, vt Medicina ad Geometriam. quòd enim vlcera orbicularia tardius ſanantur, Medici eſt ſcire: propter quid vero, Geometræ. *diſciplinã

Primam figuram maxime ſcientiæ eſſe accommodatam. Cap. XIIII.

Figurarũ autem maxime ſcientialis eſt prima. Mathematicæ nanque ſcientiæ per hanc demonſtrationes ferunt, vt Arithmetica, & Geometria, & Perſpectiua, & ferè vt dixerim, quæcunque ipſius propter quid conſiderationem faciũt. aut enim omnino, aut vt plurimum, & in plurimis per hanc figuram ipſius propter quid fit ſyllogiſmus. quare & propter hoc erit vtique maxime ſcientialis. maxime nanque proprium ipſius ſcire eſt propter quid ſpeculari. Poſtea & ipſius *Text. 31.*

quid est scientiam per solam hanc venari possibile. in media enim figura non fit prædicatiuus syllogismus, ipsius vero quid, est scientia affirmationis. in vltima autem fit quidem, sed non vniuersaliter: ipsum autem quid est, vniuersaliũ est. non enim homo aliquo modo est animal bipes. Amplius hæc quidem illarum nihil indiget, illæ vero per hanc condensantur & augentur, quousque ad immediata venerint. Manifestum itaque, quòd ad sciendum maxime proprie est prima figura. Quemadmodum vero contingebat A inesse B indiuidue, ita & non inesse accidit. dico autem indiuidue inesse aut non inesse, eo ꝙ non est ipsorum medium: sic enim non erit secundum aliud inesse aut non inesse. Quando igitur aut A aut B in toto aliquo fit, aut & ambo, non contingit A ipsi B primo nô inesse. sit enim A in toto C: si igitur B nō est in toto C (cōtingit enim ipsum quidẽ A esse in aliquo toto: ipsum vero B non esse in hoc) syllogismus erit, quòd A ipsi B non insit: si enim C, A quidem omni: ipsi vero B nulli: A nulli eorum, quæ B. Consimiliter autem & si B in toto aliquo est, vt in D, ipsum nanque D omni B inest: ipsi autem A nulli ipsum B: quare ipsum A nulli eorum, quæ B inerit per syllogismum, eodem pacto monstrabitur & si ambo in toto aliquo sint. Quòd autem contingit ipsum B non esse in quo toto est A, aut rursus A, in quo est B, manifestum ex coordinationibus, quæcunque non commutantur ad se inuicem. Si enim nullum eorum, quæ sunt in A C D coordinatione, de nullo prædicatur eorum, quæ sunt in B E F: ipsum vero A in toto est H. coordinato existenti: planum, quòd B non erit in H. commutarentur enim coordinationes

nationes. consimiliter autem & si B in toto aliquo est. Si vero neutrum sit in toto nullo: non insit autem A ipsi B: necesse est indiuidue non inesse. Si enim erit aliquod medium, necesse alterum ipsorum in toto aliquo esse. aut enim in prima figura, aut in media erit syllogismus, si quidem igitur in prima B, erit in toto aliquo: affirmatiuam nanque oportet, quæ ad hoc, propositionem fieri. sin autem in media vtrum contigerit. ad vtraque enim accepto priuatiuo, efficitur syllogismus. ambabus vero negatiuis existentibus, non erit. Planum itaque, quòd contingit aliud alij non inesse indiuidue: & quando contingit, & quomodo diximus.

Quot, quibúsue modis syllogisticis tum in immediatis, tum in mediatis propositionibus Ignorantia dispositionis, & quomodo ignorantia negationis exoriatur.

Caput XV.

IGnorantia vero, quæ non secundum negationem, sed secundum dispositionem dicitur, est quidem deceptio, quæ per syllogismum fit. Hæc autem in primo quidem inexistentibus aut non inexistentibus contingit dupliciter. aut enim quando simpliciter existimet inesse, aut non inesse: aut quando per syllogismum accipiat suspicionem. Simplicis quidem igitur suspicionis simplex est deceptio, eius vero, quæ est per syllogismum, plures. Non insit enim A nulli eorum quæ B indiuidue. si igitur syllogizet A inesse ipsi B, medium accipiens C, deceptus erit per syllogismum. Contingit quidem igitur vtrasque Text.32.

propositiones esse falsas ; contingit autem alteram solum. Si enim neque A nulli eorum quæ C insit: neque C nulli eorum quæ B: assumpta vero fuerit vtraque è conuerso, ambæ falsæ erunt. Euenit autem ita se habere C ad A & B, vt neque sub A sit, neque vniuersaliter in B. impossibile nanque B esse in toto aliquo. dicebatur enim A primo ipsi non inesse : A vero non necesse omnibus entibus inesse vniuersaliter : quare ambæ falsæ. Sed & alteram contingit veram accipere, non tamen vtram volueris. sed A C. C B nanque propositio semper falsa erit: eo quòd ipsum B in nullo sit: A C vero euenit. quemadmodum si A & ipsi C, & ipsi B insit indiuidue. quando enim idem primo prædicetur de pluribus, neutrum in neutro erit. Differt autem nihil, neque si non indiuidue insit. Deceptio quidem igitur inexistendi & per hæc, & ita fit solum: non enim erat in alia figura inexistendi syllogismus.

Quæ vero est non existendi & in prima fit, & in media figura. Primum itaque dicamus quot modis in prima fit, & quomodo se habentibus propositionibus. Contingit quidem igitur vtrisque falsis existentibus, queadmodum si A & ipsi C, & ipsi B insit indiuidue. Si enim acceptum fuerit A quidem nulli C: C vero omni B: falsæ erunt propositiones.

Contingit autem & altera falsa existente, & hac vtrauis. Euenit enim A C quidem veram esse, C B vero falsam. A C quidem veram: quoniam non omnibus entibus inest A. C B vero falsam: quoniam impossibile est C inesse ipsi B, cui nulli inest A. non enim amplius vera erit A C propositio. simul autem si & ambæ sunt veræ,

&

& conclusio erit vera. Sed & C B contingit veram esse, altera existente falsa. quemadmodum si B & in C, & in A est. necesse enim alterum sub altero esse. quare si acceperit A nulli eorum, quæ C inesse, falsa erit propositio. Planum igitur, quòd altera falsa existente, & vtrisque, erit falsus syllogismus. In media autem figura, totas quidem esse propositiones ambas falsas, non contingit. quando enim A omni B insit, nihil erit accipere, quod alteri quidem omni, alteri vero nulli inerit. Oportet autem sic accipere propositiones, vt huic quidem insit, illi vero non insit: siquidem erit syllogismus. si igitur sic acceptæ falsæ, planum, quòd è contrario è conuerso se habebunt. hoc autem impossibile. In aliquo vero vtranque nihil prohibet falsam esse, quemadmodum si C & A, & B alicui insit. Si enim A quidem omni acceptum fuerit inesse: B vero nulli: falsæ quidem ambæ propositiones, non tamen totæ, sed in aliquo. Et è conuerso quoque posito priuatiuo, consimiliter. Alteram vero falsam esse, & vtramuis, contingit. quod enim inest A omni, & B inest. Si igitur acceptum fuerit ipsum C inesse quidem toti A, toti vero B non inesse: C A quidem vera erit, B C autem falsa. Rursus quod B quidem nulli inest, neque A omni inerit. si enim ipsi A, & ipsi B: sed non inerat. Si igitur acceptum fuerit C A quidem toti inesse, B vero nulli: B C quidem propositio vera, altera autem falsa. Consimiliter vero & transposito priuatiuo. quod enim nulli inest A, neque B nulli inerit. Si igitur acceptum fuerit C A quidem toti non inesse: A C quidem propositio vera erit, altera autem falsa.

Et rurfus quod omni B ineft, accipere in-effe nulli A, falfum. neceffe enim, fi B omni, & A alicui ineffe. Si igitur acceptum fuerit, C ineffe quidem omni B, nulli vero A: C B quidem vera erit, C A autem falfa. Planum igitur quòd & ambabus exiftentibus fafils, & altera folum, erit fyllogifmus deceptorius in indiuiduis. In his vero, quæ infunt non indiuidue, aut non infunt, quando quidem per proprium medium efficiatur falfi fyllogifmus, non poffunt ambæ falfæ effe propofitiones, fed ea folum, quæ eft ad maius extremum. Dico autem proprium medium, per quod fit contradictionis fyllogifmus.

Infit enim A ipfi B per medium C: quoniam igitur neceffe eft C B affirmatiuam accipi, cùm fit fyllogifmus: planum, quòd femper hæc erit vera, non enim conuertitur; A C vero falfa, hac enim conuerfa contrarius fit fyllogifmus.

Confimiliter autem & fi ex alia coordinatione acceptum fuerit medium, vt D licet in toto A fit, & de B omni prædicetur: neceffe enim D B quidem propofitionem manere, alteram vero conuerti. quare hæc quidem femper vera, illa autem femper falfa. & quafi talis deceptio eadem eft ei, quæ eft per proprium medium.

Si vero non per proprium medium efficiatur fyllogifmus: quando fub A quidem fit medium: ipfi vero B nulli infit: neceffe eft falfas effe ambas. accipiendæ nanque funt è contrario, quàm fe habent propofitiones, fi debet fyllogifmus fieri. fic autem acceptis, ambæ efficiuntur falfæ. quemadmodum fi A quidem toti D ineft: D vero nulli eorum, quæ B: his enim conuerfis, fyllogifmus erit, & propofitiones ambæ falfæ.

Quando

Quando vero mediuum non ſit ſub A, vt D, A D quidem vera erit, D B autem falſa. nam A D quidem vera, quoniam non erat in A ipſum D: D B autem falſa, quoniam ſi eſſet vera, & concluſio vera eſſet. ſed erat falſa.

Sed cum per mediam figuram efficitur deceptio, ambas quidem non contingit falſas eſſe propoſitiones totas. Cùm enim ſit B ſub A, nihil contingit, huic quidem omni, illi vero nulli ineſſe, quemadmodum dictum eſt & prius.

Alteram autem euenit, & vtramlibet. Si enim C, & A & B inſit: ſi acceptum fuerit, ipſi quidem A ineſſe, ipſi vero B non ineſſe: A C quidem vera erit, altera autem falſa.

Rurſus, ſi acceptum fuerit C ipſi quidem B ineſſe, A vero nulli: B C quidem vera erit, altera autem falſa.

Si igitur priuatiuus ſit deceptionis ſyllogiſmus, dictum eſt, quando, & per quæ erit deceptio. Sin autem affirmatiuus, quando quidem per propriũ mediũ, impoſſibile ambas eſſe falſas. neceſſe eſt enim C B manere, ſi quidem erit ſyllogiſmus, quemadmodum dictum eſt & prius. quare C A ſemper erit falſa: hæc enim eſt, quæ conuertitur.

Conſimiliter autem & ſi ex alia coordinatione accipiatur medium, quemadmodum dictum eſt & in priuatiua deceptione. neceſſe enim D B quidem manere, A D autem conuerti, & deceptio eadem eſt ei quæ prius.

Quando autem non per proprium: ſi D quidem ſit ſub A, hæc quidem erit vera, altera autem falſa: euenit enim A pluribus ineſſe, quæ non ſunt ſub ſe inuicem. ſi vero non ſit D ſub A, planum quidem, quòd hæc ſemper erit fal-

sa, affirmatiua nanque accipitur, D B vero contingit & veram esse & falsam: nihil enim prohibet, A quidem nulli D inesse, D vero ipsi B omni: vt animal scientię, scientiam autem musicę. Neq; rursus si neq; A nulli eorũ, quę D, neq; D nulli eorum, quæ B. Manifestum igitur, quòd non existente medio sub A, & ambas euenit falsas esse, & vtram volueris.

Quot igitur modis, & per quæ euenit fieri deceptiones, quæ secundum syllogismum, & in immediatis, & in iis quæ per demonstrationem, manifestum.

Text.33. Planum autem est, & quòd si quis sensus defecerit, necesse & scientiam aliquam deficere, quam impossibile est accipere: si quidem addiscimus, aut inductione, aut demonstratione. Est autem demonstratio ex vniuersalibus, inductio vero ex iis, quæ secundum partem: impossibile autem vniuersalia speculari nisi per inductionem, quoniam & quæ ex abstractione dicuntur, erunt per inductionem nota si quis voluerit nota facere, quòd insunt vnicuique generi nonnulla, & si non separabilia sunt, secundum quòd tale * hoc vnumquodque: inducere autem non habentes sensum, impossibile. singularium nanque sensus est, non enim contingit accipere ipsorum scientiam: neque enim ex vniuersalibus sine inductione, neque per inductionem sine sensu.

** al.l. quale hoc*

Syllogismum omnem ex tribus constare terminis, maiori, minori, ac medio: & hos in infinitum tam in propositionibus affirmatiuis, quam negatiuis abire non posse.

Caput XVI.

Est autem omnis syllogismus per tres terminos, & qui quidem monstrare potest, quòd A inest ipsi C, eo quòd inest ipsi B, & hoc ipsi C: priuatiuus autem alteram quidem propositionem habens, quòd aliud quid alij inest, alteram vero, quòd non inest. Manifestum igitur quòd principia, & quæ dicuntur suppositiones hæ sunt: accipientem enim hæc ita necesse est monstrare, vt quòd A inest ipsi C per B. Rursus vero quòd A ipsi B per aliud medium, & quòd B ipsi C consimiliter. *Text.34.*

Secundum opinionem igitur syllogizantibus & solum dialectice, planum quòd hoc solum considerandum, si ex quibus contingit probabilissimis fiat syllogismus. quare & si est aliquid in veritate eorum, quæ sunt A B, medium: videtur autem non esse, qui per hoc syllogizauit, syllogizatus est dialectice. Ad veritatem autem ex iis, quæ sunt, oportet considerare, se habet autem sic. Quoniam est quòd ipsum quidem de alia prædicatur non secundum accidens, dico autem secundum accidens, vt album aliquando illud dicimus esse hominem, non similiter dicentes & hominem album, hic quidem enim non alterum aliquid existens album est, album vero, quoniam accidit homini esse albo, sunt itaque nonnulla talia, vt per se prædicentur.

Sit igitur C tale, quod ipsum quidem non amplius insit alij, huic autem B primo, & non sit aliud intermedium, & rursus *E ipsi ipsum F con similiter, & hoc ipsi B: an igitur hoc necesse est stare, aut contingit in infinitum ire? Et rursus si de A quidem nihil prædicatur per se, A vero ipsi H inest primo, intermedio autem nulli priori, &

**Argirop. legit D ipsi B, E ipsi D. & F itidem ipsi cō petat E.*

H ipsi G, & hoc ipsi B:an & hoc stare necesse est, aut & hoc contingit in infinitum ire? differt autem hoc à priori tantum, quoniam hoc quidem est, an contingit incipienti à tali, quod nulli inest alteri: sed aliud illi sursum in infinitum ire, alterum vero incipientem à tali, quod ipsum quidem de alio, de illo autem nihil prædicatur, deorsum considerare, si contingit in infinitum ire. Amplius media an contingit infinita esse determinatis extremis. dico autem veluti, si A ipsi C inest, medium vero ipsorum B, ipsius vero B & A altera: horum autem altera, an & hęc in infinitum contingit ire, aut impossibile? est autem hoc considerare idem, & si demonstrationes in infinitum vadunt: & si est demonstratio cuiusque, aut ad se inuicem terminantur.

Consimiliter autem dico & in priuatiuis syllogismis ac propositionibus, vt A inest B nulli aut primo: aut erit aliquid medium, cui priori non inest, veluti si ipsi C quid B inest omni: & rursus alij adhuc priori hoc, vt si ipsi A, quod C omni inest: in his etenim aut infinita, quibus non inest prioribus, aut stant.

In iis vero, quæ conuertuntur, non similiter se habet: non est enim in iis, quæ retrouersum prædicantur, de quo primo prædicatur, aut vltimo: omnia enim ad omina sic consimiliter se habent, siue sunt infinita, quæ de ipso prædicantur, siue vtraque sunt quæ dubitantur infinita, præterquam quòd si non similiter contingit conuerti: sed hoc quidem, vt accidens, illud vero vt prædicamentum.

Quòd igitur intermedia non contingit infinita esse, si deorsum & sursum stent prædicamenta, manifestum. dico autem sursum quod in magis

gis vniuersale, deorsum vero quod in id, quod secundum partem. si enim A prædicante de F, infinita sunt intermedia, in quibus est B: planum quòd contingere posset, vt & ab A in deorsum alterum de altero prædicaretur in infinitum: antequam enim in F deueniatur, infinita sunt intermedia: & ab F sursum infinita, antequam ad A deueniatur: quare si hæc impossibilia, & ipsius A & F impossibile infinita esse media. Neque enim si quis diceret, quòd alia quidem sunt ipsorum A B C inuicem, vt non sit medium, alia vero non est accipere, nihil differt: quodcunque enim accepero eorum, quæ B erit ad A. aut ad F, aut infinita media, aut non: quo autem sint, primum infinita, siue statim, siue non statim nihil differt: quæ enim sunt post hæc, infinita sunt.

Planum autem & in priuatiua demonstratione, quòd stabitur, si quidem in prædicatiua statur ad vtraque. sit enim non contingens, neque sursum ab vltimo in infinitum ire. (dico autem vltimum, quod ipsum quidem alij nulli inest, illi vero aliud, vt F:) neque à primo in vltimum. (dico autem primum, quod ipsum quidem de alio, de illo vero nihil aliud) si vtique hæc sunt, & in negatione stabitur. Tripliciter nanque monstratur non existens, aut enim cui quidem ipsum C B, inest omni, cui vero ipsum B, ipsum A nulli. Ipsius itaque B C, & semper alterius distantiæ, necesse est progredi ad immediata, prædicatiua nanque est hæc distantia: alterum vero manifestum, quòd si alij non inest priori, vt ipsi D, hoc oportebit ipsi B omni inesse: & si rursus alij priori ipso D non inest, illud oportebit ipsi D omni inesse: quare

*al. l. quæ deorsum est via stat, & quæ sursum stabit

quare quoniam,* quæ sursum est, via stat, & quæ deorsum stabit, & erit aliquid primo, cui non inest. Rursus si B quidem omni A: ipsi vero C nulli: ipsum A eorum, quæ C, nulli inest. Rursus hoc si oportet monstrare, planum quòd aut per superiorem modum monstrabitur, aut per hunc, aut tertium. Primus igitur dictus fuit: secundus vero monstrabitur. Sic autem vtique monstraret, vt quòd D ipsi quidem B omni inest, si vero C nulli, si necesse est inesse aliquid ipsi B. Et rursus, si hoc ipsi C non inerit, aliud ipsi D inest, quod ipsi C non inest: igitur quoniam inesse semper superiori stat, stabit & non inesse.

Tertius vero modus fuerat, si A quidem B omni inest, ipsum vero C non inest, non omni inest C, cui A. Rursus vero hoc, aut per superius dicta, aut similiter monstrabitur. Illo quidem itaque modo statur. sin autem sic, iterum accipietur B inesse ipsi E, cui ipsum C, non omni inest, & hoc rursus consimiliter. Quoniam autem suppositum est stari & deorsum, planum quòd stabit, & C non inexistens.

Manifestum autem quòd, & si non vna via monstretur, sed omnibus, aliquando quidem ex prima figura, aliquando autem ex secunda, aut tertia, quòd & sic stabitur: finitæ enim sunt viæ: finita autem finities, necesse est, finita esse omnia. Quòd igitur in priuatione si quidem & in eo quod est inesse, statur, manifestum.

Text. 35. Quod autem in illis, logice quidem speculantibus ita manifestum. In iis quidem igitur quæ in eo, quòd quid est prædicantur, planum: si enim est definire, aut cognoscibile ipsum quod quid erat esse, infinita vero non est pertransire, necesse est terminata esse, quæ in eo, quòd

quòd quid est prædicantur. Vniuersaliter autem sic dicimus: est enim dicere vere, album ambulare, & magnum illud lignum esse, & rursus lignum magnum esse, & hominem aubulare: sed alterum est ita dicere, & illo modo. quando enim album esse dixero lignum, tunc dico, quòd cui accidit vt sit album, lignum est, sed non tanquam subiectum ligno album est: neque etenim album existens, neque quod est album aliquid, factum fuit lignum: quare non est nisi secundum accidens: quando autem lignum album esse dixero, non quòd alterum quid est album, illi vero contigit lignum esse. veluti quando musicum album esse dixero: tunc enim quòd homo albus est, cui contigit esse musicum, dico: sed lignum est subiectum, quod quidem & erat non alterum quid existens, quàm quod lignum, aut lignum quoddam. si itaque oportet nomina ponere, sit quidem ita dicere prædicare illo vero modo, aut nequaquam prædicare, aut prædicare quidem non simpliciter, secundum accidens autem prædicare: est autem, vt quidem album, quod prædicatur, vt vero lignum illud, de quo prædicatur. supponatur itaque prædicatum prædicari semper de quo prædicatur simpliciter, sed non secundum accidens: sic enim demonstrationes demonstrant. quare aut in eo quod quid est, aut quod quale, aut quantum, aut ad aliquid, aut faciens, aut patiens, aut vbi, aut quando, cùm vnum de vno prædicatum fuerit. Amplius substantiam quidem significantia, quod illud, aut quod illud aliquid significant, de quo prædicantur. quæcunque vero non substantiam significant, sed de alio subiecto dicuntur, quod non est, neque

quod

quod illud, neque quod illud aliquid, accidentia. quemadmodum de homine album. nō enim est homo, neque quod album, neque quod album quid, sed animal fortasse, quod quidem enim animal est, homo est. Quæcunque vero non substantiam significant, oportet de aliquo subiecto prædicari, & non esse aliquid album, quod non alterum quid existens album est. Species enim valeant, nanque & * teretismata sunt, & si sunt, nihil ad sermonem sunt, demonstrationes enim de talibus sunt. Amplius si non est hoc huius qualitas, & illud huius, neque qualitatis qualitas, impossibile est mutuo prædicari sic, sed verum quidem dicere contingit, mutuo autem prædicari vere non contingit.

Aut enim vt substantia * prædicabitur, veluti si genus existens, aut differentia prædicati. Hæc autem monstrata sunt, quòd non erunt infinita, neque deorsum, neque sursum, vt homo bipes, hoc animal, hoc autem alterum, neque animal de homine, hoc autem de Callia in eo quod est quid, substantiam enim omnem est definire talem, infinita vero non est pertransire intelligentem, quare neque sursum, neque deorsum infinita. illam nanque non est definire, de qua infinita prædicantur. sic itaque genera inter se non retrouersum prędicabuntur, erit enim ipsum quod ipsum aliquid est.

Neque vtique qualis, aut aliorum nullum, si non secundum accidens prædicatum fuerit? omnia enim hæc accidunt, & de substantiis prædicantur: sed certe neque sursum infinita erunt, de vnoquoque nanque prædicatur, quod vtique significat, aut quale quid, aut quantum quid, aut de talibus, aut quæ in substantia: hæc autem

* *Io. Grā. inquit τερετίσματα vocantur præcantus cytharedorū quos inarticulate canūt vt experiātur dissonantiā chordarū: si secūdum cōuenientē melodiæ rationē extensæ sunt. vel alias pertrectationes citharedorū inarticulata experiētiæ gratia, dissonantiæ chordarū factæ.*

* *Argirop. addit: aut vt accidēs.*

tem determinata sunt,& genera prædicamentorum determinata sunt:aut enim quale,aut quantum, aut ad aliquid, aut faciens, aut patiens, aut vbi, aut quando. Suppositum autem fuit vnum de vno prædicari: ipsa vero de ipsis,quæcunque non quid sunt, non prædicari, accidentia nanque sunt omnia: sed hæc quidem per se, illa autem secundum alterum modum: hæc autem omnia de subiecto aliquo prædicari dicimus, accidens autem non esse subiectum aliquid, nihil enim talium ponimus esse, quod non alterum quid existens dicitur, sed ipsum aliis, & alia quædam de alio.Neque sursum itaque vnum de vno, neque deorsum inesse dicetur. de quibus enim dicuntur accidentia, quæcunque insunt in substantia vniuscuiusque, hæc infinita non sunt, sursum autem & ipsa quoque accidentia vtraque non infinita sunt.Necesse est igitur esse aliquid, de quo primum aliquid prædicatur, & de hoc aliud & hoc stare, & esse aliquid, quod non amplius neque de alio priori, neque de illo aliud prius prædicatur. Vnus igitur modus dicitur demonstrationis hic.

Amplius autem alius est, si de quibus priora aliqua prædicantur, est horum demonstratio, quorum autem est demonstratio neque melius euenit se habere ad ipsa, quam scire, neque scire sine demonstratione: si autem hoc per hæc notum, hæc autem non nouimus, neque melius nos habemus ad ipsa quàm scire, neque quod per hæc notum sciemus. Si igitur est aliquid scire per demonstrationem simpliciter & non ex quibusdam, neque ex suppositione, necesse est stare prędicationes intermedias:si enim non stant, sed est semper acceptio ad superius,

omnium

omnium erit demonstratio: quare, si infinita non euenit pertransire, quorum est demonstratio, hæc non sciemus per demonstrationem. si igitur neque melius nos habemus ad ipsa, quàm scire, non erit aliquid scire per demonstrationem simpliciter, sed ex suppositione.

Tex.36. Logice igitur ex his quidem aliquis crederet de eo, quod dictum est: resolutorie vero per hæc manifestum breuius, quòd neque sursum, neque deorsum infinita prædicata contingit esse in demonstratiuis scientiis, de quibus consideratio est. demonstratio nanque eorum est, quæcunque per se insunt rebus. per se vero dupliciter sunt. quæcunque etenim in illis insunt in eo, quod quid est, & quibus ipsa in eo, quod quid est inexistentibus ipsis. vt in numero impar, quod inest quidem numero, inest autem ipsi numerus in ratione ipsius: & rursus multitudo, aut diuisibile in ratione numeri inest: horum autem neutra contingit infinita esse, neque vt impar numeri: iterum enim in impari aliud esset, cui inerat existenti, hoc autem si sit primum numerus inerit inexistentibus ipsi. Si igitur non contingit infinita talia esse in vno, neque sursum erunt infinita: sed necesse vtique omnia inesse ipsi primo, vt numero, & illis numerum: quare conuertentia erunt, sed non supertendentia. Neque etiam, quæcunque in eo, quod quid est insunt, neque hæc infinita sunt: neque enim esset vtique definire. Quare si prædicata quidem per se omnia dicuntur: hæc autem non infinita, starent vtique quæ sursum: quare & deorsum. si autem sic, & quæ in medio * duobus terminis semper inerunt finita: si vero hoc, planum iam, quòd necesse est demon

** al.l.duorum terminorum fuerint vtique finita.*

demonſtrationum principia eſſe, & non omnium eſſe demonſtrationem: quòd dicebamus quoſdam dicere à principio. ſi enim ſunt principia, neque omnia demonſtrabilia, neque in infinitum iri poteſt: eſſe enim vtrumuis horum, nihil aliud eſt, quàm eſſe nullam diſtantiam immediatam, & indiuiſibilem, ſed omnes diuiſibiles. intro nanque proiiciendo terminum, ſed non aſſumendo demonſtratur, quod demonſtratur: quare ſi hoc in infinitum contingit ire, contingeret vtique duorum terminorum infinita in intermedio eſſe media: ſed hoc impoſſibile, ſi ſtant prædicamenta ſurſum & deorſum. Quòd autem ſtant, monſtratum fuit logice quidem prius, reſolutorie vero nunc.

Quo pacto mediatæ propoſitiones ad immediatas deduci poſſint.

Caput XVII.

MOnſtratis autem his, manifeſtum, quòd ſi aliquid idem duobus inſit, vt A, & ipſi C & ipſi D: cum non prædicetur alterum de altero, aut nullo modo, aut non de omni, quòd non ſemper ſecundum commune aliquid inerit, vt æquicruri & gradato hoc, quod eſt duobus rectis æquales habere ſecundum commune aliquod ineſt: ſecundum quòd enim figura quædam ineſt, & non ſecundum quod alterum. hoc autem non ſemper ita ſe habet: ſit enim B, ſecundum quod A ipſi C D ineſt, planum igitur erit, quòd & B ipſi C & D, ſecundum aliud commune, & illud ſecundum alterum: quare inter duos terminos infiniti vtique inciderent termini: ſed impoſſibile. ſecundum igitur commune Text.37.

aliquid inesse non necessarium est semper idem pluribus, si quidem erunt * mediata interualla. In eodem tamẽ genere & ex iisdem indiuiduis necesse est terminos esse: siquidem ipsum commune erit ex iis, quæ per se insunt. non enim erat ex alio genere in aliud transcendere, quæ monstrantur. Manifestum autem, & quòd quando A insit B: siquidem est aliquid medium, est monstrare quòd A inest B, & elementa huius sunt hæc, & tot, quot media sunt: immediatæ nanque propositiones elementa sunt, aut omnes, aut vniuersales: si autem non est aliquod medium, non amplius est demonstratio: sed in principio via est hæc.

*al.l.immediata.
*al.l.infinita.
Text.38.

Consimiliter autem & si A ipsi B non inest. si quidem est aut medium, aut prius, cui non inest, est demonstratio: si autem non, non est: sed principia & elementa tot sunt, quot termini. Horum nanque propositiones principia demonstrationis sunt: & quemadmodum nonnulla principia sunt indemonstrabilia, quòd est istud hoc, & inest istud huic, ita & quod non est istud hoc, neque inest istud huic: quare hæc quidem esse aliquid, illa autem non esse aliquid, erunt principia.

Quando autem opus sit monstrare, accipiendum est, quod de B prædicatur primo, sit C, & de hoc consimiliter A, & ita semper procedenti nunquam extra ipsum propositio, neque existens accipitur in demonstrando, sed semper medium condensatur: quousque indiuisibilia fiant & vnum: est autem vnum, quando immediatum factum fuerit, & vna propositio simpliciter, quæ immediata. Et quemadmodum in aliis principium simplex, hoc autem non idem

ybiq

vbique : ſed in pondere quidem mina , in cantu vero * dieſis , illud autem in alio : conſimiliter in ſyllogiſmis ipſum vnum eſt propoſitio immediata : in demonſtratione vero ac ſcientia intellectus.

* dieſis . i. primus ſensibilis ſonus

In monſtratiuis igitur ſyllogiſmis ipſius inexiſtentis , nihil extra cadit : in priuatiuis vero, vbi quidem quod oportet ineſſe, nihil extra hoc cadit. vt, ſi A ipſi B per C non ineſt, ſi enim omni quidem B C ineſt, A vero ipſum C nulli. rurſus ſi opus fuerit , quòd A C nulli ineſt, medium accipiendum eſt ipſius A & C , & ita ſemper progredietur. Si autem oportuerit monſtrare, quòd D ipſi E non ineſt eo quòd C D quidem omni ineſt , E vero nulli , aut non omni, nunquam cadet extra E : hoc autem eſt , cui non oportet ineſſe. In tertio autem modo, neque à quo oportet , neque quod oportet priuare , nunquam extra ibit.

Demonſtrationem vniuerſalem particulari eſſe præſtantiorem.

Caput XVIII.

Text.39.

CVm vero ſit demonſtratio, hæc quidem vniuerſaliter , illa vero ſecundum partem , & hæc quidem prædicatiua , illa vero priuatiua, dubitatur vtra melior ſit : conſimiliter autem & de ea , quæ demonſtrare dicitur , & de ducente ad impoſſibile demonſtratione.

Primum igitur conſiderabimus de vniuerſali, & particulari : hoc autem cum declarauerimus, & de ea , quæ monſtrare dicitur , & ea , quæ ad impoſſibile , dicemus. Videretur igitur fortaſſe

aliquibus ita considerantibus, eam secundum partem esse meliorem: si enim secundum quàm magis scimus demonstrationem, melior est demonstratio (hæc enim est virtus demonstrationis:) magis autem scimus vnumquodque, cùm ipsum sciamus secundum se, quam quando secundum aliud, vt musicum Coriscum, quando quòd Coriscus musicus est, quam quando quòd homo musicus est: similiter autem & in aliis. Vniuersalis autem, quòd aliud non, quòd ipsum contingit, monstrat: vt quòd æquicrus, non quòd æquicrus, sed quòd triangulus, quæ vero secundum partem, quòd ipsum, monstrat. si igitur melior quidem, quæ secundum ipsum, talis autem quæ secundum partem: vniuersali magis, & melior vtique, quę secundum partem est, demonstratio erit. Amplius, si vniuersale quidem non est aliquid præter singularia, demonstratio vero opinionem facit esse aliquid hoc, secundum quod demonstrat, & quandam naturam esse in entibus talem: vt trianguli præter quosdam, & figuræ præter quasdam, & numeri præter quosdam numeros: melior autem, quæ est de ente, quam quæ de non ente, & propter quam non decipietur, quam propter quam decipietur: vniuersalis autem est talis, (procedentes enim monstrant, quemadmodũ de proportionato, vt quòd vtique sit aliquid tale, erit proportionatum,) quod neque linea, neque numerus, neque solidum, neque planum, sed præter hæc aliquid.

Si igitur vniuersalis quidem magis hæc, de ente autem minus, quàm particularis, & facit opinionem falsam: peior vtique esset vniuersalis, quam particularis. Et primum quidem nihil magis in vniuersali, quam in particulari altera

ratio

ratio est: si enim quod duobus rectis inest, non inquantum æquicrus, sed inquantum triangulus, noscens, quòd æquicrus, minus nouit inquantum ipsum, quam qui nouit, quòd triangulus: & omnino si non quidem secundum quòd sit triangulus postea monstrat, non erit vtique demonstratio: sin autẽ nouit vnumquodque, inquantum vnumquodque inest, magis nouit: si itaque triangulus in plus est, & eadem ratio, & non secundum æquiuocationem triangulus, & inest omni triangulo hoc, quod est duos, non triangulus inquantum æquicrus, sed æquicrus inquantum triangulus habet tales angulos: quare qui vniuersaliter scit, magis nouit secundum quòd inest, quàm qui secundum partem: melior itaque vniuersalis, quàm particularis.

Amplius siquidem esset aliqua ratio, & non æquiuocatio, vniuersale vtique nihil minus esset quibusdam particularibus: sed & magis, quanto incorruptibilia in illis sunt, quæ vero particularia corruptibilia magis. Præterea nulla necessitas est suspicari aliquid esse hoc præter hæc, quòd vnum significat nihil magis, quàm in aliis, quæcunque non aliquid significant, sed aut quale, aut ad aliquid, aut facere: si igitur est, non demonstratio causa, sed qui audit.

Amplius si demonstratio quidem est syllogismus monstratiuus causæ, & ipsius propter quid, vniuersale autem magis est causa: cui enim per se inest aliquid, hoc idem ipsi causa est, vniuersale autem primum, causa igitur vniuersale est. quare & demonstratio melior: magis enim causæ & ipsius propter quid, est.

Præterea vsque ad hoc quærimus propter quid, & tunc opinamur scire, quando non sit

aliquid aliud quàm hoc aut factum, aut existens: finis enim & terminus ipsum extremum iam sic est. Vt cuius gratia venit? vt accipiat argentum: hoc autem? vt reddat, cui debet: hoc autem? ne iniustitiam committat, & ita procedentes, quando non amplius est propter aliud neque alterius causa, propter hoc, sicut finem dicimus venisse, & esse, & fieri, & tunc cognoscere maxime propter quid venit, si autem similiter se habet in omnibus causis, & iis, quæ sunt propter quid, in iis vero, quæcunque sunt causæ sic, sicut, cuius causa, sic nouimus maximè & in aliis: igitur tunc maxime scimus, quando non amplius insit hoc, quoniam est aliud. quando igitur cognoscimus, quòd quatuor exteriores sunt æquales, quoniam æquicrus, adhuc deficit, propter quid æquicrus? quoniam triangulus: & hoc, quoniam figura rectilinea, si autem hoc, non amplius propter aliud erit, tunc maxime scimus, & vniuersale est tunc, vniuersalis igitur melior est. Amplius quæcunque magis particularia sunt, in infinita incidunt, vniuersalia vero in simplex & terminum: sunt autem in quantum infinita quidem non scibilia, inquantum autem finiuntur scibilia: inquantum igitur vniuersalia magis scibilia, quàm inquantum particularia. demonstrabilia igitur magis, quæ vniuersalia sunt, demonstrabilium vero magis, magis est demonstratio, simul enim magis quæ ad aliquid existunt: melior itaque est vniuersalis, quoniam & magis est demonstratio.

Amplius si eligibilior sit illa, secundum quam hoc & aliud, quàm illa, secundum quam hoc solum nouit: qui vero vniuersalem habet, nouit & quod secundum partem, hic autem vniuersa

uersale non nouit: quare & sic vtique eligibilior erit. Amplius autem sic: vniuersale enim magis scire est eo quòd monstratur per medium quod est proximius principio, valde autem proximum est immediatum, hoc vero principium. Si igitur quæ ex principio est ea, quæ non ex principio, aut quæ magis ex principio est ea, quæ minus certior est demonstratio, est autem talis, quæ vniuersalior, melior vtique esset vniuersalis: veluti si oporteret demonstrare A de D per media, in quibus B C: superius itaque B est. quare quæ per hoc vniuersalior est.

Sed ex iis, quæ dicta sunt, nonnulla logica sunt: maxime autem manifestum, quòd vniuersalis est potior: quoniam propositionum priorem quidem habentes, nouimus quodammodo & posteriorem & habemus potentia, vt si quis nouit, quod omnis triangulus habet tres duobus rectis æquales, nouit quodammodo & æquicrurem, quòd duobus rectis est potentia: & si non nouit æquicrurem, quòd triangulus sit: qui vero hanc habet propositionem, vniuersalem nullo modo nouit, neque potentia, neque actu. Et vniuersalis quidem intelligibilis est, sed particularis in sensum desinit. Quòd igitur vniuersalis melior ea, quæ secundum partem, tot nobis dicta sint.

Demonstrationem affirmatiuam negatiua digniorem esse: atque ad scientiam magis idoneam.

Cap. *XIX.*

QVòd autem monstratiua sit dignior priuatiua hinc manifestum. sit enim hæc de- *Text.40.*

monstratio melior (aliis eisdem existentibus) quæ est ex paucioribus petitionibus, aut suppositionibus, aut propositionibus. si enim notæ similiter sunt, celerius cognoscere per has inerit: hoc autem eligibilius est. Ratio autem propositionis, quòd melior, quæ ex minoribus, vniuersaliter hæc est: si enim consimiliter esset hoc, quod est, nota esse media, priora notiora essent. Sit demonstratio quidem per media B C D,

*al.l.B C. quòd A ipsi E inest: quæ vero per * F G, quòd A ipsi D. Consimiliter itaque se habet, quòd A ipsi D inest, & A ipsi E, quòd A inest ipsi D prius & notius est, quàm quòd A ipsi E, per hoc enim illud demonstratur: credibilius autem est id, quod est per quod. igitur demonstratio, quæ per pauciora, est melior aliis eisdem existentibus: ambæ igitur & per terminos tres & propositiones duas monstrant: sed hæc quidem esse aliquid accipit, illa vero & esse & non esse aliquid, per plura igitur, quare & peior est. Præterea quoniam monstratum fuit, quòd impossibile est, vt vtrisque existentibus priuatiuis propositionibus fiat syllogismus, sed hanc quidem oportet talem esse, illam vero, quòd inest. Amplius ad hoc oportet hoc accipere, prædicatiuas enim (aucta demonstratione) necessarium est fieri plures, priuatiuas vero impossibile est plures esse vna in omni syllogismo. Sit enim nulli inexistens ipsum A in quot ipsum B, C vero omni inexistens ipsum B, si vero oporteat rursus augere vtrasque propositiones, medium iniiciendum, ipsius quidem A B sit D, ipsius vero B C, E: E quidem igitur manifestum, quòd est prædicatiuum, D vero de B quidem prædicatiuum, ad A vero

ro vt priuatiuum ponitur: D enim de omni B, A autem nulli oportet eorum, quæ D inesse: fit igitur vna priuatiua propositio, quæ est A D. Idem vero modus & in aliis syllogismis. semper enim medium prædicatiuorum terminorum, prædicatiuum in vtraque, priuatiui autem in altera priuatiuum necessarium est esse: quare hæc vna talis fit propositio, aliæ vero prædicatiuæ. Si igitur notius, per quod monstratur & credibilius: monstratur autem priuatiua quidem per prædicatiuam: hoc autem per illam non monstratur: prior igitur & notior existens & credibilior melior vtique erit. Amplius, si principium syllogismi est vniuersalis propositio immediata: est autem in monstratiua quidem affirmatiua, in priuatiua vero negatiua vniuersalis propositio, affirmatiua autem negatiua prior & notior, propter nanque affirmationem negatio nota. Et prior affirmatio, quemadmodum & ipsum esse ipso non esse: quare melius principium monstratiuæ quàm priuatiuæ, quæ vero melioribus principiis vtitur, melior est. Amplius principalior, sine enim monstrante non est priuatiua.

Demonstrationem ostensiuam illa, quæ ducit ad incommodum, potiorem esse.

Cap. X X.

QVoniam vero prædicatiua priuatiua melior est, planum quòd & ad impossibile ducente. oportet autem scire, quæ est differentia ipsarum. sit itaque A inexistens nulli B, ipsi vero C omni ipsum B; necesse vtique eorum, *Text.41.*

quæ C, nulli inesse ipsum A. Sic igitur acceptis, ostensiua vtique priuatiua esset domonstratio, quòd A ipsi C non inest: quæ vero ad impossibile ita se habet, si oporteat monstrare, quòd A ipsi B non inest, accipiendum est A inesse ipsi B, & B ipsi C: quare contingit A ipsi C inesse. Hoc autem sit notum & confessum, quòd impossibile: non igitur potest A ipsi B inesse, si igitur B ipsi C confessum est inesse, A ipsi B impossibile est inesse: termini igitur consimiliter ordinantur. Differt autem vtra sit notior propositio priuatiua, vtrum quòd A ipsi B non inest, an quòd A ipsi C: cum igitur conclusio est notior, quòd non est quæ ad impossibile fit demonstratio. cum autem in syllogismo sit, demonstratiua est. natura autem prior est, quòd A ipsi B, quàm quòd A ipsi C inest: priora enim sunt conclusione, ex quibus est conclusio, est autem A ipsi C non inesse, conclusio, A vero ipsi B, ex quo est conclusio.

Non enim si contingit ablatum esse aliquid, hoc est conclusio, illa vero ex quibus sunt, sed hoc quidem est, ex quo syllogismus est, qui vtique sic se habet, vt aut totius ad partem, aut partis ad totum habeat rationem: sed A C, & A B propositiones non se habent ita inter se. si igitur quæ ex notioribus & prioribus melior: sunt autem ambæ ex eo, quòd non sit aliquid, credibiles, sed hæc quidem ex priori, illa vero ex posteriori: melior simpliciter vtique erit priuatiua demonstratio ea, quæ est ad impossibile, quare & quæ hac melior prædicatiua, est manifestum, quòd & ea, quæ ad impossibile est melior.

Qua

Quæ scientia certior ac prior sit: quæ vna, quǽue diuersæ inter se scientiæ sint. Et quòd eiusdem plures esse demonstrationes possint.

Cap. *X X I.*

SCientia autem est certior & prior scientia, quę ipsius quòd, & propter quid est eadem, sed non ea, quæ seorsum ipsius quòd ab ea, quæ propter quid: & quæ non de subiecto est ea, quæ de subiecto vt Arithmetica Harmonica: & quæ ex paucioribus ea, quæ est ex appositione, vt Arithmetica Geometria. dico autem ex appositione, vt vnitas est substantia sine positione, punctus vero substantia cum positione, hoc autem ex appositione. Vna autem scientia est, quæ est vnius generis, quæcunque ex primis componuntur, & partes sunt, aut passiones horum per se. Altera vero scientia est ab altera, quarumcunque principia, neque ex iisdem, neque alteræ ex alteris sunt. huius autem signum, cùm ad indemonstrabilia venerit. oportet enim ipsa in eodem genere esse cum his, quæ demonstrantur: signum autem & huius, cum ea, quæ monstrantur per ipsa, in eodem genere sint, & cognata. *Text.42.* *Text.43.*

Plures autem demonstrationes esse eiusdem euenit, non solum ex eadem coordinatione accipiendi non continuum medium, (vt eorum, quæ A B, C & D & E) sed & ex altera, vt sit A transmutari, in quo autem D moueri, ipsum verò B lætari, & rursus E quiescere. Verum est igitur & D de B, & A de D prædicari: nam quod lætatur mouetur, & quod mouetur transmutatur: rursus A de E, & E de B verum prædicari: quare per altera media, & non ex

ex eadem coordinatione syllogismus est, non tamen, vt neutrum de neutro dicatur mediorum: necesse est enim eidem alicui ambo inesse. Considerandum autem est & per alias figuras, quot modis contingit eiusdem fieri syllogismum.

Eorum quæ fortuna eueniunt, quæque in sensuum functione sunt, non esse scientiam. Cap. XXII.

EIus vero, quod à fortuna, non est scientia per demonstrationem: neq; enim vt necessarium, neque tanquam vtplurimum est, quod est à fortuna, sed quod præter hæc fit. Demonstratio autem est alterius horum: omnis enim syllogismus, aut per necessarias, aut per eas, quæ vtplurimum propositiones conficitur: & si propositiones quidem sunt necessariæ, & conclusio erit necessaria, si vero vtplurimum, & conclusio talis. Quare si id, quod est à fortuna, neque vtplurimum est, neque necessarium, non esset vtique ipsius demonstratio. Neque per sensum est scire. si enim est sensus huius, & non huius cuiusdam, sed sentire necessarium est hoc aliquid & alicubi & nunc, vniuersale vero, quod est in omnibus, impossibile est sentire: non enim est hoc, neque nunc, neque enim esset vtique vniuersale: quod enim semper & vbique vniuersale esse dicimus. Quoniam igitur demonstrationes quidem vniuersales sunt, hæc autem non est sentire, manifestum est, quòd neque scire per sensum est. Sed planum quòd & si esset sentire triangulum, quòd duobus rectis æquales habet angulos, quæreremus vtique demonstrationem, & non quemadmodum dicunt nonnulli, sciremus: sentire quidem enim necesse est singulare, scientia vero est in cognoscendo

vniuersale. Quare & si supra lunam essemus, & videremus obiectam terram, non vtique sciremus causam defectus, sentiremus enim nunc quòd deficit, & non propter quid omnino, non enim erat sensus ipsius vniuersalis, sed ex eo, quòd speculamur hoc plerunque contingere, vniuersale vtique venati demonstrationem habemus: ex singularibus enim pluribus vniuersale manifestum est.

Vniuersale autem honoratum est, quoniam significat causam. quare de talibus vniuersalis notitia honoratior est sensibus, & intellectione, quorumcunque altera est causa: sed de primis est alia ratio. Manifestum igitur est, quòd impossibile est, sentiendo aliquid scire demonstratiuorum, nisi quispiam sentire hoc dicat, scientiam habere per demonstrationem: sunt tamen nonnulla, quæ referuntur in sensus defectum in problematibus, quædam enim, si videremus, non vtique quæreremus, sed non tanquam scientes, eo quòd videmus, sed vt habentes vniuersale ex eo, quòd videmus: quemadmodum si vitrum perforatum videremus, & lumen permeans, planum vtique esset, & propter quid * comburit, & ex eo planè, quia videremus fieri seorsum in vnoquoq;, intelligeremus simul, quod in omnibus sic est. * al. l. illuminat.

Non omnium syllogismorum eadem esse principia posse. Cap. XXIII.

EAdem vero principia omnium esse syllogismorum impossibile, primum quidem logice considerantibus: hi quidem enim veri sunt syllogismorum, illi autem falsi: quanquàm enim liceat verum ex falsis syllogizare, sed semel hoc fit. veluti si A de C verum, medium autem B falsum

falsum:neque enim A ipsi B inest, neque B ipsi C: sed si harum media accepta fuerint propositionum falsæ erunt propositiones, eo quòd omnis conclusio falsa ex falsis est, vera autem ex veris, altera autem sunt falsa & vera.

Postea neque falsa ex eisdem sibiipsis: est enim falsa adinuicem & contraria & impossibilia simul esse, veluti iustitiam esse iniustitiam, aut timorem, * & hominem equum, aut bouem, & æquale, aut maius, aut minus.

*al.l.addit audaciam

Ex positis vero sic, neque enim verorum eadem principia omnium, altera enim multorum genere sunt principia, & neque conuenientia, quemadmodũ vnitates punctis non conueniunt, illæ enim non habent positionem, hæc autem habent. Necesse autem est, aut in media conuenire, aut sursum, aut deorsum, aut hos quidem intro habere, illos autem extra terminorum.

Sed neque communium principiorum possunt esse aliqua, ex quibus omnia monstrabuntur: (dico autem communia, veluti omne affirmare, aut negare) genera enim entium altera sunt, & hæc quidem quantitatibus, illa vero qualitatibus insunt solis, cum quibus monstrantur per communia. Amplius principia non multo pauciora sunt conclusionibus: principia enim propositiones sunt, propositiones vero aut ipsius assumpti termini, aut iniecti sunt. Amplius conclusiones sunt infinitæ, termini vero finiti. Amplius principia hæc quidem ex necessitate, illa vero contingentia. Sic igitur cõsiderantibus impossibile eadem esse, aut finita, infinitis existentibus conclusionibus.

*al.l.numerorum.

Si vero aliter quodammodo dicat aliquis, vt quòd hæc quidem geometriæ, illa vero * ratio

tiociniorum, illa autem medicinæ: quid vtique esset, quod dicitur aliud, præterquàm quòd sunt principia scientiarum? dicere autem eadem esse, ridiculum est, quoniam hæc sibi ipsis eadem essent: sic enim omnia fiunt eadem.

Sed neque ex omnibus monstrari quodlibet idem est quærere omnium esse eadem principia, valde enim fatuum est: neque enim in manifestis doctrinis hoc fit, neque in resolutione possibile est: immediatæ nanque propositiones principia sunt, altera autem conclusio assumpta fit propositione immediata.

Si vero quispiam diceret primas immediatas propositiones eadem esse principia, vna in vnoquoque genere est, si vero neque ex omnibus, tanquàm oporteat monstrari quodcunque, neque ita altero, tanquàm sit vnaquæque scientia, altera derelinquitur, quòd cognata sint principia omnium, sed ex his quidem hæc, ex illis autem illa. Manifestum autem & hoc est, quod non contingit, monstratum nanque fuit, quòd alia principia genere sunt differentium genere. Principia enim duplicia sunt, ex quibus, & circa quod: quæ quidem igitur ex quibus, communia sunt, quæ autem circa quod, propria, vt numerus * magnitudine. *al. l. magnitudo.

Quòd scientia, & scibile ab opinione, & opinabili discrepent: & quid sit Solertia.

Cap. *XXIIII.*

SCibile autem & scientia differunt ab opinabili & opinione, quoniam scientia quidem vniuersalis & per necessaria: (necessarium vero *Text.44.*

non

non contingit aliter se habere) sunt autem nonnulla vera quidem , quæ contingunt aliter se habere. planum igitur , quòd circa hæc quidem scientia non est , essent enim impossibilia aliter se habere, possibilia aliter se habere.

Verumenimuero neque intellectus (dico enim intellectum principium scientiæ) neque scientia indemonstrabilis : hoc autem est acceptio immediatæ propositionis . Verus autem est intellectus, & scientia, & opinio, & quod per hæc dicitur. quare derelinquitur opinionem esse circa verum quidem , vt falsum , contingens autem , & aliter se habere , hoc autem est acceptio immediatę propositionis, & non necessariæ.

Et confessum autem est sic apparentibus, nanque & opinio incertum est, & natura talis. Ad hæc autem nemo putat opinari , quando existimet impossibile aliter se habere , sed scire , sed quando esse quidem sic, sed tamen & aliter. nihil prohibet tunc opinari, tanquam quòd talis opinio sit. Necessarij vero scientia est, * quomodo igitur est idem opinari & scire ? & propter quid non erit opinio scientia, si quis ponet , omne, quod nouit , contingere opinari ? consequetur enim hic quidem sciens , ille vero opinans per media, quousque ad immediata venerit. quare, si quidem ille nouit , & qui opinatur nouit, quemadmodum enim & quòd opinari est , & propter quid, hoc autem ipsum medium.

* *al.l.quomodo igitur non est.*

An siquidem ita suspicabitur non contingentia aliter se habere , quemadmodum se habent definitiones , per quas sunt demonstrationes , non opinabitur , sed sciet. si autem vera quidem esse , non tamen hæc vtique ipsis inesse secundum substantiam , & secundum formam,

opina

opinabitur, & non sciet vere ipsum quod, & ipsum propter quid, si quidem per immediata opinabitur, si autem non per immediata, ipsum quòd solum opinabitur. Eiusdem vero opinio, & scientia non omnino est, sed quemadmodum & falsa & vera eiusdem quodammodo sunt, ita & scientia & opinio eiusdē: etenim opinionem veram, & falsam (vt nonnulli quidem dicunt) eiusdem esse; absurda contingit erigi, & alia, & non opinari, quod opinatur falso.

Quoniam vero idem pluribus modis dicitur, est quidem vt contingit, est autem vt non: commensurabilem nanque esse diametrum vere opinari absurdum est, sed quòd diameter, circa quam opiniones, idem, ita eiusdem est: quòd quid autem erat esse vtique secundum rationem non est idem, consimiliter autem & scientia & opinio est eiusdem, hæc quidem enim sic animalis, vt non contingat non esse animal, illa vero vt contingat, veluti si hęc quidem quòd hominis est, illa vero hominis quidem, non autem quòd hominis: idem enim est, quoniam homo, hoc autem sic non idem. Manifestum autem est ex his, quòd neque opinari simul idem & scire contingit, simul enim habere posset suspicionem, quòd aliter se habere, & non aliter, idem esset, quod non contingit, in alio quidem enim vtrunq; esse contingit eiusdem, vt dictum est, in eodem autem non sic possibile est. habebit enim suspicionem simul vt quòd homo esset, secundum quòd animal: hoc enim esset non contingere esse non animal, & non secundum quòd animal, hoc enim esset sic contingere.

Reliqua vero quomodo oporteat distribuere & in discursu, & intellectu, & scientia, & arte,

& prudentia, & sapientia, illa quidem naturalis, hæc autem moralis speculationis magis sunt. Solertia vero est bona quædam coniectatio in non perspecto tempore medij, veluti si quispiam videns, quod luna splendorem semper habet ad Solem, celeriter excogitauit propter quid hoc, quoniam propter id, quod splendescit à sole, aut * disputantem cum diuite, nouit, quoniam fœneratur, aut propter quid amici sunt? quoniam inimici eiusdem. Omnes enim causas medias videns summas cognouit. splendidum esse ad solem sit in quo A, splendore à sole, in quo B, luna, C: inest itaque, lunæ quidem ipsi C ipsum B splendere à sole: ipsi autem B ipsum A ad hoc esse splendidum, à quo splendet: quare & ipsi C inest ipsum A per B.

*Argyr. l. si visu paupere diuitẽ adeũte hoc illum propterea facere, q mutuo argẽtũ accipit, intellexerit.

ARIS.

ARISTOTELIS POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

LIBER SECVNDVS.

SVMMA LIBRI.

De quatuor medij quæsitis, si est, quid est, quòd seu quia est, & propter quid. Quomodo quid est monstretur, ac ad demonstrationem se habeat. Definitionem esse per causam. De diuisione causarum, & quæ mutuo concurrant, & quæ non, & quomodo illarum possit esse demonstratio. De compositione definitionis ex suis partibus, & quando sunt ignotæ quo pacto venentur. Pariter quomodo causæ venentur. Postremo de cognitione, ac differentia principiorum indemonstrabilium.

In disciplinis quatuor quæri solent, & hæc omnia medij quæsita sunt: Et quid sit huius libri propositum. Caput I.

VÆ quæruntur sunt æqualia numero iis, quæcunque scimus. quærimus autem quatuor, quod, propter quid, si est, quid est. cùm enim vtrum hoc, aut hoc insit, quærimus in numerum ponentes: velut vtrum deficit Sol, aut non ipsum quod *Text. 1.*

quærimus. Signum autem huius, cùm enim inuenimus quòd deficit, cessauimus, & si à principio sciremus, quod deficit, non quæreremus vtrum. cùm autē scimus ipsum quòd, tunc ipsum propter quid quærimus, vt scientes, quod deficit, & quòd mouetur terra, propter quid deficit, aut propter quid mouetur, quærimus hæc quidem sic. Nonnulla vero alio modo quærimus, vt si est, aut non est centaurus, aut Deus. Si autem est aut non, simpliciter dico, sed non, si albus est, aut non. Cùm vero cognouerimus quòd est, quid est quærimus, vt quid igitur est Deus, aut quid est homo? Quæ quidem igitur quærimus, & quæ cum inuenimus scimus, hæc & tot sunt. Quærimus autem, cùm quærimus quòd, aut si est simpliciter, an est medium ipsius aut non est? quando autem cognoscentes, aut quòd, aut si est, aut quòd in parte, aut simpliciter, rursus ipsum propter quid quærimus, aut quid est, & tunc quærimus quid est medium.

Dico autem quòd, aut si est in parte, & simpliciter, in parte quidem, an deficit Luna, aut augetur? si enim est aliquid, aut non est aliquid in talibus quærimus, simpliciter vero si est, aut non est Luna, aut nox.

Contingit itaque in omnibus quæstionibus quærere aut si est medium, aut quid est medium, causa enim est medium: in omnibus nanque hoc quæritur, an'ne deficit? ánne est aliqua causa, aut non? post hæc, cùm cognouerimus, quòd est aliqua, quid igitur est hæc quærimus.

Causa enim est quòd sit non hoc, aut illud, sed simpliciter substantia, aut non simpliciter, sed aliquid eorum, quæ per se, aut secundum accidens sunt, medium est. dico autem simpliciter

citer quidem subiectum, vt Lunam, aut terram, aut Solem, aut triangulum, ipsum vero quid defectum, æqualitatem, inæqualitatem, si in medio, aut non: in omnibus nanque his manifestum est, quod idem est quid est, & propter quid est. Quid est defectus? priuatio luminis à Luna propter terræ obstructionem, propter quid est defectus? aut propter quid deficit Luna? eò quòd deficit lumen terra obstructa. Quid est consonantia? ratio numerorum in acuto & graui. propter quid consonat acutum graui? eo quòd rationem habent numerorum acutum & graue, nunquid est consonare acutum & graue? nunquid est in numeris ratio ipsorum? cum autem acceperimus, quòd est, quæ igitur est ratio, quęrimus. Quòd autem est medij quæstio, significant, quorumcunque medium est sensibile: quęrimus enim cum non sensimus, veluti de eclipsi si est, aut non: si vero essemus supra Lunam, non vtique quæreremus neque si sit, neque propter quid, sed simul vtique manifestum esset: ex eo enim quod sentitur, & vniuersale nobis factum est scire, sensus nanque est, quòd nunc obstruitur, manifestum enim est quòd nunc deficit: ex hoc autem factum vtique fuit vniuersale. Quemadmodum igitur dicimus, quid est scire, idem est, & propter quid est, hoc vero simpliciter & non inexistentium alicui, aut inexistentium, vt quòd duo recti sunt, aut quòd maius, aut minus est. Quòd igitur omnia, quę quæruntur, est medij quæstio, planum. Quomodo autem quòd quid est monstratur, & quis modus reductionis, & quid est definitio, & quorum, dicamus, cùm dubitauerimus primo de ipsis.

Disceptatio, quòd demonstratio, & definitio non sint eiusdem.

Caput II.

Text.2. PRincipium vero sit futurorum, quod est conuenientissimum habitis sermonibus. Dubitare enim quispiam posset, an'ne est idem & secundum idem definitione scire & demonstratione? An impossibile: definitio nanque ipsius quid est esse videtur, quid est autem omne, vniuersale & prædicatiuum: syllogismi vero sunt, hi quidem priuatiui, illi autem non vniuersales: veluti qui quidem in secunda figura, priuatiui omnes, qui vero in tertia, non vniuersales.

Postea neque prædicatiuorum omnium, qui sunt in prima figura, est definitio, vt quòd omnis triangulus duobus rectis æquales habet. Huius autem ratio, quoniam scire, est demonstratiue demonstrationem habere: quare, si in talibus est demonstratio, planum quòd non esset vtique ipsorum & definitio: scire enim posset aliquis & secundum definitionem non habens demonstrationem, nihil enim prohibet non simul habere. Sufficiens autem est fides & ex inductione, nihil enim vnquam definientes nouimus, neque eorum, quæ per se insunt, neque accidentium. Amplius si definitio, substantiæ quædam cognitio est, talia manifestum quòd non sunt substantiæ. Quòd igitur non est definitio omnis, cuius & demonstratio, planum. Quid autem cuius est definitio, an'ne omnis est demonstratio, aut non? Vna quidem ratio, & de hoc eadem: vnius enim inquantum vnum, vna est scientia, quare siquidem scire demonstratiuum est demonstrationem habere, contin-

get aliquid impossibile, definitionem nanque habens sine demonstratione sciet. Amplius principia demonstrationum sunt definitones, quorum non esse demonstrationes monstratum est prius, aut erunt principia demonstrabilia, & principiorum principia, & hoc in infinitū prodibit, aut primæ definitiones erunt indemonstrabiles. Sed an'ne non omnis eiusdem, sed alicuius eiusdem est definitio & demonstratio, an impossibile sit? non enim est demonstratio cuius definitio, definitio nanque ipsius quid est & substantiæ, definitiones vero apparent omnes supponentes & accipientes ipsum quid est, vt Mathematicæ, quid vnitas & impar, & aliæ consimiliter. Amplius omnis demonstratio aliquid de aliquo monstrat, vt quod est, aut non est, in definitione vero nihil alterum de altero prædicatur. quemadmodum, neque animal de bipede, neque hoc de animali, neque vtique de plano figura, non enim est planum figura, neque figura planum. Amplius alterum est quid est, & quòd est monstrare, definitio nanque quid est significat, demonstratio autem, quòd aut est hoc de hoc, aut non est.

Alterius vero altera demonstratio, nisi tanquam pars sit aliqua totius (hoc autem dico, quoniam monstratum est, æquicrus duobus rectis æquales habere, si omnis triangulus monstratus fuit) pars enim hoc, illud vero totum est: hæc autem ad se inuicem non habent sic ipsum quod est, & quid est, non enim est alterius alterum pars.

Manifestum igitur quòd neque cuius definitio, huius omnis demonstratio : neque cuius demonstratio, huius omnis definitio : quare omni-

no eiusdem nullius contingit ambo habere. Manifestum igitur est, quòd neque definitio & demonstratio, neque idem esse possunt, neque alterum in altero, subiecta etenim consimiliter vtique se haberent. Hæc itaque hucusque dubitata sint.

Syllogismo duplicante, similiter & per diuisionem confecto, non demonstrari quid est, de eo cuius est.

Caput III.

Text.3. IPsius vero quid est, est ne syllogismus & demonstratio, aut non est, quemadmodum nunc ratio supposuit? syllogismus enim aliquid de aliquo monstrat per medium, ipsum vero quid est, & proprium est, & in eo quòd quid est prędicatur, hæc autem necesse est conuerti. Si enim A ipsi C proprium est, planum, quòd & ipsi B, & hoc ipsi C: quare omnia ad inuicem. verũenimuero & si A, in eo quòd quid est inest omni B, & vniuersaliter B de omni C in eo quòd quid est dicitur, necesse & A in eo quòd quid est de C dici. si vero non sic aliquis accipiet duplicans, non necesse erit A de C prædicari in eo quòd quid est: sed si A quidem de B in eo quod quid est, ipsum vero B non de quibuscunque in eo quòd quid est, ipsum autem quid est ambo eadem habebunt: erit igitur & B de C quòd quid est. si itaque ipsum quid est & ipsum quid erat esse ambo habent, in medio termino erit prius ipsum quid erat esse. Et omnino, si est monstrare, quid est homo, sic C homo, A vero quid est, siue animal bipes, siue aliud quid: si itaque syllogiza

logizabitur, necesse est A de B omni prædicari, huius autem erit alia ratio media, quare & hoc erit, quid est homo: accipit igitur quod oportet monstrare, nanque & B est quid est homo. Oportet autem in duabus propositionibus, & primis & immediatis considerare, maxime enim manifestum, quod dicitur, fit: qui igitur monstrant per id, quod conuertitur, quid est anima, aut quid est homo, aut aliud quodcunque entium, quod ex principio est petunt. quemadmodum, si aliquis existimat & animam esse idem sibiipsi causam viuendi, hoc autem numerum ipsum seipsum mouentem. necesse est enim petere animam, quòd numerum esse ipsum seipsum mouentem sic, vt idem existere.

Secundo priorũ cap. 21.

Non enim si A sequitur B, & hoc C, erit A quod quid erat esse ipsius C, sed verum erat dicere, erit * solum, neque si est A quod quid est, & de B prædicatur omni, hoc enim, quod est animali esse, prædicatur de eo, quod est homini esse: verum enim est omne homini esse animali esse, quemadmodum & omnem hominem animal esse, sed non sic vt vnum sit. Si igitur non sic acceperit, non syllogizabitur, quòd A est ipsi C quod quid erat esse, & substantia: si vero ita acceperit, prius erit acceptum C quod quid erat esse ipsius B, quare non demonstratum fuit, hoc enim in principio accepit. Verumenimuero neque per diuisiones via syllogizat, quemadmodum in resolutione circa figuras dictum est: nusquam enim necessarium fit rem illam esse, cum hæc sint, sed quemadmodum neque inducens demonstrat, non enim oportet conclusionem interrogare, neque in eo quòd datur esse, sed necesse est esse illis existen-

**Al.l.c solum*

Text. 4.

demonstraretur diuisione, non tamen hæc definitio syllogismus efficitur.

Disceptatio quòd ipsum quid est non monstretur definitione, neque definitione contrarij, neque alio quouis modo.

Cap. *IIII.*

SEd an'ne est demonstrare ipsum quid est secundum substantiam? ex suppositione autem accipientem ipsum quidem quòd quid erat esse, hoc, quod est ex propriis in eo quòd quid est, hæc autem in eo quòd quid est sola, & proprium omne: hoc enim est esse illi. An rursus accepit quòd quid erat esse, & in hoc? necesse enim est per medium monstrare. Amplius quemadmodum neque in syllogismo accipitur quid est ipsum syllogizare, semper enim tota aut pars est propositio, ex quibus syllogismus, ita neque ipsum quod quid erat esse oportet inesse in syllogismo, sed seorsum hoc à positis esse, & ad dubitantem, si syllogizatum est, aut non hoc, occurrendum est quòd, hoc enim erat syllogismus, & ad illum, quòd, non ipsum quid erat esse syllogizatum est, quòd certe: hoc enim positum fuit nobis ipsum quòd quid erat esse: quare necesse est & sine quid est syllogismus, aut ipsius quòd quid erat esse sylogizatum fuisse aliquid. Et si ex suppositione monstret, veluti si malo inest diuisibile esse, contrario autem hoc, quod est contrarium inesse quibuscunque est aliquid contrarium: bonum autem malo est contrarium, & indiuisibile diuisibili: est igitur bono inesse indiuisibile esse. *Text.5.* *Text.6.*

Hinc etenim accipiens ipsum quid erat esse mon

monstrat:accipit autem ad monstrandum ipsum quòd quid erat esse, alterum tamen sit: in demonstrationibus nanque quod est hoc de hoc, sed non ipsum; neque cuius eadem est ratio; & conuertitur. Ad vtrosque vero, & ad monstrantem secundum diuisionem, & ad sic syllogizantem, eadem est dubitatio, propter quid homo est animal bipes, pedestre, sed non animal & pedestre: ex iis enim, quæ accipiuntur, nulla necessitas est vnum fieri quod prædicatur, sed quemadmodum homo idem esset & musicus & grammaticus. Quomodo igitur definiens monstrabit substantiam, aut ipsum quid est? neque enim sicut demonstrans ex confessis esse manifestum faciet, quod necesse est illis existentibus alterum quid esse, demonstratio enim hoc est, neque sicut inducens per singularia cùm manifesta sint, quòd omne sic est, eo quòd nihil aliter est: non enim quid est monstrat, sed quòd aut est, aut non est. quis igitur alius modus reliquus? non enim monstrabit vtique sensu aut

Text.7. digito. Amplius quomodo monstrabit quòd quid est homo? necesse est enim scientem quòd quid est homo, aut aliud quodcunque, scire, & quod est. non ens enim nullus nouit quòd est, sed quid quidem significat oratio, aut nomen, cùm dixero hircoceruus, quid autem est hircoceruus impossibile est scire. Verumenimuero, si monstrabit quid est, & quod est, & quomodo eadem ratione monstrabit: definitio enim vnum quid significat, & demonstratio, quid autem est homo, & esse hominem, aliud est. Postea & per demonstrationem dicimus necessarium esse monstrari omne, quòd est, nisi substantia

tia sit, ipsum vero esse nulli est substantia. non enim genus est ipsum ens : demonstratio igitur erit quod est, quod & nunc faciunt scientiæ. Quid enim significat triangulum, accepit Geometra, quod autem est monstrat: quid igitur monstrabit definiens quid est, aut triangulum? sciens igitur aliquis definitione quid est, si est non sciet, sed impossibile est.

Manifestum autem & secundum modos definitionum, qui nunc sunt, quòd non monstrant definientes, quod est : nam etsi est ex medio æquale, sed propter quid est ipsum definitum, & propter quid hoc est circulus quæritur. esset enim & definitioné orichalci dicere esse ipsum. neque enim, quòd possibile est esse quod dicitur, assignant definitiones, neque quòd illud est, cuius dicunt esse definitionem, sed semper licet dicere propter quid.

Si igitur definiens monstrat aut quid est, aut quid significat nomen (si non est nullo modo ipsius quid est) esset vtique definitio oratio idem quod nomen significans : sed absurdum. Primum quidem enim & non substantiarum esset vtique & non entium, significare enim licet & non entia. Amplius omnes orationes definitiones vtique essent: esset enim nomen ponere cuicunque orationi : quare definitiones vtique disputaremus omnes, & Ilias definitio vtique esset. Amplius nulla scientia demonstraret vtique, quòd hoc nomen quid significat, neque definitiones igitur hoc assignant. Ex his igitur neque definitio & syllogismus videtur idem ens, neque eiusdem syllogismus & definitio. Ad hæc autem, quòd definitio nihil demonstrat,

falsum:neque enim A· ipsi B inest, neque B ipsi C: sed si harum media accepta fuerint propositionum falsę erunt propositiones, eo quòd omnis conclusio falsa ex falsis est, vera autem ex veris, altera autem sunt falsa & vera.

Postea neque falsa ex eisdem sibiipsis: est enim falsa adinuicem & contraria & impossibilia simul esse, veluti iustitiam esse iniustitiam, aut timorem, * & hominem equum, aut bouem, & æquale, aut maius aut minus.

*al.l.addit audaciam

Ex positis vero sic, neque enim verorum eadem principia omnium, altera enim multorum genere sunt principia, & neque conuenientia, quemadmodū vnitates punctis non conueniunt, illæ enim non habent positionem, hæc autem habent. Necesse autem est, aut in media conuenire, aut sursum, aut deorsum, aut hos quidem intro habere, illos autem extra terminorum.

Sed neque communium principiorum possunt esse aliqua, ex quibus omnia monstrabuntur: (dico autem communia, veluti omne affirmare, aut negare) genera enim entium altera sunt, & hæc quidem quantitatibus, illa vero qualitatibus insunt solis, cum quibus monstrantur per communia. Amplius principia non multo pauciora sunt conclusionibus: principia enim propositiones sunt, propositiones vero aut ipsius assumpti termini, aut iniecti sunt. Amplius conclusiones sunt infinitæ, termini vero finiti. Amplius principia hæc quidem ex necessitate, illa vero contingentia. Sic igitur cōsiderantibus impossibile eadem esse, aut finita, infinitis existentibus conclusionibus.

Si vero aliter quodammodo dicat aliquis, vt quòd hæc quidem geometriæ, illa vero * ratio

* al.l. numerorum.

tiociniorum, illa autem medicinæ: quid vtique esset, quod dicitur aliud, prælerquàm quòd sunt principia scientiarum? dicere autem eadem esse, ridiculum est, quoniam hæc sibi ipsis eadem essent: sic enim omnia fiunt eadem.

Sed neque ex omnibus monstrari quodlibet idem est quærere omnium esse eadem principia, valde enim fatuum est: neque enim in manifestis doctrinis hoc fit, neque in resolutione possibile est: immediatæ nanque propositiones principia sunt, altera autem conclusio assumpta fit propositione immediata.

Si vero quispiam diceret primas immediatas propositiones eadem esse principia, vna in vnoquoque genere est, si vero neque ex omnibus, tanquàm oporteat monstrari quodcunque, neque ita altero, tanquàm sit vnaquæque scientia, altera derelinquitur, quòd cognata sint principia omnium, sed ex his quidem hæc, ex illis autem illa. Manifestum autem & hoc est, quod non contingit, monstratum nanque fuit, quòd alia principia genere sunt differentium genere. Principia enim duplicia sunt, ex quibus, & circa quod: quæ quidem igitur ex quibus, communia sunt, quæ autem circa quod, propria, vt numerus * magnitudine. *al. l. magnitudo.

Quòd scientia, & scibile ab opinione, & opinabili discrepent: & quid sit Solertia.

Cap. *XXIIII.*

Scibile autem & scientia differunt ab opinabili & opinione, quoniam scientia quidem vniuersalis & per necessaria: (necessarium vero Text. 44.

non contingit aliter se habere) sunt autem nonnulla vera quidem , quæ contingunt aliter se habere. planum igitur, quòd circa hæc quidem scientia non est, essent enim impossibilia aliter se habere, possibilia aliter se habere.

Verumenimuero neque intellectus (dico enim intellectum principium scientiæ) neque scientia indemonstrabilis: hoc autem est acceptio immediatæ propositionis. Verus autem est intellectus, & scientia, & opinio, & quod per hæc dicitur. quare derelinquitur opinionem esse circa verum quidem, vt falsum, contingens autem, & aliter se habere, hoc autem est acceptio immediatę propositionis, & non necessariæ.

Et confessum autem est sic apparentibus, nanque & opinio incertum est, & natura talis. Ad hæc autem nemo putat opinari, quando existimet impossibile aliter se habere, sed scire, sed quando esse quidem sic, sed tamen & aliter. nihil prohibet tunc opinari, tanquam quòd talis opinio sit. Necessarij vero scientia est, * quomodo igitur est idem opinari & scire? & propter quid non erit opinio scientia, si quis ponet, omne, quod nouit, contingere opinari? consequetur enim hic quidem sciens, ille vero opinans per media, quousque ad immediata venerit. quare, si quidem ille nouit, & qui opinatur nouit, quemadmodum enim & quòd opinari est, & propter quid, hoc autem ipsum medium.

al.l.quomodo igitur non est.

An siquidem ita suspicabitur non contingentia aliter se habere, quemadmodum se habent definitiones, per quas sunt demonstrationes, non opinabitur, sed sciet. si autem vera quidem esse, non tamen hæc vtique ipsis inesse secundum substantiam, & secundum formam, opina

opinabitur, & non sciet vere ipsum quod, & ipsum propter quid, si quidem per immediata opinabitur, si autem non per immediata, ipsum quòd solum opinabitur. Eiusdem vero opinio, & scientia non omnino est, sed quemadmodum & falsa & vera eiusdem quodammodo sunt, ita & scientia & opinio eiusdē: etenim opinionem veram, & falsam (vt nonnulli quidem dicunt) eiusdem esse, absurda contingit erigi, & alia, & non opinari, quod opinatur falso.

Quoniam vero idem pluribus modis dicitur, est quidem vt contingit, est autem vt non: commensurabilem nanque esse diametrum vere opinari absurdum est, sed quòd diameter, circa quam opiniones, idem, ita eiusdem est: quòd quid autem erat esse vtique secundum rationem non est idem, consimiliter autem & scientia & opinio est eiusdem, hæc quidem enim sic animalis, vt non contingat non esse animal, illa vero vt contingat, veluti si hęc quidem quòd hominis est, illa vero hominis quidem, non autem quòd hominis: idem enim est, quoniam homo, hoc autem sic non idem. Manifestum autem est ex his, quòd neque opinari simul idem & scire contingit, simul enim haberet posset suspicionem, quòd aliter se habere, & non aliter, idem esset, quod non contingit, in alio quidem enim vtrunq; esse contingit eiusdem, vt dictum est, in eodem autem non sic possibile est. habebit enim suspicionem simul vt quòd homo esset, secundum quòd animal: hoc enim esset non contingere esse non animal, & non secundum quòd animal, hoc enim esset sic contingere.

Reliqua vero quomodo oporteat distribuere & in discursu, & intellectu, & scientia, & arte,

& prudentia, & sapientia, illa quidem naturalis, hæc autem moralis speculationis magis sunt. Solertia vero est bona quædam coniectatio in non perspecto tempore medij, veluti si quispiam videns, quod luna splendorem semper habet ad Solem, celeriter excogitauit propter quid hoc, quoniam propter id, quod splendescit à sole, aut * disputantem cum diuite, nouit, quoniam fœneratur, aut propter quid amici sunt? quoniam inimici eiusdem. Omnes enim causas medias videns summas cognouit. splendidum esse ad solem sit in quo A, splendore à sole, in quo B, luna, C: inest itaque, lunæ quidem ipsi C ipsum B splendere à sole: ipsi autem B ipsum A ad hoc esse splendidum, à quo splendet: quare & ipsi C inest ipsum A per B.

* *Argyr. l. si viso paupere diuitē adeūte hoc illum propterea fecere, q mutuo argētū accipit, intellexerit.*

ARIS.

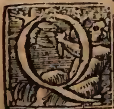
ARISTOTELIS POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

LIBER SECVNDVS.

SVMMA LIBRI.

De quatuor medij quæsitis, si est, quid est, quòd seu quia est, & propter quid. Quomodo quid est monstretur, ac ad demonstrationem se habeat. Definitionem esse per causam. De diuisione causarum, & quæ mutuo concurrant, & quæ non, & quomodo illarum poßit esse demonstratio. De compositione definitionis ex suis partibus, & quando sunt ignotæ quo pacto venentur. Pariter quomodo causæ venentur. Postremo de cognitione, ac differentia principiorum indemonstrabilium.

In disciplinis quatuor quæri solent, & hæc omnia medij quæsita sunt: Et quid sit huius libri propositum. Caput I.

QVÆ quæruntur sunt æqualia numero iis, quæcunque scimus. quærimus autem quatuor, quod, propter quid, si est, quid est. cùm enim vtrum hoc, aut hoc insit, quærimus in numerum ponentes: velut vtrum deficit Sol, aut non ipsum quod Text. 1.

quærimus. Signum autem huius, cùm enim inuenimus quòd deficit, cessauimus, & si à principio sciremus, quod deficit, non quæreremus vtrum. cùm autẽ scimus ipsum quòd, tunc ipsum propter quid quærimus, vt scientes, quod deficit, & quòd mouetur terra, propter quid deficit, aut propter quid mouetur, quærimus hæc quidem sic. Nonnulla vero alio modo quærimus, vt si est, aut non est centaurus, aut Deus. Si autem est aut non, simpliciter dico, sed non, si albus est, aut non. Cùm vero cognouerimus quòd est, quid est quærimus, vt quid igitur est Deus, aut quid est homo? Quæ quidem igitur quærimus, & quæ cum inuenimus scimus, hæc & tot sunt. Quærimus autem, cùm quærimus quòd, aut si est simpliciter, an est medium ipsius aut non est? quando autem cognoscentes, aut quòd, aut si est, aut quod in parte, aut simpliciter, rursus ipsum propter quid quærimus, aut quid est, & tunc quærimus quid est medium.

Dico autem quòd, aut si est in parte, & simpliciter, in parte quidem, an deficit Luna, aut augetur? si enim est aliquid, aut non est aliquid in talibus quærimus, simpliciter vero si est, aut non est Luna, aut nox.

Contingit itaque in omnibus quæstionibus quærere aut si est medium, aut quid est medium, causa enim est medium: in omnibus nanque hoc quæritur, an'ne deficit? ánne est aliqua causa, aut non? post hæc, cùm cognouerimus, quòd est aliqua, quid igitur est hæc quærimus.

Causa enim est quòd sit non hoc, aut illud, sed simpliciter substantia, aut non simpliciter, sed aliquid eorum, quæ per se, aut secundum accidens sunt, medium est. dico autem simpliciter

citer quidem subiectum, vt Lunam, aut terram, aut Solem, aut triangulum, ipsum vero quid defectum, æqualitatem, inæqualitatem, si in medio, aut non: in omnibus nanque his manifestum est, quod idem est quid est, & propter quid est. Quid est defectus? priuatio luminis à Luna propter terræ obstructionem, propter quid est defectus? aut propter quid deficit Luna? eò quòd deficit lumen terra obstructa. Quid est consonantia? ratio numerorum in acuto & graui. propter quid consonat acutum graui? eo quòd rationem habent numerorum acutum & graue, nunquid est consonare acutum & graue? nunquid est in numeris ratio ipsorum? cum autem acceperimus, quòd est, quæ igitur est ratio, quærimus. Quòd autem est medij quæstio, significant, quorumcunque medium est sensibile: quærimus enim cum non sensimus, veluti de eclipsi si est, aut non: si vero essemus supra Lunam, non vtique quæreremus neque si sit, neque propter quid, sed simul vtique manifestum esset: ex eo enim quod sentitur, & vniuersale nobis factum est scire, sensus nanque est, quòd nunc obstruitur, manifestum enim est quòd nunc deficit: ex hoc autem factum vtique fuit vniuersale. Quemadmodum igitur dicimus, quid est scire, idem est, & propter quid est, hoc vero simpliciter & non inexistentium alicui, aut inexistentium, vt quòd duo recti sunt, aut quòd maius, aut minus est. Quòd igitur omnia, quę quæruntur, est medij quæstio, planum. Quomodo autem quòd quid est monstratur, & quis modus reductionis, & quid est definitio, & quorum, dicamus, cùm dubitauerimus primo de ipsis.

Disceptatio, quòd demonstratio, & definitio non sint eiusdem.

Caput II.

Text.2. PRincipium vero sit futurorum, quod est conuenientissimum habitis sermonibus. Dubitare enim quispiam posset, an'ne est idem & secundum idem definitione scire & demonstratione? An impossibile: definitio nanque ipsius quid est esse videtur, quid est autem omne, vniuersale. & prædicatiuum: syllogismi vero sunt, hi quidem priuatiui, illi autem non vniuersales: veluti qui quidem in secunda figura, priuatiui omnes, qui vero in tertia, non vniuersales.

Postea neque prædicatiuorum omnium, qui sunt in prima figura, est definitio, vt quòd omnis triangulus duobus rectis æquales habet. Huius autem ratio, quoniam scire, est demonstratiue demonstrationem habere: quare, si in talibus est demonstratio, planum quòd non esset vtique ipsorum & definitio: scire enim posset aliquis & secundum definitionem non habens demonstrationem, nihil enim prohibet non simul habere. Sufficiens autem est fides & ex inductione, nihil enim vnquam definientes nouimus, neque eorum, quæ per se insunt, neque accidentium. Amplius si definitio, substantiæ quædam cognitio est, talia manifestum quòd non sunt substantiæ. Quòd igitur non est definitio omnis, cuius & demonstratio, planum. Quid autem cuius est definitio, an'ne omnis est demonstratio, aut non? Vna quidem ratio, & de hoc eadem: vnius enim inquantum vnum, vna est scientia, quare siquidem scire demonstratiuum est demonstrationem habere, continget

get aliquid impossibile, definitionem nanque habens sine demonstratione sciet. Amplius principia demonstrationum sunt definitones, quorum non esse demonstrationes monstratum est prius, aut erunt principia demonstrabilia, & principiorum principia, & hoc in infinitũ prodibit, aut primæ definitiones erunt indemonstrabiles. Sed an'ne non omnis eiusdem, sed alicuius eiusdem est definitio & demonstratio, an impossibile sit? non enim est demonstratio cuius definitio, definitio nanque ipsius quid est & substantiæ, definitiones vero apparent omnes supponentes & accipientes ipsum quid est, vt Mathematicæ, quid vnitas & impar, & aliæ consimiliter. Amplius omnis demonstratio aliquid de aliquo monstrat, vt quod est, aut non est, in definitione vero nihil alterum de altero prædicatur. quemadmodum, neque animal de bipede, neque hoc de animali, neque vtique de plano figura, non enim est planum figura, neque figura planum. Amplius alterum est quid est, & quòd est monstrare, definitio nanque quid est significat, demonstratio autem, quòd aut est hoc de hoc, aut non est.

Alterius vero altera demonstratio, nisi tanquam pars sit aliqua totius (hoc autem dico, quoniam monstratum est, æquicrus duobus rectis æquales habere, si omnis triangulus monstratus fuit) pars enim hoc, illud vero totum est: hæc autem ad se inuicem non habent sic ipsum quod est, & quid est, non enim est alterius alterum pars.

Manifestum igitur quòd neque cuius definitio, huius omnis demonstratio: neque cuius demonstratio, huius omnis definitio; quare omni-

logizabitur, necesse est A de B omni prædicari, huius autem erit alia ratio media, quare & hoc erit, quid est homo: accipit igitur quod oportet monstrare, nanque & B est quid est homo. Oportet autem in duabus propositionibus, & primis & immediatis considerare, maxime enim manifestum, quod dicitur, fit: qui igitur monstrant per id, quod conuertitur, quid est anima, aut quid est homo, aut aliud quodcunque entium, quod ex principio est petunt. quemadmodum, si aliquis existimat & animam esse idem sibiipsi causam viuendi, hoc autem numerum ipsum seipsum mouentem. necesse est enim petere animam, quòd numerum esse ipsum seipsum mouentem sic, vt idem existere.

Secundo priorũ cap. 21.

Non enim si A sequitur B, & hoc C, erit A quod quid erat esse ipsius C, sed verum erat dicere, erit * solum, neque si est A quod quid est, & de B prædicatur omni, hoc enim, quod est animali esse, prædicatur de eo, quod est homini esse: verum enim est omne homini esse animali esse, quemadmodum & omnem hominem animal esse, sed non sic vt vnum sit. Si igitur non sic acceperit, non syllogizabitur, quòd A est ipsi C quod quid erat esse, & substantia: si vero ita acceperit, prius erit acceptum C quod quid erat esse ipsius B, quare non demonstratum fuit, hoc enim in principio accepit. Verumenimuero neque per diuisiones via syllogizat, quemadmodum in resolutione circa figuras dictum est: nusquam enim necessarium fit rem illam esse, cum hæc sint, sed quemadmodum neque inducens demonstrat, non enim oportet conclusionem interrogare, neque in eo quòd datur esse, sed necesse est esse illis existen-

** Al. l. esolum*

Text. 4.

demonstraretur diuisione, non tamen hæc definitio syllogismus efficitur.

Disceptatio, quòd ipsum quid est non monstretur definitione, neque definitione contrarij, neque alio quouis modo.

Cap. IIII.

SEd an ne est demonstrare ipsum quid est secundum substantiam? ex suppositione autem accipientem ipsum quidem quòd quid erat esse, hoc, quod est ex propriis in eo quòd quid est, hæc autem in eo quòd quid est sola, & proprium omne: hoc enim est esse illi. An rursus accepit quòd quid erat esse, & in hoc? necesse enim est per medium monstrare. Amplius quemadmodum neque in syllogismo accipitur quid est ipsum syllogizare, semper enim tota aut pars est propositio, ex quibus syllogismus, ita neque ipsum quod quid erat esse oportet inesse in syllogismo, sed seorsum hoc à positis esse, & ad dubitantem, si syllogizatum est, aut non hoc, occurrendum est quòd, hoc enim erat syllogismus, & ad illum, quòd, non ipsum quid erat esse syllogizatum est, quòd certe: hoc enim positum fuit nobis ipsum quòd quid erat esse: quare necesse est & sine quid est syllogismus, aut ipsius quòd quid erat esse sylogizatum fuisse aliquid. Et si ex suppositione monstret, veluti si malo inest diuisibile esse, contrario autem hoc, quod est contrarium inesse quibuscunque est aliquid contrarium: bonum autem malo est contrarium, & indiuisibile diuisibili: est igitur bono inesse indiuisibile esse. Text. 5. Text. 6.

Hinc etenim accipiens ipsum quid erat esse

mon

tia ſit, ipſum vero eſſe nulli eſt ſubſtantia.non enim genus eſt ipſum ens : demonſtratio igitur erit quod eſt, quod & nunc faciunt ſcientiæ. Quid enim ſignificat triangulum, accepit Geometra, quod autem eſt monſtrat: quid igitur monſtrabit definiens quid eſt, aut triangulum? ſciens igitur aliquis definitione quid eſt, ſi eſt non ſciet, ſed impoſſibile eſt.

Manifeſtum autem & ſecundum modos definitionum, qui nunc ſunt, quòd non monſtrant definientes, quod eſt : nam etſi eſt ex medio æquale, ſed propter quid eſt ipſum definitum, & propter quid hoc eſt circulus quæritur. eſſet enim & definitioné orichalci dicere eſſe ipſum. neque enim, quòd poſſibile eſt eſſe quod dicitur, aſſignant definitiones, neque quòd illud eſt, cuius dicunt eſſe definitionem, ſed ſemper licet dicere propter quid.

Si igitur definiens monſtrat aut quid eſt, aut quid ſignificat nomen (ſi non eſt nullo modo ipſius quid eſt) eſſet vtique definitio oratio idem quod nomen ſignificans: ſed abſurdum. Primum quidem enim & non ſubſtantiarum eſſet vtique & non entium, ſignificare enim licet & non entia. Amplius omnes orationes definitiones vtique eſſent: eſſet enim nomen ponere cuicunque orationi: quare definitiones vtique diſputaremus omnes, & Ilias definitio vtique eſſet. Amplius nulla ſcientia demonſtraret vtique, quòd hoc nomen quid ſignificat, neque definitiones igitur hoc aſſignant. Ex his igitur neque definitio & ſyllogiſmus videtur idem ens, neque eiuſdem ſyllogiſmus & definitio. Ad hæc autem, quòd definitio nihil demonſtrat,

strat, neque monstrat, neque ipsum quid est, neque definitione, neque demonstratione est cognoscere.

Dissolutio disceptationis propositæ, quòd ipsum quid est monstretur per aliud quid est, & quo pacto ipsius quid est sit demonstratio, & definitio.

Cap. V.

Text.8. ITerum autem considerandum quid horum dicitur bene, & quid non bene, & quid est definitio, & ipsius quid est nunquid quodam modo est demonstratio & definitio, aut nullo modo.

Quoniam autem est (vt diximus) idem scire quid est, & scire causam ipsius si est. Ratio autem huius, quòd est aliqua causa, & hæc aut eadem, aut alia, & si sit alia, aut demonstrabilis, aut indemonstrabilis: si igitur est alia & contingit demonstrare, necesse est medium esse causam, & in prima figura monstrari: vniuersale nanque est & prædicatiuum quod monstratur. Vnus igitur modus esset vtique, qui nunc exquisitus est, per aliud ipsum quid est monstrari, ipsorum nanque quid est necesse est medium esse quid est, & propriorum proprium: quare hoc quidem monstrabit, illud vero non monstrabit ipsorum quid erat esse eidem rei.

Hic igitur modus, quòd non sit vtique demonstratio, dictum est prius, sed est logicus syllogismus ipsius quid est. Quo autem modo contingit, dicamus aggredientes rursus à principio.

1. Quemadmodum enim propter quid quærimus habentes, quòd nonnunquam vero & simul manifesta fiunt, sed non prius vtique propter quid possibile est cognoscere, quàm quòd, mani

manifestum est, quòd consimiliter & ipsum quid erat esse non sine ipso quod est. impossibile est enim scire quid est ignorantes si est: ipsum vero si est, aliquando quidem secundum accidens habemus, aliquando autem habentes aliquid ipsius rei, vt tonitrum, quòd sonus est quidam nubium, & defectum, quod est priuatio quædam luminis, & hominem, quòd animal quoddam est, & animam, quòd est ipsum se ipsum mouens. quæcunque igitur secundum accidens nouimus quod sunt, necessarium est, nullo modo se habere ad ipsum quid est, neque enim quod est scimus: quærere autem quid est, non habentes quod est, nihil quærere est. De quibuscunq; autem habemus aliquid facilius: quare vt habemus, quod est, ita nos habemus & ad ipsum quid est. Quorum habemus aliquid ipsius quid est, sit primum quidem sic. defectus in quo A, Luna in quo C, obstructio terræ in quo B: vtrum igitur deficit, aut non? quærere est, an B sit, aut non? hoc autem nihil differt quærere, quam si est ratio ipsius, & si sit hoc, & illud dicimus esse. Aut vtrius contradictionis est ratio, vtrum habendi duos rectos, aut non habendi? quando autem inuenerimus simul ipsum quod, & ipsum propter quid nouimus, si per media sit: sit autem non, ipsum quod nouimus, propter quid vero non, sit igitur Luna C, defectus A in plenilunio vmbram non posse facere, nullo inter nos existente manifesto, in quo B. si igitur ipsi C inest B: quod est, non posse vmbram facere cum nullus nostrum in medio sit, huic autem ipsum A quod est deficere, quod quidem deficit planum, propter quid autem, nondum, &

quòd

quòd quidem defectus est, nouimus, quid vero est, non nouimus: cùm autem planum fuerit, quòd A ipsi C inest, sed propter quid inest, quærere ipsum B quidem est, vtrum obstructio, aut conuersio Lunæ, aut extinctio luminis: hoc autem est ratio alterius extremi, vt in his ipsius A, est enim defectus * obiectio terræ, quid est tonitrus? ignis extinctio in nube, propter quid tonat? eò quòd extinguitur ignis in nube. sit nubes C, tonitrus A, extinctio ignis B: ipsi vtique C nubi inest B, extinguitur enim in ipsa ignis, huic autem A sonus, & est B vtique ratio ipsius A primi extremi, si vero rursus huius aliud medium sit, ex reliquis erit rationibus.

Al. l. obstructio luminis.

Qualiter igitur accipitur ipsum quid est, & fit notum, dictum est. Quare syllogismus quidem ipsius quid est non fit, neque demonstratio: planum est tamen per syllogismum & per demonstrationem: quare neque sine demonstratione est cognoscere ipsum quid est, cuius est causa alia, neque est demonstratio ipsius, quemadmodum & in dubitationibus diximus.

Text. 9. Est autem horum quidem altera quædam causa, illorum vero non est: quare planum, quòd & ipsorum quid est alia quidem immediata & principia sunt, quæ & esse & quid est supponi oportet, aut alio modo manifesta facere, quod Arithmeticus facit, etenim quid est vnitatem supponit, & quod est. Habentium autem medium, & quorum est aliqua altera causa substantiæ, est per demonstrationem, quemadmodum diximus, ostendere non ipsum quid est demonstrantes.

Definitio autem, quoniam est oratio ipsius quid est, manifestum est, quòd aliqua quidem erit

erit oratio quid significat nomen, aut oratio altera nominalis, vt quid significat quid est secundum quòd trianglus, cuius habentes quod est, quærimus propter quid est, difficile est autem ita accipere, quæ non nouimus quòd sunt, causa vero dicta est prius difficultatis, quoniam neque si sunt, aut non, nouimus, nisi secundum accidens. Oratio autem vna dupliciter est, *Text.* 10. hæc quidem coniunctione, vt Ilias, illa vero vnum de vno significans non secundum accidens. Vna quidem definitio est definitionis, quæ dicta fuit. Alia autem est definitio oratio significans propter quid est: quare prior quidem significat quidem, monstrat autem non, posterior vero, manifestum est quòd erit tanquam demonstratio ipsius quid est positione differens à demonstratione. differt enim dicere, propter quid tonat? & quid est tonitrus? dicet enim hic quidem, quoniam extinguitur ignis in nubibus. quid autem est tonitrus? sonus ignis qui extinguitur in nubibus: quare eadem oratio alio modo dicitur, & sic quidem demonstratio continua, sic autem definitio. Amplius definitio tonitrus est, sonus in nubibus, hoc autem est ipsius quid est demonstrationis conclusio, immediatorum autem definitio positio est ipsius quid est indemonstrabilis. Est igitur definitio, vna quidem oratio ipsius quid est indemonstrabilis, vna vero syllogismus ipsius quid est, casu differens à demonstratione, tertia autem demonstrationis ipsius quid est conclusio. Manifestum igitur ex dictis, & quomodo est ipsius quid est demonstratio, & quomodo non est, & quorum est, & quorum non est. Amplius autem definitio quot modis dicitur, & quomodo

ipsum quid est monstratur, & quomodo non, & quorum est, & quorum non. Amplius autem ad demonstrationem quomodo se habet, & quomodo contingit eiusdem esse, & quomodo non contingit.

De causarum distinctione, & quæ mutuo concurrant, & quæ non. & quomodo illarum posit esse demonstratio.

Cap. VI.

Text.11. QVoniam autem scire putamus, quando sciamus causam, causæ vero quatuor sunt, vna quidem, quòd quid erat esse, vna autem, quibus existentibus necesse est hoc esse, altera vero quæ aliquid primum mouit, quarta autem, cuius causa, omnes istæ per medium monstrantur. & hoc enim quòd cum sit hoc, necesse est esse, vna quidem accepta propositione; non est, duabus autem ad minimum, hoc vero est, quando vnum medium habeant: hoc igitur vno accepto, conclusionem necesse est esse. Manifestum autem & sic, propter quid est rectus in semicirculo? aut quo existente, rectus est? sit vtique rectus, in quo A, dimidium duorum rectorum, in quo B, qui est in semicirculo, in quo C: quòd igitur A rectus insit ipsi C ei, qui est in semicirculo, causa est ipsum B, hoc enim ipsi A æquale est, hoc autem C ipsi B, duorum nanque rectorum dimidium est: cùm igitur B sit dimidium duorum rectorum, A ipsi C inest; hoc autem erat, in semicirculo rectum esse, hoc vero idem est ipsi quid erat esse, eo, quòd hoc significat oratio, verumenimuero & ipsius quid erat esse; causa monstrata est media.

Propter quid autem Medorum bellum factum est

est Atheniensibus? quæ causa bellum inferendi Atheniensibus, quoniam in Sardes cum Eretriensibus irruerunt, hoc enim primo mouit. sit bellum, in quo A, priores irruisse B, Athenienses C. inest itaque B ipsi C, quod est prius irruisse Atheniensibus: A vero ipsi B. bellum inferunt enim iis, qui prius iniuria affecere: inest igitur ipsi quidem B, A, quod est bellum inferre iis, qui prius incœpere, hoc autem ipsi C Atheniensibus, prius enim cœpere, medium igitur & hic causa est, quæ primo mouit. Quorumcunque autem causa ipsum gratia cuius, vt propter quid ambulat? vt sanus fiat, propter quid domus est? vt conseruetur supellex, illud quidem gratia conualescendi, hoc autem gratia conseruandi, propter quid à prandio oportet deambulare, & gratia cuius nihil differt. deambulatio à prandio C, non supernatare cibaria, in quo B sanari in quo A: insit igitur à prandio deambulare ei, quod est facere non supernatare cibaria ad os ventris, & hoc salubre, videtur enim inesse ipsi deambulare, quod est C, ipsum B, quod est non supernatare cibaria: huic autem inest ipsum A salubre, quæ igitur est causa ipsi C, quòd ipsum A insit quod est gratia cuius? B quod est non supernatare, hoc autem est veluti illius ratio: A enim ita assignabitur: propter quid autem B ipsi C inest, quoniam hoc est sanari ita se habere.

Oportet autem transumere orationes, & ita magis singula apparebunt. Generationes vero è conuerso hic, & in causis secundum motum: ibi enim medium oportet fieri primum, hic autem ipsum C extremum, vltimum vero ipsum cuius gratia. Contingit autem idem & cuius gratia *Text.12.*

esse & ex necessitate, vt per lucernam egredi lumen: ex necessitate etenim progreditur, quod minores habet partes, per maiores poros, siquidem lumen fit eo, quod pertransit, & gratia cuius, vt non offendamus. An ne ergo si esse contingit & fieri contingit? quemadmodum si tonat, cùm extinguitur ignis, necesse est * stridere & strepere, vt Pythagorei dicunt, minarum gratia iis, qui sunt in tartaro, vt timeant. plurima vero talia sunt, & maxime in iis, quæ secundum naturam constituuntur & consistunt, hæc enim alicuius gratia facit ipsa natura, illa vero ex necessitate, necessitas autem duplex, hæc quidem enim secundum naturam & appetitum, illa autem vi, quæ præter appetitum est, quemadmodum lapis ex necessitate, & sursum & deorsum fertur sed non propter eandem necessitatem.

** σίζειν proprie est sonare, vt cù in aqua candēs ferrum extinguitur.*

In iis vero, quæ à discursu, nonnulla quidem nunquam à casu sunt, vt domus, aut statua, neque ex necessitate, sed alicuius gratia, quædam vero & à fortuna, vt sanitas & salus: maxime autem in quibuscunque contingit & sic, & aliter, quando non à fortuna generatio fit: quare finis, quod est bonum, gratia alicuius fit aut natura, aut arte: à fortuna vero nihil gratia alicuius fit.

Quo pacto ipsum propter quid differat in his, quæ fiunt simul, aut non simul, per circulum, aut non per circulum, semper, aut frequenter.

Cap. VII.

EAdem autem causa est iis, quæ fiunt, & factis, & futuris, quæ est & iis quæ sunt: medium

dium enim est causa, præterquam quòd iis quidem quæ sunt, quæ est, iis vero, quæ fiunt, quæ fit, factis autem facta, & futuris futura, vt propter quid factus fuit defectus, quoniam facta fuit terra in medio, fit autem, quoniam fit, erit vero, quoniam erit in medio, est autem, quoniam est. Quid est crystallus? accipiatur vtique, quòd est aqua congelata, aqua in quo C, congelatum in quo A, causa media in quo B, defectus calidi omnino: inest itaque B ipsi C, huic autem congelatum esse, quod est in quo A, fit autem crystallus, cum fit B, factum est autem facto, erit autem futuro: sic igitur est causa, & cuius causa simul fiunt, quando fiunt, & sunt, quando sunt, & in eo quod factum fuit, & in futuro consimiliter. In iis vero, quæ non simul sunt, an'ne sunt in continuo tempore? quemadmodum videtur nobis alias aliorum causas esse, ipsius quidem facti factam alteram, & futuri alteram futuram, & ipsius fieri, si quid prius factum fuit. Est vtique à posterius facto syllogismus, principium autem & horum ipsa facta, quare & in iis, quæ fiunt consimiliter: à priori vero non est, vt quoniam hoc factum fuit, quia hoc posterius factum fuit, & in futurum consimiliter: neque enim indefiniti, neque definiti erit temporis, quare quoniam hoc verum est dicere factum fuisse, hoc autem est verum dicere factum fuisse posterius, in intermedio nanque falsum erit dicere hoc iam altero facto. *Text.13.*

Eadem autem ratio & in futuro: neque quoniam hoc factum fuit, hoc erit: medium enim congenitum oportet esse, factorum factum, & futurorum futurum, eorum quæ fiunt quod fit, entium ens: id vero, quod fuit, & id quod erit

non contingit esse congenitum. Amplius neque indefinitum contingit esse tempus intermedium, neque definitum, falsum enim erit dicere in intermedio. Considerandum autem quid est ipsum continuum, vt post ipsum factum esse, ipsum fieri sit in rebus, an manifestum est, quòd non est contiguum facto quod fit, neque enim factum facto: termini nanque sunt & indiuidui. quemadmodum igitur neque puncta sunt sibi inuicem contigua, neque facta, ambo enim indiuidua sunt, neque vtique quod fit facto propter idem, nam quod fit, diuisibile est, factum autem indiuisibile: quemadmodum igitur linea ad punctum se habet, ita quòd fit ad factum: insunt enim infinita facta in eo quod fit: magis autem manifeste in vniuersalibus de Motu oportet dici de his. De eo igitur quod est, quomodo, cùm generatio consequenter fit, se habeat medium, quod est causa, in tantum acceptum sit: necesse est enim & in his medium & primum immediata esse. vt A factum fuit, quoniam C factum fuit, posterius autem C factum fuit: prius autem A, principium autem C, eo quòd proximius ipsius nunc est, quod est principium temporis, C vero factum est, si D factum est: cùm igitur D fit, necesse est A factum esse, causa autem est C, cùm enim D factum est, necesse est C factum esse: C autem facto necesse est prius A factum fuisse. Ita vero accipienti medium, stabitur alicubi in immediatum, an semper extra cadet propter infinitum? non enim est contiguum factum facto, quemadmodum dictum fuit, sed incipere tamen necesse est à medio & ab ipso nunc primo. Similiter autem & in ipso erit. si enim verum est dicere, quòd erit D necesse prius verum

Text.14.

Quinto Physicorũ cap. de continuo & cõtiguo, & alibi.

rum

rum dicere, quòd A erit: huius autem causa ipsum C. si enim D erit, prius ipsum C erit, si vero C erit, prius ipsum A erit: similiter autem infinita est sectio & in his: non enim sunt futura contigua inter se. principium vero & in his immediatum accipiendum est.

Se habet autem sic in operibus, si facta est domus, necesse est incisos fuisse lapides, & factum fuisse hoc * propter quid: quoniam necesse est fundamentum factum fuisse, si quidem & domus facta fuit: si vero fundamentum est, prius lapides factos fuisse necesse est. Rursus, si erit domus, consimiliter prius erunt lapides (monstratur autem per medium similiter) erit enim fundamentum prius. *nonnulli codices non habēt illud propter qd

Quoniam autem videmus in iis, quæ fiunt, circulo generationem quandam esse, contingit hoc esse, si quidem sequantur se inuicem medium & extrema: in his enim ipsum conuertere est: monstratum vero est hoc in primis, quòd conuertuntur conclusiones, quod autem circulo hoc est, in operibus autem apparet sic, madefacta terra, necesse est vaporem fieri, hoc autem facto nubem, hoc autem facto aquam, hoc autem facto, necesse est madefactam esse terram. hoc autem erat, quod à principio, quare circulo circuiuit, vno enim ipsorum quocunque existente, alterum est, & illo aliud, & hoc primum. Text.15. Primo posteriorum cap.3.

Sunt autem nonnulla quidem, quæ fiunt vniuersaliter, nanque & semper & in omni, aut sic se habent, aut fiunt, alia vero semper quidem, non vtplurimum autem, vt non omnis homo masculus barbam emittit, sed vtplurimum. Text.16.

Talium itaque necesse est & medium vtplurimum esse, si enim A de B vniuersaliter prædi-

catur, & hoc de C vniuersaliter, necesse est A de C semper & in omni prædicari; hoc enim est vniuersale & in omni & semper, sed supponebatur vtplurimum: necesse est igitur & medium vtplurimum esse, quod est, in quo B: erunt igitur & eorum, quæ vtplurimum, principia immediata, quæcunque vtplurimum ita sunt, aut fiunt.

De compositione definitionis ex suis partibus, & quando sunt ignota quo pacto venentur.

Cap. *VIII.*

Text.17. QVomodo igitur ipsum quid est in definitiones assignatur, & quo modo demonstratio aut definitio est ipsius, aut non est, dictum est prius. Quomodo autem oportet venari, quæ in eo quòd quid est prædicantur, nunc dicamus. Eorum igitur, quæ insunt semper vnicuique, nonnulla extenduntur in plus, non tamen extra genus. dico autem in plus inesse, quæcunque insunt quidem vnicuique vniuersaliter, at vero & alij. veluti est quiddam quod omni inest trinitati, sed & non trinitati; quemadmodum ens inest trinitati, sed & non * numero: sed & impar inest omni trinitati, & in plus inest, nam & quinario inest, sed non extra genus: quinarius enim est numerus, nihil autem extra numerum, & impar.

*a.l.trinitati.

Talia itaque accipienda sunt vsque ad hoc, quousque tot accepta fuerint primum, quorum vnum quodque quidem in plus inerit, omnia vero non in plus sunt: hanc enim necesse est esse substantiam rei: vt trinitati inest omni numerus, impar, primus vtroquo modo, & vt non mensuretur numero, & vt non componatur ex numeris: hoc igitur iam est trinitas, numerus impar, pri-

mus, & ita primus: horum enim vnumquodque, alia quidē imparibus omnibus insunt, vltimum vero & dualitati, omnia autem * nulli.

*a.l. nulli nisi tria

Quoniam vero declaratum est nobis in superioribus, quòd necessaria quidem sunt, quæ in eo quòd quid est prædicantur, vniuersalia vero necessaria sunt, trinitati autem, & cuilibet alij sic accipiuntur in eo quòd quid est, quæ accipiuntur sic, ex necessitate quidem essent vtique trinitas hæc. quòd autem substantia sit, ex his planum est: necesse enim est, si non hoc esset trinitatis esse, vt genus aliquid esse, hoc aut nominatum aut innominatum: erit igitur in plus quàm trinitati inexistens. supponatur enim tale esse genus, vt insit secundum potentiam, in plus. si igitur nulli inest alij quàm indiuiduis trinitatibus, hoc vtique esset trinitati esse, supponatur enim & hoc substantia vniuscuiusq; esse, quę est in indiuiduis vltima talis prædicatio: quare cōsimiliter & alij cuicunque ita monstratorum eidem esse erit.

Oportet autem, quando totum aliquid negotietur quispiam, diuidere genus in indiuidua specie prima, vt numerum in trinitatem & dualitatem: postea sic illorum definitiones tentare accipere, vt rectæ lineæ & circuli, & recti anguli. post hæc autem accipientem quid est genus, veluti vtrum quantorum, aut qualium proprias passiones speculari per communia prima: accidentia nanque iis, quæ componuntur ex indiuiduis ex definitionibus erunt plana, eo quòd principium est omnium * definitionum ipsum simplex, & simplicibus solis per se insunt accidentia, aliis vero secundum illa. Text.18.

*a.l. definitio & ipsũ simplex.

Diuisiones autem, quæ sunt secundum differentias, vtiles sunt ad ita pertranseundum, vt ta-

men monstrant, dictum est in præcedentibus: vtiles vero essent ita solum ad syllogizandum ipsum quid est. Atqui videretur vtique, nihil, sed statim accipere omnia, ac si quispiam à principio acciperet absque diuisione.

Differt autem aliquid primum & posterius eorum quæ prædicantur prædicari, vt dicere, animal mansuetum bipes, aut bipes animal mansuetum: si enim omni ex duobus est, & vnũ quiddam est animal mansuetum, & rursus ex hoc & differentia, homo, aut quodcunq; est, quod vnum sit, necessarium est diuidentem petere.

Amplius vt nihil derelinquatur in eo quòd quid est, ita solum contingit, quando enim primum acceptum sit genus, si inferiorum quidem aliquam diuisionum accipiat, non incidet omne in hoc: vt non omne animal aut integris aut scissis pennis est, sed pennatum animal omne, huius enim differentia hæc, prima vero differentia est animalis, in quam omne animal incidit: similiter autem & aliorum vniuscuiusque & extrinsecorum generum, & eorum, quæ sub ipso, vt auis, in quam omnis auis, & piscis, in quam omnis piscis: ita igitur procedenti est scire, quoniam nihil derelictum fuit, aliter autem & derelinquere necessarium est, & nõ scire.

Text.20. Nihil autem oportet definientem & diuidentem omnia scire entia, quamuis impossibile dicunt esse aliqui, differentias scire, quæ sunt ad vnumquodque non scientem vnumquodq;, sine autem differentiis non esse vnumquodque scire: à quo enim non differt, idem esse huic, à quo autem differt, alterum ab hoc. Primum quidem igitur hoc falsum est: non enim secundum omnem

nem differentiam alterum eſt: multæ enim differentiæ inſunt eiſdem ſpecie, ſed non ſecundum ſubſtantiam, neque per ſe. Poſtea, quando acceperit oppoſita & differentiam, & quòd omne incidit hinc aut inde, & acceperit in altero quod quæritur eſſe, & hoc cognoſcat, nihil differt ſcire, aut non ſcire, in quibuſcunque prædicantur aliis differentiæ: manifeſtum enim eſt, quoniam ſi ita procedens venerit in hæc, quorum non amplius eſt differentia, habebit rationem ſubſtantiæ, omne autem incidere in diuiſionem, ſi ſint oppoſita, quorum non eſt medium, non eſt petitio: neceſſe eſt enim omne in altero ipſorum eſſe, ſiquidem illius differētia erit.

Ad conſtruendam vero definitionem per diuiſiones, tria oportet coniectare, vt accipiantur, quæ prædicantur in eo quod quid eſt, & hæc ordinare quid primum, aut quid ſecundum eſt, & quòd hæc omnia ſint. Eſt autem horum vnum primum per id, quod poſſumus, quemadmodum ad accidens, ſyllogyzare, quòd ineſt, & per genus conſtruere: ordinare autem, vt oportet, erit, ſi primum acceperit, hoc autem erit, cùm acceptum fuerit, quod omnibus ſequitur, illi autem non omnia, neceſſe eſt enim eſſe aliquid tale: hoc autem accepto, iam in inferioribus idem modus eſt, ſecundum nanque aliorum primum erit, & tertium conſequentium, ablato enim ſuperiori, quod conſequitur aliorum primũ erit: conſimiliter vero & in aliis. Quòd autem omnia hæc ſint, manifeſtum eſt ex eo quod accepit, & primum ſecundum diuiſionem, quoniam omne aut hoc, aut hoc animal eſt: ineſt autem hoc, & rurſus huius totius differentiam, vltimi *Text.21.*

vero

vero non amplius esse differentiam, aut & statim cum vltima differentia à toto non differre specie hoc: manifestum enim quòd neque plus adiacet, omnia enim in eo quòd quid est accepta sunt horum, neque deficit vllum: aut enim genus, aut differentia vtique esset, genus quidem igitur & primum, & hoc quod cum differentiis assumitur: differentiæ vero omnes habentur, non enim amplius sunt posteriora specie: nanque differret vtique ipsum vltimum, hoc autem dictum est non differre. Quærere vero oportet inspicientem ad similia & indifferentia: primum quid omne idem habent, postea rursus in alteris, quæ in eodem quidem genere sunt cùm illis: sunt autem ipsis quidem eadem specie, ab illis autem altera: quando autem in his acceptum fuerit aliquid omnino idem, & in aliis consimiliter in acceptis omnino considerare, si idem, quousque ad vnam deuenerit rationem, hæc enim erit rei definitio: si vero non processerit in vnam, sed in duas, aut plures, planum quòd non esset vtique vnum aliquid quod quæritur, sed plura. Vt dico, si quid est magnanimitas quæreremus, considerandum in quibusdam magnanimis, quos scimus, quid habent vnum omnes in quantum tales, vt si Alcibiades magnanimus, aut Achilles, & Aiax, quid vnum omnes habent? non tolerare iniuria affecti, ille enim bellauit, iste autem iratus est, hic vero interemit seipsum. Rursus in alteris, vt Lysandro, aut Socrate, si vtique indifferentes sunt & bona & mala fortuna affecti: hæc duo capiens considero, quid idem habent, & non impossibilitas circa

Text.22.

ca

ta fortunas, & non tolerantia cum iniuriantur, si vero nihil, duæ vtique species essent magnanimitatis. Semper autem est omnis definitio vniuersalis: non enim alicui oculo dicit salubre Medicus, sed aut omni, aut specie determinans: facilius autem est singulare definire, quàm vniuersale. quapropter oportet à singularibus ad vniuersalia transire: æquiuocationes etenim latent magis in vniuersalibus, quàm in indifferentibus. Quemadmodum autem in demonstrationibus oportet esse ipsum syllogyzatum fuisse, ita & in definitionibus manifestum est: hoc autem erit, si per ea, quæ singulariter dicuntur, sit in vnoquoque genere definire seorsum, vt simile non omne, sed quod in coloribus & figuris, & acutum, quod in voce, & ita in commune progredi obseruantem, ne æquiuocatio incidat. Si vero neque disputare oportet translationibus, planum quòd neque definire, neque translationibus, neq; quæcunque dicuntur translationibus: disputare enim necesse erit in translationibus.

Quo pacto problemata venentur tum diuisione, tum etiam proportione.

Cap. IX.

AD hoc autem quòd habeamus problemata, eligere oportet & decisiones & diuisiones, ita vero eligere supponentem genus commune omnium, vt si animalia essent, quæ speculata sunt, qualia omni animali insunt: his autem acceptis rursus reliquorum primo, qualia omne

sequan

ſequantur: vt ſi hoc eſt auis, qualia omnem ſequantur auem, & ita ſemper proxima: planum enim ꝙ habebimus iam dicere, propter quid inſunt conſequentia iis quæ ſunt ſub communi, vt propter quid homini aut equo inſunt. ſit autem animal, in quo A: B vero conſequentia omne animal: in quibus autem C D E aliqua animalia: planum igitur propter quid B ineſt ipſi D. nanque per A: conſimiliter autem & aliis. Et ſemper in aliis eadem eſt ratio, nunc quidem igitur ſecundum tradita communia nomina dicimus.

Text.23. Oportet autem non ſolum in his conſiderare, ſed & ſi aliud quid viſum fuerit inexiſtens commune, excipientem, poſtea quæ hoc ſequitur, & qualia hoc ſequuntur, vt cornua habentia habere erinaceum, & non vtrinque dentata eſſe: rurſus cornua habere, quæ ſequitur, planum enim propter quid illis inerit, quod dictum eſt, propter enim cornua habere inerit. Amplius autem alius modus eſt ſecundum proportionale eligere: vnum enim accipere non eſt idem, quod oportet vocare ſepeum, & ſpinam, & os, erunt autem conſequentia & his, tanquam vna quadam natura tali exiſtente.

Text.24. Eadem vero problemata ſunt, hæc quidem eo, quòd idem medium habent, vt quoniam omnia * contra reſiſtentia. horum autem quædam genere eadem ſunt, quæcunque habent differentias eo quòd aliorum, aut aliter ſunt. vt propter quid reſonat? aut propter quid apparet? & propter quid iris? omnia enim hæc idem problemata ſunt genere, omnia enim ſunt refractio, ſed ſpecie altera. Aliqua vero eo, quòd medium ſub altero medio eſt, differunt proble

* *ἀντιπεριστάσεις græcè dicitur, hoc eſt cõtrarij ſtatus.*

problemata, vt propter quid Nilus decrescente mense magis fluit? quoniam hybernior decrescens est, & propter quid hybernior decrescens est? quoniam Luna deficit, hæc enim ita se habent inter se.

Quomodo causa & effectus se habeant inter se: & quo pacto causæ venentur: & an vnius effectus plures sint causæ.

Cap. X.

DE causa vero & cuius causa dubitaret vtique aliquis, an quando est causatum & causa est; quemadmodum si fluunt folia, aut deficit, & causa fluendi folia, aut deficiendi erit, veluti, si huius est lata folia habere, ipsius vero deficere, est terram in medio esse, si enim non est, alia quædam erit causa ipsorum, siue causa est simul & cantum, vt si in medio terra est, deficit, aut si latifolium est, fluunt folia. Si vero sic simul vtique essent, & monstrarentur per se inuicem. sit enim folio fluere, in quo A: latifolium vero in quo B: vitis autem in quo C. si itaque ipsi B inest A, omne enim latifolium fluit folio; ipsi vero C inest B, omnis enim vitis est latifolia. ipsi C inest A; & omnis vitis fluit folio, causa vero B medium. sed & quoniam latifolia est vitis, est per folio fluere demonstrare. sit enim D quidem latifolium, E vero folio fluere, vitis autem in quo F: ipsi itaq; F inest E, folio fluit enim omnis vitis, ipsi autem E D, omne enim folio fluens est latifolium, omnis igitur vitis est latifolium: causa autem est folio fluere. Si vero non contingit causas esse sibi inuicem, causa enim *Text.25*

prior

prior est eo, cuius est causa, & deficiendi quidem causa est in medio terram esse: quòd autem in medio terra sit, non est causa ipsum deficere: si igitur per causam quidem demonstratio est propter quid, quæ vero nõ per causam ipsius quod, quòd quidem terra quidem in medio est, nouit, propter quid autem non: quoniam ipsum deficere non est causa, quòd sit in medio, sed hoc ipsius deficere, manifestum est: in ratione nanque ipsius deficere inest esse in medio: quare planũ quòd per hoc, illud cognoscitur, sed non hoc per illud.

An contingit vnius plures esse causas? si enim est idem de pluribus primum prædicari: sit A ipsi B primo inexistens, & ipsi C alij primo, & hæc ipsis D E, inerit igitur A ipsis D E, causa vero est ipsi quidem D B, ipsi vero E C: quare causa quidem existente, necesse est rem esse, re autem existente, non necesse est omne esse, quodcunque sit causa, sed causa quidem, non tamen omnis.

Aut si semper vniuersale problema est, & causa totum quiddam, & cuius causa vniuersale, vt folio fluere toto aliquo determinato, licet species ipsius sint, & his vniuersaliter, aut plantis, aut his plantis: quare & medium æquale oportet esse in his, & cuius causa, & conuerti. vt propter quid arbores folio fluunt; si itaque propter congelationem humidi, & si folio fluit arbor, oportet esse congelationem, & si congelatio inest non cuicunque, sed arbori; est folio fluere. Vtrum autem contingit non eandem causam esse ejusdem omnibus, sed alteram, aut non? an si quidem per se demonstretur, & non per signum, aut accidens? non potest fieri: nanq; ratio extremi medium est, si vero non ita, contingit.

Est autem & cuius causa, & cui considerare secundum accidens, non tamen videntur problemata esse. si vero non, similiter habebunt medium, siquidem sunt æquiuoca, æquiuocum medium est: si vero vt in genere, similiter habebunt, vt propter quid & permutatim proportionale? alia enim causa est in lineis, & numeris, & eadem vtique, inquantum quidem lineæ, alia, inquantum vero habens augmentum tale, eadem, ita & in omnibus: huius autem similiter esse colorem colori, & figuram figuræ, aliam alij, æquiuocum enim est simile in his: hic quidem fortasse proportionabiliter habere latera, & æquales angulos, in coloribus vero sensum vnum esse, aut aliud aliquid tale: quæ vero secundum analogiam. eadem & medium habebunt secundum analogiam. Se habet autem sic consequi, causa sibiinuicem, & cuius causa, & cui causa: singulum quidem accipienti, cuius causa in plus est, vt extrinsecos æquales esse quatuor in plus est, quàm triangulum, aut quadrangulum, omnibus vero æqualiter: quæcunque enim quatuor rectis æquales esse extrinsecos, & medium similiter: est autem medium ratio primi extremi: quocirca omnes scientiæ per definitionem fiunt. vt folio fluere simul sequitur vitem & excedit, & ficum & excedit, sed non omnes, sed æquale est: si igitur acceperis primum medium, ratio folio fluendi est: erit enim primum quidem in altera medium, quoniam talia omnia sunt postea huius medium, quoniam succus congelatur, aut aliud aliquid tale. quid autem est folio fluere, congelari succum in contactu seminis. In figuris vero ita assignabit, quærentibus assecutionem causæ & cuius causa. sit

A inexistens B omni : B vero vnicuique eorum, quæ D, in plus autem ; B vtique vniuersale esset iis, quæ sunt D, hoc enim dico vniuersale, quod non conuertitur : primum vero vniuersale, cum quo vnumquodq; quidem non conuertitur, omnia autem conuertuntur & non excedunt : ipsis itaque D causa est ipsius A ipsum B. oportet igitur A in plus quàm B extendi : si vero non, quid magis causa erit hoc illius ? si itaque omnibus E inest ipsum A, erunt aliquid illa vnum omnia aliud à B : si enim non, quomodo erit dicere, quòd cui inest E, ipsum A omni inest : cui vero A, non omni ipsum E ? propter quid enim non erit aliqua causa, vt insit omnibus D ? * sed nunquid & quæ sunt E, erunt aliquid vnum?

* *Al. l. sed nunquid & ipsis E, s quidem erunt aliquid vnum?*

Considerare oportet hoc, & sit C : contingit itaque eiusdem plures causas esse, sed non iisdem specie, vt quòd longæua sint, quadrupeda quidam, eo quia non habent bilem, volatilia vero eo quòd sicca sunt, aut alterum quid. Si vero ad indiuiduum non statim veniunt, non solum vnum est medium, sed & plura, & causæ plures : vtrum vero causa mediorum, quod vniuersale primum, aut quod ad singulare, singularibus ? planum itaque ea esse quæ proxima sunt vnicuique, cui sunt causa, primum enim sub vniuersali esse, hæc est causa. * vt ipsi D inesse ipsum C : ipsum * A inesse, est causa : ipsi igitur D ipsum C, causa ipsius est A, ipsi vero C ipsum B, huic autem idem.

* *al. l. B.*

* *Argy. le. velut vt A cõpetat ipsi D, causa est ipsũ C : vt igitur A cõpetat ipsi D, causa est ipsũ C. vt autẽ cõpetat ipsi C, causa est ipsum B.*

Text. 26.

De syllogismo igitur ac demonstratione, & quid vtrunque est, & quomodo fit, manifestum est : simul vero & de scientia demonstratiua, idem enim est.

Quomodo

Quomodo Principia cognoscuntur : & quis principiorum sit habitus.

Cap. XI.

DE principiis vero & quomodo fiunt nota, & quis cognoscens habitus, hinc est planum addubitantibus primum : quòd quidem igitur non contingit scire per demonstrationem non cognosceti prima principia immediata, dictum est prius. Immediatorum vero cognitio vtrum eadem sit, aut non eadem dubitare posset aliquis : & vtrum scientia vtriusque ; aut non, aut huius quidem scientia, illius vero alterum quid genus, & vtrum non inexistentes habitus innascantur, aut inexistentes latuere. Si itaque habemus ipsos ; absurdum est : contingit enim certiores habentes cognitiones demonstratione latere: si vero accipimus, non habentes prius, quomodo vtique cognosceremus, & disceremus ex non præexistente cognitione ? impossibile nanque, quemadmodum & in demonstratione dicebamus. Manifestum igitur, quoniam neque habere possibile est, neque ignorantibus, & nullum habentibus habitum innasci. Necesse igitur habere quidem aliquam potentiam, non talem autem habere, quæ est his honorabilior secundum certitudinem. Apparet autem hoc vtique omnibus inexistens animalibus : habent enim congenitam potentiam indicatiuam, quam vocant sensum : inexistente autem sensu, in aliis quidem animalium fit permãsio sensati, in aliis vero non fit, in quotcunque igitur non fit, aut omnino, aut circa quæ non fit, non est his cognitio extra ipsum sentire, in quibus vero inest sentientibus ; habere vnum quiddam in anima, Text.27.

cùm multa talia fiant, iam differentia quædam fit, vt his quidem fiat ratio ex talium permansione, his vero non. Ex sensu quidem igitur fit memoria, quemadmodū dicimus, ex memoria vero, quæ plerunque eiusdem fit, experientia, multæ nanq, memoriæ numero experientia vna est, experientia autem aut ex omni quiescente vniuersali in anima, aut vno præter multa, quod vtique in omnibus vnum sit illis idem, est artis principium & scientiæ: si circa generationem quidem, artis, si vero circa ens, scientiæ.

Idē in proœmio metaphy.

Neque itaque insunt determinati habitus, neque ab aliis habitibus fiunt notioribus, sed à sensu, vt in pugna versione facta vno stante, alter stetit, postea alter, quousque ad principium venit, anima vero est talis, vt possit pati hoc. Quod autem dictum quidem fuit pridem, non manifeste vero dictum fuit, rursus dicamus.

Cum enim steterit indifferentium vnum, primum quidem in anima vniuersale est, sentitur etenim singulare, sensus vero ipsius vniuersalis est, vt hominis, sed non Calliæ hominis. Rursus in his statur, quousque ad impartibilia steterint & vniuersalia, vt tale hoc animal, quousque animal, & in hoc consimiliter: planum itaque, quòd nobis prima inductione cognoscere necessarium est, sensus etenim sic vniuersale facit. Quoniam vero habituum, qui circa discursum sunt, quibus verificamus, aliqui semper verisunt, alij vero suscipiunt falsum, vt opinio & ratiocinatio, vera autem semper sunt scientia & intellectus, & nullum scientia genus aliud certius est, quam intellectus, principia vero demonstrationum notiora sunt, scientia autem omnis

cum

cum ratione eſt, principiorum quidem ſcientia vtique non erit: quoniam vero nihil contingit eſſe verius ſcientia, quam intellectum, intellectus vtique erit principiorum, & ex his conſiderantibus, & quoniam demonſtrationis principium non eſt demonſtratio: quare neque ſcientiæ eſt ſcientia: ſi igitur nullũ aliud prçter ſcientiam genus habemus verum, intellectus vtique erit ſcientiæ principium, & principium quidem principij vtique erit: * ſi autem omnis, conſimiliter ſe habent ad omnem rem.

Arg. leg. ſciẽtia aũt ad omnem rem ſeſe habet ſimiliter. Alia lit. quæ autem omnis.

Poſteriorum reſolutoriorum

FINIS.

bb 5

ARISTOTELIS STAGIRITAE, PERIPATETICORVM PRINCIPIS TOPICORVM

LIBER PRIMVS.

SVMMA LIBRI.

De Ratiocinandi speciebus, eiúsque partibus, ac eius instrumentis.

Quid intendit, & quæ ratiocinandi species.

Caput Primum.

ROPOSITVM quidem negotij, est methodum inuenire, per quam poterimus syllogizare de omni proposito problemate ex probabilibus, & ipsi disputationem sustinentes, nihil dicemus repugnans. Primum igitur dicendum, quid est syllogismus, & quę eius differentię, quomodo sumatur dialecticus syllogismus: hunc enim

enim quærimus secũdum propositum negotiũm. Est itaque syllogismus oratio in qua positis quibusdam, aliquid aliud à positis ex necessitate accidit, per ea quæ posita sunt. Demonstratio vero est, quando ex veris & primis syllogismus erit, aut ex talibus, quę per aliqua prima & vera, eius quæ circa ipsa est, cognitionis principium sumpserunt. Dialecticus autem syllogismus est, qui ex probabilibus est collectus. Sunt autem vera & prima, quæ non per alia, sed per seipsa fidem habent. Non enim oportet in disciplinaribus principiis inquirere propter quid, sed secundum vnumquodque principiorum ipsam per se esse fidem. Probabilia autem sunt quæ videntur omnibus, aut plurimis, aut sapientibus: & his vel omnibus, vel plurimis, vel maximè familiaribus, & probatis. Litigiosus autem est syllogismus ex iis, quæ videntur probabilia, non sunt autem. Et qui ex probabilibus quidem, aut ex iis quę videntur probabilia, est apparens. Non enim omne quod videtur probabile, est probabile: nihil enim eorum, quæ dicuntur probabilia in superficie, habet omnino phantasiam, velut circa litigiosarum disputationum principia accidit se habere: statim enim, sæpius etiam eis qui parua videre possunt, manifesta est in his falsitatis natura. Ergo prior quidem eorũ, qui dicti sunt litigiosi syllogismi, etiã syllogismus dicatur: reliquus vero litigiosus quidẽ syllogismus: syllogismus autẽ non, eò ꝙ videtur quidẽ ratiocinari, ratiocinatur autem minime. Amplius autem præter omnes, qui dicti sunt, syllogismos, ex iis, quæ sunt circa aliquas disciplinas peculiaria fiunt paralogismi: quemadmodum in Geometria, & huic cognatis accidit se habere.

Videtur autem hic modus differre à dictis syllogismis: nam neque ex veris, & primis colligit falsigraphus, neque ex probabilibus: nam sub definitionem non cadit: neque enim quæ omnibus videntur sumit, neque quæ pluribus, neque sapientibus, & his, neque omnibus, neque plurimis, neque probatissimis, sed ex peculiaribus quidem disciplinæ sumptis, non veris autem syllogismum facit: nam eò quòd aut semicirculos describit non vt oportet, aut lineas aliquas ducit, non vt ducendæ sunt, paralogismum facit falso scribens. Species igitur syllogismorum, vt figuraliter sit complecti, sint quę dictę sunt, summatim autem dicendo de omnibus prædictis, & de his quæ postea sunt dicenda, intantum nobis determinatum sit: eò quòd de nullo eorum exactam rationem assignare deligimus, sed aliquantulum figuraliter de his volumus pertransire, omnino sufficiens arbitrantes esse secundum propositam methodum, posse cognoscere quomodo vnumquodque illorum se habet.

Ad quot vtilis Dialectica, differendique disciplina.

Caput II.

Consequens autem est ex iis quæ dicta sunt, dicere ad quot, & quæ vtile sit hoc negotium. Est autem ad tria. ad exercitationes, ad colloquia, ad eas, quæ secundum Philosophiam sunt, disciplinas. Quòd igitur ad exercitationem sit vtile, ex his perspicuum est: methodum enim habentes, facile de proposito argumentari poterimus. Ad colloquia vero, eò quòd multorum annumerantes opiniones, non ex extraneis, sed ex propriis doctrinis sermocinabimur ad eos

transmut

transmutantes, quicquid non bene videntur nobis dicere. Ad secundum philosophiam autem disciplinas: quòd potentes ad vtraque dubitare, facile in singulis intuebimur verum, & falsum: præterea autem ad prima eorum, quæ in vnaquaq; disciplina sunt principia. Nam ex propriis secundum propositam disciplinam principiis, impossibile est dicere aliquid de ipsis, eo quòd prima principia sunt omnium: per ea verò, quæ sunt circa singula probabilia, necesse est de illis transigere. Id autem proprium, maximéue peculiare Dialecticæ est. nam cùm sit inquisitiua, ad omnem methodorum principia viam habet. habebimus autem perfectè methodum, quando perinde habebimus ac in Rhetorica, & Medicina, & huiusmodi facultatibus: hoc autem ex iis, quæ contingunt facere, quæ eligimus. Nam neque Rhetor omni ex modo persuadebit, neque Medicus sanabit: sed si ex iis, quæ contingunt nihil omiserit, sufficienter eum disciplinam habere dicemus.

Ex quibus, & quot, disceptatio dialectica constet.
Caput III.

PRimum igitur considerandum ex quibus est methodus: si quidem sumpserimus ad quot, & quæ, & ex quibus orationes, & de quibus syllogismi, & quomodo his abundemus, habebimus sufficienter propositum. Sunt autem numero æqualia, & eadem ea, ex quibus orationes, & de quibus syllogismi: fiunt enim orationes ex propositionibus: de quibus autem syllogismi fiunt problemata sunt. Omnis autem propositio, & omne problema, aut proprium, aut genus, aut accidens indicat: etenim differentia, cùm sit generalis, cum genere ordinanda est.

Quoniam autem proprium hoc quidem quid est esse significat, illud autem non significat, diuidatur proprium in vtrasque prædictas partes, & vocetur illud quod quid erat esse significat, terminus: reliquum vero secundum communem de ipsis assignatam nominationem nuncupetur proprium. Manifestum igitur ex iis, quæ dicta sunt, ꝙ secundum præsentē diuisionem quatuor omina accidit fieri, aut propriū, aut terminū, aut genus, aut accidens. Nemo autem nos opinetur dicere, quòd vnumquodque horum secundum se dictum propositio, vel problema est, sed quòd ex his & problemata, & propositiones fiūt. Differunt autem problema, & propositio modo: nam, cùm sic dicitur, putásne animal gressibile bipes, definitio est hominis, & putásne animal genus est hominis? propositio fit. Si autem, vtrum animal gressibile bipes definitio est hominis, an non? problema fit. Similiter autem & in aliis. Quare merito æqualia numero problemata, & propositiones sunt: nam ab omni propositione problema efficies mutans modum.

De Termino, Proprio, Genere, & Accidente.
Caput IIII.

Dicendum autem, quid Terminus, quid Proprium, quid Genus, quid Accidens. Est autem terminus quidem oratio quid erat esse significans. Assignatur autem aut oratio pro nomine, aut oratio pro oratione: possibile est enim & eorum, quæ sub oratione significantur, quædam definiri. Quicunque autem quolibet modo nomine assignationem faciunt, manifestùm quoniam non assignant ij rei definitionem, eo quòd omnis definitio oratio quædam est: accommodatum tamen termino, & huiusmodi ponendum

dum est : vt quod honestum est, decens. Similiter autem & vtrum idem sensus, & disciplina, an diuersum : etenim circa definitiones, vtrum idem, an diuersum, plurima fit immoratio. Simpliciter autem accommodata termino omnia dicantur, quæ sub eadem disciplina cum definitionibus continentur. Quòd autem omnia quæ nunc dicta sunt, huiusmodi sunt manifestum ex his. Potentes enim quòd idem, & quòd diuersum disputare, eodem modo, & ad definitiones argumentari facile poterimus: nam ostendentes quòd non idem est, interimentes erimus definitionem, nō tamen conuertitur quod nunc dictum est: nō enim sufficiens est ad astruendum definitionem ostendere idem esse: attamen ad destruendum, sufficiens est ostendere quòd non idem est. Proprium autem est, quod non indicat quid est esse, soli autem inest, & conuersim prædicatur de re: vt proprium est hominis Grammatices esse susceptiuum. Nam si homo est, & Grammatices susceptibilis est: & si Grammatices susceptiuum est, & homo est. Nemo enim proprium dicit, quod contingit alij inesse, vt homini dormire, neque si forsitan per aliquod tempus inest soli. Si autem * forte dicatur aliquid talium proprium, non simpliciter: aliquando, vel ad aliquid dicetur: nam ex dextris quidem esse, aliquando proprium est. Bipes autem ad aliquid proprium est dictum: vt homini ad equum, & canem. Quod autem eorum quæ contingunt alij inesse, nullum conuersim prædicatur, manifestum est: non enim necessarium est si quid dormit, hominem esse. Genus autem est, quod de pluribus, & differentibus specie in eo quod quid est prædicatur. In eo quòd quid prædicari

* *alias, si enim.*

ea dic

ea dicuntur, quæcunque conuenit eum, qui interogatus est, reddere quid est, quod propositum est: quemadmodum de homine conuenit eum, qui interrogatus est, quid id est, quod propositum est, dicere quòd animal. Generi autem accommodatum est vtrum in eodem genere aliud alij, an in altero sit. Nam & huiusmodi sub eandem methodum cadit cum genere: disputantes enim quod animal genus hominis, simpliciter & bouis, disputantes erimus quoniam hæc in eodem sunt genere: si autem alterius quidem ostendamus quod genus est, alterius autem quod non est, disputantes erimus: quoniam non in eodem genere hæc sunt. Accidens autem est, quod nihil horum est, neque definitio, neque proprium, neque genus, inest autem rei. Et quod contingit inesse cuiuis vni, & eidem, & non inesse: vt sedere contingit inesse alicui eidem & non inesse, similiter autem & album: nam & idem nihil prohibet quandoque album, quandoque non album esse. Est autem accidentis definitionum secunda melior: nam cùm dicitur prima, necessarium est si debet quis intelligere, præscire quid est terminus, & genus, & proprium: secunda autem perfecta est ad cognoscendum, quid est quod dicitur per se. Annectantur autem accidenti, & quæ ad se inuicem sunt comparationes quolibet modo ab accidente dictæ: vt vtrum honestum, an quod confert, expetibilius: & vtrum quæ est secundum virtutem, an quæ secundum voluptatem suauior vita: & si quid aliud similiter his est dictum: in omnibus enim talibus vtri magis prædicatum accidit, quæstio fit. Manifestum est autem ex his, quoniam accidens nihil prohibet, & quando, & ad

ad aliquid proprium fieri, vt sedere cum sit accidens, quando quis solus sedet, tunc aliquando proprium erit: solo vero sedente, ad non sedentes proprium: quare & ad aliquid, & aliquando nihil prohibet accidens proprium fieri, simpliciter autem proprium non erit.

Quòd cætera prædicata aliquid claudant eorum quæ definitio continet.

Cap. V.

NOn lateat autem nos, quoniam quæ ad proprium, & genus, & accidens omnia dicuntur, & ad definitiones conueniet dici. Ostendentes enim quoniam non ei soli inest, quod est sub definitione (quemadmodum & in proprio) aut quoniam non genus quod assignatum est in definitione, aut quoniam non inest aliquid eorum quæ in definitione dicta sunt, quod quidem & in accidente dici potest, interimentes erimus definitionem. Quare secundum prius assignatam rationem omnia erunt quodammodo difinitioni accommodanda, quæ numerata sunt. Sed non propter hoc vnam in omnibus vniuersalem methodum quærendum, neque enim facile inuenire hanc est: & si inueniatur, omnino obscura, & insuauis plane fuerit ad propositum negotium. Propria vero in vnoquoque terminatorum generum assignata methodo, facile ex iis quæ circa vnumquodque propria sunt, decursus propositi fieri possit. Quare vniuersaliter figura quidem, quemadmodum dictum est prius, diuidendum est: reliquorum autem ea, quæ maxime sunt singulis peculiaria, annectendum, definitioni & generi accommodata ea nuncupantes: pene autem adiuncta sunt, quæ dicta sunt ad singula.

Quot

Quot modis Idem dicatur.
Caput VI.

PRimum autem omnium de eodem determinandum; quoties dicitur. Videbitur autem idem, vt figuraliter sit sumere, tripliciter diuidi. Numero enim, aut specie, aut genere idem solemus appellare. Numero quidem, quorum nomina plura, res autem vna: vt indumentum, & vestis. Specie autem quæ cum sint plura, indifferentia sunt secundum speciem: vt homo homini, equus equo: nam huiusmodi specie dicuntur eadem, quæcunque sub eadem specie sunt. Similiter autem & genere eadem, quæcunque sub eodem genere sunt: vt equus homini. Videbitur autem ab eodem fonte aqua; quæ eadem dicitur, habere aliquam differentiam præter dictos modos: non tamen, sed & huiusmodi in eodem ordinetur iis quæ secundum vnam speciem quoquomodo dicta sunt: omnia enim talia cognata, & affinia sibi inuicem videntur esse: nam omnis aqua omni aquæ eadem specie dicitur, eo quòd habeat quandam similitudinem: ab eodem autem fonte aqua quæ eadem dicitur, nullo alio differt, quam eo quòd vehementior sit similitudo: quare non separamus idem ab iis quæ secundum vnam speciem quoquomodo dicuntur. Maxime autem indubitanter quod vnum est numero, idem ab omnibus videtur dici. Solet autem & hoc assignari multipliciter: propriissime autem, & primo, quando nomine, vel termino idem assignatum fuerit: vt vestis indumento, & animal gressibile bipes, homini. Secundum autem, quando proprio: vt disciplinæ susceptibile, homini, & quod natura sursum fertur, igni. Tertium vero, quando ab acciden

cidente : vt ſedens, vel muſicum Socrati : omnia enim hæc vnũ numero volunt ſignificare. Quod autem verum ſit quod nunc dictum eſt, ex tranſſumentibus nuncupationes maximè quis diſcat: ſæpe enim præcipientes nomine vocare aliquem ſedentium, tranſumimus, quando fortè is non intelligit cui præceptum facimus, tanquam ab accidente ipſo magis intelligente : & iubemus ſedentem, vel diſputantem vocare ad nos, manifeſtum quòd vt eundem opinantes, & ſecundum nomen, & ſecundum accidens ſignificare. Ergo idem quemadmodum dictum eſt, tripliciter diuidatur.

Omnem diſputationem dialecticam eſſe ex termino, proprio, genere, aut accidente, & vbi illa reperiantur. Cap. VII.

QVoniam autem ex prius dictis ſunt orationes, & per hæc, & ad hæc vna quidem fides eſt per inductioné. Si enim quis conſideret vnamquanque propoſitionum, & problematum, apparebit aut à termino, aut à proprio, aut à genere, aut ab accidente facta. Alia autem fides per ſyllogiſmum : neceſſe eſt enim omne quod de aliquo prædicatur, aut conuerſim de rè prædicari, aut non : & ſi conuerſim prædicatur, terminus erit, vel proprium. Nam ſi ſignificat quid eſt eſſe, eſt terminus: ſi autem non ſignificet, proprium : hoc enim erat proprium, quod conuerſim prædicatur, non ſignificans quid eſt eſſe. Si autem non conuerſim prædicatur de re, aut ex iis quę in definitione ſubiecti dicũtur, eſt, aut non : & ſi eſt ex iis, quæ in definitione dicuntur, genus, aut differentia erit, eo quòd definitio ex genere, & differentiis eſt : ſi vero ex iis non eſt, quæ in definitione dicuntur, palam eſt, quoniam

niam accidens erit: nam accidens dicebatur, quod neque terminus, neque genus, neque proprium, inest autem rei. Post hæc autem oportet determinare genera prædicamentorum, in quibus sunt * dictæ quatuor differentiæ: sunt hæc autem numero decem: quid est, quantum, quale, ad aliquid, vbi, quando, situm esse, habere, facere, pati. Semper enim accidens. & genus, & proprium, & definitio in vno prędicamentorum horum erit: nam omnes ab his propositiones, aut quid est, aut quale est, aut quantum, aut aliorum aliquod prædicamentorum significant. Manifestum est autem ex eisdem, quoniam quòd quid est significans quandoque quidem substantiam significat, quandoque autem quale, quandoque vero aliquod aliorum prædicamentorum: nam quando posito homine dixerit quòd positum est hominem esse, vel animal: & quid est dicit, & significat substantiam: quando colore albo posito dixerit quòd positum est album esse, vel colorem, quid est dicit, & quale significat. Similiter autem & si cubitali magnitudine posita dixerit quòd positum est cubitalem esse magnitudinem, & quid est dicit, & quantum significat: similiter autem & in aliis. Vnumquodque enim talium siue idem de eodem dicatur, siue genus de hoc, quid est significat: quando autē de alio, non quid est significat, sed quantum, aut quale, aut aliquod aliorum prædicamentorum. Quare de quibus sunt disputationes, & ex quibus, hæc & tot sunt. Quomodo autem sumemus, & per quæ copiosi erimus, post hæc dicendum.

*al. l. dicti quatuor loci:

De Propositione Dialectica. Cap. VIII.

PRimum igitur determinetur quid est propositio dialectica: & quid problema dialecticum,

cum. Non enim omnem propositionem, nec omne problema, dialecticum ponendum: nullus enim offeret, qui mentem habeat: quod nulli videtur. nec proponet quod omnibus est manifestum vel plurimis: nam hæc quidem non habent dubitationem: illa autem nemo ponet. Est autem propositio dialectica, interrogatio probabilis aut omnibus, aut plurimis, aut sapientibus, & his vel omnibus, vel plurimis, vel maxime familiaribus non inopinabilis. Ponet enim aliquis quod videtur sapientibus, nisi id contrarium sit multorũ opinionibus. Sunt autem propositiones dialecticæ, & ea quæ probabilibus sunt similia, & contraria iis quæ videntur esse probabilia secundum contradictionem protensa, & quæcunque opiniones sunt secundum artes inuentas. Si enim probabile est eadem esse contrariorum disciplinam, & sensum eundem esse contrariorum probabile apparebit: & si vnam numero Grãmaticem esse, & Tibicinariam vnam: si autem plures Grammaticas, & plures Tibicinarias: omnia enim similia & cognata hæc videntur esse. Similiter autem & ea quæ probabilibus sunt contraria secundum contradictionem protensa, probabilia videntur: si enim probabile est quod oportet amicis benefacere, & quòd non oportet amicis malefacere, probabile est: est autem contrarium quidem, quòd oportet malefacere amicis, secundum contradictionem autem, quòd non oportet amicis malefacere. Similiter autem & si oportet amicis benefacere, inimicis non oportet: est autem & hoc secundum contradictionem contrarium: nam contrarium est quod oportet inimicis benefacere. Similiter autem & in aliis. Probabile autem

& in similitudine apparet etiam contrarium de contrario: vt si oportet amicis benefacere, & inimicis oportet male: apparebit & contrarium hoc quod est amicis benefacere, ei quod inimicis male. Vtrum autem secundum veritatem se habeat, an non, in iis quæ de contrario dicentur, ostendetur. Palam autem quoniam & quæcunque opiniones secundum artes sunt dialecticæ propositiones sunt. Ponet enim aliquis ea, quæ videntur iis, qui in eis probati sunt: vt de his quidem quæ in geometria, vt Geometer, de illis autem quæ in Medicina, vt Medicus.

De problemate dialectico, & positione dialectica.

Caput IX.

PRoblema autem dialecticum est speculatio intendens vel ad electionem, & fugam, vel ad veritatem, & scientiam, aut per se, aut vt adminiculans ad aliquid aliud talium, de quo aut neutro modo opinantur, aut contrarie plerique sapientibus, aut sapientes plerisque, aut vtrisque iidem eisdem. Quædam enim problematum vtile est scire tantum ad eligendum, vel fugiendum, vt vtrum voluptas sit eligenda, an non? Quædam autem ad sciendum tantum, vt vtrum mundus æternus sit, an non? Quædam verò ipsa per se quidem ad neutrum horum, adminiculantia autem sunt ad aliqua talium. Pleraque enim ipsa quidem per se non volumus cognoscere, sed aliorum gratia, vt per illa aliud quippiam cognoscamus? Sunt autem problemata, & de quibus contrarij sunt syllogismi: dubitationem enim habent vtrum sic se habent,

an non ſic, eò quòd de vtriſque ſunt rationes ſuaſibiles. Et de quibus rationem non habemus, cùm ſint magna, difficile arbitrantes eſſe propter quid aſſignare: vt vtrum mundus ſit æternus, an non: nam huiuſmodi quæret aliquis. Problemata ergo & propoſitiones (vt dictum eſt) determinata ſint. Poſitio eſt opinio admirabilis alicuius familiarium ſecundum philoſophiam: vt quòd non eſt contradicere, quemadmodum dixit Antiſthenes: & quòd omnia mouentur ſecundũ Heraclitum: aut quòd vnum eſt ens, quemadmodum Meliſſus dixit (nam de quouis contraria opinionibus proferente, cùram habere ſtultum eſt) aut de quibus orationem habemus contrariam opinionibus: vt quoniam non omne quod eſt, vel factum eſt, vel æternum, quemadmodum ſophiſtæ dicunt. Nam muſicum, grammaticum eſſe, neque factum, neque eſſe æternum. Hoc enim & ſi alicui non videatur, videbitur vtique, eo quòd rationem habeat ſuaſibilem. Eſt igitur & poſitio quidem problema, non autem omne problema poſitio, eo quòd quædam problematum talia ſunt, de quibus neutro modo opinamur. Quod autem eſt & poſitio problema, manifeſtum eſt: neceſſe eſt enim ex iis quæ dicta ſunt, aut plures ſapientibus circa poſitionem dubitare, aut vtroſlibet ſibimet, eo quòd opinio quædam admiranda poſitio eſt. Penè autem nunc omnia dialectica problemata, poſitiones vocantur. Differat autem nihil quomodolibet dictum: non enim nomen effingere volentes diuiſimus ſic ea, ſed vt non lateant nos, cum quædam eorum ſunt differentiæ. Non oportet autem omne problema, nec omnem poſitionem conſidera-

re, sed quam dubitabit aliquis eorum, qui ratione egent, & non pœna, vel sensu. Nam qui dubitant vtrum oporteat deos honorare, & parentes diligere, an non, pœna indigent: qui vero vtrum nix alba, an non, sensu. Neque vero quorum propinqua est demonstratio, neque quorum valde longè: nam illa quidem non habent dubitationem, hæc autem magis quam secundum facultatem exercitatiuam.

De speciebus Disserendi, dialecticæq; Disputationis. Cap. X.

DEterminatis autem his oportet diuidere, quod dialecticarum disputationum sunt species. Est autem inductio quidem hæc, illa autem syllogismus. Et syllogismus quidem quid est, dictum est prius. Inductio vero est à singularibus ad vniuersalia accessio: vt si est gubernator eruditus, optimus, & auriga: & omnis, qui est eruditus in vnoquoque, optimus. Est autem inductio verisimiliter, & clarior, & secundum sensum notior, & pluribus communis: syllogismus autem * valentior, & contradicentes efficacior. Ergo genera, de quibus disputationes, & ex quibus, quemadmodum ante dictum est, determinata sint.

* *al.l.violētior.*

De instrumentis, quibus syllogismorum copiam nobis ad disserendum suppeditamus.

Caput XI.

INstrumenta autem, per quæ abundemus * syllogismis, sunt quatuor. Vnum quidem, propositiones sumere. Secundum autem, quotupliciter vnumquodque dicitur, posse distinguere. Tertium, differentias inuenire. Quartum autem simil

* *al.l.in syllogismis & inductionibus.*

ſimilitudinis conſideratio. Sunt autem & modo quodam tria horum propoſitiones. Eſt enim vnumquodque eorum propoſitionem facere, vt quod eligendum eſt honeſtum, vel delectabile, vel vtile: & quòd differt ſenſus à diſciplina, eo quòd amittenti eam poſſibile eſt rurſum ſumere, illum autem impoſſibile. Et quoniam ſimiliter ſe habet ſalubre ad ſanitatem, & habile ad bonam habitudinem. Eſt autem prima propoſitio, ab iis, quæ multipliciter dicuntur, ſecunda à differentiis, tertia verò à ſimilibus.

De Sumptione propoſitionum.
Cap. XII.

ERgo propoſitiones quidem eligendum quotquot modis determinatum eſt in propoſitione: aut omnium opiniones proponenti, aut plurium, aut ſapientum, & horum, vel omnium, vel plurimorum, vel notiſſimorum, aut etiam contrarias apparentibus, & quęcunque opiniones ſecundum artem ſunt: at oportet protendere contrarias apparentibus probabilibus ſecundũ con traditionem, quemadmodum dictum eſt prius. Vtile autem & facere eas in eligendo non ſolum quæ ſunt probabiles, ſed & ſimiles eis, vt quòd contrariorũ idem eſt ſenſus: nam & ſcientia contrariorum eſt eadem. Et quòd videmus ſuſcipientes aliquid, non emittentes: nam & in aliis ſenſibus ſic eſt, nam & audimus ſuſcipientes aliquid, non emittentes, & olfacimus eodem modo, ſimiliter autem & in aliis. Amplius, quæcunque in omnibus, vel plurimis videntur, ſumendum vt principium, & apparentem poſitionem: nam ponunt qui non conſpiciunt, in aliquo non ſic. Eligere autem oportet & ex ſcri-

Ca. huius 8. libri.

ptis disceptationibus. Descriptiones autem facere in vnoquoque genere supponentes seorsum, vt de bono, aut de animali, & de bono omni, incipientem à quid est. Annotare autem & singulorum opiniones, vt quòd Empedocles quatuor dixit elementa corporum esse: ponet enim aliquis, quod ab aliquo probato dictum est. Sunt autē (vt figuraliter sit complecti) propositionum, & problematum partes tres: nam aliæ sunt morales propositiones, aliæ naturales, aliæ rationales. Morales quidem huiusmodi, vt vtrum oporteat parentibus magis, an legibus obedire, si dissentiant. Rationales vero, vt vtrum contrariorum eadem disciplina, an non. Naturales autē, vt vtrū mundus sit æternus, nec ne. Similiter autē & problemata. At vero quales sint singulæ earum, quæ dictæ sunt, definitione quidem nō facile assignare est de ipsis. Est autem ea, quę per inductionem est, assuetudine tentandum cognoscere vnamquanque earum, secundum prædicta exempla consideranti. Ad philosophiam igitur, secundum veritatem de his negotiandum, dialectico autem modo, ad opinionem. Sumēdæ autem quàm maxime vniuersales propositiones omnes, & vna facienda multæ: vt quòd oppositorū eadem disciplina, deinde quòd ad aliquid. Eodem modo & ipse rursum diuidendæ, quousque cōtingere potest diuisio: vt quòd boni, & mali, & albi, & nigri, & frigidi, & calidi, similiter autem & in aliis. De propositionibus igitur sufficiāt prędicta.

De Multiplici distinctione. Cap. XIII.

A modo cō trariorum

IPsum autem quotupliciter negotiandum est, non solùm quæcunque dicuntur secundùm alium modum, sed & rationes eorum tentandum assigna-

assignare, vt non solum quòd bonum alio quidem modo dicitur iustitia, & fortitudo, habile autem, & salubre, sed quòd & illa quidem eo quòd ipsa qualia quædam sunt, hæc autem eo quod effectiua alicuius, & non eo quòd qualia quædam sunt: similiter autem & in aliis. Vtrum autem multipliciter, aut vno modo specie dicitur, per hæc considerandum. Primum quidem in contrario perspiciendum, si multipliciter dicitur, siue specie, siue nomine dissonet. Quædam enim statim & nominibus alia sunt: vt acuto in voce contrarium est graue, in magnitudine autem obtusum: patet igitur, quòd contrarium acuto multipliciter dicitur: si autem hoc, & acutum. Nam secundum vtrunque horum aliud erat contrarium: non enim idem acutum erit obtuso, & graui contrarium, vtrique autem acutum contrarium. Rursum graui voce quidem contrarium acutum, magnitudine autem leue: quare multipliciter graue dicitur, eo quòd & contrarium. Similiter autem & pulchro, & quidem quod in animali turpe ei vero, quod est in domo, perniciosum: quare æquiuocum pulchrum. In quibusdam autem nominibus quidem nullo modo dissonat, specie autem manifesta in eis statim differentia est, vt in claro, & obscuro: vox enim clara, & obscura dicitur. Similiter autem & color. Ergo nominibus quidem nihil dissonant, specie autem manifesta in eis statim differentia est: non enim similiter & color clarus dicitur, & vox clara: manifestum autem id est, & per sensum: nam eorum, quæ eadem sunt specie, idem sensus: at clarum, quod est in voce, & in colore, non eodem sensu iudicamus, sed hoc quidem visu, illud autem auditu. Similiter autem & acu

tum, & obtusum in humoribus, & in magnitudinibus, sed hoc quidem tactu, illud autem gustu. Nam neque hæc dissonant nominibus, neque in seipsis, neque in contrariis: obtusum enim est contrarium vtrique. Amplius, si huic quidem est aliquid contrarium, illi autem simpliciter nihil: vt ei, quæ est à potu delectationi, ea, quæ est à siti tristitia contrarium, ei autem, quæ est ab eo quod est considerare quòd diameter est costæ incommensurabilis, nihil: quare multipliciter delectatio dicitur. Et ei quidem quæ est secundum mentem amare, odisse contrarium est: ei autem quæ est secundum corporalem actum, nihil: manifestum ergo quoniam amare æquiuocum. Præterea in mediis. Si huic quidem est aliquid medium, illi autem nihil. Aut si vtrisque quidem est, non idem autem: vt clari, & obscuri in coloribus quidem aliquid est medium, fuscum, in voce autem nihil. Aut si forte raucum, quemadmodum quidam dicunt raucam vocem, medium esse: quare æquiuocum clarum: similiter & obscurum. Insuper si horum quidem plura media, illorum autem vnũ, vt in claro & obscuro. Nam in coloribus plura media, in voce autem vnum, raucum. Rursum in eo quod secundum contradictionem opponitur considerandum: si multipliciter dicitur. Nam si hoc multipliciter dicitur, & quod huic opponitur multipliciter dicetur. Vt non videre multipliciter dicitur, vnum quidem non habere visum, alterum autem non operari visu. Si autem hoc multipliciter dicitur, necessarium est & videre multipliciter dici, vtrique enim non videre opponitur: vt ei quidem, quod est non habere visum, habere: illi autem quod non est operari visu, operari. Amplius, in his

Locus ab ijs, in quibus reperitur alterũ contrariũ.

Locus à me dijs tertius

A priuatione & habitu.

his quæ secundum priuationem, & habitum dicuntur, perspiciendum. Si enim alterum multipliciter dicitur, & reliquum: vt si sensibile multipliciter dicitur, & secundum animam & corpus, & insensibile multipliciter dicetur, & secundum animam & corpus. Quod autem secundum priuationem & habitum opponuntur, quæ dicta sunt, manifestum: eo quòd nata sint vtrunque sensum habere animalia, & secundum animum, & secundum corpus. Amplius autem in casibus considerandum. Nam si iuste multipliciter dicitur, & iustum multipliciter dicetur: secundum vtrunque enim iustorum est iustum: vt si iuste dicitur, & secundum sui cognitionem iudicare, & vt oportet: similiter & iustum. Eodem autem modo & si salubre multipliciter dicitur, & salubriter multipliciter dicetur. vt si salubre dicitur hoc quidem sanitatis effectiuum, illud autem conseruatiuum, quoddam vero significatiuum: & salubriter vel effectiue, vel conseruatiue, vel significatiue dicetur. Similiter autem & in aliis; quando ipsum multipliciter dictum fuerit, & casus ab eo multipliciter dicetur: & si casus, & ipsum. Consideranda autem & genera secundum nomen prædicationum, si eadem sint nominibus. Nam si non eædem, manifestum est, quoniam æquiuocum est quod dicitur: vt bonum in cibis quidem effectiuum est voluptatis, in medicina autem effectiuum sanitatis, in anima vero qualem esse: vt castam vel fortem, vel iustam: similiter autem & in homine, aliquoties autem & quando, vt in tempore bonum (bonum enim dicitur in tempore) plerunque autem quantum in mediocri (dicitur enim & mediocre bonum) quare æquiuocum bonum. Simili-

A casibus.

ter autem & candidum: in corpore equidem color, in voce autem bene audibile. Similiter autem & acutum: non enim similiter idem in omnibus dicitur: nam vox acuta quidem velox (sicut dicunt, qui secundum numeros armonici sunt) angulus autem acutus, qui minor est recto: gladius vero, qui est anguli acuti. Considerianda etiam & genera eorum, quæ sunt sub eodem nomine, si diuersa, & non subalterna sunt: vt equus, hoc autem animal, & hoc vas: diuersa enim, quæ secundum nomen est horum ratio: nam hoc quidem animal, quid significat, illud vero vas, quale quid. Si autem subalterna sint genera, non necessarium diuersas esse rationes: vt corui animal, & auis genus est: quando autem coruum dicimus auem esse & animal, quid dicimus eundem esse: quare vtraque genera de eodem prædicantur. Similiter autem & quando animal volatile bipes coruum dicimus, auem dicimus eandem esse: & sic ergo vtraque genera de coruo prædicantur, & ratio eorum. In non subalternis generibus non accidit hoc: neque enim quando vas dicimus, animal dicimus: neque quando animal, vas. Considerandum autem non solum si in proposito diuersa sunt genera, & non subalterna: sed & in contrario. Si enim contrarium multipliciter dicitur, manifestum quoniam & propositum. Vtile autem ad definitionem inspicere, quæ de composito fit: vt candidi corporis, & candidæ vocis: nam sublato proprio, eandem rationem oportet relinqui. Hoc autem non accidit in æquiuocis, vt in iis quæ nunc dicta sunt: nam hoc quidem erit corpus habens talem colorem, illud autem vox bene audibilis: sublato igitur corpore, & voce, non

A positione generũ.

non idem in vtraque relinquitur: at oportet si vniuocum esset candidum, quod in vtraque dicitur esse idem. Sæpe autem & in ipsis definitionibus latet assequens æquiuocum: quapropter & in definitione considerandum; vt si quis significatiuum, vel effectiuum sanitatis, quod moderate se habet ad sanitatem, dicat esse, non refutandum: sed inspiciendum quid moderate quidem secundum vtrumque dixit: vt si hoc quidem tale significat, vt facere sanitatem, illud autem tale, vt significare qualis quidem sit habitus. Adhuc si non comparabilia sunt secundum magis, & minus, vel similiter: vt clara vox, clara vestis: & acutus humor, & acuta vox: hæc enim neque similiter dicuntur clara, vel acuta, neque magis alterum: quare æquiuocum clarum, & acutum: nam vniuocum omne, comparabile: aut enim similiter dicetur, aut magis alterum. Quoniam autem diuersorum generum, & non subalternatim positorum diuersæ species sunt, & differentiæ, vt animalis, & scientiæ (diuersæ enim horum differentiæ) considerandum, si quæ sub eodem sunt nomine diuersorum generum, & non subalternorum diuersæ differentiæ sint, vt acutum vocis, & magnitudinis: differt enim vox à voce, eo quod acuta sit: similiter & magnitudo à magnitudine: quare æquiuocum acutum: diuersorum enim generum, & non subalternorum diuersæ differentiæ sunt. Rursum si eorundem, quæ sunt sub eodem nomine, diuersæ differentiæ sunt: vt coloris qui est in corporibus, & in melodiis. Nam eius, qui est in corporibus, congregatiuum, & disgregatiuum visus: eius vero, qui in melodiis, non eædem differentiæ: quare æquiuocum color: nam eorundem, eædem differen

Locus à comparatione significatorũ

Idẽ in antepredicamẽtis cap. 4.

A differentia.

Color in melodijs, qui et chrome, est cum tetrachorda procedunt pro duo hemitonia, et trihemitonium. Id autem ex musicis.

ferentiæ. Amplius, quoniam species nullius est differentia, inspicere oportet, si eorum, quæ sub eodem sunt nomine, hoc quidem species est, illud autem differentia: vt clarum, quod in corpore quidem, species coloris, quod autem in voce, differentia. Differt enim vox à voce, eo quòd clara sit. De eo igitur, quod multipliciter dicitur, per hæc, & huiusmodi perspiciendum.

De Differentiarum inuentione, Similium consideratione, & vtilitatibus Instrumentorum.

Cap. *XIIII.*

Differẽtiarũ inuẽtio.

DIfferẽtias autem in ipsis generibus ad se' inuicem perspiciendum: vt quo differt iustitia à fortitudine, & prudentia à temperantia: hæc enim omnia ex eodem genere sunt, ex virtute. Et ex alio ad aliud, vt in iis quæ non nimium differunt: vt in quo differt sensus à scientia: nam in iis quæ multum differunt, manifestæ sunt omnino differentiæ. Similitudinem autem consideran dum in iis quæ sunt in diuersis generibus: vt sicut alterum ad alterũ quidem, sic aliud ad aliud: vt sicut scientia ad scibile, sic sensus ad sensibile: & vt alterum in altero aliquo, sic aliud in alio: vt quemadmodum visus in oculo, mens in anima, & vt trãquillitas in mari, serenitas in aere: vtrunque enim quies. Maxime autem in iis, quæ multum distant exerceri oportet: facile enim in reliquis poterimus similia inspicere. Considerãdum autem & ea, quæ sub eodem sunt genere, si quid inest omnibus idem: vt homini, & equo, & cani: nam si inest aliquid eis idem, in eo sunt similia. Vtile autem ipsum quidem, quod quotupliciter dicitur, considerasse, ad diluciditatem: maxime autem quis sciet quid ponatur, manifesto facto

Similiũ cõsideratio.

A specie.

Vtilitates considerationis multiplicis.

quotu

quotupliciter dicitur. Et ad fieri secundum rem eandem, & non ad nomen syllogismos: si enim immanifestum sit quotupliciter dicitur, cõtingit non ad idem etiam qui respondet, & qui interrogat, ferre intellectum: manifesto autem quotupliciter dicitur, & ad quid ferens ponat, ridiculus videbitur interrogans esse, si non ad hoc sermonem faciat. Vtile etiam, & vt non falsa ratione decipiamur, sed decipiamus potius: nam scientes quotupliciter dicitur, nõ allucinabimur, sed sciemus si non ad idem sermonẽ faciat is, qui interrogat, & ipsi interrogantes poterimus apparenti ratiocinatione fallere, nisi is qui respondet agnoscat quotupliciter dicitur. Hoc non in omnibus semper possibile, sed quando fuerint eorum, quæ multipliciter dicuntur, alia quidem vera, alia autem falsa. Est autem proprie non conueniens modus hic dialecticæ: quare omnino vitanda dialecticis huiusmodi ad nomen disputatio, nisi quis aliter non possit de proposito differere. Differentias autem inuenire vtile, & ad syllogismos de eodem, & diuerso, & ad cognoscendum quid est vnumquodque. Quod autem ad syllogismos de eodem, & diuerso vtile, manifestum: inuenientes enim differentiam propositorum quãlibet, ostendentes erimus, quoniam nõ idem. Ad cognoscendum autem quid est vnumquodque, eo quòd propriam substantiæ cuiusque rationem, iis, quæ circa vnumquodque sunt, accommodatis differentiis separare solemus. Similitudinis autem consideratio vtilis est ad inductiuas rationes, & ad syllogismos ex suppositione, & ad assignationem definitionum. Ad inductiuas quidem rationes, eo quòd circa singula in similibus inductione, vniuersale existimamus inducere: non enim facile

Vtilitates inuentionis differẽtiarum.

Vtilitates considerationis similium.

facile est inducere ignorantes similia. Ad syllogismos ex suppositione, eo quòd probabile est quemadmodum in vno similium se habet, sic & in reliquis. quare ad quodcunque eorum facultatem habebimus disputãdi, profitebimur quemadmodum in his se habet, sic & in proposito habere. id enim ostendentes, & propositum ex suppositione ostendentes erimus: supponentes enim quomodo in his se habet, sic & in proposito se habere demonstrationem faciemus. Ad definitionum autem assignationem, eo quod potentes conspicere quid in vnoquoque idem, non dubitabimus ad quid oporteat genus, cùm definiemus propositum, collocare: nam communium quod maxime in eo quod quid prædicatum, genus erit. Similiter autem & in multum distantibus vtilis ad definitiones similitudinis consideratio: vt quod idem tranquillitas in mari, & serenitas in aëre: vtrunque enim quies: & quoniam punctum in linea, & vnitas in numero: vtrunque enim principium: quare commune in omnibus genus assignantes, arbitrabimur non extranee definire. Penè autem & definientes sic solent assignare: nam & vnitatem principium numeri dicunt esse, & punctum principium lineæ: manifestum igitur quoniam ad commune vtrorumque genus collocant. Instrumenta itaque, per quæ sunt syllogismi, hæc sunt: loci autem, ad quos vtilia sunt prædicta, ij sunt qui dicendi sunt.

Hypothesis.

A multũ distãtibus.

Aristotelis Libri Primi Topicorum, Finis.

*

ARISTOTELIS TOPICORVM

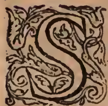
LIBER SECVNDVS.

SVMMA LIBRI.

De locis absolutis accidentis siue ad refellendum, destruendúmque. siue ad asserendum, construendúmque.

De problematibus vniuersalibus, & in quibus prædicatis inesse, & esse conuertuntur.

Cap. I.

VNT autem problematum hæc quidem vniuersalia, illa vero particularia: vniuersalia quidem, vt omnis voluptas bonum est, & nulla voluptas bonum: particularia vero, vt aliqua voluptas bonum, & aliqua voluptas non bonum. Sunt autem ad vtraque genera problematum communia vniuersalia: & constructiua, & destructiua. Ostendentes enim quod omni inest, & quod alicui inest ostendentes erimus: similiter autem & si quod nulli inest ostenderimus, & quod non omni inest ostendentes erimus. Primum ergo de vniuersalibus destructiuis dicendũ, eo ꝙ cõmunia

sint

sint huiusmodi ad vniuersalia, & particularia, & quia magis positiones afferant in eo quod inest, quàm non: disputantes autem destruant.

A conuersione. *A definitione.* Est autem difficillimum conuerti ab accidente propriam nominationem; nam aliquo modo & non vniuersaliter in solis contingit accidentibus. à Definitione enim, & proprio, & genere necessarium est conuerti: vt si inest alicui animal gressibile bipes esse, conuertentem verum erit dicere, quoniam illud animal gressibile bipes est.

A genere. *A proprio.* Similiter autem à genere. nam si animal inest alicui, animal est. Eodem autem modo & in proprio est: si enim alicui inest grãmatices susceptiuum esse, grammatices susceptiuum erit. Nam nihil horum contingit secundum quid inesse, vel non esse: sed simpliciter vel inesse, vel non inesse. In accidentibus autem nihil prohibet secundum quid inesse, vt albedinem, vel iustitiam. Quare non sufficit ostendere, quoniam inest albedo, vel iustitia, ad ostẽdendũ quòd albus, vel iustus est: nam habet dubitationem, quoniam secundum quid albus, vel iustus est, quapropter non necessarium est in accidentibus conuerti. Determinare autem oportet & peccata, quæ sunt in problematibus: nam sunt duo, vel in eo quod falsum dicũt, vel in eo quod transgrediuntur positam locutionem. Falsum etenim dicentes, & qui quod non inest, inesse alicui dicunt, peccant: & qui extraneis nominibus res appellant (vt platanum hominem) transgrediuntur positã nominationem.

Loci problematum, quòd quicquam insit, vel non insit.

Cap. II.

Primus locus. *Declaratio.* VNus autem locus est inspicere, si quid secundum aliquem alium modũ inest, vt accidens assigna

assignauit. Peccatur autem maxime id circa genera. vt si quis albo dicat accidere colorem esse: non enim albo colorem esse accidit, sed genus eius color est. Contingit autem & secundum nominationem determinare eum qui ponit; vt quod accidit iustitiæ virtutem esse. Sæpe autem & cùm non determinet, manifestum quod genus vt accidens assignauit: vt si quis albedinem colorari dixerit, vel ambulationem moueri: à nullo enim genere denominatiue prędicatio de specie dicitur, sed omnia vniuoce genera de speciebus prædicantur: nam & nomen, & rationem generum suscipiunt species: qui igitur coloratum dixit album, neque genus assignauit, quoniam denominatiue dixit neque vt proprium, vel vt definitionem: nam definitio, & proprium nulli alij inest, sunt autem colorata, & pleraque aliorum, vt lignum, lapis, homo, equus: manifestum igitur quoniam, vt accidens assignauit. Alius locus est inspicere ea, quibus inesse aut omnibus, aut nulli dictum est: & considerare secundum species, & non in infinitis. Nam transitu magis, & in paucioribus consideratio: oportet autem considerare, & incipere à primis, deinde consequenter vsque ad indiuidua. vt si oppositorum eandem disciplinam quis dixerit esse, perspiciendũ si eorũ quę sunt ad aliquid, & contrariorum, & quæ secundum priuationem & habitum, & quæ secundum contradictionem dicuntur eadem sit disciplina: & si in his nondum manifestum est, rursum ea diuidendum vsque ad indiuidua: vt si iusti vel iniusti, vel dupli, vel dimidij: vel cæcitatis, vel visus: vel esse, vel non esse. Nam si in aliquo ostendatur quòd non eadem, interimentes erimus pro-

Secũdus locus.

Declaratio

Hic locus est constructionis & destructionis.

blema: similiter autem & si nulli inest: iste autem locus conuertitur ad construendum & destruendum. Si enim in omnibus videatur cum diuisionem proferimus, vel in pluribus, postulandum est autem vniuersaliter ponere, aut instantiam ferre in aliquo non sic esse: nam si neutrum horum faciat, absurdus apparebit, qui non ponet. Alius est, definitiones facere accidentis, & eius cui accidit, aut vtriusque de vtroque, aut alterius: deinde considerare si quid non verum in definitionibus, perinde ac verum sumptum sit. Vt si est Deum iniustitiam facere, quid iniustitiam facere: si enim nocere sponte, manifestum, quoniam non est Deum iniustitiam facere, non enim contingit nocere Deum: & si inuidus sit studiosus, quis inuidus, & quæ inuidia. Nam si inuidia est tristitia in apparenti prosperitate alicuius proborum, manifestum est, quòd studiosus non est inuidus, prauus enim esset: & si indignans inuidus, quis vterque eorum: sic enim manifestum erit vtrum verum, an falsum sit quod dictum est. vt si inuidus quidem sit qui tristatur in bonorum prosperitatibus, indignans autem, qui in malorum prosperitatibus tristatur, manifestum quòd non erit inuidus indignans. Sumere autem & pro iis (quæ in definitionibus sunt) nominibus definitiones, & non desistere donec ad notum deuentum sit: nam sæpe cum tota quidem definitio assignata sit, non manifestum est quod quæritur: pro aliquo autem eorum, quæ in definitione sunt, nominũ, definitione dicta manifestum fit. Amplius, problema propositionem sibi facientem instare. Nam instantia erit argumentum ad positionem. Est autem locus hic pene

Tertius locus. Declaratio A definitione.

Quartus locus. Declaratio Ab instantia.

pene idem ei, quo considerare quibus inesse, vel omnibus, vel nullis dictum est, differt autem modo. Amplius, determinare quæ oportet dicere, vt plures, & quæ non. Vtile enim & ad construendum, & ad destruendum: vt quod nominationibus quidem res nuncupandum vt plures: quæ autem sunt talia ne, an non talia, non amplius attendendum ad plures. vt salubre quidem dicendum effectiuum sanitatis, ceu plures dicunt, vtrum autem propositum effectiuum sit sanitatis, an non, non amplius vt plures dicendum, sed vt Medicus. Amplius, si multipliciter dicatur, positum autem sit quoniam inest, aut quoniam non inest: alterum monstrare eorum quæ multipliciter dicuntur, si non vtraque contingat. Vtendum autem in iis quę latent: nam si non lateat multipliciter dictum, instabit quoniam non monstratum est id quod ipse dubitabat, sed alterum. Hic autem locus conuertitur & ad construendum, & ad destruendum: nam construere volentes ostendemus quoniam alterum inest, si non ambo poterimus: destruentes autem quoniam non inest, alterum ostendemus, si ambo non poterimus: veruntamen destruenti quidem nihil oportet ex concessione disputare, neque si omni, neque si nulli dictum sit inesse: nam si ostenderimus quoniam non inest quodcunque id sit, interimentes erimus omni inesse: similiter autem & si vni ostenderimus inesse, interimemus nulli inesse. Construentibus autem præconfitendum, quod cuius inest, omni inest, si verisimile sit postulatum. Non sufficit enim ad ostendendum quòd omni inest, in vno disputasse: vt si hominis anima immortalis est, propter hoc, anima omnis immortalis: quare præ-

Quintus locus.

Declaratio.

Sextus locus.

Declaratio

A multiplici cōstructiōi & destructioni aptus.

contitendum, quòd si quęcunque anima immortalis, omnis immortalis: hoc autem non semper faciendum, sed quando non facile possumus communem in omnibus vnam rationem dicere: queamdmodum Geometer, quòd triãgulus duobus rectis æquos habet tres angulos. Si autem non lateat quòd multipliciter dicitur, diuisum quotupliciter dicitur, & interimendum, & construendum. Vt si decens est vtile, aut honestum, tentandum ambo construere, vel interimere de proposito: vt quod honestum, & quod vtile, vel quod neque honestum, neque vtile. Si autem non contingat vtraque, alterum ostendendum, annotato quòd hoc quidem est, illud autem non: eadem autem ratio, etiam si plura sint in quæ diuiditur. Rursum quæcunque non secundum æquiuocationem dicuntur multipliciter, sed alio modo. Vt disciplina vna plurium, vt finis, aut vt eius quod ad finem: vt medicina eius quod sanitatem facit, vt quod cibat, aut vt amborum finium velut contrariorum eadem disciplina (nihil enim magis finis alterum altero:) aut vt eius quod per se est, & eius quod per accidens: Vt per se quidem quod triangulus duobus rectis æquales habet tres angulos, per accidens autem quòd æquilaterus: quoniam enim accidit triangulo æquilaterum triangulum esse, per hoc cognoscimus quòd duobus rectis æquales habet. Si ergo nullo modo contingit eadem esse plurium disciplinam, manifestum quoniam omnino non contingit esse, aut si aliquo modo contingit, manifestum quod contingit. Diuidere autem quotupliciter, vtile: vt si voluerimus construere, talia præstatuenda sunt quęcunque contingunt, & diuidendum

Septimus locus. Declaratio A multiplicis diuisione.

Octauus, declaratio. A fine & medio atq; accidente.

dum in ea tantum, quæcunque vtilia sunt ad construendum: si autem destruere, quęcũque non contingunt reliqua vero omittenda. Id autem faciendum in iis cùm latuerit quotupliciter dicuntur: & esse hoc quidem huius, aut non esse ex eisdem locis astruendum: vt disciplinam, huiùs quidem aut vt finis, * aut vt eorum quæ sunt ad finem, aut vt eorum quæ sunt secundum accidens, vel rursum non esse aliquid secundum aliquem dictorum modorum eadem autem ratio, & in desiderio, & quæcunque alia dicuntur plurium. Est enim desiderium huius aut vt finis, vt sanitatis: aut vt eorum quæ sunt ad finem, vt medicinæ conficiendæ, aut vt eorum quæ sunt secundum accidens, vt in vino amicum dulce, nõ quia vinũ, sed quia dulce est: nã per se dulce desiderat, vinum autem per accidens: si enim austerum sit, non amplius desiderat: per accidens ergo desiderabat. Vtilis autem locus hic, & in iis quæ sunt ad aliquid: pene enim talia ea, quæ ad aliquid sunt. Amplius transferre ad euidentius nomen. Vt pro exacto in opinione clarum, & pro curiositate cupiditas superfluarum rerum: euidentiori enim facto quod dictum est, bene argumentabilis est positio. Est autem hic locus ad vtrunque communis: ad construendum, & ad destruendum. Ad ostendendum autem contraria circa idem inesse, considerandum in genere. Vt si volumus ostendere quòd est circa sensum rectitudo, & peccatum: sentire quidem iudicare est, iudicare autem est recte, & non rectè, & circa sensum erit rectitudo, & peccatum: nunc ergo ex genere circa speciem demonstratio fit: nam iudicare est

** al. l. aut vt eorum, quæ sunt per se, aut vt eorum, quæ sunt secundũ accidens.*

Nonus. declaratio. Ab euidentiore appellatione.

Decimus. declaratio. A genere.

genus sentire: qui nanque sentit, aliquo modo iudicat. Rursum, ex specie generi: quæcunque enim speciei insunt, & generi, Vt si disciplina praua est, & studiosa, & dispositio praua & studiosa: nam dispositio, disciplinæ genus. Primus autem locus falsus est ad construendum, secundus autem verus: non enim necessarium quæcunque generi insunt, & speciei inesse: nam animal est volatile, & quadrupes, homo autem non quæcunque vero speciei insunt necessario & generi: si enim homo studiosus, & animal studiosum est. Ad destruendum autem & primus quidem verus, secundus autem falsus: quæcunque enim generi non insunt, neque speciei: quæcunque vero speciei non insunt, non necesse est generi non inesse. Quoniam autem necessarium de quibus genus prædicatur, & specierum aliquam prædicari: & quæcunque habent genus, vel denominatiue dicuntur à genere, & specierum aliquam habere necesse est, vel denominatiue ab aliqua specierum dici. Vt si de aliquo disciplina prædicatur, & Grammatica, vel musica, vel aliqua disciplinarum aliarum prædicabitur: & si aliquis habet disciplinam, vel denominatiue à disciplina dicitur & grammaticam habebit, aut musicam, aut aliquam aliarum disciplinarum, vel denominatiue ab aliqua earum dicetur, vt grammaticus, vel musicus: si igitur aliquid dictum à genere quoquo modo, vt animam moueri, considerandum est si secundum aliquam specierum motus contingit animam moueri, vt augeri, vel minui, vel corrumpi, vel generari, aut quæcunque aliæ motus species sunt: nam si secundum nullam, manifestum est quod non mouetur. Hic autem

Vndecimus declaratio. A specie.

Duodecimus declaratio. A genere & à specie.

locus

locus communis ad vtrunque, & ad construendum, & ad destruendum: si enim secundum aliquam speciem mouetur, perspicuum est quoniam mouetur: & si secundum nullam specierum mouetur, manifestum quòd non mouetur.

Cum autem facultas non adsit argumentationis ad positionem, intendendum ex definitionibus aut quæ sunt propositæ rei vel quæ videantur, & si non ab vna, etiam à pluribus. Facile enim definientibus argumentari erit: nam ad definitiones facilis argumentatio. *Decimustertius declaratio.*

Considerandum autem in proposito, quoniam existente necesse est positum esse, aut quid est ex necessitate, si propositum est. Construere quidem volenti, quo existente propositum erit ex necessitate: nam si illud ostendatur esse & propositum ostensum erit: destruere autem volenti, quid est si propositum est: nam si ostenderimus consequens propositum non esse, interimentes erimus propositum. *14. declaratio.*

Amplius, ad tempus inspiciendum si alicubi dissonat. Vt si quod nutritur, dixerit quis ex necessitate augeri: nutriuntur enim semper animalia, augentur autem non semper. Similiter autem & si scire dixerit quis reminisci: hoc enim præteriti temporis est, illud autem præsentis, & futuri: scire enim dicimur præsentia, & futura, vt quoniam erit Solis defectus reminisci autem non contingit aliud quam præteritum. *15. declaratio.*

Amplius sophisticus modus ducere ad id, ad quod plurimam habemus argumentorum facultatem. Hoc autem erit quandoque quidem necessarium, quandoque autem apparens necessarium, quandoque autem neque apparens, neque necessarium: necessarium quidem, quando negante eo qui respondet ali- *16. declaratio. A facultate copiosa argumentorum.*

quid vtilium ad positionem, ad illud rationes facit: contingit autem id talium esse ad quæ copiosam argumentorum facultatem habemus, similiter autem & quando inductionem ad aliquid per positum faciens, interimere conatur: hoc enim interempto, & propositum interimitur. Apparens autem necessarium est, quando videtur quidem vtile, & accommodum positioni, non est autem ad id quod fiunt disputationes, siue negante eo qui disputationem sustinet, siue ab inductione probabili, per positionem ad idem factam interimere conetur idipsum: reliquum vero quando nec necessarium est nec apparens ad id ad quod fiunt disputationes, & sine causa accidit redarguere respondentem. Oportet autem deuitare postremum dictorum modum: omnino enim semotus, & extraneus videtur esse à dialectica. Quare oportet & respondentem non grauiter ferre, sed ponendo quæ non vtilia sunt ad positionem significare quæcunque non videntur, ponit tamen: nam magis perplexos esse vt plurimum cõtingit eos, qui interrogant, quando omnia huiusmodi ab

17. declaratio. eis posita fuerint, si non concludunt. Amplius, omnis qui dixit vnumquoduis, quodam modo multa dixit: eo quòd plura vnicuique ex necessitate consequentia sunt (vt qui hominem dixit esse, & quòd animal est dixit, & quòd animatum, & quòd bipes, quódque mentis, & disciplinę susceptiuum) quare quouis vno consequentium interempto, interimitur & quod in principio est: cauere autem oportet in huiusmodi, difficilioris assumptionem facere. Nam quando-

18. declaratio. que facile est consequens interimere, quandoque idipsum propositum. Quibuscunque autem

necesse

necesse est alterum tantum inesse, vel non inesse, vt homini ægritudinem, vel sanitatem: si ad alterum facile poterimus disputare quod inest, vel non inest, & ad reliquum facile poterimus. Hoc autem conuertitur ad vtrunque: ostendentes enim quod inest alterum, quod non inest reliquum ostendentes erimus: si autem quod non inest ostendamus, reliquum inesse ostendentes erimus: manifestū igitur quòd ad vtrunque vtilis hic locus est. Amplius argumentari transferendo nomen in orationem: cum longe magis consentaneum visum fuerit transumere quam vt ponitur nomen. Vt magnanimum non fortem (vt ponitur) sed magnum animum habentem: quemadmodum fidentem, bona sperantem. Similiter autem & ingeniosum, cuius fuerit genius studiosus. quemadmodum Xenocrates inquit, ingeniosum eū esse, qui animam sortitus est studiosam: ipsam enim vnicuique esse genium. Quoniam autem rerum aliæ quidem sunt ex necessitate, aliæ autem vt in pluribus, aliæ vero vtrūlibet, si quod ex necessitate est, vt in pluribus ponatur, aut quod vt in pluribus, ex necessitate: aut ipsum, aut contrarium ei quod est in pluribus semper dat locum argumentationis. Nam, si quod ex necessitate est, vt in pluribus ponatur, manifestum quoniam non omni dicit inesse, cum insit omni: quare peccauit: siue, quod vt in pluribus dicitur, ex necessitate dixit, omni dixit inesse, cùm non insit omni: similiter autem & si contrarium ei quod in pluribus est, ex necessitate dixit, semper enim in paucioribus dicitur contrārium ei, quod est vt in pluribus. vt si vt in pluribus praui homines, boni in paucioribus; quare multo magis peccauit,

19. declaratio.

20. declaratio.

A positione vnius pro altero.

si bonos ex necessitate dixit esse: similiter autem & si quod vtrunlibet est, ex necessitate dixit, vel vt in pluribus: neque enim ex necessitate vtrunlibet, neque vt in pluribus: contingit autem & si non determinans dixerit vtrum vt in pluribus, an ex necessitate dixit: sit autem res vt in pluribus disputare. vt si ex necessitate is dixerit. Vt si prauos exhæredãdos dixit esse, non determinans, tanquam ex necessitate is dixerit, disputare. Amplius, & si idem sibi accidens posuerit vt alterum, eò quòd alterum sit nomen. Quemadmodum Prodicus diuidebat voluptates, in gaudium, & iucunditatem, & lætitiam: hæc enim omnia eiusdem (id est voluptatis) nomina sunt: si ergo aliquis gaudere, ei quod est lætari ponat accidere, idem vtique sibiipsi dicet accidere.

21. Declaratio.

De eisdem terminandis problematibus, loci alij.

Caput III.

22. declaratio.

QVoniam autem contraria cõnectuntur quidem sibiinuicem sex modis, contrarietatem autem faciũt quadrupliciter complexa: oportet accipere contraria quocunque modo vtile fuerit & destruenti & construenti. Quòd autem sex modis complectuntur, manifestum: nam vtrunque contrariorũ vtrique contrariorum connectitur, hoc autem dupliciter, vt amicis benefacere, & inimicis male: vel ecõuerso, amicis male, & inimicis bene: aut quando vtraque de vno: dupliciter autem & hoc vt amicis benefacere, & amicis male, vel inimicis benefacere, & inimicis male: aut vnum de vtrisque, & hoc quoque dupliciter, vt, amicis bene & inimicis bene: vel amicis male & inimi-

cis

cis male. Primæ autem duæ dictæ complexiones non faciunt contrarietatem: nam id, quod est amicis benefacere, ei quod est inimicis male facere, non est contrarium, vtraque enim eligenda sunt vel eiusdem moris: neq; id quod est amicis male, ei quod est inimicis bene: nã & hæc vtraque fugienda, & eiusdem moris. Non videtur autem fugiendum fugiendo contrarium esse, nisi hoc quidem secundum superabundãtiam, illud autem secundum defectum dictum sit. nam super abundantia fugiendorum videtur esse: similiter autem & defectus. Reliqua vero quatuor omnia faciunt contrarietatem: nam id, quod est amicis benefacere, ei quod est amicis male, contrarium: nam à contrario more sunt, & illud quidem eligendum, hoc autem spernendum. similiter autem & in aliis. Nam in vnaquaque coniugatione vnum eligendum, & alterum fugiendum: illud quidem boni moris, hoc autem praui. Manifestum igitur ex iis quæ dicta sunt, quòd eidem plura contraria accidunt fieri: nam ei, quod est amicis benefacere, id quod est inimicis benefacere, & id quod est amicis male, contrarium est. Similiter autem & aliorum singulis quibusque eodem modo considerantibus, duo contraria apparebunt: accipere igitur contrariorum quodcunque, erit ad positionem vtile. Amplius si est aliquid contrarium accidẽti, considerandum est, si inest ei, cui dictum est accidens inesse. Nam si hoc inest, illud non inerit: impossibile enim simul contraria eidem inesse. Aut si quid tale dictum est de aliquo, quod cùm sit, necesse est contraria inesse: vt si ideas in nobis quis dixerit esse. Nã & moueri, & quiesce

23. declaratio.

24. declaratio.

quiescere easdem accidet, & etiam sensibiles, & insensibiles esse. nam videntur ideæ quiescere, & immobiles, & intelligibiles esse iis, qui ponunt ideas esse: attamen; cùm sint in nobis, impossibile est immobiles esse. nam motis nobis, necessarium est & quæ in nobis sunt omnia simul moueri. manifestum autem quoniam & sensibiles, si in nobis sunt: nam per sensum, qui circa visum est, eam quæ in vnoquoque est formam cognoscimus. Rursum, si positum est accidēs, cui est aliquid contrarium, considerandum si & contrarij susceptiuum, quod accidētis est: nam idem contrariorū susceptiuum: vt si odium hærere iræ quis dixerit, erit odium in furoris specie, illic enim ira: inspiciendū igitur si & contrarium in furoris specie, an in concupiscentia: nam si non, sed in concupiscibili est, non cohæret odium iræ. Similiter autem & si concupiscibile ignorare dixerit: nam erit & disciplinæ susceptiuum, siquidem & ignorantiæ: quod quidem non videtur concupiscibile susceptiuum esse disciplinæ. Destruenti ergo, quemadmodum dictum est, vtendum: astruenti vero quod inest quidē accidens non vtilis locus, quod autē contingit inesse vtilis. Ostendentes enim quod non susceptiuum est contrarij, ostendentes erimus quod neque inest accidens, neque contingit inesse: si autem ostenderimus quod inest contrarium, aut quod susceptiuum est contrarij, nondum ostendentes erimus quod & accidens inest, sed quod contingit inesse in tantum solum ostensum erit. Quoniam autem oppositiones sunt quatuor, considerandum ex cōtradictionibus, e conuerso ex consequentia, & interimenti, & construenti: sumere autem est inductione, vt si homo, animal, non anim

Motis nobis necesse est omnia moueri quæ in nobis sunt.

25. *Locus. declaratio.*

26. *Locus. declaratio.*

animal, non homo: similiter autem & in aliis. Hic enim econuerso consequentia: nam hominem, animal sequitur, non hominem autem, non animal, nequaquam, sed econuerso, non animal, non homo. In omnibus igitur tale est existimandum. vt si bonum, suaue: & non suaue, non bonum, si autem non hoc, nec illud. similiter autem & si non suaue, non bonum: bonum, suaue. Manifestum igitur quòd vtrunque conuertitur, quæ secundum contradictionem est consequentia econuerso facta. In contrariis autem considerandum si contrarium contrarium sequatur, an contra seipsa consequentia, an econuerso, & interimenti, & construenti. Sumere autem & talia est ex inductione quantum vtile est, contra ipsum consequentia est, vt in fortitudine, & timiditate. nam illa quidem sequitur virtus, hanc autem vitium: & illam quidem sequitur eligendum, hanc autem fugiendum: igitur contra seipsa & horum consequentia: contrarium enim eligendum fugiendo: similiter autem & in aliis. Econuerso autem consequentia, vt bonam quidem habitudinem sanitas sequitur, malam autem habitudiné ægritudo nequaquam, sed ægritudinem mala habitudo: manifestum igitur quoniam econuerso in his consequentia fit. Raro autem econuerso accidit in contrariis, sed in pluribus in seipsa consequentia: si ergo neque contra seipsa contrarium sequitur cõtrarium, neque econuerso, manifestum quoniam neque eorum quæ dicta sunt alterum sequitur alterum: si autem in contrariis, & in iis quæ dicta sunt necesse alterum sequi alterum. Similiter autem contrariis, & in priuationibus, & habitibus respiciendum. Veruntamen nõ est in priuationibus econuerso:

Bonũ sequitur suaue.

27. Locus. declaratio. A cõtrariorum consequentia.

28. Locus. declaratio.

uerso:sed contra seipsa consequentiam necessarium est semper fieri:veluti visum sequi sensum, cæcitatem autem insensibilitatem : opponitur enim sensus insensibilitati, vt habitus & priuatio : nam illud horum quidem habitus, hoc autem priuatio est. Similiter autem habitui & priuationi, & in iis quæ sunt ad aliquid, vtendum: contra seipsa enim,& horum consequentia, vt si triplum,multiplum,& subtriplum submultiplum dicitur : dicitur enim triplum quidem ad subtriplum, multiplum autem ad submultiplum. Rursus,si scientia,opinio : & scibile opinabile : & si visus sensus,& visibile sensibile. Instantia, quòd non necesse est in iis, quæ sunt ad aliquid, consequentiam fieri, quemadmodum dictum est: nam sensibile scibile est, sensus autem non est scientia. Non tamen vera instantia videtur esse: multi enim non dicunt sensibilium esse scientiam. Insuper autem ad contrarium non minus vtile quod dictum est : vt quod sensibile non est scibile, neque enim sensus scientia. Rursus in coniugatis,& in casibus : & interimenti, & construenti. Dicuntur autem coniugata huiusmodi, vt iusta, & iustus iustitiæ : & fortia,& fortis fortitudini. Similiter autem effectiua,& conseruatiua, coniugata illi cuius sunt effectiua, & conseruatiua,vt sanatiua sanitatis, habituatiua habitudinis : eodem autem modo & in aliis : coniugata igitur talia solent dici. Casus autem, vt iuste,& fortiter,& sanatiue,habituatiue, & quæcunque eodem modo dicuntur. Videntur autem & quæ sunt secundum casus, coniugata esse, vt iuste iustitiæ, & fortiter fortitudini. Coniugata autem dicuntur secundum eandem coniugationem omnia,vt iustitia,iustus,iustum, iuste : manifest

29. Locus. declaratio. A coniugatis & casibus.

nifestum igitur quoniam vno quouis ostenso eorum, quæ secundum eandem coniugationem dicuntur, vt bono, vel laudabili: & reliqua omnia ostensa sunt: vt si iustitia est laudabilium, & iuste, iustus, iustum laudabilium: dicetur autem iuste & laudabiliter secundum eundem casum, nam à laudabili, quemadmodum iuste à iustitia. Considerandum autem non solum in eo quod dictum est, sed & in contrario contrarium. *30. Locus. declaratio.* Vt quòd bonum non ex necessitate suaue, neque enim malum triste: aut si hoc, & illud: & si iustitia scientia, & iniustitia ignorantia: & si quod iuste est, scienter & experienter est, quod iniuste est, ignoranter & inexperienter est: si autem hæc non, nec illa, velut in hoc quod nunc dictum, nam magis vtique apparebit quòd iniuste experienter, quàm inexperienter. hic autem locus dictus est prius in contrariorum consequentiis, nihil enim aliud nunc ostendimus, quàm contrarium sequi contrarium. *31. Locus. declaratio.* Amplius in generationibus, & corruptionibus, & effectiuis, & corruptiuis, & interimenti & astruenti. Quorum enim generationes bonæ sunt, & ipsa bona sunt: & si ipsa bona sunt, & generationes bonæ: si autem generationes malæ, & ipsa mala. in corruptionibus autē econtrario: nam, si corruptiones bonæ, ipsa mala, si autem corruptiones malæ, ipsa sunt bona. Eadem ratio & in effectiuis, & corruptiuis: quorum enim effectiua bona, & ipsa bona: quorum vero corruptiua bona, ipsa mala.

Ex Similibus, Appositione, Magis, Minus, Simpliciter, & secundum Quid, loci. Cap. IIII.

RVrsum in similibus si similiter se habent. Vt si disciplina vna plurium, & opinio: & si vi- *32. Locus. declaratio.*

sum

ſum habere eſt videre: & auditum habere eſt audire]: ſimiliter autem & in aliis, & in his quæ ſunt, & in iis quæ videntur. Vtilis autem hic locus ad vtrunque: nam ſi in aliquo ſimilium ſic ſe habet, & in aliis ſimilibus: ſi autem in aliquo

33. declaratio. non, nec in aliis ſimilibus. Conſiderandum autem & in vno, & in pluribus ſi ſimiliter ſe habet. Aliquoties enim diſſonat: vt ſi ſcire eſt cogitare, & multa ſcire eſt multa cogitare: hoc autem non verum, contingit enim plura ſcire, cogitare autem non: ſi autem non hoc, nec illud quod in

34. declaratio. vno, quòd ſcire eſt cogitare: Amplius, ex minus & magis. Sunt autem eius, quod eſt magis, loci quatuor. Vnus quidem ſi magis ſequitur magis: vt ſi voluptas bonum, & magis voluptas, magis bonum: & ſi iniuriam facere, malum, & magis iniuriam facere, magis malum. Vtilis autem ad vtrunque hic locus: nam ſi ſequatur ad ſubiecti incrementum, accidentis incrementum, quemadmodum dictum eſt, manifeſtum quod accidit: ſi autem non ſequatur, non accidit: hoc au-

35. Locus tem inductione ſumendum. Alius, vno de duobus dicto, ſi cui magis videtur ineſſe non ineſt, nec cui minus: & ſi cui minus videtur ineſſe

36. Locus ineſt, & cui magis. Rurſum, duobus de vno dictis: ſi quod magis videtur alij ineſſe non ineſt, neque quod minus, aut ſi quod minus videtur in-

37. Locus eſſe ineſt, & quod magis. Amplius, duobus de duobus dictis, ſi quod alteri magis videtur ineſſe non ineſt, nec reliquum reliquo: aut ſi quod minus videtur alteri ineſſe ineſt, & reliquum reli-

38. Locus declaratio. quo. Amplius, ex eo quod ſimiliter ineſt, vel videtur ineſſe, tripliciter: quemadmodum in eo quod magis: vt in poſterioribus tribus dictis locis dicebatur. Siue enim vnum quoddam duo-

bus

bus similiter inest, aut videtur inesse, si alteri non insit, nec alteri: si autem alteri inest, & reliquo. Siue duo eidem similiter, si alterum non insit, nec reliquum: si autem alterum, & reliquum. Eodem autem modo & si duobus duo similiter insunt: nam si alterum alteri non inest, nec reliquum reliquo: si autem inest alterum alteri, & reliquum reliquo: ex eo igitur quod est magis, & minus: & quod est similiter, tot modis contingit argumentari. Amplius autem ex appositione, si alterum ad alterum appositum faciat bonum, vel album, cùm non fuerit prius album, vel bonum, quod appositum est, erit album, vel bonum, quale re vera & totum facit. Amplius autem, si id, ad quod est appositum aliquid, facit magis tale, quale erat: & ipsum erit eiusmodi: similiter autem & in aliis. Vtilis autem non in omnibus hic locus, sed in quibus ipsius magis crementum accidit fieri. Iste vero locus non conuertitur ad destruendum: nam si non facit quod appositum est, bonum, nondum manifestum, si ipsum non bonum. Nam bonum malo appositum, non ex necessitate bonum totum facit, nec album nigro, nec dulce amaro. Rursum si quid magis & minus dicitur, & simpliciter inest. Quod enim bonum vel album non est, neque magis & minus bonum vel album dicetur: nam malum de nullo magis, vel minus bonum, sed magis malum vel minus dicetur. Non conuertitur autem hic locus ad destruendum: mula enim eorum quæ non dicuntur magis, simpliciter insunt: nam homo non dicitur magis & minus, sed non propter hoc non est homo. Eodem autem modo considerandum & in iis quæ secundum quid, & quando, & vbi.

39. declaratio.

40. declaratio.

41. declaratio.

42. declaratio.

Nam si secundum quid contingit, & simpliciter contingit: similiter autem & quando, & vbi: nam quod simpliciter est impossibile, neque secundum quid, neque secundum vbi, neque secundum quando contingit. Instantia: quoniam secundum quid quidem sunt natura studiosi, vt liberales, vel casti, simpliciter autem non sunt natura studiosi, nam nullus natura prudés. Similiter autem & quando cõtingit corruptibilium aliquid non corrumpi. simpliciter autem non contingit corrumpi. Eodem autem modo & vbi expedit quidem tali obseruantia victus vti, vt in morbosis locis simpliciter autem non expedit. Adhuc autem, alicubi quidem vnum tantum possibile est esse, simpliciter autem non possibile vnum tantum esse. Eodem autem modo & alicubi bonum est quidem patrem sacrificare, vt in Tribalis, simpliciter autem non bonũ. an in hoc quidem non vbi significat, sed quibusdam? nihil enim refert vbicunque sint: vbiq; enim erit eis bonum in Tribalis. Rursus quidem expedit medicari, vt quando ægrotat, simpliciter auté non. An neque hoc quãdo significat, sed in eo quòd afficitur aliquo modo? nihil enim refert quandocũque, dummodo sic affectus sit. Simpliciter autem est, quòd nullo addito dicis quòd bonum est, aut contrarium: vt patrem sacrificare non dicis bonum esse, sed quibusdam bonum esse: non ergo simpliciter bonum: sed Deos honorare bonum dicis nihil addens: simpliciter enim bonum est. Quare quod nullo addito videtur esse honestum, vel turpe, vel aliquid talium, simpliciter dicetur.

Instantia.

Dilutio.

Aristotelis libri secundi Topicorum

FINIS.

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER TERTIVS.

SVMMA LIBRI.

De locis Comparationum, qui accidentibus adscribuntur: & de plerisque locis absolutis accidentis.

De Meliorum, Eligibiliorúmque problematum locis. *Caput Primum.*

TRVM autem eligibilius, aut melius duorũ, pluriumue ex his perspiciendum. Primum autem determinetur quod cõsiderationem facimus non de plurimum distantibus, & magnam adinuicem differentiam habentibus (nullus enim dubitat, vtrum felicitas, an diuitiæ expetibiliores) sed de iis quæ propinqua sunt, & de quibus dubitamus, vtrũ oporteat apponere magis, eo ꝙ nullam videmus alterius ad alterũ præeminentiam? Manifestum igitur in his ꝙ ostensa vna præeminentia, vel pluribus, constituetur intelligentia ꝙ id eligibilius est, quod eorum est præeminens. Primum igitur quod diuturnius stabiliúsue, eligibilius eo quod minus huiusmodi. Et quod magis 1. Locus. 2. Locus.

eligit prudés,vel bonus vir,vel lex recta,vel studiosi circa singula delecti quatenus tales sunt, vel in vnoquoque genere periti, vel quæcunque plures,vel omnes,vt in medicina vel ædificatoria, quæ plures medicorum vel omnes vel quæcunque omnino plures,vel omnes, vel omnia,vt bonum,omnia enim bonũ appetunt.Oportet autem ducere ad id quod fuerit vtile,quod dicendũ

3. Locus. est. Est auté simpliciter quidé melius,ac eligibilius,quod secundũ meliorem disciplinam:alicui

4. Locus. declaratio. autem,quod secundũ propriam.Deinde quod idipsum quod est (eo quod non)in genere est:vt iustitia iusto. Nam illa quidé in genere bono,hoc autem non, & illa idipsum quod est,bonum est, hoc autem non. nam mihi dicitur idipsum quod genus est,quod non est in genere. Vt albus homo non est id quod color.similiter autem & in aliis.

5. Locus. declaratio. Et quod propter se eligendum,eo eligendo quod propter aliud eligibilius. Vt sanum esse quàm exercitari:illud enim propter se eligendum,hoc

6. Locus. declaratio. autem propter aliud.Et quod per se,eo quod per accidens. Vt amicos iustos esse, eo quòd inimicos:illud enim per se eligendum,hoc autem per accidens eligimus. Nam inimicos iustos esse secundũ accidens eligimus,vt nihil nobis noceât. Est autem hoc idem ei quod ante hoc,differt autem modo:nam amicos quidem iustos esse, propter se eligimus, & si nihil nobis debeat fore, quamuis apud Indos sint: inimicos auté propter

7. Locus. declaratio. alterum, vt nihil nobis noceant. Et quod causa boni per se, eo quòd per accidens causa. Quemadmodum virtus, fortuna: nam illa quidem per se,hęc autem per accidens est causa bonorum,& si quid aliud huiusmodi. Similiter autem & in contrario. Nam quod per se est causa mali,fugi-

bilius

bilius est eo quod per accidens, vt vitium quàm fortuna: nam illud quidem per se malum, fortuna autem per accidens. Et quod simpliciter bonum, eo quod alicui eligibilius. vt sanum fieri, quàm incidi. nam hoc quidem simpliciter bonum, illud autem alicui indigentium incisione. & quod natura est, eo quod non natura. vt iustitia, iusto: illud enim natura, hoc autem acquisitiuum. Et quod meliori, & honorabiliori inest, eligibilius: vt Deo, quàm homini: animæ, quàm corpori. Et quod melioris propriũ, melius quàm quod peioris. Vt quod Dei, quàm quod hominis: nam secundum communia vtriusque nihil differunt ab inuicem, propriis autẽ alterum alteri differentiis supereminet. Et quod in melioribus, vel prioribus, vel honorabilioribus, est melius. Vt sanitas robore, & pulchritudine: nam illa quidem in humidis, & siccis, & (vt simpliciter dicatur) ex quibus prius constitutum est animal, hęc verò in posterioribus: nam robur in neruis, & ossibus: pulchritudo autem membrorum quædam commensuratio videtur esse. Et finis iis quæ sunt ad finem eligibilior videtur esse. Et duorum, quod propinquius est fini. Et omnino quod ad vitæ finem, expetibilius, quàm quod ad aliud aliquid: vt quod ad felicitatem contendit, quam quod ad prudentiam: nam quod ad felicitatem contendit, eligibilius. Et possibile impossibili. Amplius, cùm duo sint effectiua, cuius finis melior, & ipsum melius. Cùm autem sit effectiuum, & finis: ex proportione, quando pluri superat finis finem quam ille proprium effectiuum. Vt felicitas pluri superat sanitatem, quam sanitas salubre: quare effectiuum felicitatis melius sanitate: nam quantum felicitas superat sanitatem,

8. Locus. *declaratio.* *9. Locus.* *declaratio.* *10. Locus.* *declaratio.* *11. Locus.* *declaratio.* *12. Locus.* *declaratio.* *13. Locus.* *14. Locus.* *15. Locus.* *16. Locus.* *17. Locus.* *declaratio.* *18. Locus.* *19. Locus.* *declaratio.*

tantum & effectiuum felicitatis, salubre superat: sanitas autem salubre minus superabat, quare plus superat effectiuum felicitatis salubre, quàm sanitas salubre quapropter effectiuum felicitatis melius sanitate: manifestum igitur, quòd eligibilius effectiuum felicitatis, quàm sanitas: nam idem plus superat. Amplius, melius est quod propter se, & honorabilius, & laudabilius. Vt amicitia diuitiis, & iustitia [illegible] nitate, & robore: ná illa quidem propter se honorabilium, hæc vero non propter se, sed propter aliud: nullus enim honorat diuitias propter se, sed propter aliud: amicitiam vero propter se, & si nihil nobis debeat aliud ab ea esse.

20. Locus declaratio.

Alij eiusdem problematis loci.

Cap. II.

21. Locus. declaratio. Amplius, quando duo aliqua fuerint valde simetipsis similia, & non poterimus præeminentiam aliquam conspicere alterius ad alterum, videndum ex iis quæ sequuntur. Nam cum consequens est maius bonum, hoc eligibilius, si autem sint consequentia mala, cui consequens minus malum, hoc eligibilius. Nam, cùm vtraq; sint eligenda, nihil prohibet molestum aliquid sequi: dupliciter autem ab eo quod sequitur consideratio, nam & prius, & posterius sequitur: vt addiscentem ignorare prius, scire autem posterius: melius autem vt plurimum, quod posterius sequitur: sumendum igitur eorum quæ sequuntur quodcunque fuerit vtile. Amplius, plura bona paucioribus, vel simpliciter, vel quando altera alteris insunt, vt pauciora in pluribus. Instantia, si alicubi, alterum alterius gratia: nihil enim eligibiliora vtraque quàm vnum: vt sanum fieri, & sanitas, quàm sanitas, eo quòd sanum fieri propter

22. Locus. declaratio.

23. locus.

pter sanitatem eligimus. Et nō bona, bonis nihil prohibet eligibiliora esse, vt felicitatem: & aliud aliquid quod non est bonum, iustitia & fortitudine. Et eadem cum voluptate magis, quàm sine voluptate: & eadem cum indolentia, quàm cum tristitia. Et vnumquodque in quo tempore magis valet, in hoc etiam eligibilius. Vt carentia tristitiæ in senectute magis, quàm in iuuentute: magis enim in senectute valet. Secundum hæc autem, & prudentia in senectute eligibilior: nemo enim iuuenes eligit duces, eo quòd non constat eos prudentes esse. Fortitudo autem è contrario: in iuuentute enim magis necessaria secundum fortitudinem operatio: similiter autem & in temperantia, magis enim iuuenes quàm senes concupiscẽtiis molestantur. Et quod in omni tempore, vel in pluribus vtilius. Vt iustitia, & temperantia, fortitudine: nam ille semper, hęc autem aliquando vtilis. Et quod, cùm omnes haberemus, nihil altero indigeremus, quàm quòd cùm haberemus, indigeremus reliquo. Vt in iustitia & fortitudine: nam non si omnes essent iusti, nihil vtilis fortitudo, si vero omnes essent fortes, vtilis iustitia. Amplius ex corruptionibus, & abiectionibus, & generationibus, & sumptionibus, & contrariis. Quorum enim corruptiones malæ, ipsa eligibiliora: similiter autem & in abiectionibus, & in contrariis: nam si abiectio, vel contrarium fugibilius est, ipsum eligibilius: in generationibus autẽ, & sumptionibus è contrario. Quorum enim sumptiones, & generationes eligibiliore, ipsa quoque eligibiliora. Alius autem locus est. Quod propinquius bono, melius, atque eligibilius. Et quod similius est bono, vt iustitia, iusto. Et quod meliori eorum est similius, quemadmodum Aiacem

24. Locus. 25. Locus. 26. Locus. declaratio. 27. locus. declaratio. 28. locus. declaratio. 29. locus. declaratio. 30. locus. declaratio. 31. locus. declaratio. 32. locus. declaratio.

Vlysse dicunt aliqui meliorem esse, eo quòd similior est Achilli. Instantia huius est, quòd non verum sit: nihil enim prohibet non qua ratione optimus est Achilles, eadem similiorem esse Aiacem, cùm erit alter quidem bonus, non similiter autem. Considerandum autem si & in ridiculosioribus sit simile: vt simia homini quàm equo, cùm non sit similis: non enim est simia melior, similior tamen est homini. Rursum in duobus: si hoc quidem meliori, illud autem peiori est similius, erit melius quod meliori est similius. Habet autem & hoc instantiam: nihil enim prohibet hoc quidem meliori parum simile esse, illud autem peiori valde: vt sit Aiax quidem Achilli parum, Vlysses autem Nestori valde: vt si hoc quidem meliori in peioribus: illud autem peiori in

33.locus. melioribus: vt equus, asino, & similia homini. Et

34.locus. quod maxime insigne, eo quod minus tale. Et

35.locus. quod difficilius: magis enim amamus, cùm habemus, quod non est facile adipisci. Et quod magis

36.locus. proprium, eo quod communius. Et quod malis incommunius: nam magis eligendum quod nul-

37.locus. la molestia sequitur, quàm quod sequitur. Amplius, si hoc illo melius, & omnino optimum eorum, quæ in hoc, melius eo quod in altero optimum. Vt si melior est homo quàm equus, & opti-

38.locus. mus homo optimo equo melior. Et si optimum

declaratio. optimo melius, & simpliciter hoc illo melius: vt

39.locus. si optimus homo optimo equo melior, & simpli-

declaratio. citer homo, simpliciter equo melior. Amplius, ea

40.locus. quæ volumus amicos participare, eligibiliora,

41.locus. quàm quæ non. Et quæ ad amicum agere malu-

declaratio. mus, quàm quæ ad quemlibet, illa eligibiliora. Vt iuste agere, & benefacere, magis quàm videri, nam amicis benefacere volumus magis quàm videri:

deri: quibuslibet autem è conuerso. Et quæ sunt ex circunstantia necessariis meliora, aliquando autem & eligibiliora. Melius enim quàm viuere bene viuere: bene autem viuere est ex circunstantia: ipsum autem viuere necessarium. Aliquando autem meliora non etiam eligibiliora: nō enim si meliora, necessario quòd eligibiliora: philosophari siquidem melius quàm lucrari, sed non magis eligendum indigenti necessariis. Ex circunstantia autem est, quando existentibus necessariis, alia quædam adiiciuntur bonorum. Fere autem fortasse eligibilius quod necessarium est, melius autem quod ex circunstantia. Et quod non est ab alio exquirere, quàm quod est, & ab alio. Quale sustinet iustitia ad fortitudinem. Et si hoc quidem sine illo eligēdum, illud autem sine hoc non. Vt potestas sine prudentia non eligenda, prudentia vero sine potestate eligenda. Et duorum, si alterum negamus, vt reliquum videatur nobis inesse: illud eligibilius, quod volumus nobis videri inesse. Vt laborem diligere nos negamus, vt ingeniosi esse videamur. Amplius, pro cuius absentia minus increpandi sunt moleste ferentes, hoc magis eligendum. Et pro cuius absentia non moleste ferentem magis increpandum: id eligibilius.

42. locus. *43. locus.* *44. locus. declaratio.* *45. locus. declaratio.* *46. locus.* *47. locus.*

Alij Meliorum, Eligibiliorúmque loci.

Cap. III.

Amplius eorum, quæ sunt sub eadem specie, quod habet propriam virtutem, eo quod non habet, vtrisque autem habentibus, quod magis habet, eligibilius. Amplius, si hoc quidem facit bonum illud cui adest, illud autem non facit: quod facit, eligibilius. Quemadmodum & cali-

48. locus. *49. locus.*

dius quod calefacit, eo quod nō. Si autem vtrunque facit, quod magis facit, aut quod melius, & principalius facit bonum: vt si hoc quidem animam, illud autem corpus.

50. locus. declaratio. Amplius autem à casibus, & vsibus, & actionibus, & operibus, & hæc ac illis. Sequuntur enim sese inuicem: vt si quod iuste est eligibilius quàm quod fortiter, & iustitia fortitudine eligibilior: & si iustitia quàm fortitudo eligibilior, & quòd iuste, quàm quòd fortiter: similiter autem & in aliis.

51. locus. Amplius si aliquo eodem hoc quidem maius bonum est, illud autem minus: magis eligendum maius, aut si maiore maius fuerit alterum.

52. locus. Sed & si duo quædam vno aliquo sint eligibiliora: quod longe eligibilius, eo quod minus est eligendum, eligibilius.

53. locus. Amplius, cuius est superabundantia eligibilior, & ipsum eligibilius. Vt amicitia pecuniis: nam eligibilior superabundantia amicitiæ, quàm pecuniarum.

54. locus. Et id cuius magis eliget quis vt ipse sibi causa sit, quàm cuius alter. Vt amicos pecuniis.

55. locus. Amplius, ex appositione si eidem appositum aliquid, quod totum eligibilius facit. Cauere autem oportet extendere ad ea, in quibus altero quidem appositorum vtitur commune, vel alio quolibet modo cooperatiuum est, reliquo autem non vtitur, neq; cooperatiuum est: vt serra, & falce cum arte fabrili: nam eligibilior serra consociata, simpliciter autem non eligibilior.

56. locus. Rursum, si minori appositum aliquid quod totum maius facit.

57. locus. Similiter autem, & ex ablatione: quo enim ablato ab eodem, quod restat est minus, illud maius erit quod ablatum, reliquum minus facit.

58. locus. Et si hoc quidem propter se, illud autem propter gloriam eligendum. Vt sanitas pulchritudine: terminus autem eius, quod est ad gloriā, quod nullo conscio,

non

non ſtuderet ineſſe. Et ſi hoc quidem propter ſe, & propter gloriam eligendum:illud autem propter alterum tantum. Et vtrunuis magis propter ſe honorandum,hoc & melius,& eligibilius.Honorabilius vtique fuerit ſecundum ſe, quod cùm nihil aliud debeat eſſe , propter ſe eligimus magis. Amplius , diuidendum quoties quod eligendum eſt dicitur,& quorum gratia : vtilis,vel honeſti,vel delectabilis. Nam quod ad omnia, vel ad plura eſt vtile,eligibilius fuerit eo, quod non ſic . Si autem eadem vtriſque inſunt, vtri magis inſint conſiderandum. Vt vtrum delectabile, an honeſtum,an vtile magis. Rurſum, quod propter melius eligibilius . Vt quod propter virtutem, quàm quod propter delectationem . Similiter autem,& in fugiendis. Nam magis eſt fugiendum, quod magis impedit virtutes,vt ægritudo turpitudine:nam & voluptatis,& eius , quod eſt ſtudioſum eſſe, prohibentior eſt ægritudo. Amplius ex ſimilitudine monſtrari poteſt fugiendum, & eligendum quod propoſitum eſt. Nam minus eligendum huiuſmodi , quod æque & eligeret aliquis & fugeret : altero quod eligendum eſt tantum.ad ſe inuicem igitur comparationes (quemadmodum dictum eſt) faciendum.

59. locus. *60. locus.* *61. locus.* *62. locus.* *63. locus.* *64. locus.*

De eligendis, & fugiendis documenta, & loci communes.

Cap. *IIII.*

IDem autem loci vtiles, & ad demonſtrandum, quoduis eligendum,& fugiendum.Nam auferre ſolum eam oportet (quæ ad alterum eſt) præeminentiam:ſi enim quod honorabilius, eligibilius:& honorabile eligendum: & ſi quod vtilius, eligibilius:& vtile eligendum:ſimiliter autem & in aliis quæcunque huiuſmodi habent comparationem

Documētū primum.

tionem. In aliquibus autem statim secũdum eam, quæ ad alterum est comparationem: & quod eligendum vtrunque, vel alterum dicimus. Vt quando hoc quidem natura bonum, illud autem non natura bonum dicimus: nam quod natura bonum, manifestum quoniam eligendum est. Sumendum autem quàm maxime vniuersales locos de eo, quod est magis & minus: nam sic sumpti, ad plura vtiles erunt. Fieri autem potest, vt eorum, qui dicti sunt, quosdam vniuersales magis quis faciat parum transmutans secundum appellationem. Vt quod natura tale, eo quod non natura tale, magis tale. Et si hoc quidem facit, illud autem non facit quod habet tale cuicunq; insit: magis tale quod interdum facit tale quàm quod non facit. si autem vtrunque facit, quod magis facit tale. Amplius, si eodem aliquo, hoc quidem magis, illud autem minus tale. Et si hoc tali magis tale, illud vero non tali tale, manifestum quoniam primum magis tale. Amplius, ex additione: si eidem additum, aliquod totum magis tale facit. Aut si ei quod minus est tale additum, totum magis tale facit. Similiter autem & ex ablatione: nam quo ablato reliquis reliquum, minus tale, ipsum magis tale. Et quæ contrariis sunt impermixtiora, magis talia. Vt albius quidẽ nigro impermixtius. Amplius, præter ea quæ dicta sunt prius, quod magis suscipit propriam propositi rationem. Vt si albi est ratio color disgregatiuus visus: albioris est, color magis disgregatiuus visus. Si autem particulariter, & non vniuersaliter problema ponatur, primum quidem dicti vniuersaliter constructiui, vel destructiui loci omnes vtiles. Vniuersaliter enim interimẽtes, vel cõstruentes, & particulariter monstramus: nam, si omni inest

Vniuersales loci. *Primus.* *6. Locus.* *7. Locus.* *8. Locus.* *9. Locus.* *declaratio.* *3. documentum.* *declaratio.*

ineſt,& alicui:& ſi nulli ineſt,nec alicui. Maxime autem opportuni,& communes loci, qui ſunt ex oppoſitis,& coniugatis,& caſibus.Nam ſimiliter probabile eſt exiſtimare, ſi omnis voluptas bonum,& triſtitiam omnem malum eſſe: & ſi aliqua voluptas bonũ, & triſtitiam aliquã eſſe malum.Item,ſi aliquis ſenſus non eſt poteſtas,& inſenſibilitas quędã non eſt impotentia,& ſi quoddam opinatum diſciplinatum, opinio quædam diſciplina: rurſum,ſi aliquod iniuſtorũ bonum, & iuſtorum aliquod malum: & aliquod eorum, quæ iniuſtè,malum,& aliqud eorum,quæ iniuſte bonum:& ſi quoddam delectabile fugiendum,& delectatio quædam fugienda:ſecundum hæc autem & ſi aliquod delectabile vtile, delectatio quędam vtilis. Et in corruptiuis auté, & generationibus,& corruptionibus ſimiliter.Nam,ſi aliquod corruptiuum delectationis vel diſciplinæ bonum eſt,erit quædam delectatio, vel diſciplina malorum:ſimiliter autem & ſi corruptio quædam diſciplinæ bonorũ,vel generatio malorum, erit quædam diſciplina malorum. Vt ſi obliuiſci quæ quis turpia egit bonorum eſt, vel reminiſci malorum, erit ſcire quæ quis turpia egit, malorum,ſimiliter autem & in aliis:in omnibus enim ſimiliter probabile. Amplius,ex eo quod eſt magis & minus,& ſimiliter: ſi enim magis quidem eorum quæ ſunt ex alio genere aliquid tale, illorum autem nihil eſt, neque quod dictum eſt erit tale. Vt ſi magis quidem diſciplina quædam bonum,quàm voluptas:nulla autem diſciplina bonum,nec voluptas:bonum erit: & ex eo quod eſt ſimiliter quidem & minus eodem modo. Nam erit & interimere,& conſtruere: verumtamen ex eo quod eſt ſimiliter, vtraque: ex minus autem, conſtru

4. documẽtum. *declaratio.*

5. documentum. *declaratio.*

6. documẽtum. *declaratio.*

construere solum, destruere autem non: si enim similiter potestas quædam bonum, & disciplina: est autem quædam potestas bonum, & disciplina: si autem nulla potestas bonũ, nec disciplina: si autem minus quædam potestas bonum, quàm disciplina: est autem quædam potestas bonum, & disciplina: at vero, si nulla potestas bonum, non necesse est & disciplinam nullam esse bonum: manifestum igitur, quoniam construere solum ex eo quod minus est. Non solum autem ex alio genere est destruere, verũ & ex eodem: dum sumit quis quod maxime tale est. Vt si positum est disciplina quædam bonum, ostendatur autem quoniam prudentia non bonum, nec alia vlla erit, quia nec quæ maxime videtur. Amplius, ex suppositione similiter postulanté si vni, & omni inesse, vel non inesse. Vt si hominis anima immortalis, & alias: si autem hæc non, nec alias. Si igitur inesse alicui positum est, ostendendũ quoniam alicui non inest, nam consequetur per hypothesin nulli inesse: si autem alicui non inesse positum est, ostendendum quoniam inest alicui: nam & sic consequetur omnibus inesse. Manifestum igitur est, quòd qui hypothesi vtitur, facit problema vniuersale, particulariter positum: nam particulariter confitentem vniuersaliter postulabit confiteri, eo quòd vni, & omni similiter postulauerit inesse. Cùm autem indefinitum est problema, vno modo destruere contingit. Vt si dixerit voluptatem bonum esse, vel non bonum, & nihil aliud quicquam determinauerit: nam, si aliquam voluptatem dixerit bonum esse, ostendendum vniuersaliter quòd nulla, si debeat interimi propositum: similiter autem & si aliquam dixerit voluptatem non esse bonum, ostendendum vniversa-

7. documẽtum. declaratio.

8. documẽtum. declaratio.

9. documẽtum. declaratio.

versaliter quòd omnis,aliter vero non contingit
interimere : nam, si ostenderimus, quoniam est
quædam voluptas bonum,vel non bonum, non-
dum interimitur propositum. Manifestum igitur *10. Documentum.*
quoniam interimere quidem vno modo dicitur,
construere autem dupliciter:siue enim vniuersa- *declaratio.*
liter ostenderimus,quòd omnis voluptas bonum,
siue quod est quædam voluptas bonū, ostensum
erit quod propositum est. Similiter autē & si opor *11. documētum.*
teat differere quòd est quædam voluptas non bo
num:si ostenderimus quòd nulla bonū, vel quòd *declaratio.*
quædam non bonum, ostendentes erimus vtrun-
que & vniuersaliter, & particulariter, quòd est
quædam voluptas non bonum. Cùm autem de- *12. documētum.*
terminata fuerit positio, dupliciter interimere
erit. Vt si ponatur alicui quidem inesse voluptati *declaratio.*
bonum esse, alicui autem non inesse : nam siue
omnis ostendatur voluptas bonum,siue nulla,in-
teremptum erit propositum. Si autem vnam so- *13. documētum.*
lam voluptatem posuerit bonum esse, tripliciter
contingit interimere.Nam ostendentes quòd om *declaratio.*
nis,vel nulla,vel quòd plures quàm vna bonum, *14. documētum.*
interimentes erimus quod propositū est. In plu-
ribus vero positione determinata (vt quòd pru- *declaratio.*
dentia sola est virtutum scientia) quadruplici-
ter est interimere.Nam ostenso,quòd omnis vir
tus scientia,vel quòd nulla, vel quòd & alia ali-
qua, vt iustitia, vel quòd eadem prudentia non
scientia, interemptum erit propositum. Vtile au- *15. documētum.*
tem & inspicere in singularibus, in quibus ines-
se aliquid vel non,dictum est,quemadmodum in *declaratio.*
vniuersalibus problematibus. Amplius autem & *16. documētum.*
in generibus inspiciendum, diuidenti secundum
species, vsq; ad indiuidua, sicut prius dictum est. *declaratio.*
Nā si omni appareat inesse, siue nulli multa pro-
ferenti-

ferenti, postulandum vniuersaliter confiteri, aut
17. documentum. ferre instantiam in aliquo non sic. Amplius, in quibus possibile est aut specie, aut numero determinare accidens, inspiciendum si nullum horum
declaratio. inest. Vt quòd tempus non mouetur, nec est motus, annumeranti quot sunt species motus: nam, si nulla earum inest tempori, manifestũ quoniam non mouetur, nec est motus: similiter autem & quod anima non est numerus: diuidéti quoniam omnis numerus aut impar, aut par: nam, si anima neque impar, neque par, manifestum quòd non est numerus: ad accidens igitur per talia, & hoc modo argumentandum.

Aristotelis libri Topicorum Finis.

*

ARISTOTELIS TOPICORVM

LIBER QVARTVS.

SVMMA LIBRI.

De locis quibusque generis: simul atque de differentia locis perpaucis.

Problematum generis aliquot loci.

Caput I.

POST hæc autem de iis, quæ ad genus, & proprium, inspiciendum. sunt autem hæc elementa eorum, quæ sunt ad terminos, & his ipsis raro considerationes fiunt disputãtibus. Si ergo ponatur genus alicuius existentium, primum quidem inspiciendum ad omnia, quæ cognata sunt ei, quod dicitur, si de alio non prædicatur: quemadmodum est in accidente. vt si voluptatis, bonum ponatur genus, si aliqua voluptas non bonum. Nam, si hoc, manifestum est, quoniam non genus bonum voluptatis: nam genus de omnibus quę sunt sub ipso speciebus prędicatur. Dein de si non in eo quod quid est prædicatur, sed vt accidens. Quemadmodum albũ de niue, de ani-

Primus locus. declaratio.

Secũdus locus. declaratio.

ma, à seipso agitatum. Neque enim nix idipsum quod est, album: quapropter non est genus album niuis: neque anima idipsum quod est, agitatum: nam accidit ei moueri, quemadmodum & animali frequenter & ambulare, & ambulans esse. Amplius, agitatum non quid est, sed quid faciens, vel patiens significare videtur: similiter autem & albũ: nõ enim quid est nix, sed quale quid est indicat: quare neutrum horum in eo quod quid est prædicatur. Maxime autem in accidentis definitione inspiciendum, si aptatur ad dictum genus. Vt ad quæ nunc dicta sunt: contingit enim quippiam mouere seipsum, & non: similiter autem & album esse, & non: quare neutrum horum genus, sed accidens, eo quòd accidens dicimus, quod contingit idem inesse alicui, & non. Amplius, si non in eadem diuisione est genus, & species, sed hæc quidem substantia, illud autem quale: aut hoc quidem ad aliquid, illud autem quale. Vt nix quidem, & cygnus substantia, album autem non substantia, sed quale: quare non est genus album niuis, neque cygni. Rursum disciplina quidem ad aliquid bonum autem, & pulchrum quale: quare non est genus pulchrum, vel bonum disciplinę: nam genera eorum, quæ sunt ad aliquid, & ipsa ad aliquid oportet esse: vt in duplici. etenim multiplex est genus duplicis, & ipsum eorum, quæ sunt ad aliquid est. Vt vniuersaliter autem dicatur, in eadem diuisione oportet genus esse speciei: nam, si species substantia, & genus: & si quale quippiam species est, & genus quale quippiam: vt si album quale quippiam, & color. Similiter autem & in aliis. Rursum si necesse fuerit, vel si contigerit genus participare quod positum

3. locus. declaratio.

4. locus. declaratio.

5. Locus. declaratio.

ſitum eſt in genere. Terminus autem eius, quod eſt participare, eſt ſuſcipere participati rationem. manifeſtum igitur, quoniam ſpecies quidem participant genera, genera autem ſpecies non. nam ſpecies ſuſcipit generis rationem, genus autem ſpeciei non: conſiderandum igitur ſi participat, vel contingit aſſignatum genus participare ſpeciem: vt ſi quis entis, vel vnius, genus quippiam aſſignauerit, accidet enim genus participare ſpeciem: nam de omnibus quę ſunt, ens, & vnum prædicantur: quare & ratio eorum. Amplius, ſi de aliquo aſsignata ſpecies vera eſt, genus autem non. Vt ſi ens, aut ſcibile opinabilis genus ponatur: nam de non ente opinabile prædicabitur: multa enim non entia opinabilia ſunt, at quod ens, vel ſcibile non prædicatur de non ente, manifeſtum: quare non eſt genus ens, neq; ſcibile, opinabilis: nã de quibus ſpecies prædicatur, & genus oportet prædicari. Rurſum, ſi nullam ſpecierum contingit participare quod poſitum eſt in genere. Nam impoſsibile eſt participare genus, quod nullam ſpecierum participat, niſi aliqua ſecundum primam diuiſionem ſpecierum ſit, illæ autem genus ſolum participant: ſi igitur motus genus voluptatis ponatur, conſiderandum ſi neque corruptio, neque alteratio voluptas, neque vllus reliquorum, qui aſſignari ſolent, motum. manifeſtum enim, quoniam nullam ſpecierum participabit, quare neque genus, eo quòd neceſſarium eſt quod genus participat, & ſpecierum aliquam participare: quare non erit ſpecies motus voluptas, neque indiuiduorum, neque eorum quicquam, quę ſub ſpecie motus ſunt: nam & indiuidua participant ſpeciem, & genus: vt quidam homo, &

6. Locus. declaratio.

7. Locus. declaratio.

8. *Locus. declaratio.* hominem participat, & animal. Amplius, si de pluribus dicitur quam genus, quod in genere positum est. Vt opinabile, quam ens: nam & ens, & non ens, opinabile: quare non erit opinabile species entis: de pluribus enim semper genus, quam species prædicatur. Rursus, si de æqualibus genus & species dicuntur.
9. *Locus. declaratio.* Vt si eorum, quæ omnia consequuntur, hoc quidem species, illud autem genus ponatur: quemadmodum ens, & vnum: omne enim ens, & vnum: quare neutrum neutrius genus, eo quod de æqualibus dicuntur. Similiter autem & si primum, & principium ad se inuicem ponantur: nam & principium, primum, & primum, principium: quare aut vtraque quæ dicta sunt idem sunt, aut neutrum neutrius genus. Elemētū autem est ad omnia huiusmodi, quod de pluribus genus quam species, & differentia dicitur: de paucioribus enim etiam differentia dicitur quam genus.
10. *Locus. declaratio.* Videntur autem & si alicuius indifferentium specie non sit genus quod dictum est genus, vel non videatur. Construenti autem si est alicuius: idem enim omniū indifferentium specie genus: si igitur vnius monstretur, manifestum quoniam omnium: & si vnius non manifestum quoniam nullius: vt si quis insecabiles ponens lineas, indiuisibile genus earum dicat esse: nam linearum habentium diuisionem non est quod dictum est, genus, cum sint indifferentes secundum speciem: indifferentes enim subinuicem secundum speciem, rectæ lineæ omnes.

De Genere loci alij.

Caput II.

11. *Locus. declaratio.* Considerandum autem, & si quod aliud genus est assignatæ speciei, quod neque continet

tinet assignatum genus, neque sub illo est. Vt si quis iustitiæ scientiam ponat genus: est enim virtus genus, & neutrum generum reliquum continet: quare non erit scientia genus iustitiæ. Videtur enim, quando species vna sub duobus generibus est, alterum ab altero contineri. Habet autem dubitationem in quibusdam quod huiusmodi est: nam videtur quibusdam prudentia, & virtus, & scientia esse, & neutrum genus à neutro contineri: non tamen ab omnibus conceditur prudentiam scientiam esse. Si igitur quis admittat quod dictum est verum esse, attamen subalterna, vel sub eodem ambo fieri quæ eiusdem sunt genera necessarium videbitur esse, quemadmodum & in virtute & in scientia accidit: vtraque enim sub eodem genere sunt: nam vtrunque eorum habitus, & dispositio est. Considerandum igitur, si neutrum est in assignato genere. si enim neque subalterna sunt genera, neque sub eodem ambo, non erit quod assignatum est genus. Considerandum autem & genus assignati generis, & sic semper superius genus, si omnia prædicantur de specie, & si in eo quod quid est prædicantur. Nam omne superius genus prædicari oportet de specie in eo quod quid est: si ergo alicubi dissonet, manifestum, quoniam non est genus quod assignatum est. Rursum, si genus participat speciem vel ipsum, vel aliquod superiorum generum. Nam nullum superiorum participat quod inferius est: destruenti igitur quemadmodum dictum est vtendum, astruenti autem si confiteatur quidem inesse speciei quod dictum est genus, at vt genus insit dubitetur, sufficit ostendere aliquid superiorum generum,

12. Locus. declaratio.

13. Locus. declaratio.

14. Locus. declaratio.

in eo quod quid est, de specie prædicari. Vno enim in eo quod quid est prædicato, omnia & superiora illius, & inferiora si prædicantur de specie in eo quod quid est prædicabuntur: quare & assignatum genus in eo quod quid est prædicabitur: quòd autem vno in eo quod quid est prædicato, omnia etiam reliqua (si prædicantur) in eo quod quid est prædicabuntur, per inductionem sumendum. Si autem simpliciter inesse dubitetur assignatum genus, nec sufficit ostendere aliquod superiorum generum in eo quod quid est de specie prædicari: vt si ambulationis genus quispiam assignauit lationem, non sufficit ostendere quòd motus est ambulatio, ad ostendendum quòd latio est, eo quòd & alij motus sunt: sed ostendendum, quòd nullum participat ambulatio eorum quæ sunt secũdum eandem diuisionem, nisi lationem: nam necesse est quod genus participat, & specierum aliquam participare secundum primam diuisionem: si enim ambulatio neque augmentationem, neque diminutionem, neque alios motus participet, manifestum quoniam lationem participabit: quare erit genus latio ambulationis.

35. Locus. declaratio. Rursum, de quibus species, quæ posita est vt genus prædicatur, considerandum si & assignatum genus in eo quod quid est de ipsis eisdem prædicatur de quibus & species: similiter autem & si omnia quæ supra genus sunt. Nam si alicubi dissonat, manifestum, quoniam non est genus quod assignatum est: si enim esset genus, omnia & superiora illius, & ipsum, in eo quod quid est prædicarentur de iis, de quibus & species in eo quod quid est, prædicatur: destruenti

ti igitur vtile, si non prædicetur genus in eo quod quid est de quibus & species prædicatur: astruenti autem si prædicetur in eo quod quid est, vtile: accidet enim genus & speciem de eodem in eo quod quid est prędicari: quare & idem sub duobus generibus fit: necesse est igitur subalterna genera esse. Si igitur ostendatur quod volumus genus astruere non esse sub specie, manifestum quoniam species sub hoc erit: quare ostensum erit, quoniam genus hoc. Considerandæ autem & rationes generum, si aptantur ad asignatam speciem, & ad participantia speciem. Necesse est enim generum rationes prædicari de specie, & de iis, quæ participant speciem: si igitur in aliquo dissonet, dilucidum quoniam non est genus quod asignatum est. *16. Locus. declaratio.*

Rursus, si differentiam vt genus asignauit. Vt si immortale, genus Dei: nam differentia est animalis immortale, eo quòd animalium alia mortalia, alia immortalia: manifestum igitur quoniam peccant, nullius enim differentia est genus. Quod autem hoc verum, manifestum: nulla enim differentia significat quid est, sed magis quale quid, vt gressibile, & bipes. Et si differentiam in genere posuit tanquam speciem. Vt imparem quidem numerum: differentia enim numeri impar, & non species est: neque videtur participare differentia genus: nam omne, quod participat genus, vel species, vel indiuiduum est: differentia autem neque indiuiduum, neque species: manifestum igitur quoniam non participat genus differentia, quare neque impar species erit, sed differentia, quoniam non participat genus. Amplius, si genus in specie po- *17. Locus. declaratio.* *18. Locus. declaratio.* *19. Locus. declaratio.*

fuit. Vt contiguitatem idipsum quod est continuitatem: aut mixturam idipsum, quod est temperamentum: aut (vt Plato definiuit) lationem: secundum locum mutationem: non enim necessarium contiguitatem continuitatem esse, sed è conuerso, continuitatem contiguitatem: non enim omne contiguum continuatur, sed quod continuatur, contiguum est: similiter autem & in aliis: nam neque mixtura omnis, temperamentum: nam siccorum mixtura non est temperamentum, neque secundum locum mutatio omnis, latio: nam ambulatio non videtur latio esse: penè enim in iis quæ inuoluntarie locum ex loco permutant, dicitur latio, quemadmodum inanimatis accidit: manifestum autem, quoniã & de pluribus species dicitur quam genus in assignatis cum oporteat è contrario fieri. Rursum, si differentiam in specie posuit.

Latio quid

20. Locus. declaratio. Vt immortale idipsum quod est Deum, nam accidit de æqualibus aut pluribus quam speciem dici: differentia autem semper de æqualibus, aut pluribus quam species dicitur. Ampliùs, si in

21. Locus. declaratio. differentia genus posuit. Vt colorem idipsum quod est congregatiuum, aut numerum quod

22. Locus. declaratio. impar. Et si genus vt differentiam dixit. Possibile est enim aliquem talem suscipere positionem, vt temperantiæ, mixturam differentiam: aut lationis, secundum locum mutationem: inspiciendum autem omnia quæ sunt huiusmodi, per eadem: communicant enim loci: de pluribus enim genus quam differentiam oportet dici, & non participare differentiam. Sic autem assignato, neutrum eorum, quæ dicta sunt, possibile est accidere: nam & de paucioribus dicetur, & participabit

ticipabit genus differentiam. Rursum, si nulla differentia generis prædicatur de assignata specie, nec genus prædicabitur. Vt de anima neque impar, neque par prædicatur: quare nec numerus. Amplius, si prius est natura species, & simul interimit genus. Videtur enim contrarium. Amplius, si contingit relinquere dictum genus vel differentiam (vt animam, moueri, opinionem: verum, & falsum) neutrum erit dictorum genus, vel differentia. Videtur enim genus & differentia sequi quandiu fuerit species. *23. locus declaratio.* *24. locus declaratio.* *25. locus. declaratio.*

De genere loci alij.

Cap. III.

INspiciendum autem & si quod in genere positum est, participat aliquid contrarium generi, aut si contingit participare. nam idem contraria simul participabit, eo quòd ipsum, genus quidem nunquam relinquit: participat autem & contrarium, aut contingit participare. *26. locus declaratio.*

Amplius, si quippiam communicat species, quod impossibile est omnino inesse iis, quæ sunt sub genere. Vt si anima vitæ communicat, numerorum autem nullum possibile est viuere, non erit species numeri anima. Considerandum autem & si æquiuoca sit species generi elementis vtenti, iis quæ dicta sunt ad æquiuocum. Vniuocum enim genus, & species. Quoniam inspiciẽdum autem omnis generis plures species, inspiciendum si non contingit alteram speciem esse dicti generis. Nam si non est, manifestum quoniam non erit genus omnino, quod dictum *27. locus declaratio.* *28. locus declaratio.* *29. locus declaratio.*

30. locus. est. Considerandum etiam est si quod translati-
declaratio. tiè dictum est, vt genus assignauit. Vt temperan
tiam consonantiarn. nam omne genus proprie
de speciebus prædicatur: consonantia vero de
31. locus temperantia non proprie, sed translatitiè: om-
declaratio. nis enim consonantia in sonis. Amplius, si sit
contrarium speciei aliquid, considerandum.
Est autem multipliciter consideratio. Primum
quidem si in eodem genere contrarium speciei,
cùm non sit contrarium generi: oportet enim
contraria in eodem genere esse, si nihil sit con-
trarium generi. Cùm autem est contrarium ge-
32. locus neri, considerandum si contrarium in contra-
declaratio. rio. Necesse est enim contrarium in contra-
rio esse, si sit contrarium quidem generi: ma-
33. locus nifestum autem est vnumquodque eorum per
declaratio. inductionem. Rursum si omnino in nullo ge-
nere quod speciei est contrarium, sed idipsum
genus. Vt bonum, nam ipsi hoc non in genere,
nec contrarium huius in genere erit, sed ipsum
genus, quemadmodum in bono & malo acci-
dit: neutrum enim horum in genere, sed vtrun-
que eorum genus. Deinde considerandum si
34. locus contrarium est alicui & genus, & species: & ho-
declaratio. rum quidem est aliquid medium, illorum au-
tem non. Nam si generum est aliquid medium,
& specierum: & si specierum & generum: vt in
virtute, & vitio: & iustitia, & iniustitia: vtro-
rumque enim est aliquid medium. Instantia hu-
ius, quoniam sanitatis & ægritudinis nihil est
medium: mali autem & boni aliquod medium.
35. locus Amplius, si est quidem aliquid vtrisque me-
dium & speciebus, & generibus: non similiter
declaratio. autem, sed horum quidem secundum negatio-
nem

nem, illorum vero vt subiectum. probabile enim similiter & in vtrisque. Vt in virtute & in vitio, iustitia & iniustitia: vtrisque enim secundum negationem medium. Amplius, quando non est contrarium generi: considerandum non solum si contrarium in eodem genere, sed & medium. In quo enim extrema, & medium, vt in albo & nigro: nam color genus & horum, & mediorum colorum omnium. Instantia, quoniam defectus quidem & superabundantia in eodem genere (in malo enim ambo) mediocre autem, cum sit medium horum, non in malo, sed in bono est. Considerandum etiam, si genus quidem contrarium est alicui, species autem nulli. Nam si genus est contrarium alicui, & species: quemadmodum virtus & vitium, & iustitia & iniustitia: similiter autem & in aliis considerandi, manifestum videtur esse. Instantia, in sanitate & ægritudine: simpliciter enim sanitas ægritudini contraria: aliqua autem ægritudo, cum sit species ægritudinis: nulli contrarium: vt febris & ophthalmia, & vnumquodque aliorum. Interimenti igitur tot modis inspiciendum: si enim non insint quæ dicta sunt, manifestum autem non esse genus quod assignatum est. Construenti vero tripliciter: primum quidem si contrarium speciei sit in dicto genere, cum non sit contrarium generi. Nam si contrarium in hoc, manifestum, quoniam & quod propositum est. Amplius, si medium in dicto genere. Nam in quo medium, & extrema. Rursum, si sit & contrarium quidem generi, considerandum est, & si contrarium in contrario. Nam si sit; manifestum quòd & propositum in proposito.

36. locus declaratio.

37. locus declaratio.

38. locus declaratio.

39. locus declaratio.

40. locus declaratio.

De

De Genere loci alij. *Cap. IIII.*

RVrſum in caſibus, & coniugatis, ſi ſimiliter
41. locus ſequuntur:& interimenti,& conſtruenti. Si-
declaratio. mul enim vni, & omnibus inſunt, vel non in-
ſunt:vt ſi iuſtitia ſcientia quædam,& iuſte ſcien
ter,& iuſtus ſciens: ſi autem horum aliquid non
42. locus ineſt, nec reliquorum vllum. Rurſum, in iis quæ
declaratio. ſimiliter ſe habent ad inuicem.Vt delectabile ſi-
militer ſe habet ad voluptatem, & vtile ad bo-
num,vtrunque enim vtriuſque effectiuum: ſi igi-
tur voluptas quiddam bonum, & delectabile
quiddam vtile erit: manifeſtum enim quoniam
boni erit effectiuum, eo quòd voluptas bonum.
Similiter autem, & in generationibus, & corru-
43. locus ptionibus. Vt ſi ædificare eſt operari, ædificaſſe,
declaratio. operatum eſſe: & ſi diſcere eſt reminiſci, & di-
diciſſe, recordatum eſſe: & ſi diſſolui eſt cor-
rumpi, & diſſolutum eſſe, corruptum eſſe, & diſ-
44. locus ſolutio, corruptio quædam. Et in generatiuis ve-
declaratio. ro, & in corruptiuis, ſimiliter & in potentiis, &
vſibus, & omnino ſecundum quamlibet ſimili-
tudinem, & interimenti, & conſtruenti inſpi-
ciendum, quemadmodum in generatione, &
corruptione diximus. Nam ſi corruptiuum diſ-
ſolutiuum, & corrumpi diſſolui: & ſi generati-
uum eſt effectiuum, & generari fieri, & genera-
tio factio: ſimiliter & in potentiis, & vſibus, &
omnino, ſi potentia diſpoſitio, & poſſe, diſponi,
& ſi alicuius vſus eſt actus, & vti agere, & vſum
45. locus eſſe, egiſſe. Si autem ſit priuatio id, quod op-
declaratio. ponitur ſpeciei, duobus modis eſt interimere.
Primum quidem ſi in aſſignato genere eſt oppo-
ſitum. Aut enim ſimpliciter in nullo genere eo-
dem priuatio, aut non in vltimo: vt ſi viſus in
vltimo genere eſt, ſenſu: cæcitas non erit ſenſus.

Secun

Secundo autem, ſi & generi, & ſpeciei opponitur priuatio, non eſt autem oppoſitum in oppoſito: nec quod aſſignatum eſt, in aſſignato erit. Interimenti igitur, quemadmodum dictum eſt, vtendum. Conſtruenti autem vno modo: nam ſi oppoſitum in oppoſito, & propoſitum in propoſito erit. Vt ſi cæcitas inſenſibilitas quædam, & viſus ſenſus. Rurſum, in negationibus conſiderandum è conuerſo, quemadmodum in accidente dicebatur. Vt ſi delectabile quod bonum, quod non bonum non delectabile: nam ſi non ita ſe habet, erit contra, non bonum delectabile: at impoſſibile eſt, ſi bonum genus eſt delectabilis, eſſe quicquam non bonum delectabile: nam de quibus genus non prædicatur, nec ſpecierum vlla. & conſtruenti etiam ſimiliter inſpiciendum, nam ſi non bonum, non delectabile, delectabile bonum: quare genus bonum, delectabilis. Si autem ſit ad aliquid ſpecies, conſiderandum ſi & genus ad aliquid. Nam ſi ſpecies ad aliquid, & genus, vt in duplici, & multiplici: vtrunque enim ad aliquid. Si autem genus ad aliquid, non neceſſario & ſpecies. Nam diſciplina ad aliquid, grammatica autem non. An nec quod prius dictum eſt verum videbitur: nam virtus ipſum quod bonum, & ipſum quod honeſtum: & virtus quidem ad aliquid, bonum vero & honeſtum non ad aliquid, ſed qualia. Rurſum, ſi non ad idem dicitur ſpecies, & ſecundum ſe, & ſecundum genus. Vt ſi duplum dimidij dicitur duplum, & multiplum dimidij oportet dici: ſi autem non, non erit multiplum genus dupli. Amplius, ſi non ad idem & ſecundum genus dicitur, & ſecundum omnia genera.

46. locus declaratio.

47. locus declaratio.

48. locus declaratio.

49. locus declaratio.

50. locus declaratio.

51. locus declaratio.

Nam si duplum dimidij multiplum est, & abundans dimidij dicetur, & simpliciter secundum omnia superiora genera ad dimidium dicetur. Instantia: quod non necesse est secundum se, & secundum genus ad idem dici: nam scientia scibilis dicitur: habitus autem & dispositio non

52. locus declaratio. scibilis, sed animæ. Rursum, si similiter dicitur genus, & species secundum casus. Vt si alicui, aut alicuius, aut quolibet modo aliter dicitur: nam vt species, & genus, velut in duplo, & in superioribus: alicuius enim & duplum, & multiplum: similiter autem & in scientia, alicuius enim & hæc, & genera: vt dispositio, & ha-

53. locus declaratio. bitus. Instantia autem, quòd aliquoties non sit: nam differens, & contrarium alicui, diuersum autem, cùm sit genus horum, non alicui, sed ab aliquo: diuersum enim dicitur ab aliquo. Rursum, si similiter ad aliquid secundum casus dicta, non similiter conuertuntur. Quemadmodum in duplo, & multiplo: vtrunque enim horum alicuius: & idem etiam secundum conuersionem dicitur: alicuius enim & dimidium, & submultiplum. Similiter autem & in disciplina, & opinione: nam & hæ alicuius, & conuertitur: similiter & disciplinatum, & opinabile alicuius: si igitur in aliquo non similiter conuertitur, manifestum est non esse genus alterum al-

54. locus declaratio. terius. Rursum, si non ad æqualia species, & genus dicitur. Similiter enim, & æqualiter vtrunque videtur dici, quemadmodum in dono & donatione: nam & donum alicuius alicui dicitur, & datio alicuius & alicui dicitur: est autem datio genus doni, nam donum, datio est irreddibilis. In aliquibus autem non accidit ad æqualia

lia dici: nam duplum alicuius duplum, abundans autem & maius alicuius & aliquo: omne enim abundans, & maius aliquo abundat, & alicuius abundat: quare non sunt genera, quæ dicta sunt dupli, eo quòd non ad æqualia dicuntur specie, aut non vniuersaliter verum, ad æqualia speciem & genus dici. Videndum autem & si oppositi est oppositum genus. Vt si dupli multiplum, & dimidij submultiplum: oportet enim oppositum oppositi genus esse: si igitur ponat aliquis scientiam idipsum quod est, sensum, oportebit & scibile id quod est sensibile esse, sed non est: non enim omne scibile sensibile: nam intelligibilium quædam scibilia: quare non est genus sensibile scibilis: si autem hoc non, neque sensus scientiæ. Quoniam autem eorum, quæ ad aliquid dicuntur, alia quidem ex necessitate in eis, aut circa ea sunt, ad quæ dicuntur, vt dispositio, & habitus, & commensuratio (in alio enim nullo possibile est esse quæ dicta sunt, quàm in eis, ad quæ dicuntur:) alia autem non necesse est quidem in eis esse, ad quæ dicuntur, contingit autem, quemadmodum scibile est in anima (nihil enim prohibet sui scientiam habere animam, non necessarium autem: possibile est enim & in alio esse hanc eandem) alia vero simpliciter non contingit in eis esse, ad quæ dicuntur (vt contrarium in contrario; neque scientiam scibili, nisi sit scibile anima, vel homo:) considerare igitur oportet si quis in genere ponat quod tale est, in non tali. Vt si memoriam immansionem scientiæ dicat: nam omnis immansio in mente, & circa illud: quare & scientiæ immansio, in scientia: memoria igitur in scientia,

55. locus declaratio.

56. locus declaratio.

57. locus declaratio.

tia, eo quòd immansio, scientiæ est: hoc autem non contingit: memoria enim omnis in anima. Est autem qui dictus est locus & accidens communis: nihil enim refert, memoriæ genus immansionem dicere, aut accidere dicere illi hoc: nam si quouis modo est memoria, immansio scientiæ, eadem aptabitur de ipsa ratio.

De re eadem loci alij.

Cap. V.

58. *Locus. declaratio.* RVrsum, si habitum in actū posuit, aut actum in habitu, non est genus quod tale est. Vt si sensum, motum per corpus: nam sensus habitus, motus autem actus. Similiter autem, & si memoriam habitum contentiuum opinionis dixerit: nam nulla memoria habitus, sed magis actus. Peccant autem & qui habitum in consequentem potentiam ordinant.

59. *Locus. declaratio.* Vt mansuetudinem, continentiam iræ: & fortitudinem, & iustitiam, timorum, & lucrorum continentiam: nam fortis, & mansuetus, perturbatione vacans dicitur, continens autem, qui perturbatur, sed non ducitur: fortasse igitur talis potentia sequitur vtrunque, vt si perturbetur, non ducatur: verum continere non hoc est, hunc quidem fortem, illum áutem mansuetum esse: sed omnino perturbari ab huiusmodi nihil. Aliquoties autem & quod sequitur, quouis modo: vt genus

60. *Locus declaratio.* ponunt. Vt tristitiam, iræ: & opinionem, fidei: vtraque enim prædicta sequuntur quidem quodam modo assignatas species, neutrum autem eorum genus est: nam qui irascitur, contristatur, priore in eo tristitia facta, non enim ira tristit

tristitiæ, sed tristitia iræ causa est: quare simpliciter ira non est tristitia. Secundum autem hæc, neque fides opinio: contingit enim eandem opinionem etiam non credentem habere: non contingere autem hoc, si fides esset species opinionis: non enim contingit idem amplius permanere, si ex specie omnino permutatum sit: quemadmodum nec idem animal quandoque hominem esse, & quandoque non. Si quis autem dicat ex necessitate opinantem etiam fidem habere, de æqualibus opinio & fides dicetur: quare neque sic erit genus: de pluribus enim oportet dici genus. Videndum autem & si in aliquo eorum nata sint vtraq; fieri. In quo enim species, & genus, vt in quo album, & color, & in quo Grammatica, & disciplina: si igitur verecundiam timorem dixit, aut iram tristitiam, non accidit in eodem speciem & genus esse: nam verecundia quidem in rationali, timor in irascibili, at tristitia in concupiscibili: nam in hoc, & voluptas, ira autem in irascibili: quare non sunt genera, quæ assignata sunt, eo quòd non in eodem cum speciebus nata sunt fieri: similiter autem & si amicitia in concupiscibili, non erit voluntas quædam: omnis enim voluntas in rationali. Vtilis autem hic locus & ad accidens, & id cui accidit: in eodem enim accidens, & cui accidit: quare nisi in eodem videatur, manifestum quoniam non accidit. Rursum, si secundum quid species dictum genus participat: non enim videtur secundum quid participari genus. Nam non est homo secundum quid animal, neque grammatica, secundum quid disciplina: similiter autem & in aliis. considerandum igitur si in aliquibus secundum quid par-

61. Locus declaratio.

62. Locus. declaratio.

ticipatur genus, vt si animal quod sensibile vel visibile dicitur. nam secundum quid sensibile, vel visibile animal, secundum corpus enim sensibile, & visibile, secundum animam autem non: quare non erit genus, corpus visibile, & sensibile animalis. Latent autem quandoque, & totum in parte ponentes. Vt animal, corpus animatum: nullo enim modo pars de toto prædicatur: quare non erit genus corpus animalis, eo quod pars est. Videndum autem si quid vituperandorum, aut fugiendorum in potestate, aut potente posuit. Vt Sophistam, vel calumniatorem, vel furem eum qui possit aliena latenter surripere: nemo enim prædictorum in eo quod possit, aliquid horum, talis dicitur: Potest enim & Deus, & studiosus, praua agere: non sunt autem huiusmodi: nam omnes praui secundum electionem dicuntur. Amplius, omnes potestates eorum sunt, quæ sunt eligenda: nam prauorum potestates eligendæ, eo quòd Deum & studiosum habere dicimus eas, potentes enim dicimus eos esse, praua agere: quare nullius vituperabilis erit genus potestas. Si autem non, accidet vituperandorum quiddam eligendum esse: nam, erit quædam potestas vituperabilis. Et si quid propter se honorabilium vel eligibilium, in potestate vel potente, vel effectiuo posuit. Nam omnis potestas, & omne potens, aut effectiuum, propter aliud eligendum. Aut si quid eorum, quæ sunt in duobus generibus vel pluribus in altero posuit. Quædam enim non est in vno genere ponere: vt fraudulentum, aut calumniatorem: neque enim qui eligit, impotens autem, neque qui potest, at non eligens, calumniator, aut fraudulentus: sed qui vtraque

63. locus declaratio. *64 locus declaratio.* *65. locus declaratio.* *66. locus declaratio.*

hæc

hæc habet, quare non ponenda sunt in vno genere, sed in vtroque eorum quæ dicta sunt. Amplius, aliquoties è conuerso, genus quidem vt differentiam, differentiam autem vt genus assignant. Vt stuporem, superabundantiam admirationis, & fidem vehementiam opinionis: nam neque superabundantia, neque vehementia genus, sed differentia: videtur enim stupor, admiratio esse superabundans: & fides, opinio vehemens, quare genus admiratio, & opinio est: superabundantia autem, & vehementia differentia. Amplius, si quis superabundantiam, & vehementiam, vt genera assignet, inanimata fidem facient, & stupefacient: nam, cuiusque vehementia, & superabundantia illi adest, cuius est superabundantia, & vehementia: si ergo stupor superabundantia est admirationis, aderit admirationi: quare admiratio stupefaciet: similiter autem & fides aderit opinioni, si vehementia quidem opinionis est: quare opinio fidem faciet. Amplius, accidet sic assignanti vehementiam vehementem dicere, & superabundantiam superabundantem: est enim quædam fides vehemens: si ergo fides vehementia est, vehementia erit vehemens: similiter autem & stupor quidam & superabundans: si ergo stupor est superabundantia, superabundantia erit superabundans: videtur autem neutrum horum, quemadmodum nec disciplina disciplinatum, nec motus motum. Quandoque autem peccant, & passionem in genere eius quod passum est ponentes. Vt immortalitatem vitam sempiternam dicentes esse: passio enim vitæ & accidens immortalitas videtur esse: quòd autem verum sit quod dicitur, manifestum fit, si quis

67. Locus. declaratio.

68. locus declaratio.

admittat aliquem ex mortali fieri immortalem: nullus enim dicit aliam vitam eum sumere, sed accidens aliquod, vel passionem huic eidem aduenire: quare non genus vita, immortalitatis.

69. locus declaratio. Rursum, si passionem cuius est passio, illius genus dicit esse. Vt spiritum aërem motum: magis enim motus aëris, spiritus: nam aër idem permanet, & quando mouetur, & quando stat, quare non est omnino aër spiritus: esset enim & non moto aëre spiritus, siquidem idem aër permanet, qui quidem erat spiritus: similiter autem, & in aliis huiusmodi. Si igitur, & in hoc oportet admittere quòd aër motus, est spiritus, non tamen de omnibus huiusmodi est assignandum, de quibus non verificatur genus, sed de quibuscunque vere prædicatur assignatum genus: nam in quibusdam non videtur verificari, vt in luto, & niue: nam niuem dicunt esse aquam coagulatam, lutum autem terram humido temperatam: est autem neque nix aqua, neque lutum terra: quare neutrum assignatorum generum erit genus: oportet enim genus verificari semper de omnibus speciebus: similiter autem neque vinum est aqua putrefacta (sicut Empedocles dicit, in ligno putruit vnda) nam simpliciter non est aqua.

De Genere loci alij. *Cap. VI.*

70. locus declaratio. Amplius, si omnino quod assignatum est, nullius est genus. Manifestum enim, quoniam neque eius, quod dictum est.

71. locus declaratio. Considerandum autem ex eo quod nihil eorum differt specie, quæ participant assignatum genus. Vt nihil alba differunt specie, ipsa à se inuicem: omnis au-

tem generis sunt species differentes: quare nullius erit album genus. Rursum, si quod omnia sequitur, genus, vel differentiam dixit. Plura enim sunt, quæ omnia sequuntur: vt ens, & vnum eorum sunt, quæ omnia sequuntur: si igitur ens, genus assignauerimus, manifestum, quoniam omnium erit genus, eo quòd prædicatur de eis: de nullo enim genus quàm de speciebus prædicatur: quare & vnum species erit entis: accidit ergo de omnibus, de quibus genus prædicatur, & speciem prædicari, eo quòd ens, & vnum de omnibus simpliciter prædicantur: oportet autem de paucioribus speciem prædicari. Si autem quod omnia sequitur differentiam dixit, perspicuum quoniam de æqualibus, vel de pluribus differentia quàm genus dicetur. Nam, si & genus omnia sequitur, de æqualibus: si vero non omnia sequatur genus, de pluribus differentia dicetur quàm ipsum genus. Amplius, si in subiecta specie est, quod assignatum genus dicitur. Vt album in niue: quare manifestum quoniam non erit genus: de subiecta enim specie solum genus dicitur. Considerandum autem etiam est, si non vniuocum sit genus speciei. Nam de omnibus speciebus vniuoce genus prædicatur. Amplius, quando existente & speciei, & generi contrario, si quod melius contrariorum est, in peiori genere ponit. Nam accidet reliquum in reliquo esse, eo quòd contraria in contrariis generibus: quare quod deterius est, in meliori erit: at videtur melioris, & genus melius esse. Et si eodem similiter ad vtraque se habente, in peiore, & non in meliore genere ponit. Vt animam ipsum quod est agitationem, aut agitatum: nam pari modo eadem statiua, & agitatiua esse

71. locus declaratio.

72. locus declaratio.

73. locus declaratio.

74. locus declaratio.

75. locus declaratio.

76. locus declaratio.

videtur: quare si melius statio, in hoc oportet genere ponere. Amplius, ex magis, & minus.

77. locus declaratio. Destruenti quidem, si genus suscipit magis, species autem non suscipit, neque ipsa, neque quod ab ipsa dicitur: vt si virtus suscipit magis, & iustitia, & iustus: dicitur enim iustus magis alter altero: si igitur assignatum quidem genus magis suscipit, species autem non suscipit, neque ipsa, neque quod ab ipsa dicitur, non erit quidem assignatum genus.

78. locus declaratio. Rursum, quod magis videtur, vel similiter non est genus: manifestum, quoniam nec quod assignatum est. Vtilis autem hic locus in talibus maxime, in quibus plura videntur de specie in eo quod quid est prædicata, cùm non determinatum est, neque promptum nobis est dicere, quodnam eorum genus: vt de ira, tristitia, & opinio paruipendentiæ, in eo quod quid est prædicari videtur: contristatur enim iratus, & opinatur paruipendij. Eadem autem consideratio, & in specie ad aliud aliquid comparanti. Nam, si quod magis, aut similiter videtur esse in assignato genere, non est in genere, manifestum, quòd neque assignata omnino species erit in genere: interimenti igitur quemadmodum dictum est, vtendum. Astruenti vero siquidem suscipit magis quod assignatum est genus, & species, non vtilis locus: nihil enim prohibet vtrorunque suscipientium non esse alterum alterius genus: nam bonum & album suscipit magis, & neutrum neutrius genus. Generum autem, & specierum ad se inuicem comparatio, vtilis: vt si similiter hoc, & hoc genus: si alterum genus, & alterum: similiter autem & si quod minus, & quod magis:

gis:vt si continentiæ, magis potestas, quàm virtus genus, virtus autem genus, & potestas. Eadem autem & de specie conuenit dici: nam si similiter hoc, & hoc propositi species: si alterum species, & reliquum: & si quod minus videtur, species est, & quod magis. Amplius, ad construendum: perspiciendum si de quibus assignatum est genus, in eo quod quid est prædicatur: cùm non sit vna assignata species, sed plures, & differentes. Nam manifestum quoniam erit genus. Si autem in assignato species est, considerandum, & si de aliis speciebus genus in eo quod quid est prædicatur. Nam rursus accidet de pluribus & differentibus idem prædicari. Quoniam autem videtur in quibusdam, & differentia in eo quod quid est de speciebus prædicari, separandum est genus & differentia, vtenti iis quę dicentur elementis. Primum quidé, quoniam genus de pluribus dicitur quàm differentia. Deinde, quoniam secundum eius (quod quid est) assignationem, magis conuenit genus, quàm differentiam dicere. Nam, qui animal dicit hominem, magis indicat quid est homo, quàm qui gressibile. Et quoniam differentia quidem qualitatem generis semper significat: genus autem, differentiæ non. Nam qui dicit gressibile, quiddam animal dicit: qui vero animal dicit, nō dicit quale quiddam gressibile: differentia igitur à genere sic separanda. Quoniam autem videtur Musicum, qua Musicum est, sciens esse: & Musica scientia quædam est, & si ambulans eo quòd ambulat mouetur, ambulatio motus quidem est: considerandum in quo genere vult quippiā construere secundum dictum modum: vt si scientiam ipsum quod est fidem: si sciens quatenus scit, fidit: manifestum enim quoniā scientia fides quæ-

79. locus declaratio.

80. locus declaratio.

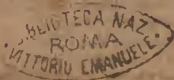
81. locus declaratio.

82. locus declaratio.

dam erit:eodem autem modo, & in aliis huiusmodi. Amplius, quoniam quod sequitur aliquid semper, & non conuertitur, difficile est separare, quòd non sit genus, si hoc quidem illud sequitur omne, illud vero hoc non omne. Vt tranquillitatem quies, & numerum diuisibile, è conuerso autem non: nam diuisibile non omne, numerus, neque quies omnis, tranquillitas: ipso quidem est vtendum, vt genere quod est semper consequens, cùm non conuertatur alterum: cùm autem alterum se extendit non in omnibus, obsequendum. Instantia autem huius: quoniã non ens sequitur omne quod fit (nam quod fit, non est) non conuertitur (non enim omne quod non est, fit) attamen non est genus non ens eius quod fit: simpliciter enim non sunt non entis species. De genere igitur quemadmodum dictum est, transeundum.

83. *locus. declaratio.*

Aristotelis libri quarti Topicorum Finis.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ARISTOTELIS TOPICORVM

LIBER QVINTVS.

SVMMA LIBRI.

De modis, & locis Proprij: necnon de nonnullis locis communibus omnibus quæsitis, quæ ab Oppositis, aut à Simili, aut ab eo, quod est Magis, & Minus, & æquale, aut à Casibus, & Coniugatis, aut à generatione, & corruptione sumuntur.

De modis Proprij. *Cap. I.*

TRVM autem proprium, an non proprium est quod dictum est, per hæc considerandum. Assignatur autem proprium aut per se, & semper, aut ad aliud, aut aliquando. Per se quidem, vt hominis, animal mansuetum natura: ad aliud autem, vt animæ ad corpus: quoniam illa quidem imperare nata, hoc autem parere: semper autem, vt Dei, animal immortale: aliquando vero, vt alicuius hominis ambulare in gymnasio. Sunt autem proprij, quod ad alterum assignatum est, aut duo problemata, aut quatuor. Nam si de hoc quidem assignatum quippiam fuerit, de illo vero negatum idipsum, duo duntaxat problemata fiunt: quemadmodum hominis ad equum proprium est

Primus locus. declaratio.

Secundus locus. declaratio.

quod bipes est:nam & quod homo non bipes est, argumentabitur quispiam, & quòd equus bipes: vtrinque autem remouetur proprium. Si autem de vtroque vtrunq; assignatum fuerit, & de vtroque negatum:quatuor problemata erunt:vt hominis proprium ad equum,quòd ille quidem bipes, hic autem quadrupes est: nam, & quòd homo non bipes est, & quòd esse quadrupes natus est, argumẽtari est,& quòd equus bipes, & quòd non quadrupes,possibile est argumẽtari:quolibet igitur modo ostenso, interimitur quod propositum est. Est autem per se quidem proprium, quod ad omnia assignatur, & ab omni separat (quemadmodum hominis animal mortale disciplinæ susceptiuum) ad aliquod autem, quod non ab omni, sed ab aliquo statuto determinat (vt virtutis ad disciplinam: quoniam illa quidem in pluribus,hæc in rationali solo, & in habentibus rationem nata est fieri) semper autem,quod secundum omne tempus verificatur,& nunquàm relinquitur (quemadmodum animalis ex anima & corpore compositum esse)aliquando vero, quod secundum aliquod tempus verificatur, & non ex necessitate semper consequitur:vt alicuius hominis,ambulare in foro. Est autem ad alterum proprium assignare: differentiam dicere,aut in omnibus, & semper, aut vt multum, & in plurimis. Et in omnibus quidem & semper, quemadmodum hominis proprium ad equum quoniam bipes: nam homo quidem & omnis, & semper est bipes:equus autem nullus est bipes, & nunquàm: vt multum autem & in plurimis,quemadmodum rationalis proprium principare ad concupiscibile, & irascibile, eo quòd illud quidem imperat,hæc autem parent:nam neque rationale sem-

3. locus declaratio.

4. locus. declaratio.

per imperat,sed quãdoq; illi imperatur:neq; concupiscibili,& irascibili semper imperatur,sed imperant quandoq;, cùm fuerit hominis anima flagitiosa. Propriorũ autẽ ea maxime logica sunt, quæ per se, & semper,& quæ ad aliud. Nam eius quod ad aliud est proprium, plura problemata sunt:quemadmodum diximus & prius: nam aut duo,aut quatuor ex necessitate fiunt problemata, plures autem orationes fiunt ad hæc:quod autem per se est,& semper,ad multa est argumentari, & ad plura tempora obseruare:quod per se quidem ad multa: nam ad vnumquodque eorum quæ sunt,vtpote cui oportet inesse proprium: quare si non ab omni separat, non erit bene assignatum proprium:quod autem semper,ad plura tempora est obseruare,& siue non inest, siue non infuerit, siue non inerit,non erit proprium.Quòd vero aliquando, ad illud (quod nunc dicitur) tempus, consideramus:non igitur sunt rationes ad ipsum plures.Logicum autem est problema,ad quod rationes fiunt & crebræ quidem, & bonæ. Ad aliud igitur proprium dictum, ex iis quæ sunt de accidente locis inspiciendum, si huic quidem accidit,illi vero non. De iis autem, quæ semper, & quæ per se,per hæc considerandum.

5. locus declaratio.

De locis Proprij. *Cap. I I.*

PRimum quidem an non bene assignatum est proprium,an bene.Eius autem, quod est non bene,aut bene, est vnum quidem, si non per notiora, aut per notiora positum est proprium: destruenti quidem,si non per notiora:at construenti,si per notiora.Eius autem quod non per notiora est, hoc quidem si omnino ignotius positum est propriũ, quod assignauit, illo cuius proprium dixit,

6. locus declaratio.

7. locus declaratio.

dixit. Non enim erit bene positum proprium: nam propter notitiam proprium facimus: discendi enim causa, & proprium, & definitiones facimus: per notiora igitur accipiendum: sic enim magis erit sufficienter cognoscere: vtputa qui ponit ignis proprium esse simillimum animæ, ignotiore quam ignis vtitur anima: magis enim scimus quid est ignis, quàm quid anima: non igitur erit bene positum proprium ignis, simillimum animæ. Aliud autem, si non notius est hoc huic inesse. Oportet enim non solum notius esse re, sed & huic inesse, notius esse: nam qui non scit si huic inest, neque si illi soli notius inest cognoscit: quare cum quoduis horum acciderit, obscurum fit proprium: vt quia qui ponit ignis proprium, in quo primo anima nata est esse, ignotiore vtitur quàm sit ignis, eo quòd ignotius est, si in hoc est anima, & si in hoc primo est: non erit itaque bene positum proprium ignis, in quo primo anima nata est esse. Construenti autem, si per notiora positum est proprium, & si per notiora secundum vtrunque modum. Erit enim bene secundum hoc positum proprium: nam constructiuorum locorum eius quod bene, alij quidem secundum hoc solum, alij autem simpliciter monstrabunt quod bene: vt quia qui dixit animalis proprium sensum habere per notiora, & notius, assignauit proprium secundum vtrunque modum: quare erit bene assignatum secundum hoc animalis proprium, sensum habere. Deinde destruenti quidem, si quod nominum quæ in proprio sunt assignata multipliciter dicitur, vel etiam tota oratio plura significat. Non enim erit bene positum proprium, vt quoniam sentire multa significat, vnum quidem

8. locus declaratio.

9. locus declaratio.

10. locus declaratio.

dem ſenſum habere, alterum autem ſenſu vti: non erit animalis proprium bene poſitum quod natum eſt ſentire: quapropter non vtendum eſt, neque nomine, quod multipliciter dicitur, neque oratione, quæ plura ſignificet: quia quod multipliciter dicitur, obſcurũ facit quod dictum eſt, dubitante eo qui debet argumentari, quodnam dicit eorum quæ multipliciter dicuntur: nam proprium diſcendi gratia aſſignatur. Amplius autem ad hoc neceſſarium eſt redargutionem aliquam fieri cùm ſic aſſignant proprium: quando in diſſidente quiſpiam conficiet ſyllogiſmum, de eo quod multipliciter dicitur. Conſtruenti autem, ſi non plura ſignificat, neque nominum quippiam, neque tot oratio. Erit enim ſecundum hoc bene poſitum proprium: vt quia neque corpus plura ſignificat, neque mobiliſſimum in ſuperiorem locum: neque totum quod ex his compoſitum eſt: erit bene poſitum ſecundum hoc ignis proprium corpus mobiliſſimum in ſuperiorem locum. Deinde deſtruenti quidem ſi multipliciter dicitur illud, cuius proprium aſſignatur: non determinatur autem cuius eorum ponatur proprium. Non enim bene erit aſſignatum proprium: ob quas autem cauſas non immanifeſtum eſt ex iis quæ prius dicta ſunt: nam eadem accidere neceſſarium eſt, vt quia ſcire hoc plura ſignificat: vnum enim ſcientiam habere hoc, alterum autem ſcientia vti hoc, aliud vero ſcientiam eſſe huius, aliud autem ſcientia vti huius, non erit eius quod eſt ſcire hoc, bene aſſignatum proprium nullum, non determinato, cuius horum ponitur proprium. Conſtruenti vero, ſi non dicitur multipliciter hoc

11. locus declaratio.

12. locus. declaratio.

13. locus declaratio.

cuius

cuius proprium ponitur, sed est vnum, & simplex. Erit enim bene positum secundum hoc proprium: vt quia homo simpliciter dicitur erit bene positum secundum hoc hominis proprium, animal

14. locus. declaratio. mansuetum natura. Deinde destruenti quidem, si frequẽter dictum est idem in proprio (sæpe enim latent hoc facientes & in propriis, quemadmodum & in terminis) non erit bene positum quod hoc sustinet, proprium. Conturbat enim audientem, quod frequenter dicitur: obscurum igitur necessarium est fieri, & præter id nugari videntur. Eueniet autem frequenter idem dicere duobus modis: vno quidem, quando nominauerit frequenter idem: vt si quis proprium assignet ignis, corpus tenuissimum corporum: hic enim frequenter dixit corpus. Secundo autem, si quis assumat orationes pro nominibus: vt si quis reddat terræ proprium, substantiam, quæ maxime corporum secundum naturam fertur in inferiorem locum: deinde assumat pro corporibus, huiusmodi substantias: vnum enim & idem est corpus, & huiusmodi substantia: erit ergo hoc modo substantia frequenter dicta, quare neutrum erit bene positum proprium.

15. locus. declaratio. Construenti vero, si nullo vtitur frequenter nomine eodem. Erit enim secundum hoc bene assignatum proprium, vt quia qui dixit hominis proprium, animal disciplinæ susceptiuum, non vsus est frequenter eodem nomine: erit vtique secundum hoc bene assignatum hominis proprium.

16. locus. declaratio. Deinde destruenti quidem, si tale aliquid assignauit in proprio nomen, quod omnibus insit. Inutile enim erit, quod non separat ab aliquo: quod autem in propriis dicitur, separare oportet:

tet: quemadmodum & quæ in terminis: non igitur erit bene positum proprium: vt quia qui posuit scientiæ proprium opinionem indissuasibilem à ratione, vnum existens tali aliquo vsus est proprio (vno inquam) quod omnibus inest: nõ erit vtique bene positũ scientiæ proprium. Astruenti autem, si nullo vsus est communi, sed quod ab aliquo separat, erit bene positum secundum hoc proprium. Vt quia qui dixit animalis proprium animam habere, nullo vsus est communi: erit secundum hoc bene positum proprium animalis, animam habere. Deinde destruenti quidem si plura propria assignat eiusdem, non determinans quòd plura ponit. Non enim erit bene positum proprium: nam quemadmodum nec in terminis oportet præter eam, quæ indicat substantiam, orationem, adiungere quippiã pluscu- lum, sic nec in propriis præter eam, quæ facit proprium quod dictum est, orationem, quicquam coassignandum: inutile enim fit eiusmodi. vt quia qui dixit proprium ignis, tenuissimum, & leuissimum, plura assignauit propria (vtrunque enim de solo igne verum est dicere) non erit bene positum proprium ignis, corpus subtilissimum, & leuissimum. Astruenti vero si non plura eiusdem propria assignauit, sed vnum: erit enim secũdum hoc bene positum proprium, vt quia qui dixit humidi proprium, corpus quod in omnem figuram diducitur, vnum assignauit proprium, & non plura, erit secundum hoc bene positum humidi proprium. Deinde destruenti quidem, si eodem vsus est cuius proprium assignauit, aut eorum quæ sunt illius aliquo. Non enim erit bene positum proprium: nam discendi gratia assigna

17. locus. declaratio.

18. locus. declaratio.

19. locus. declaratio.

20. locus. declaratio.

assignatur proprium: idem autem eidem similiter ignotum est: id autem quod aliquid eorum est quæ sunt eius, posterius: non igitur est notius: quare non fit vt per hoc quisquam magis quippiã discat: vt quia qui dixit animalis proprium, substantiam, cuius species est homo, aliquo vsus est eorum quæ sunt animalis, non erit bene positum proprium. Construenti autem si neque eodem, neque eorum quæ sunt ipsius aliquo vtitur. Erit enim bene secundum hoc positum proprium: vt quia qui posuit animalis proprium ex anima & corpore compositum esse, neque eorum quæ sunt ipsius aliquo vsus est, erit vtique bene secundum hoc assignatum animalis proprium. Eodem autem modo & in aliis considerandum est, quæ'nam non faciunt, aut faciunt notius. Destruenti quidem si aliquo vsus est, aut opposito, aut omnino simul natura, aut posteriore aliquo. Non enim erit bene positum proprium: nam oppositum simul natura, quod autem simul natura, & posterius, non efficit notius: vt quia qui dixit boni proprium, quod malo maxime opponitur, opposito est vsus boni: non erit profecto bene assignatum boni proprium. Construenti autem, si nullo vsus est neque opposito, neque omnino simul natura, neque posteriore. Erit enim secundum hoc bene assignatum proprium. vt quia qui posuit disciplinæ proprium, opinionem maxime facientem fidem, nullo vsus est neque opposito, neque omnino simul natura, neque posteriore: erit secundum hoc bene positum disciplinæ proprium. Deinde destruenti quidem, si non quod semper sequitur proprium assignauit, sed id quod fit quãdoq; non proprium.

21. locus. declaratio. (beside "situm proprium. Construenti…")

22. locus declaratio. (beside "notius. Destruenti…")

23. locus declaratio. (beside "struenti autem, si nullo…")

24. Locus. declaratio. (beside "deinde destruenti…")

Non

Non enim erit bene pronunciatum proprium: nam neque in quo deprehendimus inesse ipsum, de hoc & nomen ex necessitate verificatur, neque in quo deprehenditur non inesse, de hoc ex necessitate non dicetur nomen: quare non erit bene positum proprium. Amplius autem ad hęc neque quando quisquam assignauerit proprium, erit manifestum si inest: siquidẽ tale est, vt quod ipsum relinquere possit: non igitur erit clarum esse proprium. vt quia qui posuit animalis proprium moueri quandoque, vel stare tale, assignauerit propriũ quod sit quandoque non proprium, nequaquam erit bene positum proprium.

Astruenti vero, si quod ex necessitate semper est proprium assignauerit. Erit enim bene positum secundum hoc proprium. vt quia qui posuit virtus proprium quod habentem facit studiosum, quod semper sequitur, proprium assignauit: erit vtique secundum hoc bene assignatum virtutis proprium. Deinde destruenti quidem si quod nũc propriũ est assignans: non determinauerit quod nõ proprium assignat. Non enim erit bene positum proprium: primum quidem quia quod præter consuetudinem fit omne semper determinatione indiget: solent autem vt plurimum omnes, quod semper sequitur proprium assignare. Secundo autem, quia immanifestus est qui non determinauerit, si quod nunc est proprium voluerit ponere: non igitur danda est obiurgationis occasio: vt quia qui posuit alicuius hominis proprium sedere cum aliquo homine, quod nunc proprium est posuit, non bene proprium assignabit, si non determinans dixerit quod nunc. Cõstruenti autem, si nunc proprium assignans determinando posuit, quod nunc pro-

25. locus declaratio.

26. locus declaratio.

27. locus declaratio.

prium posuerit: erit enim bene positum secundum hoc proprium: vt quia qui dixit cuiusdam hominis proprium ambulare nunc alicubi, distinguens posuit hoc, bene erit positum proprium. Deinde destruenti quidem si tale assignauit proprium, quod manifestum non est aliter inesse quàm sensu, non enim erit bene positum proprium: nam omne sensibile extra sensum factum, manifestum est: latens enim est si adhuc inest, eo quod sensu solum cognoscitur. Erit autem verum hoc in iis, quæ non ex necessitate semper consequuntur. vt quia qui posuit Solis proprium, astrum quod fertur super terram lucidissimum: talis vsus est in proprio (super terram inquam ferri) quod sensu cognoscitur: non vtique erit bene Solis assignatum proprium. immanifestum enim erit cum occidet Sol, si adhuc feratur super terram, eò quod nos tunc deseruimus sensum. Construenti vero si tale assignauit proprium, quod non sensu est manifestum: aut cum sit sensibile, ex necessitate inesse manifestum est. erit enim secundum hoc bene positum proprium. Vt quia qui posuit superficiei proprium quod primum coloratum est, sensibili quidem aliquo vsus est (coloratum esse inquam) tali quidem quod manifestum est inesse semper: erit secundum hoc bene assignatum superficiei proprium. Deinde destruenti quidem, si terminum vt proprium assignauit. Non enim erit bene positum proprium: nam non oportet indicare quod quid est esse, proprium: vt quia qui dixit hominis proprium animal gressibile bipes, quod quid esse significans assignauit hominis proprium, non vtique erit

28. locus. declaratio.

29. locus. declaratio.

30. locus. declaratio.

hoc hominis proprium bene asignatum. Con- 31. *locus.*
struenti autem, si quod conuersim quidem prę- *declaratio.*
dicatur assignauit proprium: non autem quod
quid est esse indicans. erit enim secundum hoc
bene asignatum proprium: vt quia qui posuit
hominis proprium, animal mansuetum natura, quod conuersim quidem prædicatur, asignauit proprium, non quod quid est quidem
indicans: erit secundum hoc bene asignatum 32. *locus.*
proprium hominis. Deinde destruenti quidem, *declaratio.*
si non quippiam in quid est ponens, asignauit proprium. Oportet enim in propriis, quemadmodum in terminis, primum asignari genus, deinde sic iam addere reliqua, & separare: quare quod non hoc modo positum est proprium, non erit bene asignatum: vt quia qui dixit animalis proprium animam habere, non posuit quicquam in quo vt in quid, est animal: non erit bene positum animalis proprium.

Construenti vero si quis quippiam, quod in 33. *locus.*
quid est ponens eius cuius proprium asignauit, *declaratio.*
reliqua adiungit. Erit enim secundum hoc bene asignatum proprium: vt quia qui posuit hominis proprium animal disciplinæ susceptibile, quippiam quod in quid est ponens, asignauit proprium: erit secundum hoc bene positum proprium hominis. Vtrum igitur bene, an non bene asignetur proprium, per hæc in-
spiciendum. Vtrum vero proprium est omnino 34. *locus.*
quod dictum est, an non proprium ex iis consi- *declaratio.*
derandum. Nam simpliciter construentes proprium quod bene positum est, loci iidem erunt iis qui proprium omnino faciunt: in illis igitur dicentur. Primum ergo destruenti quidem

inſpiciendum ad vnumquodque eorum cuius proprium aſſignauit. Vt ſi nulli ineſt, aut ſi non de hoc quidem verificatur, aut ſi non eſt proprium cuiuſque eorum ſecundum illud cuius propriũ aſſignauit, non enim erit propriũ, quod poſitum eſt eſſe proprium: vt quia de Geometra non verificatur indeceptibilem eſſe ab oratione (nam decipitur Geometer cùm pſeudographiam facit) non erit hoc ſcientis proprium, non decipi ab oratione. Conſtruenti autem ſi
35. locus. declaratio. de omni verificatur, & qua de hoc verificatur, erit enim proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium. vt quia animal diſciplinæ ſuſceptiuum de omni homine verificatur & qua homo, erit hominis proprium animal diſciplinæ ſuſceptiuum. Eſt autem locus hic deſtruenti quidem, ſi non de quo nomen & oratio verificatur, & ſi non de quo oratio & nomen verificatur. Conſtruenti autem, ſi de quo nomen, & oratio,
36. locus. declaratio. & ſi de quo oratio, & nomen prædicatur. Deinde deſtruenti quidem, ſi non de quo oratio, & nomen verificatur: & ſi non de quo nomen, & oratio verificatur. non enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium: vt quia animal quidem diſciplinæ ſuſceptiuum verificatur de Deo: homo autem non prædicatur, non erit hominis proprium, animal diſciplinę ſuſceptiuum. Conſtruenti autem ſi de quo ora-
37. locus. declaratio. tio, & nomen prædicatur: & ſi de quo nomen, & oratio prædicatur. erit enim proprium quod poſitum eſt eſſe proprium, vt quia de quo ani-
38. locus. declaratio. mam habere verificatur animal, & de quo animal animam habere: erit animam habere animalis proprium. Deinde deſtruenti quidem, ſi

ſubiectum, proprium aſsignauit eius, quod in ſubiecto eſſe dicitur. Non enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium, vt quia qui poſuit proprium ſubtiliſsimi corporis, ignem, ſubiectum aſsignauit prædicati proprium, non erit ignis corporis ſubtiliſsimi proprium: propter hoc autem non erit ſubiectum eius, quod in ſubiecto eſſe dicitur proprium, eò quòd idem eſſet plurium & differentium ſpecie proprium: nam eidem plura quædam diſcrepantia ſpecie inſunt, de ſolo dicta: quorum erit omnium proprium quod ſubiectum eſt, ſi quis hunc in modum ponat proprium. Conſtruenti vero, ſi quod in ſubiecto eſt aſſignauit proprium ſubiecti. erit enim proprium quod poſitum eſt non eſſe proprium: ſiquidem de ſolo prædicatur (vt dictum eſt) proprium. vt quia qui dixit terræ proprium corpus grauiſſimum ſpecie, ſubiecti aſſignauit proprium, quòd de ſola dicitur re, & vt proprium prædicatur, erit terræ proprium recte poſitum. *39. locus. declaratio.* *40. locus. declaratio.*

Deinde deſtruenti quidem, ſi ſecundum participationem aſſignauit proprium. Non enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium: nam quod ſecundum participationem ineſt, ad quod quid eſt eſſe conducit: erit autem huiuſmodi differentia quædam de aliqua ſpecie dicta: vt quia qui dixit hominis proprium greſſibile bipes, ſecundum participationem aſſignauit proprium: non erit vtique proprium hominis greſsibile bipes. Conſtruenti autem, ſi non ſecũdum participationem aſsignauit proprium, nec quod quid eſt eſſe indicans, conuerſim prędicata re. Erit enim proprium quod poſitum eſt eſſe proprium, vt quia qui poſuit animalis proprium quod natum eſt ſentire, neque ſecundum *41. locus. declaratio.* *42. locus. declaratio.*

participationem assignauit proprium, neque quod quid esse indicans conuersim re prædicata, erit vtique quod sentire natum est, animalis proprium. Deinde destruenti quidem, si non contingit simul inesse proprium, sed vel posterius, vel prius quàm idipsum nomen. Non enim erit proprium quod positum est esse proprium, aut nunquam, aut non semper: vt quoniam contingit alicui prius fore, & posterius ambulare per forum quàm quòd homo, non erit ambulare per forum hominis proprium, aut nunquam, aut non semper. Construenti autem, si simul ex necessitate semper inest, cùm neque terminus, neque differentia sit. Erit enim proprium, quod positum est forsitan non esse proprium: vt quia animal disciplinæ susceptiuum: simul ex necessitate semper est, & id quod est homo, cum neque differentia sit, nec terminus, erit animal disciplinæ susceptiuum hominis proprium.

43. locus. declaratio.

44. locus. declaratio.

Deinde destruenti quidem, si eorundem quæ eadem sunt, non est idem proprium. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium, vt quia non est proprium prosequendi, apparere quibusdam bonum, neque eligendi fuerit vtique proprium apparere quibusdam bonum. idem enim est prosequendum & eligendum.

45. locus. declaratio.

Construenti si eiusdem quatenus idem proprium. Erit enim proprium quod positum est non esse proprium. Vt quoniam hominis, qua homo dicitur proprium tripartitam animam habere & terrigenæ quatenus terrigena est, erit proprium tripartitam animam habere. Vtilis autem locus hic & in accidente: nam iisdem in eo quòd eadem sunt eadem oportet inesse, vel non inesse. Deinde destruenti quidem, si eorum quæ sunt

46. locus. declaratio.

47. locus. declaratio.

ſunt eadem ſpecie: non idem ſemper ſpecie proprium eſt. Neque enim eius quod dictum erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium: vt quia idem eſt ſpecie homo & equus: non ſemper autem equi eſt proprium ſtare à ſe, nec hominis erit proprium moueri à ſe. Idem enim eſt ſpecie moueri, & ſtare à ſe quatenus vtrique eorum vt animal eſt accidit. Conſtruenti vero, ſi eorum quę ſunt eadem ſpecie, idem ſemper ſpecie ſit proprium. Erit enim proprium quod poſitum eſt non eſſe proprium: vt quia hominis eſt proprium, eſſe greſsibile bipes, & auis erit proprium, eſſe volatile bipes: vtrunque enim horum eſt idem quatenus illa quidem ſub eodem ſunt genere ſpecies, cùm ſint ſub animali, hæc autem vt generis differentiæ animalis. Hic autem locus falſus eſt: quando alterum quidem eorum quę dicuntur vni alicui ſoli ineſt ſpeciei, alterum vero ineſt pluribus, quemadmodum greſsibile quadrupes. Quoniam autem idem & diuerſum multipliciter dicitur, labor eſt ſophiſtice aſſumenti vnius aſsignare, & ſolius alicuius proprium: nam quod ineſt alicui cui accidit aliquid, & accidenti inerit ſumpto cum eo cui accidit: vt quod ineſt homini, & albo homini inerit, ſi fuerit albus homo, & quod albo homini ineſt, inerit & homini. Calumniabitur autem aliquis multa propriorum, quòd ſubiectum id aliud eſt quod ſecundum ſe facit, aliud autem cum accidente: vt aliud quidem hominem eſſe dicet, aliud vero album hominem. Amplius autem diuerſum faciens habitum, & quod ſecundum habitum dicitur: nam quod habitui ineſt, & ei quod ſecundum habitum dicitur inerit, & quod ei (quod ſecundum habitum dicitur) ineſt,

43. locus. declaratio.

& habitui inerit: vt quoniam sciens secundum scientiam dicitur affici, non inerit scientiæ proprium indissuasibile à ratione: nam & sciens indissuasibilis erit à ratione. Construenti autem dicendum quoniam non est diuersum simpliciter id cui accidit, & accidens cum eo cui accidit sumptum, sed aliud dicitur, eo quod diuersum sit ipsius esse: non enim idem est homini esse, quòd sit homo, & albo homini esse; quòd sit albus homo. Præterea autem considerandum est ad casus dicenti, quod neque sciens est indissuasibile à ratione, sed indissuasibilis à ratione, neque scientia indissuasibile, sed indissuasibilis à ratione: nam ei qui omnino instat, omnino est aduersandum. Deinde destruenti quidem, si quod natura inest volens assignare: hoc modo ponit secundum locutionem, vt quod semper inest significet. Videbitur enim moueri posse quod positum est proprium esse. vt quia qui dixit hominis proprium bipes, vult quidem quod natura inest, assignare: significat autem locutionem quod semper inest, non erit hominis proprium bipes: non enim omnis homo est duos pedes habens. Cōstruenti autem, si vult quod natura inest proprium assignare, & locutione hoc modo significat. Non enim mouebitur secundum hoc proprium: vt quia qui hominis proprium assignauit, animal disciplinæ susceptiuum & vult, & dictione significat quòd natura inest proprium, non mouebitur, secundum hoc quòd non sit proprium hominis, animal disciplinę susceptiuum. Amplius, quæcunque dicuntur secundum aliud aliquod primum, aut vt primum ipsum, labor est assignare talium proprium. Nam si eius quod est secundum aliud aliquid proprium asignauit, &

50. locus. declaratio.

51. locus. declaratio.

52. locus. declaratio.

& de primo verificabitur: si autem primi posuerit, & de eo quod est secundum aliud prædicabitur: vt si quis assignet superficiei proprium coloratum esse: & de corpore verificatur coloratum esse: si autem corporis, & de superficie prędicabitur: quare non de quo oratio, & nomen verificabitur. Accidit autem in quibusdam propriis plerunque fieri aliquod peccatum, propter hoc quod non determinetur quomodo, & quorum ponit quis proprium: omnes enim conantur assignare proprium, aut quod natura inest, vt hominis bipes, aut quod nunc inest, vt hominis alicuius quatuor digitos habere, aut specie, vt ignis subtilissimum, aut simpliciter, vt animalis viuere, aut secundum aliud, vt animæ prudens: aut vt primum, quemadmodum rationalis prudens, aut in eo quod habet, vt scientis indissuasibile à ratione (nihil enim aliud quàm habendo aliquid erit indissuasibile à ratione) aut in eo quòd habeatur, vt scientiæ indissuasibile à ratione, aut in eo quod participatur, vt animalis sentire (sentit enim & aliud quid vt homo, sed participans iam hoc, sentit) aut in eo quod participat, vt alicuius animalis viuere: qui non addit igitur natura, peccat, eo quòd contingit quod naturæ inest, non esse illi cui natura inest, vt homini duos pedes habere: qui vero nõ determinat quoniam quod inest assignat, quòd non erit tale quale nunc inest id, ceu quatuor digitos habere hominẽ, non indicans quoque quod vt primum, aut vt secundum aliud ponit, quòd non de quo oratio & nomen verificabitur, vt coloratum esse siue superficiei, siue corporis assignauerit propriũ, nõn prędicens etiam quod aut in eo quod est habere, aut in eo quod

53. locus. declaratio.

haberi proprium aſsignauit, ideo non erit proprium quod aſsignatum eſt: nam inerit (ſi in eo quod habetur aſsignauit proprium) etiam habenti: ſi autem habenti, & ei quod habetur, vt indiſſuaſibile à ratione, ſcientiæ vel ſcientis poſitũ propriũ, non præſignificans etiã in eo quod participat, vel participatur, eo quòd & in aliis quibuſdam inerit proprium. Si enim in eo quidem quod participatur, aſsignauit, participantibus inerit, ſi vero in eo quod participat, iis quę participantur, vt ſi alicuius animalis poſuerit viuere proprium, non diuidens etiam ſpecie quod vni ſoli, inerit eorum, quæ ſub eo ſunt, cuius proprium ponit: nam quod eſt ſecundum ſuperabundantiam, vni ſoli ineſt: vt igni leuiſsimum. Aliquoties autem & ſpecies addẽs peccat. Nam oportebit vnam ſpeciem eſſe eorum quæ dicuntur, quando ſpecie addiderit: hoc autem in

54. locus. declaratio. quibuſdam non acciderit, vt nec in igne, non enim eſt vna ſpecies ignis, nam diuerſum eſt carbo & flamma, & lux ſpecie, cum vnumquodq; horum ſit ignis: propter hoc autem non oportet quando ſpecie additur, diuerſam eſſe ſpeciem eius quod dicitur, quoniam his quidem magis, illis autem minus inerit quod dictum eſt propriũ, vt in igne ſubtiliſsimum: ſubtilior enim eſt lux carbone, & flãma. Hoc autẽ non oportet fieri quando non, & nomen magis prædicatur, de quo oratio magis verificatur. Si autem non, non erit de quo oratio magis. & nomen magis. Amplius au

55. locus. declaratio. tem ad hęc idem eſſe accidit propriũ eius quod ſimpliciter, & eius quod maxime in ſimpliciter tali: vt in igne ſe habet ſubtiliſsimũ: nam & ſimpliciter & ignis, & lucis erit hoc ipſum proprium, ſubtiliſsima enim lux: cùm igitur alius ſic

aſsig

assignat proprium, argumentandum: sibi autem non danda hæc instantia, sed statim cùm ponit proprium, determinandum est quomodo ponit proprium. Deinde destruenti quidem, si idem eiusdem proprium posuit. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium: nam idem eidem omne, quid est esse indicat: quod autem esse indicat, non proprium, sed terminus est, vt quia qui dixit honesti proprium decens esse, idem eiusdem proprium assignauit (idem enim est honestum & decens) non vtique erit decens honesti proprium. Construenti autem, si non eiusdem propriũ assignauit, cùm conuersim prædicatum posuit. Nam erit proprium quod positum est nõ esse proprium: vt quia qui posuit animalis proprium id quod substantia animata, non idem quidem eiusdem proprium posuit, & conuersim prædicatum assignauit, erit animalis proprium substantia animata. Deinde etiam in iis, quæ similium partium sunt, considerandum est: destruenti quidem si quod totius est proprium, non verificatur de parte: aut quod partis, non dicitur de toto. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium: accidit autem in aliquibus hoc fieri. assignabit enim aliquis in iis, quæ similium partium sunt proprium aliquoties quidem in toto respiciens, aliquoties autem in eo quod secundũ partem dicitur ipse seipsum intelligens: at erit neutrum recte assignatum, vt in toto quidem, quia qui dixit maris proprium: plurima aqua salsa, alicuius similium partium posuit proprium, & tale assignauit quod non verificatur de parte (non enim erit quiddam maris plurima aqua salsa) non vtique erit maris proprium, plurima aqua salsa. In parte autem,

56. locus. declaratio.

57. locus. declaratio.

58. locus. declaratio.

vt quia qui posuit aëris proprium, respirabile, similium quidem partium alicuius dixit proprium, tale autem assignauit quod de quo aëre verum est, de toto autem non dicitur (non enim erit vniuersus aër respirabilis) non erit vtique aëris proprium respirabile. Astruenti autem, si verificatur de vnaquaque similium partium quod est proprium earum secundum totum. Erit enim proprium, quod positum est non esse proprium: vt quia verificatur de omni terra deorsum ferri secundum naturam: est autem & non proprium alicuius terræ secundum totum (nam secundum terram, & id quod est terram esse) erit terræ proprium deorsum ferri secundum naturam.

59. locus. declaratio.

De locis communibus omnibus quæsitis, quæ sumuntur ab Oppositis, aut à Simili, aut ab eo, quod est Magis, & minus & æquale, aut à casibus, & coniugatis, aut à generatione, & corruptione.

Cap. III.

60. locus. declaratio. DEinde ex oppositis considerandum est, primum quidem ex contrariis: destruenti quidem, si contrarij non est contrarium. Neque enim contrarij erit contrarium proprium: vt quia contrarium est iustitiæ quidem iniustitia, optimo autem pessimum: non est autem iustitiæ proprium, optimum, non erit iniustitiæ proprium pessimum. Construenti autem, si contrarij contrarium proprium est, & contrarij contrarium proprium erit. Vt quia contrarium est bono quidem malum, eligendo autem fugiendum: est autem boni proprium eligendum: erit mali proprium fugiendum. Secundum autem, ex iis quæ ad aliquid sunt: destruenti quidem, si hoc quod ad aliquid est, eius quod est ad aliquid non

61. locus. declaratio.

non est proprium. Neque enim hoc quod ad aliquid est, eius quod ad aliquid est, erit proprium: vt quia dicitur duplum quidem ad dimidium, superans autem ad superatum: non est autem dupli proprium superans, non erit dimidij proprium superatum. Construenti autem, si eius quod est aliquid, hoc quod ad aliquid est proprium: & eius quod est aliquid, id quod est ad aliquid erit proprium. Vt quia dicitur duplum quidem ad dimidium id esse, quod duo ad vnum: est autem dupli proprium vt duo ad vnum: erit dimidij proprium, vt vnum ad duo. *63. locus. declaratio.*

Tertium autem, destruenti quidem, si habitus, id quod secundum habitum dicitur non est proprium, neque profecto priuationis, id quod secundum priuationem dicitur, erit proprium: & si priuationis, id quod secundum priuationem dicitur non est proprium neque habitus, id quod secundum habitum dicitur erit proprium. Vt quia non dicitur surditatis proprium insensibilitatem esse, neque auditus erit proprium sensum esse. Construenti vero, si quod secundum habitum dicitur, est habitus proprium: & priuationis, id quod secundum priuationem dicitur erit proprium: & si priuationis, id quod secundum priuationem dicitur, est proprium, & habitus quod secundum habitum dicitur erit proprium. Vt quia visus est proprium videre, secundum quod habemus visum: erit cæcitatis proprium non videre, secundum quod non habemus visum, nati habere. *64. locus. declaratio.* *65. locus. declaratio.*

Deinde ex affirmationibus, & negationibus primum quidem ex ipsis quæ prædicantur. Est autem locus hic vtilis destruenti tantum: vt si affirmatio, vel quod secundum affirmationem dicitur, eius est proprium, *66. locus. declaratio.*

prium, non erit profecto eius negatio, neque quod secundum negationem dicitur proprium: si autem sit negatio, aut quod secundum negationem dicitur proprium, eiusdem non erit affirmatio, neque quod secundum affirmationem dicitur proprium: vt quia proprium animalis est animatum, non erit animalis proprium, non animatum.

67. locus. declaratio. Secundum autem ex prædicatis, vel etiam non prædicatis, & de quibus prædicatur, vel non prædicatur: destruenti quidem, si affirmationis affirmatio non est proprium. neque enim negatio negationis erit proprium: & si negatio negationis non est proprium, neque affirmationis affirmatio erit proprium: vt quia non est proprium hominis animal, neque non hominis non animal: si autem non hominis non videtur proprium non animal, neque hominis erit proprium animal.

68. locus. declaratio. Construenti autem, si affirmationis affirmatio est proprium. Nam & negatio negationis erit proprium: si autem negationis negatio est proprium, & affirmatio affirmationis erit proprium: vt quia non animalis est proprium non viuere, erit animalis proprium viuere: & si animalis proprium videtur viuere, & non animalis proprium videbitur non viuere.

69. locus. declaratio. Tertium autem ex ipsis subiectis, destruenti quidem, si quod assignatum est proprium, affirmationis est proprium. Non erit enim idem & negationis proprium: si autem negationis est proprium quod assignatum est, non erit affirmationis proprium: vt quia animalis proprium est animatum, non animalis non erit proprium animatum.

70. locus. declaratio. Annotatio Construenti vero, si assignatum proprium non est affirmationis proprium, erit negationis. At hic locus deficit: nam

nam affirmatio negationis, & negatio affirmationis non eſt proprium, quanquidem affirmatio negationi omnino non ineſt: negatio autem affirmationi ineſt quidem, at non vt proprium ineſt. Deinde ex iis quæ ex oppoſito diuiduntur: deſtruenti quidem ſi eorum quæ ex oppoſito diuiduntur, nullum vllius reliquorum ex oppoſito diuerſorum eſt proprium. Neque enim quod oppoſitum eſt, erit proprium eius cuius poſitum eſt proprium: vt quia animal ſenſibile nullius aliorũ mortalium animalium eſt proprium, non erit animal intelligibile Dei proprium. *71. locus.*

Conſtruenti autem, ſi cæterorum quæ ex oppoſito diuiduntur quoduis eſt proprium talium quorumcunque eorum quæ ex oppoſito diuiduntur. Nam reliquum erit eius proprium, cuius poſitum eſt non eſſe proprium: vt quia prudentiæ eſt proprium, per ſe natum eſſe rationalis virtutem eſſe, & aliarum virtutum ſic vniuſcuiuſque ſumptæ: erit temperantiæ proprium per ſe natum eſſe concupiſcibilis virtutem eſſe. *72. locus. declaratio.*

Deinde ex caſibus: deſtruenti quidem, ſi caſus non eſt caſus proprium. Neque enim caſus erit proprium caſus: vt quia non eſt eius quod eſt iuſte proprium id quod bene, neque iuſti proprium erit bonum. *73. locus. declaratio.*

Conſtruenti autem, ſi caſus eſt proprium caſus. Nam & caſus erit caſus proprium, vt quia hominis eſt proprium greſsibile bipes, & homini erit proprium greſsibili bipedi dici. *74. locus. declaratio.*

Non ſolum autem in eo quod dictum eſt ſecundum caſus eſt conſiderandum, ſed & in oppoſitis, quemadmodum & in prioribus locis dictum eſt. deſtruenti quidem, ſi oppoſiti caſus non eſt proprium oppoſiti caſus. Neque enim oppoſiti caſus erit proprium oppoſiti caſus: vt quia non *75. locus. declaratio.*

eſt

eſt eius quod eſt iuſte proprium quod bene , ne-
76. locus. que iniuſte erit proprium quod male. Con-
declaratio. ſtruenti vero , ſi oppoſiti caſus eſt proprium op-
poſiti caſus. Nam &. oppoſiti caſus , erit pro-
prium oppoſiti caſus : vt quia honeſti eſt pro-
prium optimum,& inhoneſti erit proprium peſ-
77. locus. ſimum. Deinde ex iis quæ ſimiliter ſe habent,
declaratio. deſtruenti quidem , ſi quod ſimiliter ſe habet,
eius quod ſimiliter ſe habet , non eſt proprium.
78. locus. Neque enim quod ſimiliter ſe habet, eius quod
declaratio. ſimiliter ſe habet erit proprium , vt quia ſimili-
ter ſe habet ad extruendum ædificium ædifica-
tor , & medicus ad efficiendum ſanitatem : non
eſt autem proprium medici efficere ſanitatem,
neque ædificatoris erit proprium , extruere ædi-
79. locus. ficium. Conſtruenti autem , ſi quod ſimiliter ſe
declaratio. habet erit proprium eius quod ſimiliter ſe ha-
bet.Nam & quod ſimiliter ſe habet,eius quod ſi-
militer ſe habet erit proprium:vt quoniam ſimi-
liter ſe habet medicus ad id quod eſt eſſe effecti-
uum ſanitatis , & ludi magiſter ad id quod eſt
eſſe effectiuum bonę habitudinis:eſt autem pro-
prium magiſtri ludi,eſſe effectiuum bonæ habi-
tudinis , erit proprium & medici effectiuum eſſe
ſanitatis. Deinde ex iis quæ ſic ſe habent : de-
80. locus. ſtruenti quidem,ſi quod ſic ſe habet , eius quod
declaratio. ſic ſe habet non eſt proprium. Neque enim quod
ſic ſe habet , eius quod ſic ſe habet , erit pro-
prium. Si autem eius quod ſic ſe habet , id quod
ſic ſe habet eſt proprium , eius non erit pro-
prium , cuius poſitum eſt eſſe proprium. Vt quia
ſic ſe habet prudentia ad honeſtum & turpe , eo
quòd diſciplina vtriuſque eorum eſt:non eſt au-
tem prudentiæ proprium diſciplinam eſſe hone-
ſti,non vtique erit proprium prudentiæ diſcipli-

nam esse turpis: si vero est proprium prudentiæ disciplinam esse honesti, non erit proprium eiusdem disciplinam esse turpis: impossibile est enim eiusdem plura esse propria. Construenti vero nihil locus iste vtilis: nam quod sic se habet, vnum ad plura comparantur. Deinde destruenti quidem, si quod secundum esse dicitur, non est eius quod secundum esse dicitur proprium. Nam neque corrumpi eius quod est secundum corrumpi, neque generari eius quod secundum generari dicitur, erit proprium. Vt quia est hominis proprium esse animal, neque eius quod est hominem generari, erit proprium generari animal, neque eius quod est hominem corrumpi erit proprium corrumpi animal. Eodem autem modo accipiendum est & ex generari ad esse & corrumpi, & ex corrumpi ad esse & generari, quemadmodum dictum est nunc ex esse ad generari, & corrumpi. Construenti autem, si eius quod est secundum esse ordinatum est. Est autem per se, ordinatum proprium: nam & eius, quod secundum generari dicitur, erit hoc quod secundum generari dicitur proprium, & eius quod secundum corrumpi, hoc quod secundum corrumpi est asignatum: vt quia hominis est proprium esse mortalem, & eius quod est generari hominem, erit proprium generari mortalem, & eius, quod est corrumpi hominem, corrumpi mortalem. Eodem autem modo accipiendum est & ex generari, & corrumpi, & ad esse, & ad ipsa ex ipsis fieri: quemadmodũ & in destruenti dictum est. Deinde inspiciendum ad idem suppositi: destruenti quidem, si ideæ non inest, aut si non qua id dicitur, cuius est proprium assignatum. Non enim erit proprium quod positum est esse pro-

81. locus. declaratio.

82. locus. declaratio.

83. locus. declaratio.

prium: vt quoniam ipsi homini non inest quiescere qua homo est, sed qua idea, non erit hominis proprium quiescere. Construenti autem, si
84. *locus.* *declaratio.* ideæ inest, & secundum hoc inest qua dicitur de illo ipso cuius positum est non esse proprium. Erit enim proprium quod positum est non inesse proprium: vt quoniam inest ipsi animali ex anima & corpore compositum esse, & qua animal est, ipsi inest id, erit proprium animalis ex corpore & anima compositum esse. Deinde ex ma-
85. *locus.* *declaratio.* gis & minus. Primum quidem destruenti, si quod magis est, eius quod magis non est proprium. Neque enim quod minus est, eius quod minus erit proprium: neque quod minime eius quod minime: neque quod maxime eius quod maxime: neque quod simpliciter eius quod simpliciter: vt quia non est magis colorari magis corporis proprium: neque minus colorari minus corporis proprium erit, neque colorari corporis
86. *locus.* omnino. Construenti autem, si quod magis est,
declaratio. eius quod magis est, est proprium. Nam quod minus est, eius quod minus est erit proprium: & quod minime, eius quod minime, & quod maxime, eius quod maxime: & quod simpliciter, eius quod simpliciter: vt quia magis viuentis magis sentire est proprium: & minus viuentis minus sentire, erit proprium: & eius quod maxime id quod maxime, & eius quod minime, id quod minime, & eius quod simpliciter, id quoque quod
87. *locus.* simpliciter. Et ex eo autem quod simpliciter, ad
declaratio. eadem considerandum: destruenti quidem, si
88. *locus.* quod simpliciter non est proprium. Neque enim
declaratio. quod magis est, eius quod magis, neque quod minus, eius quod minus, neque quod maxime, eius quod maxime, neque quod minime eius quod

mini

minime erit proprium : vt quia non eſt hominis proprium ſtudioſum, neque magis hominis, magis ſtudioſum erit proprium. Conſtruenti autem, ſi quod ſimpliciter eſt, eius quod ſimpliciter eſt proprium. Nam & hoc quod magis eius quod magis, & quod minus eius quod minus, & quod minime eius quod minime, & quod maxime eius quod maxime erit propriũ: vt quia eſt ignis proprium ſurſum ferri ſecundũ naturam, & magis ignis erit magis proprium ſurſum ferri ſecundum naturam: eodem modo conſiderandum eſt & ex aliis huiuſmodi. Secundum autem, deſtruenti quidem, ſi quod magis eſt, non eſt eius quod magis eſt proprium. Neque enim quod minus eſt eius quod minus erit proprium : vt quoniam magis eſt proprium animalis ſentire quàm hominis ſcire, non eſt autem animalis proprium ſentire, quare non erit hominis proprium ſcire. Conſtruenti autem, ſi quod minus, eius quod minus eſt proprium. Nam & quod magis, eius quod magis erit proprium: vt qua minus eſt proprium hominis manſuetum natura quàm animalis viuere: eſt autem hominis proprium manſuetum natura, erit proprium animalis viuere. Tertium vero, deſtruenti quidem, ſi cuius magis eſt, proprium non eſt. Neque enim cuius eſt minus proprium, erit eius proprium: ſi autem illius eſt proprium, non erit huius proprium : vt quia colorari magis ſuperficiei quàm corporis eſt proprium, non eſt autem ſuperficiei proprium, non erit corporis proprium colorari: ſi vero eſt ſuperficiei proprium, non erit corporis proprium. Conſtruenti autem hic locus non eſt vtilis: nam impoſſibile eſt idem plurium proprium eſſe. Quartum deſtruenti quidem, ſi quod maius eſt eius

89. locus. declaratio.

90. locus. declaratio.

91. locus. declaratio.

92. locus declaratio.

proprium, non est propriū, neque profecto quod minus est eius proprium, erit proprium. Vt quia magis est proprium animalis sensibile quàm partibile, non est autem animalis sensibile proprium: quare non erit animalis partibile proprium.

93. locus. declaratio. Construenti autem, si quod minus est eius proprium, est proprium. Nam & quod magis est eius proprium, erit proprium: vt quoniam minus est proprium animalis sentire quàm viuere; est auté animalis proprium sentire, erit animalis proprium viuere.

94. locus. declaratio. Deinde ex his, quæ similiter insunt, primum quidem destruenti, si quod similiter est proprium, non est proprium eius, cui similiter est propriū. Neque enim quod similiter est proprium, erit proprium eius cuius similiter est proprium: vt quia similiter est proprium concupiscibilis concupiscere, & rationalis ratiocinari: non est autem proprium concupiscibilis concupiscere, non erit rationalis proprium ratiocinari.

95. locus. declaratio. Construenti vero, si quod similiter est proprium, eius est proprium, cuius est similiter proprium. Nam & quod similiter est proprium, erit eius proprium cuius similiter est proprium: vt quia similiter est rationalis proprium primum prudens, & concupiscibilis proprium primum temperans: est autem rationalis primum prudens: erit igitur concupiscibilis proprium primum temperans.

96. locus. declaratio. Secundum autem, destruenti quidem, si quod similiter est proprium non est proprium eius. Nam neque quod similiter est proprium, erit proprium eius: vt quia similiter est proprium hominis videre, & audire, non est hominis proprium videre, non vtique hominis proprium audire.

97. locus. declaratio. Construenti vero, si quod similiter est eius proprium, est proprium,

prium. Nam quod similiter est eius proprium, proprium erit: vt quia similiter est proprium animæ, aliquid partium eius primo esse concupiscibile, & rationale primo: est auté proprium animæ, quid partium eius esse concupiscibile primo, erit vtique proprium animæ, quidpiam partium eius esse rationale primo. Tertium vero, destruenti quidem, si cuius similiter est proprium, non est proprium. Neque enim cuius similiter proprium erit proprium: si autem illius est proprium, non erit alterius proprium: vt quia vrere similiter est proprium flammæ, & carbonis, non est autem flammæ proprium vrere, non erit carbonis proprium vrere: si autem est flammæ proprium, non erit carbonis proprium vrere. Construenti autem hic locus non est vtilis: differt autem quod est ex similiter se habentibus, ab eo quod ex iis est, quæ similiter insunt: quoniam illud quidem secundum proportionem sumitur, non in eo quod inest aliquid comparatum; hoc autem ex eo quod inest, alicui comparatur. Deinde destruenti quidem, si potentia proprium assignans, & non ad ens assignauit proprium potentia, cùm non contingat ei potentia inesse cum ens non est. Non enim erit proprium quod positum est esse proprium: vt quia qui dixit aëris proprium respirabile, potentia quidem assignauit proprium (nam tale proprium vt respirari possit, respirabile est:) assignauit autem & ad non esse proprium: nam & cum non est animal quod spirare natum ex aëre, contingit aërem esse, non tamen cùm non est animal, possibile est spirare: quare neque aëris erit proprium huiusmodi possibile respirari tunc, quia animal non erit quod tale est vt respi-

98. locus. declaratio.

99. Locus. declaratio.

rare possit: non ergo erit aëris proprium respirabile. Construenti autem, si potentia assignans proprium, tam ad ens assignauit proprium, quàm ad non ens, cùm contingat potentia nō enti inesse. Erit enim proprium quod positum est non esse proprium: vt quia qui assignauit proprium, entis possibile pati, aut facere potentia assignans proprium, ad ens assignauit proprium (nam cùm ens est, & possibile pati quid, aut facere erit) quare proprium erit entis possibile pati quid, aut facere.

100. locus. declaratio.

Deinde destruenti quidem, si per superabundantiam posuit proprium. Non erit enim proprium quod positum est esse proprium: accidit enim sic asignantibus proprium, non de quo orationem, & nomen verificari: nam corrupta re, nihil minus erit oratio: nam eorum, quæ sunt, alicui maxime inest: vt si quis asignet ignis proprium, corpus leuisimum: corrupto enim igne, erit aliquod corporum quod leuisimum erit: quare non erit ignis proprium, corpus leuisimum. Construenti autem, si non per superabundantiam posuit proprium. Erit enim secundum hoc bene positum proprium: vt quia qui posuit hominis proprium animal mansuetum natura, non superabundantia assignauit proprium: erit vtique secundum hoc bene positum proprium.

101. locus. declaratio.

*

Aristotelis libri Quinti Finis.

ARISTOTELIS TOPICORVM

LIBER SEXTVS.

SVMMA LIBRI.

De locis Definitionis: de locis ex differentiis desumptis: de locis definitionum rerum, quæ composita sunt: Postremo de locis definitionum, quæ omnibus prædicamentis communes sunt.

De locis Definitionis, & primum Generis.

Caput Primum.

EIVS autem, quod est circa terminos negotij, partes sunt quinque. Nam, aut quod omnino non verum est dicere, de quo nomen & orationem (oportet enim hominis definitionem de omni homine verificari:) aut quod, cùm sit genus, non posuit in genere, vel non in accommodato genere posuit (oportet enim eum qui definit in genere ponentem differentias adiungere: nam maxime eorũ, quæ sunt in definitione, genus videtur definiti substantiam significare:) aut quod non propria est definitio (oportet enim definitioné propriam esse, quemadmodum prius dictum est:) aut si omnia quæ dicta sunt is qui fecit, non definiuit, neq; — 1. *locus. declarati.*

dixit quid eſt eſſe rei definitæ. Reliquum autem præter ea, quæ dicta ſunt, ſi definiuit quidem, at non bene definiuit. Si igitur non verificatur, de

2. locus. declaratio. quo nomen & oratio, ex iis quæ dicta ſunt in accidente locis, conſiderandũ. Nam, & illic vtrum verum, vel non verum, omnis conſideratio fit: quando enim quod ineſt accidens diſputamus, quod verum eſt dicimus: quando autem quod non eſt, quod non verum. ſi vero non in accommodato genere poſuit, aut ſi non propria eſt aſsignata oratio, ex iis qui ſunt ad genus, & proprium dictis locis, proſpiciendum. Reliquum vero ſi non definiuit, aut ſi non bene definiuit,

4. locus. declaratio. aliquo modo aggrediendum dicere. Primum igitur inſpiciendum ſi non bene definiuit. Nam facilius eſt quodlibet feciſſe, quàm bene feciſſe: manifeſtum igitur, quoniam peccatum circa hoc pluſculum, eo quòd laborioſius: quare ar-

5. locus. declaratio. gumentatio facilior quæ circa hoc, quàm quæ circa illud fit. Sunt autem eius quod non eſt bene, partes duæ. vna quidem, obſcura interpretatione vti. Oportet enim definientem, vt contingit, quàm clariſsima interpretatione vti: eo quòd cognoſcendi gratia aſsignatur definitio. ſecunda autem, ſi amplius dixit in defini-

6. locus. declaratio. tione, quàm par ſit: nam omne quod ſuperadiectum eſt in definitione, ſuperfluum eſt. Rurſum autem vtrunque quod dictum eſt, in plures partes diuiditur: vnus autem locus eius, quod obſcure eſt, ſi ſit æquiuocum alicui, quod dictum eſt. Vt quòd generatio eſt ductio ad ſubſtantiam, & quòd ſanitas commenſuratio calidorum & frigidorum: nam æquiuoca eſt ductio, & commenſuratio: immanifeſtum igitur, vtrum vult dicere eorum, quæ ſignificantur ab

eo,

eo, quod multipliciter dicitur. Similiter autem, & si cùm definitum multipliciter dicitur, diuidens non dixit: nam immanifestum vtrius definitionem assignauit, contingítque calumniari, velut non conueniente oratione ad omnia, quorum definitionem assignauit: maxime autem contingit tale quippiam facere, cum latet æquiuocatio. Contingit etiam, & eum, qui diuidit, quoties dicitur id, quod in definitione assignatum est, syllogismum facere: nam, si secundum nullum modorum sufficienter dictum est, manifestum quòd non definierit illo modo. Alius si secundum metaphoram dixit. Vt scientiam indeciduam, terram autem nutricem, aut temperantiam consonantiam: nam omne obscurum, quod secundum metaphoram dicitur, contingit, & etiam metaphora loquentem calumniari, tanquàm non proprie dicentem: non enim congruet dicta definitio, vt in temperantia, nam omnis consonantia in sonis. Amplius, si est genus consonantia temperantiæ, in duobus generibus erit idem, non continentibus se inuicem: nam neque consonantia virtutem, neque virtus continet consonantiam. Amplius, si non positis nominibus vtitur. Vt Plato ciliumbræ oculum, aut araneum putrimordax, aut medullam ossigenium dixit: nam omne obscurum, quod insuetum est. Quædam autem neque secundum æquiuocationem, neque secundum metaphoram, neque proprie dicuntur. Vt lex, mensura, vel imago eorum, quæ natura iusta sunt: sunt autem huiusmodi deteriora, metaphora: nam metaphora facit quodammodo notum quod designatum est per similitudinem (omnes enim metaphora

7. locus. declaratio.

8. locus. declaratio.

9. locus. declaratio.

vtentes, ſecundum aliquam ſimilitudinem ea
vtuntur:) at quod tale eſt non facit notum: nam
neque ſimilitudo eſt ſecundum quam menſura,
vel imago lex eſt, neque dici ſolet proprie: qua-
propter, ſi proprie menſuram, vel imaginem le-
gem dicit eſſe, veritatis eſt expers: nam imago
id eſt, cuius generatio per imitationem eſt: hoc
autem non ineſt legi: ſi autem non proprie, ma-
nifeſtum quod obſcure dixit, atque deterius
quolibet eorum, quæ ſecundum metaphoram di
10. locus. cuntur. Amplius, ſi non manifeſta eſt contra-
declaratio. rij oratio ex hoc quod dicitur. Nam, quæ bene aſ-
11. locus. ſignantur, contrarias commanifeſtant. Aut ſi per
declaratio. ſe dicta non ſit manifeſtum cuius eſt definitio:
ſed quemadmodum ea, quæ ſunt antiquorum
ſcriptorum, niſi quis ſuperſcripſiſſet, non cogno-
ſcebatur quid vnumquodque: ſi igitur non cla-
12. locus. re, ex huiuſmodi eſt inſpiciendum. Si igitur ſu-
declaratio. perfluum in termino dixit, primum quidem con-
ſiderandum, ſi aliquo vſus eſt, quod omnibus
inſit, vel ſimpliciter iis quæ ſunt, vel iis quæ
ſub eodem genere ſunt definitorum. Nam ſu-
perfluum dici neceſſarium id eſt: oportet enim
genus ab aliis ſeparare, differentiam autem ab
aliquo eorum, quæ ſunt in eodem genere: atqui
quod omnibus quidem ineſt ſimpliciter, à nullo
ſeparat, quod autem omnibus, quæ ſub eodem
ſunt genere ineſt, non ſeparat ab iis quæ ſunt in
eodem genere: quare ſuperuacaneum huiuſmodi
13. locus. appoſitum. Aut ſi eſt quidem proprium quod ap-
declaratio. poſitum eſt, ablato autem illo, & reliqua defini-
tio propria eſt, & indicat ſubſtantiam. Vt in ho-
minis oratione ſcientiæ ſuſceptiuum appoſitum,
ſuperfluum: nam & eo ablato, reliqua oratio

propria

propria eſt, & indicat ſubſtantiam: ſimpliciter autem dicendo, omne ſuperfluum, quo ablato, reliquum manifeſtum facit id quod definitur. Talis autem eſt & animæ terminus, ſi eſt numerus ipſe ſeipſum mouens: nam quod ſeipſum mouet eſt anima, ceu Plato definiuit, an proprium quidem quod dicitur, non indicat autem ſubſtantiam interempto numero. vtrouis igitur modo ſe habeat, difficile eſt vt explicet. Vtendum ergo in omnibus talibus ad id quod expedit: vt eſt phlegmatis terminus, humidum primum à cibo indigeſtum: vnum enim primum non multa: quare ſuperfluum, indigeſtum appoſitum: nam hoc ablato, reliqua erit propria definitio: non enim contingit à cibo & aliud quiddam primum eſſe. An non ſimpliciter à cibo phlegma, ſed indigeſtorum primum? quare addendum eſt indigeſtum: nam illo quidem modo dicta non vera erit definitio, ſiquidem non omnium primum eſt. Amplius, ſi quippiam eorum, quæ ſunt in oratione, non omnibus ineſt, quæ ſunt ſub eadem ſpecie. Nam talis peius definiuit, quàm qui vſi ſunt eo quod ineſt omnibus quæ ſunt: nam illic, ſi reliqua propria definitio, & tota propria erit: ſimpliciter enim ad proprium quolibet addito vero, tota oratio propria fit: at vero ſi aliquid eorum quæ ſunt in oratione, non omnibus inſit, quæ ſunt ſub eadem ſpecie, impoſsibile eſt totam orationem propriam eſſe: non enim conuerſim prædicabitur de re, vt animal greſsibile bipes quadricubitale: nam huiuſmodi oratio non conuerſim prædicabitur de re, eo quòd non omnibus ineſt (quæ ſub eadem ſpecie ſunt) quadricubitale. *14. locus. declaratio.*

15. *locus. declaratio.* Rursum si idem frequenter dixit. Vt qui concupiscentiam appetitum delectationis dixit: nam omnis concupiscentia, delectationis est: quare & eidem concupiscentiæ delectationis erit: fit igitur terminus concupiscentiæ appetitus delectationis (nihil enim differt concupiscentiam dicere, aut appetitum) delectationis) quare vtrunque eorum delectationis erit. An hoc quidem nihil absurdum? nam & homo bipes est. Quare & idem homini, bipes erit. est autem idem homini, animal gressibile bipes: quare animal gressibile bipes, bipes est: sed non propter hoc absurdum aliquid accipit. non enim de animali solum gressibile bis bipes prædicatur, sic enim de eodem bis bipes prædicatur, si de animali bipede gressibile bipes dicitur, quare semel tantum bipes prædicatur. Similiter autem & in concupiscentia: non enim de appetitu id quod est delectationis esse prædicatur, sed de toto: quare semel & hic prædicatio fit. Non est autem bis dicere idem nomen, aliquid absurdum: sed frequenter de aliquo idem prædicari, sicut Xenocrates prudentiam definitiuam, & contemplatiuam eorum quæ sunt, dicit esse: nam definitiua, comtemplatiua quædam est, quare bis idem dicit, addens rursum & contemplatiuam. Similiter autem & quicunque refrigerationem, priuationem eius quidem caloris, qui secundum naturam est, dicunt esse: nam omnis priuatio eius est, quod secundum naturam est: quare superfluum est addere secundum naturam, sed sufficit fortasse dicere, priuationem caloris, eo

16. *locus. declaratio.* quòd ipsa priuatio notum facit quòd eius sit, quod secundum naturam dicitur. Rursum si

vniuer

vniuersali dicto addidit & particulare. Vt si clementiam imminutionem, expedientiam & iustorum: nam iustum expediens quippiam est, quare continetur in expediente: superfluum igitur, iustum: nam qui dixit vniuersale, addidit & particulare, & si medicinam disciplinam sanatiuorum animali & homini; aut legem imaginem eorum quæ natura sunt bona & iusta; nam iustum bonum quippiam: quare frequenter idem dicit. vtrum igitur bene an non bene definiuit, per hæc & huiusmodi perspiciendum. Vtrum vero definiuit, & dixit quid est esse, an non, ex his. Primum ergo si non, per priora & notiora confecit definitionem. Nam terminus assignatur eius cognoscendi gratia quod dicitur. cognoscimus autem non ex quibuslibet, sed ex prioribus, notioribúsque, quemadmodum in demonstrationibus: sic enim omnis doctrina & omnis disciplina se habet: manifestum igitur, quòd qui non per huiusmodi definiuit, non definiuit: si enim definiuit, plures erunt eiusdem definitiones. Nam manifestum, quòd & qui per priora, ac notiora, iterum melius definiuit: quare vtræque erunt definitiones eiusdem: tale autem non videtur: nam vnicuique eorum quæ sunt, vnum est esse idipsum quod est: quare si plures erunt eiusdem definitiones, idem erit definitio, esse quod quidem secundum vtranque definitionem significatur: hæc autem non eadem sunt, eo quòd definitiones diuersæ: manifestum igitur quoniam non definiuit, qui non per priora, atque notiora definiuit. Igitur per non notiora quidem terminum dici, dupliciter est accipere, aut

17. locus. declaratio.

18. locus. declaratio.

aut enim si simpliciter ex ignotioribus, aut si nobis ignotioribus, contingit enim vtroque modo: simpliciter igitur notius quod prius est, posteriore: vt punctum linea, & linea superficie, & superficies solido, quemadmodum & vnitas numero: prius enim & principium omnis numeri: similiter autem & elementum syllaba. Nobis autem econuerso quandoque accidit: nam maxime solidum magis sub sensu cadit, quàm superficies: superficies autem magis quàm linea, linea autem signo magis: quare multitudo magis huiusmodi cognoscit: nam illa quidem quomodo libet, hæc autem subtili, & fœcundo intellectu comprehendere oportet: simpliciter igitur melius per priora, posteriora tentare cognoscere, nam magis scientificum tale est. Verum ad eos, qui impotentes sunt cognoscere per talia, necessarium forte per ea, quæ illis cognita sunt, facere orationem: sunt autem talium definitiones quæ & puncti, & lineæ, & superficiei. omnes enim per posteriora, priora indicant: nam illud quidem lineæ, istam autem superficiei, hanc vero solidi fines dicunt esse. Non oportet autem latere quoniam sic definientes non contingit quod quid est esse definitio, indicare: nisi contingat idem nobis notius esse, & simpliciter notius: siquidem oportet per genus & differentias definire eum, qui bene definit, hæc autem simpliciter notiora, & priora sunt specie: interimit enim genus & differentia speciem, quare priora hæc specie. Sunt autem notiora, nam specie quidem nota necesse est genus & differentias cognosci: qui hominem enim cognoscit, & animal gressibile cognoscit: ac gene

genere & differentia notis,non necesse est & speciem cognosci:quare ignotior species. Amplius, illis (qui secundum veritatem huiusmodi definitiones dicunt esse quæ sunt ex iis quæ vnicuique sunt nota) plures : eiusdem accidit dicere definitiones esse, nam alia aliis, & non omnibus eadem contingit notiora esse : quare ad vnumquenque erit definitio assignanda, si quidem ex iis, quæ singulis quibusque sunt notiora, definitionem oportet facere. Amplius, eisdem alia interdum alia magis nota : nam à principio quidem sensibilia, instructioribus autem factis contra : quare neque ad eundem semper ad eadem definitio assignanda, iis qui per ea quæ singulis quibusque sunt notiora definitionem fatentur assignandam esse : manifestum igitur, quòd non definiendum per ea, quæ huiusmodi sunt, sed per simpliciter notiora: nam solo modo sic vna & eadem definitio semper fiet. Fortasse autem & quod simpliciter notum, non est id quod omnibus notum, sed quod bene dispositis intellectu. quemadmodum & simpliciter salubre iis, qui bene affectum habent corpus : oportet ergo vnumquodque talium diligenter peruestigare, vti autem disputantes ad id quod expedit. Maxime autem sine dissensione interimere contingit definitionem, si neque ex simpliciter notioribus, neque ex iis quæ nobis, contingit definitionem fieri. Vnus igitur locus est eius quod non per notiora, quod per posteriora, priora indicat : quemadmodum prius diximus. Alius autem, si eius, quod est in quiete, & definitione, per indefinitum, & quod in

19. *locus.* in motu est assignata est oratio nobis. Prius
declaratio. enim est & notius quod manens est, & definitum, eo quod indefinitum & in motu est. Eius
20. *locus.* autem, quod est non ex prioribus, tres sunt loci.
declaratio. Primus quidem, si per oppositum, oppositum definiuit. vt si per malum, bonum. simul enim natura opposita, & nonnullis etiam eadem disciplina vtrorunque videtur esse: quare non notius alterum altero. Oportet autem non latere quædam fortasse aliter definiri non posse, vt duplum sine dimidio, & quæcunque per se ad aliquid dicuntur, nam omnibus huiusmodi est idem esse, ei quod est ad aliquid quodammodo se habere: quare non est possibile sine altero alterum cognoscere, eo quòd necessarium est alterius oratione coassumi & alterum. Ergo co-
21. *locus.* gnoscere quidem oportet huiusmodi omnia, vti
declaratio. autem eis in his vt videbitur expedire. Alius, si eodem vsus est ei quod definitur. Latet autem, cùm non eodem definiti nomine vtitur: vt si Solem stellam in die apparentem definiuit: nam qui die vtitur, Sole vtitur: & par est ad deprehendenda talia sumere pro nomine orationem: vt quòd dies est, solis latio super terram: nam tunc manifestum, quòd qui Solis lationem super terram dixit, solem dixit, quare vtitur sole, qui die vtitur. Rursum, si eo quod è diuerso diuiditur, id quod è diuerso diuiditur
22. *locus.* definiuit. Vt impar est, qui vnitate maior est
declaratio. pare: simul enim natura, quæ ex eodem genere è diuerso diuiduntur: impar autem & par è diuerso diuiduntur: nam ambo, numeri differentiæ. Similiter autem, & si per inferiora,
23. *locus* superiora definiuit. Vt partem numernm, qui
declaratio. bipar

bipartite secatur: aut bonum, habitum virtutis: nam & bipartite sumptum est à duobus, quæ paria sunt: & virtus, bonum quoddam est: quare inferiora hæc quàm illa sunt: est autem necesse eum, qui inferioribus vtitur, & illis vti: nam, & qui virtute vtitur, bono vtitur, eo quòd bonum quoddam virtus: similiter autem, & qui bipartite vtitur, & pare vtitur, eo quòd in duo secari significat bipartite secari: duo autem paria sunt. Vniuersaliter igitur dicendo, vnus est locus non per priora, & notiora fecisse orationem, partes autem eius, ea quæ dicta sunt. Secundus autem, si res cùm sit, non ponitur in genere. Nam in omnibus huiusmodi peccatum est, in quibus non prius ponitur in oratione, quid est: vt corporis definitio, quod habet tres dimensiones: aut si quis hominem definiuit, quod est sciens numerare: non enim dictum est, quid est, habere tres dimensiones: vel quid est, scit numerare: genus autem vult quid est significare: & primum apponitur eorum, quæ in definitione dicuntur. Amplius, si ad plura cum dicatur id, quod definitur, non ad omnia assignauit. Vt si Grammaticem, scientiam scribendi quod profertur: nam indiget, & quod legendi: nihilo enim magis scribendi, quàm legendi assignat qui definit: quare non alius, sed qui vtraque hæc dicit, eo quòd plures non contingit eiusdem definitiones esse. In quibusdam profecto secundum veritatem se habet, vt dictum est, in quibusdam autem non, vt in quibuscunque non per se dicitur ad vtrunque: vt medicinam, scientiam, sanitatem, & ægritudinem efficiendi: nam de illa quidem per se dicitur, de hac autem per accidens: simpliciter enim alienum à medicina,

24. locus declaratio

25. locus declaratio

ægritudinem efficere. Quare nihil magis definiuit, qui ad vtrunque assignauit, quàm qui ad alterum, verum fortasse & deterius, eo quòd & reliquorum quilibet potest ægritudinem efficere.

26. *locus. declaratio.* Amplius, si non ad melius, sed ad peius assignauit, cum sint plura, ad quæ dicitur quod definitur. Nam omnis disciplina, & potestas, optimi videtur esse. Rursum, si non positum est in proprio genere quod dictum est, cõsiderandum ex iis, quæ ad genera sunt, elementis: quemadmodum est dictum prius. Rursum, si transiliens

27. *locus. declaratio.* dicit genera. Vt qui iustitiam æqualitatis habitum effectiuum, vel distributiuum æqui: nam transilit, qui sic definit virtutem: relinquens igitur iustitiæ genus non dicit quid est esse (nam substantia vnicuique est in genere) est autem hoc idem ei, quod est non in proximo genere ponere. Nam qui in proximo posuit, omnia superiora dixit, eo quod omnia superiora genera de inferioribus prædicantur. Quare aut in proximo genere ponendum, aut omnes differentias superiori generi addendum, per quas definitur proximum genus: sic enim erit nihil prætermissum, sed pro nomine, in oratione dictum erit inferius genus: qui vero ipsum superius genus dicit, non dicit & inferius genus: nam qui plantam dicit, non dicit arborem.

De locis, quæ sumuntur à differentiis definitionem constituentibus.

Caput II.

28. *locus. declaratio.* Rursum in differentiis similiter considerandum, si & differentias dixit generis. Nam, si rei non specialibus definiuit differentiis, aut si etiam omnino aliquid huiusmodi dixit, quod nullius contingit differentiam esse (vt animal,

aut

aut substantiam) manifestum, quoniam non definiuit: nullius enim differentiæ, quæ dicta sunt. Videndum autem & si est aliquid quod è diuerso diuiditur dictæ differentiæ. Nam, si non est, perspicuum, quoniam non erit quæ dicta est generis differentia: nam omne genus iis, quæ ediuerso diuiduntur, differentiis diuiditur; vt animal gressibili, & volatili, & aquatili, & bipedi. *29. locus. declaratio.*

Aut si est quidem ediuerso diuisa differentia, non verificatur autem de genere. Nam si non, manifestum quoniam neutra erit generis differentia: omnes enim quæ è diuerso diuiduntur differentiæ, verificantur de proprio genere. Similiter autem, & si verificatur quidem, at non facit apposita generi speciem. Nam manifestum quòd non erit hæc specifica differentia generis, nam omnis specifica differentia cum genere speciem facit: si autem hæc non est differentia, nec quæ dicta est: quia hæc è diuerso diuiditur. Amplius, si negatione diuidat genus. Vt qui lineam definiunt, longitudinem sine latitudine esse: nam nihil aliud significat, sine latitudine, quam quòd non habet latitudinem: accidet igitur genus participare speciem. nam omnis longitudo sine latitudine, aut latitudinem habens est: quia de omni affirmatio, vel negatio vera fit: quare genus lineæ, cùm longitudo sit, sine latitudine, aut latitudinem habens erit: at longitudo sine latitudine speciei est ratio: similiter autem & longitudo latitudinem habens: nam sine latitudine, & latitudinem habens, differentiæ sunt: ex differentia autem & genere est speciei oratio: quare genus suscipiet speciei orationem, similiter autem & differentiæ, eo quòd altera dictarum differentiarum ex necessitate prædicatur de ge- *30. locus. declaratio.* *31 locus. declaratio.* *32. locus. declaratio.*

nere. Est autem dictus locus vtilis ad eos, qui ponunt ideas esse: nam si non est ipsa longitudo, quodam modo prædicabitur de genere quod latitudinem habet, aut sine latitudine est: oportet enim de omni longitudine alterum eorum verificari, siquidem de genere verificari debeat: hoc autem non accidit. sunt autem & sine latitudine & latitudinem habentes longitudines, quare ad illos solos vtilis hic locus, quicunque genus vnum numero dicunt esse. hoc autem faciunt qui ideas ponunt. nam ipsam longitudiné, & ipsum animal, genus dicunt esse. Fortasse autem in quibusdam etiam necessarium est negatione vti definientem, vt in priuationibus: nam cæcum est, quod non habet visum, quando natum est habere. Differt autem nihil negatione diuidere genus, aut huiusmodi affirmatione, quam negationem necesse est è diuerso diuidi, vt si longitudinem habens latitudinem definiuit, eam habente latitudinem è diuerso diuiditur, non habens latitudinem, neque aliud quicquam: quare negatione rursum diuiditur genus. Rursum, si speciem, vt differentiam assignauit. Vt qui conuitium, iniuriam cum irrisione definiuit: nam irrisio iniuria quædam est, quare non differentia, sed species est irrisio. Amplius, si genus vt differentiam dixit. Vt virtutem habitum bonum, vel studiosum: nam bonum est genus virtutis. An non genus est bonum, sed differentia? siquidem verum est quòd non contingat idem in duobus generibus esse non continentibus se inuicem (nam neque bonum continet habitum, neque habitus bonum: nō enim omnis habitus bonus, neque omne bonum habitus) non erunt profectò genera ambo. si igitur habitus genus est virtutis,

33. locus. declaratio.

34. locus. declaratio.

tis, perſpicuum bonum non eſt genus, ſed magis differentiam eſſe. Amplius, habitus quidem quid eſt virtus ſignificat: bonum autem non quid eſt, ſed quale quid eſt: videtur autem differentia quale quid ſignificare. Videndum autem, & ſi non quale quid, ſed ipſum quid ſignificat aſſignata differentia. nam videtur quale quid omnis differentia ſignificare. Conſiderandum autem, & ſi ſecundum accidés ineſt definito differentia. Nam nulla differentia eſt eorum, quæ ſecundum accidens inſunt, ſicut neque genus: non enim contingit differentiam ineſſe alicui, & non ineſſe. Amplius, ſi prædicatur de genere differentia, vel ſpecies, aut inferiorum aliquod ſpeciei, non erit definiens. Nam nullum eorum, quæ dicta ſunt, contingit de genere prędicari, eo quòd genus de quá plurimis omnium dicitur. Rurſum, ſi prædicatur genus de differentia. nam non de differentia, ſed de quibus differentia, genus videtur prædicari: vt animal de homine, & boue, & de aliis greſſibilibus animalibus, non autem de ea differentia, quæ de ſpecie dicitur: nam ſi de vnaquaque differentiarum animal prædicabitur, multa animalia de ſpecie prædicabuntur: nam differentiæ de ſpecie prædicántur. Amplius, differentiæ omnes, aut ſpecies, aut indiuidua erunt, ſi quidem ſunt animalia: nam vnumquodque animalium aut ſpecies, aut indiuiduum eſt. Similiter autem inſpiciendum, & ſi ſpecies, aut inferiorum ſpeciei aliquod, de differentia prędicatur. Impoſſibile enim eo quòd de pluribus differentia, quam ſpecies dicitur. Item accidet differentiam ſpeciem eſſe, ſiquidem prædicabitur de ea aliqua ſpecierum: nam, ſi de differentia prædicatur homo, manifę-

35. locus. declaratio.

36. locus. declaratio

37. locus. declaratio.

38. locus. declaratio.

39. locus. declaratio.

stum quoniam differentia est homo. Rursum, si
40. locus. non prior est differentia specie. nã genere quidẽ
declaratio. posterior est, specie autẽ priorem differentiã esse
oportet. Considerandũ autem, & si alterius gene-
ris est dicta differentia, neq; cõtẽti, neq; cõtinen
41. locus. tis. Nam non videtur eadem differentia duorum
declaratio. generum esse non continentium se inuicẽ: si au-
tem non, accidet & speciem eandem in duobus
generibus esse non continentibus se inuicem: in-
fert enim vnaquæque differentiarum proprium
genus, vt gressibile, & bipes animal coinferunt:
quare, si de quo differentiã & generum vtrun-
que, manifestum vtiq; quoniam species in duo-
bus erat generibus non continentibus se *inui-*
cem. An non impossibile eandem differentiam
duorum generum esse non continentium se in-
uicem, sed addendum neque vtroque sub eo-
dem existente. nam gressibile animal, & vola-
tile animal, genera sunt non continentia se in-
uicem, & vtriusque eorum bipes differentia: qua-
re addendum est, neque sub eodem, vtroque exi-
stente: nam hæc ambo sub animali sunt; mani-
festum etiam quoniam non necesse est differen-
tiam omnem, proprium genus inferre, eo quòd
contingit eandem duorum generum esse non
continentium se inuicem: sed alterum tantùm
necesse est inferre, & superiora omnia: vt bipes,
42. locus. gressibile, vel volatile infert animal. Viden-
declaratio. dum autem & si in aliquo differentiam assigna-
uit substantiæ. Nam videtur differre substantia
à substantia in eo quod alicubi est, quare &
eos, qui gressibili, & aquatili diuidunt animal,
Dubitatio increpant, tanquam gressibile & aquatile ali-
cubi significet. An in iis quidem non rectè in-
crepant? non enim in aliquo, neque alicubi si-

gnificat aquatile, & terrestre, sed quale quid: nam & si in sicco sit, similiter aquatile, similiter autem & terrestre, & si in humido sit, similiter terrestre, sed non aquatile erit: attamen si quandoque significat in aliquo differentia, manifestum quoniam peccabit. Rursum, si affe- 43. *locus. declaratio.* ctum, differentiam assignauit. Nam omnis affectus cùm magis fit, detrahit à substantia: differentia autem non huiusmodi est: nam magis videtur saluare differentia id, cuius est differentia: & simpliciter impossibile est singulum quodque esse sine propria differentia: nam, cum non est gressibile, non erit homo: & (vt simpliciter dicamus) secundum quæcunque alteratur habés, nihil eorum differentia illius est. nam omnia huiusmodi cum magis fiunt, detrahunt à substantia: quare si aliquam huiusmodi differentiam quispiam assignauit, peccauit: simpliciter enim non alteramur secundum differentias. Et si alicuius eorum, quæ sunt ad aliquid, 44. *locus. declaratio.* non aliud quid differentiam assignauit. Nam eorum, quæ sunt ad aliquid, & differentiæ ad aliquid: vt & in disciplina, contemplatiua enim. & actiua, & effectiua dicitur: vnumquodque autem horum ad aliquid significat: contemplatiua enim alicuius, & actiua alicuius, & effectiua alicuius. Considerandum autem & si ad 45. *locus. declaratio.* quod natum est vnumquodque eorum quæ sunt ad aliquid, assignauit definiens. Nam in quibusdam quidem ad quod, natum est singulum quodque eorum, quæ sunt ad aliquid, solum est vti, ad aliud autem nihil, vt visu ad videndum solum: quibusdam autem & ad aliquid aliud vt dolio sanè hauriat aliquis, attamen si quis definiuit dolium, instrumentum ad hauriendum,

peccauit, non enim ad hoc natum est: terminus autem est, ad quod natum est, ad quod sanè vtitur prudens qua prudens, & quæ circa singulum quodque propria disciplina. Amplius, si non primum assignauit, quando contingit ad plura dictum esse. Vt prudentiam virtutem hominis, aut animæ: & non rationalis: primum enim rationalis virtus prudentia: nam secundũ hoc & anima & homo dicitur prudens. Amplius, si non susceptiuum est eius cuius dicitur affectus, vel dispositio, vel quoduis aliud, peccauit. Nam omnis dispositio, vel affectus in illo natus est fieri, cuius est dispositio, vel affectus: vt & scientia in anima, dispositio existens animæ. Aliquando autem peccant in talibus, vt quicunq; dicunt quòd somnus est impotentia sensus, & dubitatio æqualitas contrariarum ratiocinationum, & dolor separatio naturalium partium cum violentia: nam neque somnus inest sensui, oporteret autem inesse, si impotentia sensus est. Similiter autem neque dubitatio contrariis ratiocinationibus inest, neque dolor naturalibus partibus: dolebunt enim inanimata, si dolor eis inest. Talis autem & sanitatis definitio. siquidem commensuratio calidorum, & frigidorum est, necesse est enim sana esse, calida & frigida: nam cuiusque commensuratio illis inest, quorum est commensuratio: quare sanitas inerit vtique ipsis. Item id quod fit, ineffectiuum, aut è conuerso accidit ponere, sic definientibus: non enim est dolor separatio naturalium partium, sed effectiuum doloris, nec somnus impotentia sensus, sed effectiuum alterum alterius: aut enim propter impotentiã dormimus, aut propter somnum impotentes sumus. Similiter autem & dubitationis videbitur effe-

46. locus. declaratio.

47. locus. declaratio.

ctiuum esse, contrariarum æqualitas ratiocinationum: quandocunque enim ad vtraque ratiocinantibus nobis similiter videntur omnia secundum vtrunque fieri, dubitabimus vtrum agamus. Amplius, secundum tempora omnia, considerandum sicubi dissonet: vt si immortale definiuit, animal nunc incorruptibile esse. Nam nunc incorruptibile animal, nunc immortale erit. An in hoc quidem non accidit? nam anceps secundum amphibologiã est nunc incorruptibile esse: aut enim quoniam non corrumpitur nunc, significat, aut quoniam non possibile corrumpi nunc, aut quoniam huiusmodi est nunc, vt nunquam possit corrumpi: quando igitur dicimus, quòd incorruptibile nunc animal, non habet, dicimus, quòd nunc tale est animal, sed vt nunquam possit corrumpi: hoc autem immortali idem erat, quare non accidit, nunc idem immortale esse. Sed tamen sicubi accidit quod secundum definitionem quidem assignatum est inesse nunc vel prius, quod vero secundum nomen non inest, non erit idem: vtendum ergo hoc loco, quemadmodum dictum est. Inspiciendum autem & si secundum aliud quippiam magis dicitur: quod definitur, quàm secundum assignatam orationem. Vt si iustitia potestas æqui distributiua est: iustus enim magis est qui eligit æquum distribuere, eo, qui potest: quare non erit iustitia potestas æqui distributiua: nam & iustus esset maxime, qui posset æquum distribuere. Amplius, si res quidem suscipit magis, quod autem secundum orationem assignatur non suscipit, aut contra, quod secundum orationem ei assignatur suscipit, res autem non. Oportet enim aut vtraque suscipere, aut

48. locus & declaratio

49. locus declaratio

Dubitatio.

50. locus. declaratio.

neutrum: siquidem est res quod secundum ora-
51. locus. declaratio, tionem assignatur. Amplius, si suscipiunt vtra-
que quidem magis, non simul autem vtraque au-
gmentum sumunt. Vt si amor cõcupiscentia con-
uentionis est: nam magis concupiscit conuen-
tionem: quare non simul vtraque suscipiunt ma-
52. locus. declaratio. gis: at oporteret, si idem essent. Amplius, si duo-
bus quibusdam propositis, de quo res magis di-
citur, id quod est secundum orationem minus di
citur. Vt si ignis est corpus subtilissimum, ignis
enim magis flamma quàm lux, corpus autẽ sub-
tilissimum minus flamma quàm lux: oportet au-
tem vtraque magis inesse eidem, siquidem ea-
53. locus. declaratio. dem sint. Rursum, si hoc quidem similiter vtris-
que inest propositis, aliud autem non similiter
vtrisque, sed alteri magis. Amplius, si ad duo
54. locus declaratio. definitionem assignauerit secundum vtrunque.
Vt bonum, quod per visum, aut per auditum de-
lectabile, & ens, quod possibile est, pati, aut fa
cere: simul enim idem & bonum, & non bonum
est: similiter autem & ens, & non ens: nam per
auditum delectabile, idem bono erit: quare quod
non delectabile est per auditum, nõ bono idem:
nam eisdem & opposita eadem erunt: opponitur
autem bono quidem non bonum, per auditum
autem delectabili, per auditum non delectabile:
manifestum igitur, quoniam idem non delecta-
bile per auditum, non bono: si igitur aliquid est
per visum quidem delectabile, per auditum au-
tem non, & bonum, & non bonum erit: simili-
55. locus. declaratio. ter autem ostendemus quoniam idem ens, & non
ens est. Amplius, & generibus, & differentiis, &
aliis omnibus, quę in definitionibus sunt assigna
56. locus. declaratio. tis, eis, qui orationes pro nominibus faciunt, con
siderandum, si quicquam dissonet. Si autem sit

ad aliquid quod definitur, aut per se, aut secundum genus: considerandum si non dictum est in definitione ad quod dicitur, aut secūdum ipsum, aut secundum genus. Vt si scientiam definiuit opinionem indissuasibilem, aut etiam voluntatem, appetitum sine tristitia: omnis enim eius, quod est ad aliquid, substantia ad alterum, eo quod idem sit vnicuique eorum quæ sunt ad aliquid esse, idipsum quod est ad aliquid quodammodo se habere: oportebat igitur scientiam dicere opinionem scibilis, & voluntatem appetitum boni. Similiter autem & si grammaticen definiuit scientiam literarum: oportebat enim aut ad quod ipsum dicitur, aut ad quod forte genus dicitur in definitione assignari. Aut si cū quippiam ad aliquid dicitur, non assignauit ad finem. Finis autem in vnoquoque est quod optimum est, aut cuius gratia alia sunt: dicendum igitur aut optimum aut vltimū, vt concupiscentiam non delectabilis, sed delectationis: nam propter hanc, & delectabile eligimus. Conside- *57. locus. declaratio.*
randum & si generatio est ad quod assignauit, vel actus. Nihil enim talium finis: nam magis quod est egisse, & generasse finis, quam fieri & agere. An non in omnibus verum huiusmodi? pene enim plurimi delectari magis volunt quam destitisse delectari: quare agere magis finem quis statuat, quam egisse. Rursum, in quibusdam si non determinauit q́uanti, vel qualis, vel vbi, vel secundum alias differentias. Vt ambitiosus, & qualis: & quanti appetens est honoris: nam omnes appetunt honorem: quare non sufficit ambitiosum dicere, qui appetet honorem, sed addere oportet dictas differentias. similiter autem & auarus quantas appetit pecu- *58. locus. declaratio.* *Dubitatio.* *59. locus. declaratio.*

 nias,

nias, aut intemperans, circa quales voluptates: non enim qui à qualibet voluptate tenetur, intemperans dicitur, sed qui ab aliqua. Aut rursum qui definiuit noctem, vmbram terræ, aut succussionem, motum terræ, aut nubem, densitatem aëris, aut ventum, motum aëris: addendum enim quanti, & qualis, vbi, & à quo. Similiter autem & in cæteris huiusmodi: nam omittens differentiam quamlibet, non dicit quid est esse: oportet autem semper ad id quo indiget, argumentari: non enim quolibet modo terra mota, neque quantacunque succesio erit: similiter autem neque aëre quolibet modo, neque quantocunque modo, ventus erit. *Amplius, in appetitibus, si non apponitur quod apparet, & in quibuslibet aliis congruit.* Vt quoniam voluntas appetitus boni, concupiscentia autem appetitus delectationis, sed non apparentis boni, vel delectationis: plerunque enim latet appetentes, quoniam bonum, aut delectabile est, quare non necessarium bonum, vel delectabile esse, sed apparens solum: oportebat ergo sic & asignationem facere. Si autem & asignauit quod dictum est, in ipsas species ducendum eum, qui ponit ideas esse. Non enim est idea illius apparentis, ipsa autem species ad ipsam speciem videtur dici, vt ipsa concupiscentia ipsius delectationis, & ipsa voluntas ipsius boni. Apparentis igitur boni non erit ipsa voluntas, neque apparentis delectationis ipsa concupiscentia: absurdum enim est esse ipsum apparens bonum, vel delectabile. Amplius, si sit quidem habitus definitio, considerandum in habente, siquidem habentis, in habitu: similiter autem, & in cæteris talibus. Vt si delectatio est iuuantia, & delectabile iuuabile.

60. locus. declaratio. *61. locus. declaratio.* *62. locus. declaratio.*

Vniuer

Vniuersaliter autem dicendo in huiusmodi definitionibus quodammodo, vno plura accidit eum qui definit definire. Nam qui scientiam definiuit, quodammodo & ignorantiam definiuit: similiter autem, & scium & inscium, & scire & ignorare: nam, primo dilucido facto, & reliqua quodammodo dilucida fiunt. Inspiciendum igitur in omnibus talibus, ne quicquam dissonet, vtendo elementis ex contrariis, & coniugatis. *63. locus. declaratio.*

Amplius, in his, quæ ad aliquid sunt, considerandum si ad quod genus assignatur, & species ad illud quoddam assignatur. Vt si opinio ad opinatum, & quædam opinio ad quoddam opinatum: & si multiplex ad submultiplex, & quoddam multiplex ad quoddam submultiplex: si autem non sic assignatur, manifestum, quoniam peccatur. *64. locus. declaratio.*

Videndum autem, & si opposítio opposita definitio. Vt si dimidij ea sit, quæ opposita est ei, quæ est duplicis: nam, si duplex est quod in æquali superat dimidium, & dimidium, quod in æquali superatur. In contrariis autem similiter. *65. Locus. declaratio.*

Nam contraria contrarij oratio erit, secundum vnam quandam complexionem contrariorum: vt si adiutiuum quidem effectiuum boni est, nociuum effectiuum mali, aut corruptiuum boni: alterum enim horum necessarium est contrarium esse ei, quod ex principio dictum est: si igitur neutrum contrarium est ei, quod ex principio dictum est, manifestum quoniam neutra erit earum (quæ posterius assignatæ) contrarij oratio, quare neque quæ ex principio assignata est definitio recte assignata est. Quoniam autem quædam contrariorum priuatione alterius dicuntur: vt inæqualitas priuatio æqualitatis videtur esse: inæqualia enim quæ non æqualia *66. Locus. declaratio.*

lia sunt dicuntur: perspicuum, quoniam quod secundum priuationem quidem dicitur contrarium, necessarium est definire per alterum: reliquum vero non iam oportet, per id quod secundum priuationem dicitur. non enim accidit alterutrum per alterutrum cognosci. considerandum igitur in contrariis huiusmodi peccatum. Vt si quis definiuit æqualitatem contrarium inæqualitatem: nam per hoc, quod secundum pri-

67. locus. declaratio. uationem dicitur, definiuit. Amplius, sic definientem necesse est eo, quod definitur vti. Patet autem hoc, si accipiatur pro nomine oratio: nam, quia nil refert dicere inæqualitaté priuationem æqualitatis, erit æqualitas contrarium priuatio-

68. Locus. declaratio. ni æqualitatis, quare eodem erit vsus. Si autem neutrum contrariorum secundum priuationem dicatur, asignetur autem oratio similiter, vt bonum contrarium malo, manifestum, quoniam malum contrarium bono erit: nam sic cótrariorum similiter oratio asignanda: quare rursum eo quod definitur accidit vti: inest enim in mali oratione bonum, quocirca quoniam bonum est malo cótrarium: malum autem nihil differt, vel quod est bono contrarium, erit bonum contrarium, boni cótrario: perspicuum igitur quoniam

69. Locus. declaratio. eodem vsus est. Amplius, si quod secundũ priuationem dicitur assignans non assignauit cuius est priuatio. Vt habitus, aut contrarij, aut cuiuscunque

70. locus. declaratio. est priuatio. Et si non in quo natum est fieri addidit, vel simpliciter, vel in quod primo natum est fieri. Vt si ignorantiam dicens priuationem, non scientiæ priuationem dixit, aut si non addidit in quo natum est fieri, aut addens non in quo primo asignauit, vt quod non in rationali, sed in homine, vel in anima: nam, si quod-

libet

libet horum omittat, peccauit. Similiter autem, & si cæcitatem non visus priuationem in oculo dixit: oportet autem bene assignantem quid est, & cuius est priuatio assignare, & quidnam est quod priuatum est. Videndum autem, & si non secundum priuationem dictum, priuatione definiuit. Vt & in ignorantia videbitur esse huiusmodi peccatum iis, qui non secundum negationem ignorantiam dicunt: nam quod non habet scientiam, non videtur ignorare, sed magis quod deceptum est, propter quod neque inanimata, neque pueros dicimus ignorare: quare non secundum priuationem scientiæ ignorantia dicitur. Amplius, si similibus nominis casibus similes orationis casus captantur. Vt si adiutiuum est effectiuum sanitatis, adiutiua est sanitatis effectiua, & adiuuans efficiens sanitatem. Considerandum & in idea, si aptabitur dictus terminus. Nam in quibusdam non accidit: vt quemadmodum Plato definiuit, mortale addens in animalium definitionibus. idea enim non erit mortalis, vt ipse homo: quare non aptabitur ad ideam definitio. Simpliciter autem in quibus apponitur effectiuum, aut passiuum, necesse est dissonare in idea terminum: nam impossibiles, & immobiles videntur esse ideæ iis, qui dicunt ideas esse: aduersum hos autem, & tales orationes vtiles sunt. Amplius, si eorum, quæ secundum æquiuocationem dicuntur, vnam definitionem omnium communem assignauit. Vniuoca enim, quorum vna est secundum nomen oratio: quare nullius eorum, quæ sub nomine sunt, assignatus est terminus, eo quòd similiter ad omne æquiuocum adaptatur. Passus autem hoc est & Dionysij vitæ terminus: siquidem

71. Locus. declaratio.

72. Locus. declaratio.

73. Locus. declaratio.

dem ea motus est generi nutriendi naturaliter inseruiens: nihil enim hoc magis animalibus quàm plantis inest: vita autem non secundum vnam speciem videtur dici, sed altera quidem animalibus, altera plantis inest: contingit igitur & secundum electionem sic assignare terminum, ac si vniuoca & secundum vnam speciem omnis vita diceretur. Nihil autem prohibet & eum, qui conspicit æquiuocationem, & alterius vult definitionem assignare: latere non propriam, sed communem vtrisque orationem assignare. sed nihil minus si vtrouis modo fecerit, peccauit. Postquàm autem quædam latent æquiuocorum, interroganti quidem vt vniuocis vtendum. Nam non adaptabitur alterius terminus ad alterum: quare videbitur non distinguendum hoc pacto, oportet enim in omne, vniuocum adaptari: eidem autem respondenti, distinguendum est. Quoniam autem quidam respondentium vniuocum quidem dicunt esse æquiuocum, quando non accommodatur ad omne assignata oratio: æquiuocum autem vniuocum, etiam si ad vtrunque accommodetur: præ confessione vtendum pro talibus, aut præcolligendum, quòd æquiuocum, vel vniuocum, aut vtrunque fuerit. Magis enim concedunt non præuidentes, quod futurum est vt accidat. Si autem non facta confessione dixerit aliquis vniuocum æquiuocum esse, eo quòd non accommodatur, & in hoc assignata oratio: considerandum si huius oratio accommodatur & ad reliqua. Nam manifestum, quoniam vniuocum erit reliquis: si autem non, plures erunt definitiones reliquis: nam quæ secundum nomen orationes accommodabuntur ad eandem

74. Locus. Declaratio

75. locus. declaratio.

76. locus. declaratio.

dem, quæ prior assignata est, & quæ posterior. Rursum, si quis definiens aliquid eorum quæ multipliciter dicuntur, & oratio non accommodatur ad omnia, & quia æquiuocum esse non concedat, nomen etiam dicat non ad omnia accommodari, quoniam nec oratio, dicendum ad eiusmodi, quòd nominatione quidem oportet vti quæ tradita est, & quæ sequitur, & non dimouere quæ talia sunt, tametsi nonnulla dicenda non sint similiter multitudini. *77. Locus, declaratio.*

De locis definitionum ipsorum compositorum.

Caput III.

SI autem alicuius complexorum assignetur terminus, considerandum est auferendo alterius eorum quo complectuntur orationem, si est & reliqua reliqui. Nam si non, manifestum, quoniam neque tota totius: vt si quispiam definiuit lineam finalem rectam, finem plani habentis fines, cuius medium superadditur finibus: si finalis lineæ oratio est, finis plani habentis fines, rectæ oportet esse reliquum, cuius medium superadditur finibus: sed infinita neque medium, neque fines habet, recta autem est, quare non est reliqua reliqui oratio. Amplius, si cum sit compositum quod definitur, æquimembris oratio assignetur definitio. Æquimembris autem dicitur oratio esse, quando quot fuerint composita, tot & in oratione nomina, & verba fuerint: necesse est enim in talibus ipsorum nominum commutationem fieri aut omnium, aut aliquorum, eo quòd nihil plura nunc, quàm prius nomina dicta sunt: verùm oportet eum, qui definit, orationem pro nominibus assignare, maxime quidem omnibus: quòd si non, at

78. Locus, declaratio.

79. Locus, declaratio.

saltem in plurimis: sic enim & in simplicibus qui nomen commutat, non definiturus est. Vt
80. *Locus. declaratio.* pro tunica, vestem. Amplius autem maius peccatum, si & per ignotiora nomina commutationem fecerit. Vt pro homine albo, terrigenam candentem: neque enim definiuit, cùm minus sit clarum quod sic dicitur. Considerandum autem & si per commutationem nominum, non idem iam significat. Vt qui contemplatiuam scien-
81. *Locus. declaratio.* tiam opinionē contemplatiuam dixit: nam opinio, scientiæ non idem: at oportet, si debet, & totum idem esse: nam contemplatiuum quidem commune in vtriusq; orationibus est, reliquum vero differens. Amplius, si alterius nominum
82. *Locus. declaratio.* cōmutationem faciens, non differentiæ, sed generis commutationem fecit. Vt in eo quod nuper dictum est: ignotius enim contemplatiua quàm scientia: nam hoc quidem genus, illud autem differentia, omnibus autem notius genus, nam communis: quare non generis, sed differentiæ oportebat commutationem fieri, eo quòd ignotior est. An hæc quidem ridicula reprehensio?
Dubitatio. nihil enim prohibet differentiam quidem notissimo nomine dici, genus autē non: sic autem rebus se habentibus, manifestum quoniam generis, & non differentiæ secundum nomen commutatio facienda: si autem nō nomen pro nomine, sed orationem pro nomine commutat, manifestum quoniam differentiæ magis quàm generis definitio assignanda est, eo quod cognoscendi gratia definitio assignatur: nam minus differentia quàm genus nota. Si autem differentię terminum assignauit, considerandū si & alicuius alius communis est assignatus terminus. Vt cùm imparem numerum, numerum medium habentem

dixerit, determinandum est quo pacto medium habentem: nam numerus quidem communis in vtrisque orationibus est. Imparis autem consumpta est oratio: habent autem, & linea, & corpus, medium, cùm non sint imparia: quare non vtique erit definitio hæc imparis: si autem multipliciter dicitur medium habens, determinandum quomodo medium habens, alioqui reprehensio erit aut syllogismus, quòd non definiuit.

Rursum, si id, cuius quidem orationem assignauit est eorum quæ sunt, quod autem sub oratione, non eorum quæ sunt. Vt si album, quispiam definiuit colorem igni permixtũ. impossibile enim incorporeum corpori permisceri: quare non erit color igni permixtus, attamen album est. *83. locus. declaratio.*

Amplius, quicunque non diuidunt in iis quæ sunt ad aliquid ad quod dicitur, sed in pluribus comprehendentes dicunt: aut omnino, aut in aliquo falsum dicunt. Vt si quis medicinam disciplinam entis dixit: nam si nullius entium medicina est disciplina, manifestum quoniam totá oratio mendax est: si autę alicuius quidem, alicuius autem non, in aliquo mendax: nam oportet de omni; siquidem per se, & non secundum accidens entis esse dicitur, quemadmodum in aliis se habét ea quæ ad aliquid sunt: nam omne disciplinatum ad disciplinam dicitur. Similiter autem & in aliis, eo quòd conuertuntur omnia ad aliquid: omne enim disciplinatũ ad aliquid. Cæterùm si is, qui non per se, sed secundum accidens assignationem fecit, recte assignauit, non ad vnum, sed ad plura vnumquódque eorum quę ad aliquid dicuntur, assignauit: nihil enim prohibet idem, & ens, & album, & bonum esse: quare qui ad quodlibet horum assignauit, recte assi- *84. locus. declaratio.*

gnauit,siquidem is,qui secundum accidens assignauit,recte assignauit. Præterea autem impossibile est huiusmodi orationem propriam assignati esse: nam nō solum medicina,sed plures aliarum disciplinarum ad ens dicuntur, quare vnaquæque entis disciplina erit:manifestum igitur, quoniam talis nullius est disciplinæ definitio, propriam enim & non communem oportet definitionem esse.

85. *locus.* *declaratio.* Quandoq; autem definiunt non rem,sed rem bene se habentem,aut perfectam. Talis autem & rhetoris & furis terminus, si sit rhetor quidem, qui potest quod in vnoquoq; est verisimile considerare, & nihil prætermittere: fur auté,qui clam sumit: perspicuum enim quoniam,cùm talis vterque,hic quidem bonus rhetor,ille autem bonus fur erit:non enim qui clam sumit,sed qui vult clam sumere,fur est.

86. *locus.* *declaratio.* Rursum, si quod propter se eligendum est,vt actiuum vel effectiuum,vel quolibet modo propter aliud eligendum assignauit.Vt qui iustitiam,legum conseruatiuam dicit:aut sapientiam,effectiuam felicitatis:nam conseruatiuum & effectiuum eorum sunt, quæ propter aliud eliguntur. An nihil quidem prohibet quod propter se eligendum est, & propter aliud esse eligendum? attamen nihil minus peccauit,qui sic definiuit quod propter se est eligendum : nam vnicuique optimum, in substantia maximè : melius autem quod propter se eligendùm, quàm quod propter aliud : quare id & definitionem oportebit magis significare.

87. *locus.* *declaratio.* Considerandum autem est & si is, qui alicuius definitionem assignauit,aut hæc, aut quod est ex his, aut hoc cum illo definiuit. Nam si hæc quidem, accidet vtrisque & neutri inesse: vt si iustitiam, temperantiam, & fortitudinem definiuerit:

niuerit: nam ſint duo, vterq; autem alterum habeat, vtrique iuſti erunt, & neuter, eo quòd vtrique quidem habent iuſtitiam, vterque autem non habet. Si autem nondum quod dictum eſt admodum abſurdum videtur, eo quòd & in aliis accidat huiuſmodi (nihil enim prohibet vtroſque habere vnam, cùm neuter habeat) attamen contraria ineſſe eidem, omnino abſurdum videbitur eſſe: accidet autem hoc, ſi hic quidem ipſorum temperantiam & timiditatem habet, ille autem fortitudinem, & prodigalitatem: nam vtriq; & iuſtitiam, & iniuſtitiam habent: nam ſi iuſtitia, temperãtia & fortitudo eſt, & iniuſtitia, timiditas & prodigalitas erit: & omnino quæcunque ad argumentandum idonea quòd non idem ſunt & partes & totum, omnia vtilia ad id quod dictum eſt. videtur autem qui ſic definit partes, toti eaſdem dicere eſſe. Maxime autem accommodatæ fiunt orationes, in quibuſcunque manifeſta partium eſt compoſitio, quemadmodum in domo, & in cæteris talibus: manifeſtum enim quoniam cum ſint partes, nihil prohibet totum non eſſe: quare non idem partes toti. Si autem non hæc, ſed quod ex his eſt dixit id eſſe quod definitur, primum quidem conſiderandum, ſi non natum eſt quippiam vnum fieri ex iis quæ dicta ſunt. Quædam enim ſic ſe habent adinuicem, vt nihil ex eis vnum quippiam fiat: vt linea & numerus. Amplius, ſi definitum quidem in vno aliquo natum eſt primo fieri, ex quibus autem dixit ipſum eſſe, non in vno primo nata ſunt fieri, ſed vtrunque in vtroque. Nam manifeſtum quoniam non erit ex iis illud: in quibus enim partes, & totum neceſſe eſt ineſſe, quare non in vno to-

88. locus. declaratio.

89. locus. declaratio.

90. locus. declaratio.

91. locus. declaratio. tum primo esse, sed in pluribus. Si autem & partes, & totum in vno aliquo primo, considerandum si non in eodem, sed in altero totum, & in altero partes. nam in quo totum, in illo & partes esse videntur. *92. locus. declaratio.* Rursum, si cum toto corrumpuntur partes. E conuerso enim oportet accidere, partibus corruptis totum corrumpi, toto vero corrupto, non necesse est & partes corrumpi. *93. locus. declaratio.* Aut si totum quidem bonum, vel malum, partes autem neutræ, aut e conuerso, partes quidem bonæ, vel malæ, totum autem neutrum. Nam neque ex neutris possibile bonum quippiam, vel malum fieri, neque ex bonis vel malis neutrum. Aut si magis quidem alterum bonum quàm alterum malum: quod autem ex his, non magis bonum quàm malum: Vt si imprudétia ex fortitudine & falsa opinione, magis enim bonum fortitudo, quàm malum falsa opinio: oportet ergo & quod ex his est, sequi illud, quod magis est, & esse vel simpliciter bonum, vel magis bonum quàm malum. *Dubitatio.* An hoc quidem non necessarium: nisi vtrunque sit per se bonum vel malum? multa enim effectiuorum per se quidem non sunt bona, mixta autem quibusdam, fiunt bona: aut e conuerso vtrunque quidem bonum, mixta autem, malum, vel neutrum: maxime autem manifestum quod nunc dictum est in salubribus & morbificis. nam quædam medicamentorum sic se habent, vt vtrunque quidem sit bonum: si autem vtraque dentur mixta, malum. *94. locus. declaratio.* Rursum, si quod ex meliore & peiore est, non est totum peiore quidem melius, meliore autem peius. An neque hoc necessarium, nisi per se sint ex quibus componitur, bona? nam in iis, quæ non per se sunt bona, nihil prohibet totum non fieri bonum: vt in iis, quæ modo dicta sunt.

Amplius

Amplius, si cognomine est totum alteri: non oportet enim, vt neque in syllabis nulli enim elementorum ex quibus componitur, syllaba cognominis est. Amplius, si non dixit modum compositionis. Non enim sufficiens est ad cognoscendum quòd dicat, ex his: nam non quod ex his, sed quod sic ex his, est cuiusque compositorum substantia, vt in domo: non enim sic quolibet modo componantur hæc, domus est. Si autem hoc cum illo assignauit, primum quidem dicendum quòd hoc cum illo, aut hoc & illud dicitur, aut quod ex illis. Nam qui dicit mel cum aqua, vel mel & aquam dicit, vel quod ex melle & aqua: quare si cuilibet eorum quæ dicta sunt idem confitebitur esse hoc cum illo, eadem conueniet dicere, quæ quidem ad vtrunque horum prius dicta sunt. Amplius, diuidenti quoties dicitur alterum cum altero, considerandum si nullo modo hoc cum illo. Vt si dicitur alterum cum altero, aut vt in aliquo eodem susceptiuo, vt iustitia & fortitudo in anima, aut in loco eodem, aut in tempore eodem: nullo autem modo verum sit, quod dictum est in his, manifestum est, quoniam nullius erit assignata definitio, eo quòd nullo modo, hoc cum illo est. Si autem diuisio quoties dicitur alterum cum altero, verum erit in eodem tempore vtrunque esse, considerandum si contingit non ad eundem vtrunque dici finem. Vt si fortitudinem definiuit audaciam cum recta intelligentia: cõtingit enim audaciam quidem habere spoliandi, rectam autem intelligentiam circa salubria; sed nondum fortis qui in eodem tempore cum illo hoc habet. Amplius, si & ad idem ambo dicuntur, vt ad medicatiua. Nihil enim prohibet & audaciã quandam, & rectam intelligentiam habere ad medica

95. *Locus. declaratio.*

96. *Locus. declaratio.*

97. *locus. declaratio.*

98. *Locus. declaratio.*

99. *locus. Declaratio*

100. *locus. declaratio.*

ptiua: nam similiter & ignorantiæ est susceptiua. Oportet autem si non ad totam habeat aliquis argumentari definitionem, eo quòd non nota sit tota, ad aliquam partium argumentari si sit nota, & non bene assignata appareat: nam parte interempta, & tota definitio interimitur. Quæcunque autem obscuræ sunt definitionum emendanti, & confirmanti ad manifestandum aliquid, & habendum argumentum, sic considerandum. Necesse est enim respondentem aut suspicere quod sumptum est ab interrogante, aut eundem declarare, quid temere est ostensum à definitione. Amplius, quemadmodum in congregationibus solent legem inducere, & si sit melior quæ inducitur, interimit anteriorem, sic & in definitionibus faciendum, & definitio alia ferenda. Nam si apparet melior, & magis manifestum quod definitur, perspicuum, quoniam interempta erit quæ posita est, eo quòd non sunt eiusdem plures definitiones. Ad omnes autem definitiones non minimum elementum ad seipsum, solerter definire propositum, aut apte dictum terminum assumere. Necesse est enim veluti ad exemplar considerantem, & quod minus est iis quæ oportet habere definitionem, & quod appositum est superflue, inspicere, vt magis argumentis abundemus: quæ igitur circa definitiones sunt intantum dicta sint.

104. Locus declaratio.

105. Locus. declaratio.

106. locus. declaratio.

107. locus. declaratio.

Aristotelis libri Sexti Finis.

ARISTOTELIS TOPICORVM

LIBER SEPTIMVS.

SVMMA LIBRI.

De locis Eiusdem, & Diuersi, deque locis constructionis, & destructionis prædicatorum.

De Eodem & Diuerso, loci.

Caput Primum.

1. locus. declaratio. TRVM autem idem an diuersum secundum propriissimum eorum, qui dicti sunt de eodem, modorum, dicendum: dicebatur autem propriissime idem, quod numero vnum: considerandum autem ex casibus, & coniugatis, & oppositis. Nam

2. locus declaratio. si iustitia idem est fortitudini, & iustus forti, & iuste fortiter. Similiter autem & in oppositis. Nam si hæc eadem, & opposita his, eadem secundum quamlibet dictarum oppositionum. Nihil enim differt hoc vel hoc modo oppositum sumere, eo

3. locus. declaratio. quòd idem est. Rursum, ex effectiuis, & corruptiuis, & generationibus, & corruptionibus, & omnino

nino ex iis quæ similiter se habent alterum ad alterum. Nam quæcunque simpliciter eadem, etiam generationes eorum & corruptiones eædem, & effectiua, & corruptiua. Considerandum autem & quorũ alterum, maxime dicitur quoduis esse, si & alterum ipsorum secundum idem maxime dicitur. Sicut Xenocrates beatam vitam, & studiosam assignauit eandem, eo quod omnium vitarum, maxime eligenda studiosa, & beata: vnum enim maxime eligendum, & maximum. Similiter & in aliis huiusmodi. Oportet autẽ vtrũque vnum numero esse, quod dicitur maximum, & maxime eligendũ: si autem non, non erit ostensum quod idem. Non necessarium enim si fortissimi Græcorum sunt Peloponnesij, & Lacedæmonij, eosdem esse Peloponnesios Lacedæmoniis, eo quòd non vnus numero Peloponnesius, & Lacedæmonius, sed contineri quidem alterum ab altero necessarium, vt Lacedæmonij à Peloponnesiis: si autem non, accidet seipsis inuicem esse meliores, si non continentur alteri ab alteris: necesse est enim Pelopõnesios meliores esse quàm Lacedæmonios, si non continentur alteri ab alteris, nam omnibus reliquis sunt meliores. Similiter autem & Lacedæmonios necesse est meliores esse Peloponnesiis, nam & isti omnibus cæteris sunt meliores, quare se inuicem meliores fiunt. Manifestum ergo, quoniam vnum numero esse oportet quod optimum & maximum dicitur, si debeat quòd idem sint ostendi. propter quod Xenocrates non idem assignauit: non enim vna numero beata, & studiosa vita: quapropter non necessarium eandem esse, eo quòd ambæ maxime eligendæ, sed altera sub altera. Rursum, considerandum si cui alterum idem, & alterum. nam

4. locus. declaratio.

5. locus. declaratio.

plius erit, quare ſuppoſito aliquo ſiue vero, ſiue falſo (nihil enim refert) ſi alterum interimitur, alterum autem non profecto non idem ſunt. Vniuerſaliter autem dicendo ex iis, quæ quouis modo de vtroque prædicãtur, & de quibus hæc prædicantur, conſiderandum ſi alicubi diſſonent. Nam quæcunque de altero prædicantur, & de altero prædicari oportet, & de quibus alterũ prædicatur, & alterum prædicari oportet. Amplius, quia multipliciter idem dicitur, conſiderandum ſi ſecundum alium aliquem modum eadem ſunt. Nam ſpecie, vel genere eadem, non neceſſe eſt numero eadem eſſe. Conſideramus autem vtrum ſic eadem, an non ſic. Amplius, ſi poteſt alterum ſine altero eſſe: non erit enim idem ad idem: igitur loci tot dicuntur. Palam autem ex iis, quæ dicta ſunt, quoniam omnes qui ad idem ſunt deſtructiui loci, & ad terminum vtiles ſunt: quemadmodum prius dictum eſt. Nam, ſi non idem indicet & nomen, & oratio, manifeſtum, quoniam non erit definitio aſſignata oratio. Conſtructiuorum autem locorum nullus vtilis ad terminum. Non enim ſufficit oſtendere idem quod ſub oratione, & nomine eſt ad conſtruendum, quoniam definitio, ſed & alia oportet omnia habere, quæ præcepta ſunt, definitionẽ: interimere igitur definitionem ſic, & per hæc ſemper tentandum. Si autem conſtruere volumus, primum quidem ſcire oportet, quoniam nullus, vel pauci diſputantium, terminum ſyllogiſmo colligunt, ſed omnes principium, quod tale eſt accipiunt. Vt qui circa geometriam, & numeros, & alias huiuſmodi diſciplinas. Deinde quoniam exacte quidem alterius eſt negotij aſſignare, & quid eſt terminus, & quomodo definire oportet, nunc autem quantum

13. locus. declaratio.
14. locus. declaratio.
15. locus. declaratio.
16. locus. declaratio.
17. locus declaratio.
18. locus. declaratio.
19. locus. declaratio.

tum sufficit ad præsentem vtilitatem, tantum solum dicendum, quoniam possibile fieri definitionis, & eius quod quid est, esse syllogismum. Nam si terminus est oratio, quæ quid est esse rei indicat: & oportet ea quæ in termino ponuntur, in eo quod quid est de re sola prædicari: prædicantur autem sola in eo quod quid est, genera, & differentiæ, manifestum, quoniam si quis sumat ea, quæ solum de re in eo quod quid est prædicari oportet, quòd hæc habens oratio, terminus ex necessitate erit: non enim contingit aliud esse terminum, eo quòd nihil aliud in eo quod quid est de re prædicatur, quod igitur

20. locus. possibile est ex termino syllogismum fieri, ma-

declaratio. nifestum. Ex quibus autem oportet construere, determinatum est quidem in aliis diligentius, ad propositam autem methodum iidem loci vtiles. Inspiciendum enim in contrariis, & in aliis oppositis & totas orationes, & secundum partem consideranti. Nam si opposita oppositæ, &

21. locus. eam, quæ dicta est propositi necesse est esse. Quo-

declaratio. niam autem contrariorum plures complexiones, sumendum est ex contrariis qualiscunque maxime apparebit contraria definitio: totas igitur definitiones, quemadmodum dictum est, considerandum. Secundum partem autem hoc pacto, primum quidem quoniam assignatum

22. locus. genus recte assignatum est. Nam si contrarium

declaratio. in contrario, propositum autem non est in eodem, manifestum, quoniam in contrario erit, eo quòd necesse est contraria in eodem ge-

23. locus. nere, vel in contrariis generibus esse. Et dif-

declaratio. ferentias quidem contrarias de contrariis arbitramur prædicari. Vt de albo & nigro, nam ille quidem disgregatiuum, hoc autem congrega

gregatiuum visus: quare, si de contrario contrariæ prædicantur, de proposito quæ assignatæ sunt prædicabuntur: quapropter, quia & genus, & differentiæ recte assignatæ sunt, manifestum, quoniam definitio erit, quæ assignata est. An non necessarium est de contrariis differentias prædicari, nisi in eodem genere sint contraria?: quorum autem genera sunt contraria, nihil prohibet eandem differentiam de vtrisque dici, vt de iustitia, & iniustitia: nam illa quidem virtus, hæc autem vitium animæ. quare id, quod est animæ, differentia de vtrisque dicitur, eo quòd & corporis est virtus & vitium: sed hoc verum, quòd contrariorum, aut contrariæ, aut eædem differentiæ sunt: si ergo de contrario contraria prædicantur, de hoc autem non, manifestum, quoniam quæ dicta est, de hoc prædicabitur. Vniuersaliter autem, dicendo, si definitio est ex genere, & differentiis, si sit contrarij definitio manifesta, & quæ propositi definitio, manifesta erit. Nam, quoniam contrarium in eodem genere, vel in contrario, similiter autem & differentiæ, aut contrariæ de contrariis, aut eædem prædicantur, lucidum, quoniam de proposito, aut idem genus prædicabitur quod de contrario, differentiæ autem contrariæ, vel omnes, vel aliquæ, aliquæ autem eædem, aut contra, differentiæ quidem eædem, genera vero contraria, aut ambo contraria, & genera & differentia: nam eadem esse ambo non contingit, si autem secus, definitio eadem contrariorum erit. Amplius, ex casibus, & coniugatis. Necesse est enim consequi genera generibus, & terminos terminis: vt si obliuio est scientiæ amissio, & obliuisci

Dubitatio.

24. locus. declaratio.

25. locus. declaratio.

uisci

uisci, amittere scientiam erit, & oblitum esse, amisisse scientiam: vno igitur quolibet eorum quæ dicta sunt confesso, necesse est & reliqua confiteri. Similiter autem & si corruptio, dissolutio substantiæ, & corrumpere, dissoluere substantiam, & corruptiue, dissolutiue: si corruptiuum dissolutiuum substantiæ, & corruptio, substantiæ dissolutio. similiter autem & in aliis. Quare vno quouis sumpto, & reliqua omnia cõfiteatur oportet. Et ex similiter se habentibus adinuicé. Nam si salubre est effectiuum sanitatis, & habile effectiuum bonæ habitudinis erit, & adiutiuum effectiuum boni: nam similiter vnumquodq; eorum, quæ dicta sunt, ad suum finem se habet: quare si vnius eorum definitio est effectiuum esse finis, & reliquorum cuiusque sic erit definitio.

26. locus. declaratio.

27. locus. declaratio. Amplius, ex eo quod est magis & similiter, quod est similiter, quoties contingit construere duas ad duo comparantem. Vt si magis hæc huius quàm ista istius definitio, ista autem, quæ minus definitio est, & hæc quæ magis: & similiter hæc huius, & ista istius: si altera alterius, & reliqua reliquæ. Vna autem definitio ad duo comparata, aut duabus definitionibus ad vnum, neutiquam vtilis ea, quæ ex magis est consideratio. Nam neque vnam duorum, neque duas eiusdem definitiones possibile est esse.

28. locus. declaratio. Sunt autem oportunissimi locorum, & qui nunc dicti sunt, & qui ex casibus, & qui ex coniugatis, quocirca & oportet maxime detinere & promptos habere hos: vtilissimi enim ad plurima. Aliorum autem ij qui maxime sunt communes.

29. locus. declaratio. Nam illi maxime reliquorum efficacissimi: vt inspicere in singularibus, & in speciebus considerare, si conueniat definitio, eo quòd vniuoca

uoca species est: est auté vtilis hic locus ad eos, qui ponunt ideas esse quemadmodum prius dictum est. Amplius, si per metaphoram dixit nomen, vel idem de eodem prædicauit vt diuersum: & si quis alius communius & efficax locorum, illo vtendum. *30. locus. declaratio.*

De constructione, & destructione prædicatorũ loci. Caput II.

QVoniam autem difficilius est construere, quàm destruere terminum, ex iis, quæ postea dicentur, manifestum. Nam nosse ipsum, & sumere ab interrogantibus huiusmodi propositiones non facile, vt quod eorum, quę sunt in assignata oratione hoc quidem genus illud autem differentia, & quod in eo quod quid est, genus & differentiæ prædicantur. Sine his vero impossibile est definitionis syllogismum fieri: nam, si quædam, & alia in eo quod quid est de re prædicantur, incertum vtrum ne quæ dicta est, an alia eius definitio est, eo quòd definitio est oratio quod est indicans. Manifestum autem & etiam ex his, nam facilius vnum concludere, quàm multa: interimenti quidem sufficit ad vnum differere: vnum enim quodcunque sit, destruentes, interempturi sumus terminum: at construenti omnia necesse est cõstruere quòd insint, quæ in termino sunt. Amplius, construenti quidem vniuersaliter statuẽdũ syllogismum, (nam oportet de omni, de quo non prædicari, & terminum, & etiam adhuc conuerti, de quo orationem, & nomen, si debeat proprius esse assignatus terminus:) destruenti vero non necesse ostendere vniuersaliter: sufficit enim ostendere, quòd de quopiam eorum, quę sub nomine sunt oratio non verificatur, & tametsi vniuersa- *31. locus. declaratio.*

le oporteat destruere, non tamen conuerti necessarium, & in destruendo. nam, sufficit destruenti vniuersale, ostendere, quod de aliquo eorum, de quibus nomen prædicatur, oratio non prędicatur: at è conuerso non necessarium, vt ostendatur, quòd de quibus oratio non prędicatur, neque nomen prædicetur. Amplius etiam, si omni ei inest, quod sub nomine est, at non soli, interempta est definitio. Similiter autem & circa proprium, & genus se habet. In vtrisq; enim destruere quàm construere facilius est: de proprio quidem manifestum, ex iis quæ dicta sunt: nam, vt plurimum in complexione proprium assignatur, quare destruere quidem est, vnum interimenti, construenti autem, omnia ratiocinatione colligere necesse est: penè autem, & reliqua omnia quæcunque ad definitionem, & ad propriũ conueniet dici: nam, & omni oportet quod sub nomine est, construenti monstrare, quoniam inest: destruenti autem sufficit ostendere vni non inesse: si vero & omni inest, at non soli, etiam si destructum sit: perinde, ac & in definitione dicebatur. De genere autem, quoniam construere quidem necesse est vno modo, qui omni ostendit inesse, destruenti autem dupliciter: nam siue nulli, siue alicui ostensum sit non inesse, interemptum est quod in principio. Item construenti quidem non sufficit, quoniam inest ostendere, sed & quoniam, vt genus inest ostendendum: destruenti autem sufficit ostendere non inesse, vel alicui, vel nulli: videtur autem, quemadmodum in aliis, corrumpere quàm facere facilius, sic & in his, destruere quàm construere. In accidente vero vniuersale quidem facilius destruere, quàm construere. Nam construenti quidem ostenden

32. locus. declaratio. (margin, beside "que nomen prædicetur")

33. locus. declaratio. (margin, beside "sic & in his")

ostendendum,quoniam omni, destruenti autem sufficit ostendere vni non inesse. Particulare vero è conuerso, nam facilius construere, quàm destruere. Construenti enim sat est ostẽdere alicui inesse: destruenti autem ostendendum, quoniam nulli inest. Manifestum autem,qua de causa omnium facillimum est terminum destruere. Plura enim sunt in ipso data multorum dictorum, ex pluribus autem citius fit syllogismus: nam verisimile in multis, magis quàm in paucis peccatum fieri. Amplius, ad terminum quidem contingit,& per alia argumẽtari,siue enim non propria sit definitio, siue non genus quod assignatur, siue non inest aliquod eorũ quæ sunt in definitone, interempta sit definitio: ad alia autem neque ea, quæ ex terminis, neque alia contingit omnia argumentari. sola enim ea quę ad accidens,communia sunt omnibus prędictis: inesse enim oportet vnumquodque eorum, quæ dicta sunt: si autem non, vt proprium inest genus, nondum interemptum est genus: similiter autem & proprium nõ necessarium, vt genus inesse,neque accidens, vt genus, aut proprium,sed inesse tantum, quare nõ possibile ex aliis ad alia argumentari, nisi in definitione solum. Manifestum igitur,quoniam facillimum omnium est, terminum interimere, construere autem difficillimum:nam,& illa oportet omnia ratiocinatione colligere, & quod insunt quæ dicta sunt, & quòd genus, quod assignatum est, quódque propria definitio: & adhuc præter hæc quòd indicat quid est esse oratio: & hæc probe oportet fecisse. Aliorum autem proprium maxime huiusmodi.Nam interimere quidem facilius, eo quòd ex pluribus plerunque fit. Construere autem dif-

34. locus. declaratio.

35. locus. declaratio.

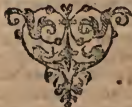
36. locus. declaratio.

ficillimum, quoniam multa oportet astruere, & adhuc quoniam soli inest, & quoniam conuersim prędicatur de re. Facillimum autem omnium
37. *locus. declaratio.* construere accidens. Nam in aliis quidem non solum inesse, sed, & quoniam sic inest ostendendum: in accidente vero, quoniam inest duntaxat, sufficit ostendere. Destruere autem difficil-
38. *locus. declaratio.* limum est accidens: quia, quàm paucissima in eo data sunt: non enim consignificat in accidente quomodo inest. Quare in aliis quidem dupliciter interimere contingit, vel ostendendo quòd non inest, vel quòd non sic inest: in accidente vero non contingit interimere nisi ostendendo quòd non inest. Loci, per quos copiosi erimus ad singula quæque problematum argumentari, fere sufficienter annumerati sunt.

*

Aristotelis libri septimi

FINIS.

ARISTOTELIS TOPICORVM

LIBER OCTAVVS.

SVMMA LIBRI.

De Locis aptis ad instruendum Interrogantem, & de locis pro Respondente, ac denique de Locis communibus interrogantis, & respondentis.

Loci ad instruendum Interrogantem.

Caput Primum.

POST hæc autem de ordine, & quonam pacto oportet interrogare, dicendum. Oportet autem primum quidem, eum, qui interrogare debet, locum inuenire, vnde sit argumentandũ: secundum autem interrogare, & ordinare singula apud seipsum: reliquum vero & tertium dicere iam eadem ad alterum. Quòd autem inueniat locum, similiter Philosophi, & Dialectici consideratio: subinde vero illa ordinare, & interrogare, proprium Dialectici, ad alterum enim omne quod tale est, Philosopho autem, & quærenti per seipsum, nihil curæ est si vera quidem sint, & no-

1. locus declaratio.

2. locus. declaratio. Differẽtia Dialectici & Philosophi.

ta, per quæ syllogismus, & non ponat ea qui respondet, eo quòd propinqua sint illis, quæ sunt ex principio, & præuideat quod subsecutum est, sed fortasse & studiose aget, quoniam maxime notæ, & propinquæ sunt dignitates: ex illis enim scientifici syllogismi. loci igitur vnde oporteat sumere, dicti sunt prius, de ordine autem, & interrogatione dicendum. diuidendæ propositiones quæcunque sumendę sunt ad necessarias, necessariæ autem dicuntur, per quas syllogismus fit. Quæ autem ad has sumuntur, quatuor sunt.

3. locus. declaratio. Aut enim gratia inductionis, vt detur vniuersale, aut ad magnitudinem orationis, aut ad occultationem conclusionis, aut vt dilucidior sit oratio: præter has autem nulla est assuméda propositio, sed per has augere, & interrogare tentandum. (Sunt autem quę ad occultationem, certaminis gratia, sed quia omne, quod huiusmodi est, negotium ad alterum est, necesse est, & illis vti.)

4. locus. declaratio. Necessarias igitur, per quas fit syllogismus, non statim præordinandum, sed abeundum ad suprema. Vt non postulet quis contrariorum eandem disciplinam, si hoc voluerit sumere, sed oppositorum: posito enim hoc, & quoniā contrariorum eadem disciplina syllogismo colliget, eo quòd ex oppositis, sunt contraria. Si vero illam non ponat, per inductionem sumendum

5. locus. declaratio. proponenti in particularibus cōtrariis. Nam aut per syllogismum, aut per inductionem necessarias sumendum, aut has quidem inductione, illas auté syllogismo. Quęcunq; auté valde manifestæ sunt, illas quoque oportet præponere: nam

6. locus. declaratio. immanifestius est semper in abscessu, & inductione, quod secuturum est, & simul ipsas necessarias proponere, & qui non pōtest illo modo, sumere

mere esse paratum, quæ vero ad has sumptę sunt, accipiendæ quidem illarum gratia. Vnaquaque autem earum hoc modo vtendum inducentem quidem à singularibus ad vniuersalia, & à notis ad ignota: nota autem magis quæ secundum sensum, vel simpliciter, vel multipliciter, vel multitudini. Occultantem vero, ratiocinatione præcolligere oportet ea, per quæ syllogismus eius quod ex principio est debet fieri: & hæc, vt plurimum. Erit autem hoc, si quis non solum necessarias, sed & earum, quæ ad illas sunt vtiles, aliquam syllogizauerit. Amplius, conclusiones non dicere, sed postea ratiocinatione colligere, subitarias. Sic enim longissime abscedet ab ea, quæ ex principio, positione: vniuersaliter autem dicendo, sic oportet enim interrogare qui occulte interrogat, vt interrogata omni oratione, & eo dicente conclusionem, quæratur propter quid id autem erit maxime per antedictum modum: nam sola vltima dicta conclusione, immanifestum quomodo accidit, eo quòd non præuidit respondens ex quibus accidit, non per membra digestis prioribus syllogismis: minime autem per membra digeritur syllogismus conclusione, cùm non eius sumptiones ponũtur, sed cùm illa sumuntur à quibus syllogismus fit. Vtile autem & non continua postulata sumere, ex quibus syllogismi, sed vicissim ad aliam, & aliam conclusionem. Nam positis couenientibus iuxta se inuicem, magis quod accidit ex ipsis manifestum. Oportet autem & definitione sumere, in quibus possibile est, vniuersalem propositionem, non in ipsis, sed in coniugatis. Nam decipiunt falsa ratiocinatione seipsos, quando in coniugato sumitur definitio, si non vniuersale concedunt. vt

7. locus. declaratio.

8. locus. declaratio.

9. locus. declaratio.

10. locus. declaratio.

si oportet sumere, quod qui irascitur appetit pœnam, sumatur autem, ira appetitus esse pœnæ propter apparentem paruipensionem: manifestum autem, quoniam hoc sumpto, habebimus vniuersale quod prælegimus: at eis, qui in ipsis proponunt, sæpe accidit, vt abnuat respondens eo quòd magis se habeat in ea re instantia. vt quòd non omnis qui irascitur appetit pœnam: nam parentibus irascimur quidem, non autem pœnam appetimus. Fortasse autem non vera instantia est: nam à quibusdam sufficiens pœna est tristari, solum, & facere pœnitere: verumtamen habet alquid verisimile, vt non videatur irrationabiliter negare propositum: *in iræ autẽ definitione*, nõ similiter *facile est instãtiã* inuenire. Præterea proponere par est, non vt propter idipsum, sed alterius gratia eum qui proponit: nam deuitant ea, quæ ad positionem sunt vtilia. Simpliciter autem dicendo, quàm maxime facere dubium, vtrum quod proponitur, an oppositum sumere vult. Nam dubio existente quidnam ad positionem est vtile, magis quod sibi videtur ponunt. Amplius, per similitudinem interrogare. Nam & verisimile, & latet magis vniuersale, vt quemadmodum scientia & ignorantia contrariorum eadem, sic & sensus contrariorum idem: aut è conuerso. postquàm sensus idem contrariorum, & scientia: hoc autem est simile inductioni, non tamen idem: nam ille quidem à singularibus vniuersale sumitur, in similibus autem non est quod sumitur vniuersale, sub quo omnia similia sunt. Oportet autẽ & ipsum sibimet quandoq; instantiam ferre. Nam insuspecte se habent respondentes ad eos, qui videntur iuste argumentari.

11. locus. declaratio. *12. locus. declaratio.* *13. locus. declaratio.* *14. locus. declaratio.*

Vtile

Vtile autem dicere quod consuetum, & quod *15. locus.*
dicitur tale. Nam pigrescunt quod solitum est *declaratio.*
dimouere, instantiam non habentes: simul
autem, & quia vtuntur & ipsi talibus, cauent *16. locus.*
ea dimouere. Amplius, non sedule agere, &
si omnino vtile sit. nam aduersus sedule agen- *declaratio.*
tes, magis renituntur. Et vt in similitudine pro-
ponere, quod propter aliud aliquid proponitur, *17. locus.*
& non propter seipsum, vtile ponent magis. Am- *declaratio.*
plius, non id proponere quod oportet sumere,
sed cui consequens, id est ex necessitate. Nam,
& magis concedunt, eo quod non similiter ex
hoc manifestum sit, quod consecuturum est,
& sumpto hoc, sumptum est & illud. Et id vl-
timo interrogare, quod maxime vult sumere.
Nam maxime prima renuunt, eo quòd pluri- *18. locus.*
mi interrogantium prima interrogant, circa *declaratio.*
quæ vel maxime student. Ad quosdam autem *19. locus.*
prima quæ vtilia sunt proponere. Nam proter- *declaratio.*
ui maxime prima admittunt, nisi omnino ma-
nifestum sit quod secuturum est, in fine autem
proteruiunt: similiter autem & quicunque ar-
bitrantur acuti esse in respondendo, ponentes
enim prima, in fine recantant, tanquam nihil
acciderit ex iis quæ posita sunt: ponunt autem
prompte, confidentes habitui, & arbitrantes
nihil se esse passuros. Amplius, prolongare,
& interponere quæ nihil sunt vsui ad oratio- *21. locus.*
nem, quemadmodum pseudographia vtentes. *declaratio.*
Nam cum sint plura, immanifestum in quo fal-
sum sit, quare & occultant quandoque interro-
gantes, in absconso proponentes ea quæ per se
proposita, non ponerentur: ad occultationem
igitur, dictis est vtendum.

Pro Inductione Respondenti, loci alij.

Cap. II.

21. *locus. declaratio.* ADornatum vero, inductione, & conclusione eorum quæ affinia sunt. Inductio igitur quale quid est, manifestum; diuidere autem huiusmodi, vt scientiam scientia esse meliorem, aut eo quòd exactior est, aut quod meliorum: & quòd scientiarum aliæ quidem sunt contemplatiuæ, aliæ autem actiuæ, aliæ porro effectiuę: nam vnumquodq; talium coornat quidem orationem, at non necessarium est, vt dicatur ad conclusionem.

22. *locus. declaratit.* Ad dilucidationem autem exempla & similitudines afferendum. Exempla autem accommodata, & ex quibus scimus qualia Homerus, non qualia Cherilus: sic enim clarius erit quod proponitur.

23. *locus. declaratio.* Vtendum autem in disserendo, syllogismo quidem ad dialecticos magis, quam ad multitudinem: inductione vero contra, ad multitudinem magis. dictū est autem & de his & prius.

24. *locus. declaratio.* Est autem in aliqualibus quidem inducenti possibile interrogare vniuersale, in aliquibus vero non facile, eo quòd non positum sit similitudinibus nomen omnibus commune, sed quando oportet vniuersale sumere, sic in omnibus talibus esse dicunt. Id autem determinare difficillimum est, qualia sunt ea, quæ proferuntur huiusmodi, & qualia non, & propter hoc sæpenumero diffident in disputationibus, alij quidem dicentes, similia esse quæ non sunt similia: alij vero dubitantes quæ sunt similia, non esse similia. Quare tentandum in omnibus talibus, ipsum nomina effingere, vt neque respondenti liceat dubitare, quòd non similiter quod infertur dicitur, neque interrogan-

ti

ti calumniari, vt similiter dicto eo quòd plura eorum, quæ non similiter dicuntur, similiter videntur dici. Quando autem inducenti in pluribus non dederit vniuersale, tunc iustum est efflagitare instantiam, non dicente autem ipso in aliquibus sic, non iustum est efflagitare, in aliquibus non sic. Oportet enim inducentem prius sic instantiam efflagitare. Efflagitandum autem instantias non in eo quod proponitur ferre, nisi vnum tantum sit huiusmodi, vt dualitas partium numerorum solus primus. Nam oportet, & eum, qui instat in altero instantiam ferre, aut dicere quod hoc solum tale est. Ad eos autem, qui instant vniuersali, non in eodem autem instantiam ferunt, sed in æquiuoco, (vt quod habeat aliquis non suum colorem, vel pedem, vel manum, habebit enim pictor non suum colorem, & cocus pedem non suum,) diuidendo reuera in talibus interrogandum est. Nam latente æquiuocatione, bene viderentur instare propositioni. Si autem non in æquiuoco, sed in eodem instans præpediat interrogationem, oportet auferentem id, in quo instantia est, proponere reliquum, vniuersale faciendo, donec sumat quod vtile est. Vt in obliuione, & in oblitum esse, non enim concedunt eum qui amisit disciplinam, oblitum esse, eo quòd transeunte re amisit quidem disciplinam, oblitus autem non est. dicendum autem auferenti id, in quo instantiam est, reliquum, vt si permanente re amisit disciplinam, icciirco oblitum esse. Similiter autem, & contra instantes, quoniam maiori bono, maius opponitur malum: proferunt enim quoniam sanitati minori bono: quam bona habitudo, maius malum opponitur: nam

25. locus. declaratio.

26. locus. declaratio.

27. locus. declaratio.

28. locus. declaratio.

nam ægritudinem maius esse malum mala habitudine, auferendum igitur, & in hoc, in quo instantia est: nam ablato, magis ponet, vt quoniam maiori bono maius malum opponitur, nisi conferat alterum ad alterum: quemadmodum bona habitudo ad sanitatem. Non solum autem eo instante hoc faciendum, sed & si sine instantia negat, eo quod præuideat aliquid talium.

29. locus. declaratio. Nam ablato eo, in quo instantia est, compelletur ponere, eo quòd non præuideat in reliquo, in aliquo non sic esse. Si autem non ponat, efflagitatus instantiam, non habebit assignare. Sunt autem huiusmodi propositionum, quæ in aliquo falsæ sunt, in aliquo autem veræ, in his enim par est auferre, reliquum autem verum relinquere.

30. locus. declaratio. Si autem in multis proponenti non ferat instantiam, postulandum est ponere. Nam dialectica est propositio, ad quam sic in pluribus se habentem, non est instantia.

31. locus. declaratio. Quando autem contingit idem, & sine impossibili, & per impossibile syllogizare, demonstranti quidem & non differenti, nihil refert vel sic, vel illo modo syllogismo colligere: differenti autem non est vtendum per impossibile syllogismo. nam, si sine impossibili quidem syllogismo colligat, minime fiet, vt dubitent: at, quando per impossibile syllogizant, (nisi valde manifestum sit falsum esse,) non impossibile dicunt esse, quare non fit interrogantibus, quod volunt.

32. locus. declaratio. Oportet autem proponere quæcunque in pluribus quidem sic se habent. Instantia autem, aut omnino non est, aut non in superficie est conspicere: nam qui non possunt conspicere in quibus non sic, tanquàm verũ quidem sit, ponunt.

33. locus. declaratio. Non oportet autem conclusionem interrogationem facere.

facere. Alioquin autem,eo renuente non videtur fieri syllogismus: nam, & sæpe cùm non interrogat, sed vt sequens infert, negant: & hoc facientes non videntur redargui iis, qui non conspiciunt quod accidit ex iis quæ posita sunt: quando igitur non dicens quidem accidere, interrogabit, ille autem negabit, omnino non videtur fieri syllogismus. Non videtur autem omne vniuersale dialectica propositio esse, vt quid est homo? aut quòt modis dicitur bonum? est enim dialectica propositio, ad quam est respondere, sic, vel non: ad dictas autem non est, quare non sunt dialecticæ huiusmodi interrogationes, nisi ipse determinans, vel diuidens dicat: vt putas'ne bonum sic, vel non sic dicitur? nam ad talia facilis responsio,vel affirmando,vel negando: quapropter tentandum sic proponere huiusmodi propositiones. Simul autem, & iustum fortasse ab illo interrogare, quot modis dicitur bonum, quando hoc diuidente, & proponente, nullo modo concesserit. Quisquis autem vnam orationem multo tempore interrogat, male interrogat. Nam,si respondeat quidem ei interrogatus quod interrogatur, manifestum quod multas interrogationes interrogat, aut frequenter easdem, quare aut nugatur, aut non habet syllogismum: nam ex paucis omnis syllogismus: si vero non respondeat quid, aut non increpat, aut discedit? Est autem argumentari difficile, & sustinere facile ipsas suppositiones. Sunt autem talia,& quæ natura sunt prima, & quæ postrema. Nam prima quidem termino egent, postrema vero per multa terminantur volenti continuum sumere à primis, aut sophisticæ videntur argumentationes: impossibile

34. locus. declaratio.

35. locus. declaratio.

36. locus. declaratio.

37. locus. declaratio.

bile enim demonſtrare quidpiã eſt eum,qui non
incipit à propriis principiis, & connectit vſque
ad vltima: definire autem nihil ducunt reſpon-
dentes, neque ſi interrogans definierit, aduer-
tunt, atqui non facto manifeſto quidnam eſt
quod propoſitum eſt, non facile eſt argumenta-
ri: maxime autem quod tale eſt, circa princi-
pia accidit: nam alia quidem per hæc mon-
ſtrantur, ipſa vero non contingit per alia, ſed
neceſſe eſt definitione talium, vnumquodque
38. locus. cognoſcere. Sunt autem difficile argumenta-
declaratio. bilia, & quæ valde propinqua ſunt principio.
Non enim contingit plures ad hæc rationes
inuenire, cùm ſint pauca media, horúmque &
principiorum, per quæ neceſſe eſt monſtrare ea
39. locus. quæ poſt illa ſunt. Terminorum autem diffi-
declaratio. cile argumentabiles ij omnium maxime ſunt,
quicunque vtuntur talibus nominibus, quæ pri-
mum quidem immanifeſta ſunt, ſimpliciterne
dicantur, an multipliciter: adhuc autem quæ
neque nota vtrum proprie, an ſecundum meta-
phoram de definito dicantur. Nam,quia obſcu-
ra ſunt,non habent argumenta,quia verò igno-
rantur ſi abſque metaphora dicitur quod tale
40. Locus. eſt, non habet quod increpet. Omnino autem
declaratio. omne problema quando difficile argumentabi-
le,vel termino indigere arbitrandum eſt, vel eſt
eorum quæ multipliciter, vel eorum quæ ſecun-
dum metaphoram de definito eſſe dicantur, vel
non longe à principiis, vel quia non manife-
ſtum eſt primum nobis hoc idem, ſecundum
quem dictorum modorum eſt, quod dubitatio-
nem præſtat. Nam, cùm eſt manifeſtus modus,
manifeſtum,quoniam,aut definire oportebit,aut
diuidere, aut medias propoſitiones inuenire.
Nam

Nam per hæc monstrantur vltima. In multis autem positionibus (non bene assignata definitione) non facile disputare, ac argumentari. Vt vtrum vni contrarium, an plura: definitis autem contrariis aliquo modo, facile est ostendere vtrum contingit plura eidem esse contraria, an non, eodem autem modo, & in aliis definitione indigentibus: videntur autem, & in disciplinis quędam ob definitionis defectum non facile describi, vt & quoniam quæ ad latus secat planum lineasimiliter diuidit & lineam, & locum: definitione autem dicta statim manifestum est quod dicitur. Nam eandem ablationem habent loca, & linea: est autem definitio eius orationis hæc. Simpliciter autem prima elementorum, positis quidem definitionibus, vt quid linea, vel quid circulus, facillimum ostendere, verum non multis ad vnumquodque eorum est argumentari, eo quòd non sunt multa media: si autem non ponantur principiorum definitiones, difficile: fortasse autem omnino impossibile. Similiter autem his, & in iis quæ sunt circa orationes se habet, non igitur latere oportet, quando difficile argumentabilis est positio, quòd passa est aliquid eorum quæ dicta sunt, quando autem erit ad dignitatem, & propositionem, maior labor disputare quàm ad positionem. Dubitare autem possit quispiam, vtrum ponenda sint talia, an non: nam, si non ponat, sed poscat, & ad illa disputare, maius præcipiet, quàm quòd in principio positum est: si vero ponat, credet ex minus credibilius: si igitur oportet non difficilius problema facere ponendum, si autem per notiora syllogizare, non ponendum. An discenti quidem non ponendum, nisi notius sit: exercitato vero ponend

41. locus. declaratio.

42. locus. declaratio.

43. locus. declaratio.

Dubitatio.

nendum, si verum solum videatur? quare manifestum, quoniam non similiter, & interroganti, & docenti existimandum esse ponendum. Quo pacto igitur interrogare, & ordinare oportet, pene sufficiunt quæ dicta sunt.

Loci pro respondente. Cap. III.

44. *Locus. declaratio.* DE responsione autem primum quidem determinandum, quod nam est opus bene respondentis, quemadmodum bene interrogantis. Est autem interrogantis quidem sic deducere orationem, vt faciat respondentem dicere inopinabiliora, quàm ea, quæ propter positionem sunt necessaria: respondentis vero non propter se apparere, accidere impossibile, aut quod præter opinionē est, sed propter positionem: nam alterum fortasse peccatum, ponere primum quod non oportet, & positum non seruare aliquo modo.

45. *locus. declaratio.* Quia autem sunt indeterminata iis, qui propter exercitationem, & experientiam orationes faciunt (nam nō eædem considerationes, & discentibus, & docentibus, & cōcertantibus, neque his, & iis qui exercent se inuicem inspectionis gratia: nam discenti quidem ponenda sunt semper ea, quæ videntur, neque enim conatur falsum vllus docere, concertantium vero interrogantem quidem videri aliquid facere oportet omnino, respondentem autē nihil videri pati) & in Dialecticis congressionibus, quę non concertationis gratia, sed experimenti, & inspectionis orationes faciunt, nondum enucleatum est quo pacto oporteat coniectare respondentem, & qualia dare, & qualia non, ad bene, aut non, seruandam positionem: quoniam (inquam) nihil habemus traditum

46. *locus. declaratio.* ab aliis, ipsi aliquid dicere tentemus. Necesse est

eſt autem reſpondentem ſuſtinere orationem, ponendo aut probabilem, aut improbabilem poſitionem, aut neutram, & aut ſimpliciter probabilem, aut improbabilem, aut indeterminate, vt huic alicui, vel alij. Nihil autem refert quomodocunque dum ea probabilis, aut improbabilis ſit: nam idem modus erit bene reſpondendi, vel dandi, vel non dandi quod interrogatum eſt: nam, cùm improbabilis eſt poſitio, neceſſe eſt, & concluſionem probabilem fieri: cùm vero probabilis, improbabilem: nam oppoſitum ſemper poſitionis interrogans concludet: ſi autem neque probabile, neque improbabile quod poſitum eſt, & concluſio erit talis. Quoniam autem bene ſyllogizans, ex probabilioribus, & notioribus propoſitum demonſtrat, manifeſtũ eſt, quòd quando ſimpliciter eſt improbabile quod proponitur, non dandum eſt reſpondenti, nec quod non videtur ſimpliciter, nec quod videtur quidem, minus autem concluſione videtur. Nam, cùm improbabilis eſt poſitio, probabilis eſt concluſio, quare oportet quæ ſumuntur, probabilia eſſe omnia, & magis probabilia quàm quod proponitur, ſi debet per notiora quod minus notum eſt cõcludi: quare ſi neque tale eſt quippiam eorum, quæ interrogantur, non ponendum eſt reſpondenti. Simpliciter autem ſi eſt probabilis poſitio, dilucidum eſt, quoniã concluſio ſimpliciter improbabilis: ponendũ igitur, & quę videntur omnia, & eorum quæ nõ videntur, quæcunq; minus ſunt improbabilia cõcluſione: nam ſufficienter ſic videbitur diſceptatum eſſe. Similiter autem erit, & ſi neque improbabilis, neque probabilis eſt poſitio. Nam ſic & quæ videntur omnia dandum, & eorum quæ non videntur, quæ-

47. locus. declaratio.

48. locus. declaratio.

49. locus. declaratio.

cunque minus sunt improbabilia cōclusione: sic
50. locus. enim probabiliores accidit orationes fieri. Si
declaratio. igitur simpliciter quidem probabile, vel improbabile quod ponitur, ad ea quæ videntur simpliciter, comparatio facienda. Si autem non simpliciter probabile, vel improbabile sit, quod ponitur, sed respondenti, ad seipsum quod videtur, & quod nō videtur iudicando, ponendum, vel non
51. locus. ponendum. Si vero alterius opinionem tuetur
Declaratio respondens, manifestum, quoniam ad illius intelligentiam aspiciendo, ponere singula debet, & negare, quare & qui curant extraneas opiniones (vt bonum & malum esse idem, quemadmodum Heraclitus inquit) non dant non adesse simul contraria eidem, non quia non videntur eis hæc, sed quia secundum Heraclitum sic dicendum. Faciunt hoc autem & qui suscipiunt abinuicem positiones, coniectant enim ac si is dicat, qui ponit, manifestum igitur, quæ coniectandum respondenti, siue simpliciter probabile, siue ali-
52. locus. cui positum est. Quoniam autē est necesse omne
Declaratio quod interrogatur, aut probabile, aut improbabile esse, aut neutrum, & ad orationem, aut non ad orationem attinere quod interrogatur, si sit qui-
53. locus. dem quod videtur. Non enim interimitur, posito
declaratio. eo, quod in principio: si vero non videtur, & non ad orationem, dandum quidem, & consignificandum quòd non videtur, ad deuitationem ab-
54. Locus. surditatis. Si vero sit ad orationem, & videatur,
declaratio. dicendum, quoniam videtur quidem, sed valde propinquum ei quod in principio est, & interi-
55. Locus. mitur eo posito quod propositum est. Si autē ad
declaratio. orationem quidem, valde autem probabile postulatum, dicendum quod accidit hoc posito, at
56. Locus. valde absurdum esse quod proponitur. Si vero

neque

neque probabile, neque improbabile, si nihil *declaratio.*
quidem ad orationem, dandum nihil determi-
nando. Si autem ad orationem, consignifican- *57. Locus.*
dum quod interimitur (posito eo) quòd in prin- *declaratio.*
cipio est. Nam, sic & qui respondet nihil vide-
bitur propter hoc pati: siquidem præuidens sin-
gula posuerit, & qui interrogat, assequetur syl-
logismum positis ab eo omnibus probabiliori-
bus conclusione. Quicunque vero non ex pro- *58. locus.*
babilioribus conclusione conantur syllogiza- *Declaratio*
re, perspicuum, quoniam non bene syllogizant,
quare cùm sic interrogant, non ponendum. Si- *59. locus.*
militer autem & in iis, quæ obscure, & multi- *Declaratio*
pliciter dicuntur, occurrendum est. Nam, quia
datum est respondenti non discenti, dicere non
disco, & multipliciter dictum non ex necessi-
tate confiteri, vel negare, manifestum, quoniam
primum quidem nisi planum sit quod dicitur,
non cunctandum vt dicat haud intelligo: nam
sæpe ex eo quod non clare interrogantibus dant,
occurrit aliquid difficile. Si autem notum qui-
dem sit, multipliciter autem dictum, si in om- *60. Locus.*
nibus quidem verum vel falsum sit quod dici- *declaratio.*
tur, dandum simpliciter quod dicitur, vel ne-
gandum: si vero in aliquo quidem sit verum,
in aliquo autem falsum, significandum est quod
multipliciter dicitur, & quia hoc quidem fal-
sum, illud autem verum. Nam, cùm posterius
distinguitur, immanifestum si & in principio
ambiguum animaduerterit. Si autem non præ- *61. Locus.*
uiderit dubium, sed in alterum aspiciens po- *declaratio.*
suerit, dicendum ad eum, qui in alterum ducit,
quoniam non ad id aspiciens dedi, sed ad alte-
rum eorum. Nam pluribus existentibus, quæ sub
eodem nomine, vel eadem oratione sunt, faci-

lis est ambiguitas. Si vero & dilucidum sit, & simplex quod interrogatur, aut sic, aut non, re-
62. Locus. spondendum. Quoniam autem omnis proposi-
declaratio. tio syllogistica, aut earum aliqua est, ex quibus syllogismus, aut propter aliquam illarum, manifestum, quòd quandoque alterius gratia sumetur, ex eo quòd plura similia interrogant. Nam, aut per inductionem, aut per similitudinem, plerunque vniuersale sumunt: singularia igitur om-
63. locus. nia ponendum, si sint vera & probabilia. Ad vni-
declaratio. uersale autem tentandum instantiam ferre. Nam sine instantia vel quæ sit, vel quę videatur, prohibere orationem, proteruire est: si igitur multis apparentibus, non dederit vniuersale qui non habet instantiam, manifestum est, quoniam proter-
64. locus. uit. Amplius, si neque contra argumentari ha-
declaratio. beat quòd nō verum, multo magis videbitur proteruire, quamuis nec hoc sufficiat: nam complures orationes opinionibus contrarias habemus, quas difficile est soluere, velut Zenonis, quòd nō contingit moueri, neque stadium pertransire: sed non propter id, quæ sunt opposita his, non ponendum. si igitur qui neque contra argumentari habet, neque instare nō ponit, dilucidum, quoniam proteruit: est enim in disputationibus proteruia, responsio pręter dictos modos, syllogismi destru-
65. Locus. ctiua. Sustinere autem & positionem, & defini-
declaratio. tionem, ipsum sibiipsi oportet præargumentando. Nam ex quibus interimunt interrogantes quod proponitur, manifestū, quoniam iis aduer-
66. locus. sandum. Inopinabilem vero suppositionem ca-
declaratio. uendum sustinere. Erit autem inopinabilis multipliciter: nam, & ea ex qua absona contingit dicere: vt si omnia dicat aliquis moueri, aut nihil, & quæcunque peioris moris esse eligenda, & quę

contr

contraria consiliis, vt quod voluptas bonum, & iniuriam facere melius quàm iniuriam pati:nam non vt orationis gratia sustinentem, sed, vt ea quæ videantur dicentem oderunt. Quæcunque vero orationum falsum syllogizant, soluendum interimendo id propter quod fit falsum. Nam non is qui quoduis interimit soluit,ne quidem si falsum est quod interimitur: habere enim potest plura falsa oratio,vt si quis sumat sedentem scribere,Socratem vero sedere: accidit enim ex his, Socratem scribere, interempto igitur Socratem sedere, nihil magis soluta est oratio, quamuis falsum sit postulatum, sed non propter id oratio falsa:nam si quis sit sedens,non scribens autem, non amplius in tali, apte accommodabitur eadem solutio,quare non id interimendum,sed sedentem scribere:non enim omnis qui sedet,scribit. Soluit igitur omnino,qui interimit id, propter quod fit falsum: nouit autem solutionē,qui scit quòd propter id falsa oratio: quemadmodū in iis quæ falso describuntur. non enim sufficit instare,ne quidem si falsum sit quod interimitur, sed & id propter quod falsum assignandum: sic enim erit manifestum vtrum præuidens aliquid, an non,facit instantiam.

67. locus. declaratio.

Loci communes pro interrogante,& respondente.
Caput IIII.

ESt autem orationem prohibere concludi, quadrupliciter.Nam aut interimendo id propter quod fit falsum, aut ad interrogantem instantiam dicendo:sæpe enim non soluit quidem: qui tamen interrogat,non potest longius producere. Tertium autem ad interrogata: accidit enim ex interrogatis quidem non fieri quod vo-

68. locus. declaratio.

lumus, eo quòd non bene interrogata sint, addito autem aliquo, fieri cõclusionem. Si igitur non amplius potest producere interrogans, ad interrogantem erit instantia, si auté potest, ad interrogata. Quartum autem, pessima est instantiarum quæ est ad tempus: nam quidam talibus instans ad quæ disputare pluris est temporis, quàm præsentis exercitationis: instantiæ igitur, vt dictum est prius, quatuor modis fiunt. Solutio autem est earum quæ dictæ sunt, prima tantum: reliquæ au-

69. locus. declaratio. tem prohibitiones quędam & impedimenta conclusionum. Inculpatio vero orationis, & *secundum* ipsam orationem, & quando *interrogatur* non eadem. Plerunque enim quòd *non bene disputatur* oratio, is, qui interrogatur, *est causa eo* quòd non concedat ex quibus probe erat dispu-

70. locus. declaratio. tare ad positionem: nam non est in altero solo bene absoluere commune opus. Necessarium igitur quandoque ad dicentem, & non ad positionem argumentari, quando is qui respondet, & cõtraria interroganti obseruat corroborans: proteruientes igitur, altercatorias, & non dialecticas faciunt exercitationes. Amplius autem, quia exercitationis & experimenti gratia, & non doctrinæ huiusmodi sunt orationes, perspicuum quoniam non solum verum syllogizandum, verum etiam falsum, nec per vera semper, sed quandoque & per falsa: sæpe enim vero posito, interimere necesse est disputantem, quare proponenda falsa: quandoque autem & falso posito, interimendum per falsa: nihil enim prohibet alicui videri quæ non sunt, magis quàm vera: quapropter ex iis, quæ illi videntur, oratio-

71. locus. declaratio. ne facta magis erit suasus quàm adiutus. Oportet autem eum, qui bene transfert, dialectice, &

non

non contentiose transferre. Vt geometram geometricè, siue falsum, siue verum sit quod concludendum est: quales autem dialectici syllogismi, dictum est prius. Quoniam autem malus particeps, qui impedit commune opus, patet quòd & in orationibus: nam commune quippiam quod proponitur & in illis est, præterquam in concertantibus: his autem non est eundem vtrisque finem assequi: nam plures vno impossibile est vincere. Differt autem nihil siue in respondendo, siue id interrogando fiat: nam & qui contentiose interrogat, praue disputat: & qui in respondendo non dat quod videtur, neque suscipit quicquam quod vult interrogans interrogare. Manifestum igitur ex iis que dicta, quòd non similiter inculpandum & secundum seipsam orationem, & interrogantem. Nam nihil prohibet orationem quidem prauam esse, interrogantem vero vt possibile est optime contra respondentem disceptare: nam contra proteruos non possibile fortasse statim sumere quales quis vult, sed quales fieri possibile faciendi syllogismi. Quoniam autem est indeterminatum quando contraria, & quando ea, quæ sunt in principio sumunt homines (nam plerunque per seipsos dicentes contraria dicunt: & abnuentes prius, dant posterius, eo quòd interroganti & contraria, & quæ in principio, plerunque obediunt) necesse est prauas fieri disputationes: causa autem est qui respondet hæc quidem non dans, illa autem talia dans: manifestum igitur, quoniam non similiter inculpandum & inter rogantes, & orationes. Orationis auté secundum seipsas quinque sunt inculpationes. Prima quidé quando ex interrogatis] non concluditur neque quod propositum est, neque omnino quicquam,

72. locus declaratio.

73. locus. declaratio.

Inculpationes orationu quinq.

cùm sint vel falsa, vel inopinabilia, aut omnia, aut plurima, in quibus consistere debet cõclusio: & neque ablatis quibusdam, neque additis, neque his quidem ablatis, illis vero additis, fit conclusio. Secundo autem, si ad positionem non fiat syllogismus, & ex talibus, & eo modo quo dictum est prius. Tertia vero si additis quibusdam fiat syllogismus: hæc autem sint deteriora iis, quæ interrogantur, & minus probabilia conclusione, etiam si ablatis quibusdam, nam quandoque sumunt plura necessariis: quare non eo quòd hæc sunt, fit syllogismus. Amplius, si ex inopinabilioribus, & minus credibilibus conclusione, aut si ex veris, sed maiore opera indigentibus demonstrari, quàm problema: non oportet. auté ex omnibus problematis syllogismos existimare similiter probabiles esse, & suasibiles: natura enim statim sunt aliqua quidem faciliora, alia vero difficiliora eorum, quæ interrogantur: quare, si ex aliquibus vt fieri potest maxime probabilibus,

74. locus. coniecturam fecerit disputatum bene est. Mani-
declaratio. festum igitur, quoniam orationis non eadem inculpatio, & ad problema, & secundum se. Nam nihil secundum se quidem orationem prohibet esse vituperabilem, ad problema autem laudabilem: & rursum ediuerso secundum se quidem laudabilem, ad problema autem vituperabilé: quando ex pluribus est facile cum probabilibus, tum

75 locus. veris concludere. Erit autem quandoque oratio
declaratio. etiam concludens quàm non concludens deterior, quando illa quidem ex absurdis concludit, cùm non sit tale problema: hæc autem indigeat talibus quæ sunt probabilia & vera, & nondum

76. locus. ex assumptis fit oratio. Eos autem, qui per falsa
declaratio. verum concludunt, non iustum est inculpare. Nã

falsum

falsum quidem semper necesse est per falsa syllogizare: verum autem est quandoque per falsa syllogizare, manifestum autem id ex analyticis. Cùm autem demonstratio sit alicuius dicta oratio: si aliquid est aliud quod ad cõclusionem nullo modo se habet, non erit ex illo syllogismus: si autem appareat, sophisma erit, non demõstratio. Est autem philosophema quidem, syllogismus demonstratiuus: epichirema autem, syllogismus dialecticus: sophisma vero, syllogismus contentiosus: aporema autem syllogismus dialecticus contradictionis. Si vero ex vtrisque quæ videantur, aliquid ostendatur, non autem similiter videantur: nihil prohibet quod ostenditur magis altero videri. Sed si hoc quidem videatur, illud autem neutra parte: aut si hoc quidem videatur, illud autem non videatur: similiter quidem similiter vtique erit, & non: si autem magis alterum, sequetur quod est magis. Est autem quoddam & idem ad syllogismos peccatum, quando ostenditur per longiora quod contingit per breuiora, & quæ orationi adsunt. Vt quòd est opinio magis altera, quàm altera: si quis petat ipsum quodque maxime esse, esse autẽ opinabile, ipsum quod vere est: quare quorundam magis esse ipsum: ad quod autem magis, magis dicitur esse: esse autem & ipsam opinionem veram: an erit accuratius, quàm par sit exigens quædam? petitum est autem & ipsam opinionem veram esse, & ipsum quodque maxime esse, ac si ipsa opiniovera certior sit: sed quæ nequitia maior, quàm quæ facit circa id cuius est oratio, latere causam? oratio autem est manifesta vno quidem modo, & publicissimo, si sit concludens sic, vt nihil oporteat interrogare: vno autem & qui maxime dicitur: cum sumpta

77. locus. declaratio.

78. locus. declaratio.

quidem sint ex quibus necessarium est conclusioné esse quæ quidem sint per conclusiones conclusa, etiam si id omittitur quod valde probabile est. Falsa autem oratio vocatur quadrupliciter. Vno quidem modo quando apparet concludere quæ non concludit: vocatur autem apparens, litigiosus syllogismus. Alio modo, quando concludit quidem, non tamen ad propositum: quod accidit maxime in iis quæ ad impossibile ducunt. Aut ad propositum quidem concludit, non tamen secundum propriam disciplinam: hoc autem est, si ea, quę non est medicinalis, videatur esse medicinalis, aut geometrica, quæ non est geometrica, aut dialectica, quæ non est dialectica, siue verũ, siue falsum sit quod accidit. Alio autem modo, si per falsa non concludit: huius autẽ erit quandoq; quidem conclusio falsa, quandoque autem vera: nam falsum quidem semper per falsa concludit, verum autem possibile est & non per vera: vt dictum est prius. Quod autem falsa sit oratio, dicentis peccatum potius est, quàm orationis: at ne quidem dicentis semper, sed cùm lateat ipsum quod falsam orationem dixit aliquam: eo quòd ab ipso suscipimus cum pluribus veris quippiam amplius: si ex iis quæ maxime videntur interimit aliquid verorum (talis enim existẽs, verorum demonstratio est) oportet sanè positorum aliquid non esse omnino, quare erit huius demonstratio. Si autem verum concludat per falsa, & valde absurda, compluribus deterior erit quæ falsum syllogizant: erit autem talis, & quæ falsum concludit. Quare manifestum quòd prima quidem consideratio orationis secundum seipsam est, si concludit: secunda autem, vtrum verum an falsum: tertia vero, ex qualibus quibusdam. Nam si ex falsis

79. locus. declaratio.

falsis quidem, opinabilibus autem, rationabilis: si autem existentibus quidem, sed inopinabilibus, praua: si vero & falsa & valde inopinabilia sint: dilucidũ quod praua, aut simpliciter, aut ad rem. Id autem, quod in principio & cõtraria quonam pacto peteret interrogans, secundum veritatem quidem in analyticis dictum est, secundum opinionem vero nunc dicendum est. Petere autem videntur id quod est in principio quinq; modis. Manifestissimo quidem & primo, si quis idipsum quod monstrari oporteat, petat: hoc autem in eo ipso quidem non facile latere potest, in synonymis autem, & in quibuscunque nomen & oratio idem significat, magis. Secundo autem, quando quod particulariter oporteat demõstrare vniuersaliter quis petat: vt qui argumentatur quòd contrariorum vna disciplina, omnium oppositorum postulauerit vnã esse: nam videtur id quod oportebat secundũ se ostendere, cum aliis petere pluribus. Tertio, si quis quid vniuersaliter est ostendere propositum, particulariter petat. vt si de omnibus contrariis propositum est, de aliquibus postulet: videtur enim hic quod cum pluribus oportebat ostendere secundum se, extra petere. Rursus, si quis diuidens patat problema: vt si oportet ostendere medicinam sani & ægri, extra vtrunq; postulet: aut si quis eorum, quæ sequuntur se inuicem ex necessitate, alterum petat: vt latus incommensurabile esse diametro, si oporteat ostendere quòd diameter lateri. Aequaliter autem & contraria petũt ei quod ex principio est. Nam primo quidem si quis opposita petat secundum affirmationem & negationem: Secundo autem cõtratria secundum oppõsitionem: vt bonum & malum idem: Tertio vero, si quis vniuersaliter postulãs, particu

80. *locus. declaratio.*

81. locus. particulariter petierit cõtradictionem. Vt si quis *declaratio.* sumens contrariorum vnam disciplinam, sani & ægri alteram esse petat: aut si hoc petens, in vniuersali oppositionem tentet sumere. Rursum, si quis petat contrarium ei quod ex necessitate accidit per ea quæ posita sunt:& si quis ea quidẽ non sumat quæ opposita, at alia petat duo, ex quibus erit opposita contradictio. Differt autem contra-*82. locus.* ria sumere tãtillum ab eo quod est in principio: *declaratio.* quoniam huius quidem est peccatum ad conclusionem(nam ad illam aspicientes,quod in principio est dicimus petere) contraria autem sunt in propositionibus,eo quòd ipsæ aliquo modo se habent adinuicem. Ad gymnasiam autem & exercitationem talium orationum primum quidẽ conuertere assuescere oportet orationes. Sic enim & ad id,quod dicitur copiosius nos habebimus, & in paucis,plures sciemus orationes:nam conuertere est transumentem conclusionem cum reliquis interrogationibus interimere vnum quippiam eorum quæ dicta sunt: necesse est enim, si conclusio non est, vnam aliquã interimere propositionum, siquidẽ omnibus positis necesse erat conclusionem esse. Ad omnẽ autem positionem & quod sic, & quod non sic argumentum considerandum,& cùm inueneris, solutionem statim quærendum. Sic enim simul accidet & ad interrogandum,& ad respondendum exerceri:& si ad nullum alium habemus, apud nosipsos sensim comparanda sunt quæ attinent ad ipsam positionem argumenta: nam id ad cogendum multam copiam præbet, & ad redarguendum magnum habet adiumentum, quando quispiam promptus est argumẽtari, & quòd sic & quòd non sic:nam ad contraria accidit facere obseruationem, &

ad cognitionem, & ea (quæ ſecundum philoſo-
phiam eſt) peritiam poſſe conſpicere, & conſpe-
xiſſe quæ ab vtraque accidunt ſuppoſitione, non
paruum inſtrumentum:reliquum enim horum,re
ćte eligere alterum:oportet autem ad id, quod ta
le eſt, eſſe bono ingenio:& hoc eſt ſecundum ve-
ritatem bonum ingenium,poſſe bene eligere ve-
rum,& diffugere falſum : quod qui nati ſunt be-
ne,poſſunt probe facere : nam qui amant, & qui
odiunt, quod profertur facile diſcernunt opti-
mum. Et ad ea, quæ ſæpiſſime incidunt pro- *84. locus.*
blemata, ſcire oportet orationes, & id maxime *declaratio.*
de primis poſitionibus.Nam in his faſtidiunt ſæ-
pe qui reſpondent. Amplius,terminorum copio- *85. locus.*
ſos eſſe oportet,& probabilium, & primorum ſe *declaratio.*
habere promptos:nam per hæc fiunt ſyllogiſmi.
Tentandum autem & ea, in quæ ſæpiſſime inci- *86. locus.*
dunt diſputationes,tenere. Nam quemadmodum *declaratio.*
in Geometria ante opus eſt circa elementa exer-
citatum eſſe,& in numeris circa capitales prom-
pte ſe habere, & multum refert ad hoc, & alium
numerum cognoſcere multiplicatum. ſimiliter
quoque & in orationibus promptum eſſe ad prin
cipia, & propoſitiones memoria ſcire oportet:nã
perinde ac in memoriæ ſenſorio ſolum loci po-
ſiti ſtatim faciunt ipſas res memorare : & hæc fa-
ciunt ad ratiocinandum promptiorem, eo quòd
ad determinatas illas inſpiciat ſecundum nume-
rum.Propoſitionémque communem magis quàm *87. locus.*
poſitionem in memoria ponendum.Nam princi *declaratio.*
piorum & ſuppoſitionum copioſum eſſe medio- *88. locus.*
criter,difficile.Amplius,orationem vnam plures *declaratio.*
facere aſſueſcendum, velut ij, qui occultiſſime
abſcondunt. Tale autem erit,ſi quis quàm pluri-

mum

mum abscedat ab affinitate eorum, de quibus est oratio: erunt autem priores orationum vniuersales maxime, quæ id pati possint, vt quoniam non est vna plurium disciplina: sic enim & in iis, quę sunt ad aliquid, & in contrariis, & coniugatis est.

89. *Locus. declaratio.* Oportet autem & reminisci vniuersales facere orationes, tametsi facerit disputás particulariter. Sic enim & plures licebit vnam facere: similiter autem & apud Rhetores in enthymematibus. Eundem autem quàm maxime fugere, cõtra vniuersale ferre syllogismos.

90. *locus. declaratio.* Et semper oportet considerare orationes, si in pluribus communibus disputantur.

91. *Locus. declaratio.* Nam omnes particulares in vniuersali disputatæ sunt, & inest in particularibus eius, quod est vniuersale, demonstratio, eo quòd non est syllogizare quicquam sine vniuersali.

92. *Locus. declaratio.* Exercitatio autem facienda, inductiuarum quidem ad rudem, syllogisticarum autem ad expertum.

93. *locus. declaratio.* Et tentandum accipere ab iis quidem, qui in syllogismis triti sunt propositiones, ab iis vero, qui in inductionibus, similitudines: in hoc enim vtrique exercitati sunt.

94. *locus. declaratio.* Omnino autem exercitationis gratia disceptantibus tentandum afferre aut syllogismum de aliquo, aut propositionem, aut solutionem, aut instãtiam, siue recte quis dicat, siue perperam, vel ipse, vel alter, & ad quippiam vterque. Ex his enim facultas, exercitatio autem facultatis gratia. Et maxime circa propositiones, & instantias: est enim, vt simpliciter dicam, dialecticus, propositiuus, & instantiuus: est autem proponere quidem, vnum facere quæ sunt plura. Oportet enim vnum omnino sumere ad quod est oratio: instare autem quod vnum est, facere plura: nam aut diuidit, aut interimit: hoc quidem dans, illud autem non dans, eorum quæ proposi-

ta sunt. Non est autem cum omni disputandum, neque contra quemlibet exercitandum. Nam ne cesse ad aliquos, prauas fieri orationes: ab eo enim qui omnino tētat apparere, diffugiendum: iustum autem omnino tentare syllogismo concludere, veruntamen non pulchrum, eo quòd non oportet aduersus quoslibet facile cōsistere, quandoquidem necesse est paruiloquium inde emergere: nam qui exercitati sunt, non possunt abstinere à disputatione, sine altercatione. Oportet autem & factas habere orationes ad huiusmodi problemata, in quibus cum paucissimorum copia eas ad quàmplurima vtiles habeamus, illæ vero sunt vniuersales, & ad quas in promptu quippiam adinuenire difficile est.

95. locus declaratio.

96. locus.

*

Aristotelis Topicorum libri octaui Finis.

*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ARISTOTELIS STAGIRITAE PERIPATETICORVM PRINCIPIS ELENCHORVM LIBER PRIMVS.

SVMMA LIBRI.

De intentione libri, & generibus disputationum: De Locis Sophisticarum in Dictione, & extra Dictionem redargutionum: De Causis deceptionum, captionum sophisticarum: De veris, & falsis redargutionibus: De interrogatione tentatiua, & quid inter Contentiosum, Sophisticumq; intersit: Demum de captionibus Nugationis, & Solloecismi, occultationeq; Sophistica contra moleste respondentes.

Quid intendit, & aliquem syllogismum sophisticum esse.

Cap. I.

DE sophisticis autem redargutionibus & de iis quæ videntur redargutiones (sunt autem captiosæ ratiocinationes, at non redargutiones) dicamus oportet, incipientes secundum naturam à primis. quòd

quòd igitur hi quidem ſyllogiſmi, illi auté,cum non ſint, videntur,manifeſtum eſt. Nam quemadmodum & in aliis id fit per quandam ſimilitudinem, ſic & in orationibus ſe habet: etenim hi quidem habitum probe habent, illi vero videntur, ex tribu tumentes, & componentes ſeipſos, & pulchri:hi quidem ob pulchritudinem, illi autem videntur ſeipſos fucantes. Et in animatis quoque ſimiliter:nam & illorum hæc quidem argentum, iſta vero aurum reuera ſunt, illa non ſunt quidem, apparent autem ſecundum ſenſum: vt lithargyrina, & ſtannea, argentea, & felle tincta, aurea: eodem autem modo & ſyllogiſmus, & redargutio: hæc quidem eſt, illa vero non eſt, apparet autem propter imperitiam: nam imperiti velut diſtantes, à longe ſpeculantur. Nam ſyllogiſmus quidem ex quibuſdam eſt poſitis, vt colligamus aliquid aliud ex neceſſitate ab iis, quæ poſita ſunt per ea, quæ poſita ſunt: redargutio autem ſyllogiſmus eſt, cum contradictione cóclusionis: illi vero id quidem non faciunt. Videntur autem ob multas cauſas, quarum vnus locus aptiſsimus, & publiciſſimus per nomina. Ná quia fieri non poteſt vt res ipſas ferentes diſputemus, ſed nominibus pro rebus, vtimur ſignis: & quod accidit in nominibus, in rebus quoque arbitramur accidere: quemadmodum ij, qui calculis ſupputant, id autem non eſt ſimile: nam nomina quidem finita ſunt, & orationum multitudo, res vero numero infinitę ſunt: neceſſe eſt igitur plura eandem orationem, & nomen vnum ſignificare: quemadmodum igitur & illi, qui non ſunt prompti calculos ſuſtinere, à ſcientibus decipiuntur, eodem quoque modo & in orationibus, qui nominum virtutis ſunt

ignari, perfacile captionibus hallucinantur, & ipsi disputantes, & alios audientes: ob hanc igitur causam, & eas, quæ dicendæ sunt, est syllogismus, & redargutio apparens, atque non existens.

De generibus disputationum. *Cap. II.*

QVoniam autem quibusdam magis operæ pretium est videri esse sapientes, quam esse & non videri (est enim sophistice, apparens sapientia, non existens autem: & Sophista pecuniarum aucupator ab apparente sapientia: & non existente:) manifestum profecto est, quoniam necessarium est illis & sapientis opus videri facere magis, quàm facere, & non videri. Est autem (vt vnum ad vnum dicamus) in vnoquoque opus sapientis, non mentiri quidem ipsum de quibus nouit, mentientem autem manifestare posse. Hæc autem sunt, hoc quidem in eo quòd potest dare orationem, illud autem in eo quòd sumere. Necesse est igitur illos, qui volunt sophistice agere, dictarum orationum genus quærere. Operæ enim pretium est eis: nam huiusmodi potestas faciet videri sapientes, cuius sunt desiderium habentes. Quod autem tale orationum genus est, & quod talem appetunt potestatem illi, quos vocamus sophistas, manifestum est. Quot autem sunt species sophisticarum orationum, & ex quot numero potestas ea constat, & quot partes contingit esse negotij, & de aliis, quæ suffragantur ad hanc artem, nunc dicamus. Sunt igitur ad disputandum, orationum genera quatuor: doctrinales, dialecticæ, tentatiuæ, contentiosæ. Et doctrinales quidem sunt, quę ex propriis principiis cuiusque disciplinæ, & non ex iis, quæ videntur respondenti colligunt

Sapientis officia duo.

Genera disputationū

ligunt: nam oportet credere eum, qui dicit. Dialecticæ autem, quæ ex probabilibus collectiuæ sunt contradictionum. Tentatiuæ vero, quæ ex iis colligunt, quæ videntur respondenti, & quæ necessarium est enim scire qui simulat se habere scientiam, quomodo determinãdum est in aliis. Porro contentiosæ, quæ sunt ex iis, quæ apparent probabilia, apparentes syllogisticæ. De demonstratiuis autem in Analyticis dictum est: de dialecticis vero, & tentatiuis, & in aliis: de altercatoriis autem & contentiosis nunc dicendum.

Fines Sophistæ, & loci sophistici in dictione.
Caput III.

PRimum igitur sumendum est quot cõiectant qui in orationibus decertant, & coaltercantur. sunt autem hæc quinque numero: redargutio, falsum, inopinabile, solœcismus, & quintum, quod est facere nugari eum, qui condisputat: hoc autem est frequenter cogere idem dicere, aut quod non est, sed quod apparet quodque esse horum, Nam maxime volunt apparere redarguere: secundum autẽ, falsum aliquid monstrare: tertium vero, ad hoc quod est inopinabile ducere quartum, solœcismo vti facere: hoc autem est facere secundum locutionem barbarizare ex oratione respondentem. Vltimum autem, idem frequenter dicere. Modi autem redarguendi sunt duo: nam alij quidem sunt propter dictionem, alij vero extra dictionem. Sunt autem ea quidem, quæ propter dictionem faciunt phantasiam, sex numero: hæc quidem sunt, æquiuocatio, amphibolia, compositio, diuisio, accentus, & figura dictionis. Huius autem fides, & ea quæ est per inductionẽ, & syllogismus: & si qua

De locis in dictione, & primo de æquiuocatione.

sumatur alia, & quòd totidem modis, si eisdem nominibus, & eisdem orationibus, non idem significamus. Sunt autem propter æquiuocationem huiusmodi orationes, vt quod discunt scientes: nam ea quæ memoriæ prodita sunt, discunt grammatici. Discere enim æquiuocum est ad intelligere eum, qui vtitur disciplina: & ad acciperere disciplinam. Ea rursus, quod mala bona sunt: nam quæ expediunt, bona sunt: mala autem expediunt. Duplex enim expediens est, & necessarium, quod accidit plerunque in malis (est enim quoddam malum, necessarium) & bona cumque expedientia dicimus esse. Amplius autem, eundem sedere, & stare, & ægrotare, & sanum esse: nam qui surgebat stat, & qui sanabatur, sanus est: surgebat autem sedens, & sanabatur ægrotans: ægrotantem enim quamlibet facere, aut pati non vnum significat, sed quandoque quidem qui nunc ægrotat, aut sedet, quandoque autem qui ægrotabat prius: verumtamen sanabatur quidem ægrotans, cùm ægrotans: sanus est autem non cùm ægrotans, sed ægrotans non nunc, sed prius. Propter autem amphiboliam sunt orationes tales: velle capere me pugnantes. Et putásne quòd quis cognoscit, id cognoscit? nam & cognoscétem & cognitum contingit vt cognoscentem significare hac oratione. Et putas quòd quis videt, id videt? videt autem columnam: quare columna videt. Et putas quod tu dicis esse, id tu dicis esse? dicis autem lapidem esse: quare tu lapis, dicis esse. Et putas est silentia dicere? duplex enim est & id, silentia dicere: hoc quidem eos, qui dicunt silere, illud autem ea, quæ dicuntur. Sunt autem tres modi secundum æquiuocationem, & amphiboliam:

De loco ab Amphibolia.

vnus

vnus quidem, quando nomen, vel oratio plura significat principaliter: vt aquila, vel canis. Alius autem, quando soliti sumus sic dicere. Tertius vero, quando compositum plura significat, separatum vero simpliciter, vt scire literas: nam vtrunque fortasse vnum quidem significat, & scire, & literæ: ambo autem plura, aut literas ipsas sciētiam habere, aut literarum, alium. Amphibolia igitur, & æquiuocatio propter hos modos sunt. Propter compositionem vero huiusmodi sunt: vt possibile est sedentem ambulare, & non scribentem, scribere: non enim idem significat, si diuidens quis dicat, & componens quod possibile est sedentem ambulare, & non scribentem scribere: & hoc identidem, si quis componat non scribentem scribere, significabit profecto, quod habet potestatem, vt non scribens scribat: si quis autem non componat, quoniam habet potestatem quando non scribit, vt scribat. Et discit nunc literas, si quis didicit quas scit. Amplius, quòd vnum solum potest ferre, plura potest ferre. Propter vero diuisioné quod quinq; sunt duo, & tria, paria, & imparia. Et quod maius æquale: tantundem enim est maius & adhuc amplius: nam eadem oratio diuisa, & composita non idem semper videbitur significare. Vt ego posui te seruum existentem liberū. Et hoc, quinquaginta virum, centum heros liquit Achilles. Propter accentum autem in iis, quę sunt sine scriptura, non facile dialecticis facere orationem: in scripturis autem & poëmatibus magis. Vt & Poëtam defendunt nonnulli aduersus redarguentes quasi hic absurde locutum. Nec gemere aëria cessabit turtur ab vlmo, quòd pentemimeri vsus sit, & turture fœminino. Soluunt enim id

Cū poëtam dicit Homerū intelligit, cuius hic Aristo. carmina citat. verū ꝙ ea nostris accētibus non accōmodari queūt, interpres pro illus Virgilij qui latinorū est Homer. carmina posuit.

accentu: dicentes quòd aëria accentum finalem longum habet, & non ad turtur, sed ab vlmo, vt epithetum debet referri, & id de Niso, & Euria-lo cùm Rutulos vino, somnóque sepultos intellexissent.

Cætera per terras, omneis animalia somno
Laxabant curas, & corda oblita laborum.

Talia igitur propter accentum sunt. Quæ autem propter figuram dictionis sunt, accidunt, quando non idem vt idem interpretatur, vt masculinum, fœmininum: vel fœmininũ, masculinum: vel quod inter hæc, est alterum horũ: vel rursus quale, quantum: vel quantum, quale: vel faciens, patiens: vel dispositum, facere: & alia, ceu diuisum est prius. Nam est aliquid, quod non est eorum quæ sunt facere, vt eorum quæ sunt facere, aliquid dictione significare, vt valere. Similiter figura dictionis dicitur ei, quod est secare, vel ædificare, quamuis illud quidem quale quid, & affectum quodam modo significet, hæc vero facere aliquid: eodem autem modo & in cæteris. propter igitur dictionem redargutiones ex his existunt.

De locis redargutionum sophisticarum extra dictionem.

Caput IIII.

EArum vero, quę extra dictionem sunt captionum, species sunt septem. Vna quidem propter accidens: secunda autem propter id, quod simpliciter, vel non simpliciter, sed aliquo modo, aut vbi, aut quando, aut aliquid dicitur: tertia auté propter redargutionis ignorantiam: quarta vero propter consequens: quintą autem

prop

propter id, quod est in principio sumere: sexta propter id quod non est causa, vt causam ponere: septima vero propter plures interrogationes vnam facere. Propter igitur accidens captiones sunt, quando similiter quodcunq; existimabitur rei & accidenti inesse: nam, quia multa eidem accidunt, non est necesse omnibus prædicatis & ei de quo prædicantur illa omnia inesse: nam omnia sic erunt eadem, quemadmodum sophistæ dicunt: vt si Coriscus est alter ab homine, ipse est alter à se, est enim homo: aut si à Socrate alter, Socrates autem homo, ab homine alterum dicunt esse confessum, eo quòd accidit (à quo dixit alterum esse) hunc esse hominem. Propter id autem, quòd hoc quidem simpliciter, illud autem aliquo modo, & non præcipue, quando quod in parte dicitur, vt simpliciter dictum sumitur: vt si nō ens est opinabile, quod nō ens est: non enim est idem esse quiduis, & esse simpliciter. Aut rursum, quoniam quod est non est, si eorum quæ sunt quippiam non est, vt si non est homo: nā non idem est non esse quiduis, & non esse simpliciter: apparet autem, eo quòd perquam propinquum est dictione, & parum differat esse quiduis, ab eo quod est esse, & non esse quiduis ab eo quod est non esse. Similiter autem propter id, quod est aliquo modo, & simpliciter: vt si Indus, cùm sit totus niger, albus est dentibus, albus igitur & non albus est. Aut si ambo aliquo modo, quod simul contraria inerunt: tale autem in quibusdam quidem, cuilibet facile est considerare. Vt si sumens Aethiopem nigrum esse, dentibus dicat quòd albus: si ergo ibi albus: quòd niger, & non niger, putabit disputasse syllogistice, cùm perfecerit interrogationem.

In quibusdam vero latet frequentér, in quibuscunque cum aliquo modo dicatur, simpliciter videtur sequi: & in quibuscunque non facile est considerare vtrum eorum præcipue sit assignandum. Fit autem tale in quibuscunque similiter sunt opposita: nam videntur vt ambo, aut neutrum dandum esse simpliciter prædicari: vt si dimidium quidem album, dimidium vero nigrum, vtrum album, an nigrum? Quæ autem sunt propter id, quod non determinatur quid est syllogismus, aut quid redargutio, fiunt propter omissionem orationis. Nam redargutio est contradictio vnius & eiusdem, non nominis, sed rei, & nominis non synonymi, sed eiusdem ex iis quæ data sunt ex necessitate, non connumerato eo quod erat in principio, secundum idem, & ad idem, & similiter, & in eodem tempore. Hoc autem modo fieri potest, vt quis falsum dicat de aliquo: quidam autem omittentes aliquid eorum, quæ dicta sunt, apparent redarguere: vt quod idem duplum & non duplum: nam duo vnius quidem dupla, tria autem non dupla. Aut si eiusdem idem duplum, & non duplum, sed non secundum idem: nam secundum longitudinem duplum, secundum latitudinem non duplum. Aut si eiusdem, & secundum idem, & similiter, sed non simul: quare est apparens redargutio. Trahat autem aliquis hanc & in eas, quæ sunt propter dictionem. Quæ autem propter id, quod in principio erat sumuntur, fiunt quidem sic & tot modis quot modis contingit quod in principio est petere: videntur autem redarguere, eo quòd non possit quis inspicere idem, & diuersum. Quæ vero propter consequens est redargutio, ideó est quòd

Redargutio quid.

putent conuerti consequentiam: nam, si cùm hoc est ex necessitate, illud sit: & cùm illud est, putant & alterum esse ex necessitate: vnde & quæ ob opinionem ex sensu sunt, deceptiones fiunt: nam sæpe esse mel, fel suspicati sunt, eo quòd sequitur flauus color mel. Et quia accidit terram, pluuia madidam fieri, etiam si sit madida, opinantur pluisse: id autem non necessarium est. In rhetoricis quidem quæ secundum signum fiunt demonstrationes, ex consequentibus sunt: nam volentes ostendere quòd adulter, quod consequens est, accipiunt, quòd comptus, aut quod videtur noctu errabundus: pluribus autem hæc quidem insunt, prædicatum tamen non inest. Similiter autem & in ratiocinatiuis: vt est Melissi oratio, quod infinitum est vniuersum: sumens autem vniuersum ingenitum (nam ex nihilo nihil fieri) quod autem factum est ex principio fieri: si igitur non factum est, principium non habet vniuersum, quare infinitum: non necesse est autem hoc accidere, non enim si omne quod factum est, principium habet, etiam quicquid principium habet, factum est: quemadmodum neque si febriens calidus, etiam calidum necesse est febrire. Quæ vero propter non causam, vt causam: cum assumitur quòd non causa est, tanquam propter illud fiat redargutio: accidit autem tale, ad impossibile syllogismus: necessarium enim est in his aliquid interimere ex iis, quæ posita sint: si ergo enumeretur in necessariis interrogationibus ad id, ad quod accidit impossibile, videbitur propter id sæpe fieri redargutio, vt quod non est anima, & vita idem: nam si generatio corruptioni est contrarium, & alicui corruptioni erit quædam generatio con-

trarium: mors autem corruptio quędam, & contrarium vitæ, quare vita generatio, & viuere generari: hoc autem impossibile: non ergo idem anima & vita. Nequaquam collectum est, nam accidit (tametsi quispiam non idem dicat vitam & animam) impossibile: sed solum contrarium vitam quidem morti, cum sit corruptio, corruptioni autem generationem. Incollectiles igitur simpliciter non sunt huiusmodi orationes, sed ad propositum incollectiles: & latet plerunque non minus ipsos interrogantes quod tale est. Propter igitur consequens, & propter non causam orationes huiusmodi sunt. Quæ autem propter id, quod est duas interrogationes vnam facere, quando latet plures esse, & perinde ac vna sit, assignatur responsio vna. In aliquibus autem facile est videre quòd plures, & quòd non danda vna responsio: vt vtrum terra mare est an cœlum? in aliquibus vero minus, & quasi vna sit, aut confitetur (eo quòd nequeunt respondere ad interrogatum) aut redargui videntur: vt putas hic & hic est homo? quare, cum aliquis percusserit hunc, & hunc percutiet hominem & non homines. Aut rursum quorum hæc sunt quidem bona, illa autem non bona: omnia hæc bona, an non bona? nam vtrumuis dixerit, est quidem vt aut redargutionem, aut falsum apparens videatur facere: nam dicere eorum, quæ non sunt bona aliquid esse bonum, aut eorum, quæ bona sunt non bonum, falsum. Quandoque autem assumptis quibusdam, redargutio etiam fit vera: vt si quis concedat similiter & vnum & plura dici alba, & nuda, & cæca: nam, si cæcum est quod non

Plures interrogationes vt vna.

hab

habet visum, natum tamen habere, & cęca erunt quę non habent visum, nata autem habere: quando igitur hoc quidem habet visum, illud autem non habet, ambo erunt vel videntia, vel cæca: quod est impossibile.

Omnes sophisticas redargutiones in ignorantiam redargutionis reuocatum iri.

Caput V.

AVt igitur sic diuidendum apparentes syllogismos, & redargutiones: aut omnes reducendum ad redargutionis ignorantiam, iis, qui hanc principium faciunt: fieri enim potest, vt omnes resoluamus dictos modos ad redargutionis definitionem. Primum quidem si incollectiles fuerint, oportet enim ex iis, quæ posita sunt, accidere conclusionem, &, vt ita dicam, ex necessitate, atque non apparere. Deinde & secundum partes definitionis: nam earum, quæ sunt in dictione, hæ quidem sunt propter duplex, vt æquiuocatio, & oratio, & similis figura: consuetum enim id omnia, vt & illud quippiam significare. Compositio autem, & diuisio, & accentus, eo quòd non eadem est oratio, aut nomen quod differens: oportebat autem & id esse, quemadmodū & rem eandem, si debebat redargutio, vel syllogismus esse: vt si tunica, non vestis syllogizetur, sed tunica: nam verum est & illud, sed non syllogizatum est: sed adhuc interrogatione indiget, quod idem significat ad eum qui quærit propter quid. Quæ vero secundum accidens definito syllogismo manifesta fiunt: nam eandem definitionem oportet syllogismi & redargutionis fieri, attamen & adiungere contradictionem: nam redargùtio syllogismus

gismus est contradictionis: si igitur non est *syllogismus* accidentis, non fit redargutio: non enim si cùm hæc sint, necesse est illud esse, id autem est album esse propter syllogismum: neque si triangulus duobus rectis tres angulos habet æquales, & accidit ei figuram esse, vel primum, vel principium, quòd figura, vel primum, vel principium tale est: nam non quatenus figura, vel primum, vel principium, sed quatenus triangulus demonstratio: similiter & in aliis. Quare, si redargutio syllogismus quidam, non erit quæ secundum accidens redargutio. Verum propter hoc & artifices & omnino scientes ab insciis redarguuntur: nam secundum accidens syllogismos faciunt contra *sapientes*: qui vero non possunt diuidere, aut interrogati concedunt, aut cùm non dant, arbitrantur dedisse. Quæ vero propter id quod aliquo modo, & simpliciter, quoniam nō de eodem affirmatio & negatio est: nam aliquo modo albi, aliquo modo non album: & simpliciter albi, simpliciter non album, negatio est: si igitur cùm datur aliquo modo esse album, quis vt simpliciter dictum accipit, non facit redargutionem: apparet autem propter ignorantiam ipsius, quid est redargutio. Manifestissimæ autem omnium quæ prius dictæ sunt propter redargutionis definitionem, quare & sic nuncupatæ sunt: nam propter rationis omissionem phantasia fit, & diuisis hoc pacto, commune in omnibus his ponendum est orationis omissio. Quæ vero propter id quod sumitur quod erat in principio, & nō causa vt causa ponitur, manifestæ sunt per definitionem: nam oportet conclusionem accidere, eo quod hæc sunt, quòd non erat in non causis: & rursum

rursum non connumerato eo quod erat in principio, quod non habent ex quæ sunt propter petitionem eius quod in principio. Quæ vero propter consequens particula sunt accidentis: nam consequens accidit: differt autem ab accidenti, quoniam accidens quidem est in vno solo sumere, vt idem esse flauum, & mel, & album, & cygnum: quod autem propter consequens, semper in pluribus: nam quæ vni & eidem sunt eadem, & sibi inuicem postulantur esse eadem: propter quod fit ea quæ propter consequens redargutio: est autem non omnino verum, vt si sit album secundum accidens: nam & nix & cygnus albo idem: aut rursum in Melissi oratione idem esse accipit factum esse, & principium habere, aut æqualia fieri, & eandem magnitudinem accipere. Quoniam enim principium habet quod factum est, & quod habet principium, factum esse postulat, tanquam ambo eadem sint, eo quòd principium habent factum esse & finitum. Similiter autem & in iis, quæ æqualia facta sunt, si eandem magnitudinem, & vnam sumentia æqualia fiunt: & quæ æqualia facta sunt, eandem & vnam magnitudinem sumunt: quare consequens sumit. quòd igitur propter accidens redargutio, in ignorantia redargutionis est: manifestum, & quòd ea, quæ est propter consequens: inspiciendum autem est id & alias. Quæ vero propter id, quod est plures interrogationem vt vnam facere, in eo sunt quòd non enucleamus, siue non diuidimus propositionis orationem: nam propositio vnum de vno est: nam idem terminus vnius solius rei, & simpliciter rei: vt hominis, & vnius solius hominis: similiter autem & in aliis. Si

igitur

igitur vna propositio est, quæ vnum de vno postulat,& simpliciter erit propositio talis, interrogatio. Atqui quoniam syllogismus ex propositionibus est, redargutio autem syllogismus, & redargutio erit ex propositionibus: si igitur propositio vnum de vno, manifestum quoniam & hæc in redargutionis ignorantia: nam apparet esse propositio, quæ non est propositio. si itaque dedit responsionem vt ad vnam interrogationem, erit redargutio, si autem non dederit, sed apparet, apparens redargutio. Quare omnes loci cadunt in redargutionis ignorantiam: qui quidem dicti sunt propter dictionem, quia est apparens contradictio, quod erat proprium redargutionis, alij autem propter syllogismi terminum.

Causa deceptionum, captionum sophisticarum.

Caput VI.

Deceptio autem fit in iis quidem, quæ propter æquiuocationem, & orationem, eo quòd non potest quis diuidere id, quod multipliciter dicitur: nam quædam non est promptum diuidere, vt vnum, & ens, & idem. In iis autem, quæ sunt propter compositionem, & diuisionem, eo quòd nihil putatur differre composita & diuisa oratio, ceu euenit in plurimis. Similiter autem & in iis quæ sunt propter accentum: non enim aliud videtur significare intensa, & remissa oratio in aliquo, aut non in pluribus. Earum vero, quæ sunt propter figuram ob similitudinem dictionis: difficile est enim diuidere, quæ similiter, & quæ aliter dicuntur: nam ferme qui hoc potest facere in procinctu

cinctu est,vt videat verum : maxime autem sciet innuere, quòd omne, quod de aliquo prædicatur ,arbitramur idipsum aliquid esse,& vt vnum intelligimus : nam vnum , & substantiam maxime videtur sequi id, quod est aliquid, & ens. Quare in iis, quæ sunt propter dictionem, hic locus ponendus : primum quidem magis deceptio aggignitur in iis,qui cum aliis considerant, quàm qui per seipsos : nam ea,quæ cum alio est, consideratio per orationem est, quæ autem per seipsos, non minus per ipsam rem. Deinde & per seipsos decipi accidit, quando in oratione facit considerationem : præterea deceptio quidem ex similitudine, similitudo autem ex dictione. In iis autem, quæ sunt propter accidens, eo quòd non potest diiudicare idem & diuersum, & vnum & multa : neq; quibus prædicatorum omnia hæc & rei accidunt. Similiter autem & in iis quæ propter consequens sunt:pars enim quædam accidentis, est consequens. Amplius & in multis apparet, & postulatur hoc pacto, si hoc ab illo non separatur, nec ab altero separatur alterum. In iis verò, quæ sunt propter omissionem orationis, & in iis quæ sunt propter id quod alio modo & simpliciter, eo quòd propter parum deceptio est. nam quasi nihil consignificet quid aut aliquo modo, aut simpliciter, aut alicubi, aut nunc,vniuersaliter concedimus. Similiter autem & in iis, quæ quod in principio est sumunt, & in non causis, & quæcunque plures interrogationes vt vnam faciunt : in omnibus enim his est deceptio,ob id quod propter parum: nam non exacte discernimus,neque propositionis,neque syllogismi terminum, propter prædictam causam.

Ex quibus locis captiones falsi.

Cap. VII.

Vnde fiant syllogismi sophistici.

QVoniam autem habemus propter quæcunque fiunt apparentes syllogismi, habemus, & propter quæcunque fiunt sophistici syllogismi, & redargutiones. dico autem sophisticam redargutioné, & syllogismum, non solum apparentem syllogismum, aut redargutionem non existentem quidem, sed & existentem quidem, at apparenter accommodatam rei. Sunt autem illæ, quæ non secundum rem redarguunt, & quæ monstrant ignorantes, quod quidem erat proprium tentatiuæ. Est autem tentatiua, pars dialecticæ: illa autem potest syllogizare falsum propter ignorantiam eius qui dat orationem. Sophisticæ autem redargutiones, tametsi colligant contradictionem, non faciunt manifestum, si ignorat: nam & scientem impediunt hisce orationibus. Quòd autem illas habeamus hac via, manifestum est: nam propter quæcunque apparet audientibus, vt interrogata syllogizare, propter hæc & respondenti vtique videatur: quare erunt syllogismi falsi per hæc aut omnia, aut aliqua: nam quod non interrogatus arbitratur dedisse, & interrogatus quoque ponet. Verum in quibusdam simul accidit & interrogare quod deest, & apparere falsum: vt in iis, quæ sunt secundum dictionem, & solœcismum. Si ergo syllogismi contradictionis propter apparentem redargutionem sunt, manifestum est quòd propter tot erunt & falsorum syllogismi, propter quot & apparens redargutio: apparens autem propter particulas veri: nam cum quodcunque defuerit, apparebit redargu-

tio, vt quod propter non accidens: propter orationem, quæ ad impossibile: & quæ duas interrogationes vt vnā facit propter propositionem: & pro eo quod per se, quod propter accidens, & huius particula, quod propter consequens. Amplius, non in re, sed in oratione accidere: deinde pro vniuersali contradictione, & secundum idem, & ad idem, & similiter propter id, quod in aliquo, vel propter vnumquodque horum peccat. Amplius, propter id, quod est non connumerato eo quod in principio, quod in principio sumere. Quare habemus secundum quot fiunt captiosæ ratiocinationes: nam secundum plura non erunt, secundum autem ea, quæ dicta sunt, erunt omnes. Est autem sophistica redargutio non simpliciter redargutio, sed ad aliquem, & syllogismus similiter. Nam, si non sumat id quidem quod est propter æquiuocum vnum significare, & quod propter similitudinis figuram solum hoc quidem, & in aliis similiter, neque syllogismi, neque redargutiones erunt, neque simpliciter, neque ad eum, qui interrogatur: si autem sumant, ad eum, qui interrogatur erunt, simpliciter autem non erunt: non enim vnum significatum sumpserunt, sed apparent, & apud illum quidem.

De veris, & falsis redargutionibus.

Cap. VIII.

PRopter quæcunque autem redarguunt, qui redargutionibus vtuntur, non oportet tentare sumere, sine omnium quæ sunt scientia: id autem non vnius artis, nam infinitæ fortasse sunt scientiæ: quare manifestum, quoniam & demonstrationes, redargutiones quidem sunt, & veræ: *Vera redargutiones innumera.*

nam quæcunque est demonstrare, est & redarguere eum, qui ponet contradictionem veri: vt si commensurabilem diametrum posuerit, redarguet quis demonstratione, quòd incommensurabilis: quare omnium oportebit esse scium: nam aliæ quidem sequuntur propter ea quæ in geometria sunt principia, & eorum conclusiones: aliæ autem propter ea quæ sunt in medicina: aliæ denique propter illa, quæ sunt aliarum disciplinarum. Sed & falsæ redargutiones similiter infinitæ erunt. Nam secundum vnamquanq; artem est falsus syllogismus: vt secundum geometriam geometricus, & secundum medicinam medicinalis: dico autem secundum artem, secundum illius principia. Manifestum est igitur, quòd non omnium redargutionum, sed earum, quæ sunt secundum dialecticam, sumendi sunt loci. Nam ij communes sunt ad omnem artem & potentiam, & eam quidem, quæ est secundum vnamquanq; disciplinam redargutionem: scientis est considerare siue cùm non est, apparet: siue cùm est, & quare est, eam autem, quæ ex communibus est, & sub nulla arte cadens, dialecticorum. nam, si habemus ex quibus probabiles syllogismi in quolibet, habebimus ex quibus redargutiones: redargutio nanque est syllogismus contradictionis, quare aut vnus, aut duo syllogismi cõtradictionis, redargutio est. Habemus igitur propter quæcunque omnes huiusmodi sunt: si autem hęc habemus, & solutiones habemus: nam illarum instantiæ, solutiones sunt. Habemus autem propter quæcunque & apparentes fiunt, apparentes autem non cuilibet, sed talibus: infinita enim sunt, si quis consideret illa, secundum quæcunque appareat quibuslibet. Quare manifestum

est,

est, quoniam dialectici est posse sumere propter quæcunque fit per communia, vel quæ est redargutio, vel quæ apparet redargutio, vel dialectica, vel apparens dialectica, vel tentatiua.

Orationes ad nomen, & ad intellectum non bene diduci. Cap. IX.

NOn est autem differentia orationum quam quidam dicunt esse, has quidem ad nomen, illas vero ad intellectum. Inconueniens enim est opinari alias quidem esse ad nomen orationes, diuersas vero ad intellectum, & non easdem. Quid enim est non ad intellectum, nisi quando non vtimur nomine (qui putat interrogare) eo, ad quod is, qui interrogatus dedit? idem autem id est & ad nomen. Et ad intellectũ autem, quando ad quod dedit intelligens. Si autem aliquis (plura significante nomine) vnum putet significare, & interrogans, & interrogatus (vt forte ens & vnum plura significat, sed & respondens & interrogans Zeno vnum putans esse interrogauit, & est oratio quod vnum, omnia) hæc ad nomen est, aut ad intellectum interrogantis disputata. Si vero aliquis multa putet significare, manifestum quòd oratio illa non est ad intellectum. Primum igitur circa huiusmodi orationes, est ad nomen, & ad intellectum, quæcunque plura significant: deinde circa quamlibet est: nam non in oratione est ad intellectum esse, sed in eo quod respondens se habet aliquo modo ad ea, quæ dantur: deinde ad nomen contingit omnes eas esse: nam esse ad nomen, hoc in loco, est esse non ad intellectum: nam, si omnes erunt quædam aliæ, quæ neque ad nomen, neque ad intellectum: illi vero dicunt omnes, & diuidunt

vel ad nomen, vel ad intellectum esse omnes, alias autem non. Attamen quicunque sunt syllogismi propter id, quod multipliciter: horum aliqui sunt secundum nomen: nam absurde dicatur secundum nomen esse omnes, qui sunt propter dictionem: sed sunt quædam captiones non in eo quòd respondens ad eas se habeat aliquo modo, sed quia talem interrogationem oratio ipsa habeat, quæ plura significet. Et omnino inconueniens est de redargutione differere, & non prius de syllogismo: nam redargutio syllogismus est, quare oportet & de syllogismo prius, quàm de falsa redargutione: nam talis redargutio, apparens syllogismus contradictionis. Quare aut in syllogismo erit causa, aut in contradictione: nam adiungere oportet contradictionem, quandoque autem in vtroque erit apparens redargutio: est autem de eo, quod est silentia dicere, in contradictione, non in syllogismo. De eo autem, quod est, quòd non habet aliquis dare, in vtrisque: de eo vero quod est, quòd Homeri poëma est figura, per circulum, in syllogismo: quæ autem in neutro est, verus est syllogismus. Verum vnde sermo prouenit reuertamur: vtrum quæ in disciplinis sunt orationes ad intellectum sint, an non? & si cui videtur plura significare triangulus, & dedit non vt eam figuram de qua concludebat, quoniam duo recti, vtrum ad intellectum illius disputauit hic, an non? amplius, si plura quidem significat nomen, ille autem non intelligit, neque putat quomodo is non ad intellectum disputat? aut quomodo oportet interrogare eum, qui non dat diuisionem? siue interroget aliquis si est silentia dicere, an non? an est quidem vt non, an est vt sic? si autem dat ali-

quis nullo modo, ille autem disputat, vtrum non ad intellectum disputat, quamuis oratio videatur earum esse, quæ ad nomen sunt? Non igitur est genus aliquod orationum ad intellectum, sed illæ quidem ad nomen sunt: & huiusmodi, non omnes, non quòd redargutiones, sed neque apparentes redargutiones: nam sunt & non propter dictionem apparentes redargutiones, vt quæ propter accidens, & reliquæ. Si autem postulet diuidendum, quòd dico quidem silentia dicere: hæc autem sic, illa vero non sic, id profecto primum, absurdum postulare: nam quandoque non videtur interrogatum multipliciter se habere, atqui impossibile est diuidere, qui non putat. Deinde docere, quid aliud erit? manifestum enim faciet quonam pacto se habet ei, qui neque considerat, neque scit, neque opinatur quòd aliter dicitur, quia & in non duplicibus quid prohibet hoc facere: vt putas æquales sunt vnitates binariis, in quaternariis? sunt autem hi binarij quidem inexistentes, illi autem non sic: & putas contrariorum vna est disciplina, an non? sunt autem contraria hæc quidem nota, illa autem ignota: quare videtur ignorare, qui hoc postulat, quòd aliud est docere quàm disputare: & quòd oportet quidem docentem non interrogare, sed eum manifesta facere, illum autem interrogare.

De interrogatione tentatiua: & quid inter Contentiosum, Sophisticúmque intersit.

Cap. X.

Amplius affirmare, vel negare, qui postulat, id non monstrantis est, sed experimentum sumentis: nam tentatiua, dialectica quædam est, quapropter de omnibus inspicit, & explorat

non scientem, sed ignorantem, atque simulantem. Qui igitur secundum rem considerat communia, dialecticus est: qui autem id apparenter facit, sophisticus. Et syllogismus cõtentiosus, & sophisticus, vnus quidem est apparens syllogismus, circa ea de quibus dialectica tentatiua est, quamuis vera sit conclusio: nam eius, quod est propter quid, hallucinatorius est: & quæcunque, cum non sint, secundum cuiusque disciplinam captiosæ ratiocinationes videntur esse secũdum artem. Nam pseudographiæ non contentiosæ (secundum enim ea, quę sub arte sunt, captiosæ sunt ratiocinationes) neque si aliqua est pseudographia circa verum, vt Hippocratis quadratura quæ per lunulas, sed vt Brysso quadrauit circulum: & tametsi quadraretur circulus, quia tamen non secũdum rem, ideo sophisticus, quare & qui de his quidem apparens syllogismus, contentiosa est oratio: nam apparens est secundum rem, quare fallax & iniusta. Quemadmodum enim ea (quæ in certamine est) iniuria, quandam speciem habet, & est quædam iniusta pugna, sic in contradictione, iniusta pugna contentiosa est: nam & illic qui omnino vincere volunt, omnia tentant: & hic qui contentiosi sunt. Qui igitur victoriæ ipsius gratia, tales sunt, contentiosi homines, & litium amatores videntur esse: qui autem gloriæ gratia, quæ in diuitiis est, sophistici sunt: nam sophistice est (vt dicimus) pecuniarum quædam aucupatiua ab apparente sapientia: quapropter demonstrationem apparentem appetunt. Et in eisdem orationibus quidem sunt litium amatores & sophistæ, sed non propter eadem: & oratio quidem eadem erit sophistica & contentiosa, sed non propter idem: sed quatenus quidem est ob victoriam

Idẽ. 1. Poster. tex. cõ. 67.

ctoriam apparentem, contentiosa: quatenus vero est ob sapientiam, sophistica: nam sophistice est quædam apparens sapientia, non autem existens. Contentiosa vero est quodam modo sic se habés ad dialecticam, vt pseudographa ad geometricá: nam ex eisdem contentiosa, differendi modo, capitose decipit, vt & pseudographa, geometrice: sed hæc quidem non contentiosa, quia ex principiis & conclusionibus, quæ sunt sub arte pseudographiam facit: quæ autem ex iis est, quę sunt sub dialectica, circa alia quidem contentiosam esse, manifestum est: vt quadratura quidem quæ per lunulas, non contentiosa: Brysonis autem contentiosa, & illam quidem non est transferre nisi ad geometriam solum, eo quòd ex propriis fit principiis: hanc autem ad plures quicunque nesciunt quid est possibile in vnoquoq;, & quid impossibile: nam accõmodabitur, aut vt Antiphon quadrauit. vel si quis non dicat melius esse post cœnam deambulare per Zenonis rationem, non medicinalis: communis enim est. Si ergo omnino similiter se habeat contentiosa ad dialecticam, vt pseudographa ad geometriam, non ex illis vtique erit contentiosa.

Orationes dialecticorum, tentatiuorúmque, non esse ad determinatum genus.

Caput XI.

NVnc autem non est dialecticus circa genus aliquod determinatum, neque demonstratiuus vllius, neque talis qualis vniuersalis: nam neque omnia sunt in vno aliquo genere: neque si sint, possibile est sub eisdé principiis esse, ea quæ sunt. Quare & nulla ars earum, quæ aliquam naturam monstrant, interrogariua est: nam non possibile est vtramuis partiũ dare. syllogismus enim

non fit ex vtrisque: dialectica autem interrogatiua est (si autem monstraret quid illud, nisi & omnia?) veruntamen prima, peculiariáque principia non interrogat: nam si non daret, non iam haberet ex quibus amplius disputaret ad instantiam. Talis autem est tentatiua: nam tentatiua nó talis est, qualis est geometria, sed qualem vtique haberet non sciens aliquis: fieri enim potest vt periculum sumat, & is qui nescit rem, de eo qui nescit: siquidem & dat non ex quibus scit, neque ex propriis, sed ex consequentibus: quæ omnia talia sunt quæ scientem quidem nihil prohibet nescire artem, nescientem autem necesse est ignorare: quare manifestum, quoniam nullius determinati tentatiua disciplina est, eo quòd de omnibus est: nam omnes artes vtuntur quibusdam communibus. Ideoque omnes illiterati quodam modo vtuntur dialectica, & tentatiua. Nam omnes vsque ad aliquid conantur diiudicare eos, qui pronunciant: hæc autem sunt communia: nam illa nihil minus sciunt ipsi, quamuis videantur longe extra dicere. Redarguunt igitur omnes: nã sine arte quidem eo participant, cuius artificialiter est dialectica: & arte syllogistica, tétatiuus, dialecticus. Quoniam autem sunt multa quidem hæc, & de omnibus, non talia autem vt natura quædam sint, & genus, sed vt negationes, alia autem non talia, sed propria sunt: ex illis de omnibus experimentum possibile est sumere, & artem esse quandam, & non talem esse quales quæ demonstrant, eo quòd contentiosus non est omnino sic se habens, vt pseudographus: nam non erit captiosus ex determinati cuiuspiam generis principiis, sed circa omne genus erit is, qui conten-

Epilogus. tiosus. Loci igitur sophisticarum redargutionum hi sunt.

hi sunt, & quòd dialectici est cōsiderare de his, & res eas posse facere, non difficile videre: nam quæ circa propositiones est disciplina, omnem habet hanc speculationem. & de redargutionibus quidem apparentibus dictum est.

Loci sophistici interrogantium ad falsum, aut inopinabile. Cap. XII.

DE aliquo est falsum quippiam ostendere, & oratione ad inopinabile ducere. Hoc autem fuit secundum propositum sophisticæ intentionis, primum quidem ex eo quòd interrogat quodam modo, & per interrogationem accidit maxime: nam id, ad nullum determinatum interrogare propositum, venatiuum est illorum: temere nanque dicentes peccant magis: temere autem dicunt, quando nihil habent propositum. Et id, interrogare multa (quāuis id determinatum sit ad quod disputant) & id, ea quæ videntur, dicere se postulare, facit quandam idoneitatem, vt ad inopinabile ducat, aut falsum. Et si interrogatus affirmet, aut neget illorum aliquid, ducere ad ea ad quæ promptus est argumentari: potest tamen nunc minus nocere per hæc quàm prius, nam repetunt aliquid ad id quod in principio. Elementum autem deueniendi ad falsum aliquod, aut inopinabile, nullā statim se interrogare positionem, sed affirmare ob id se interrogare, quòd discere velit: nam locum argumentationis, conside ratio facit. Ad falsum autem ostendendum proprius locus sophisticus est ducere ad talia, ad quæ abundat orationibus: est autem bene, & non bene id facere, quemadmodum dictum est prius. Rursum vt ad inopinabilia ducat, considerare ex quo genere est qui disputat, deinde interrogare quod pluribus illi dicunt inopinabile: est enim

1. Locus. *2. Locus.* *3. Locus.* *4. Locus* *5. Locus.* *6. Locus.*

7. Locus. singulis quibusque aliquid tale. Elementum autem horum sumere singulorúnque quorumque positiones in propositionibus. Solutio vero & horum competens fertur, ostendere quòd non propter orationem accidit inopinabile: semper au-
8. Locus. tem id quoq; vult qui contendit. Amplius autem ex voluntatibus & manifestis opinionibus: nam non eadem volunt, & dicunt: sed dicunt quidem decoratissimas orationes, volunt autem ea, quæ videntur prodesse: vt bene mori magis quàm voluptuose viuere dicunt oportere: & egere iuste magis quàm diuitiis affluere praue: volunt autem contraria. Eum igitur, qui dicit secundum voluntates, ad has manifestas opiniones ducendum: eum vero, qui dicit secundum has, ad absconsas: vtrouis enim modo necessarium est inopinabilia dicere: vnam aut manifestum, aut immanifestas
9. Locus. opiniones dicunt contraria. Plurimus autem est locus faciendi in opinabilia dicere, quemadmodum Callicles in Gorgia scriptus est, dicens: & veteres autem omnes arbitrati sunt accidere propter id quod secundum naturam & secundum legem contraria: contraria enim esse naturam & legem dicunt: & iustitiam secundum legem quidem esse bonum, secundum autem naturam non bonum: oportet igitur ad eum quidem, qui dicit secundùm naturam, secũdum legem obuiare, ad eum vero, qui secũdum legem, ad naturam ducere, nam vtroque modo dicere contingit inopinabilia: erit autem secundum naturam quidem ipsis verum, secundum autem legem quod multitudini videtur: quare manifestum quòd & illi, quemadmodum & qui nunc, aut redarguere, aut inopinabilia dicere respondentem, conabantur efficere.
10. Locus. re. Quædam autem interrogationũ habent vtrinque

que inopinabilem respōsionem: vt vtrum sapientibus, an patri oporteat obedire: & expedientia facere, an iusta: & an iniuriam pati eligibilius quam nocere. Oportet autem ducere ad ea, quæ multitudini, & sapientibus sunt contraria, nam si dicat aliquis vt ij qui circa orationes, ad ea quæ multitudini: si autem vt multi ad ea quæ iis qui in oratione. Dicunt enim hi quidem ex necessitate beatum iustum esse, multitudini autem inopinabile est regem infelicem esse. Est autem ad ea, quæ sic sunt, inopinabilia ducere, idem ei quod est ad eam quæ est secundum naturam, & secundum legem contrarietatem, ducere: nam lex opinio multitudinis, sapientes autem secundum naturam, & veritatem dicunt: & inopinabilia quidem ex his oportet quærere locis. 11. *Locus.* 12. *Locus.*

De captionibus nugationis, & solæcismi.
Caput XIII.

DE eo quidem, quod est facere nugari, quidnā dicimus nugari, iam monstrauimus: omnes autem tales orationes id volunt efficere, si nihil referat nomen & orationem dicere: duplum autem, & duplum dimidij idem est: si igitur duplum est dimidij duplum, erit dimidij dimidij duplum: & rursum si pro duplo, duplum dimidij ponatur, ter erit dictum dimidij dimidij dimidij duplum. Et putas est concupiscentia delectationis? hæc autem est appetitus delectationis: est igitur concupiscentia appetitus delectationis delectationis. Sunt autem omnes huiusmodi orationum in iis, quæ sunt ad aliquid, quæcunque non solum genera, sed & ipsa ad aliquid dicuntur, & ad idem & vnum assignantur: vt appetitus, alicuius appetitus:

&

& concupiſcentia, alicuius concupiſcentia, & duplum alicuius duplum, & duplum, dimidij, & in quibuſcunque quæ, cum ſubſtantia non ſint, ad aliquid omnino eorum ſunt, quorum ſunt habitus, aut affectus, aut aliquid huiuſmodi, In oratione ipſorum de illis prædicatorum declaratur: vt impar eſt numerus medium habens: eſt autem numerus, impar: eſt igitur numerus, numerus medium habens. Et ſi ſimum cauitas naris eſt, eſt autem naris ſima: erit ergo naris, naris caua. Apparent autem facere non facientes quandoque, eo quòd non interrogant ſi ſignificet aliquid per ſe dictum duplum, an nihil: & ſi aliquid ſignificat, vtrum idem an diuerſum: ſed concluſionem dicunt ſtatim, & apparet propter nomen idem, eſſe idem, & ſignificare: Solœciſmus autem quale quid eſt, dictum eſt prius: eſt autem & hoc facere, & non facientem videri, & facientem non videri: quemadmodum Leuinus dixit, ſi Venus maſculinum eſt, nam qui dicit almam, ſolœciſmum quidem facit ſecundum illum, non apparet autẽ aliis: qui autem almum, apparet autem, ſed non facit ſolœciſmum. Manifeſtum igitur, quoniam & ars quædam hoc poteſt facere, eo quòd multæ orationes non colligentes, ſolœciſmum videntur colligere, vt & in redargutionibus. Sunt autem omnes pene apparentes ſolœciſmi propter hoc: & quando caſus neque maſculinum, neque fœmininum ſignificat, ſed neutrum: nam hic quidem maſculinum ſignificat, hæc autem fœmininum, hoc vero neutrum vult ſignificare: ſæpe autem ſignificat & illa vtraque, vt quid eſt hoc? Calliope, lignum, Coriſcus. Maſculini igitur &

fœmi

fœminini differũt casus omnes. neutri hi quidem, illi autem non: cum datur igitur hoc, sæpe colligunt quasi dictum sit hunc: similiter autem & alium casum pro alio ponunt. Captiosa autem ratiocinatio fit eo quòd hoc commune sit plurium casuum: nam hoc significat quandoque hic, quandoque autem hunc: oportet autem vicissim significare, cum est quidem hic: cum esse autem, hunc: vt est Coriscus, esse Coriscum: & in fœmininis nominibus similiter, nam in omnibus similiter est, & esse facient differentiam. Et quodam modo in his similis est solœcismus iis redargutionibus, quæ propter id quod non similia, aut propter figuram, similiter dicuntur: nam quemadmodum illic in rebus, sic hic in nominibus accidit solœcismum facere: nam homo, & album, & res, & nomem est: manifestum igitur, quoniam solœcismum tentandum est ex dictis casibus colligere. Species igitur sunt hæ contentiosarum orationum, & partes specierum, & modi, qui dicti sunt.

De occultatione sophistica, & contra moleste respondentes.

Caput XIIII.

Differt autem non parum si ordinentur quodam modo ea quæ ad interrogationem sunt, vt lateat quemadmodum in dialecticis: deinceps igitur ex iis, quæ dicta sunt, hæc primum dicenda. Est autem ad redarguendum, vnum quidem prolixitas: nam difficile simul multa conspicere. Ad prolixitatem vero quæ adducuntur elementis, vtendum. Vnum quidem

festinatio, nam tardiores minus præuident: amplius autem ira & contentio: nam conturbati minus possunt obseruare omnes. Elementa autem, iræ. Manifestum quoque eum facere qui vult iuste agere, & circa omnia impudentem esse. Amplius, permutatim interrogationes ponere, siue ad idem plures habeat aliquis orationes, siue quòd sic, & quòd non sic: simul enim accidit aut ad plura, aut ad contraria facere obseruationem. Omnino autem omnia, quæ ad occultandum dicta sunt prius, vtilia etiam ad contentiosas orationes: nam occultatio latendi gratia est, latere autem deceptionis. Ad eos autem, qui renuunt quæcunque opinantur esse ad orationem, ex negatione interrogandum, ceu contrarium velit, aut etiam ex æquo interrogationem facere: nam cum dubium est, quòd vult sumere, minus insolescunt. Et quando in partibus dederit quispiam singula inducenti, vniuersale sæpe non interrogandum est, sed vt dato vtendum: nam quandoque putant & ipsi dedisse, & audientibus quoq; apparet propter inductionis memoriam, veluti perinde atque non interrogauerit vane. Et in quibus nō nomine significatur vniuersale, similitudine tamen vtendum est ad id quod expetit: nam latet similitudo plerunque. Et ad sumendum propositionem, contrarium oportet comparando interrogare: vt si debeat sumere, quoniam oportet per omnia patri obedire, vtrum per omnia oporteat obedire parentibus, an per omnia non obedire? & sæpe id, vtrum multa concedendum, an pauca? magis enim si necesse, videbuntur esse multa? appositis enim iuxta se contrariis, minora & maiora apparent, & peiora & meliora hominibus. Valde autem &

sæpe

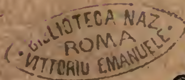
sæpe facit videri redargui, maxime sophistica calumnia interrogantium, cùm nihil colligentes non interrogationem faciunt id quod est vltimum, sed concludenter dicunt, veluti colligentes, non igitur hoc & hoc. Sophisticum autem est & cùm ponitur inopinabile, quod apparet postulare respondere, proposito eo quod videtur ex principio, & interrogationem talium sic facere vtrum tibi videtur? nam necesse est si sit interrogatio ex quibus syllogismus, aut redargutionem, aut inopinabile fieri: cùm dat quidem, redargutionem, cùm autem non dat, neque dare videtur, fatetur inopinabile: cùm vero non dat, videri autem fatetur, redargutionis simile. Amplius, quemadmodum in rhetoricis, & redargutionibus similiter contrarietates considerandum, aut ad eas, quæ ab eodem sunt dictæ, aut ad eos, quos confitetur bene dicere, aut agere. Amplius, ad eos, qui videntur tales, aut ad similes, aut ad plurimos, aut ad omnes. Quemadmodum autem respondentes sæpe cùm redarguuntur faciunt duplex, si debeat accidere redargutio, & interrogantibus vtendũ quandoque illo, contra instantes: si sic quidem accidat, sic autem non quoniam si sumpserit, vt facit Cleophon in Mandrobulo: oportet etiam absistentes ab oratione reliqua argumentorum diuidere, & respondenti (si præsenserit) prius instare, & prædicere. Argumẽtandum autem quandoque & ad aliud ab eo quod dictum est, illud sumentibus: si non ad id quod propositum est habeat aliquis argumentari: quod Lycophron fecit dum propositum esset, ex arte lyram commẽdare. Ad eos autem, qui exigunt ad aliquid argumentari, postquàm videtur oportere assignare causam, dictis autem quibusdam obseruabilius

quod

quod vniuersaliter accidit in redargutionibus, vt dicat contradictionem, vt quod affirmauit negare, aut quod negauit affirmare: sed non quòd contrariorum est eadem disciplina, vel non eadem: non oportet autem conclusionem vt propositionem interrogare, quædam autem neque interrogandum est, sed vt concessis vtendum. Ex quibus igitur interrogationes, & quomodo interrogandum in concertatoriis exercitationibus, dictum est.

*

Arist. Elenchorum libri primi Finis.

ARISTOTELIS ELENCHORVM

LIBER SECVNDVS.

SVMMA LIBRI.

De vtilitate sophisticarum orationum, & apparatu ad eas diluendas. De solutione sex vltimorum locorum extra dictionem., Nugationis, & Solœcismi. De oratio e facili, difficili, & acuta. Epilogus postremo Octo præcedentium, & duorum præsentium librorum.

De vtilitate cognoscendi sophisticas orationes, & apparatu ad eas diluendas.

Caput Primum.

E responsione autẽ, & quo modo oportet soluere, & quid, & ad quam vtilitatem orationes huiusmodi prosunt, post hæc dicendum. Vtiles ergo sunt ad philosophiam propter duo. Primum quidem, quia eæ, quæ vt plurimum propter dictionem fiunt, melius se habere faciunt ad id, quotupliciter quodque dicitur, & ea quę similiter, & quæ aliter in rebus accidunt, & in nominibus. Secundum autem ad eas, quæ per seipsum inquisitiones fiunt: nam qui ab alio faci-

le captiose fallitur, & id non sentit, & ipse quoque à se id patitur persæpe. Tertium vero, & reliquum adhuc, ad gloriam, eo quòd circa omnia exercitatus esse videbitur, & in nullo se inexperte habere: nam si is, qui in orationibus est cõsocius, orationes vituperat, cùm nihil habeat quod determinet de vitiositate earum, dat suspitionem quòd videri velit insolescere, non quia verum sit, sed propter imperitiam. Respondentibus autem, quomodo obsistendum sit aduersum huiusmodi orationes, manifestum: siquidem recte dicimus prius ex quibus sunt captiosæ ratiocinationes, & si (quæ inquirendæ sunt) superabundantias sufficienter diuisimus. Non est autem idem sumentem orationem videre, & soluere vitiositatem, & interroganti posse occurrere celeriter. Nam quod scimus, sæpe transpositum ignoramus. Amplius autem quemadmodũ in aliis, id quod citius & tardius, ex exercitatione fit magis, sic & in orationibus se habet: quare si manifestum quidem sit nobis, immediati autẽ simus, priuamur opportunitatibus frequenter. Accidit autem quandoque sicut in linearum descriptionibus: nam & illic soluentes quandoque componere verum non possumus, sic & in redargutionibus: nam scientes propter quid orationem accidit connectere, soluere tamen orationem impotes sumus.

De apparenti solutione respondentis.

Caput II.

PRimum igitur, quemadmodum syllogizare dicimus, opinabiliter quandoque magis quàm vere, eligere oportere: sic & soluendum quandoque magis opinabiliter quàm ad veritatem:

tem: nam omnino aduersus contentiosos est reluctandum, non vt ad eos, qui redarguunt, sed qui redarguere apparent: non enim dicimus eos syllogizare: quare vt non videantur, emendandi sunt: nam si redargutio est contradictio non æquiuoca, ex quibusdam, nihil opus est diuidere ad amphibola, & æquiuocationem: non enim facit syllogismum: sed nullius alterius gratia diuidendum est, nisi quia conclusio videtur redargutioni similis. Non ergo redargui, sed videri redargui cauendum est, eo quòd interrogat amphibola, & quæ propter æquiuocationem sunt, & quæcunque aliæ huiusmodi cauillationes quę & veram redagutionem adumbrant, & redarguentem atque non redarguentem incertum reddunt: nam (quia licet in fine cùm conclusum fuerit dicere se, non id ipsum quod affirmauit negare, sed æquiuoce, aut amphibolice, quamuis quam maxime contingit in idem ferat) incertum, si redargutus est: incertum enim, si vera nunc dicit: si vero diuidens interrogasset æquiuocum, aut amphibolum, non incerta esset redargutio, quoniam requirunt (nunc quidem minus, prius autem magis) contentiosi, sic vel non responderi eum qui interrogatur, fieri potest. Nunc autem, quia non bene interrogant inquirentes, necesse est vt respondeat aliquid is, qui interrogatus est, emendans vitium interrogationis: quia diuisio sufficienter, vel sic, vel non, necesse est dicere respondentem. Si autem aliquis putet secundum æquiuocationem redargutionem esse, quodam modo non erit respondentem effugere quin redarguatur: nam in iis, quæ oculis subiecta sunt,

necessarium quod affirmauit negare nomen, & quod negauit affirmare. Enimuero vt diluunt quidam, nihil prodest: nam non Coriscum aiunt esse musicum, & non musicum, sed hunc Coriscum musicum, & hunc Coriscum non musicum, eadem nanque erit oratio Coriscum, ei, quæ est hunc Coriscum musicum esse, vel non musicum: quod simul affirmant, & negant. sed fortasse non idem significant: nam ne illic nomen, quare in aliquo differt. Si autem hoc quidem simpliciter dicendo Coriscum assignet, illi autem addat aliquem, aut hunc, absurdum est. nihil enim magis quam alterum: vtrolibet enim nihil differt. Non sic igitur, sed quia incertus quidem est qui non determinauit ambiguitatem, vtrum redargutus est vel non redargutus, datum autem est in orationibus diuidere: manifestum, quod non determinando dare interrogationem, & quidem simpliciter, peccatum est: quoniam & si non ipse, tamen oratio redargutæ similis est. Accidit autem sæpe videntes amphiboliam torpescere diuidere, eo quòd crebra talia proponantur, ne ad omne videantur molesti esse: deinde non putantibus propter id fieri orationem sæpe profecto occurrit inopinabile: quapropter quia datum est, diuidere haud cunctandum, quemadmodum dictum est prius. Si autem duas interrogationes non vnam facit quisquam interrogationem, non propter æquiuocationem, vel amphiboliam fiet captiosa collectio, nonne redargutio an non? quid enim differt interrogare, si Callias & Themistocles musici sint quàm si ambobus vnum nomen esset existentibus diuersis? nam si plura significat quàm vnum, plura interroga

rogauit: si igitur non rectum est ad duas interrogationes vnam responsionem censere sumere simpliciter, manifestum quoniam nulli eorum, quæ æquiuoca sunt, conuenit respondere simpliciter, nec si de omnibus quidem verum sit, veluti censent quidam: nihil enim differt hoc, quàm si interrogasset, Coriscus & Callias vtrum domi sint, an non sint domi? siue adsint ambo, siue non adsint: vtrinque enim plures propositiones. Non enim si verum est dicere, interrogatio propter id vna: possibile est enim ad decies millenas interrogatas quæstiones, omnes sic vel non, verum est dicere: attamen non est respondendum vna responsione, interimitur enim disputatio: id autem simile ac si idem nomen imponatur diuersis. Si igitur non oportet ad duas interrogationes vnam responsionem dare, manifestum quoniam nec in æquiuocis sic vel non, dicendum: neque enim qui dixit respondet, tametsi dixit: sed id admittunt quodam modo in disputationibus, eo quòd lateat quod accidit. Quemadmodum igitur diximus, quòd redargutiones quædam videntur esse cùm non sunt, eodem quoque modo & solutiones quædam videntur esse, quæ non sunt quas diximus quandoque operæpretium magis afferre, quàm veras in contentiosis orationibus, & in ea (quæ ad duplex est) occursione? Respondendum autem in iis, quæ videntur, esto, dicendo: nam & sic minime fiet redargutio. Si vero aliquid quod inopinabile sit cogatur dicere: hic maxime addendum videri: sic enim neque redargutio, neque inopinabile videbitur fieri. Quia autem quo pacto petitur quod est in principio, manifestum putant omnino (si sint

propinquæ) interimendum, & non concedenda esse vlla, perinde ac si quod in principio est petat. Et quando aliquid tale postulauerit quispiam quod necessarium quidem est accidere ex positione, sit autem falsum vel inopinabile, idem dicendum: nam quę ex necessitate accidunt, eiusdem videntur esse positionis. Amplius, quando vniuersale non nomine sumitur, sed similitudine: dicendum quòd non sic datum est, neque vt proposuit, sumit: nam propter id fit sæpe redargutio: cùm autem prohibetur his, ad id quod non bene ostensum est redeundum, obsistendum autem secundum dictam determinationem. In iis igitur, quæ proprie dicuntur nominibus, necesse est respondere, vel simpliciter, vel diuidendo. Quæ autem subintelligentes proponimus, vt quæcunque non plane, sed truncatim interrogantur, propter id accidit redargutio, vt putásne quicquid est Atheniensium? sic. similiter autem & in aliis? atqui homo est animalium, sic. possessio igitur animalium, homo. Nam hominem animalium esse dicimus, quia animal est: & Lysandrum Lacedæmoniorum, quia Lacedęmonius est. Manifestum igitur, quoniam in quibus obscurum est, quod proponitur, non simpliciter concedēdum. Quando vero duobus existentibus, cùm hoc quidem est ex necessitate alterum esse videtur: cùm vero alterum est, hoc non ex necessitate: interrogato vtroque, oportet quod minus est dare. Nam difficilius est colligere de pluribus. Si autem argumētetur quòd huic quidem est contrarium, illi autem non est: si oratio vera sit, contrarium esse est dicendum, at nomen alterius positum non esse. Quoniam autem quædam quidem eorum quæ dicuntur plu-

res eum qui non concedit falſum dicere aiunt, quædam autem non : vt quæcunque ambigunt, (vtrum enim corruptibilis, vel immortalis ſit anima animalium, non exploratum eſt multis,) in quibus igitur incertum eſt vtro modo ſoleat dici quod proponitur ? vtrum in iis, quæ ſunt vt ſententiæ? vocant enim ſententias, & veras opiniones, & totas negationes, vt diameter incommenſurabilis eſt. Amplius, de quo verum dubitatur, transferens quiſpiam nomina maxime latebit in illis : nam, quia incertum eſt vtro modo ſe habet verum, non videbitur ſophiſtice agere: propter id autem quod dubium, non videbitur falſum dicere:nam metaphora faciet orationem ſine redargutione videri. Amplius, quaſcunque interrogationum perſenſerit aliquis, præinſtandum eſt, & prædicendum : nam ſic maxime interrogantem prohibebit.

De recta ſolutione loci.

Caput III.

QVoniam autem recta ſolutio eſt manifeſtatio falſi ſyllogiſmi,ob quamcunque interrogationem accidat falſum, (falſus autem ſyllogiſmus dicitur dupliciter : nam, aut ſi collectum eſt falſum, aut ſi cùm non eſt ſyllogiſmus,videtur eſſe ſyllogiſmus,) erit, & quę nunc dicta eſt ſolutio, & apparentis ſyllogiſmi, ob quam videtur eſſe interrogationum correctio, quare contingit orationes ſyllogizantes quidem interimere, apparentes autem diuidentem ſoluere. Rurſum autem, quoniam ſyllogizantium orationum, hæ quidem veram, illæ autem falſam habent concluſionem, eas quidem, quæ ſecundum concluſionem ſunt falſæ, duobus modis contingit ſoluere : nam, & eo,quòd inter-

rimitur aliquid eorum, quæ interrogata sunt, & eo quòd ostenditur conclusio, non sic se habere. Eas vero, quæ secundum propositiones, eò quòd interimitur quiddam solum, nam conclusio vera est. Quare volentibus soluere orationem, primum quidem inspiciendum si syllogizat, an non syllogizat: deinde, vtrum vera sit conclusio, an non vera, quatenus vel diuidentes, vel interimentes soluamus: & iterum interimentes hoc modo, vel illo, quemadmodum dictum est prius. Differt autem plurimum, & interrogantem, & non, soluere orationem? nam præuidere quidem difficile est: per otium autem temporis videre facile. earum igitur, quæ propter æquiuocationem, & amphiboliam redargutionem, aliæ quidem habent aliquam interrogatio nem plura significantem, aliæ autem conclusionem multipliciter dictam, vt in ea quidem, quæ est silentia dicere, conclusio est duplex, in ea vero, quæ est non conscire scientem. vna interrogationum amphibola est. Et duplex quidem quandoque est ens, quandoque non est ens, & quandoque significat duplex, hoc quidem ens, illud vero non ens. Quibuscunque igitur in fine est multiplex, nisi prius sumpserit contradictionem, non fit redargutio, vt in eo quod est cæcum videre: nam sine contradictione non fit re dargutio. Quibuscunque vero in interrogationibus, non necesse est prænegare quod duplex est, nam non ad hoc, sed propter hoc fit oratio. In principio igitur ad duplex, & nomen, & orationem sic respondendum, quod est vt sic, est autem vt non, vt de eo, quod est silentia dicere, quod est vt sic, est autem vt non, & quæ expediunt, agendum: sunt autem quæ sic, sunt au-

tem quæ non: nam expedientia dicuntur multipliciter. Si autem lateat, in fine addendo interrogationi corrigendum eſt, ne ſilentia dicere? non tamen eos qui ſilent. Et in iis autem, quę ſe habent quidem multipliciter in propoſitionibus, ſimiliter non putas conſciunt, quod ſciũt? ſic. ſed non ſic ſcientes: non enim eſt idem, quòd non eſt conſcire, atque ſic quidem non eſſe ſcientes. Et omnino obluctandum eſt, tametſi ſimpliciter colligatur, quod non rem quam dixit negauit, ſed nomẽ, quare id non eſt redargutio. Manifeſtum autem, & eas, quæ ſunt propter compoſitionem, & diuiſionem, quomodo ſoluendum: nam, ſi diuiſa, & compoſita oratio aliud ſignificat, cum concluditur, contrarium dicendum. Sunt autem huiuſmodi omnes orationes ſecundum compoſitionem, & diuiſionem. Putáſne quo vidiſti tu hunc percuſſum, illo percuſſus eſt hic? & quo percuſſus eſt, illo tu vidiſti? Habet quidem aliquid etiam dubiarum quæſtionum, quamuis ſit propter compoſitionem: nam non eſt duplex, ob id, quod eſt ſecundum diuiſionem: non enim eadem oratio ſit diuiſa, & compoſita: ſiquidem ora, & ora ſecundum accentum prolata ſignificant aliud, ſed in ſcriptis quidem idem nomen, cùm ex eiſdem elementis ſcriptum ſit, & ſimiliter: & illic autem iam ſigna faciunt, prolata non eadem, quare non duplex quod propter diuiſionem eſt: manifeſtum autem, quoniam non omnes redargutiones propter duplex, ſicut quidam dicunt. Diuidendum igitur, & qui reſpondet, non idem eſt enim dicere videre oculis, percuſſum: & dicere oculis percuſſum videre. Et Euthydemi oratio. Putáſne vidiſti tu nunc exiſtentes in Pyræo

De cõpoſitione & diuiſione.

naues, cùm in Sicilia sis? Et rursus, putásne malum sutorem bonum esse? sit autem quis bonus sutor malus: quare sutor malus? Putásne, quorum scientiæ bonæ, bonas esse disciplinas, mali autem bona disciplina, igitur bona disciplina malum: attamen & malum, & disciplina malum, quare mala disciplina malum. Putásne verum dicere nunc, quoniam tu factus es? factus es ergo nũc. An aliud significat diuisum? verum enim dicere nunc, quòd tu factus es, sed non nunc tu factus es. Putásne, vt potes & quæ potes, sic & ipsa facies? non cytharizans autem habes potestatem cytharizandi, cytharizabis igitur non cytharizans. An non huius habet potestatem, vt non cytharizans cytharizet? sed cùm non facit hoc, vt faciat. Soluunt autem quidam id, & aliter: nam si dedit vt potest facere, non dicunt accidere non cytharizantem cytharizare: non enim omnino, vt potest facere datum est facere non idem autem esse, vt potest, & omnino, vt potest facere. Sed manifestum, quoniam non bene soluunt: nam orationum omnium, quæ propter idem, eadem solutio: eadem autem non accommodabitur ad omnes, nec omnino ad interrogatas, sed est ad interrogantem, & non ad orationem. Propter accentum autem orationes non sunt, neque in iis, quæ scribuntur, neque in iis, quæ dicuntur, prætérquàm si quæ paucæ fiunt, vt hic, putásne est quod habitas domus? sic. nunquid'ne est quod habitas, negatio eius est quod habitas? sic, dicebas autem ne esse quod hábitas domum, negas igitur te habitare domum. Quomodo autem soluendum est, palam: non enim idem significat grauiter, & acute prolatum. Manifestum

De accẽtu.

De figura dictionis.

ſtum autem, & in iis, quæ fiunt propter id quod vt eadem dicuntur ea, quæ non ſunt eadem, quo pacto obſiſtendum, eo quòd habemus genera prædicamentorum: nam hic quidem dedit interrogatus non eſſe aliquid eorum, quæ quid eſt ſignificant: ille vero oſtendit quidem eſſe aliquid eorum, quæ ſunt ad aliquid vel quantitatis. videntur autem quid eſt ſignificare propter dictionem, vt in hac oratione. Putáſne contingit idem ſimul facere, & fieri? non, at vero videre, ſimul & videri idem, & ſecundum idem contingit. Putáſne eſt aliquid eorum, quæ ſunt pati, facere? non. nónne igitur ſecatur, vritur, operatur ſimiliter dicuntur, & omnia quidem pati ſignificant? rurſum autem currere, videre ſimiliter ſibiinuicem dicuntur, veruntamen videre, operari aliquid eſt, quare & pati aliquid, ſimul etiam, & facere. Si autem aliquis illic dans contingere ſimul idem facere, & pati, videre, & videri dicat poſſibile, nondum redargutus eſt, ſi non dicat videre facere aliquid, & videri pati: indiget enim hac interrogatione, ſed ab audiente opinatur datum eſſe, cùm & ſecare facere aliquid, & ſecari fieri aliquid dedit, & quæcunque alia ſimiliter dicuntur: nam reliquum ipſe addit qui audit, veluti ſimiliter dictum, illud autem dicitur quidem non ſimiliter, videtur autem propter dictionem. Idem autem accidit hic quod in æquiuocationibus: putat enim in æquiuocis inſcius orationum, quam dixit negare rem, non nomen: ideóq; adhuc indiget interrogatione, ſi ad vnum aſpiciens dicat æquiuocum: ſic enim dante, erit redargutio. Similes autem, & hæ orationes illis, ſi quod quis habens, poſtea non habet, amiſit: nam vnum

Captiō nes

ſolum

solum amittens calculum, non habebit decem calculos. Ad quod non habet quidem, prius habens, amisit? quantum autem habet vel quot, non necesse est tot amittere. Interrogans igitur quod habet, colligit in eo quot: nam decem, aliquot: si igitur dixisset à principio, si quot quis non habet prius habens, putas'ne amisit tot? nullus vtique dedisset, sed aut tot, aut horum aliquid. Et quoniam dabit aliquis, quod non habet, non enim habet vnum solum calculum. An non dedit quod non habuit, sed vt non habuit? nam solum, non quod significat, neque quale, neque quantum, sed, vt se habet ad aliquid, vt quod non cum alio. Quemadmodum si dicat, putas'ne quod non aliquis habet dabit? non annuente autem, interroget si dabit quis aliquid cito, qui non habet cito? astruentem autem colligat quòd dabit quis quod non habet, & manifestum, quoniam non syllogizauit: nam cito non est quod dare, sed hoc modo dare, quo autem modo non habet, dabit aliquis, vt quod delectabiliter habet, mœste dabit. Similes autem, & huiusmodi orationes. Putas ne quam non habet, manu percutiet quis? aut quem non habet, oculo videbit? non enim habet vnum solum oculum. *Dilutio antiquorum insufficiēs.* Soluunt anté quidam dicentes, & quod habet vnum solum oculum, & aliud quidlibet qui plura habet: quidam autem, & vt quod habet accepit, dedit enim vnum solum hic calculum, & hic habet (dicunt) vnum solum ab hoc calculum: accepit enim ab hoc, ergo vnum solum habet hic calcūlum: alij autem statim interrogationem interimentes, quia contingit q; non accepit habere, vt vinū accipientem suaue, si corrumpatur in acceptione, habere acre. Sed quod

dict

dictum est prius, hi omnes nõ ad orationem, sed ad hominem soluunt: nam si esset hæc solutio, dantem oppositum non possibile esset soluere, quemadmodum & in aliis, vt si est quidem quod est, est etiã quod non est solutio, si simpliciter det dici, concludit: si autem non concludit, non erit solutio, in prædictis autem (omnibus datis) non dicimus fieri syllogismum. Amplius autem, & hæc sunt ex huiusmodi orationibus. Putas'ne quod scriptum est, scripsit quis? scriptum est autem nunc, quòd tu sedes, falsa oratio: erat autem vera cum scribebatur: igitur simul scribebatur falsa, & vera. Nam falsam, vel veram orationem, vel opinionem esse, non quòd, sed tale significat: nam eadem ratio, & in opinione. Et putas quod discit discens, hoc est quod discit? discit autem aliquis quod est tarde, celeriter. Non igitur quod discit, sed vt discit dixit. Et putas quod ambulat aliquis, pessundat? ambulat autem totam diem. An nõ quod ambulat, sed quando ambulat dixit. nec cùm scyphum quis bibat, quod bibit, sed ex quo? Et putas quod quis sciuit inueniens, vel discens sciuit? quorum autem hoc quidem inuenit, illud autem didicit, ambo hæc neutrum. An hęc quidem omne, quod autem non omne? Et quoniam est quis tertius homo à se, & ab vnoquoque. Nam homo, & omne commune, non hoc aliquid, sed quale quid, vel ad aliquid, vel aliquo modo, vel huiusmodi aliquid significat. Similiter autem, & in hoc, Coriscus & Coriscus musicus, vtrum idem an alterum? Nam hoc quidem hoc aliquid, illud autem quale quid significat, quare non est idem exponere. Exponere autem non facit tertium hominem, sed id ipsum quid est concedere: non enim erit hoc aliq

Aliæ captiones figuræ dictionis.

aliquid esse id, quod Callias, & id quod homo est, neque si quis expositum non id quidem, quod hoc aliquid esse dicat, sed idem quod quale, nihil refert: nam, erit à multis vnum quiddam, vt homo: manifestum ergo, quoniam non dandum hoc aliquid esse quid quod communiter prædicatur de omnibus, sed aut quantum, aut quale, aut ad aliquid, aut ad aliquid talium significare. Omnino autem in quæ propter dictionem sunt orationibus, semper per oppositum erit solutio, quàm propter quod est oratio, vt si propter compositionem oratio, solutio diuidendo: si autem propter diuisionem, componendo. Rursum, si propter accentum acutum, grauis, erit solutio: si vero propter grauem, acutus. Si autem propter æquiuocationem est, oportet oppositum nomen dicendo, soluere: vt si animatum accidit dicere, negando non esse, manifestum quod est inanimatum: si vero inanimatum dixit, hic autem animatum colligat, dicendum quod est inanimatum. Similiter autem, & in amphibologia. Si autem secundum similitudinem dictionis, oppositum erit solutio: putas'ne quod non habet, dabit aliquis? An non quod non habet, sed vt non habet? vt vnum solum calculum, putásne quod scit discens, vel inueniens scit? attamen non quæ scit: & si quod ambulat pessundat, non tamen quando. Similiter autem, & in aliis.

Modus vniuersalis diluẽdi in dictione.

De diluendis argutijs accidentis.

Cap. IIII.

AD illas vero, quæ propter accidens, vna quidem solutio est ad omnes: nam, quia indeterminatum est, quando dicendum de re, cùm

quip

quippiam accidenti ineſt, & in quibuſdam quidem videtur, & dicunt, in aliquibus autem non dicunt neceſſarium eſſe: dicendum igitur conformantes ſimiliter ad omnes quod non eſt neceſſarium: habere autem oportet quo refellat dicendo id, perinde eſt vt. Sunt autem omnes huiuſmodi orationes propter accidens: putáſne id ſcis, quod debeo te interrogare? Age cognoſcísne venientem, aut coopertũ? Statua ne tuum opus eſt? An tuus canis pater? Sun'tne paucies pauca, pauca? manifeſtum enim eſt in omnibus his, quoniam non néceſſe eſt, quod de accidente dicitur, & de re verum eſſe: ſolis enim iis, quæ ſecundum ſubſtantiam ſunt indifferentia, & quæ vnum ſunt, omnia videntur eadem ineſſe: bono autem non idem eſt bonum eſſe, & venturum eſſe interrogare, neque venienti, aut cooperto, & venientem eſſe, & Coriſcum, quare non ſi cognoſco Coriſcum, ignoro autem venientem, eundem cognoſco: & ignoro, neque ſi hoc eſt meum, eſt autem opus, meum eſt opus, ſed poſſeſsio, vel res, vel aliud quidpiam: eodem autem modo, & in aliis. Soluunt autem quidam interimentes interrogationem: dicunt enim contingere eandem rem cognoſcere, & ignorare, ſed non ſecundum idem: venientem igitur non noſcentes, Coriſcum autem noſcentes, eundem quidem cognóſcere, & ignorare dicunt, ſed non ſecundum idem. Attamen primum quidem, quemadmodum iam diximus, oportet earum, quæ propter idem ſunt orationum eandem eſſe ſolutionem: id autem non erit ſi quis non in cognoſcere, ſed in quod eſt eſſe, aut aliquo modo ſe habere ipſum quod approbant, ſumat, (vt ſi hic eſt pater, eſt autem tuus,) nam tametſi in quibuſdam id

Captiones accidentis.

Dilutio antiquorũ inſuffi.iens.

id verum est, & contingit idem cognoscere, & ignorare, tamen hic nihil commune habet quod dictum est. Nihil autem prohibet eandem orationem plures vitiositates habere; sed non omnis peccati manifestatio, solutio est. Nam possibile est ostendere quempiam, quòd falsum quidem syllogizauit, propter quod autem nõ ostendere, (vt Zenonis orationem quod non est moueri,) quare, & si quis conetur colligere, vt ad impossibile, peccat, & si millies syllogizet: non enim est hæc solutio, nam erat solutio manifestatio syllogismi falsi, propter quod falsus: si igitur non syllogizauit, quamuis aut verum, aut falsum conetur colligere, illius manifestatio, solutio est. Fortasse autem, & id in quibusdam nihil prohibet accidere, verum in his nec hoc videbitur: nam & Coriscum quod Coriscus cognoscit, & venientem, quod veniens. Contingere autem idem cognoscere, & non, vt quòd album quidem cognoscere, quòd autem musicum, non cognoscere: sic enim idem cognoscit & non cognoscit, sed non secundum idem, venientem autem & Coriscum, & quod veniens, & quod Coriscus cognoscit. Similiter autem peccant, & qui soluunt quoniam omnis numerus paucus, vt ij quos diximus: vtpote qui cum non conclusum est, id omittentes, verum conclusum esse dicunt, omnia enim esse, & multum, & paucum dicentes, peccant. Quidam autem, & duplici soluunt syllogismos, vt quoniam tuus est pater, aut filius, aut seruus. Attamen manifestũ, quoniam si eo ꝙ multipliciter dicitur, apparet redargutio, oportet nomen vel orationem proprie esse plurium: hunc autem esse huius filium, nemo dicit proprie, si dominus est filij, sed propter accidens

Insufficiẽs solutio.

comp

compoſitio eſt,(putáſne eſt hoc tuum?ſic.eſt autem hoc filius, tuus igitur filius,) quia accidit eſſe & tuum, & filium, ſed non tuum filium. Et eſſe aliquid malorum bonum ; nam prudentia eſt diſciplina malorum. Hoc autem horum eſſe non dicitur multipliciter,ſed poſſeſſio: ſiquidem fortaſſe multipliciter: nam,& hominem animalium dicimus eſſe, ſed non poſſeſſionem, & ſi quid ad mala dicitur,vt aliquorum: propter id malorum eſt, ſed non hoc malorum: propter id igitur quod aliquo modo, etiam ſimpliciter apparet, quanquàm contingit fortaſſe bonum eſſe aliquid malorum dupliciter, non tamen in oratione hac, ſed magis, ſi quod mancipium, ſit bonum mali: fortaſſe autem neque ſic,non enim ſi bonum eſt, & huius, bonum huius ſimul: verum neque hominem dicere animalium eſſe,dicitur multipliciter: non enim ſi aliquid ſignificamus auferentes,id dicitur multipliciter: nam & dimidium dicentes verſus da mihi, Ilida ſignificamus: vt,iram pande dea.

De ſolutione ſex vltimorum locorum extra dictionem. Cap. V.

EAs vero quæ ſunt propter id, quod præcipue, illud autem, vel qua,vel vbi,vel aliquo modo, vel ad aliquid dicitur, & non ſimpliciter ſoluendum eſt, conſiderando concluſionem ad contradictionem ; ſi contingit horum aliquid paſſas eſſe. Nam contraria, & oppoſita, & affirmationem, & negationem: ſimpliciter quidem impoſſibile ineſſe eidem, qua autem vtrunque, vel ad aliquid,vel aliquo modo,vel hoc quidem qua, illud autem ſimpliciter nihil prohibet,quare ſi hoc quidem ſimpliciter, illud autem qua, nondum eſt redargutio. Hoc autem in conclu-

sione considerandum,ad contradictionem. Sunt autem huiusmodi orationes omnes id habentes: putásne contingit quod non est esse? attamen non est aliquid id, quod non est. Similiter autem,& quod est non erit: nam, non erit aliquid cùm sunt. Nunquid contingit eundem simul bene iurare,& peierare? Nunquid possibile est simul eidem,suadere & dissuadere? An neque esse quid, & esse, idem? quod autem non est,non si est quid,etiam est simpliciter. Neque si bene iurat id quidem, & qua,necesse est & bene iurare: nam qui iurat se peieraturum, bene iurat peierans hoc solum, at non bene iurat. Neque qui dissuadet, suadet, sed secundum quid suadet. Similis autem ratio est, & de eo, quod est mentiri eundem simul,& verum dicere, sed propter id, quod nõ est facile inspicere vtrum quis assignet simpliciter veracem esse, vel mendacem; difficile apparet. Prohibet autem eundem nihil simpliciter quidem esse mendacem, qua autem veracem, vel alicuius esse veracem autem non, similiter autem, & in ad aliquid, & vbi,& quando: omnes enim huiusmodi orationes propter id accidunt. Putásne sanitas, vel diuitiæ bonum? attamen insipienti, & non recte vtenti non bonum: ergo bonum,& non bonum. Est'ne sanum esse, vel potestatem habere in ciuitate bonum? veruntamen est quandoq; nõ bonum: idem igitur eidem bonum,& non bonum. An nihil prohibet quod simpliciter est bonum, huic non esse bonum? aut huic quidem bonum, at non nunc, vel non hoc in loco bonum. Putásne quod non vult sapiens, malum? amittere autẽ non vult bonum, malum igitur bonum. Non enim idem est dicere malum est bonum, & amittere bonum.

Captiones inexplicabiliũ quæ & vane pronunciata.

num. Similiter autem,& quæ de fure est oratio, non enim si malum est fur, etiam capere est malum, ergo vult malum, sed potius bonum: nam capere bonum est. Et ægritudo malum est, sed non amittere ægritudinem malum. Putásne iustum iniusto, & quod iuste eo quod iniuste magis eligendum est? sed mori iniuste magis est eligendum. Putásne iustum est sua habere quenque? quæ autem aliquis adiudicabit secundum opinionem suam & si sit falsa, sua sunt ex lege, idem igitur iustum & iniustum. Et vtrum oportet iudicare eum, qui iusta dicit, an qui iniusta? at vero eum, qui iniuriam passus est, iustum est abunde dicere, quæ passus est, ea autem erant iniusta. Non enim etsi pati aliquid iniuste eligendum, id quod est iniuste eligibilius, quàm quod iuste, sed simpliciter quidem quod iuste: hoc autem nihil prohibet si iniuste, an iuste? & habere sua quenque iustum, aliena autem non iustum. Iudicium vero hoc iustum esse nihil prohibet, vt quod sit secundum opinionem iudicantis: non enim si iustum est hoc modo vel huic, & simpliciter iustum est. Similiter autem, & quæ iniusta sunt, nihil prohibet dicere ea iustum esse: non enim si dicere iustum est, necesse est iusta esse, sicut nec si est vtile dicere, vtilia: similiter autem & in iniustis, quare non si quæ dicuntur iniusta, qui dicit iniusta conuincitur: dicit enim quæ dicere est iusta, simpliciter autem & quæ pati iniusta. Iis autem, quæ propter definitionem fiunt redargutiones, quemadmodum dictum est prius, obsistendum considerantibus conclusionem ad contradictionem, vt si idem, & secundum idem, & ad idem, & similiter, & in eodem tempore. Si vero in prin-

Inscitia redargutionis.

cipio interroget, non confitendum, (quoniam impossibile est idem esse & duplum, & non duplum,!) sed dicendum, non sic vt forte sit redarguere confitentem. Sunt autem omnes hæ orationes propter hoc. Putas qui nouit, quódque quod quamque cognouit rem: & qui ignorat similiter ? cognoscens autem quis Coriscum quod Coriscus, ignorabit quod musicus, quare idem cognoscit, & ignorat. Putásne quadricubitum tricubito maius? fieri enim potest ex tricubito quadricubitum secundum longitudinem: maius autem minore maius, idem igitur eodem secundum idem maius, & minus. Illa vero, quæ fiũt propter id, quod petunt, atque sumunt quod in principio, si interroganti quidem manifestum sit, non dandum, neque si probabile sit dicentem esse veracem: si autem lateant, ignorantiam ob vitiositatem talium orationum ad interrogantem retorquendum, tanquam non redarguenté: nam, redargutio sine eo est, quod in principio· deinde datúm est, non vt eo vteretur, sed vt ad illud colligeret contrarium, vt in non semotis redargutionibus. Et eas, quæ propter consequens sunt coniectantes, in ipsa oratione monstrandum: est autem duplex sequentium consequétia, aut enim vt particulare sequitur vniuersale, vt hominem animal, (postulant enim si hoc cum illo, & illud esse cum hoc,) aut secundum oppositiones: nam si huic est illud consequens, & opposito oppositum: propter quod, & Melissi oratio, nam, si genitum est, habet principium: ingenitum postulat non habere principium, quare si ingenitum est cœlum, & infinitum, id autem non est, è conuerso enim consequentia. Quæcunque autem propter id, quod additur aliquid colligunt, con-

fide

ſiderandum ſi (eo ſublato) accidit nihil minus impoſſibile: deinde id manifeſtandum, & dicendum quòd dedit non tanquam videretur, ſed vt ad orationem, quo vero vſus eſt, nihil ad orationem. Ad eas autem, quæ plures interrogationes vnam faciunt, ſtatim in principio determinandum eſt. Nam interrogatio vna eſt, ad quam vna reſponſio eſt, quare neque plura de vno, neque vnum de pluribus, ſed vnum de vno affirmandum vel negandum. Sicut autem in æquiuocis quandoque quidem ambobus, quandoque neutri ineſt, quare cum non ſimplex eſt interrogatio, ſimpliciter reſpondentibus nihil accidit pati, ſimiliter & in his, quando igitur plura vni, vel vnum pluribus ineſt, vel non ineſt, ſimpliciter danti, & hoc peccato peccanti nihil contrarium accidit. Quandoque autem huic quidem ineſt, illi autem non, aut plura de pluribus, & eſt, vt inſint ambobus, eſt autem, vt non inſint rurſum, quare id cauendum. Vt in his orationibus, ſi hoc quidem eſt bonum, illud autem malum, quod verum eſt dicere, quoniam hæc bonum, & malum: & rurſum, neque bonum, neque malum, non enim ineſt vtrunque vtrique, quare idem bonum & malum, & neque bonum, neque malum. Et ſi vnumquodque ipſum ſibi idem eſt, & aliis diuerſum: quoniam non aliis eadem ſed ſibi, & diuerſa eiſdem, ipſa ſibimet diuerſa & eadem. Amplius, ſi bonum quidem malum ſit, malum autem bonum, duo vtique fient. Et duorum & inæqualium vtrunque ipſum ſibi eſſe æquale, quare æqualia, & inæqualia ipſa ſibi. Incidunt autem hæ orationes, & in alias ſolutiones: nam ambo, & omnia, plura ſignificant, non igitur idem

præter nomen accidit affirmare, & negare: id autem non erat redargutio, sed manifestum, quoniam, si non vna interrogatio plures fiant, sed vnum de vno affirmet, aut neget, id non erit impossibile.

Dilutiones nugationis, & solœcismi.

Caput VI.

Locus pro nugatione. IN illis autem, quæ deducunt ad idem frequenter dicere, manifestum quòd non dandum eorum quæ ad aliquid dicuntur significare aliquid separatas per se prædicationes, vt duplum, sine eo quod est dimidij quid inesse apparet: nam & decem in deficientibus vno ad decem, & facere in nõ facere, & omnino in negatione affirmatio, non tamen si quis dicat hoc non esse album, dicit idem album esse: duplum autem neque significat aliquid fortasse, quemadmodum, neque quod in dimidio, quod si forte significat, attamẽ non idem, & coniunctum, neque scientia in specie, vt si est medicina scientia, ipsum quod commune, illud autem erat scientia scibilis. In iis autem, quæ per se ostenduntur prædicatis, id dicendum, quòd non idem est seorsum, & in oratione quod ostenditur: nam cauum communiter quidem idem significat in simo, & curuo, additũ autem, nihil prohibet hoc quidem naso, illud autem cruri significare, & nihil differt dicere, nasus simus, & nasus cauus. Amplius, non danda est dictio secundum rectum, falsum enim est: nam non est simum nasus cauus, sed nasi hoc vt passio, quare nihil est absonum, si nasus simus est nasus habẽs cauitatem nasi. De solœcismis autem propter quid apparent accidere, diximus prius, quo modo autem soluendum, in ipsis orationibus erit

Locus pro solœcismo.

manife

manifestum. Omnes enim huiusmodi volunt construere. Putas quod dicis quippiam vere esse, etiam est illud vere? dicis autem quippiam lapidem esse, est igitur quippiam lapidem. An dicere lapidem non est dicere quod, sed quem, non hoc, sed hunc? si igitur dicat aliquis, putas quem vere dicis est istum? non videtur Romane loqui. quemadmodum neque si dicat. putas quam dicis esse, est iste? lignum autem dicere iste, vel quæcunque masculinum, neque fœmininum significant, nihil refert: quare etiam non fit solœcismus, si quod dicis esse, est istud: lignum autem dicis esse, est igitur lignum istud: lapis autem & iste, masculini habent declinationem. Quod si quis dicat, putásne iste, illa est? deinde rursum, quid autem nonne iste est Coriscus? ita dicat. est igitur illa, non collegit solœcismum, si Coriscus etiam non significet idem quod illa: non dat autem qui respondet, sed oportet hoc præinterrogare, si autem neque est, neque dat, non colligit, neque in eo quod est esse aliquid, neque ad eum qui interrogatus est. Similiter igitur oportet, & illic lapidem significare iste, si autem neque est, neque datur, non dicenda conclusio: apparet autem eo quòd dissimilis casus nominis, similis appareat. Putásne verum est dicere, quoniam illa est id, quod esse ais eam: esse autem ais aspidem, est igitur illa aspidem. An non necesse est, si non illa, aspidem significat, sed aspis, aspidem autem istam, neque si quem dicis esse istum est iste: dicis autem istum, esse Cleonem: est igitur iste Cleonem, non enim est iste Cleonem: dictum est enim, quoniam quem dico istum esse, est iste non istum, neque enim Romane dicetur quo pacto interrogatio

dicta. Putas, istud scis? istud autem est lapis, scis igitur lapis. An non idem significat istud in eo, quod est, putas istud scis, & in hoc, istud autem lapis: sed in primo quidem hunc, in posteriore autem hic. Putásne cuius scientiam habes, scis illud? scientiam autem habes lapidis, scis igitur lapidis. An huius quidem lapidis, dicis, hunc autem lapidem? datum est autem cuius scientiam habes illud scis, non illius, sed illud, quare non lapidis, sed lapidem. Quòd igitur huiusmodi orationes non colligunt solœcismum, sed apparent, & propter quid apparent, & quomodo est obsistendum illis, est manifestum ex iis quæ dicta sunt.

De oratione facili, difficili, & acuta.

Caput VII.

OPortet autem intelligere, quoniam omnium orationum aliæ quidem sunt faciles conspici, aliæ autem difficiliores, propter id, quod & in aliquo subdole decipiunt audientem, cùm frequenter eædem illis existant: nam eandem orationem oportet vocare, quæ propter idem fit, eadem autem oratio aliis quidem propter dictionem, aliis autem propter accidens, aliis vero propter aliud videbitur esse: quia vnumquodque translatiuum nō similiter est manifestum. Quemadmodum igitur in iis, quæ sunt propter æquiuocationem, (qui modus videtur esse ineptissimus,) captiosarum ratiocinationum: hæc quidem & quibuslibet sunt manifesta, (nam & orationes pene ridiculosæ sunt omnes propter dictionem: Vt vir ferebatur curru in scalas, vbi venit seruus, apud Ceream? Et Boreas purúsne? non certe. perdit enim pauperem, & ementem. Et vtra boum ante

Boreas, purus dicitur quod sit scopa, & diuerticulū aëris, nubes purgās, cœlúmque serenans.

ante pariet? neutra: sed retro ambæ. Putáſne eſt Euarchus?non certe,ſed Apollonides.eodem autem modo,.& aliarum fere quàm plurimæ,) illa autem & peritiſſimos videntur latere.'ſignum autem horum, quoniam contendunt ſæpe de nominibus, vt vtrum idem ſignificent de omnibus ens & vnum,an aliud: aliis enim videtur ſignificare ens & vnum: alij autem Zenonis orationem, & Parmenidis ſoluunt, eo quòd multipliciter dicãt vnum dici,& ens. Similiter autem & propter accidens,& aliorum ſingulum quodq;.alię quidem orationes erunt faciles videri, aliæ vero difficiliores,& ſumere in quo genere, & vtrum redargutio,an non redargutio, non facile ſimiliter in omnibus eſt.Eſt autem acuta oratio,quæ dubitare facit maxime, mordet enim hæc maxime:dubitatio autem eſt duplex,hæc quidem in ſyllogizantibus,quam eligat quis interrogationum, illa autem in contentioſe ſuſtinentibus,quomodo dicat quis propoſitum. Quapropter in iis, quæ ſyllogizant,acutiores orationes inquirere magis faciunt: eſt autem ea,quæ ſyllogizat quidem, oratio acutiſſima,ſi ex quàm maxime apparentibus, quàm maxime probabile interimit: nam, cùm vna oratio ſit tranſpoſita contradictione, omnes ſimiliter habebit ſyllogiſmos: ſemper enim ex probabilibus ſimiliter probabile interimet, aut conſtruet: quapropter dubitare neceſſarium eſt.Maxime igitur talis acuta, quæ ex æquo conclusionem facit interrogationibus: ſecunda autem.quæ ex omnibus ſimilibus:hæc enim ſimiliter faciet dubitare, quæ interrogationum interimenda eſt,id autem difficile eſt?nam interimendum quidem,quid autem interimẽdum,dubium. Contentioſarum autem acutiſſima, quæ primum

ſtatim dubia eſt vtrum ſyllogizat, an non, vel vtrum propter falſum, an diuiſionem ſolutio: ſecunda autem aliarum, quæ manifeſta quidem quòd propter diuiſionem, vel interemptionem eſt: non tamen eſt explorata, per cuius interrogationum interemptionem, vel diuiſionem, ſoluenda eſt, ſcilicet vtrum propter concluſionem, an propter aliquam interrogationum id eſt. Quandoque igitur non ſyllogizans oratio facilis eſt, ſi ſint valde inopinabilia, vel falſa quæ ſumuntur: quandoque autem non digna deſpici: nam quando deeſt aliqua talium interrogationum, de qua oratio, & propter quam eſt: & qui non ſumit illam, & colligit: inepta eſt ratiocinatio, quando autem eorum, quæ extrinſecus non deſpicienda vllo modo: ſed oratio quidem iuſta, interrogans autem non probe interrogauit. Et eſt ſane ſoluendum quandoque quidem ad orationem, quandoque autem ad interrogantem, & interrogationem, quandoque vero ad neutrum horum: ſimiliter & interrogandum & ſyllogizandum eſt, & ad poſitionem, & ad reſpondentem, & ad tempus: quando fuerit pluris temporis egens ſolutio, quàm præſentis temporis, (quo diſputatur) ad ſolutionem.

Epilogus octo præcedentium, & duorum præſentium librorum.

Cap. VIII.

Ex quod igitur, & ex quibus fiunt iis, qui diſputant captioſæ ratiocinationes, & quo modo oſtẽdemus, falſum & inopinabilia dicere faciemus: amplius autem ex quibus accidit ſyllogiſmus, & quodomo interrogandum, & quis ordo interrogationum, inſuper autem ad quid ſunt vtiles huiuſmodi omnes orationes, & de reſponſio-

ne

ne simpliciter omni, & quo modo soluendum est orationes, & syllogismos, dicta sint de omnibus à nobis hæc: reliquũ autẽ est de eo, quod à principio erat propositum, ad memoriam reuocantes, quippiam de ea re sub breuitate dicere, & finem imponere dictis. Præmisimus igitur, inueniendi facultatem quandam ratiocinatiuam de proposito ex iis, quæ sunt quàm probabilissima: id enim opus est dialectices secundum se & tentatiuæ. Quia autem præinstruitur quis ab ea propter sophistices vicinitatem, vt non solum experimentum possit sumere dialectico more, sed etiã quasi scientifico: propter id non solum dictum negotij officium posuimus orationẽ posse sumere, sed etiam vt orationem sustinentes tutemur positionem perquàm probabilissima simili modo: causam autem diximus huius, quia & propter id Socrates interrogabat, sed non respondebat: confitebatur enim se non scire. Manifestum autem est in prioribus ex quot, & ad quod id erit, & vnde idonei erimus horum: adhuc autem quo modo interroganda, vel ordinanda quæstio omnis, & de responsionibus, & solutionibus quæ sunt ad syllogismos: patefactum est autem, & de aliis quæcunque huiusce disciplinæ sunt orationes: præter hæc autem, & de captiosis ratiocinationibus pertractauimus quemadmodum diximus iam prius: quòd igitur nacta sunt finem sufficienter ea, quæ proposuimus, manifestum. Operæpretium autem est nos non latere quidnam accidit circa hoc negotium: nam eorum, quæ inueniuntur omnium, quæ quidem ab aliis sumpta sunt prius, elaborata paulatim incrementum sumunt ab illis, qui postmodum accipiunt: quæ autem ab initio comperiuntur, paruum in primis sumere

In libris Topicorũ præsertim in octauo.

mere solent incrementum, attamé vtilius multo, eo (quod postea ab aliis fit) accremento: maximum enim fortasse principium omnium, vt dicitur, quare & difficillimum: quanto enim potestate validissimum, tanto mole minimũ, difficillimum est videri: eo autem comperto, facile est adiicere, coaptaréque reliquum. Quod & circa rhetoricas orationes accidit, pene autem, & circa alias artes omnes: nam qui principia inuenere, omnino ad exiguum quid perduxerunt: qui autem nunc celebriores habentur, vendicantes à multis, velut ex successione particulatim colligẽtes, sic auxerunt. Tisias quidem post priores, Thrasymachus vero post Tisiam. Theodorus autem post hunc, & multi multas coadunauere partes, quapropter nihil mirum, si in amplum quidem creuerit ars. Huius autem negotij non hoc quidem erat exploratum, illud autem non erat, verum nihil ipsius prorsus erat: nam eorum, qui circa litigiosas orationes erant mercenarij, similis quidẽ doctrina, Gorgię negotio: orationes enim hi quidem rhetoricas, illi autem interrogatiuas docebant ediscere, in quas sæpius incidere solebant alternatim vtrorunque adinuicé orationes: quapropter velox quidem, vtpote quæ sine arte erat doctrina discentibus ab illis: non enim artem, sed quæ ab arte sunt dantes, arbitrati sunt loqui erudite, perinde, ac si quis disciplinam dicat se tradere, vt non doleant pedes: deinde sutoriam quidem non doceat, neque vnde possint comparari talia. det autem quàm plurima genera omnimodorum calceorum, hic profecto profuit ad vsum, artem autem non tradidit. Et de rhetoricis quidem erant multa, & antiqua dicta: de syllogismis auté omnino nihil habuimus prius aliud quicquam

quicquam quod diceremus, quàm mora perquirentes, multo tempore insudauerimus. Si autem videtur ex considerationibus nostris (vt ex iis quæ sunt ex principio) hæc habere disciplina sufficienter supra alia negotia, quæ ex traditione inducta sunt, reliquum erit omnium vestrum, vel eorum qui audierunt hoc opus, omissa quidem artis, venia dignari: inuenta autem, multa prosequi gratia.

*

Aristotelis Elenchorum librorum Finis.

*

Series chartarum.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z.

a a b b c c d d e e ff g g h h i i k k l l m m n n oo pp q q r r.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Lugduni,
IACOBVS FAVRVS
EXCVDEBAT.

uiń
r.º Lluoco . achi 16 Agosto 1037
11

